

ACTA

van de

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

HILVERSUM

26 augustus 1968 - 9 januari 1969

ACTA

SYNODE

1968

1968

ACTA
SYNODE

Gebedsuur.

Op maandag 26 augustus 1968 werd een bidstond voor de generale synode gehouden, belegd door de raad van de kerk van Hilversum-C. in de Pniëlkerk, van Ghentlaan 47.

De praeses van de generale synode van Zwolle-Apeldoorn 1965-1966, ds. I. de Bruyne, ging voor in deze dienst des Woords en der gebeden, die bijgewoond werd door de afgevaardigden ter synode, de preadviseurs en vele meelevenden, en bediende het Woord des Heren uit Efeze 3 : 18 en 19.

Gebed om wijsheid en liefde.

Na de bediening des Woords werd de arbeid der kerken en met name de te houden generale synode in gebed de Here opgedragen.

EERSTE ZITTING

dinsdag 27 augustus 1968 van 9-11 uur.

Art. 1

Opening.

Namens de roepende kerk van Hilversum-C. opent de praeses van de kerkeraad, ds. Jac. J. Rebel, de eerste zitting van de generale synode.

Hij laat zingen ps. 105 : 1 en 3, leest uit Gods Woord 1 Thess. 1 : 2-10 en gaat voor in gebed.

Art. 2

Openingswoord.

Ds. Jac. J. Rebel spreekt het volgende openingswoord:

Weleerwaarde en eerwaarde broeders afgevaardigden naar deze breedste vergadering van onze kerken;

Weleerwaarde hooggeleerde broeders preadviseurs van deze synode en professoren van de Theologische Hogeschool;

Weleerwaarde zeer geachte broeders afgevaardigden van kerken waarmee onze kerken in correspondentie staan;

Broeders in onze Here Jezus Christus,

namens de raad van de samenroepende kerk van Hilversum-Centrum roep ik U een hartelijk welkom toe aan het begin van uw synodale arbeid.

U komt bijeen aan het einde van een zomerperiode die, internationaal en interkerkelijk gezien, opmerkelijk genoemd kan worden. Bij de spanningen rond Vietnam en rond Israël en bij de berichten over ellende en honger in Biafra en andere plaatsen in de wereld hebben zich de laatste weken gevoegd de ernstige ontwikkelingen in Tsjecho-Slowakije. Wij mogen de Heer der wereld en de Koning der Kerk diep en ootmoedig dankbaar zijn dat wij mogen leven en mogen samenkomen als kerken in een land dat gevrijwaard bleef van zoveel ellende, honger en geweld. Dit besef moet telkens in u zijn, wanneer u zich buigt over uw werk deze weken. Interkerkelijk gezien kunnen we constateren dat andere grotere kerkelijke vergaderingen ons voorgingen deze zomer. De Wereldraad van kerken kwam bijeen en — waar we meer bij betrokken zijn — de Gereformeerde Oecumenische Synode vergaderde in ons land, terwijl ook het Congres van de I.C.C.C. in Amerika gehouden wordt. Het is best te begrijpen wanneer afgevaardigden die al in breedkerkelijk verband vergaderden, de moed en de lust vergaan zou om nu ook nog eens te beginnen aan werk op de synode van eigen kerken. Van het goede kan er ook wel eens te veel zijn. Intussen merken we steeds meer dat we niet alleen te maken krijgen met vragen van eigen kerkelijk leven. Het is een goed ding te beseffen dat we er niet alleen zijn en dat we te hoog opgevoerde pretenties ten aanzien van eigen kerkverband verliezen en eigen betrekkelijkheid gaan inzien. Het kan het zuiver zien van de relatie van Christus' kerk en eigen kerk ten goede komen.

Sinds de vorige synode had ons kerkelijk leven over het geheel genomen een

rustig verloop. Dat stemt tot dankbaarheid, al moeten we ons blijven afvragen, van welke aard deze rust is. Verblijdend zijn de groeiende zendingsactiviteiten. Met vreugde en dank mogen we ook noemen de ABC-Z-actie die een prachtig resultaat opleverde. Tegelijk moeten we bezig zijn met de vraag, in hoeverre de geldelijke gaven van ons als kerkleden voor de verkondiging van het evangelie aan hen die buiten zijn, uiting zijn van de nodige drang ons daadwerkelijk missionair in te zetten verweg en dichtbij.

Met vreugde en liefde heeft de kerk van Hilversum-Centrum zich gegeven aan de vervulling van de opdracht die de synode van Zwolle-Apeldoorn gaf om de synode van 1968 samen te roepen. Zoals u weet is er al eerder een synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Hilversum gehouden — in 1937. Uit het openingswoord van de voorzitter van de toen nog ongedeelde kerk van Hilversum voor die synode bleek al dat de Hilversumse geschiedenis weinig bijzonderheden vermeldt. Dit is begrijpelijk. In de eeuw van de reformatie was Hilversum nog maar een nederzetting van 80 à 90 woningen, terwijl er rond de laatste eeuwwisseling nog slechts sprake kon zijn van een eenvoudig heidedorp. Pas in deze eeuw groeide het uit tot een gemeente die in vele opzichten stedelijke allures kreeg, terwijl het tuinstadkarakter, ondanks vestigingen van belangrijke industrieën met name in het oostelijk gedeelte, bleef. Door de vestiging van studio's werd onze woonplaats de radiostad van Nederland en kreeg zij internationale vermaardheid. Deze ontwikkeling geeft een wonderlijke vervlochtenheid van en een typische spanning tussen het gebleven dorpse karakter en de snelle verstedelijking die u terug vindt in de bebouwing — een sterk voorbeeld hiervan is het moderne raadhuis, de schepping van Dudok, middenin een dorpse omgeving, wat u morgenmiddag kunt constateren —, welke spanning merkbaar is in het leven van de inwoners en ook in het gemeentelijk leven. Onze gemeente mocht de eerste zedende kerk zijn in de Christelijke Gereformeerde Kerken sinds 1892 en het is ons een eer en voorrecht tot driemaal toe een dienaar des Woords te hebben mogen uitzenden, de laatste maal in de persoon van ds. Floor die zich thans geeft voor het werk van de opleiding van niet-blanke predikanten voor de Bantoe-gebieden in Zuid-Afrika. De snelle groei van de burgerlijke gemeente maakte het noodzakelijk dat in 1951 in Oost een nieuwe gemeente werd geïnstitueerd die in ledental momenteel de moedergemeente evenaart. We verblijden ons er over dat we u mogen ontvangen in een modern kerkgebouw dat ruime accommodatie biedt voor een vergadering als deze.

Aan het begin van uw vergadering willen wij in piëteit en dankbaarheid hen gedenken die de Koning der Kerk sinds de vorige synode ons ontnam en bevorderde tot heerlijkheid. Allereerst denk ik aan het heengaan van prof. J. J. v. d. Schuit nog kort geleden, die op zo krachtige wijze aan ons kerkelijk leven een lange reeks van jaren leiding heeft gegeven, bijzonder in de vorming van een respectabel aantal predikanten, door middel van De Wakker en tot aan zijn dood toe in het deputaatschap voor de buitenlandse zending. Ik moge u in herinnering roepen zijn indrukwekkend afscheidswaard aan het eind van de laatste synode en zijn rijk getuigenis: „Als mijn stoel in '68 leeg zal zijn, is die in het Vaderhuis bezet, waarboven staat: uit genade gekocht". Uit de kring van de emeritipredikanten gingen heen ds. M. Holtrop nog gedurende de zittingsperiode van de synode Zwolle-Apeldoorn, ds. P. J. de Bruin, ds. H. Hoogendoorn en ds. J. Tolsma, terwijl de Here midden in hun arbeid opriep de predikanten J. W. v. d. Gronden, D. van Wilsum en W. Ruiters. Laat, broeders, de triumerende Kerk voor u allen stimulans

en perspectief zijn in het werk dat u hier te doen hebt. U zult dan veel betrekkelijk gaan vinden en zoeken naar wat wezenlijke waarde heeft voor God en voor de bouw van Zijn Kerk op aarde.

U hebt aan de agenda die u ontving, gemerkt dat veel uw intense aandacht en indringende studie vraagt. En vooral uw gelovige en gebedsvolle interesse. Enige zaken waren al uitvoerig onderwerp van beoordeling op de mindere vergaderingen, zoals de rapporten over de liturgische geschriften en het kiesrecht van de gemeente. Ook de zaak van de Theologische Hogeschool zal in meer dan één opzicht op deze synode uw aandacht moeten hebben. Het is verblijdend dat de generale synode ook, via de instructies die hiervoor werden ingezonden, zich zal bezig houden met de geestelijke zorg aan lichamelijk en geestelijk gehandicapte leden.

Het is niet alleen belangrijk wat u hebt te doen, maar ook hoe u het zult doen. Broeders, waakt voortdurend tegen besluiten en formuleringen van besluiten die voor insiders wel duidelijk kunnen zijn, maar die zo steriel aandoen dat ze bij kerkvolk en kerkjeugd een vertrouwenscrisis veroorzaken. Ik zei u al: u bent hier in de radiostad. Bij de moderne communicatie gaat het telkens om de vraag: hoe komt het uitgezondene over, en hoe komt het aan? Ik wil daarmee natuurlijk geenszins zeggen dat u zich moet laten leiden door wat „men" wil, maar wel met nadruk stellen dat wij ons als kerken in deze tijd er wel terdege, niet in het minst op een zo brede openbare vergadering als deze, van bewust moeten zijn, of en in hoeverre we in allerlei vragen die om een antwoord roepen, gelovig-reëel en bijbels verantwoord onze weg gaan. Het is in dit verband ook op zijn plaats, dacht ik, ons af te vragen, of de werkelijke vragen waar het vandaag om draait in kerk en allerlei samenlevingsverbanden, wel op tafel komen. Vaak is er een mentaliteit die de uitdagingen waarvoor we als kerkleden dagelijks worden geplaatst, nonchalant en star-traditionalistisch negeert, terwijl velen, in de kracht van het leven en nog jong, hunkeren naar echt Schriftuurlijk-pastorale leiding in de wirwar van onze tijd, waarin oude zekerheden verdwijnen. Wat is nu het blijvende en wat kan verdwijnen? Juist in verzet tegen een tijd en tijdgeest die vreemd is aan het evangelie, is deze bezinning broodnodig. We leven in een tijd en wereld waarin een soelle heenstuwing van de Heilige Geest plaats heeft naar het einde en de wederkomst van Christus. In de gemeente van Thessalonica werden de vragen van de dag gezien en beantwoord in het geloof dat Hij zal komen om te oordelen de levenden en doden. En het is opvallend dat Paulus van deze gemeente kan zeggen dat uit haar midden het Woord des Heren weerklonk in wijde omgeving en zij een voorbeeld was voor alle gelovigen. Er ligt nauw verband tussen de verwachting van deze kerk en haar geloofswerk, blijdschap des Geestes, liefdevolle inspanning en volharding. Juist de hoop op onze Here Jezus Christus voor het oog van onze God en Vader doet leven en werken met vreugde en nauwgezetheid.

Alleen in deze geloofshouding staande en arbeidende zal deze synode en zullen onze kerken het beeld van de kerk van Thessalonica kunnen gaan vertonen.

Broeders, zet u tot het werk, ieder voor zich en allen samen met de belijdenis: bekeerd tot God — om de levende en waarachtige God te dienen en ook in deze synode-weken uit de hemelen Gods Zoon te verwachten Die Hij uit de doden heeft opgewekt, Jezus Die ons verlost van de komende toorn.

De Heilige Geest Zelf moge u leiden.

Met deze woorden verklaar ik, namens de samenroepende kerk, de generale synode 1968 voor geopend.

Art. 3

Lastbrieven.

Door de kerkeraad van Hilversum-Centrum worden de lastbrieven, ingezonden door de particuliere synoden, nagezien.

Uit het onderzoek van deze lastbrieven blijkt dat afgevaardigd zijn om met last en macht op grond van Gods Woord, de aangenomen Formulieren van enigheid, de Dordtse kerkorde en de verdere synodale bepalingen der kerken alles te besluiten en uit te voeren wat tot het werk van de generale synode behoort, door de

particuliere synode van het Noorden:

als primi:

drs. T. Brienen
ds. T. Harder
ds. J. de Jong
ds. A. Hilbers
ds. A. C. Noort
ds. K. J. Velema
oud. T. Braaksmā
oud. R. Bijsterveld
oud. A. de Geus
oud. K. Hoorn
oud. G. Visser
oud. H. Wubs
diak. J. D. Wisman

als secundi:

ds. A. Rebel
ds. H. Biesma
ds. A. J. Otter
ds. J. J. de Jonge
ds. J. Vogel
ds. H. van Mulligen
oud. H. P. Noppe
oud. R. van Til
oud. J. Speelman
oud. J. ten Hove
oud. K. Brouwer
oud. G. J. Meesters
diak. W. v. d. Berg

als algemene tertiï: ds. A. v. d. Veer, oud. W. Fernhout en diaken A. Mulderij;

particuliere synode van het Oosten:

als primi:

ds. M. Baan
ds. J. Brons
ds. W. Heerma
ds. P. N. Ribbers
drs. W. van 't Spijker
ds. J. H. Velema
oud. H. Folkeringa
oud. B. Hartog
oud. G. den Hertog
oud. C. Ippel
oud. J. van Ledden
oud. T. L. Meijer
diak. Joh. van Vulpen

als secundi:

ds. R. Kok
ds. P. den Butter
ds. Jac. J. Rebel
ds. N. Brandsma
ds. C. den Hertog
ds. J. Kampman
oud. J. de Groot
oud. D. van Twillert
oud. B. Bor
oud. R. v. d. Kamp
oud. A. van Rossum
oud. J. O. Elshout
diak. H. W. v. d. Brink

als algemene tertiï: ds. G. Blom, oud. J. Hogenkamp en diaken drs. W. Heerma;

particuliere synode van het Westen:

als primi:

ds. D. Biesma jr.
ds. G. Bilkes

als secundi:

ds. J. P. Geels
ds. Joh. Prins

ds. B. Bijleveld
ds. M. W. Nieuwenhuijze
ds. Chr. Verhage
drs. J. P. Versteeg
oud. N. J. Geleijnse
oud. W. J. Graves
oud. W. Leegwater
oud. J. van Leeuwen
oud. L. Pieper
oud. G. G. van Wijngaarden
diak. Z. Zwiep

ds. H. C. v. d. Ent
ds. G. de Vries
ds. A. W. Drechsler
ds. L. S. den Boer
oud. C. Drieënhuizen
oud. J. van Zanten
oud. L. de Jong
oud. Joh. v. d. Lee
oud. W. Duindam
oud. A. v. d. Kruk
diak. G. Meyer

als tertiï: voor de predikanten en de ouderlingen de volgende secundus, voor diaken: diaken J. Bokhorst;

particuliere synode van het Zuiden:

als primi:

ds. I. de Bruyne
ds. G. Leendertse
ds. H. v. d. Schaaf
ds. M. C. Tanis
ds. P. op den Velde
ds. J. Westerink
oud. J. van Bergeijk
oud. C. J. van Burg
oud. A. Mol
oud. C. G. Ouwerkerk
oud. J. Verhage
oud. C. Verheij
diak. J. Terwel

als secundi:

ds. C. J. Ph. Sobering
ds. M. Vlietstra
ds. C. Smits
ds. D. Slagboom
ds. J. van Dijken
ds. C. v. d. Zaal
oud. A. Terreehorst
oud. Jac. Baars
oud. A. Bergsma
oud. W. F. Harte
oud. J. van Heteren
oud. J. Kooiman
diak. T. van Dieren

als tertiï: ds. M. Vlietstra en oud. A. Terreehorst.

Van de primi afgevaardigden van de particuliere synode van het Noorden is ds. A. C. Noort afwezig. Zijn plaats wordt ingenomen door ds. J. Vogel.

Alle primi afgevaardigden van de particuliere synode van het Oosten zijn aanwezig.

Van de primi afgevaardigden van de particuliere synode van het Westen zijn drs. J. P. Versteeg en oud. L. Pieper verhinderd. Zij zijn vervangen door hun secundi resp. ds. L. S. den Boer en oud. W. Duindam.

De primi afgevaardigden van de particuliere synode van het Zuiden zijn alle aanwezig.

Art. 4

Preadviseurs.

Uitgenodigd door de raad van de roepende kerk om als preadviseurs de synode te dienen zijn aanwezig de hoogleraren dr. J. van Genderen, J. Hovius, W. Kremer en dr. W. H. Velema.

Art. 5

Verkiezing van het moderamen.

Onder leiding van de kerkeraad van Hilversum-C. wordt gekozen tot praeses van de synode ds. W. van 't Spijker, tot assessor ds. I. de Bruyne, tot eerste scriba ds. B. Bijleveld en tot tweede scriba ds. K. J. Velema.

Art. 6

Toespraak van de praeses.

Nadat het moderamen heeft plaats genomen, dankt de praeses mede namens de andere leden van het moderamen voor het in hen en hem gestelde vertrouwen en vraagt het gebed en de medewerking der synodeleden om de zaak van Christus' Kerk ter synode te behartigen. Tevens heet hij de preadviseurs hartelijk welkom en doet een beroep op hen om van dienst te zijn met gewaardeerde adviezen.

Veel werkzaamheden zijn verricht ter voorbereiding van de generale synode. De praeses spreekt daarom woorden van dank tot allen die bij de voorbereiding en de opening van de synode betrokken waren. In het bijzonder wordt br. J. Sikma genoemd die veel werk heeft verricht.

De praeses dankt ds. I. de Bruyne voor de door hem geleide dienst des Woords en der gebeden aan de vooravond van de synode.

Art. 7

Instemming met de belijdenis.

Op verzoek van de praeses horen de leden en de preadviseurs staande aan de „Openlijke verklaring“ volgens de bijlage bij art. 50 van de Kerkorde en betuigen daarmee instemming met de belijdenis.

Nadat gezongen is ps. 119 : 17, bidt de synode bij monde van de praeses om de zegen van de Koning der Kerk over haar arbeid.

Art. 8

Afgevaardigde van de Free and Old Chr. Reformed Churches.

De praeses verwelkomt ds. J. Tamminga, afgevaardigd door de synode van de Free and Old Chr. Reformed Churches en nodigt hem uit aan de tafel van het moderamen plaats te nemen.

Art. 9

Rev. Carl J. Reitsma.

De praeses verwelkomt Rev. Carl J. Reitsma, afgevaardigd door de Reformed Churches of New Zealand, die deze middag de synode zal toespreken.

Art. 10

Ds. Jac. J. Rebel adviseur.

Op voorstel van de praeses wordt ds. Jac. J. Rebel benoemd als adviseur van de synode.

Art. 11

Schorsing.

De zitting wordt geschorst om het moderamen gelegenheid te geven met de preadviseurs en de adviseur zich te beraden over de werkwijze en de orde van vergaderen. Tevens zal er gelegenheid zijn de maaltijd te gebruiken.

VERVOLG EERSTE ZITTING

dinsdag 27 augustus 1968 van 2.30-5.30 uur.

Art. 12

Heropening.

De praeses heropent de zitting, laat zingen ps. 84 : 6 en leest Psalm 84 : 9-13.

Art. 13

Vergadertijden.

Op voorstel van het moderamen wordt besloten de volgende vergadertijden vast te stellen: 9-12, 2-6 en 7-9 uur, met dien verstande dat de eerste zitting om 6 uur gesloten zal worden in verband met de samenspreking van het moderamen met de samenroepers en rapporteurs van de commissies van onderzoek en rapport; dat woensdag 28 augustus vergaderd wordt van 9-12.30 uur, terwijl er 's middags een ontvangst zal zijn op het raadhuis; dat daarna toespraken volgen van buitenlandse afgevaardigden; dat woensdagavond en zo nodig donderdag 29 augustus de commissies gelegenheid ontvangen hun werk te verrichten. De zittingen van de tweede synodeweek zullen beginnen op D.V. dinsdag 17 september om 10 uur.

Art. 14

Vaststelling van het agendum.

Het moderamen stelt voor het agendum voorlopig vast te stellen overeenkomstig het concept door de raad van de roepende kerk opgesteld. Aldus wordt besloten. Een voorstel tot aanvulling van het agendum zal later worden ingediend. (zie art. 95 en art. 197).

Art. 15

Quaestoraat van de synode.

Op voorstel van het moderamen wordt besloten opnieuw tot eerste quaestor te benoemen oud. G. G. van Wijngaarden en tot tweede quaestor br. A. L. de Bruyne.

Art. 16

Commissies van onderzoek en rapport.

Eveneens worden op voorstel van het moderamen de volgende commissies van onderzoek en rapport benoemd:

Commissie I, Kerk en ambt:

ds. D. Biesma jr., samenroeper; ds. P. N. Ribbers, rapporteur; ds. C. Verhage, oud. G. den Hertog, oud. C. Verheij, oud. J. van Bergeijk en diaken Joh. v. Vulpen, leden; prof. dr. J. van Genderen, adviseur. Agendapunten: 7.05, 7.06, 7.07, 7.08 en 8.05 A.

Commissie II, Het werk van de kerk naar buiten:

ds. J. H. Velema, samenroeper; drs. T. Brienens, rapporteur; ds. H. v. d. Schaaf, ds. J. Vogel, oud. R. Bijsterveld, oud. N. J. Geleijnse, oud. A. de Geus en oud. W. Duindam, leden; prof. dr. B. J. Oosterhoff, adviseur. Agendapunten: 7.09, 7.10, 8.06, 8.07, 8.08, 8.19, 9.31.

Commissie III, Het werk van de kerk naar binnen: ds. M. W. Nieuwenhuijze, samentroeper; oud. J. Verhage, rapporteur; ds. J. de Jong, ds. J. Westerink, oud. K. Hoorn, oud. J. van Ledden en oud. W. Leegwater, leden; prof. W. Kremer, adviseur. Agendapunten: 7.18-7.23, 7.25, 7.28, 7.29, 8.09, 8.17, 8.20, 8.29, 8.30, 9.05 (ged.), 9.33.

Commissie IV, Het werk van de kerk in het diaconaat enz.: diaken J. D. Wisman, samentroeper; diaken Z. Zwiep, rapporteur; ds. T. Harder, ds. J. Brons, oud. J. van Leeuwen en oud. C. Ippel, leden. Agendapunten: 7.01, 7.11, 7.14, 7.16, 7.26, 7.27, 8.22, 8.23, 9.35.

Commissie V, Kerk en kerken: ds. A. Hilbers, samentroeper; ds. G. Bilkes, rapporteur; ds. W. Heerma, ds. J. P. Versteeg, oud. C. J. van Burg, oud. H. Wubs, oud. C. G. Ouwerkerk en oud. G. Visser, leden; prof. dr. W. H. Velema, adviseur. Agendapunten: 8.12, 8.13, 8.32, 9.04, 9.16, 9.18, 9.21, 9.32, 9.36, 9.41.

Commissie VI, Kerk en financiën: ds. M. Baan, samentroeper; ds. G. Leendertse, rapporteur; oud. W. J. Graves, oud. G. G. van Wijngaarden, oud. B. Hartog, oud. A. Mol en diaken J. Terwel, leden. Agendapunten: 7.15, 8.02, 8.03, 8.04, 8.05 B, 8.10, 8.25, 8.33, 8.37.

Commissie VII, Kerk en kerkorde: ds. K. J. Velema, samentroeper; ds. P. op den Velde, rapporteur; ds. M. C. Tanis, oud. T. Braaksmā, oud. H. Folkeringa en oud. T. L. Meijer, leden; prof. J. Hovius, adviseur. Agendapunten: 7.02-7.04, 7.12, 7.13, 7.17, 7.24, 8.31, 8.34, 9.02, 9.01, 9.03 (ged.), 9.13, 9.05-9.12, 9.42, 9.43, 9.44.

Art. 17

Persverslagen.

Door de redactie van „Kerknieuws”, „De Rotterdammer” en aanverwante bladen en „Trouw” zijn verzoeken ingediend om de openbare zittingen van de synode bij te wonen, resp. de werkrapporten te ontvangen met het oog op de verslagen in de pers. Besloten wordt aan deze verzoeken te voldoen op dezelfde voorwaarden als door de synode van Rotterdam 1959 zijn gesteld (zie Acta, art. 11).

Aan ds. J. H. Velema wordt verzocht het verslag voor „De Wekker” te verzorgen.

Art. 18

Telegrammen.

De volgende telegrammen worden door de praeses ter kennis van de synode gebracht.

- a. Uit Cape May: In al uw arbeid 's Heren zegen toegewenst. Maris, Oosterhoff, v. Smeden, Versteeg.
- b. Uit Apeldoorn: De jeugd — de kerk van morgen — volgt met gespannen aandacht uw vergaderingen en hoopt daarin op een ondubbelzinnig getuigenis over de taak en plaats van Christus' gemeente in deze tijd en in deze wereld. Zij bidt om inzicht en eensgezinde besluitvaardigheid. Bestuur Bond Christelijke Gereformeerde Jeugdclubs, Bestuur Bond Christelijke Gereformeerde Jongerenverenigingen. Voor beiden M. A. van Beveren.

Bij monde van de praeses geeft de synode uiting aan het gevoel van dank voor het in deze telegrammen vertolkte meeleven.

Art. 19

Mededelingen.

De praeses attendeert op de bloemen, waarmee de kerkeraad van Aalsmeer de synodetafels heeft gesierd.

Voorts deelt hij mede, dat de uiterste termijn voor de inzending van stukken ter behandeling door de generale synode is 3 september.

Art. 20

Telegram aan H. M. Koningin Juliana.

De synode besluit het volgende telegram te zenden aan H. M. Koningin Juliana:

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in vergadering bijeen te Hilversum-Centrum bidt U Gods zegen toe bij de vervulling van Uw taak en spreekt uit, dat zij U, Uw huis en Uw regering met haar gebeden blijft omringen.

Twee coupletten van het Wilhelmus worden hierna staande gezongen.

Art. 21

Toespraak Rev. Carl J. Reitsma.

Rev. Carl J. Reitsma krijgt nu gelegenheid de synode toe te spreken (zie art. 9). Uit de brief van de Reformed Churches of New Zealand (9.19) blijkt, dat Rev. Reitsma is aangesteld als „fraternal delegate” om onze synode bij te wonen. Het stemt tot blijdschap leden van de Chr. Geref. Kerken op te vangen in Nieuw Zeeland. Het kenmerkende van deze eeuw is de grote verwarring. Het zo gemakkelijk spreken over allerlei varianten in de ene kerk betekent een groot gevaar: men komt bij de Wereldraad terecht. „Wilt U altijd trouw blijven aan het evangelie van onze Here Jezus Christus”.

De praeses beantwoordt Rev. Reitsma. De Gereformeerde kerken over heel de wereld hebben elkaar nodig en moeten elkaar vasthouden. In de Chr. Geref. Kerken is de begeerte aanwezig blijvend getrouw te zijn.

Art. 22

Acta van de generale synode 1965-1966.

De praeses geeft de gedrukte Acta van de generale synode Zwolle-Apeldoorn in bespreking.

Opgemerkt wordt dat in art. 129 sub 2a „boven de leeftijd van 65 jaar” veranderd moet worden in: „boven de leeftijd van 70 jaar”.

De opmerking in een ingekomen schrijven van ds. G. de Vries te Rijnsburg (9.19) betreffende een bepaalde formulering in de acta (art. 42) wordt door de synode niet gehonoreerd.

Met dank aan de scriba 1965-1966 worden de Acta vastgesteld. Het archief-exemplaar wordt door het moderamen getekend. De praeses leest vervolgens de akte van vaststelling, opgenomen in het notulenboek van de synode. Ook deze akte wordt door het moderamen getekend.

Art. 23

Rapport van het moderamen synodi 1965-1966.

Het rapport van het moderamen synodi 1965-1966 wordt in behandeling genomen. (bijlage I).

Besloten wordt de zaak van het scribaat (E.) tot nadere bestudering in handen te stellen van commissie IV, terwijl commissie VI zich zal bezinnen op de tekeningsbevoegdheid van deputaatschappen.

Art. 24

Correspondentie met de Hoge Overheid.

Het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid wordt aan de orde gesteld (bijlage II en IIa).

Verschillende vragen worden door de secretaris van deputaten prof. J. Hovius beantwoord. Prof. dr. B. J. Oosterhoff zal nog rapporteren over zijn arbeid in C I O (zie art. 205).

Aangezien deputaten de synode verzoeken het laatste gedeelte van art. 7 van hun instructie nader te interpreteren, wordt deze materie in handen gegeven van commissie III (zie art. 206).

Art. 25

Jaarboek.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de uitgave van het Jaarboek. (bijlage III).

Op een vraag naar de veelheid van advertenties antwoordt ds. J. H. Velema, dat deze zaak met de uitgever is besproken. Het is de wens van de redactie, dat de advertenties beperkt worden.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren met dank voor de verrichte arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen voor de uitgave van het Jaarboek;
3. het aantal deputaten uit te breiden tot vier;
4. geen algemeen secundus meer te benoemen.

Art. 26

Radio-kerkdienst-uitzendingen.

De aandacht van de synode wordt gevraagd voor het rapport van de deputaten voor radio-kerkdienst-uitzendingen (bijlage IV).

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren met dank voor de verrichte arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 27

Emigratie.

De synode gaat over tot de behandeling van het rapport van de deputaten voor emigratie (bijlage V).

Geïnformeerd wordt naar de werkwijze van deputaten. Geeft U adviezen aan leden van onze kerken? Is er contact met de Chr. Emigratie-Centrale?

Het blijkt dat de emigratie momenteel weinig meer betekent. Met de Chr. Emigratie-Centrale is er officieel contact, maar in werkelijkheid niet volgens deputaat ds. W. Heerma. Aangedrongen wordt op het zoeken van regelmatig contact.

De opmerking wordt gemaakt dat de Chr. Emigratie-Centrale weinig afweet van de Free Chr. Reformed Church. Ds. J. Tamminga onderstreept deze opmerking en geeft voorbeelden uit de praktijk. Het is gebeurd dat mensen terecht kwamen in plaatsen, waar het onmogelijk was kerkelijk mee te leven, zoals men begeerde. In

Ontario hebben we enkele gemeenten. Daar is kerkelijk meeleven mogelijk.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten met dank voor de verrichte arbeid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten voor de emigratie te benoemen.

Art. 28

Collecte - rooster.

De praeses geeft in bespreking het rapport van de deputaten voor de samenstelling van het collecterooster (bijlage VI).

De vraag wordt gesteld: raakt dit deputaatschap niet uit de tijd? De ontwikkeling is toch dat de diverse deputaatschappen berekenen, hoeveel men nodig heeft en zo wordt een streefbedrag aan de kerken medegedeeld.

Bovendien is bij verschillende kerken het ene offer ingevoerd.

Deputaten ontvangen de dank van de synode voor de verrichte arbeid. T.a.v. het al dan niet voortbestaan van dit deputaatschap zal nader worden beslist na behandeling van het rapport van deputaten voor financiële zaken (zie art. 199).

Art. 29

Synodaal archief en controle van het synodale archief.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor het rapport van de archivaris (bijlage VII), en voor het rapport van de deputaten voor de controle van het synodale archief (bijlage VIII).

Enkele vragen worden gesteld. Aangezien geen deputaat aanwezig is, moet de beantwoording van de vragen uitgesteld worden (zie art. 39).

Art. 30

Dagkalender.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de uitgave van de dagkalender (bijlage IX).

De taak van deputaten is thans beëindigd. De deputaten ontvangen de dank van de synode voor de verrichte arbeid. Het deputaatschap wordt opgeheven ingevolge besluit G.S. 1965/66, Acta art. 134.

Art. 31

G. S. I.

Het rapport van de deputaten ter bestudering van de vragen rondom het voortbestaan van het Gereformeerd Sociologisch Instituut wordt aan de orde gesteld. (bijlage X). Het G.S.I. is inmiddels opgeheven.

Drs. T. Brienens antwoordt op een desbetreffende vraag dat deputaten de liquidatieuitkering van het G.S.I. hebben laten storten in de kas van de generale synode.

De synode besluit

1. met waardering vast te stellen dat vele kerken nut gehad hebben van de arbeid van het Gereformeerd Sociologisch Instituut;
2. deputaten van hun opdracht te ontheffen onder dankbetuiging voor de verrichte werkzaamheden.

Art. 32

Sluiting.

De praeses sluit de zitting, nadat prof. W. Kremer is voorgedaan in gebed.

TWEDE ZITTING

woensdag 28 augustus 1968 van 9-11.30 uur.

Art. 33

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen ps. 81 : 1 en 12, leest Jacobus 1 : 2-7 en gaat voor in gebed.

Art. 34

Appel-nominaal.

Appel nominaal wordt gehouden. De leden zijn aanwezig als in de vorige zitting met uitzondering van oud. G. Visser die vervangen is door de algemeen tertius van de particuliere synode van het Noorden oud. W. Fernhout, van ds. W. Heerma, in wiens plaats ds. Jac. J. Rebel zitting neemt en van oud. W. Duindam. De primus afgevaardigde oud. L. Pieper is nu present. Ds. J. de Jong kan alleen de middagvergadering bijwonen. De voor het eerst aanwezigen betuigen instemming met de belijdenis.

Art. 35

Comité - generaal.

Art. 36

Mededeling.

De praeses deelt mede dat de brs. ds. A. Hilbers, voorzitter van het deputaatschap voor Algemene Diaconale en Maatschappelijke Aangelegenheden, G. H. Boersma, één der deputaten voor de controle van het synodale archief en A. L. de Bruyne, tweede quaestor van de synode, verzocht hebben hen niet opnieuw te benoemen voor deze arbeid.

Art. 37

Bidstond.

De praeses deelt mede dat een brief is binnengekomen van de deputaten van de classis 's Gravenhage naar art. 66 sub 1 K.O., die zich tijdens het binnenrukken van strijdkrachten van Rusland c.s. in Tsjecho-Slowakije hebben bezig gehouden met de vraag, of er aanleiding zou kunnen zijn tot een bijzondere bidstond op zondag 25 augustus. Deputaten achtten het minder juist vlak vóór het bijeenkomen van de generale synode de kerken op te roepen tot gebed. Vandaar dit schrijven aan de synode. Deputaten zijn van oordeel dat het uitschrijven van een bidstond dringend vereist is in verband met nood en leed in de wereld. Zij geven voorkeur aan een bidstond op 1 september.

De synode neemt de overweging van het moderamen over: er is zondag 25 augustus gebeden na de bijzondere gebeurtenissen in de wereld. In prediking en gebed moeten de ambtsdragers steeds acht geven op de tekenen der tijden. Daarom wordt thans besloten op het voorstel van deputaten niet in te gaan.

Art. 38

Ingekomen stukken.

De praeses stelt de volgende ingekomen stukken met advies van het moderamen aan de orde. Overeenkomstig dit advies wordt besloten

1. in handen te stellen van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders en de correspondentie met buitenlandse kerken:
 - a. van moderamen generale synode van de Gereformeerde Kerken — acta (met bijlagen) synode Middelburg 1965/66 (9.22);
 - b. idem — brochure „enkele belangrijke besluiten 1965/66" (9.23);
 - c. idem — idem „de plaats van de vrouw in de dienst der kerk" (9.24);
 - d. idem — idem „zondag en zondagsarbeid" (9.25);
 - e. idem — idem „orden voor de eredienst" (9.26);
 - f. idem — idem „het werk van de Heilige Geest in de gemeente" (9.27);
 - g. idem — idem „Assen 1926" (9.28);
 - h. van moderamen generale synode van de Ned. Hervormde Kerk — brochure „de tussenmuur weggebroken" — over de prediking van de verzoening (9.29);
 - i. idem — idem „dooperkenning tussen de Ned. Hervormde Kerk en R.K. Kerk in Nederland" (9.30);
 - j. van moderamen generale synode van de Gereformeerde Kerken — brochure „enkele belangrijke besluiten 1967/68" (9.46);
 - k. idem — idem „Gereformeerden kijken naar de Wereldraad" (9.47);
 - l. van Reformed Churches of Australia-Yearbook, april 1968 (9.48);
2. in handen te geven van deputaten voor de liturgische geschriften:

van contactgroep Oecumenische Raad van kerken — betreft nieuwe tekst van „Onze Vader" (9.40);
3. in handen te stellen van commissie V:

van hoofdbestuur Protestantse Unie — voorstel tot opname van preambule in grondwet (9.36);
4. in handen te geven van commissie VII:
 - a. bezwaarschrift (9.42);
 - b. bezwaarschrift (9.44);
 - c. van kerkeraad van Amersfoort — inzake „kiesrecht der gemeente" (9.43);
5. voor kennisgeving aan te nemen:
 - a. van Stichting tot handhaving van de Statenvertaling — mededeling besluit tot correctie van de Statenvertaling (9.34);
 - b. van St. Willibrordvereniging — met „berderlijk schrijven aan de Katholieken in Nederland over deelname aan de oecumenische beweging" (9.37);
 - c. de brief van de Vrijzinnig Christelijke Studentenbond — betreffende „de rechten van de mens" (9.38);
 - d. het schrijven van ds. B. Scholten en ds. J. F. Wagener — inzake kerk en sport (9.39);
 - e. de brief van H. Offereins te Ter Aard (Dr.) (9.50);
6. aan te houden tot de benoemingen:

de brief van ds. J. Keuning met verzoek om ontheffing als deputaat (9.14).

Art. 39

Vervolg synodaal archief en controle van het synodale archief.

De praeses geeft opnieuw in behandeling de rapporten van de archivaris van de synode en van de deputaten voor de controle van het synodale archief (zie art. 29).

Ds. M. Drayer beantwoordt de gestelde vragen. In het bijzonder wordt gesproken over het voorstel: te bepalen, dat alle deputaatschappen — voorzover niet gerechtigd zelf het archief te beheren — hun archiefstukken van vóór 1962 moeten afdragen aan het archief van de synode. Dit houdt in dat de diverse deputaatschappen hun stukken zes jaar kunnen bewaren, een periode van twee synoden. Bij sommige stukken zal dit niet mogelijk zijn in verband met de voortzetting van de arbeid. De selectie van die stukken is een zaak die de verantwoordelijkheid van de deputaatschappen raakt.

De synode besluit

1. het beleid van de archivaris en van deputaten goed te keuren onder dankzegging voor de verrichte arbeid;
2. deputaten op te dragen, voorzover nog achterhaalbaar, de leden van inmiddels opgeheven deputaatschappen aan te schrijven om de eventueel nog onder hun berusting zijnde archiefstukken af te staan voor het synodale archief;
3. te bepalen dat alle deputaatschappen — voorzover niet gerechtigd zelf het archief te beheren — hun archiefstukken van vóór 1962 moeten afdragen aan het archief van de synode, tenzij dit in verband met de voortzetting van hun arbeid niet mogelijk is (zie bijlage XXII art. 9 van de Kerkorde); indien dit laatste het geval is, trede het betrokken deputaatschap in overleg met de archivaris om een bevredigende regeling inzake zijn archief te treffen;
4. een bedrag van maximaal f. 1500,— te voteren voor het doelmatig inrichten van de archiefruimte in het kerkgebouw van de archiefbewarende kerk Rotterdam-Centrum overeenkomstig het in het rapport van deputaten sub D gedane voorstel;
5. opnieuw een eerste en tweede archivaris en drie deputaten voor de controle van het synodale archief te benoemen.

Art. 40

Geestelijke verzorging van hen die ter koopvaardij varen.

De aandacht van de synode wordt gevraagd voor het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van hen die ter koopvaardij varen (bijlage XI). De bespreking concentreert zich op de wenselijkheid van een koopvaardij-predikant. Wie instrueert? Hoe is de verhouding tot de Gereformeerde deputaten en kan in de Gereformeerde vacature voorzien worden door de beroeping van een Chr. Geref. predikant? Ds. S. Wijnsma antwoordt op de gestelde vragen en benadrukt dat in het werk groei zit. Bij de bespreking blijkt dat deputaten geen instructie hebben. Daarom wordt deze zaak verwezen naar commissie VII (zie art. 156).

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren met dank voor hun arbeid;
2. opnieuw deputaten ad hoc te benoemen;
3. voor de Nederlandse zeemanscentrale een bijdrage van f. 300,— te voteren;
4. aan de wens van deputaten m.b.t. een koopvaardij-predikant in dit stadium niet te voldoen;
5. geen collecte voor dit werk te bestemmen. Hier hebben kerkeraden en zeevarenden eerst een taak.

Art. 41

Schorsing.

De praeses schorst de zitting. De commissies krijgen gelegenheid te vergaderen. Daarna wordt de maaltijd gebruikt.

VERVOLG TWEEDE ZITTING

woensdag 28 augustus 1968 van 4.30-6.30 uur.

Art. 42

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen ps. 105 : 2.

Art. 43

Afgevaardigden van buitenlandse kerken.

Drie buitenlandse afgevaardigden krijgen het woord.

Eerst prof. dr. K. Runia. Hij spreekt namens de Reformed Churches of Australia. Volgens de brief van the Committee for Ecumenicity of the Reformed Churches of Australia (9.20) is hij met rev. J. W. Deenick afgevaardigd om de synode te bezoeken. Rev. Deenick had echter geen gelegenheid om te komen. Prof. Runia spreekt een hartelijk en indringend woord. Geschiedenis, plaats en taak van de kerkgemeenschap, die hij vertegenwoordigt, komen aan de orde. Met nadruk wijst hij op de twee taken van de kerk: het Woord bewaren en uitdragen. Er bestaat tussen deze twee taken een permanente spanning. Als de kerk zich concentreert op één van deze twee taken, gaat zij verkeerd. Deze twee moeten we altijd samenhouden. Prof. dr. J. van Genderen beantwoordt deze toespraak en memoreert de uitnemende leiding die prof. Runia aan de G.O.S. heeft gegeven. Uw kerken willen echt gereformeerde kerken zijn. Dat bindt ons samen.

Tweede spreker is rev. John R. Aitken, afgevaardigd door de Free Church of Scotland (ingekomen stuk 9.15). Hij gewaagt van de nauwe banden tussen Schotland en ons land en wijst op de moeilijke plaats van de kerk in zijn land, waar meer heidenen dan christenen zijn. Ds. I. de Bruyne, die de spreker vertaalde, beantwoordde ook zijn toespraak.

Laatste spreker is prof. dr. J. L. Helberg van Die Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika. De praeses acht het een voorrecht ook deze buitenlandse gast het woord te mogen geven, vooral na de brief van Die Deputate vir korrespondensie met buitenlandse kerke (9.45), waarin staat, dat het niet mogelijk was een afgevaardigde te zenden. Prof. Helberg spreekt in het Zuid-Afrikaans een warm woord. Hij schetst de grote betekenis van de begin-hoofdstukken van Genesis en wijst op de drie vragen, die hier gesteld worden: Waar is jij? Waar is jou broer? Waar is jou God? Hij releveert verder het zendingswerk van onze kerken, de samenwerking met prof. Floor en brengt de groeten over van de Universiteit van Potchefstroom en de opleidingsschool van Hammanskraal. Prof. Helberg besluit zijn toespraak met de wens: de Here make Zijn Woord bij u waar: „Mijn kracht wordt in zwakte volbracht”. Prof. dr. W. H. Velema beantwoordt deze toespraak. Hij is getroffen door het feit dat prof. Helberg de geestelijke strijd op een bijbelse wijze taxeert. Het gaat erom, of de genade van God van Boven komt, of dat wij wat mensenwerk op touw zetten. Het vasthouden van deze tegenstelling geeft de kerk toekomst. Prof. Velema herinnert aan de ontmoeting met en de inbreng van prof. Helberg op de Gereformeerde Oecumenische Synode. Onze hartelijke groeten, maar bovenal Gods zegen vergezellen prof. Helberg op zijn terugreis naar Zuid-Afrika.

Art. 44

Sluiting.

Nadat prof. dr. J. van Genderen is voorgegaan in dankzegging, sluit de praeses de zitting.

DERDE ZITTING

dinsdag 17 september 1968 van 10-12 uur.

Art. 45

Opening.

De praeses opent de zitting. In verband met het plotseling heengaan van br. R. Bijsterveld laat hij zingen ps. 17 : 3 en 8. Deze verzen worden staande gezongen. Na het gebed heet de praeses de afgevaardigden welkom. „We zijn onder de indruk, dat God ons vergunt het werk voort te zetten”. Psalm 71 : 12-24 wordt gelezen. Deze psalm heeft br. Bijsterveld bij een van de maaltijden gelezen tijdens de eerste zittingsweek van de synode. Door deze psalm was hij getroffen op zijn 71e verjaardag. Er is een innige gemeenschap tussen de strijdende en de overwinnende kerk en er is verschil. De eenheid geeft tekening aan de diepte en het verschil aan de betrekkelijkheid van onze arbeid.

Art. 46

Appel-nominaal.

Bij gehouden appel blijkt, dat ds. A. C. Noort aanwezig is. De secundus van wijlen br. R. Bijsterveld is verhinderd. Nu hoopt oud. J. ten Hove de vergaderingen bij te wonen. Oud. J. van Ledden is vervangen door oud. A. van Rossum. Drs. J. P. Versteeg is voor het eerst aanwezig. In plaats van oud. W. Leegwater neemt oud. L. de Jong zitting; oud. G. G. van Wijngaarden is vervangen door oud. A. v. d. Kruk; oud. J. Verhage wordt vervangen door oud. A. Terreehorst, alg. tertius van de particuliere synode van het Zuiden; de plaats van oud. C. Verheij wordt ingenomen door oud. J. Kooiman. De preadviseur prof. dr. B. J. Oosterhoff is voor het eerst aanwezig. De voor het eerst aanwezigen betuigen instemming met de belijdenis.

Art. 47

Dankbetuiging.

De praeses deelt mede, dat van H. M. Koningin Juliana een dankbetuiging is ontvangen:

Namens Hare Majesteit de Koningin zeg ik U dank voor de gevoelens geuit jegens haar in Uw telegram.

De Particulier Secretaris van
Hare Majesteit de Koningin,
(w.g.) Mr. J. van der Hoeven

Art. 48

Verdere mededelingen van het moderamen.

De praeses attendeert op de bloemen, waarmede de kerkeraden van Aalsmeer en Rijnsburg de synodetafels hebben getooid.

Sigaren zijn aangeboden door de Ritmeester sigarenfabrieken - Veenendaal. Een schrijven van dank zal worden verzonden.

Ook enkele kerkeraden en particulieren zonden attenties in de vorm van fruit enz.

Art. 49

Toespraak ds. J. Tamminga.

De praeses geeft aan ds. J. Tamminga gelegenheid de synode toe te spreken. In de brief van deputaten correspondentie buitenlandse kerken van de Free Chr. Reformed Church of Canada (9.17) wordt mededeling gedaan van de afvaardiging van ds. J. Tamminga en van de stand van zaken in de Free en Old Chr. Reformed Churches.

Ds. Tamminga zegt: er is gediscussieerd over het bestaansrecht van onze kerken. Wij willen geen verlengstuk zijn van de Chr. Geref. Kerken, geen Hollandse kerk in Canada. In de nieuwe wereld willen wij leven naar Gods Woord en de belijdenis, niet gelezen door een filosofische bril. Het kerkelijk leven is geconsolideerd. De financiële draagkracht is groter geworden. Er zijn nu predikanten, die uit het midden van eigen kerkelijk leven zijn voortgekomen. Er is de laatste jaren veel veranderd. De tijden veranderen en wij met hen. Dit is niet erg, als we maar blijven staan op de bodem van Gods Woord. In Nederland is de vermaterialisering en de verhorizontalisering toegenomen; de verticale lijn wordt gemist. Waar dat gebeurt, klopt het hart van het geloof niet meer. In Canada en in Amerika is dit proces al jaren aan de gang. U hebt vele voorrechten: christelijk onderwijs — wij moeten het uit eigen zak betalen; u hebt een christelijke vakbeweging — bij ons is het unionisme sterk. De macht van de vakbond is geweldig. Men staat op het standpunt: godsdienst heeft niets te maken met het dagelijks leven van de arbeid.

We zoeken gemeenschap met andere kerken, b.v. met de Chr. Reformed Church. Op het terrein van het onderwijs is er een goede samenwerking. Een zekere vereniging met de Free Church of Scotland is op den duur niet uitgesloten. Tot dusver bestonden we onder verschillende namen in Canada en Amerika. Hopelijk kunnen we volgend jaar besluiten onze naam te noemen Free Reformed Churches of North-America. De Here is een Leidsman, Die niet teleurstelt.

De praeses beantwoordt deze toespraak, dankt voor de goede woorden en de gegeven informatie. De band tussen u en ons is meer dan een formele band. De vrijheid, die ons voorrecht is, kan een groot struikelblok worden. U ziet zich nog voor de primaire vragen geplaatst. Die tijd lijkt bij ons voorbij. Toen de schoolstrijd was gewonnen, was ze verloren.

U bent meer in staat te leven uit beginsel. Samen moeten we de strijd voeren. De kracht van uw kerk en van onze kerken ligt in het Woord van God, dat is in de God van het Woord.

Art. 50

Steun kerken in de polders.

De praeses stelt aan de orde het rapport van deputaten voor de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer (bijlage XII). Commissie III 122
brengt hierover rapport uit (bijlage XIII). De bespreking cirkelt om de toekomstige 124
ontwikkeling in Zuidelijk Flevoland. Moet in de toekomst daar een evangelisatie-
predikant gaan werken? Dit betekent een zware financiële belasting. Ook komt
samenwerking met evangelisatiedeputaten dan aan de orde. Over een en ander
bestaat nog niet voldoende helderheid. Bovendien blijkt, dat enkele financiële zaken
niet door de commissie zijn beoordeeld. De synode besluit deze zaak terug te ver-
wijzen naar de commissie (zie art. 151).

Art. 51

De Wekker.

De synode gaat over tot bespreking van het rapport, ingediend door de commissie van redactie van „De Wekker” (bijlage XIV).

Verskillende wenssen worden uitgesproken en suggesties gedaan, waarmee de redactie graag rekening zal houden. Het is goed, wanneer meer leiding gegeven wordt op het terrein van het geestelijke leven. Met name wordt gewezen op de Nadere Reformatie. Ook in de Dordtse Leerregels komen de geestelijke vragen aan de orde.

Art. 52

Schorsing.

In verband met de maaltijd schorst de praeses de zitting.

VERVOLG DERDE ZITTING

dinsdag 17 september 1968 van 2-6 uur.

Art. 53

Heropening.

De praeses heropent de zitting.

Art. 54

Vervolg „De Wekker”.

Prof. dr. B. J. Oosterhoff gaat op verschillende vragen nader in, inzonderheid op de opmerkingen die gemaakt zijn over zijn artikelen m.b.t. het besluit van de geref. synode t.a.v. Assen 1926 alsmede over het uittreksel van zijn referaat, op de predikantenconferentie gehouden.

De praeses memoreert de vele arbeid ten dienste van het kerkelijk orgaan verricht door wijlen prof. J. J. v. d. Schuit, jarenlang hoofdredacteur en wijlen br. A. Landaal, tot in hoge ouderdom een accuraat administrateur van „De Wekker”.

De synode besluit

1. de handelingen van de commissie van redactie goed te keuren onder dankzegging voor de verrichte arbeid;
2. opnieuw een commissie van redactie te benoemen.

Art. 55

Theologische Hogeschool.

De aandacht van de synode wordt gevraagd voor het rapport van het curatorium van de Theologische Hogeschool (bijlage XV). Alvorens tot de bespreking over te gaan herdenkt de praeses met enkele woorden de betekenis voor de Theologische Hogeschool van de arbeid van de nu ontslapen oud-hoogleraar J. J. v. d. Schuit. Commissie I rapporteert (bijlage XVI). Enkele vragen over het algemeen beleid worden door de voorzitter van het curatorium, ds. P. op den Velde, beantwoord.

Aan de orde komt de benoeming van een vijfde hoogleraar. Tevens wordt gesproken over het voorstel om prof. dr. W. H. Velema een gewijzigde opdracht te geven. Door verschillende afgevaardigden worden vragen gesteld.

Art. 56

Comité-generaal.

Art. 57

Theologische Hogeschool - Benoeming hoogleraar.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor het schrijven van het curatorium behelzende de voordracht voor het benoemen van een vijfde hoogleraar, die opdracht krijgt onderwijs te geven in de vakken, die in het rapport van het curatorium sub 2, laatste alinea, worden genoemd.

De president-curator, ds. P. op den Velde, leest dit schrijven (bijlage XVII). Het curatorium stelt het tweetal ds. Joh. Prins van 's-Gravenhage-Rijswijk en ds. J. P. Versteeg van Wormerveer. Ter bespreking van deze zaak vergadert de synode in comité.

Art. 58

Presentie.

Daar ds. J. P. Versteeg de zitting verlaat, neemt ds. L. S. den Boer zijn plaats in.

Art. 59

Comité-generaal.

Art. 60

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG DERDE ZITTING

dinsdag 17 september 1968 van 7-9.30 uur.

Art. 61

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen psalm 43 : 3 en 4.

Art. 62

Comité-generaal.

Art. 63

Theologische Hogeschool - Benoeming hoogleraar.

Na opheffing van de comité zitting deelt de praeses mede, dat de synode heeft besloten

1. op grond van de overwegingen die in het curatorenrapport zijn genoemd over te gaan tot het benoemen van een vijfde hoogleraar;
2. aan prof. dr. W. H. Velema een gewijzigde opdracht te verstrekken, zodat hij onderwijs zal geven in de vakken, die in het curatorenrapport sub 2 zijn genoemd (zie bijlage XV);

3. gehoord de voordracht van het curatorium een vijfde hoogleraar te benoemen met de opdracht onderwijs te geven in de vakken die in het rapport van het curatorium sub 2, laatste alinea worden genoemd;
4. hartelijk dank te betuigen aan prof. W. Kremer voor de wijze, waarop hij sinds de vorige synode alsnog zijn arbeid aan de Theologische Hogeschool heeft verricht.

Na gehouden bespreking en stemming is tot hoogleraar gekozen drs. J. P. Versteeg van Wormerveer. Deze ontvangt verlof om zich hierover te beraden (zie art. 112).

Art. 64

Sluiting.

Prof. W. Kremer gaat voor in dankgebed, waarna de praeses de zitting sluit.

VIERDE ZITTING

woensdag 18 september 1968 van 9-12 uur.

Art. 65

Opening.

De praeses opent de zitting. Nadat ps. 113 : 1 en 2 gezongen is, leest hij Openb. 3 : 7-13 en gaat voor in gebed.

Art. 66

Appel-nominaal.

Bij gehouden appel blijkt, dat de afgevaardigden aanwezig zijn als in de voorgaande zitting, met dien verstande, dat ds. A. Hilbers wordt vervangen door de algemeen tertius van de particuliere synode van het Noorden, ds. A. v. d. Veer, en dat in plaats van ds. W. Heerma ds. Jac. J. Rebel zitting neemt. Drs. J. P. Versteeg, oud. J. van Ledden en oud. J. Verhage nemen hun plaats weer in als primi afgevaardigden. Ds. A. v. d. Veer betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 67

Buitenlandse zending.

De praeses geeft in bespreking het rapport van de deputaten voor de buitenlandse zending (bijlage XVIII). Hierover rapporteert commissie II (bijlage XIX). De praeses heet welkom ds. A. Bikker, ds. M. Geleynse, ds. M. Rebel, die met verlof in ons land is, dr. E. van Riessen, die na het verkrijgen van haar visum in dienst van onze zending naar Celebes hoopt te gaan en ds. Stavast uit Zuid-Afrika. Diverse vragen over het beleid van deputaten worden gesteld. Er wordt geïnformeerd naar de afdracht van de gelden van de A.B.C.-Z. actie en het overleg tussen deputaten en het A.B.C.-Z. comité.

Andere vragen raken de positie van ds. M. Drayer; een colloquium doctum met ds. J. A. van Rooy; de mening van deputaten t.a.v. het rassenvraagstuk; de inhoud van het zendingsblad „Uw Koninkrijk Kome”.

Ds. M. Rebel spreekt de synode toe. Hij leest een brief voor van een van de helpers, die de voorbede vraagt voor de bekering van jongens en mannen (de ge-

meenten bestaan voor een groot gedeelte uit vrouwen en meisjes) en voor voldoende arbeiders. Hij beëindigt zijn toespraak met te wijzen op Hand. 20 : 24. De praeses beantwoordt deze toespraak en wijst op Hand. 20 : 32.

De rapporteur van commissie II, drs. T. Brienen, gaat op verschillende vragen, die gesteld zijn, in.

Daarna voert ds. A. Bikker het woord. Op praktische wijze beantwoordt hij diverse vragen en maakt opmerkingen over de apartheidspolitiek en het karakter van ons zendingsblad. Ds. M. W. Nieuwenhuijze geeft nog een aanvulling.

In de tweede ronde stellen verschillende afgevaardigden vragen over de antwoorden, die door deputaten werden gegeven.

Art. 68

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG VIERDE ZITTING

woensdag 18 september 1968 van 2-6 uur.

Art. 69

Heropening.

De zitting wordt heropend. De praeses laat zingen ps. 97 : 6 en 7.

Art. 70

Vervolg - Buitenlandse zending.

Op de gestelde vragen wordt door drie verschillende deputaten geantwoord. Ds. M. W. Nieuwenhuijze deelt mede, dat deputaten besloten zich te gaan bezinnen op het rassenvraagstuk meer dan dit tot dusver mogelijk was. De mogelijkheid bestaat om zich ook te laten voorlichten door mensen buiten het deputaatschap, die van dit vraagstuk studie hebben gemaakt.

Oud. A. de Geus deelt mede, dat er maandag j.l. een goed overleg is geweest tussen het moderamen van deputaten en enkele bestuursleden van het A.B.C.-Z. comité. Er zijn goede afspraken gemaakt, die uiteraard nog niet met deputaten zijn besproken. Het is duidelijk, dat er van de gelden ook een reserve moet gevormd worden ter bestrijding van de exploitatiekosten, die uit de nieuwe projecten voortvloeien.

Ds. M. Drayer geeft nog een enkele toelichting op de overeenkomst, die met de Geref. Kerk van Zuid-Afrika is aangegaan. De voorstellen van de commissie komen nu in stemming. De generale synode besluit

1. een secretaris voor de buitenlandse zending in vaste dienst te benoemen;
2. een eerste en tweede penningmeester met een secundus te benoemen;
3. opnieuw een adviseur te benoemen;
4. de aanwijzing van de kerken van Hilversum-Oost en Amsterdam-Nieuw-West als zendende kerken voor het werk onder de Toradja's goed te keuren;
5. het besluit van de generale synode betreffende de najaarscollecte voor de neven-diensten, Acta '65/66, art. 81, voor de jaren 1969-1971 te bestendigen;

6. de getroffen regeling ten aanzien van ds. M. Drayer als secretaris van deputaten goed te keuren, overwegende dat deze materie verder ter sprake komt bij de behandeling van instructie 7.07;
7. de deputaten te verzoeken in overleg met die Geref. Kerk van Suid-Afrika zich verder te bezinnen op de implicaties van het beleid van de Afrikaanse regering ten aanzien van ons werk op het zendingsterrein aldaar;
8. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werkzaamheden.

Art. 71

Regeling voor de buitenlandse zending.

De synode neemt in behandeling de door deputaten ontworpen concept-regeling voor de buitenlandse zending.

De synode besluit ten aanzien van het voorstel E van commissie II (bijlage XIX)

1. de wijziging van art. 1 niet over te nemen, maar de redactie te volgen van de concept-regeling van deputaten met dien verstande dat „het” ingevoegd wordt tussen de woorden „tot geloof”;
2. de wijziging van art. 2 te aanvaarden;
3. de wijziging van art. 3 over te nemen, waarbij het woord „tenminste” in de eerste alinea vervalt;
4. het aldus gewijzigde concept te aanvaarden en mitsdien vast te stellen de volgende

Regeling voor de buitenlandse zending van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Art. 1

Teneinde de niet-gekerstende volken het Evangelie te verkondigen en hen die tot het geloof gekomen zijn en de heilige doop ontvangen hebben te vergaderen in zelfstandige gemeenten, alsmede deze gemeenten desgewenst bij te staan bij de opbouw van een eigen kerkelijk leven, worden missionaire predikanten en andere zendingsarbeiders uitgezonden.

Art. 2

De uitzending van een missionair dienaar des Woords geschiedt door een plaatselijke kerk, met of zonder medewerking van andere plaatselijke kerken.

Deze uitzending zal niet mogelijk zijn zonder overleg met en advies van de deputaten voor de buitenlandse zending. Indien bij dit overleg geen overeenstemming kan worden bereikt, beslist de particuliere synode, met mogelijkheid van beroep op de generale synode. Wanneer er geen kerk is die alleen of in samenwerking met andere kerken de uitzending vraagt, zullen genoemde deputaten zelf zich met een of meer kerken in verbinding stellen om de uitzending te bevorderen.

Art. 3

Elke particuliere synode benoemt twee deputaten met hun secundi die zitting hebben voor de tijd van twee jaren en terstond herkiesbaar zijn; wanneer zij het ressort van hun particuliere synode verlaten, treden zij direct af.

De generale synode benoemt een deputaat-secretaris wiens positie door de deputaten wordt geregeld onder verantwoordelijkheid aan de generale synode. Zij benoemt tevens een deputaat-eerste en een deputaat-tweede penningmeester met een

secundus, die op elke generale synode aftreden en direct herkiesbaar zijn.

Zo nodig voegt de generale synode een of meer adviseurs toe aan het deputaatschap.

De deputaten worden door de generale synode gemachtigd en geïnstrueerd. Zij zijn van al hun handelingen verantwoording schuldig aan de generale synode. Zij brengen rapport uit over hun werkzaamheden aan elke particuliere en generale synode zo vaak deze vergaderen.

Art. 4

De raad van de zendende kerk(en) en de deputaten zullen zo dikwijls vergaderen als dit door de kerkeraad of door de deputaten zal nodig geacht worden; de kerkeraad kan zich doen vertegenwoordigen door één of meer gedeputeerden.

Zijn er meer zendende kerken voor één zendingsterrein, dan werken deze door bemiddeling van de deputaten met elkaar samen ter behartiging van de gezamenlijke arbeid of tot wederzijdse steun inzake eigen missionaire arbeid.

De deputaten hebben het recht van alle stukken die betrekking hebben op de missionaire arbeid, kennis te nemen en hun oordeel ter kennis te brengen aan de kerkeraad die in overleg met de deputaten deze arbeid behartigt.

Art. 5

Beroeping en uitzending van een missionair dienaar des Woords geschiedt door de zendende kerk op voordracht van kerkeraad en deputaten die zijn beroepsbrief en instructie vaststellen.

De benoeming van andere zendingsarbeiders geschiedt door de deputaten die hun akte van aanstelling, waarin de rechtspositie geregeld wordt, alsmede hun instructie vaststellen.

Art. 6

Zij die uitgezonden worden, zullen opgeleid worden voor hun arbeid; de wijze waarop dit geschiedt zal, wordt geregeld door de deputaten.

Vóór de uitzending zullen deputaten zich overtuigen van de goede uitslag van deze opleiding.

Art. 7

De bevestiging tot de missionaire dienst zal plaats hebben volgens het formulier door de generale synode daarvoor vastgesteld. De missionaire predikant blijft ook op het terrein waar hij werkt, dienaar van de zendende kerk, die hem in overleg met de deputaten instrueert.

Art. 8

De regeling en verzorging van de christelijke barmhartigheid, het christelijk onderwijs enz. geschiedt door de deputaten.

Art. 9

Het arbeidsveld van de uit te zenden dienaar en andere zendingsarbeiders wordt door de zendende kerk aangewezen op advies en met goedkeuring van de deputaten, die daarvoor de machtiging van de generale synode behoeven.

Indien in geval van dringende noodzaak van arbeidsterrein veranderd moet worden, treden kerkeraad en deputaten handelend op onder verantwoordelijkheid aan de generale synode.

Art. 10

De kosten van de uitzending en de verdere arbeid van de missionaire dienaren en de andere zendingsarbeiders worden door de zending kerk gedragen tenzij er een andere regeling in onderling overleg is getroffen.

De deputaten zijn bevoegd de zending kerk te steunen door bovengenoemde kosten geheel of gedeeltelijk uit de generale zendingskas te voldoen, maar hebben toe te zien dat geen onnodige posten daarin worden opgenomen.

Art. 11

De benodigde gelden worden bijeengebracht door collecten, giften, schenkingen, erfelingen en alle andere wettige middelen. De deputaten hebben het recht, als het nodig is, een extra collecte van de kerken te vragen.

Het beheer van deze gelden is toevertrouwd aan de penningmeester van de deputaten; hij ontvangt zijn instructies van de deputaten en doet alleen op hun last uitbetalingen.

Jaarlijks stellen de deputaten een begroting van inkomsten en uitgaven vast.

De penningmeester doet jaarlijks rekening en verantwoording aan de deputaten in een door hen vastgestelde vergadering. Zij zullen alleen hun goedkeuring geven na advies van de deputaten voor financiële zaken.

De deputaten doen rekening en verantwoording aan de generale synode.

Art. 12

De deputaten hebben de verantwoordelijkheid voor alle eigendommen van de zending.

Art. 13

Indien een missionair predikant op het zendingsterrein arbeid verricht ten behoeve van en in samenwerking met kerken, c.q. zendingsorganisaties waarmee speciale overeenkomsten zijn gesloten, waartoe de vergadering van deputaten en zending kerken kan besluiten, zal de verhouding van deze predikant tot de zending kerk bij speciale instructie worden vastgesteld met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 7 en 15.

Indien er op het zendingsterrein zelfstandige kerken zijn ontstaan, dan zal het zendingswerk in nauwe samenwerking met deze kerken, indien zij dat wensen, worden voortgezet volgens een overeenkomst die, voorzover deputaten daarbij betrokken zijn, de goedkeuring van de generale synode behoeft.

Art. 14

De deputaten en zending kerken zullen zoveel mogelijk toezicht houden op de uitgave van lectuur die in het werk van de zending zal worden verspreid; zij zullen voorzover nodig meewerken aan de vertaling van de Bijbel in de taal die op de zendingsterreinen wordt gesproken.

Art. 15

De missionaire predikanten en de andere zendingsarbeiders zijn in hun arbeid gebonden aan Gods Woord en de Formulieren van enigheid.

Het toezicht op de belijdenis en de wandel van de missionaire predikanten berust bij de kerk die hen zendt; indien ten opzichte van leer en/of leven gezondigd wordt en de zending kerk daarvan zekerheid krijgt, zal zij overeenkomstig de daarvoor in de Kerkorde vervatte bepalingen handelen. Evenzo zal geschieden ten

opzichte van de andere zendingsarbeiders door de kerkeraad onder welke zij ressorteren.

Art. 72

Vervolg - Buitenlandse zending.

Ds. Stavast, predikant van die Gereformeerde kerk van Kaapstad, krijgt het woord. In de kring van de Chr. Geref. Kerken voelt hij zich thuis. Met belangstelling heeft hij de opmerkingen gehoord over het rassenvraagstuk. Met nadruk wil hij de eenheid in de Here voorop stellen. Rondom het Kruis van Golgotha zijn wij samen één. De prediking van het evangelie grijpt zondaren in het hart. Dat is de ervaring bij het werk onder de Bantoes.

De praeses brengt dank aan ds. Stavast en wenst hem Gods zegen en kracht toe. Verder memoreert hij de vele arbeid die prof. v. d. Schuit voor de zending heeft verricht. Ook wordt dank gebracht aan ds. Bikker die voor een groot deel terugtreedt uit deze arbeid. Gewezen wordt op de grote betekenis van de zending, die de levensader van de Kerk raakt. Het is een voorrecht dat we onze zendingsopdracht mogen vervullen.

Art. 73

Evangelisatie.

De praeses geeft in behandeling het rapport van de deputaten voor evangelisatie (bijlage XX en XXa). Tevens geeft hij in bespreking de instructie van de particuliere synode van het Noorden (7.09) die luidt 149
154

De generale synode geeft opdracht aan een landelijk deputaatschap zich te bezinnen op en de kerken te adviseren terzake van de problematiek van de relatie kerk-recreatie.

en de instructie van de particuliere synode van het Oosten (7.10) die luidt De generale synode, gelet op de toename van de recreatie in diverse gebieden van ons land,

overwegende:

- a. dat ook voor onze kerken hier een taak ligt om het Evangelie te brengen aan recreanten;
- b. dat de kerken in de recreatie-centra deze taak moeilijk zelfstandig kunnen volbrengen, maar de steun van alle kerken hiertoe nodig is;
- c. dat ook alle kerken hierbij betrokken zijn,

geve deputaten voor de evangelisatie de opdracht:

1. de betrokken kerken tot het vervullen van hun taak in dit opzicht te stimuleren;
2. de betrokken kerken van voorlichting en advies te dienen;
3. te zoeken naar middelen en wegen om de betrokken kerken daadwerkelijke steun hierbij te verlenen.

Commissie II rapporteert (bijlage XXI).

Vele vragen worden gesteld over evangelisatiewerk in België, de eigen vorming van evangelisatiewerkers (-sters), het vraagstuk kerk en recreatie, de medewerking aan een interkerkelijk overlegorgaan inzake kerk en recreatie. De aandacht wordt gevestigd op de problemen waarvoor kerken in een recreatiegebied staan. Een gemeente van 100 leden b.v. moet in vakantietijd aan 600 kerkgangers plaats bieden. Het gaat niet alleen om de buitenkerkelijke recreant, maar ook om de leden van eigen kerken. Ook dit aspect van het recreatievraagstuk verdient ernstige aandacht. 155

Hoe moeten we pastoraal handelen met kerkleden die van april tot oktober des zondags zich in een vakantie-gemeente bevinden? In sommige gemeenten is de vraag: hoe bergen we de mensen? Maar in andere gemeenten wordt het de vraag: waar blijven de mensen?

Zowel door de rapporteur, drs. T. Brienen, als door de secretaris van deputaten, ds. T. Harder, wordt geantwoord.

In de tweede ronde wordt de mogelijkheid geopperd voor het werk in België contact te zoeken met de Gereformeerde Gemeenten die ook in een voorstad van Antwerpen werken. De voorzitter van deputaten, ds. J. H. Velema, geeft toelichting op de kwestie België en het interkerkelijk overleg.

De synode besluit

1. uit te spreken dat, indien plaatselijke kerken in het Zuiden het werk in België ter hand wensen te nemen, deputaten gemachtigd worden dit werk te begeleiden en zo nodig te steunen;
2. de deputaten op te dragen wegen en middelen te zoeken om te komen tot een eigen vorming van evangelisatiewerkers (sters);
3. de deputaten voor evangelisatie opdracht te geven:
 - a. de kerken in de recreatiecentra te stimuleren tot het vervullen van hun taak om het evangelie te brengen aan recreanten;
 - b. de betrokken kerken van voorlichting en advies in dit opzicht te dienen;
 - c. te zoeken naar middelen en wegen om de betrokken kerken hierbij daadwerkelijke steun te verlenen,

overeenkomstig instructie 7.10;

4. door elke particuliere synode, zoals reeds gesteld is, twee deputaten te laten benoemen;
5. deputaten opdracht te geven om de synode voor te leggen welke noodzakelijke wijzigingen c.q. aanvullingen in de regeling voor de arbeid van deputaten voor de evangelisatie moeten worden aangebracht;
6. het streefbedrag op f. 1,— per ziel te brengen in verband met de uitbreiding van het werk;
7. de handelingen van de deputaten goed te keuren;
8. opnieuw drie deputaten te benoemen;
9. in bijlage XV K.O. niet meer te spreken van Evangelisatie-orde, maar van regeling voor de arbeid van deputaten voor de evangelisatie van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Over instructie 7.09 zal een nader rapport worden uitgebracht (zie art. 152).

Art. 74

Ambtelijke bearbeiding van de schippers.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor het rapport van de deputaten voor de ambtelijke bearbeiding van de schippers (bijlage XXII). Commissie III rapporteert (bijlage XXIII).

In de bespreking komt de situatie in de schipperswereld aan de orde. De binnenvaart verandert van karakter. De opmerking wordt gemaakt dat door de snelle veranderingen de schippers behoefte hebben aan een maatschappelijk werker. Oud. W. J. Graves antwoordt als deputaat op gestelde vragen. Bij de besluitvorming wordt gediscussieerd over de noodzakelijkheid van een schipperspredikant.

De synode besluit

1. het beleid van deputaten goed te keuren en deputaten te danken voor hun arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht in de gegeven omstandigheden
 - a. te streven in de richting van meer schippersouderlingen om in die weg het contact met de schippers te onderhouden;
 - b. de kerken die liggen aan een vaarwater, te herinneren aan hun taak ten opzichte van de schippers;
3. het deputaatschap met een lid-predikant uit te breiden.

Art. 75

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG VIERDE ZITTING

woensdag 18 september 1968 van 7-9.30 uur.

Art. 76

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen ps. 105 : 3 en 5.

Art. 77

Contact met de jeugdbonden.

De praeses geeft het rapport van de deputaten voor het contact met de jeugdbonden in behandeling (bijlage XXIV en XXIVa). Commissie III brengt hierover rapport uit (bijlage XXV).

Een brede bespreking volgt. In deze bespreking wordt ook uitvoerig ingegaan op de nota van de Bond van Christelijke Gereformeerde Jongerenverenigingen in Nederland. Deze nota is door de deputaten aan de synode toegezonden. De rapporteur, ds. J. Westerink, gaat op de gestelde vragen en opmerkingen in. Ten aanzien van de nota verklaart hij, dat de commissie zich ernstig beraden heeft over de vraag, of deze nota in behandeling genomen moet worden. De nota is bij het rapport van deputaten gevoegd zonder beoordeling van deputaten. De commissie is wel op de nota ingegaan, aangezien deputaten met klem hebben verzocht kennis te nemen van deze stem der jeugd. Meerdere leden zijn overtuigd dat lang niet alle jeugd in onze kerken haar stem in deze nota zal herkennen. De secretaris van deputaten, ds. T. Harder, merkt op, dat de deputaten geworsteld hebben met de vragen over jeugdwerk en jeugd, nu er een duidelijke tendens is, dat het jeugdwerk verandert in jeugdzorg. De deputaten zijn nog niet klaar met diagnose en therapie. Zeker is, dat hier kerkelijke begeleiding nodig is.

In de tweede ronde worden vele voorstellen gedaan, die ten dele parallel lopen. Het is duidelijk, dat deze voorstellen gecoördineerd moeten worden. De synode besluit de voorstellen in handen te geven van commissie III met de opdracht om deze voorstellen in overleg met de deputaten te bestuderen en het resultaat van de gezamenlijke overwegingen aan de synode voor te leggen. (zie art. 168).

Art. 78

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. I. de Bruyne is voorgegaan in dankzegging.

VIJFDE ZITTING

donderdag 19 september 1968 van 9-12 uur.

Art. 79

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen ps. 19 : 1 en 4, leest Rom. 11 : 25-36 en gaat voor in gebed.

Art. 80

Appel-nominaal.

De praeses houdt appel. Oud. W. Fernhout, algemeen tertius van de particuliere synode van het Noorden, neemt de plaats in van oud. K. Hoorn. Oud. J. van Ledden is weer aanwezig. Voor het eerst zijn aanwezig oud. D. van Twillert als secundus van oud. B. Hartog en oud. J. O. Elshout als secundus van oud. T. L. Meijer. Zij betuigen instemming met de belijdenis. De overige leden zijn present als in de voorgaande zitting.

Art. 81

Evangelieverkondiging onder Israël.

De synode gaat over tot de bespreking van het rapport van de deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israël (bijlage XXVI). Commissie II rapporteert (bijlage XXVII). De praeses heet de secretaris van deputaten, ds. M. Drayer, en dr. M. Boertien welkom en verzoekt hen aan de moderamentafel plaats te nemen.

De bespreking gaat met name over de vraag of de kerk van Groningen nog als zendende kerk fungeert, nu dr. M. Boertien een gewijzigde opdracht heeft gekregen. Is Groningen als zendende kerk voor de Evangelieverkondiging onder Israël nu een vacante kerk? Zijn twee zendende kerken voor dit doel in de huidige situatie geen overbodige luxe? Kan de synode constateren dat een zendende kerk niet als zodanig functioneert?

Ten aanzien van voorstel 7 uit het commissie-rapport wordt door enkele afgevaardigden opgemerkt, dat deputaten te allen tijde het recht hebben een dergelijk onderzoek te verlangen, terwijl dit onderzoek niet garandeert dat er geen teleurstellingen zullen voorkomen.

Op gestelde vragen wordt ingegaan door drs. T. Brienens, rapporteur van commissie II en ds. M. Drayer, secretaris van de deputaten.

In de tweede ronde bij de bespreking van de voorstellen van de commissie informeert prof. dr. J. van Genderen naar de besteding van de gelden voor de leetuurvoorziening. Dr. M. Boertien geeft hierover nadere inlichtingen. Met name noemt hij een Hebreeuwse vertaling van een boek over Calvijn en een concordantie op het Nieuwe Testament.

Prof. J. Hovius gaat in op voorstel 3 van het commissierapport. Hier ontbreekt de argumentering. Bij het lezen van het rapport van deputaten onder 9, contacten, komt de vraag op: regeert hier niet de minderheid over de meerderheid? Ds. M. Drayer antwoordt: het is in deze samenwerking de bedoeling dat de samenwerkende kerken voor 100% achter een bepaalde uitzending staan.

Drs. T. Brienens merkt op, als rapporteur van commissie II na een vraag over de zelfstandigheid van eigen werk, dat voorstel 3 aangevuld kan worden met deze

woorden: „waarbij de zelfstandigheid van eigen werk dient gehandhaafd te blijven“. Ten aanzien van de positie van Groningen als zendende kerk wordt een voorstel van ds. D. Biesma jr. aanvaard (zie sub. 5).

De synode besluit

1. de samenwerking met de kerk van Zierikzee goed te keuren;
2. opnieuw goed te keuren dat deputaten tot de eerstvolgende generale synode in samenwerking met de deputaten voor de buitenlandse zending in het najaar een extra collecte van de kerken vragen voor de hulpdiensten, van welke collecte een derde deel bestemd zal zijn voor de leetuurvoorziening van de Evangelieverkondiging onder Israël;
3. in principe goedkeuring te verlenen aan het beraad en de samenwerking met de raad van de Ned. Herv. Kerk voor de verhouding van kerk en Israël, de deputaten van de Geref. Kerken voor de verkondiging van het Evangelie onder Israël, het bestuur van „Nes Ammim“ en de door dit bestuur ingestelde kerkelijke advies-commissie, waarbij de zelfstandigheid van eigen werk dient gehandhaafd te blijven;
4. kennis genomen hebbende van het concept-bevestigingsformulier dat gebruikt is bij de laatste bevestiging en uitzending van een dienaar des Woords naar Israël en de synode ter vaststelling is aangeboden, gezien de overwegingen van de commissie, deputaten op te dragen dit formulier nader te bezien en, gehoord het advies van deputaten voor liturgische geschriften, het aan de eerstvolgende synode opnieuw aan te bieden;
5. uit te spreken dat over de positie van Groningen als zendende kerk geen volkomen duidelijkheid bestaat en daarom aan deputaten op te dragen deze zaak in overleg met de kerkeraad van Groningen tot een goed einde te brengen;
6. de handelingen van deputaten goed te keuren;
7. opnieuw generale deputaten te benoemen, n.l. de eerste en tweede secretaris en de eerste en tweede penningmeester alsmede een adviseur;
8. in bijlage XVI D.K.O. niet meer te spreken van Orde voor de Evangelieverkondiging onder Israël, maar van regeling voor de Evangelieverkondiging onder Israël en in bijlage XVII „instructie“ te wijzigen in regeling voor het werk van de deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israël.

Art. 82

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. D. Biesma jr. is voorgegaan in dankzegging.

ZESDE ZITTING

donderdag 19 september 1968 van 2-6 uur.

Art. 83

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen ps. 116 : 1 en 10 en gaat voor in gebed.

Art. 84

Appel-nominaal.

Bij gehouden appel blijken alle leden aanwezig te zijn als in de vorige zitting.

Uitbreiding studiemogelijkheden Theologische Hogeschool.

Door de synode wordt in behandeling genomen de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (7.08) die luidt

De generale synode overwege de mogelijkheid het Reglement van de Theologische Hogeschool zodanig te wijzigen, dat voortaan ook diegenen, die niet uitdrukkelijk de wens te kennen geven om predikant te worden in de Christelijke Gereformeerde Kerken, toch volledig aan onze Theologische Hogeschool kunnen studeren.

Hierbij is de volgende toelichting gevoegd:

Met name wordt gedacht aan ex-priesters en aan hen die de gereformeerde theologie graag in Apeldoorn willen bestuderen, b.v. jongeren uit de Geref. Gemeenten en de Geref. Bond in de Ned. Herv. Kerk en meisjes uit eigen kerken en andere kerken, die o.a. willen studeren voor de bevoegdheid tot het geven van godsdienstonderwijs op Middelbare Scholen. Het werk van de hoogleraren zou aan meerderen dan thans mogelijk is dienstbaar gemaakt kunnen worden.

125 In het rapport van het curatorium (bijlage XV) wordt deze zaak ook ter sprake gebracht, en wordt een wijziging en aanvulling van art. 16 van het reglement voor de Theologische Hogeschool voorgesteld. Commissie I rapporteert (bijlage XVI).

175 Er is een minderheidsrapport van diaken Joh. van Vulpen (bijlage XXVIII).

In de bespreking komen dezelfde elementen als in beide rapporten gesteld, naar voren.

Er wordt o.m. gevraagd: Zal de levensstijl van onze studenten niet beïnvloed worden door studenten van buitenaf? Moet er met deze studenten ook niet een gesprek worden gevoerd? Moeten deze studenten hetzelfde collegegeld betalen als eigen studenten? Moet niet overwogen worden, of het creëren van deze mogelijkheid ook een wijziging brengt in het reglement voor het Studiefonds van de Theologische Hogeschool?

De rapporteur van commissie I, ds. P. N. Ribbers en de president-curator, ds. P. op den Velde, geven antwoord op de gestelde vragen. Duidelijk wordt gesteld, dat het reglement voor het Studiefonds niet behoeft gewijzigd te worden. Daar gaat het over hen, die admittie-examen aflegden. Het is niet de bedoeling van deze voorstellen, dat de financiële lasten voor de kerken zwaarder worden. Men moet zelf de studie bekostigen. De rector, prof. dr. J. van Genderen, is dankbaar, dat de synode het voorstel zo gunstig ontvangt. Fundamenteel blijft het beginsel „voor de kerk, door de kerk.“ Het verband tussen Hogeschool en kerk blijft gehandhaafd. Art. 16 — in 1959 aanvaard — opende reeds de deur voor studenten uit zusterkerken uit het buitenland. Nu gaan we een stap verder. De studenten die nu willen studeren aan onze Theologische Hogeschool dienen zich aan de regels, door het college van hoogleraren gesteld, te onderwerpen. Tot deze regels behoort ook een gesprek met deze studenten voor zij gaan studeren. Een getuigenis van hun kerkeraad, indien mogelijk, is zeer gewenst.

In de tweede ronde is er nog enige discussie over de redactie van art. 16 van het reglement voor de Theologische Hogeschool. Oud. A. de Geus stelt voor aan het curatorium op te dragen, de regels die opgesteld worden aan de volgende generale synode kenbaar te maken.

De synode besluit

1. de instructie van de particuliere synode van het Zuiden te aanvaarden en het reglement voor de Theologische Hogeschool zodanig te wijzigen, dat voortaan ook personen die niet de wens te kennen geven om predikant te worden in onze Christelijke Gereformeerde Kerken toch aan onze Theologische Hogeschool kunnen studeren. Tevens is hiermede in principe ook voldaan aan het voorstel van curatoren;
2. het reglement voor de Theologische Hogeschool als volgt te wijzigen:
 - a. art. 16 wordt: Het college van hoogleraren kan, onder goedkeuring van het curatorium, personen tot de colleges en examens toelaten die geen admittie-examen hebben afgelegd, doch wel een getuigschrift van het eindexamen gymnasium of een bewijs van een aan een universiteit of hogeschool afgelegd theologisch examen kunnen overleggen.
Het college kan, eveneens onder goedkeuring van het curatorium, personen uit het buitenland tot de colleges en examens toelaten, die naar het oordeel van het college over voldoende ontwikkeling beschikken om het onderwijs met vrucht te volgen.
Allen die volgens dit artikel worden toegelaten tot de Theologische Hogeschool moeten instemming betuigen met de Gereformeerde belijdenisschriften.
Zij worden in een afzonderlijk register ingeschreven, staan onder het toezicht van het college van hoogleraren en hebben zich te houden aan de regels, die door dit college worden gesteld, terwijl hun, wanneer ze zich daaraan niet houden, de toegang tot de colleges kan worden ontzegd. In afwijking van het in art. 14 bepaalde wordt het collegegeld voor deze studenten bepaald door deputaten financieel voor de Theologische Hogeschool na overleg met het curatorium.
 - b. het laatste gedeelte van art. 13 wordt:
Het derde of laatste deel van het kandidaatsexamen wordt afgelegd in een vergadering van het curatorium. Bij gunstige uitslag bevordert het college van hoogleraren, met instemming van het curatorium, tot kandidaat in de theologie, en stelt het curatorium, gehoord het advies van het college van hoogleraren, beroepbaar in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.
Geen kandidaat zal beroepbaar worden gesteld, tenzij hij, nadat hij met goed gevolg het admittie-examen heeft afgelegd, tenminste twee jaar in het album studiosorum is ingeschreven geweest;
3. aan het curatorium op te dragen de regels, die opgesteld worden, aan de volgende generale synode kenbaar te maken;
4. opnieuw een secretaris-curator te benoemen, alsmede diens secundus;
5. de handelingen van curatoren goed te keuren.

Studiefonds Theologische Hogeschool.

De praes stelt aan de orde het rapport van deputaten voor het studiefonds van de Theologische Hogeschool (bijlage XXIX). Commissie VI rapporteert 175 (bijlage XXX). Er wordt geïnformeerd naar de toelage die aan getrouwde studenten 177 wordt toegekend. De voorzitter van deputaten, ds. B. Bijleveld, antwoordt. Wanneer studenten tijdens hun studietijd in het huwelijk treden, wordt de toelage niet ver-

hoogd. De toelage die gegeven wordt is een *studietoelage*. Deputaten moeten zich houden aan het reglement. Een wijziging van het reglement kan niet staande de vergadering worden aangebracht.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren onder dankzegging voor hun arbeid;
2. een deputaat penningmeester te benoemen met diens secundus;
3. het streefbedrag voor het studiefonds opnieuw vast te stellen op *f* 0,90 per lid/dooplid.

Art. 87

Geestelijke verzorging van militairen.

Het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen wordt door de praeses aan de orde gesteld (bijlage XXXI). Commissie II rapporteert (bijlage XXXII).

Over de vredesweek worden enkele vragen gesteld. Er wordt bij deputaten op aangedrongen de materie oorlog en vrede nader te bestuderen. Wat zijn de consequenties in verband met deze problematiek? Wij hebben ook te maken met jongens voor wie de militaire dienst een moeilijke zaak is en die in gewetensnood komen. De voorzitter van deputaten, ds. M. W. Nieuwenhuijze, antwoordt op de gestelde vragen.

De synode besluit

1. het schrijven van het dagelijks bestuur der Algemene Doopsgezinde Sociëteit (9.31) voor kennisgeving aan te nemen;
2. uit te spreken dat het niet wenselijk is predikanten met weinig ambtelijke ervaring als legerpredikant te werven;
3. de handelingen van deputaten goed te keuren;
4. opnieuw deputaten te benoemen;
5. deputaten te machtigen *f*. 0,05 per lid/dooplid jaarlijks via de classes te innen.

Art. 88

Onderzoek inzake de Bijbelvertaling.

Van de deputaten voor het onderzoek inzake de Bijbelvertaling is geen rapport ter tafel. Deputaat ds. J. Brons acht het niet juist dat het deputaatschap ook in deze periode in het geheel niet heeft vergaderd. Hij is van mening dat deputaten lichtvaardig hebben gehandeld. Deputaat ds. M. Baan onderstreept deze klacht. Gemoreerd wordt het overlijden van een der deputaten ds. P. J. de Bruin.

De voorzitter van deputaten, prof. W. Kremer, antwoordt dat er momenteel geen werk voor dit deputaatschap is, nu de synode van 1965/1966 de opdracht voor dit deputaatschap zeer beperkte. De revisie van de Nieuwe Vertaling is nog lang niet gereed en opmerkingen over de Nieuwe Vertaling zijn niet binnengekomen.

De synode betreurt dat deze deputaten geen rapport hebben ingediend en besluit dit deputaatschap op te heffen.

Art. 89

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

donderdag 19 september 1968 van 7-9.30 uur.

Art. 90

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen ps. 56 : 5 en 6.

Art. 91

Kiesrecht der gemeente.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de bestudering van het kiesrecht der gemeente (bijlage XXXIII). Tevens vraagt hij de aandacht van de synode voor drie instructies:

1. van de particuliere synode van het Noorden (7.02) luidende
De generale synode spreke uit dat, gezien het rapport van deputaten, naar eis der Heilige Schrift onder de gemeente in de art. 4, 22 (resp. 24) van de kerkorde moet worden verstaan de gehele gemeente als vergadering der gelovigen, broeders en zusters.
2. van de particuliere synode van het Oosten (7.03) luidende
De generale synode kennis genomen hebbende van het rapport van deputaten voor de bestudering van het kiesrecht der gemeente, van oordeel dat in dit rapport niet genoegzaam is voldaan aan de opdracht die deputaten van de generale synode 1965/1966 ontvingen (zie Acta G.S. Zwolle-Apeldoorn blz. 106), besluite opnieuw deputaten te benoemen om alsnog de door de G.S. 1965-1966 opgedragen taak ten uitvoer te brengen en dus duidelijk aandacht te geven aan het karakter van het deelnemen aan de verkiezing, de verhouding algemeen-bijzonder ambt en de verwerking van de Schriftgegevens over de positie zowel van de gehuwde als alleenstaande vrouw.
3. van de particuliere synode van het Zuiden (7.04) luidende
Niet overtuigd door de in het rapport van de deputaten voor de bestudering van het kiesrecht der gemeente aangevoerde argumenten, waarop de conclusie van het rapport berust, verzoekt de particuliere synode aan de generale synode op deze gronden geen besluit in de onderhavige kwestie te nemen.
De generale synode drage haar deputaten a.h. op nader in te gaan op de vragen die door de commissie van advies ter G.S. 1965-1966 gesteld zijn, wier behandeling noodzakelijk werd geacht om tot schriftuurlijk gefundeerde besluitvorming inzake het actieve kiesrecht van de vrouw te komen (Acta G.S. Zwolle-Apeldoorn 1965-1966 art. 223 besluit 1).
Daartoe dient:
 - a. breder ingegaan te worden op de betekenis van teksten als 1 Tim. 2 : 11, 12 en 1 Cor. 14 : 33-35;
 - b. het karakter van het deelnemen aan de verkiezing („minder dan regeren en meer dan adviseren”) nader geargumenteerd te worden;
 - c. nader uit de Schrift aangegeven te worden hoe de verhouding ligt tussen ambt der gelovigen — charisma — en het bijzondere ambt;
 - d. nader aandacht geschonken te worden aan de vraag of het standpunt van

deputaten ook consequenties met zich brengt voor het passieve kiesrecht van de vrouw.

Verder heeft de synode te oordelen over

1. een via de classis Dordrecht en de particuliere synode van het Zuiden ingezonden schrijven van de kerkeraad van Dordrecht-C., houdende bezwaren tegen het in de eerste alinea genoemde rapport, voornamelijk tegen wat gesteld wordt in de bezinning op de verhouding ambt der gelovigen en bijzonder ambt (9.01);
 2. een via de particuliere synode van het Westen ingezonden schrijven van de classis 's-Gravenhage, waarin meegedeeld wordt dat en waarom niet alle twijfel t.a.v. de voorstellen van deputaten is weggenomen (9.03);
 3. een schrijven van ir. L. R. T. Oskam te Dordrecht, waarin deze breedvoerig betoogt dat het recht tot medewerking bij de verkiezing van ambtsdragers een gegeven recht is en niet uit het ambt aller gelovigen afgeleid kan worden (9.13);
 4. een schrijven van de kerkeraad van Amersfoort, waarin meegedeeld wordt dat hij zich stelt achter de uitspraak van deputaten en het zal betreuren indien een beslissing in deze aangelegenheden opgeschort wordt (9.43).
- 184 Commissie VII rapporteert (bijlage XXXIV).

Vele afgevaardigden vragen het woord over deze zaak. Het gaat bij allen om deze vraag: handelen wij naar de bedoeling van de Heilige Geest als wij aan de vrouw het kiesrecht toekennen? Er is bij velen een zekere onbevredigdheid met betrekking tot het deputatenrapport. De oorzaak is te zoeken in de opdracht die de synode 1965-1966 gaf. De vraag wordt gesteld: welke vrijheid hebben deputaten tegenover hun opdracht?

Prof. dr. J. van Genderen is onbevredigd door het commissierapport. Hij wil met nadruk de termen actief en passief kiesrecht elimineren. De kerk is vergadering der gelovigen en geen parlementaire democratie. Hij wijst op de Institutie van Calvijn IV, 3, 11-15, waar de vraag aan de orde komt hoe ambtsdragers gekozen worden. Het gaat erom dat de gemeente bij de verkiezing uitspreekt dat zij de nodige gaven opmerkt bij de broeders die door de kerkeraad kandidaat gesteld zijn. Regeren kan men dit niet noemen.

De rapporteur van de commissie, ds. P. op den Velde, verdedigt het voorstel van de commissie. Hoe stelt u zich op t.o.v. het besluit van de synode 1965-1966? De commissie moest ingaan op de vraag: is voldaan aan de opdracht die de synode gaf?

Prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorzitter van deputaten, verdedigt het rapport van deputaten. Welbewust hebben deputaten de opdracht van de vorige synode niet vervuld, omdat de opdracht te breed was. Welbewust hebben deputaten niet die teksten aangevoerd waarop men zich ook wel beroept als men het ambt voor de vrouw wil openstellen. Het is fout geweest dat dit niet in het rapport is gezegd. Men zegt: verkiezen is regeren. Is dit waar? Met deze en dergelijke redeneringen wil men consolideren wat eenmaal gegroeid is.

In de tweede ronde dienen ds. D. Biesma jr. en ds. J. H. Velema een voorstel in van dezelfde strekking. Het voorstel van ds. J. H. Velema dat iets verder gaat heeft voorrang en wordt met algemene stemmen aangenomen.

De generale synode kennis genomen hebbende van het deputatenrapport en het rapport van commissie VII betreffende het kiesrecht van de gemeente,

betreurend dat deze zaak uitgesteld zou moeten worden vanwege het niet voldoen door deputaten aan de opdracht van de synode 1965-1966,

van oordeel dat de zaak van het kiesrecht van de gemeente verward wordt met „de vrouw in het ambt”,

besluit alsnog opdracht te geven aan commissie VII een uitspraak voor te bereiden waarin aandacht wordt gegeven aan:

- a. het karakter van de verkiezing,
- b. het verschil tussen het kiesrecht van de vrouw en de vrouw in het ambt en in de loop van deze synode hierover te rapporteren (zie art. 217).

Art. 92

Sluiting.

Ds. Jac. J. Rebel gaat voor in dankgebed, waarna de praeses de zitting sluit.

ZEVENDE ZITTING

vrijdag 20 september 1968 van 9-12 uur.

Art. 93

Opening.

De praeses opent de zitting, laat zingen Morgenzang : 3, 4 en 5, leest Psalm 3 en gaat voor in het gebed.

Art. 94

Appel-nominaal.

Bij gehouden appel blijkt dat ds. A. C. Noort vervangen is door zijn secundus ds. J. Vogel, oud. L. Pieper door zijn secundus oud. W. Duindam, oud. J. van Bergeijk door zijn secundus oud. A. Terreehorst. Oud. W. Fernhout, tertijs afgevaardigde van de particuliere synode van het Noorden, is verhinderd. Er is geen plaatsvervanger voor oud. C. G. Ouwerkerk aanwezig.

Art. 95

Aanvulling van het agendum.

Overeenkomstig het besluit genomen in de eerste zitting (art. 14) wordt op voorstel van het moderamen het volgende aanvullende agendum vastgesteld:

- 9.05 Appelschrijven van ds. P. van Zonneveld te Papendrecht inzake de uitspraak van de particuliere synode van het Zuiden d.d. 15 mei 1968;
- 9.06 Appelschrijven van de kerkeraad van Sliedrecht-C. — idem;
- 9.07 Appelschrijven van de kerkeraad van Werkendam — idem;
- 9.08 Appelschrijven van de kerkeraad van Klundert — idem;
- 9.09 Appelschrijven van de kerkeraad van Dordrecht-C. — idem;
- 9.10 Appelschrijven van de kerkeraad van Dordrecht-C. — idem;
- 9.11 Appelschrijven van de brs. S. de Boer, J. Cornielje en L. Post te Den Helder inzake de uitspraak van de particuliere synode van het Westen d.d. 29 mei 1968;
- 9.12 Appelschrijven van br. I. Kuipers, voorheen wonende te Sneek, nu te Gouda inzake de uitspraak van de particuliere synode van het Noorden d.d. 16 mei 1968;

9.42 Appelschrijven van de kerkeraad van Breda inzake de uitspraak van de particuliere synode van het Zuiden d.d. 15 mei 1968;

9.44 Brief van br. A. Hollemans te Klundert.

Art. 96

Comité-generaal.

Art. 97

Financiële zaken Theologische Hogeschool.

De synode gaat over tot behandeling van het rapport van deputaten-financieel voor de Theologische Hogeschool (bijlage XXXV). Commissie VI rapporteert (bijlage XXXVI). Deze rapporten worden in comité besproken.

Art. 98

Comité-generaal.

Art. 99

Schorsing.

De zitting wordt geschorst in verband met de maaltijd.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

vrijdag 20 september 1968 van 2-4 uur.

Art. 100

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Gezongen wordt ps. 46 : 1 en 6.

Art. 101

Comité-generaal.

Art. 102

Vervolg Financiële zaken Theologische Hogeschool.

De praeses deelt mee dat in comité is besloten

1. de instructie van deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool thans definitief vast te stellen (zie Kerkorde, uitgave 1967, bijlage VIII);
2. het door deputaten in de verslagperiode gevoerde beleid goed te keuren, onder dankzegging voor de verrichte arbeid;
3. deputaten niet te machtigen een jaarlijkse omslag vast te stellen, doch hun op te dragen aan de hand van een van jaar tot jaar in overleg met het curatorium te bepalen streefbedrag de kerken op haar roeping t.o.v. de Theologische Hogeschool te wijzen;
4. opnieuw deputaten te benoemen met hun secundi;
5. in de acta op te nemen dat de in art 84 K.O. bedoelde deputaten inderdaad bevoegd zijn rechtshandelingen te verrichten, voorzover zij daartoe geïnstrueerd zijn en aan alle generale deputaatschappen op te dragen eventuele noodzakelijke wijzigingen van hun instructies in verband met deze uitspraak te overwegen en aan de volgende generale synode voor te leggen.

Art. 103

Financiële zaken.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor financiële zaken (bijlage XXXVII). Commissie VI rapporteert (bijlage XXXVIII). De financiële gegevens die deputaten in een vertrouwelijk rapport aan de synode hebben voor-gelegd, worden in comité besproken.

Art. 104

Comité-generaal.

Art. 105

Vervolg Financiële zaken.

De praeses deelt mee dat in comité is besloten

1. deputaten dank te zeggen voor alle verrichte arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. alsnog f. 4000,— te voteren als aanvulling op het bedrag van f. 12.000,— door de G.S. 1965-1966 voor accountantskosten beschikbaar gesteld;
4. voor de komende periode van 3 jaar maximaal f. 20.000,— voor accountantskosten te voteren;
5. aan alle beheerders van de generale kerkelijke kassen decharge te verlenen voor het door hen over 1965 t/m 1967 (voor wat de quaestor betreft van 1 juni 1965 t/m 31 mei 1968) gevoerde financiële beheer onder dankzegging voor de verrichte arbeid;
6. deputaten op te dragen zich nader te bezinnen op richtlijnen voor het vaststellen van een minimum voor verantwoorde predikantstractementen.

Art. 106

Quaestoraat van de generale synode.

Het rapport van de quaestor van de generale synode wordt in behandeling genomen (bijlage XXXIX). Commissie VI rapporteert (bijlage XL).

190, 197

De synode besluit

1. het door de quaestor gevoerde beleid onder dankzegging goed te keuren;
2. de quaestor te dechargeren;
3. aan de quaestor op te dragen het bij hem berustende boekenfonds ad f. 89,50 over te dragen aan deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool ten einde dit bedrag te voegen bij het hun overgedragen fonds Jubileumgave 1834-1934.

Art. 107

Beheer Jubileumgave.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten tot beheer der Jubileumgave 1834-1934 (bijlage XLI). Commissie VI rapporteert (bijlage XLII).

198, 199

De synode besluit

1. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid en hun handelingen goed te keuren;
2. het deputaatschap tot beheer der Jubileumgave 1834-1934 op te heffen.

Art. 108

Sluiting.

Nadat ds. K. J. Velema is voorgegaan in dankzegging sluit de praeses de zitting.

ACHTSTE ZITTING

dinsdag 24 september 1968 van 9-12 uur.

Art. 109

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen ps. 67 : 1 en 3, leest Psalm 67 en gaat voor in gebed.

Art. 110

Appel-nominaal.

De praeses houdt appel. Ds. W. Heerma is vervangen door ds. Jac. J. Rebel, oud. N. J. Geleijnse door oud. C. Drieënhuizen, oud. L. Pieper door oud. W. Duindam, oud. G. G. van Wijngaarden door oud. A. v. d. Kruk, oud. J. van Bergeijk door oud. A. Terreehorst. Er zijn geen plaatsvervangers voor oud. J. Verhage en oud. C. Verheij. Oud. C. Drieënhuizen, voor het eerst aanwezig, betuigt instemming met de belijdenis. De overige leden zijn present als in de voorgaande zitting. Prof. J. Hovius kan om gezondheidsredenen de vergaderingen niet meer bijwonen.

Art. 111

Felicitering.

De assessor feliciteert de praeses met zijn verjaardag j.l. zaterdag en met die van zijn vrouw vandaag.

Art. 112

Vervolg - Theologische Hogeschool - Benoeming hoogleraar.

Drs. J. P. Versteeg, in de derde zitting (zie art. 63) benoemd tot hoogleraar, ontvangt gelegenheid zijn beslissing in dezen aan de synode mee te delen. Hij geeft te kennen dat hij de benoeming tot hoogleraar wil aanvaarden. Hij vindt er rust in dat de Here het is Die riep. Steunend op de trouw des Heren wil hij proberen vrouwen te winnen in de kerken.

Zowel de praeses synodi als de president-curator en de rector van de Theologische Hogeschool geven uiting aan hun dankbaarheid voor de beslissing en wensen Gods zegen toe. De synode zingt ds. Versteeg staande toe ps. 119 : 9.

De praeses dankt prof. W. Kremer voor de wijze waarop hij zijn leeropdracht heeft vervuld. Nu wordt staande ps. 121 : 4 toegezongen. Prof. W. Kremer hoopt in een laatste college op zijn afscheid terug te komen.

Art. 113

Algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden.

De aandacht van de synode wordt gevraagd voor het rapport van de deputaten voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (bijlage XLIII).
209 Commissie IV rapporteert (bijlage XLIV). Uit de bespreking blijkt dat er waar-
215 dering is voor het werk dat deputaten verrichten, maar dat er ook vrees is dat deze deputaten te veel zaken aan zich trekken (zie art. 116).

Art. 114

Schorsing.

In verband met de maaltijd wordt de zitting geschorst.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

dinsdag 24 september 1968 van 2-6 uur.

Art. 115

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen ps. 81 : 1 en 12.

Art. 116

Vervolg - Algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden.

De rapporteur, ds. J. Brons, gaat op de gestelde vragen in. De secretaris van de deputaten, ds. G. van Westrienen, houdt een uitvoerig betoog over de grondslag van het diaconaat: de ontferming van Christus. Hij onderstreept, indien het voorstel t.a.v. het verlenen van administratieve assistentie aan deputaatschappen niet wordt aangenomen, de noodzaak van de aanstelling van een diaconaal-sociaal deskundige kracht. De voorzitter van de deputaten, ds. A. Hilbers, spreekt in dezelfde geest. Het werk van de deputaten is niet geïntegreerd in het kerkelijk leven. Er zijn diaconieën die all-round geïntegreerd zijn. Er zijn ook diaconieën die nog voor-oorlogse opvattingen hebben. In de tweede ronde, wanneer blijkt dat geen concreet antwoord gegeven wordt op de vraag naar de instructie van een diaconaal-sociaal deskundige kracht, wordt het voorstel van ds. J. H. Velema aangenomen deze zaak terug te wijzen naar de commissie en de deputaten met de opdracht een concept-instructie te formuleren voor een diaconaal-sociaal deskundige kracht. In het formuleren van de taken zal dan aangewezen moeten worden dat deze taken niet gedaan kunnen worden door een classicaal diaconaal correspondent. (zie art. 231)

Art. 117

Hulpverlening buitenland.

Door de synode wordt in behandeling genomen de instructie van de particuliere synode van het Oosten (7.11) die luidt

De generale synode berade zich — gegeven de Schriftuurlijke roeping der kerken inzake het diaconaat buiten onze grenzen — op middelen en wegen die tot doeltreffende functionering van het diaconaat buiten de landsgrenzen kunnen leiden.

Commissie IV rapporteert (bijlage XLV). Uit de bespreking blijkt dat de gedachte van de commissie wordt gewaardeerd. Wel wordt betwijfeld, of de vorm waarin men aan de instructie wil voldoen, de juiste is. Inzonderheid heeft men bezwaar tegen de naam van het nieuwe deputaatschap.

De rapporteur, ds. J. Brons, beantwoordt de vragen en verdedigt het commissierapport.

Prof. W. Kremer geeft desgevraagd preadvies. Hij is van oordeel, dat uit de bespreking blijkt, hoe moeilijk het is om deze zaak op de juiste plaats te krijgen. Hoe gemakkelijk komt men in een theologisch klimaat dat het onze niet is. Hij maakt ook bezwaar tegen de voorgestelde naam. Wat we mochten doen t.a.v. Hongarije, was dat bijzondere ambtelijke hulpverlening? Wanneer we collecteren voor Biafra, is dat bijzondere ambtelijke hulpverlening? Ook moeten we eraan denken, dat de publiciteitsmedia ons altijd voor zijn. Velen komen onder de indruk. Moeten we dan op zondag apart collecteren voor hetzelfde doel? Is dat de eigen stijl van de kerk? Het advies is deze zaak onder te brengen bij het deputaatschap voor bijzondere noden (zie art. 120).

Art. 118

Schorsing.

In verband met de maaltijd schorst de praeses de zitting.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

dinsdag 24 september van 7-9 uur.

Art. 119

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Gezongen wordt ps. 75 : 12 en 13.

Art. 120

Vervolg - hulpverlening buitenland.

De bespreking betreffende instructie 7.11 wordt voortgezet.

Ds. Jac. J. Rebel leest een voorstel voor, door hem en ds. P. N. Ribbers opgesteld. „De generale synode besluit, kennis genomen hebbende van de instructie 7.11 van de particuliere synode van het Oosten,

1. het deputaatschap voor bijzondere noden te continueren, hetgeen uiteraard impliceert geen uitvoering te geven aan het voorstel van commissie IV, genoemd in haar rapport nr. 5 aangaande het deputaatschap voor bijzondere noden;
2. dit deputaatschap op te dragen
 - a. voort te gaan met de leniging van bijzondere noden binnen eigen land;
 - b. zich te bezinnen op de Schriftuurlijke roeping van de kerken tot hulpverlening buiten onze grenzen en hiervan op de volgende generale synode rapport uit te brengen;
 - c. intussen reeds middelen en wegen te zoeken tot hulpverlening buiten onze grenzen, voorzover deze hulpverlening op de weg van de kerken ligt;
3. ter uitvoering van 2 c deputaten te machtigen jaarlijks een collecte te doen houden in de kerken, zo mogelijk met vermelding van een concreet doel.”

Ds. J. de Jong dient het volgende voorstel in, dat door twee afgevaardigden gesteund wordt:

„de generale synode, *geboord* de discussie over de problematiek rondom de internationale hulpverlening,

overwegend

- a. dat elke christen een mondiale roeping heeft ten aanzien van de mens in nood;
- b. dat het de roeping der kerk is om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon;
- c. dat deze toerusting een duidelijke voorlichting vraagt over de aard van de nood, het al of niet verantwoord zijn van bepaalde acties;
- d. dat het een kerkelijke taak is om Bijbelgetrouwe kerken over de grenzen te steunen;

besluit

1. een deputaatschap internationale hulpverlening in te stellen en hieraan instructie te verlenen met inachtneming van de in a - d genoemde overwegingen;
2. in dit deputaatschap conform het voorstel 2 van het commissierapport één lid Adma en één lid buitenlandse zending te benoemen;

3. het opstellen van genoemde instructie voor dit deputaatschap op te dragen aan commissie IV;

4. niet over te gaan tot kerkelijke hulpverlening anders dan aan kerken”.

Op advies van prof. dr. J. van Genderen wordt de bespreking van de voorstellen van de commissie en van deze ingediende voorstellen afgebroken om eerst over te gaan tot de behandeling van het rapport van de deputaten voor bijzondere noden.

Art. 121

Bijzondere noden.

De synode gaat over tot de bespreking van het rapport van de deputaten voor bijzondere noden (bijlage XLVI). Commissie IV rapporteert (bijlage XLVII). 224 De rapporteur, ds. J. Brons, schetst de geschiedenis van dit deputaatschap. Ds. J. H. 226 Velema stelt voor het deputaatschap voor bijzondere noden te reorganiseren en voortaan te noemen

„deputaten voor hulpverlening in binnen- en buitenland”.

Ds. I. de Bruyne dient een voorstel in dat door de synode wordt aanvaard. Zie besluit sub 2.

De synode besluit

1. goedkeuring te hechten aan de door deputaten verrichte werkzaamheden en hen dank te zeggen voor de door hen verrichte arbeid;
2. het continueren van de opdracht aan de deputaten voor bijzondere noden afhankelijk te stellen van de beslissing, door de generale synode te nemen inzake instructie 7.11 van de particuliere synode van het Oosten, mits onder andere naam en met een nieuwe instructie.

Art. 122

Vervolg - hulpverlening buitenland.

De synode gaat verder met de bespreking van instructie 7.11.

De synode besluit,

kennis genomen hebbend van de instructie 7.11 van de particuliere synode van het Oosten,

1. het deputaatschap voor bijzondere noden te reorganiseren en voortaan te noemen „deputaten voor hulpverlening in binnen- en buitenland”;
2. dit deputaatschap op te dragen
 - a. voort te gaan met de leniging van bijzondere noden binnen eigen land;
 - b. zich te bezinnen op de Schriftuurlijke roeping van de kerken tot hulpverlening buiten onze grenzen en hiervan op de volgende generale synode rapport uit te brengen;
 - c. intussen reeds middelen en wegen te zoeken tot hulpverlening buiten onze grenzen, voorzover deze hulpverlening op de weg van de kerken ligt;
 - d. op de volgende generale synode een concept-instructie in te dienen;
3. ter uitvoering van 2 c deputaten te machtigen een collecte te doen houden in de kerken, zo mogelijk met vermelding van een concreet doel.

Art. 123

Ambtstermijn van predikanten.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (7.05) die luidt

De generale synode besluite:

- a. in art. 5 D.K.O. ad 1 de volgende zin vervallen te verklaren:
„Een kandidaat die voor het beroep van een gemeente bedankt, kan later, als predikant, wel binnen de tijd van twee jaar in die vacature worden beroepen;”
b. in art. 5 D.K.O. ad 4 de termijn twee jaar te wijzigen in drie jaar.

Toelichting:

De particuliere synode, constaterend, dat, gelet op het beroepingswerk van de laatste jaren, er veelvuldig gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid geopend in art. 5 D.K.O. ad 1, tweede alinea, is van oordeel, dat in alle gevallen, maar bijzonder waar het de eerste gemeente betreft, het „tegen haar belang strijdt” — art. 5 D.K.O. ad 4 — wanneer binnen of met twee jaar de gemeente verlaten wordt, daar men eerst na een inwerkperiode tot gerichte ambtelijke arbeid kan komen; voorts, dat de financiële consequenties voor meestal kleinere gemeenten zeer bezwarend zijn, indien men zonder dwingende noodzaak, na een zeer korte ambtelijke dienst, de gemeente weer verlaat.

en de instructie van de particuliere synode van het Oosten (7.06) die luidt

1. De generale synode wijzigt art. 5 K.O. sub 4 in deze zin, dat nu gelezen worde:
„Daar een korte ambtelijke bearbeiding van een gemeente tegen haar belang strijdt, wordt de kerkeraden ernstig ontraden, om predikanten, die nog geen drie jaar in hun gemeente werkzaam zijn, te beroepen, terwijl de predikanten worden vermaand, niet zonder volstreekte noodzakelijkheid hun gemeente zo spoedig te verlaten.”
 2. De generale synode dringe er bij de kerken op aan, zich te houden aan het bepaalde in art. 10 omtrent de toestemming van de kerkeraden, die gegeven moet worden bij het vertrek van een dienaar des Woords naar een andere gemeente.
- 227 Commissie I rapporteert. (bijlage XLVIII). Verschillende vragen worden gesteld en opmerkingen gemaakt. Eén afgevaardigde voelt weinig voor allerlei bepalingen. Het gaat in het beroepingswerk toch om het zien van Gods leiding in ons leven. Oud. A. de Geus stelt voor in het commissievoorstel sub A twee jaar te veranderen in drie jaar.
- Op de vragen en opmerkingen gaat de rapporteur, ds. P. N. Ribbers in. In verband met art. 10 zegt hij: Men kan niet stellen, dat overleg met eigen kerkeraad overbodig is. Dit overleg is goed, ook voordat de predikant innerlijk tot een beslissing is gekomen. Bewust is het zo geformuleerd in het commissievoorstel, C. 2 e: zonder tijdig overleg met en toestemming van zijn kerkeraad.
- Prof. W. Kremer verklaart: het gaat in art. 10 K.O. om het objectieve toezicht van de kerkeraad en om het objectieve toezicht van de classis bij het vertrek van predikanten.
- Prof. dr. J. van Genderen, adviseur van commissie I, antwoordt op een vraag of het wel kerkrechtelijk juist is art. 10 K.O. te wijzigen zonder instructie, dat er slechts een redactionele wijziging van de K.O. wordt voorgesteld i.v.m. de instructie van de particuliere synode van het Oosten. Het gaat om toestemming van de kerkeraad als resultaat van overleg.

De synode besluit

1. in art. 5 K.O. sub 1 de volgende zin „Een kandidaat die voor het beroep van een gemeente bedankt, kan later als predikant wel binnen de tijd van twee jaar in die vacature worden beroepen” aldus te wijzigen:

- „Een kandidaat die voor het beroep van een gemeente bedankt, kan later als predikant niet binnen de tijd van drie jaar in die vacature worden beroepen”;
2. art. 5 K.O. sub 4 in deze zin te wijzigen:
„Daar een korte ambtelijke bearbeiding van een gemeente tegen haar belang strijdt, wordt de kerkeraden ernstig ontraden om predikanten, die nog geen drie jaar in hun gemeente werkzaam zijn, te beroepen, terwijl de predikanten worden vermaand, niet zonder volstreekte noodzakelijkheid hun gemeente zo spoedig te verlaten”;
3. art. 10 K.O. als volgt te wijzigen:
„Een dienaar des Woords mag de gemeente, waaraan hij verbonden is, niet verlaten en zich aan een andere gemeente verbinden zonder tijdig overleg met en toestemming van zijn kerkeraad en zonder bewilliging van de classis, gelijk ook geen andere kerk hem mag ontvangen, zonder de daartoe vereiste akten van ontslag in orde bevonden te hebben”.

Art. 124

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. B. Bijleveld is voorgedaan in dankgebed.

NEGENDE ZITTING

woensdag 25 september 1968 van 9-12 uur.

Art. 125

Opening.

De praeses opent de zitting, laat zingen ps. 42 : 3 en 5, leest 1 Kon. 18 : 30-39 en gaat voor in gebed.

Art. 126

Appel-nominaal.

De afgevaardigden zijn aanwezig als in de vorige zitting met dien verstande dat oud. G. Visser niet aanwezig is noch zijn secundus, ds. W. Heerma zijn plaats weer inneemt, ds. Chr. Verhage vervangen is door ds. A. W. Drechsler, oud. L. Pieper en oud. J. Verhage hun plaats weer hebben ingenomen. Ds. A.W. Drechsler betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 127

Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken.

Door de praeses wordt het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken in bespreking gegeven (bijlagen XLIX en L).

Commissie V rapporteert (bijlage LI en LXVIII).

Eerst krijgt de passage over de Christian Reformed Church de aandacht (III G. en aanvullend rapport III G). De synode besluit ds. B. Nederlof als vertegenwoordiger van de Chr. Ref. Church in Canada en de United States of America te ontvangen voor het overbrengen van de groeten van de synode dezer kerk en hem te verzoeken het door de synode genomen besluit betreffende „1908” te willen toelichten.

Art. 128

Toespraak ds. B. Nederlof.

De praeses heet ds. B. Nederlof welkom. Deze spreekt de synode nu toe. „Ik acht het een bijzonder voorrecht vandaag in uw midden te mogen zijn als vertegenwoordiger van de Chr. Reformed Church in Canada en de United States of America. En wel om twee redenen. In de eerste plaats dat ik dat mag doen op de synode van de kerk waarin ik geboren ben en gedoopt, waarin ik belijdenis aflegde en het ambt ontving, de kerk die mij gediend heeft met het evangelie tot verlossing van mijn leven, en die ik zelf tien jaar met datzelfde evangelie heb mogen dienen, een kerk waartoe de liefde van mijn hart niet is verflauwd en wier belijdenis de rots van mijn leven is.

Als zodanig groet ik u als een geliefde familie, met wie ik mij verbonden weet in geloof, hoop en liefde.

In de tweede plaats ben ik blij dat te mogen doen, niet slechts als persoon, maar als vertegenwoordiger van een andere kerk in een ander deel van de wereld, maar met dezelfde naam en dezelfde belijdenis als de uwe: de Christian Reformed Church of America. Namens haar synode, die vergaderde in juni 1968 en haar Commissie voor Interkerkelijke Betrekkingen, mag ik u hartelijk groeten.

Na een historisch overzicht over de verhouding tussen beide kerken gegeven te hebben memoreert ds. Nederlof een brief van onze deputaten van april j.l. „Dat schrijven bereikte onze synode tijdens haar zittingen in juni dit jaar, terwijl tegelijkertijd voorstellen van twee classes in behandeling kwamen om „1905-1908” terzijde te stellen. De commissie van advies was hier voor, maar was van oordeel dat „terzijdestelling” een onduidelijke en onkerkrechtelijke term was. De formulering werd als volgt: dat de Conclusies van Utrecht niet langer te beschouwen zijn als bindende leeruitspraken. De genoemde classes hadden als grond genoemd: de catholiciteit der kerk, en het bezwaar van andere kerken, w.o. de Canadian Reformed Church (vrijgemaakt). Uw brief voegde daar dus de Chr. Geref. Kerken aan toe. In de bespreking werd naar voren gebracht dat de Chr. Ref. Church nu de enige kerk van gereformeerde belijdenis ter wereld was die nog een band aan deze besluiten had. Tevens werd de vraag gesteld of iemand nog verdedigen wil de gewraakte zinsnede over „het houden voor wedergeboren” enz. Niemand meldde zich daarvoor aan. Zonder tegenstemmen werd het betreffende voorstel aangenomen. Voor de Chr. Ref. Church is het duidelijk dat het door u genoemd struikelblok op de weg van erkenning als zusterkerken hiermee uit de weg geruimd is. Als scriba en nu als afgezant van die synode is het mij een grote vreugde en dankbaarheid u hiervan mededeling te doen en u te verzoeken thans hiervan nota te nemen en over te gaan tot de wederzijdse erkenning als zusterkerken of als u het zo noemen wilt: corresponderende kerken. De Chr. Ref. Church ziet uw beslissing ten deze met vertrouwen tegemoet”. Daarna geeft ds. Nederlof nog een overzicht van de arbeid van zijn kerk, inzonderheid op zendingsgebied.

Deze toespraak wordt beantwoord door prof. dr. J. van Genderen. We zijn dankbaar voor de informatie die gegeven is. Uw afgevaardigden en de onze hebben elkaar op de G.O.S. ontmoet. Telkens weer bleek hoe nauw de verbondenheid was tussen hen en ons.

Art. 129

Een Oranjetelg geboren.

Een bericht dat tot dankbaarheid stemt, komt binnen: er is een Prins geboren.

Staande worden twee coupletten van het Wilhelmus gezongen.

De synode besluit telegrammen te zenden aan Prins Claus en Prinses Beatrix en aan Koningin Juliana.

De dames die voor koffie zorgen, geven op deze Oranjedag bij de koffie beschuit met oranje muisjes.

Art. 130

Vervolg - Eenheid van de gereformeerde belijders - Vragen aan ds. B. Nederlof.

Er is nu gelegenheid om aan ds. B. Nederlof vragen te stellen. De vragen cirkelen voornamelijk om het besluit „1908” niet meer als bindende leeruitspraak te handhaven. Wat is er veranderd? Was 1908 vroeger dan wel een bindende leeruitspraak, terwijl eerst gezegd is dat de Chr. Geref. predikanten die naar de Chr. Ref. Church gingen, zich konden distantiëren van 1908? Op welke gronden is deze beslissing genomen: praktische of principiële gronden? Uit de toespraak krijgen we toch de indruk dat praktische gronden geleid hebben tot de beslissing, terwijl in de brieven van onze deputaten juist naar voren is gebracht dat op grond van de Heilige Schrift 1908 niet is te handhaven. Ook worden vragen gesteld over de houding van de Chr. Ref. Church t.a.v. de I.C.C.C. en over de zendingsarbeid in Nigeria.

Ds. Nederlof gaat uitvoerig op de vragen in. Commissie V zal zich nu nader bezinnen op de verkregen informatie en een voorstel doen met betrekking tot de verhouding tot de Chr. Ref. Church (zie art. 167).

Art. 131

Vervolg - Eenheid van de gereformeerde belijders.

De synode besluit deputaten op te dragen de Reformed Churches of New Zealand te berichten dat haar besluit betreffende de correspondentie met andere kerken onzerzijds wordt gewaardeerd.

De synode besluit het contact met de Igreja Evangelica Reformada no Brasil zo mogelijk te versterken.

Art. 132

Vervolg - Eenheid van de gereformeerde belijders - Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

De praeses geeft in bespreking het gedeelte van het rapport van deputaten dat handelt over de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (bijlage XLIX deel II sub A).²²⁸ Tevens wordt in behandeling genomen de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, Amersfoort-West 1967 (9.21, bijlage LII).²⁴⁹ Commissie V rapporteert (bijlage LI ad II A).²⁴³

In de bespreking wordt de gedachte geuit: moeten deputaten zich niet anders opstellen en meer nadruk leggen op wat verenigt dan op wat scheidt? Verder wordt gesteld dat de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in vele moeilijkheden verkeren vanwege een eenzijdig hanteren van art. 27-29 N.G.B. En nu vraagt men van de Chr. Geref. Kerken de exclusivistische opvatting over te nemen. Het voorstel van de commissie op de generale synode der Geref. Kerken een dringend beroep te doen om het bestaande contact te bestendigen en tot nader overleg door middel van deputaten te besluiten, gezien het hoge belang van de zaak, wordt aangevallen.

Er zijn op dit ogenblik geen contacten meer. De synode van Amersfoort benoemde niet opnieuw deputaten.

Art. 133

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG NEGENDE ZITTING

woensdag 25 september 1968 van 2-6 uur.

Art. 134

Heropening.

De zitting wordt heropend. De praeses laat zingen ps. 72 : 1 en 2.

Art. 135

Vervolg — Eenheid van de gereformeerde belijders — Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

De vraag wordt gesteld: is het billijk dat de synode van Amersfoort nu valt over ons lidmaatschap van de I.C.C.C. dat dateert uit 1950, terwijl bijna alle samensprekingen na dit jaar zijn gehouden? Laten we de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) heel duidelijk zeggen dat de bestaande situatie aldaar ons met grote ongerustheid vervult en dat deze situatie niet is naar Gods Woord en de belijdenis.

De rapporteur, ds. G. Bilkes, beantwoordt de vragen. De weg van samensprekingen moet open blijven. Het is eenvoudig om contacten te breken. Wij moeten de bereidheid tonen dat wij tot het uiterste willen gaan.

In de tweede ronde dient drs. T. Brienens het volgende voorstel in:

De generale synode

a. *van oordeel dat*

1. de verschillen t.a.v. de toeïgening des heils wezenlijke verschillen zijn;
2. onze belijdenis het zoeken van contact met gereformeerde en bijbelgetrouwe kerken in binnen- en buitenland niet veroordeelt;
3. er in eigen kerken onrust heerst t.a.v. bepaalde gebeurtenissen en ontwikkelingen in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) als gevolg van bepaalde opvattingen over de kerk;

b. *constaterend dat*

1. in het sub a 1 genoemde een struikelblok voor vereniging tussen beide kerken wordt gezien;
2. de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) de eis stellen dat de Chr. Gereformeerde Kerken hun aansluiting bij de G.O.S. en de I.C.C.C. zullen herzien;

c. *besluit:*

1. het schrijven van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te beantwoorden door het oordeel der synode, nader toegelicht, mee te delen;
2. de kerken op te wekken plaatselijk zoveel mogelijk contact met Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te zoeken en waar deze bestaan, te onderhouden;

3. de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen het antwoord, sub c. 1 genoemd, te concipiëren en de vergadering dezer synode ter goedkeuring voor te leggen.

Prof. dr. J. van Genderen, voorzitter van deputaten, verzoekt de commissie het rapport nog eens kritisch te bezien. Verder geeft hij als zijn zienswijze: wanneer het offer van het lidmaatschap van de G.O.S. zou moeten worden gebracht terwille van de eenheid met een andere kerk van Gereformeerde belijdenis, zou ik dit offer willen brengen. Maar de synode kan niet op deze eis van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) ingaan zonder het rapport van de G.O.S. besproken te hebben. Hetzelfde geldt t.a.v. de I.C.C.C. Wij bedroeven ons over de ontwikkeling in de verhouding t.o.v. de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Er is een moment geweest dat wij elkaar begonnen te begrijpen. Toen hebben we gezegd: hoe vinden we elkaar? Maar thans zijn wij verder van elkaar. De harde lijn die de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) volgen tegenover eigen kerken en nu ook tegenover de Chr. Gereformeerde Kerken, bedroeft ons.

De synode besluit op deze materie later in te gaan. Het voorstel van drs. T. Brienens, gewijzigd na gemaakte opmerkingen, zal aan de afgevaardigden worden uitgereikt. De commissie zal zich nader bezinnen (zie art. 177).

Art. 136

Telegrammen.

De synode besluit de volgende telegrammen te verzenden:

aan H.K.H. Prinses Beatrix en Z.K.H. Prins Claus:

De generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken, in vergadering bijeen te Hilversum, spreekt haar grote vreugde uit over de geboorte van Uw tweede zoon.

Zij wenst Uwe Koninklijke Hoogheden gaarne hartelijk geluk bij de uitbreiding van Uw gezin en wenst de Moeder een voorspoedig herstel toe. De Here, Die een Toevlucht is van geslacht tot geslacht, geve Uwe Koninklijke Hoogheden kracht ook dit kind op te voeden in de vreze des Heren, tot Zijn eer, tot Uw vreugde en tot heil van ons land.

en aan H. M. de Koningin:

De generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken, in vergadering bijeen te Hilversum, ontving met grote vreugde het bericht van de geboorte van de tweede zoon van Uw dochter, onze Kroonprinses.

Zij wenst Uwe Majesteit en Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard van harte geluk met deze uitbreiding van het Koninklijk Huis en bidt U en Uw Huis Gods rijke zegen toe.

Art. 137

Afscheid ds. B. Nederlof.

Ds. B. Nederlof verlaat de vergadering, nadat de praeses hem in alle opzichten Gods zegen heeft toegewenst.

Art. 138

Vervolg — Eenheid van de gereformeerde belijders — Gereformeerde Kerken.

De praeses geeft in bespreking het gedeelte van het rapport van deputaten dat

229 betrekking heeft op de Gereformeerde Kerken (bijlagen XLIX deel II sub B).
244 Commissie V rapporteert (bijlage LI ad II B).

Enkele vragen worden gesteld. Ds. G. Bilkes, rapporteur, beantwoordt deze. Prof. dr. J. van Genderen geeft een nadere toelichting op de gehouden samenspreking.

De synode besluit, wat de verhouding tot de Gereformeerde Kerken (synodaal) betreft, deputaten opnieuw te machtigen naar bevind van zaken te handelen.

Art. 139

Vervolg — Eenheid van de Gereformeerde belijders — Gereformeerde Gemeenten.

231 Naar aanleiding van het in voornoemde rapporten (bijlage XLIX sub II C, L ad
238, 244 II C, LI sub II C) medegedeelde betreffende de Gereformeerde Gemeenten is het niet mogelijk om tot een aparte uitspraak te komen. Met belangstelling wordt het antwoord van de commissie van de generale synode van de Gereformeerde Gemeenten afgewacht.

Art. 140

Contactorgaan van de gereformeerde gezindte.

Thans wordt behandeld het gedeelte uit de rapporten dat betrekking heeft op
231 het Contactorgaan van de gereformeerde gezindte (bijlage XLIX sub II D, LI
244 sub II D).

De synode besluit uit te spreken dat de arbeid van het Contactorgaan van de gereformeerde gezindte gewaardeerd wordt en dat met volle belangstelling de verdere ontwikkeling wordt gevolgd, alsmede deputaten de opdracht te geven deze arbeid ook verder zoveel mogelijk te behartigen en te stimuleren.

Art. 141

Raad van Kerken.

232, 245 De praeses stelt aan de orde het gerapporteerde over de Raad van Kerken in Nederland (bijlage XLIX sub II E2 en bijlage LI sub IIE 2). Uit de bespreking blijkt dat tot hen die bij de oprichting van deze Raad betrokken waren, het blijkbaar niet is doorgedrongen dat de stukken die betrekking hebben op deze zaak, gezonden dienden te worden naar deputaten voor de Eenheid van de gereformeerde belijders. Het voorbereidende comité zond de stukken naar scriba I van de generale synode die ervan overtuigd was dat de stukken ook gezonden werden naar het genoemde deputaatschap en ze daarom niet alle heeft doorgezonden. Op deze wijze zijn onze kerken voor een voldongen feit gesteld.

Er wordt op gewezen dat een negatieve positiekeuze noodzakelijk kan zijn, maar in de toekomst ook gevolgen kan hebben voor ons kerkelijk leven. De suggestie wordt geopperd dat de kerken die zich niet bij deze Raad hebben aangesloten, samen een Raad zullen vormen. De vraag wordt gesteld: hoe moet men denken over een plaatselijke samenwerking, waarbij men zich bewust distancieert van de Raad van Kerken in Nederland en gelegenheid geeft om te verklaren: wij aanvaardden niet allen als kerken van Christus? Hier is dus een gespreksgelegenheid.

De rapporteur, ds. G. Bilkes, beantwoordt de vragen. Prof. dr. B. J. Oosterhoff

benadrukt dat wij de praktische consequenties van het niet—toetreden ook moeten overwegen. Het kan zo worden dat wij in het isolement komen te staan. Prof. dr. J. van Genderen stelt voor uit te spreken dat de synode, lettend op de gegevens die haar ter beschikking staan, ernstige bezwaren heeft tegen de Raad van Kerken zoals die is opgericht en deputaten op te dragen deze bezwaren ter kennis te brengen van de Raad van Kerken. Ds. I. de Bruyne stelt voor een definitieve beslissing te nemen nadat de bezwaren nader geformuleerd zijn. Aldus wordt besloten (zie art. 176).

Art. 142

Comité-generaal.

Art. 143

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG NEGENDE ZITTING

woensdag 25 september 1968 van 7-9 uur.

Art. 144

Heropening.

De zitting wordt heropend. De praeses laat zingen ps. 82 : 2.

Art. 145

Presentie.

Ds. Chr. Verbage heeft zijn plaats weer ingenomen.

Art. 146

Art. 36 N. G. B.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor het antwoord aan de Gereformeerde Kerken in Nederland inzake art. 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis (bijlage LIII). Commissie V rapporteert (bijlage LI sub VIII). 254, 248

De praeses heet de deputaten J. van Dalen en mr. dr. C. J. Verplanke welkom en verzoekt hen aan de moderamentafel plaats te nemen. Door één van de afgevaardigden wordt de vraag gesteld: is de synode wel bevoegd zonder meer de belijdenis te wijzigen? De rapporteur, ds. G. Bilkes, antwoordt, dat het niet de bedoeling is tot wijziging over te gaan, alleen om een antwoord te geven aan de Gereformeerde Kerken inzake art. 36 N.G.B. Zowel deputaat mr. dr. C. J. Verplanke als deputaat J. van Dalen geven een toelichting. Eigenlijk had br. van Dalen liever een andere formulering ingediend. Gezien het feit dat deze niet was ingediend kon de synode deze ook niet in behandeling nemen. Het verschil tussen de deputaten Biesma/Verplanke enerzijds en van Dalen anderzijds blijkt hierin te liggen dat deputaat van Dalen de bevordering van het Koninkrijk van Jezus Christus ziet als roeping van de Overheid, terwijl de deputaten Biesma en Verplanke benadrukken dat dit niet de rechtstreekse taak van de Overheid is. Wanneer de Overheid doet wat haar

duidelijke taak is, vindt daardoor het Koninkrijk van Jezus Christus voortgang. Op een vraag naar de bedoeling van de uitdrukking „te bevorderen” antwoordt deputaat Verplanke: wij verstaan hieronder de hand te houden aan de naleving van Gods geboden en zorg te dragen voor de eerbiediging van Gods geboden.

Nu nagegaan is hoe op een duidelijke wijze tot uitdrukking kan worden gebracht wat in de conclusies van 1928 een gewichtig gedeelte en in de richtlijnen van 1962 een gewichtig beginsel genoemd is, besluit de generale synode

1. de volgende formulering als verduidelijking te aanvaarden:
„En aldus geroepen bij te dragen tot de opbouw van een Gode welgevallige samenleving der mensen, heeft de overheid, in onderwerping aan de Wet Gods, zich verre houdende van alle volstreckte machtsoefening, op het aan haar zorg toevertrouwde terrein en met de haar toekomende middelen te bevorderen dat het volk leeft naar de eis van Gods Wet, en voorts iedere belemmering voor de prediking van het Evangelie en voor geheel de heilige dienst van God weg te nemen. Zij heeft deze roeping te volbrengen opdat het Woord des Heren zijn loop hebbe, het Koninkrijk van Jezus Christus voortgang vinde en alle antichristelijke macht worde tegengestaan”.
2. de Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Oecumenische Synode hieromtrent te informeren;
3. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid;
4. het deputaatschap op te heffen.

Art. 147

Doopserkenning.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor de instructie van de particuliere synode van het Noorden (7.24) luidende

De particuliere synode van het Noorden *overwegende* dat het voorkomen kan en voorkomt dat een kerkeraad voor de vraag wordt geplaatst of een door een vrouwelijke predikant bediende doop als een geldige doop te erkennen is, *lettend* op de uitspraak van de generale synode van 1912 dat de doop door een vrouw bediend onvoorwaardelijk voor onwettig wordt verklaard, *bedenkend* dat in het besluit van de generale synode van 1882 (D.K.O. art. 60 sub 1) duidelijk is aangegeven wat de vereisten voor de erkenning van de doop in andere kerken zijn, *verzoekt* de generale synode de bedoelde bepaling te laten vervallen.

258 Commissie VII rapporteert (bijlage LIV). Eén van de afgevaardigden spreekt uit dat hij zich met de overwegingen in het commissierapport kan verenigen. Hij acht het echter een gemis in het voorgestelde besluit dat niet duidelijk wordt uitgesproken dat het bedienen van de doop door een vrouw onze afkeuring verdient, aangezien ambtsbediening door vrouwen niet overeenkomstig Gods Woord is.

Ds. P. op den Velde, rapporteur, antwoordt dat het natuurlijk niet de bedoeling is de doopsbediening door een vrouw goed te keuren, maar dat het niet juist is dit in het besluit op te nemen. Er wordt nog gevraagd: is het verantwoord om van een synodebesluit afstand te doen, terwijl dit niet in de besluitvorming tot uitdrukking wordt gebracht? Daartegenover wordt gesteld: het was in 1912 niet juist om 1882 te negeren.

De generale synode,

overtuigd dat in het besluit van de generale synode van 1882 (K.O. art. 60 sub 1) duidelijk is aangegeven wat de vereisten zijn voor de erkenning van de doop, ontvangen door hen die tot de Christelijke Gereformeerde Kerken begeren over te komen,

besluit de uitspraak van de synode van 1912, waarin de doop door een vrouw bediend onvoorwaardelijk voor onwettig wordt verklaard, niet langer van kracht te doen zijn.

Art. 148

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. P. op den Velde is voorgegaan in dankgebed.

TIENDE ZITTING

donderdag 26 september 1968 van 9-12 uur.

Art. 149

Opening.

De zitting wordt geopend. De praeses laat zingen ps. 86 : 3 en 6, leest Ps. 86 en gaat voor in gebed.

Art. 150

Appel-nominaal.

De leden zijn aanwezig als in de vorige zitting met dien verstande dat oud. G. Visser zijn plaats weer heeft ingenomen, ds. J. Brons is vervangen door ds. P. den Butter en oud. T. L. Meijer door oud. J. O. Elshout. Oud. J. Verhage is niet aanwezig. Zijn secundus is eveneens verhinderd. Ds. P. den Butter betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 151

Vervolg — Steun aan kerken in de polders.

De praeses stelt aan de orde het nieuwe rapport van commissie III inzake de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer (bijlage LV). 259 (zie ook art. 50).

- Na enige bespreking over het financiële beleid besluit de synode
1. het beleid van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
 2. opnieuw deputaten te benoemen;
 3. deputaten op te dragen de nodige maatregelen te nemen, als blijkt dat de ontwikkeling van Zuidelijk Flevoland eenzelfde aanpak vereist als in de andere polders, en in geval intensivering van de arbeid meerdere kosten met zich meebrengt, deputaten mandaat te geven tot verhoging van het streefbedrag;
 4. mocht blijken dat het werk in Zuidelijk Flevoland meer zal gaan liggen op het terrein van de evangelisatie, dan deputaten op te dragen contact op te nemen met de deputaten voor de landelijke evangelisatie.

Art. 152

Vervolg — Kerk en recreatie.

De praeses stelt aan de orde het aanvullend rapport van commissie II over

280 instructie 7.09 (zie art. 73) (bijlage I.VI).

De generale synode besluit een landelijk deputaatschap te benoemen met de opdracht

- a. zich te bezinnen op de niet-evangelisatorische aspecten van de problematiek kerk — recreatie;
- b. hierover de kerken desgevraagd van advies te dienen, en zo aan instructie 7.09 te voldoen.

Art. 153

Het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor het rapport van de deputaten voor het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O. (bijlage LVII) en voor het rapport van de studiegcommissie Emeritikas (bijlage 280 285 LVIII). Commissie VI rapporteert (bijlage LIX).

De praeses heet de deputaten ds. J. P. Geels en J. de Jong welkom en verzoekt hen aan de moderamentafel plaats te nemen.

Voor het voorstel van de studiegcommissie om ook de „lerende ouderlingen” in de emeritaatsregeling te doen delen, waarmee de commissie van rapport niet instemt, krijgt bespreking. De rapporteur, ds. G. Leendertse, geeft toelichting. Wat is het beginsel van art. 13 K.O.? De kerken hebben te zorgen voor het levensonderhoud van haar dienaren des Woords. Al is er bij „lerende ouderlingen” een groei naar full-time werkers, oorspronkelijk was toch de praktijk dat deze broeders hulpdiensten verrichtten, terwijl zij verder gewoon werkten. Natuurlijk moet er voor deze broeders een regeling zijn. Maar art. 13 spreekt in dit opzicht te duidelijke taal en kan zo maar niet veranderd worden. Deputaat J. de Jong benadrukt dat de uitkeringen worden gedaan volgens objectieve normen. Diaken J. D. Wisman, secretaris van de studiegcommissie, geeft een uitvoerige uiteenzetting.

De synode besluit

1. het door deputaten naar art. 13 K.O. gevoerde beleid onder dankzegging goed te keuren en hun op te dragen dit beleid voort te zetten; en opnieuw een eerste en tweede penningmeester te benoemen;
2. uit te spreken dat predikanten onzer kerken gerechtigd zijn op 65-jarige leeftijd emeritaat aan te vragen, mits zij de kerken tenminste 40 jaren gediend hebben;
3. art. 13 K.O. sub 1a de tweede zin aldus te lezen: „Indien niet wegens het bereiken van de leeftijd van 70 jaar, dan wel van die van 65 jaar na volbrenging van 40 dienstjaren emeritaat wordt gevraagd, dienen attesten van twee geneesheren te worden overgelegd”;
idem sub 1c te lezen: „Bij ongeschiktheid van een dienaar die nog niet de leeftijd van 70 jaar, dan wel na volbrenging van 40 dienstjaren die van 65 jaar bereikt heeft, is de kerkeraad gehouden hem minstens een half jaar ziekteverlof te geven, alvorens een aanvraag tot emeritering bij de classis in te dienen”;
idem sub 1d te lezen: „de classes zijn gehouden bij gevallen van emeritering beneden de leeftijd van 70 jaar dan wel na volbrenging van 40 dienstjaren die van 65 jaar, te onderzoeken enz.”;

4. deputaten op te dragen bij de vaststelling van uitkeringen bij emeritering voor het bereiken van de 65-jarige leeftijd rekening te houden met neveninkomsten uit arbeid indien en voorzover deze 20% van de uitkeringsgrondslag te boven gaan;
5. deputaten op te dragen bij de vaststelling van de uitkeringen uit de emeritikas rekening te houden met eventuele inkomsten welke de predikanten genieten uit hoofde van de vervulling van een bijzondere taak;
6. deputaten op te dragen bij de vaststelling van de uitkeringen uit de emeritikas rekening te houden met pensioenrechten welke voortvloeien uit de vervulling van nevenfuncties tijdens de ambtsperiode indien en voorzover deze 15% van de uitkeringsgrondslag te boven gaan;
7. deputaten op te dragen aan predikantsweduwen een uitkering uit de kas toe te kennen, welke, vermeerderd met de uitkering krachtens de A.W.W. voor weduwen zonder kinderen resp. met kinderen zal bedragen voor een:

weduwe beneden 40 jaar, zonder kinderen	57% van de uitkeringsgrondslag (tijdelijk).
weduwe vanaf 40 jaar, zonder kinderen	57% van de uitkeringsgrondslag.
weduwe met 1 kind	65% van de uitkeringsgrondslag.
weduwe met 2 kinderen	71% van de uitkeringsgrondslag.
weduwe met 3 kinderen	75% van de uitkeringsgrondslag.
weduwe met 4 kinderen	78% van de uitkeringsgrondslag.
weduwe met 5 of meer kinderen	80% van de uitkeringsgrondslag.
8. deputaten op te dragen de tijdelijke uitkering uit de emeritikas aan een weduwe die krachtens de bepalingen van de A.W.W. slechts aanspraak kan maken op een tijdelijke uitkering, gedurende een door deputaten vast te stellen periode na het vervallen van haar A.W.W. uitkering voort te zetten. Beslist zal behoren te worden, nadat belanghebbende door deputaten is gehoord;
9. deputaten op te dragen aan volle wezen beneden de leeftijd van 16 jaar en aan volle wezen in de leeftijd van 16 tot 27 jaar voorzover studierend of invalide, een uitkering te verstrekken gelijk aan 50% van de door deze wezen genoten uitkering krachtens de A.W.W. onder aftrek van andere inkomsten;
10. in verband met het sub 9 genoemde art. 2 van het reglement voor de emeritikas zodanig te wijzigen, dat gelezen wordt:

„De wezen dienen te worden verzorgd totdat zij de leeftijd van 16 jaar hebben bereikt. Voor invalide wezen wordt de leeftijdsgrens verhoogd tot 27 jaar. Studerende wezen die niet over eigen inkomen beschikken, zullen worden verzorgd zolang zij jonger zijn dan 27 jaar.

Aan volle wezen beneden de leeftijd van 16 jaar en aan volle wezen in de leeftijd van 16 tot 27 jaar, voorzover studierend of invalide, wordt een uitkering verstrekt gelijk aan 50% van de door deze wezen genoten uitkering krachtens de A.W.W., onder aftrek van andere inkomsten”;
11. deputaten op te dragen met ingang van 1 januari 1969 de methode van berekening van de omslag zodanig te wijzigen, dat het bedrag van de omslag wordt bepaald op:

22% van het *totaalbedrag* van de uitkeringsgrondslagen van de in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar, of, indien dit meer is, op het *totaalbedrag* van de uitkeringen, welke voor dat jaar zullen moeten worden gedaan;
12. in art. 8 van het reglement voor de emeritikas de woorden „de vanwege de

generale synode voorgeschreven collecte" te vervangen door: „het voldoen van de door deputaten, na verkregen machtiging van de generale synode, vastgestelde omslag”;

13. het deputaatschap voor de bestudering van de vragen rondom de emeritering naar art. 13 K.O. op te heffen na dankbetuiging voor de verrichte belangrijke arbeid.

Art. 154

Uitgave Kerkorde.

Het rapport van de deputaten voor de uitgave van de Kerkorde wordt aan de 286. 287 orde gesteld (bijlage LX). Commissie VII rapporteert (bijlage LXI sub A).

De synode besluit

1. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid;
2. de wijziging in art. 51 K.O. goed te keuren;
3. opnieuw deputaten te benoemen;
4. deputaten op te dragen, indien nodig, een herdruk van de Kerkorde te verzorgen en eventuele wijzigingen op een door hen te bepalen wijze daarin te doen opnemen.

Art. 155

Ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (7.17) luidende

De generale synode besluit het ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen (als bijlage XXVIII in de Kerkorde opgenomen) aan te passen aan de hedendaagse taal en de huidige kerkelijke organisatie.

Toelichting:

Uitdrukkingen als: „op poene van”, „ipso facto” en „gesuspendeerd” worden niet meer verstaan en een Provinciale Synode kennen wij in onze kerken niet.

287 Commissie VII rapporteert (bijlage LXI sub B).

De synode besluit de instructie te aanvaarden en deputaten voor de uitgave van de Kerkorde op te dragen de tekst van het ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen in overeenstemming te brengen met die in het ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords.

Art. 156

Vervolg — Geestelijke verzorging van hen die ter koopvaardij varen.

De praeses stelt aan de orde het rapport van commissie VII betreffende een concept-instructie voor deputaten voor de geestelijke verzorging van hen die ter 288 koopvaardij varen (bijlage LXI sub C) (zie art. 40).

De synode besluit deze zaak terug te wijzen naar de commissie, opdat deze in overleg met deputaten een concept-instructie zal samenstellen om op deze generale synode te rapporteren (zie art. 204).

Art. 157

Schorsing.

In verband met de maaltijd schorst de praeses de zitting.

VERVOLG TIENDE ZITTING

donderdag 26 september 1968 van 2-6 uur.

Art. 158

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Gezongen wordt ps. 93 : 1 en 4.

Art. 159

Presentie.

Oud. D. van Twillert vervangt oud. B. Hartog. Oud. G. G. van Wijngaarden is weer aanwezig. Oud. A. v. d. Kruk vervangt thans oud. L. Pieper.

Art. 160

Kerkelijk bureau.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor de volgende instructies: van de particuliere synode van het Noorden (7.15) luidende

De generale synode besluit:

- a. tot instelling van een centrale kerkelijke kas, waarin de verschillende generaal-synodale deputaatschappen, tevens kashouders, naar evenredigheid van de aan hun beheer toevertrouwde gelden participeren en tot benoeming van een administrateur voor deze kas;
- b. subsidiair tot benoeming van een commissie van onderzoek en rapport om te komen tot instelling van een kas, als onder a. bedoeld, met de opdracht ter zake van haar onderzoek te rapporteren aan de generale synode 1971, opdat de generale synode van 1971 zal kunnen besluiten.

De particuliere synode voegt hier de volgende „toelichting” aan toe.

De aanleiding tot de indiening van deze instructie is gelegen in het oordeel van de particuliere synode, dat het beheer en de administratie van de algemeen-kerkelijke kassen vereenvoudigd en verbeterd kan worden.

Enkele bezwaren tegen de huidige vorm daarvan zijn de volgende:

- a. Het aantal algemeen kerkelijke kassen, waarvan de beheerders veel aandringen op tijdige en/of gespreide afdracht der gelden maakt de administratie der afdrachten voor de kerkeraden en hun penningmeesters vrij ingewikkeld.
- b. De controle, de correcties en de verantwoording van de afgedragen gelden vormen een omvangrijke taak voor de penningmeesters der algemeen-kerkelijke kassen.
- c. Het classicaal toezicht op de nakoming door de kerkeraden van hun verplichtingen komt veelal niet tot zijn doel.
- d. Het totaal der liquide middelen is te groot, waardoor aanzienlijk renteverlies wordt geleden.
- e. Het beleggingsbeleid is te gespreid.
- f. De jaarlijkse controle der kassen vanwege deputaten voor financiële zaken is een zeer omvangrijk werk.

Bij aanvaarding van de instructie zullen genoemde bezwaren grotendeels of geheel zijn ondervangen, terwijl het totaalbeeld van de algemeen-kerkelijke kassen dan voor de generale synode doorzichtiger wordt, hetgeen de verantwoorde besluitvorming ten goede zal komen.

en van de particuliere synode van het Noorden (7.16) luidende

De generale synode besluite:

- a. tot instelling van een administratief bureau, waar de verschillende generaal-synodale deputaatschappen de werkzaamheden van hun secretarissen kunnen laten verrichten, zulks omdat de ontwikkeling van het kerkelijk leven de noodzaak hiervan met zich mee brengt.
Voorts benoeme de generale synode aan dit bureau een administrateur.
- b. subsidiair tot benoeming van een commissie van onderzoek en rapport om te komen tot instelling van een bureau, als onder a. bedoeld, met de opdracht ter zake van haar onderzoek te rapporteren aan de generale synode 1971, opdat de generale synode van 1971 zal kunnen besluiten.
De particuliere synode voegt hieraan de volgende „toelichting” toe:
 - a. De secretarissen van verschillende deputaatschappen, veelal geen „vrijgestelden”, zijn te zeer belast met eenvoudige administratieve werkzaamheden (vermenigvuldigen en verzending van convocaties, ontwerp notulen, verslagen, rapporten e.d.);
 - b. behalve mankracht (zie sub a) gaan ook geldmiddelen teloor door uitbesteding van werk en gespreide verzending van allerlei stukken;
 - c. door het tijdrovende administratieve werk komt de studie in het gedrang die nodig is voor het werk van het betreffende deputaatschap;
 - d. ook is het zeer te betwijfelen of voldoende aandacht kan worden gegeven aan de archieven der deputaatschappen;
 - e. het lijkt minder gewenst dat andere deputaatschappen dan voor de buitenlandse zending niet, zoals het laatstgenoemde, over bureau-accommodatie kunnen beschikken.

Bij aanvaarding van de instructie zullen genoemde bezwaren grotendeels of geheel kunnen worden ondervangen, terwijl het bureau tevens dienstbaar kan worden gesteld aan de raden van de roepende kerken voor particulier- en generaal-synodale vergaderingen. Tevens kan dit bureau gegevens en adressen voor het jaarboek verschaffen.

288 Commissie VI rapporteert (bijlage LXII).

Een brede bespreking volgt. De commissie wil een deputaatschap, maar in de uitwerking gaat men niet ver genoeg. De vraag wordt gesteld: zal dit deputaatschap niet gaan heersen over de andere deputaatschappen? De rapporteur, oud. G. G. van Wijngaarden, onderstreept de gedachte van vrijwilligheid. De commissie is van oordeel, dat men zeker zich vrijwillig zal aanmelden.

Oud. A. de Geus dient het volgende voorstel in:

De generale synode benoeme een deputaatschap tot beheer van een kerkelijk-administratief bureau en drage al haar deputaatschappen op hun administratieve werkzaamheden te laten verrichten door het door dit deputaatschap beheerde bureau.

„Voorlopige” instructie voor deputaten tot beheer van een kerkelijk-administratief bureau:

- Art. 1. Het door de generale synode ingestelde deputaatschap tot beheer van een kerkelijk-administratief bureau bestaat uit vijf leden en een algemeen secundus, om de drie jaren door de generale synode te benoemen.
- Art. 2. Het deputaatschap heeft tot taak een kerkelijk-administratief bureau te beheren.

Art. 3. Deputaten zijn bevoegd een administrateur te benoemen en de verder nodige administratieve krachten aan te trekken.

Art. 4. Het kerkelijk-administratief bureau heeft tot taak:

A. ten behoeve van de secretarissen:

1. het vermenigvuldigen en verzenden van brieven en rapporten, die aan meer dan één adres moeten worden verzonden;
2. het verlenen van andere administratieve hulp, die door secretarissen wordt gevraagd;
3. het adviseren en desgevraagd bijhouden van archieven van deputaatschappen;
4. het adviseren van roepende kerken voor bredere vergaderingen;
5. het voorbereiden van vergaderingen van deputaatschappen (data, vergaderplaats, convocaties);
6. het verlenen van bijstand aan de 1e en 2e scriba der G.S.;
7. het fungeren als kerkelijk adres.

B. ten behoeve van penningmeesters:

1. het incasseren en administreren van giften en collecten voor alle generale kassen;
2. het bewaren, administreren van de liquide middelen en de beleggingen in effecten der generale deputaatschappen;
3. het periodiek informeren van de penningmeesters der generale kassen over de stand der middelen van de door hen beheerde kas;
4. het verzorgen van betalingsopdrachten;
5. het rappelleren van plaatselijke kerkeraden betreffende hun verplichtingen aan de generale kassen;
6. het informeren van de classisvergaderingen omtrent de nakoming der sub 5 genoemde verplichtingen door de kerken in hun ressort;
7. het verzorgen van de verantwoording van ontvangen bedragen;
8. het samenstellen van een collecterooster en van een opgave van de vastgestelde omslagen.

Zulks alles naar de door deputaten aan de administrateur gegeven instructie.

Art. 5. De kosten van het bureau worden naar rato van de verrichte arbeid in rekening gebracht aan de opdrachtgevers.

Art. 6. Deputaten zorgen in overleg met deputaten voor financiële zaken voor de belegging der liquide middelen, die belegd kunnen worden.

Art. 7. Deputaten brengen aan elke generale synode rapport uit van hun werkzaamheden.

De generale synode besluite al haar deputaatschappen op te dragen een bedrag van 5% van het door hen beheerde kapitaal per 31 december 1967 over te dragen aan deputaten voor beheer van een kerkelijk bureau, zulks hetzij in contanten, hetzij in natura naar de boekwaarde per genoemde datum, als aanloopkapitaal voor deze deputaten.

De bespreking blijft cirkelen om de vraag: kunnen de verschillende deputaatschappen vrijwillig van dit bureau gebruik maken of krijgen zij een bindende opdracht dit te doen?

De voorzitter van het deputaatschap voor financiële zaken J. Bijleveld verklaart dat deze deputaten achter het voorstel van oud. A. de Geus staan. Het karakter van vrijwilligheid kan moeilijkheden opleveren, omdat er niet voldoende basis is.

Aangezien bij dit belangrijk voorstel geen begroting is ingediend en het niet juist is een beslissing te nemen in een dergelijke zaak zonder de kosten overrekend te hebben besluit de synode deze zaak terug te verwijzen naar de commissie, die met de voorsteller onder leiding van de assessor op de kortst mogelijke termijn verder dient te overleggen (zie art. 181).

Art. 161

Omslagstelsel.

De praeses stelt aan de orde het rapport omslagstelsel van de deputaten voor 290, 289 financiële zaken (bijlage LXIII). Commissie VI rapporteert (bijlage LXII). Na enige bespreking geeft prof. W. Kremer desgevraagd preadvies. Deze constateert een goede vooruitgang in vergelijking met vroeger, toen voor verschillende kassen van tijd tot tijd de noodklok moest worden geluid. Wij zijn dankbaar dat dit voorbij is. Wij streven er naar dat al onze mensen met alles meeleven. Liefde en meeleven kunnen niet onbestemd zijn. Daarom moet er een streefbedrag zijn. Deel dat streefbedrag aan de kerken mee. Wij moeten ervoor waken in een technisch en economisch denkpatroon terecht te komen waardoor de liefde en offervaardigheid teveel gekanaliseerd worden. Er is een streven om via één collecte voor alles te gaan collecteren. Dan speelt het economisch denkpatroon een rol. Elke kerkeraad moet de gemeente wijzen op de zaken waarvoor haar aandacht wordt gevraagd.

Diaken J. D. Wisman komt met het voorstel:

De generale synode besluite deputaten voor financiële zaken op te dragen een nadere studie te maken ten aanzien van de omslag- en streefbedragen en de daarmee verband houdende drie-jaarlijkse begrotingen en aan de volgende synode de resultaten van deze studie in concreto voor te leggen.

De synode besluit

1. uit te spreken dat zij een uitbreiding van het bestaande omslagstelsel niet raadzaam acht en dat de door de verschillende deputaatschappen met haar machtiging aangegeven streefbedragen dienen te worden beschouwd als indicatie van de verwachte minimum-bijdragen der kerken;
2. de door haar geheel of gedeeltelijk benoemde deputaatschappen op te dragen, bij hun drie-jaarlijks rapport aan de synode een begroting over de komende drie jaar in te dienen.

Art. 162

Kerkbouwaangelegenheden.

De synode gaat over tot de bespreking van het rapport van de deputaten 291 voor kerkbouwaangelegenheden (bijlage LXIV). Commissie VI rapporteert (bijlage 294 LXV). De bespreking concentreert zich op een klacht van een van de kerken die door een particuliere synode is overgenomen en door een afgevaardigde in bespreking wordt gebracht. Deze kerk meent dat deputaten niet juist gehandeld hebben met betrekking tot de uitbetaling van gelden. Al spoedig blijkt dat deze zaak achter gesloten deuren moet worden behandeld. De synode gaat in comité.

Art. 163

Comité-generaal.

Art. 164

Schorsing.

De zitting wordt geschorst in verband met de maaltijd.

VERVOLG TIENDE ZITTING

donderdag 26 september 1968 van 7-9 uur.

Art. 165

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen ps. 133 : 1 en 3.

Art. 166

Vervolg — Kerkbouwaangelegenheden.

De synode besluit

1. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid en hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 167

**Vervolg — Eenheid van de gereformeerde belijders —
Christian Reformed Church.**

De rapporteur van commissie V, ds. G. Bilkes, verklaart nog geen rapport te kunnen aanbieden over de verhouding tot de Christian Reformed Church (zie art. 150). De commissie stelt het op prijs, wanneer ds. J. Tamminga in de gelegenheid wordt gesteld zijn visie op het besluit van de Chr. Reformed Church te geven. Sommige afgevaardigden zijn van oordeel, dat het niet juist is ds. Tamminga opnieuw het woord te geven. Wanneer de commissie behoefte heeft aan meer licht, laat de commissie dan een gesprek voeren met ds. Tamminga. Prof. dr. J. van Genderen wijst erop dat correspondentie ook inhoudt het raadplegen van elkander inzake ingrijpende maatregelen als uitbreiding van de correspondentie. Het is dus volkomen terecht dat, nu ds. Tamminga als afgevaardigde van de Free Chr. Reformed Church ter synode aanwezig is en hij gehoord heeft dat er een verzoek is van de Chr. Reformed Church om correspondentie aan te gaan, hij geraadpleegd wordt over deze zaak. Aldus wordt besloten.

Ds. J. Tamminga stelt de vraag: is het inderdaad waar, dat in de Chr. Reformed Church naar Gods Woord en de belijdenis gepreekt wordt of is het ook toegestaan een leer te brengen en een prediking die niet naar het Woord van God is? Men kan de volle Kuyperiaanse leer leren.

De mening van ds. Tamminga is dat er in feite niets veranderd is in de Chr. Reformed Church. „1908” heeft in de Chr. Reformed Church gefunctioneerd, evenals „1905” in de Gereformeerde Kerken. Men heeft niet principiële afstand genomen van de bekende leeruitspraken.

Vele vragen worden aan ds. Tamminga gesteld, o.m.: hebt u als kerken samensprekingen gehad met de Chr. Reformed Church? Is er verschil tussen de Chr. Reformed Church in Canada en die in Amerika? Kunt u begrijpen dat het voor ons moeilijk is om dit verzoek van de Chr. Reformed Church zonder meer naast ons neer te leggen, gezien het feit dat in vele delen van Amerika en Canada geen Free Chr. Reformed Church aanwezig is?

Ds. J. Tamminga gaat op de vragen uitvoerig in. Commissie V zal nu na deze informatie de synode een voorstel doen (zie art. 221).

Art. 168

Vervolg — Contact met de jeugdbonden.

De praeses stelt aan de orde het aanvullend rapport van commissie III inzake het contact met de jeugdbonden (bijlage LXVI).

In de discussie wordt opgemerkt, dat het niet juist zou zijn de nota van de Jongerenbond zonder meer aan de kerkeraden toe te zenden. Dan zou de nota het karakter krijgen van een stuk van de synode, waar de synode achter staat. Bezwaar wordt gemaakt tegen de naam van het deputaatschap. Prof. W. Kremer acht deze naam te ruim. Ook de catechese zou hieronder vallen. Maar deze deputaten hebben geen taak t.o.v. de catechese. Ds. J. H. Velema stelt voor de naam te wijzigen in: „Deputaten voor contact met de kerkjeugd“. Prof. W. Kremer adviseert deze deputaten in hun nota de problemen die er zijn te benaderen vanuit het doopsformulier. God spreekt de jeugd aan, Hij doet het door Zijn spreken in de problematiek van alle tijden en Hij wijst de weg aan, waarop de vragen van de jeugd worden opgelost.

De synode besluit

1. het beleid van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen en hun aantal met één uit te breiden overeenkomstig het voorstel van deputaten;
3. de naam van het deputaatschap te wijzigen in: „Deputaten voor contact met de kerkjeugd“;
4. deputaten op te dragen:
 - a. mede naar aanleiding van de nota van de Jongerenbond een nota op te stellen, waarin de situatie van de jeugd van heden geschetst wordt en richtlijnen voor het kerkelijk werk onder de jeugd worden gegeven;
 - b. de sub a genoemde nota aan de kerkeraden te doen toekomen en deputaten te verzoeken de nota van de Jongerenbond ter informatie beschikbaar te stellen;
5. deputaten op te dragen de mogelijkheden te onderzoeken om door financiële steun „Tijdsein“ uit te bouwen;
6. er bij de kerkeraden op aan te dringen om te komen tot de benoeming van een jeugdouderling;
7. de kerkeraden te verzoeken om aandacht te besteden aan de plaats van de jonge belijdende leden in de gemeente;
8. het jeugdwerk opnieuw in de voorbede en offervaardigheid der kerken dringend aan te bevelen;
9. vraag 20 in het „Reglement op de kerkvisitatie“ aldus te wijzigen: „Op welke wijze besteedt U aandacht aan de zorg voor de jeugd en aan het verenigingsleven in het algemeen?“;
10. aan deputaten een nieuwe instructie te geven met de volgende inhoud:
 1. De generale synode benoemt zes deputaten voor Contact met de Kerkjeugd.
 2. Deputaten zijn gerechtigd een tweetal adviseurs aan te trekken, die door hun opleiding en/of dagelijks werk goed georiënteerd zijn in de vragen met betrekking tot de jeugd en het jeugdwerk.
 3. Tot de taak van deputaten behoort:
 - a. te bevorderen dat aan de jeugd Schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven;
 - b. activiteiten die dienen tot stimulering van het georganiseerde jeugdwerk te steunen;

- c. advies te geven in moeilijke zaken die het bestaan van de jeugdorganisaties of het leven van de kerkelijke jeugd in het algemeen raken;
- d. contact te onderhouden met de kerkeraden, de jeugdbonden en alle organen die zich met de kerkjeugd en het jeugdwerk in onze kerken bezig houden.
4. het contact met de kerkeraden wordt onderhouden door:
 - a. de jaarlijkse informatie omtrent het jeugdwerk;
 - b. het opwekken tot het houden van de jaarlijkse jeugdzondag in september;
 - c. het geven van voorlichting aan de door de kerkeraden benoemde jeugd-ouderlingen met het oog op de uitvoering van hun speciale taak.
5. Het contact met de jeugdorganisaties wordt gerealiseerd door:
 - a. het geven van kerkelijke begeleiding aan het werk van de jeugdorganisaties, met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid daarvan;
 - b. het verlenen van financiële steun aan het werk van de jeugdorganisaties.
6. Deputaten zijn gemachtigd aan de kerken jaarlijks een collecte te vragen voor de instandhouding van het jeugdsteunfonds. Deputaten beheren dit fonds en subsidiëren het werk onder de jeugd via jeugdorganisaties.
7. Deputaten zijn naar art. 84 K.O. en binnen de grenzen van hun instructie bevoegd tot:
 - a. het in ontvangst nemen van gelden, waaronder legaten en erfstellingen;
 - b. het verrichten van betalingen.
8. Deputaten zullen van hun werkzaamheden en financieel beheer verantwoording afleggen aan de generale synode.

Art. 169

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. J. H. Velema is voorgegaan in dankgebed.

ELFDE ZITTING

vrijdag 27 september 1968 van 9-12 uur.

Art. 170

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen ps. 87 : 1, 4 en 5, leest Ps. 87 en gaat voor in gebed.

Art. 171

Appel-nominaal.

De afgevaardigden zijn aanwezig als in de vorige zitting.

Art. 172

Vervolg — Eenheid van de gereformeerde belijders — G.O.S.

De praeses stelt aan de orde het gedeelte van het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken dat betrekking heeft op de Gereformeerde Oecume-

294. 299 nische Synode (bijlage XLIX, deel IV) en het aanvullend rapport (bijlage I ad IV).
Tevens geeft hij in bespreking het rapport van de afgevaardigden naar de Gerefor-
297 meerde Oecumenische Synode (bijlage LXVII). Commissie V rapporteert (bijlage
301 LXVIII).

Een uitvoerige bespreking volgt. De rapporteur, ds. G. Bilkes, behoeft niet veel te antwoorden, omdat de meeste vragen rechtstreeks aan de afgevaardigden worden gericht. Ten aanzien van voorstel 1 van de commissie wordt opgemerkt dat dit onderzoek objectief moet geschieden. Men is niet onbevooroordeeld, wanneer broeders in het onderzoek worden betrokken die relaties hebben met de I.C.C.C. We moeten de schijn van partijdigheid vermijden.

Prof. dr. J. van Genderen antwoordt op een vraag over de uitspraak t.a.v. de I.C.C.C., dat onze afgevaardigden voor deze uitspraak hebben gestemd, hoewel onze kerken zelf lid zijn van de I.C.C.C. Dit is gebeurd, omdat zij de voorgestelde uitspraken als één geheel zagen en na het besluit t.a.v. de Wereldraad één lijn wilden volgen. De passage over de grondslag van de I.C.C.C. heeft betrekking op de kerk. Men spreekt wel van geestelijke eenheid en zuiverheid van kerken, maar men spreekt niet over de roeping om te staan naar de eenheid van Christus' Kerk. Aan de eenheid van de Kerk wordt te weinig aandacht gegeven. De genoemde beslissing is in de lijn van de uitspraken van een vorige Gereformeerde Oecumenische Synode. Men lette ook op de formulering: niet aanraden, hetgeen iets anders is dan afraden.

Ds. J. H. Velema gaat uitvoerig in op de vragen t.a.v. de uitspraken met betrekking tot de rassenverhoudingen. De opmerking in het rapport over het zich onthouden van gedetailleerde uitspraken moet gezien worden tegen een bepaalde achtergrond. Hij citeert diverse passages uit het minderheidsrapport die wel zeer gespecificeerde aanwijzingen wilden geven. Het grote gevaar van gespecificeerde uitspraken is dat de kerken zich gaan bewegen op een terrein dat het hare niet is. Er wordt een deskundigheid vereist die de kerk als zodanig niet heeft en die de G.O.S. zich zeker niet aan kan meten. Het gevaar van horizontalisering ligt op de loer. Overigens zullen de uitspraken over de rassenverhoudingen door elk van de aangesloten kerken moeten worden besproken. We hebben niet te maken met persoonlijke reacties van G.O.S. afgevaardigden, maar we moeten de kerkelijke reacties afwachten.

Prof. dr. W. H. Velema geeft een nadere toelichting over het standpunt van de afgevaardigden met betrekking tot „de vrouw in het ambt”. Eerst was een voorstel aangenomen om een commissie te benoemen die de hele problematiek zal bestuderen. Als men dit uitspreekt, is het niet juist om daarna toch een uitspraak te doen over een bepaald onderdeel.

Drs. T. Brienen dient de volgende voorstellen in:

- De synode besluite deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen een regeling te ontwerpen voor de wijze van indiening van de stukken voor de G.O.S. en zo mogelijk deze synode daarover te rapporteren;
- De generale synode besluite deputaten op te dragen nader studie te maken van de vraag, of en in hoever het tot de taak van de kerken behoort gedetailleerde uitspraken te doen over politieke en economische aangelegenheden en hierover op de volgende synode te rapporteren.

Ds. Jac. J. Rebel stelt voor bij het commissievoorstel 1 in te voegen tussen

kerken en op te dragen: „met uitzondering van die deputaten die deel uitmaken van organen van de I.C.C.C.”

Prof. dr. J. van Genderen acht deze amendering niet elegant. Hij stelt voor bij voorstel 1 in te voegen na de woorden op te dragen: „zelfstandig of”.

De generale synode besluit

- deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen, zelfstandig of in overleg met de Reformed Churches of New Zealand, een onderzoek in te stellen naar de kerkscheuringen die in Pakistan en Kameroen hebben plaats gehad en daarover aan de generale synode 1971 te rapporteren;
- ter voldoening aan het verzoek van de G.O.S. 1968 deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken opdracht te geven de aan de orde gestelde problemen rond het Schriftgezag te bestuderen;
- het vastgestelde percentage van de kosten van de G.O.S. te dragen;
- deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen een regeling te ontwerpen voor de wijze van indiening van de stukken voor de G.O.S. en zo mogelijk deze synode daarover te rapporteren.

Art. 173

Schorsing.

De praeses schorst de vergadering in verband met de maaltijd.

VERVOLG ELFDE ZITTING

vrijdag 27 september 1968 van 2-5 uur.

Art. 174

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Gezongen wordt ps. 138 : 1 en 2.

Art. 175

Vervolg — Correspondentie met buitenlandse kerken — the International Council of Christian Churches.

De synode gaat over tot de behandeling van het door deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken gerapporteerde betreffende the International Council of Christian Churches (bijlage XLIX deel V met bijlage 2 en bijlage I ad V). Commissie V rapporteert (bijlage LXVIII ad V). 235
238, 302

In de bespreking wordt gevraagd: als de afgevaardigden zelf zeggen dat zij zich van een bepaalde resolutie hebben gedistantieerd en de zaak toch doorging, moeten wij dan concluderen dat wij zo weinig invloed hebben?

De rapporteur, ds. G. Bilkes, merkt op dat de betekenis van resoluties in geding is. We moeten waarderen de strijd tegen het modernisme. Hij wijst ook op de betekenis van de referaten. Hier hebben onze afgevaardigden een krachtig geluid laten horen.

Drs. J. P. Versteeg beantwoordt als afgevaardigde verschillende vragen. De afgevaardigden hebben zich gedistantieerd van de resolutie met betrekking tot het Rooms-Katholicisme. De onwaardige kretenslakerij werd als „nonsens” gekwalificeerd, niet de resolutie als zodanig. Vele afgevaardigden hebben te maken met Rome, zoals Rome zich presenteert in Zuid-Amerika b.v. Zo is de resolutie afgestemd op een andere situatie, terwijl geen rekening werd gehouden met de gang van zaken op het tweede Vaticaanse Concilie. Sterk dringt drs. Versteeg er op aan alle factoren in rekening te brengen bij de beoordeling van de I.C.C.C. De positieve kracht van de I.C.C.C. is onmiskenbaar. Het is een zegen dat deze organisatie er in deze tijd is.

Ds. J. de Jong dient het volgende voorstel in:

De generale synode,

overwegende dat de generale synode van 1965-1966 uitsprak dat voor blijvende deelname aan de I.C.C.C. een betere voorbereiding en fundering van haar uitspraken noodzakelijk is (acta, art. 69);

geboord de informatie van de afgevaardigden ter G.S. inzake de I.C.C.C.;

spreekt uit, dat, indien de inhoud van verschillende resoluties niet op meer verantwoorde wijze wordt voorbereid en uitgewerkt, een blijvend lidmaatschap onzer kerken bedenkingen oproept.

Het commissievoorstel heeft voorrang.

De synode besluit de handelingen van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken t.o.v. de Internationale Raad van Christelijke Kerken goed te keuren.

Art. 176

Vervolg — Raad van Kerken.

De praeses geeft prof. dr. J. van Genderen gelegenheid een formulering van de bezwaren tegen de Raad van Kerken aan de synode mede te delen (zie art. 141). Deze formulering heeft de instemming van de synode.

Na kennis genomen te hebben van het haar toegezonden Statuut van de Raad van Kerken in Nederland en van het op 21 juni 1968 genomen besluit om deze Raad van Kerken te constitueren,

spreekt de generale synode uit, dat zij ernstige bezwaren heeft tegen de Raad van Kerken, zoals deze thans is geconstitueerd, waarom zij er niet toe kan besluiten dat de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland daarin zullen participeren,

en besluit zij aan deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen met name de volgende bezwaren ter kennis van de Raad van Kerken te brengen:

dat in de Preambule van het Statuut de woorden „het geloof in de ene Heer Jezus Christus, het Hoofd der kerk en de Heer der wereld” blijkbaar zo kunnen worden uitgelegd dat ook kerken en groepen die het geloof in de Drieënige God niet belijden, deze woorden kunnen aanvaarden,

en dat in art. 2 als taak van de Raad van Kerken inzonderheid wordt genoemd het beraad over en het gestalte geven aan de samenwerking en eenheid van de kerken in getuigenis en dienst, zonder dat duidelijk uitgesproken wordt dat een raad van kerken alleen gestalte mag geven aan de eenheid die in Christus gegeven is, en aan een samenwerking die met het Woord van God in overeenstemming is.

Art. 177

Vervolg — Eenheid van de gereformeerde belijders — Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

De praeses stelt aan de orde het voorstel van drs. T. Brienens betreffende de verhouding tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (zie art. 135). Dit voorstel wordt na enige kleine wijzigingen in de redactie aanvaard.

De generale synode,

A. *van oordeel* dat:

1. de verschillen t.a.v. de toeëigening des heils en de hantering van het gereformeerde belijden omtrent de kerk wezenlijke verschillen zijn;
2. onze belijdenis (o.a. art. 27 - 29 N.G.B.) het zoeken van contact met gereformeerde en andere bijbelgetrouwe kerken in binnen- en buitenland veroordeelt noch uitsluit;
3. er in eigen kerken met recht verontrusting heerst met betrekking tot bepaalde gebeurtenissen en ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) die samenhangen met een bepaalde opvatting over de kerk;

B. *constaterend* dat:

1. in het sub A 1 genoemde een struikelblok voor de vereniging tussen beide kerken wordt gezien;
2. de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) de eis stellen dat de Christelijke Gereformeerde Kerken hun lidmaatschap van de G.O.S. en de I.C.C.C. zullen beëindigen;

C. *besluit*:

- I. het schrijven van de generale synode der Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te beantwoorden door haar het oordeel der synode, nader toegelicht, mee te delen;
- II. deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken opnieuw op te dragen wegen te zoeken die tot wegneming van de geconstateerde verschillen kunnen leiden;
- III. de kerken op te wekken plaatselijk zoveel mogelijk contact met Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te zoeken.

In verband met het voorgaande besluit geeft de generale synode aan een commissie opdracht in overleg met de deputaten voor eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken het antwoord, sub C I genoemd, te concipiëren en de vergadering dezer synode ter goedkeuring voor te leggen. Tot leden van deze commissie worden benoemd ds. G. Bilkes, ds. A. Hilbers, en prof. dr. W. H. Velema.

Art. 178

Vertegenwoordiging van de kerken.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken, sub B. (bijlage LXIX). Commissie V rapporteert (bijlage 267 I.I sub VI). 304

De synode besluit de handelingen van deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken, zoals beschreven in hun rapport sub B goed te keuren.

Art. 179

Brief Aartsbisdom Utrecht en Gen. Synode van de Ned. Herv. Kerk.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor de brief van het Aartsbisdom Utrecht en de Generale Synode van de Ned. Hervormde Kerk d.d. 26 oktober 1967, gericht aan prof. dr. J. van Genderen (9.32) en diens antwoord d.d. 4 december 1967. Commissie V rapporteert (bijlage LI sub VII).

De zienswijze van de commissie wordt door de synode geaccepteerd.

Art. 180

Vervolg — Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken goed te keuren;
2. opnieuw deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken te benoemen.

Art. 181

Vervolg — Kerkelijk bureau.

De praeses geeft opnieuw het voorstel van oud. A. de Geus inzake de instructies 7.15/7.16 in bespreking (zie art. 160). Ds. I. de Bruyne geeft verslag van het gehouden overleg. Men kan zich vinden in het voorstel van oud. A. de Geus. Achter de eerste zin moet toegevoegd worden: „met dien verstande dat die deputaatschappen die geen eigen kas beheren, ontheffing kunnen aanvragen en verkrijgen”. Verder dient de redactie van de instructie enigszins gewijzigd te worden. Diaken J. D. Wisman geeft nu een toelichting over de kosten.

Ds. D. Biesma jr. stelt voor in de aanhef de zin achter kerkelijk-administratief bureau te laten vervallen. Prof. dr. J. van Genderen heeft bezwaar tegen het voorstel dat alle deputaatschappen 5% van het beheerde kapitaal moeten overdragen. Het is juist een dergelijk bedrag te lenen.

De generale synode besluit met algemene stemmen een deputaatschap tot beheer van een kerkelijk-administratief bureau te benoemen.

De synode aanvaardt de volgende

Voorlopige instructie voor de deputaten tot beheer van een kerkelijk-administratief bureau.

- Art. 1. Het door de generale synode ingestelde deputaatschap tot beheer van een kerkelijk-administratief bureau bestaat uit vijf leden en een algemeen secundus, door de generale synode te benoemen.
- Art. 2. Het deputaatschap heeft tot taak een kerkelijk-administratief bureau te beheren.
- Art. 3. Deputaten zijn bevoegd zorg te dragen voor de huisvesting, het aanschaffen van apparatuur, het aanstellen van een administrateur en de verdere noodzakelijke administratieve krachten voor dit bureau.

Art. 4. Het kerkelijk-administratief bureau heeft tot taak:

A. ten behoeve van de kerken:

1. het verlenen van administratieve assistentie
 - a. aan de roepende kerk van de generale synode;
 - b. aan de vergaderingen van de generale synode;
 - c. aan de 1e en 2e scriba van de generale synode;
2. het fungeren als kerkelijk adres.

B. ten behoeve van de secretarissen:

1. het vermenigvuldigen en verzenden van brieven en rapporten die aan meer dan één adres moeten worden verzonden;
2. het verlenen van andere administratieve hulp die door secretarissen wordt gevraagd;
3. het adviseren inzake en desgevraagd bijhouden van archieven van deputaatschappen;
4. het desgevraagd hulp verlenen aan roepende kerken voor andere bredere vergaderingen;
5. het voorbereiden van vergaderingen van deputaatschappen (data, vergaderplaats, convocaties).

C. ten behoeve van de penningmeesters:

1. het incasseren en administreren van giften en collecten voor alle generale kassen;
 2. het bewaren en administreren van de liquide middelen en de beleggingen in effecten der generale deputaatschappen;
 3. het periodiek informeren van de penningmeesters der generale kassen over de stand der middelen van de door hen beheerde kassen;
 4. het verzorgen van betalingsopdrachten;
 5. het rappelleren van plaatselijke kerkeraden betreffende hun verplichtingen aan de generale kassen;
 6. het informeren van de classisvergaderingen omtrent de nakoming der sub 5 genoemde verplichtingen door de kerken in hun ressort;
 7. het verzorgen van de verantwoording van ontvangen bedragen;
 8. het samenstellen van een collecterooster en van een opgave van de vastgestelde omslag- en streefbedragen.
- Zulks alles naar de door deputaten aan de administrateur gegeven instructie.

Art. 5. De kosten van het bureau worden naar rato van de verrichte arbeid in rekening gebracht aan de opdrachtgevers.

Art. 6. Deputaten zorgen in overleg met deputaten voor financiële zaken voor de belegging der liquide middelen die belegd kunnen worden.

Art. 7. Deputaten brengen aan elke generale synode rapport uit van hun werkzaamheden.

De generale synode besluit

1. al haar deputaatschappen op te dragen, zodra bedoeld deputaatschap dit mogelijk acht, hun administratieve werkzaamheden te laten verrichten door het door dit deputaatschap beheerde bureau, met dien verstande dat die deputaat-

schappen die geen eigen kas beheren, ontheffing kunnen aanvragen en verkrijgen;

2. al haar deputaatschappen op te dragen een bedrag van 5% van het door hen beheerde kapitaal per 31 december 1967 te lenen aan deputaten voor beheer van een kerkelijk bureau, zulks hetzij in contanten, hetzij in natura naar de boekwaarde per genoemde datum, als aanloopkapitaal voor deze deputaten.

Art. 182, 183

Comité-generaal.

Art. 184

Benoemingen.

De praeses deelt mee dat de synode in comité-vergadering besloot

1. de deputaatschappen wier zaken nog niet zijn behandeld, resp. afgehandeld, te continueren ter voortzetting van hun arbeid tot de zittingen in januari volgens de vigerende opdracht;
2. te benoemen tot leden van

A. de deputaatschappen waarin ook gedeputeerden benoemd door de particuliere synoden zitting hebben, voor

1. het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O.:
J. de Jong, 1e penningmeester; drs. J. van Nieuwkoop, 2e penningmeester.
2. het beheer van het studiefonds van de Theologische Hogeschool naar art. 19 K.O.:
J. O. Elshout, penningmeester; E. H. van Essen, secundus-penningmeester.
3. de Theologische Hogeschool:
A. het curatorium:
primus: ds. D. H. Biesma, secr.; secundus: drs. W. van 't Spijker.
B. financieel beheer:
primi: A. L. de Bruyne, H. J. van der Meiden, J. D. Wisman; secundi: A. F. Mijnhardt, drs. G. van Westrienen, M. W. Wierenga.
4. de Evangelieverkondiging onder Israël:
ds. M. Drayer, secr.; ds. D. Biesma jr., penn.; ds. K. J. Velema, 2e secr., A. v. d. Hooff, 2e penn.; prof. dr. B. J. Oosterhoff, adviseur.
5. de buitenlandse zending:
ds. M. Drayer, secr.; A. de Geus, 1e penn.; B. Hartog, 2e penn.; J. H. van Weerd, secundus-penn.; prof. J. Hovius, adviseur.
6. de evangelisatie:
ds. B. van Smeden, voorz.; P. de Korte, penn.; ds. P. op den Velde.
7. de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer:
ds. H. v. d. Schaaf, voorz.; J. Hartog Bzn., penn.; ds. J. H. Carlier.
8. de kerkbouwaangelegenheden:
A. de Geus, voorz.; H. Boerrigter, penn.; Ir. G. de Boer, D. Kiljan, ds. C. van der Zaal.

B. de generale deputaatschappen voor

9. de correspondentie met de Hoge Overheid:
primi: prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorz. (lid C.I.O.); prof. J. Hovius, 1e secr.; mr. dr. C. J. Verplanke, 2e secr. (sec. lid C.I.O.); ds. I. de Bruyne, ds. S. van der Molen, prof. mr. Th. A. Versteeg; secundi: prof. dr. J. van Genderen, ds. Jac. J. Rebel, ds. D. Biesma jr., ds. Joh. Prins.
10. de vertegenwoordiging der kerken:
drs. W. van 't Spijker, voorz.; ds. B. Bijleveld, secr.; ds. I. de Bruyne, ds. K. J. Velema.
11. de redactie van „De Wekker“:
prof. dr. B. J. Oosterhoff, hoofdredacteur; ds. J. H. Velema, waarnemend hoofdredacteur-redactiesecretaris; ds. I. de Bruyne, prof. W. Kremer.
12. de redactie van het Jaarboek:
ds. J. H. Velema, voorz.; ds. L. S. den Boer, secr.; ds. M. Drayer, ds. H. v. d. Schaaf.
13. de radiokerkdienstuitzendingen:
ds. C. van der Zaal, voorz.; ds. Jac. J. Rebel, secr.; ds. H. W. Eerland, prof. W. Kremer.
14. de ambtelijke bearbeiding van de schippers:
primi: ds. M. Baan, voorz.; W. J. Graves, secr.-penn.; ds. G. J. Buijs, ds. P. N. Ribbers, ds. J. M. Visser; secundi: ds. W. de Joode, A. Luidens, ds. Th. Rutters, ds. M. Vlietstra, ds. D. Slagboom.
15. de behartiging van de geestelijke belangen van hen die ter koopvaardij varen:
ds. J. P. Geels, voorz.; ds. S. Wijnsma, secr.; P. B. Oosthoek, ds. B. van Smeden, C. van Vliet.
16. de geestelijke verzorging van de militairen:
ds. M. W. Nieuwenhuijze, voorz.; ds. C. J. Ph. Sobering, secr.; ds. A. Hilbers, ds. H. W. Eerland, I. van der Molen.
17. de financiële zaken:
J. Bijleveld, voorz.; C. v. d. Weele, secr.; B. Groenenboom, drs. H. Schuurhuis, W. de Vries; alg. secundus: A. Langbroek.
18. het archief van de generale synode:
W. van de Kamp, 1ste archivaris;
H. E. Madern, 2de archivaris.
19. de controle van het synodale archief:
prof. J. Hovius, voorz.; ds. M. Drayer, secr.; P. Sluimer.
20. de emigratie:
ds. H. W. Eerland, voorz.; ds. K. Boersma, secr.-penn.; ds. A. W. Drechsler, ds. W. Heerma.
21. het contact met de kerkjeugd:
ds. P. op den Velde, voorz.; ds. T. Harder, secr.; S. de Vlieger, penn.; ds. J. Brons, ds. H. Toorman, drs. J. W. E. Visser.
22. de hulpverlening in binnen- en buitenland:
ds. Jac. J. Rebel, voorz.; W. J. Graves, secr.-penn.; drs. T. Brienens, A. de Geus, J. Groenendijk (zie art. 238).

23. **de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken:**
prof. dr. J. van Genderen, voorz.; ds. J. H. Velema, secr. binnenland; ds. J. C. Maris, secr. buitenland; ds. D. Biesma jr., ds. G. Bilkes, prof. W. Kremer, ds. B. van Smeden, drs. J. P. Versteeg, dr. J. de Vuyst.
24. **de uitgave van de kerkorde:**
prof. J. Hovius, voorz.; ds. M. Drayer, secr.; prof. dr. J. van Genderen.
25. **het kerkelijk-administratief bureau:**
ds. I. de Bruyne, voorz.; J. Sikma, secr.; J. D. Wisman, penn.; A. de Geus, ds. P. op den Velde.

Art. 185

Voorstel huishoudelijk reglement.

Ds. P. op den Velde stelt voor te komen tot een zakelijker wijze van vergaderen. Daartoe is het gewenst dat het moderamen een conceptreglement samenstelt. Ds. I. de Bruyne deelt mee dat deze zaak reeds door het moderamen is besproken.

De generale synode verzoekt het moderamen een huishoudelijk reglement te concipiëren.

Art. 186

Sluiting.

De praeses sluit de zitting, nadat hij Psalm 121 gelezen heeft en prof. dr. B. J. Oosterhoff is voorgegaan in dankgebed.

TWAALFDE ZITTING

dinsdag 7 januari 1969 van 10-12 uur.

Art. 187

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen ps. 84 : 3 en 4, leest Jesaja 9 : 1-6 en Jes. 53 : 10-12 en gaat voor in gebed.

Art. 188

Appel-nominaal.

Appel-nominaal wordt gehouden. Van de afgevaardigden van de part. synode van het Noorden zijn niet aanwezig oud. T. Braaksma en oud. J. ten Hove. Voor hen zijn geen vervangers aanwezig. De primi afgevaardigden van de part. synode van het Oosten zijn allen aanwezig, met uitzondering van oud. B. Hartog en oud. T. L. Meijer, die vervangen zijn door oud. D. van Twillert en oud. J. O. Elshout. De primi afgevaardigden van de part. synode van het Westen drs. J. P. Versteeg en diaken Z. Zwiëp zijn vervangen door ds. L. S. den Boer en diaken J. Bokhorst. De primi afgevaardigden van de part. synode van het Zuiden zijn allen aanwezig met uitzondering van oud. J. van Bergeijk, die vervangen is door oud. A. Terreehorst en oud. C. Verheij, voor wie geen vervanger aanwezig is. Prof. J. Hovius kan tot zijn spijt de vergaderingen van de generale synode niet bijwonen.

Diaken J. Bokhorst betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 189

Herziening liturgische geschriften.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor het rapport van de deputaten voor de liturgische geschriften (bijlage LXX), alsmede voor de instructie van de 308 particuliere synode van het Noorden (7.18) luidende

De generale synode neme de volgende wijzigingen over in het door deputaten voorgestelde huwelijksformulier, het formulier voor bevestiging van ouderlingen en diakenen, alsmede het formulier voor de bevestiging van de predikanten:

A. HUWELIJKSFOMULIER

- Men vervange enigheid door „eenheid“ (Ef. 4 : 13).
- Men make het slot van alle formulieren gelijklopend door te lezen: „Verhoor ons, o barmhartige Vader, door Jezus Christus Uw Zoon, onze Here, in Wiens Naam wij bidden..... Onze Vader.....“ enz.

Voorts overwege de generale synode de volgende wijzigingen:

- Bij de omschrijving van het doel van het huwelijk late men het tweede doel weg, omdat o.i. niet kan gezegd, dat dit bij de oorsprong van het huwelijk bij de schepping zo door de Here werd bepaald. Daar de gedachte, mits niet als doel geformuleerd, wel schriftuurlijk is (1 Kor. 7 : 2) wordt voorgesteld na de omschrijving van het doel te lezen: „Iedere man leve met zijn eigen vrouw en iedere vrouw met haar eigen man overeenkomstig de wil van God met een goed en gerust geweten, opdat.....“ enz.
- In plaats van: „haar trouw houdende in alle dingen“, leze men: „haar trouw blijvende in alle dingen overeenkomstig het heilig evangelie“.

B. FORMULIEREN VOOR BEVESTIGING VAN OUDERLINGEN EN DIAKENEN

Hierbij overwege de generale synode de volgende wijzigingen:

- Bij de aanhef beginne men de eerste zin met: „De kerkeraad.....“ enz.
- „Voor de juiste besteding van“ vervange men door: „het juiste beheer en de besteding van“.

C. FORMULIER VOOR BEVESTIGING VAN PREDIKANTEN

Hierbij overwege de generale synode eveneens het onder B sub a gestelde.

en voor de instructie van de particuliere synode van het Oosten (7.19) luidende

De generale synode kennis genomen hebbend van het rapport van deputaten tot herziening van de liturgische formulieren en de daarbij ingediende conceptformulieren, brenge hierin de volgende wijzigingen aan:

ALGEMEEN

In de uitgave van de herziene formulieren worde bij het vermelden van de Schriftplaatsen respectievelijk de Statenvertaling en de Nieuwe vertaling gevolgd. De beginletter van de bezittelijke voornaamwoorden, die betrekking hebben op God, worde geschreven met hoofdletter.

FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN OUDERLINGEN EN DIAKENEN

r. 5: „wij willen voortaf (drukfout: vooral) horen“ worde: eerst willen wij luisteren.

- r. 22/3: „Zij zullen ouderen en jongeren opwekken tot de dienst des Heren en er op toezien dat een ieder zich openbaart als een levend lidmaat van Jezus Christus” worde: Zij zullen ouderen en jongeren opwekken tot de vreze des Heren en er op toezien, dat een ieder naar het gebod des Heren zich zal openbaren als een levend lidmaat van Jezus Christus.
- r. 24/29: na roeping schrijve men „om”
- r. 30: „dienst” verandere men in: ambtsbediening.
- pag. 2.
- r. 1: „gij” vervangen door: u — ook in de volgende regels
- r. 4: „dienst” worde vervangen door: ambtsbediening
- r. 19/20: „Begeef u gewillig onder de regering en het opzicht der ouderlingen. Geef acht op hun vermaningen en bewijs hun de eer waarop zij als herders van de kudde des Heren recht hebben”, worde veranderd in: Stel u gewillig onder de regering en het opzicht der ouderlingen. Zijt uw voorgangers gehoorzaam en zijt hun onderdanig; want zij waken voor uw zielen, als die rekenschap geven zullen (Hebr. 13 : 17). N.V. Gehoorzaamt uw voorgangers en onderwerpt u aan hen, want zij zijn het, die waken over uw zielen, daar zij rekenschap zullen moeten afleggen.
- r. 21: „Voorzie de diakenen van goede middelen tot het verrichten van hun arbeid” worde: Stel door uw gaven de diakenen in staat hun arbeid te verrichten;
- r. 31: „opdat” worde: zodat.

FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN DIENAREN DES WOORDS

„gij” worde overal vervangen door: u

pag. 1.

- r. 5: „Wij willen vooraf horen” worde: Eerst willen wij luisteren
- r. 25: „opdat” worde: zodat
- r. 26: na „oproepen” invoegen: om
- r. 37: „het bezoeken van de gemeente in getrouwheid, met zorg en liefde” worde: het trouw bezoeken van de leden der gemeente, zorg en liefde te betrachten
- r. 42: „hoog” worde: veelomvattend
- pag. 2.
- r. 1: Hier worde vermeld dat bij de bevestiging van een candidaat de handoplegging dient plaats te vinden
- r. 4: „regere” worde: sterke
- r. 9: „en u vermaant” worde: u vermaant en troost
- r. 14: „Aangezien.....” worde: Maar aangezien.....
- r. 17: „een gemeente tot het eeuwige leven vergadert” worde: een gemeente verkoren hebt tot een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk U ten eigendom om Uw grote daden te verkondigen
- r. 20: „Open hem het verstand” worde: Open zijn verstand
- r. 21: „wordt” worde: worde
- r. 24: „Geef dat hij door uw genade standvastig blijft” worde: Laat hij door uw genade standvastig mogen blijven

- r. 27: „Het eeuwige leven moge boërven” worde: bezig moge zijn in goede werken, welke U bereid hebt opdat wij daarin zullen wandelen, Uw naam tot eer en ons tot zaligheid.
- r. 29: Na Christus invoegen: Zij hebben te verhoeden dat de sacramenten ontheiligd worden. „Zij hebben” worde: zij zullen.

FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN HET HUWELIJK

pag. 1

- r. 2: „het is goed” worde: het is recht en behoorlijk
- r. 8: „God onze vader” worde: God, onze Vader
- r. 14: na „heeft” worde ingevoegd: terstond daarna
- r. 28: „bijstand” worde: hulp
- r. 29: „gij” worde: u en v.v.
- r. 31: „Het eerste doel is” worde: de bedoeling is in de eerste plaats
- r. 34: „Het tweede is” worde: In de tweede plaats
- r. 37: „Het derde is” worde: In de derde plaats
- r. 35: „ons” worde: hun
- r. 38: „wordt gebouwd” worde: zal worden gebouwd
- r. 39: voor „opvoeden” invoegen: zullen

pag. 2.

- r. 8: „trouw houdende” worde: trouw blijvende
- r. 16: idem
- r. 25: na „wij” invoegen: echter
- r. 32: „enigheid” worde: eenheid.
- r. 39:v.v.: Het gebed worde beëindigd met het Onze Vader.

en voor de instructie van de particuliere synode van het *Zuiden* (7.20) luidende De generale synode stelle de tekst vast van de formulieren voor bevestiging van dienaren des Woords, bevestiging van ouderlingen en diakenen, en de bevestiging van het huwelijk, overeenkomstig de voorstellen, gedaan door deputaten voor de liturgische geschriften, met inachtneming van de volgende wijzigingen c.q. aanvullingen:

a. „DIENAREN DES WOORDS”

Regel 24 van boven, na „de ernst van Gods eisen” aanvullen: „en verkondigen de bekering tot God en de verzoening met Hem door het geloof in Jezus Christus”.

b. „HET HUWELIJK”

Pag. 1 regel 8 van onder, aanvullen: 4) verwijsplaats naar Ef. 5 : 22-24.

Pag. 2 regel 7 van onder, na „naar uw goddelijke wil” aanvullen: „Leid hen in voorspoed en tegenspoed, onder vreugde en droefheid aan uw trouwe Vaderhand”.

en voor de instructie van de particuliere synode van het *Zuiden* (7.21) luidende

De generale synode besluite, bij eventuele aanvaarding van de door deputaten voor de liturgische geschriften bewerkte en herziene formulieren, deze formulieren uit te geven met de teksten geciteerd ten eerste uit de Statenvertaling en ten

tweede uit de Nieuwe Vertaling van het N.B.G., overeenkomstig de uitspraak van de generale synode van Haarlem/Santpoort 1962 Acta art. 123 sub 3.

eveneens voor de instructie van de particuliere synode van het *Zuiden* (7.22) luidende

De generale synode besluite terzake van de aan de kerkeraden ter beoordeling toegezonden modellen van

- a. het huwelijksformulier,
- b. het formulier ter bevestiging van Dienaren des Woords,
- c. dat ter bevestiging van Ouderlingen en Diakenen de volgende wijzigingen (c.q. verbeteringen) in genoemde modellen aan te brengen:

a. HET HUWELIJKSFOMULIER.

- Rgl. 1: van het huwelijk van N. en N. Want..... worde:..... van het huwelijk van N. en N., want.....
- Rgl. 8: Daar onze Vader is op te vatten als appositie, worde: Want God onze Vader gewijzigd in: Want God, onze Vader,.....
- Rgl. 26: Het voegwoord „En” is misplaatst en dient te worden geschrapt. De zin beginnen met: Hoewel door de zonde.....
- Rgl. 37/39: „Het derde is, dat door hun huwelijk het menselijk geslacht en ook de kerk des Heren wordt gebouwd, en dat de ouders hun kinderen, als het God belijft hun die te geven, in de kennis en vreze des Heren opvoeden en voorgaan” heeft iets van een hysteron proteron en dient te worden gewijzigd in: Het derde is, dat door hun huwelijk het menselijk geslacht en ook de Kerk des Heren wordt gebouwd (, en dat de echtgenoten, als het God belijft aan hen kinderen te schenken, deze in de kennis en vreze des Heren opvoeden en voorgaan).
— Daar wsch. met het oog op een huwelijk van ouders rgl. 87/88, waarin het eveneens over kinderen gaat, tussen haakjes zijn geplaatst, dient in rgl. 37/39 het gedeelte na „gebouwd” eveneens tussen haakjes te worden geplaatst.

b. HET FORMULIER VOOR BEVESTIGING VAN DIENAREN DES WOORDS.

- Rgl. 17: Ik zeg u: wie..... worde: Ik zeg u: Wie (Cfr regel 21)
- Rgl. 30: sacramenten, worde: Sacramenten, (Cfr. Formulier bevestiging Ouderling en Diakenen, rgl. 43).
- Rgl. 44: in Zijn naam stemt niet overeen met rgl. 61, waar staat: van zijn naam..... Het verdient aanbeveling in alle modellen niet alleen de persoonlijke, maar ook de bezittelijke voornaamwoorden die betrekking hebben op (een der Personen van) de goddelijke Drieëenheid met een hoofdletter te spellen. Inconsequentie in dezen moet in elk geval worden voorkomen. De spelling Zijn Naam (beide met hoofdletters) is het beste.
- Rgl. 68: door zijn woord worde veranderd in: mede door zijn woord.
- Rgl. 72: Uw Zoon is appositie: dient te worden: Die door Christus, Uw Zoon,
- Rgl. 75: Wij bidden U, wil hem worde: Wij bidden U: Wil hem
- Rgl. 83:mede door zijn dienst..... (Cfr. rgl. 68).

c. HET FORMULIER VOOR BEVESTIGING VAN OUDERLINGEN EN DIAKENEN.

- Rgl. 1/4: De redactie hiervan worde: naam (namenbroeder(s) is (zijn). Daar niemand zijn (hun) bevestiging overgaan.
- Rgl. 58: broeder dient te worden: broeder(s).
- Rgl. 75:broeders worde logischerwijze: broeder(s).
- Rgl. 91:door Jezus Christus uw Zoon, onze Here..... worde:..... door Jezus Christus, Uw Zoon en onze Here,..... wegens het appositionele karakter van deze toevoeging.

en voor de instructie van de particuliere synode van het *Westen* (7.23) luidende

de particuliere synode van het Westen, kennis genomen hebbende van de brief van deputaten voor de liturgische geschriften d.d. oktober 1967 en de daarbij behorende concepten voor formulieren voor de bevestiging van dienaren des Woords, voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen en voor de bevestiging van het huwelijk, stelt de generale synode voor:

- a. instemming te betuigen met de wijze waarop de deputaten zich in het algemeen tot dusver van hun opdracht gekwetend hebben inzake de genoemde formulieren;
- b. zich te bezinnen op de mogelijkheid met andere kerken van gereformeerd belijden in Nederland te komen tot een eensluidende tekst van liturgische formulieren of, zo dit onmogelijk mocht blijken,
- c. zich te bezinnen op de wijze waarop t.z.t. tot uitgave van herziene liturgische geschriften kan worden overgegaan;
- d. bij herziening van de liturgische formulieren de volgende opmerkingen en wijzigingen te overwegen:

1. FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN OUDERLINGEN EN DIAKENEN.

Vijfde regel van boven te lezen „vooraf” in plaats van „vooral”.
Het begin van de volgende alinea worde: „Christus maakt gebruik van de dienst van mensen die Hij een bijzondere taak als ambt toevertrouwt”.

In de daarop volgende alinea worde deze wijziging aangebracht „..... en Die daarvan onder meer in de voetwassing een voorbeeld gegeven heeft”.

De overgang naar het volgende dient te worden opgevangen door een woord als „anderzijds”: „Anderzijds mogen zij zich gedragen weten door het woord van de Here: Voorwaar.....”.

Letterlijke aanhalingen uit de Schrift, zoals in het slot van de eerste alinea onder het hoofd „Ouderlingen”, in de zin: „In gehoorzaamheid aan de Opperberder” enz. kunnen beter tussen aanhalingstekens geplaatst worden.

In de volgende alinea worde de zin, die begint met „Zij zullen ouderen en jongeren.....” als volgt gelezen: „Zij zullen ouderen en jongeren opwekken tot de dienst des Heren, oproepen tot geloof en bekering en er op toezien.....” enz., of beginnend als in het concept en dan: „er op toezien, dat ieder er naar staat als een levend lidmaat van Jezus Christus uit te komen”.

Wat de diakenen betreft, dient de uitdrukking: „Zij mogen de liefde van Christus zichtbaar maken” gewijzigd te worden in: „Het is hun roeping de liefde.....”
In plaats van „Zij zullen zoeken naar passende wegen en middelen om de bedoelde

taak op de rechte wijze te vervullen. Verder zullen zij zorgen voor de juiste besteding der gaven die door hen worden ingezameld", ware te lezen: „De verkrijging van voldoende middelen en de doelmatige besteding ervan worden aan hun zorg toevertrouwd”.

In plaats van „Zij mogen hun arbeid verrichten in blijmoedigheid” enz. kan komen: „Van grote betekenis is dat zij hun arbeid verrichten in blijmoedigheid” enz.

Bij de aanspraak van de te bevestigen broeders dient ook het meervoud te worden aangeduid: „broeder(s)”.

De aanspraak van de gemeente, wat betreft de diakenen en hun werk worde in het tweede gedeelte gewijzigd in: „en wees van harte bereid om te doen wat de dienst der barmhartigheid van u vraagt”.

In het begin van het gebed worde het eerste „verleend” veranderd in: „geschonken”.

Het tussen haakjes staande „(en de diakenen met liefde bijstaat in de dienst der barmhartigheid)” worde: „(en de diakenen met liefde in staat stelt de dienst der barmhartigheid te vervullen)”.

De bezittelijke voornaamwoorden bij de vermelding van God kunnen beter met een hoofdletter worden geschreven.

2. FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN DE DIENAREN DES WOORDS.

De omschrijving van de taak van de dienaar des Woords is dermate een opsomming, dat het geheel meer lijkt op een beroepsbrief dan op een bevestigingsformulier. Het zal evenwel moeilijk zijn dit euvel te verhelpen.

De omschrijving van de prediking noemt verschillende waardevolle zaken, maar geeft toch de indruk van eenzijdigheid. Het oude formulier spreekt in elk geval van de bekering tot God; de verkondiging van de verzoening met Hem door het geloof in Jezus Christus; het grondig en oprecht voordragen van het Woord, het recht snijden van het Woord, wederlegging van alle dwalingen en ketterijen.

Er wordt in het herziene formulier wel gesproken van het gebouwd worden in het geloof en het opwassen in genade en kennis, maar niet van de oproep tot het geloof met heenwijzing naar het werk van de Heilige Geest. Men kan dit alles brengen onder het „Verkondig het Woord” en vertrouwen dat ieder de bedoeling begrijpt, maar in de formulieren heeft altijd een stuk onderwijs voor de kerk gelegen en dat is in deze tijd meer dan ooit noodzakelijk. Zondag 31 H.C. zou hier moeten doorklinken.

Bij de aanspraak van de gemeente is „Bedenk” beter dan „Gedenk”.

De bezittelijke voornaamwoorden bij de vermelding van God kunnen beter met een hoofdletter geschreven worden.

3. FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN HET HUWELIJK.

Bij „Bedenkt dat gij erfgenamen des levens zijt” dient verwezen naar 1 Petrus 3 : 7.

De roeping tot het verzorgen van het gezin ook bij de taak van de man apart te vermelden lijkt waardevol. Overweging verdient het verstaan van die roeping ook te verwerken in de aan man en vrouw te stellen vraag.

De bezittelijke voornaamwoorden bij de vermelding van God kunnen beter met een hoofdletter geschreven worden.

Commissie III rapporteert (bijlage LXXI). Ds. M. W. Nieuwenhuijze vervangt 214 de rapporteur en beantwoordt de gestelde vragen. Hij gaat in op een uitvoerig pleidooi om de Naam Heere met drie e's te schrijven en niet als Here. Gesteld werd dat we dit aan de eerbied voor Gods Naam verplicht zijn. Ds. Nieuwenhuijze antwoordt dat het niet juist is om hen die Here schrijven te verdenken van minder eerbied.

In de tweede ronde dient ds. M. Baan het volgende voorstel in: „De Naam Heere blijve in onze liturgische geschriften gehandhaafd”. Oud. A. Terreehorst dient eveneens een voorstel in, dat zakelijk gelijk is aan het voorstel van ds. M. Baan. De spelling met 3 e's dient gehandhaafd te blijven, ook wanneer „des Heeren” in de formulieren moet worden gebruikt. Bij stemming blijkt dat 10 afgevaardigden voor de schrijfwijze Heere zijn. Het voorstel van ds. M. Baan en oud. A. Terreehorst is dus afgewezen.

Ds. H. v. d. Schaaf stelt een wijziging voor in de tekst van het huwelijksformulier, zoals ook werd voorgesteld in de instructie van de particuliere synode van het Noorden. „Wat in het concept-formulier als tweede doel geformuleerd staat, vervalle. Na het derde (dat nu wordt: in de tweede plaats) leze men: Iedere man leve met zijn eigen vrouw en iedere vrouw met haar eigen man overeenkomstig de wil van God met een goed en gerust geweten, opdat ons lichaam als een tempel van de Heilige Geest niet verontreinigd wordt”. Dit voorstel wordt aangenomen.

Ds. J. Brons stelt de volgende wijziging voor in het formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen. Regel 23 : „dat een ieder zich openbaart als een levend lidmaat van Jezus Christus” worde: „dat een ieder naar het gebod des Heeren zich zal openbaren als een levend lidmaat van Jezus Christus”. Dit voorstel wordt aangenomen.

De synode besluit het voorstel van de commissie aan te nemen, luidende

De generale synode

kennis genomen hebbende van

- a. de concept-formulieren voor de bevestiging van dienaren des Woords, van ouderlingen en diakenen, en van de bevestiging van het huwelijk, zoals deze aangeboden zijn door de deputaten voor de liturgische geschriften;
- b. de instructies van de particuliere synoden van het Noorden, Oosten, Zuiden en Westen betreffende de wijziging en de vaststelling van de tekst van bovengenoemde formulieren;

besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hun dank te betuigen voor de verrichte arbeid;
2. te voldoen aan de instructie van de particuliere synode van het Zuiden om de tekst van de formulieren voor de bevestiging van dienaren des Woords, van ouderlingen en diakenen, en van de bevestiging van het huwelijk vast te stellen; deze tekst vast te stellen conform de concept-formulieren die deputaten hebben opgesteld, met inachtneming van de in het commissierapport voorgestelde wijzigingen c.q. aanvullingen;
4. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
 - a. zorg te dragen voor uitgave in een eenvoudige vorm van de vastgestelde formulieren, en deze aan de kerkeraden te doen toekomen en verkrijgbaar te stellen;
 - b. voort te gaan met de herziening van de liturgische geschriften volgens

de opdracht van de generale synode van Zwolle-Apeldoorn 1965-1966 en de resultaten daarvan voor september 1970 aan de kerkeraden, classes en particuliere synoden te doen toekomen.

Art. 190

Bijzondere arbeid.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Noorden (7.07) luidende

De generale synode voege tussen de twee volzinnen van art. 6 D.K.O. in: „De bijzondere arbeid die deze dienaar des Woords verricht, moet in relatie staan tot de arbeid der kerken naar binnen en/of naar buiten”.

- 317 Commissie I rapporteert (bijlage LXXII). In de bespreking wordt de wens uitgesproken de opdracht van de te benoemen deputaten scherper te formuleren. Prof. dr. J. van Genderen adviseert het voorstel van de commissie uit te breiden met de volgende zin: „en daarbij in het bijzonder aandacht te geven aan de vraag, waar de grens ligt tussen het verrichten van bijzondere arbeid (in de zin van art. 6 K.O.) en het overgaan tot een andere staat des levens (in de zin van art. 12 K.O.)”. Oud. A. de Geus neemt deze formulering als een voorstel over met dien verstande dat hij wil spreken van benoeming tot bijzondere arbeid. Over het verschil tussen het verrichten van bijzondere arbeid en de benoeming tot bijzondere arbeid ontstaat nog enige discussie.

De synode besluit

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden in deze vorm niet aan te nemen;
2. een deputaatschap te benoemen
 - a. ter bestudering van de vraag: welke bijzondere arbeid kan door een dienaar des Woords worden verricht met behoud van zijn ambt?
 - b. en om daarbij in het bijzonder aandacht te geven aan de vraag, waar de grens ligt tussen de benoeming tot bijzondere arbeid en het overgaan tot een andere staat des levens.

Art. 191

Emeritering van hoogleraren.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor het schrijven van de particuliere synode van het Westen met rapport omtrent een andere weg dan emeritering bij de benoeming van een hoogleraar (9.02). Commissie VII rapporteert (bijlage LXXIII).

- 317 De synode besluit het rapport van de particuliere synode van het Westen ter bestudering in handen te stellen van het deputaatschap dat zich zal bezinnen op de bijzondere arbeid van predikanten (zie art. 190) en dit deputaatschap op te dragen de regeling van de kerkelijke positie van de hoogleraren of van hen die tot hoogleraar benoemd worden opnieuw onder ogen te zien en daaromtrent op de volgende synode te rapporteren.

Art. 192

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. K. J. Velema is voorgegaan in dankgebed.

DE RTIENDE ZITTING

dinsdag 7 januari 1969 van 2-6 uur.

Art. 193

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen ps. 122 : 1 en 3, leest Psalm 122 en gaat voor in gebed.

Art. 194

Appel-nominaal.

De afgevaardigden zijn aanwezig als in de vorige zitting.

Art. 195, 196

Comité-generaal.

Art. 197

Aanvulling van het agendum.

Op voorstel van het moderamen worden aan het agendum toegevoegd de volgende binnengekomen stukken:

- 9.53 Schrijven van de heer B. de Jager te Wouterswoude inzake bezwaren tegen de Nieuwe Bijbelvertaling. Dit schrijven wordt voor kennisgeving aangenomen.
- 9.54 Brief van ds. L. Floor te Badhoevedorp inzake een nieuwe bestemming van de gelden van het Jubileumfonds 1834-1934 in overeenstemming met het doel waarvoor deze gelden destijds geschonken zijn. Besloten wordt dit schrijven in handen te stellen van het curatorium.

Art. 198

Dank voor gelukwensen.

De praeses deelt mee dat van Hunne Koninklijke Hoogheden Prinses Beatrix en Prins Claus der Nederlanden een dankbetuiging is ontvangen:

In opdracht van Hunne Koninklijke Hoogheden Prinses Beatrix en Prins Claus der Nederlanden heb ik de eer U hun vriendelijke dank te betuigen voor de gelukwensen die zij ter gelegenheid van de geboorte van hun tweede zoon van U mochten ontvangen.

Hunne Koninklijke Hoogheden hebben mij verzocht Uw bemiddeling in te roepen om ook hun dank te willen overbrengen aan de overige leden der Synode.

De Particulier-Secretaresse,
w.g. M. C. C. Wijnen.

Tevens werd een dankbetuiging ontvangen van H. M. Koningin Juliana:

Hare Majesteit de Koningin dankt U zeer voor Uw vriendelijke gelukwensen. Zij heeft Uw hartelijkheid bijzonder op prijs gesteld.

Art. 199

Collecte-rooster.

De synode besluit, gelet op het bepaalde in de voorlopige instructie van deputaten tot beheer van een kerkelijk-administratief bureau (art. 181, 4 C 8), het deputaatschap voor de samenstelling van het collecterooster op te heffen (zie art. 28).

Art. 200

Regeling verzending stukken naar de G.O.S.

De praeses deelt mede dat nog geen regeling ontworpen is voor de wijze van indiening van de stukken voor de G.O.S. (zie art. 172, besluit 4). De volgende synode zal hierover rapport ontvangen.

Art. 201

Kerkelijke indeling.

Door de praeses wordt de instructie van de particuliere synode van het Noorden in bespreking gegeven (7.12) luidende

De generale synode wordt verzocht een commissie of deputaatschap in te stellen, waaraan de opdracht wordt gegeven de huidige klassieke indelingen te bestuderen en voorstellen te doen om deze zodanig te wijzigen dat de sinds 1947 plaats gevonden hebbende ontwikkelingen op het platteland en in de steden worden verdisconteerd in een nieuwe indeling der resp. classes.

Toelichting:

Gewezen kan worden op de onbevredigende situatie van de Veluwe kerken die over drie classes (Amersfoort, Apeldoorn en Zwolle) verspreid liggen, en op de kerken in het Gooi- en Eemland die eveneens onder drie classes (Amersfoort, Amsterdam en Utrecht) ressorteren.

318 Commissie VII rapporteert (bijlage LXXIV).

De rapporteur, ds. P. op den Velde, antwoordt op gemaakte opmerkingen dat in de K.O. de overgang naar een ander classicaal ressort geregeld is. Een totale reorganisatie is een bijzonder ingrijpende zaak.

De synode besluit instructie 7.12 niet te aanvaarden, omdat de noodzaak tot wijziging van de huidige klassieke indeling niet genoegzaam gebleken is.

Art. 202

Beperking aantal afgevaardigden.

De aandacht van de synode wordt gevraagd voor de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (7.13), luidende

De generale synode overwege het aantal afgevaardigden van de particuliere synoden naar de generale synoden te beperken.

Toelichting:

In 1947 is het aantal afgevaardigden, doordat het aantal particuliere synoden tot vier opgevoerd werd, van 36 toegenomen tot 48.

Afvaardiging van diakenen bracht dit aantal in 1966 op 52. De grootte van de synode bevordert de vlotte afwerking van de agenda niet. De synodekosten worden steeds hoger. Een geringer aantal afgevaardigden zou ook voldoende representatief voor de kerken zijn.

318 Commissie VII rapporteert (bijlage LXXIV).

Oud. A. de Geus acht het minder juist om zonder nadere adstructie als argument te gebruiken, dat een kleiner aantal afgevaardigden het gevaar in zich bergt dat steeds dezelfde broeders worden afgevaardigd. Hij is het wel eens met de conclusie van de commissie, maar acht twee argumenten voldoende. Niemand steunt de instructie. Ook de broeders uit het Zuiden verdedigen hun instructie niet meer.

Met algemene stemmen besluit de synode instructie 7.13 niet aan te nemen, omdat een kleiner aantal afgevaardigden geen waarborg is voor een vlottere afwer-

Art. 203

king van de agenda, het gevaar in zich bergt dat steeds dezelfde broeders worden afgevaardigd en de voortdurende uitbreiding van de agenda steeds hogere eisen stelt aan de werkkraft van de synode.

Actuarius.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Oosten (7.14) luidende

De generale synode overwege, tot verlichting van de taak der beide scribae, over te gaan tot de benoeming van een actuarius.

Commissie IV rapporteert (bijlage LXXV).

Aan de intentie van deze instructie heeft de synode in feite voldaan door haar besluit om een kerkelijk-administratief bureau op te richten. Als dit bureau gaat functioneren kan veel werk dat nu door de beide scribae verricht wordt door dit bureau gedaan worden, uiteraard onder verantwoordelijkheid van de scribae. De oorspronkelijke voorstellen 2-6 kunnen nu vervallen.

De synode besluit

1. de instructie 7.14 betreffende de actuarius niet te aanvaarden;
2. het moderamen van de generale synode 1965-1966 hartelijk te danken voor de verrichte werkzaamheden en zijn handelingen goed te keuren.

Art. 204

Geestelijke verzorging van zeevarenden.

De synode gaat over tot bespreking van de concept-instructie voor deputaten voor de geestelijke verzorging van zeevarenden (bijlage LXXVI). Over 3 d ontstaat enige discussie. Wie bepaalt de noodzakelijkheid en de mogelijkheid van de samenwerking? Er wordt geantwoord: de deputaten, met inachtneming van hetgeen door de synode is gezegd. Er is reeds gewaarschuwd: onttrek niet meer predikanten aan het kerkelijk leven voor bijzondere arbeid. Prof. dr. W. H. Velema meent, dat 3 d niet bevredigt. Uit de bespreking krijgen we de indruk, dat dit punt is opgenomen in verband met reële mogelijkheden. Dan moet er ook een nadere omschrijving zijn van de samenwerking.

De synode besluit de volgende instructie vast te stellen:

Instructie voor deputaten voor de geestelijke verzorging van zeevarenden.

1. De generale synode benoemt deputaten voor de geestelijke verzorging van zeevarenden, voorzover deze niet behoren tot de Koninklijke Marine.
2. Het getal van deputaten is minstens vier.
3. De taak van deputaten is:
 - a. de kerken te stimuleren de geestelijke verzorging van hun zeevarende leden getrouw waar te nemen, daartoe zullen zij de kerkeraden verzoeken de namen en adressen van zeevarende leden door te geven en een cartotheek bijhouden waarin deze namen en adressen zijn opgenomen;
 - b. er bij de classes op aan te dringen er op toe te zien, dat de kerken hun roeping ten aanzien van de zeevarende leden vervullen;
 - c. de kerken alle nodige steun te bieden bij het zenden van geschikte lectruur aan de zeevarende leden;
 - d. contact te onderhouden en zo nodig en mogelijk samen te werken met andere

kerken of instanties die op één of andere wijze de geestelijke verzorging van zeevaardenden ter hand hebben genomen.

4. Deputaten zijn naar art. 84 K.O. en binnen de grenzen van hun instructie bevoegd tot:
 - a. het in ontvangst nemen van gelden, waaronder legaten en erfstellingen;
 - b. het verrichten van betalingen.
5. Deputaten zullen van hun arbeid schriftelijk rapport uitbrengen aan iedere generale synode.

Na vaststelling van deze instructie besluit de synode deputaten te machtigen tot de eerstvolgende generale synode om, wanneer de arbeid dit noodzakelijk maakt, de kerken hoogstens eenmaal per jaar een collecte te vragen.

Art. 205

C.I.O.-vertegenwoordiging.

De praeses stelt aan de orde het aanvullend rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid: C.I.O.-vertegenwoordiging (bijlage LXXVII). Enkele vragen worden gesteld en door prof. dr. B. J. Oosterhoff beantwoord (zie ook art. 24).

Art. 206

Vervolg — Correspondentie met de Hoge Overheid.

Het rapport van commissie III inzake het rapport van deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid, sub 7 (bijlage LXXVIII) wordt aan de orde gesteld (zie art. 24).

De synode besluit

1. in de instructie voor de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid artikel 6 en artikel 7 te laten vervallen;
2. De volgende uitspraak te doen:
 - a. een algemene collecte in de kerken ten behoeve van plaatselijke of regionale belangen mag alleen worden uitgeschreven door de deputaten voor hulpverlening in binnen- en buitenland, die terzake van hun beleid in deze verantwoordelijk zijn aan de generale synode;
 - b. een algemeen beroep op de offervaardigheid der kerken voor onderdelen van enige kerkelijke arbeid mag alleen worden gedaan door of met instemming van de daarvoor bestaande deputaatschappen.

Art. 207

Vertegenwoordiging van de kerken.

De synode gaat over tot de bespreking van het rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken (bijlage LXIX) (zie ook art. 178).

Ten aanzien van het meegedeelde in het rapport, sub A 5 gaat de synode accoord met de deelname aan de „Raad voor Contact en Overleg” en met de gevraagde financiële bijdrage van f. 50,—.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hun dank te zeggen voor hun arbeid;
2. de leden van het moderamen te benoemen tot deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

Art. 208

Regeling voor de vertegenwoordiging van de kerken.

De praeses stelt aan de orde de regeling voor de vertegenwoordiging van de kerken (bijlage LXIX, sub C). Nu het aankomt op de formulering van de taak van de deputaten, wordt er uitvoerig gesproken over de bevoegdheden van dit deputaatschap.

Art. 209

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG DERTIENDE ZITTING

dinsdag 7 januari 1969 van 7-9 uur.

Art. 210

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Gezongen wordt ps. 46 : 1 en 2.

Art. 211

Vervolg — Regeling voor de vertegenwoordiging der kerken.

De bespreking van het in art. 208 genoemde voorstel wordt voortgezet. In de concept-regeling kan art. 3 vervallen. Ds. J. H. Velema stelt de volgende redactie van art. 4 voor (in concept art. 5):

„Deputaten voor de vertegenwoordiging hebben het recht samen te spreken met moderamina c.q. deputaten voor vertegenwoordiging van kerken van Gereformeerde belijdenis over zaken die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen, ingeval dit wordt gevraagd of deputaten dit zelf in een concrete situatie wenselijk achten”.

Drs. T. Brienens dient op dit voorstel het volgende amendement in: de woorden „van kerken van Gereformeerde belijdenis” vervange men door „van andere kerken”. De synode besluit nu vast te stellen de volgende

Regeling voor de vertegenwoordiging van de kerken.

Art. 1

De vertegenwoordiging van de kerken, voorzover niet omschreven in art. 84 van de Kerkorde, berust in alle aangelegenheden die vallen onder de competentie van enig door de generale synode benoemd deputaatschap, bij dat deputaatschap, dat dan optreedt namens de kerken in hun geheel.

Art. 2

Voor aangelegenheden die niet vallen onder art. 84 K.O. en onder het in art. 1 genoemde, benoemt de generale synode een deputaatschap voor de vertegenwoordiging der kerken, als regel bestaande uit de leden van het moderamen van de laatst gehouden generale synode.

Art. 3

De secretaris van deputaten is gehouden in overleg met de andere deputaten alle stukken en verzoeken om vertegenwoordiging van de kerken die aangelegenheden betreffen als in art. 1 genoemd aan het betreffende deputaatschap door te zenden.

Het betrokken deputaatschap zal een verzoek om de kerken te vertegenwoordigen tijdig in behandeling nemen en afhandelen en een eventueel besluit om hieraan niet te voldoen ter kennis brengen aan de deputaten voor de vertegenwoordiging.

Art. 4

Deputaten voor de vertegenwoordiging hebben het recht samen te spreken met moderamina c.q. deputaten voor vertegenwoordiging van andere kerken over zaken die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen, in geval dit wordt gevraagd of deputaten dit zelf in een concrete situatie wenselijk achten.

Art. 5

Deputaten zullen aan de eerstvolgende generale synode rapport uitbrengen over hun werkzaamheden.

Art. 212

Liturgie.

In behandeling wordt genomen de instructie van de particuliere synode van het Noorden (7.25) luidende

De generale synode benoeme deputaten voor de eredienst om verschillende mogelijke orden van dienst ter voorlichting en overweging aan de kerken voor te leggen.

224 Commissie III rapporteert (bijlage LXXIX).

Na enige bespreking wordt het volgende besluit genomen.

De generale synode

kennis genomen hebbende van de instructie van de particuliere synode van het Noorden om deputaten te benoemen voor de eredienst;

overwegende dat

- het wenselijk is om zorg te besteden aan een verantwoorde liturgische vormgeving van de eredienst;
- het aanbeveling verdient de kerkeraden op de hoogte te brengen van de verantwoorde mogelijkheden die er zijn betreffende de liturgie;
- het niet noodzakelijk is speciaal voor dit doel deputaten te benoemen;

besluit:

- deputaten voor de liturgische geschriften opdracht te geven verschillende verantwoorde orden van dienst aan de kerken voor te leggen ter voorlichting en ter overweging;
- daartoe de naam van dit deputaatschap te wijzigen in „deputaten voor de eredienst”, en dit deputaatschap uit te breiden.

Art. 213

Berijmde Schriftgedeelten en geestelijke liederen.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Noorden (7.28) luidende

De generale synode, uitgaande van het principe dat in de kerkorde is vastgelegd: het zingen van berijmde schriftgedeelten in de eredienst is toegestaan (zie acta generale synode 1959 art. 208) make gebruik van de haar in art. 69 D.K.O. gegeven bevoegdheid en stelle berijmde schriftgedeelten vast.

en de instructie van de particuliere synode van het Westen (7.29) luidende

De particuliere synode van het Westen verzoekt de generale synode overeen-

komstig art. 69 K.O. berijmde Schriftgedeelten vast te stellen, welke in de eredienst gezongen kunnen worden. Tevens overwege de generale synode om geestelijke liederen, die wel geen directe berijming van Schriftgedeelten zijn, maar de heilsopenbaring, waar deze „in het Oude Testament nog duister, maar in het Nieuwe Testament zeer klaar” is (Ned. Geloofsbelijdenis, art. 9), beter dan de psalmen kunnen bezingen, voor gebruik in de eredienst toe te laten en vast te stellen, opdat de kerk van Christus niet langer verhinderd zij de naam van haar Here Jezus Christus in haar lied te noemen.

Commissie III rapporteert (bijlage LXXX).

234

In de bespreking wordt vooral aandacht geschonken aan de overwegingen en het voorstel van de commissie t.a.v. het tweede deel van de instructie van de particuliere synode van het Westen.

Eenzijds wordt benadrukt: er is behoefte aan Nieuw-Testamentische liederen, de Psalmen hebben hun Oud-Testamentische karakter behouden; in vele gemeenten worden voor of na de dienst gezongen en liederen gezongen; predikanten citeren wel gezongen in de prediking, terwijl de gemeente deze gezongen niet mag zingen; gewezen wordt op Col. 3 : 16. Anderzijds wordt naar voren gebracht: alle heilsfeiten worden in de psalmen genoemd; in de psalmen is een sterke Messias-verwachting op te merken; een Nieuw-Testamentische bundel heeft de Here niet nodig geacht; we moeten letten op de les der historie: eerst liederen bij de psalmen, daarna alleen liederen, de psalmen komen op de achtergrond. Eén der afgevaardigden zegt: er zijn geen principiële bezwaren in te brengen tegen het vrije lied. Er zijn wel praktische bezwaren. In onze kerkengemeenschap is het vrije lied voor velen een moeilijk te verteren zaak. Deze afgevaardigde voert een krachtig pleidooi voor het vaststellen van berijmde Schriftgedeelten. Op deze wijze wordt tegemoet gekomen aan de wens van velen. De rapporteur, ds. M. W. Nieuwenhuijze, gaat op de verschillende opmerkingen in. Er is geen reden om de voorstellen van de commissie te veranderen (zie art. 222).

Art. 214

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. J. H. Velema is voorgegaan in dankgebed.

VEERTIENDE ZITTING

woensdag 8 januari 1969 van 9-12 uur.

Art. 215

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen ps. 56 : 5 en 6, leest Psalm 56 en gaat voor in gebed.

Art. 216

Appel-nominaal.

Appel-nominaal wordt gehouden. De afgevaardigden zijn aanwezig als in de vorige zitting met dien verstande dat ds. D. Biesma jr. is vervangen door ds. J. P. Geels en oud. G. G. van Wijngaarden vervangen is door oud. A. v. d. Kruk. Ds. J. P. Geels betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 217

Kiesrecht der gemeente.

De praeses geeft in bespreking rapport 1 b van commissie VII betreffende het kiesrecht van de gemeente (bijlage LXXXI) en het minderheidsrapport van ds. M. C. Tanis (bijlage LXXXII). De commissie heeft ook gezorgd voor de vermenigvuldiging van een door prof. J. Hovius ingediende nota betreffende het kiesrecht der vrouw in de gemeente van Christus (bijlage LXXXII a). De rapporteur, ds. P. op den Velde, deelt mede, dat oud. T. L. Meijer die het laatste beraad niet meer gevolgd heeft wegens droeve familieomstandigheden, zijn handtekening plaatst onder het minderheidsrapport van ds. M. C. Tanis.

In de bespreking wordt het volgende o.m. naar voren gebracht. Het gaat in feite om twee dingen: a. Is deelnemen aan een verkiezing een daad van regeermacht; heeft approbatie dan niets met kerkregering te maken? Waarom aan de vrouw dan wel het recht van approbatie en niet het recht van verkiezing toegekend? b. Gaat het deelnemen van de vrouw aan de verkiezing van ambtsdragers inderlaad in tegen de scheppingsordinantie en wordt daardoor aan de prioriteit van de man werkelijk tekort gedaan? Calvijn wordt geciteerd, die prachtige dingen gezegd heeft over de gehele gemeente.

De vrouw is in het Nieuwe Testament vaak de eerste tot wie de boodschap der genade komt. Hieraan wordt geen recht gedaan, als men de vrouw uitsluit van de verkiezing van ambtsdragers.

Hiertegenover wordt opgemerkt: We zitten in het donker en moeten in het duister geen beslissingen nemen. De begeerte om de vrouw het kiesrecht toe te kennen komt voort uit de beginselen van de Franse Revolutie. Men wil aan de vrouw gelijke rechten toekennen als aan de man. Volgens één der afgevaardigden zijn bepaalde Schriftgedeelten nog niet voldoende belicht, b.v. 1 Cor. 14 : 34. Het is moeilijk om thans een gefundeerde beslissing te nemen. Ook het nieuwe commissierapport heeft niet voldaan aan de bedoeling van de particuliere synode van het Oosten.

Ds. P. op den Velde beantwoordt verschillende opmerkingen. Hij schetst de betekenis van de Nieuw-Testamentische bedeling. Hand. 2 is van grote betekenis. Drie fundamentele zaken zijn aan de orde: de verhouding vrije — slaaf; man — vrouw; ouderen — jeugd. De wijze waarop dezen samen leven is beslissend bepaald in Hand. 2. Het is bijzonder jammer dat de kerk in de loop der eeuwen de uitwerking van deze visie heeft laten liggen.

Ds. M. C. Tanis verdedigt hierna het minderheidsrapport. Hij is ervan overtuigd dat deelnemen aan de verkiezing een daad van regeren is. In de schepping is de man de eerste. De vrouw is gesubordineerd aan de man. In de bespreking is verkiezing genoemd naast de approbatie. Approbatie is echter geen regeerdaad, maar tuchttoefening. Dan kan een vrouw de bevestiging tegenhouden. Maar dat kan een jongen van veertien jaar ook en de buurman eveneens. Een ambtsdrager moet een goed getuigenis hebben van hen die buiten staan. Prof. W. Kremer geeft desgevraagd preadvies. In het Nieuwe Testament komt het *wonder* van de gemeente naar voren. Als wij over de gemeente redeneren, doen wij dit met schema's van ons denken, die wij vandaag hanteren en in de historie gehanteerd zijn. In de gemeente vinden we het wonder van Gods genade. Dit wonder is in de eerste tijd niet alzijdig tot ontplooiing gekomen. Dit kon ook niet, want de gemeente bevat zoveel rijkdommen. Het N.T. spreekt met verschillende woorden over de dingen, die in het gemeentelijke leven aan de orde zijn. Onze gemeente-samenkomsten zijn anders ingericht dan b.v.

1 Cor. 14 ons laat zien. Er was spontaniteit in de eerste christelijke gemeente. Het is haast ondenkbaar dat de vrouwen niet meewerkten aan de verkiezing. Het is niet juist te zeggen dat in deze zaak het beginsel van de Franse Revolutie speelt. Men kan de zaak ook omkeren en zeggen: wat in de kerk principe is, aapt men in de wereld na. Tenslotte wordt met nadruk gesteld dat de regeermacht die tot uitdrukking zou komen in de verkiezing, niet uit het Nieuwe Testament is op te bouwen.

Art. 218

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG VEERTIENDE ZITTING

woensdag 8 januari 1969 van 2-6 uur.

Art. 219

Heropening.

De zitting wordt heropend waarna gezongen wordt ps. 40 : 5 en 8.

Art. 220

Vervolg — Kiesrecht der gemeente.

De bespreking betreffende het kiesrecht der gemeente wordt voortgezet. Prof. dr. J. van Genderen geeft desgevraagd preadvies. Het gaat z.i. om de medewerking der gemeente. Als de zusters deelnemen aan de verkiezing krijgt de medewerking meer inhoud. Ook over het karakter van de verkiezing maakt hij enkele opmerkingen. Het dilemma: het is of regeren of adviseren is onjuist. Wij moeten bij Christus beginnen. Die ambtsdragers geeft aan Zijn gemeente. In de kerk gaat het om het zien van de ambtsdragers die Christus wil schenken aan Zijn gemeente. De gemeente is mondig en werkt mee. De gemeente staat om het ambt heen. Maar het ambt komt niet uit de gemeente op, het komt van Boven. Verder wordt erop gewezen dat niemand buiten de gemeente het recht van approbatie heeft.

Hierna geeft prof. dr. W. H. Velema desgevraagd preadvies. Hij beantwoordt de vraag over 1 Cor. 14 : 34 en is van mening dat deze tekst staat in een liturgisch kader. Men mag deze tekst niet op elke situatie toepassen. Verder heeft hij zich afgevraagd wat de achtergrond is van de beschouwing dat verkiezen een daad van regeren is. Beschouwt men in feite de gemeente niet als subject van het gezag? Dan komt het ambt uit de gemeente op en worden de ambtsdragers functionarissen van de gemeente. Een opvatting die wel verdedigd wordt, maar die beslist onjuist is en in strijd met de Schrift.

Hierna is er gelegenheid om voorstellen in te dienen. Vier broeders maken van deze gelegenheid gebruik, t.w. oud. A. Terreehorst, ds. J. Brons, ds. J. H. Velema en drs. T. Brienen. Op voorstel van de rapporteur van de commissie wordt aan de commissie gelegenheid gegeven deze voorstellen te overwegen en zo mogelijk te combineren.

Na een lange thee-pauze komt de commissie met het voorstel, waarin de vorige voorstellen verwerkt zijn:

De generale synode

overweegende dat

a. de bedoeling van de instructie van de P.S. van het Westen (synode 1965-1966)

en die van het Noorden (1968) is ruimte te verkrijgen voor het doen deelnemen van zusters der gemeente aan de verkiezing van ambtsdragers;

- b. dat het commissierapport tegemoet is gekomen aan de bedoeling van de instructie van de P.S. van het Oosten en die van het Zuiden;
 - c. dat deelneming van de zusters aan de verkiezing van ambtsdragers niet is te beschouwen als een stap op de weg naar het toelaten van de vrouw tot het bijzondere ambt;
- van oordeel dat*
- a. de wijze waarop aan de medewerking van de gemeente bij de verkiezing van ambtsdragers vorm gegeven moet worden, in de Schrift niet nauwkeurig wordt voorgeschreven;
 - b. er geen aanwijzingen in de Heilige Schrift zijn die reden geven de zusters der gemeente van het deelnemen aan de verkiezing uit te sluiten;
 - c. bij de verkiezing als middel waardoor Christus aan Zijn gemeente ambtsdragers geeft de medewerking van de gemeente zoveel mogelijk tot haar recht moet komen;
 - d. de positie die de vrouw in de Nieuw-Testamentische gemeente van de Here ontving, haar in staat stelt onder leiding van de kerkeraad samen met de man zich niet alleen bij de approbatie, maar ook bij de verkiezing van ambtsdragers uit te spreken;

spreekt uit dat

bij de verkiezing van ambtsdragers door de gemeente ook die wijze van verkiezen kan worden gevolgd waarbij de zusters der gemeente die tot het Heilig Avondmaal zijn toegelaten aan de verkiezing deelnemen;

en besluit

aan de classis 's-Gravenhage, de kerkeraad van Dordrecht-C. en die van Amersfoort alsmede aan br. L. R. T. Oskam te berichten dat van hun schrijven kennis genomen is.

Na voorlezing van dit voorstel worden de andere voorstellen ingetrokken. Wel is er nog enige discussie over de formulering van overweging c. Ds. J. Brons zou gaarne hierbij opgenomen zien: „waartoe de Schrift geen grond biedt”. Hierop wordt geantwoord dat deze uitdrukking is weggelaten, niet omdat de synode van mening zou zijn dat de Schrift wel grond biedt voor deze opvatting, maar omdat in het rapport deze zaak niet wordt behandeld en het niet juist zou zijn in een conclusie een element op te nemen dat niet in het rapport gefundeerd is. Vandaar dat de passages in twee voorstellen met betrekking tot „de vrouw in het ambt” in het nu gedane voorstel niet sterker zijn geformuleerd. Prof. dr. W. H. Velema acht het juist wanneer iets van deze discussie in de acta wordt opgenomen. Ds. J. Brons kan zich met de argumentering verenigen en sluit zich bij de gedachte van prof. dr. W. H. Velema aan in de acta iets van deze discussie te vermelden.

Hierna wordt het voorstel van de commissie aangenomen met acht stemmen tegen. De praeses gewaagt van de afsluiting van een geschiedenis in ons kerkelijk leven. De zaak van de gemeente en het ambt moeten ons blijven interesseren.

Art. 221

Vervolg — Christian Reformed Church.

De praeses geeft in behandeling rapport 3 van commissie V betr. de Christian Reformed Church (bijlage LXXXIII) (zie ook art. 167).

Verschillende opmerkingen worden gemaakt. Als het voorstel van de commissie

wordt aangenomen, zullen we pas op de synode van 1974 een definitieve beslissing kunnen nemen. Prof. dr. W. H. Velema deelt mede dat het rapport niet meer in de commissie is geweest. De rapporteur, ds. G. Bilkes en de voorzitter van deputaten, prof. dr. J. van Genderen, beantwoorden de vragen. Ds. G. Bilkes verklaart dat het laatste gedeelte in het rapport dat begint: „In de vergadering van uw commissie is de vraag gesteld” tot en met de zin: „Enkele leden alsmede de adviseur van de commissie vragen zich af of het zinvol is opnieuw te gaan corresponderen over de aanhangige zaak” een globale weergave is van de bespreking in de commissie.

In de tweede ronde dient ds. J. de Jong het volgende voorstel in:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van

de uitspraak van de synode der Chr. Ref. Church in 1968 dat de uitspraak van 1908 niet langer de status van bindende leerstellige uitspraak zal hebben;

gehoord de toelichting van ds. B. Nederlof ter synode,

besluit

1. in principe toe te stemmen in de door de Chr. Ref. Church gevraagde correspondentie;
2. de effectuering hiervan uit te stellen totdat met de Free Chr. Ref. Church overleg is gepleegd (K.O. art. 51, sub 5).
Het commissievoorstel heeft voorrang en wordt aangenomen met 17 stemmen tegen.

De synode besluit

1. De Christian Reformed Church, onder dankbetuiging voor mededeling van het besluit der synode 1968 en afvaardiging van ds. B. Nederlof te berichten dat niet alle bezwaren aan onze kant zijn weggenomen en dat er behoefte aan bestaat haar deze bezwaren alsnog voor te leggen;
2. deputaten voor de eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland en correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen over de onder 1 bedoelde bezwaren, zoals ook in het commissierapport genoemd, met de Christian Reformed Church te corresponderen en de e.v. generale synode omtrent deze zaak te rapporteren.

Art. 222

Vervolg — Berijmde Schriftgedeelten.

De synode zet de bespreking voort over de instructies over berijmde Schriftgedeelten en geestelijke liederen (zie art. 213).

Ds. T. Brienen stelt voor:

De generale synode besluit deputaten voor de eredienst opdracht te geven om uitvoering te geven aan art. 69 K.O., voorzover dit artikel spreekt over de vaststelling van berijmde Schriftgedeelten.

Ds. T. Harder dient het volgende voorstel in:

De generale synode,

gehoord de discussie ter synode over het zingen van het geestelijk lied in de eredienst, overwegende

- a. dat er bij een deel onzer kerken praktische bezwaren leven tegen invoering van het geestelijk lied;
 - b. dat derhalve de invoering in dit stadium blijkbaar nog te veel weerstanden binnen het kerkelijk leven zou oproepen;
- spreekt als haar oordeel uit

- a. dat er geen principiële bezwaren tegen het zingen van het geestelijk lied in de eredienst zijn in te brengen (vgl. Col. 3 : 16, Efeze 5 : 19);
- b. dat echter gezien de praktische situatie van ons kerkelijk leven de invoering van het geestelijk lied in dit stadium prematuur zou zijn;
- en besluit
derhalve nog niet te voldoen aan het verzoek in het tweede deel van de instructie van de P.S. van het Westen.
- Prof. W. Kremer geeft desgevraagd preadvies. Hij geeft eerst een historisch overzicht. Daarna geeft hij als zijn mening te kennen dat verschillende afgevaardigden de betekenis van de Psalmen onderschatten. De Psalmen gaan mee op elk niveau van de Kerk. Wij mogen niet zeggen: de Psalmen zijn Oud-Testamentisch. Zij zijn het Woord Gods. Een waarschuwing is op zijn plaats, wanneer men zegt: men kan de Naam van Jezus niet uitzingen. Het gaat om de religie des Verbonds. We moeten niet een aparte Jezus-dienst kweken.

De voorstellen van de commissie komen in stemming. Drs. T. Brien en Ds. T. Harder trekken hun voorstellen in.

- De generale synode,
kennis genomen hebbende van
- a. de instructie van de particuliere synode van het Noorden om berijmde Schriftgedeelten vast te stellen naar art. 69 K.O.;
- b. de instructie van de particuliere synode van het Westen om berijmde Schriftgedeelten vast te stellen naar art. 69 K.O. en tevens de toelating en vaststelling van geestelijke liederen te overwegen;
- overwegende dat*
- a. de kerken altijd de mogelijkheid tot het zingen van berijmde Schriftgedeelten hebben erkend;
- b. art. 69 K.O. inderdaad aan de synode bevoegdheid geeft om berijmde Schriftgedeelten vast te stellen voor het gebruik in de eredienst;
- c. het niet juist zou zijn de vaststelling van berijmde Schriftgedeelten en van geestelijke liederen als één zaak te beschouwen;
- besluit*
1. deputaten te benoemen met de opdracht wegen te zoeken om verdere uitvoering te geven aan art. 69 K.O., voorzover dit artikel spreekt over de vaststelling van berijmde Schriftgedeelten;
2. niet in te gaan op het verzoek, gedaan in het tweede deel van de instructie van de particuliere synode van het Westen.

Art. 223

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG VEERTIENDE ZITTING

woensdag 8 januari 1969 van 7-9 uur.

Art. 224

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen ps. 93 : 1 en 4.

Art. 225

Presentie.

De afgevaardigde van de particuliere synode van het Westen, ds. D. Biesma jr. heeft zijn plaats weer ingenomen.

Art. 226

Psalmberijming.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor onderzoek en overleg inzake de psalmberijming (bijlage LXXXIV).

Commissie III rapporteert (bijlage LXXXV).

Verschillende broeders zijn van oordeel dat aan de kerkeraden de vrijheid gegeven moet worden de nieuwe psalmberijming in te voeren, indien men dit wenst. Daartegenover wordt gesteld: is de nieuwe berijming dan zonder meer acceptabel? Verschillende uitdrukkingen die critiek oproepen worden genoemd. Ook wordt gewezen op het Amerikaanse systeem, een Psalter, waarin verschillende berijmingen van psalmen naast elkaar staan. Ds. M. Baan geeft als zijn oordeel: wij kunnen constateren dat de nieuwe berijming er is. Wie de nieuwe berijming aanvaardt, aanvaardt ook de Nieuwe Vertaling en ritmisch zingen. Prof. W. Kremer wijst er met nadruk op dat in 1965 is besloten alsnog te participeren in de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming, terwijl één van de overwegingen was dat participatie in de Interkerkelijke Stichting Psalmberijming niet impliceert aanvaarding van de door deze Stichting aan te bieden psalmberijming.

Ds. M. W. Nieuwenhuijze spreekt namens de commissie. De commissie is van oordeel dat deputaten verder gegaan zijn dan hun opdracht was. Het ging om onderzoek en overleg. Wij moeten waken voor een overhaast besluit.

Hierna dient ds. H. van der Schaaf het volgende voorstel in:

De generale synode besluit:

1. als 1 commissie voorstel.
2. Een commissie te benoemen met de opdracht
 - a. de nieuwe psalmberijming van de I.S.P. op haar betrouwbaarheid en bruikbaarheid te toetsen;
 - b. door de kerkeraden ingezonden opmerkingen in ontvangst te nemen en te beoordelen;
 - c. het resultaat van hun arbeid voor september 1970 ter kennis te brengen van de kerkeraden, classes en particuliere synoden;
3. de kerkeraden op te wekken de nieuwe berijming te beproeven en hun opmerkingen voor 1 januari 1970 in te zenden bij de commissie.

Na enige discussie wordt besloten dat de commissie zich met ds. H. van der Schaaf zal beraden op zijn voorstel om te trachten tot een gezamenlijk voorstel te komen.

Art. 227

Sluiting.

Nadat ds. D. Biesma jr. is voorgegaan in dankgebed sluit de praeses de zitting.

VIJFTIENDE ZITTING

donderdag 9 januari 1969 van 9-12 uur.

Art. 228

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen ps. 147 : 6 en 10, leest Jesaja 40 : 25-31 en gaat voor in gebed.

Art. 229

Appel-nominaal.

Bij gehouden appel blijkt dat de afgevaardigden aanwezig zijn als in de voorgaande zitting met dien verstande dat ds. T. Harder vervangen is door zijn secundus ds. H. Biesma, oud. H. Wubs door zijn secundus oud. G. J. Meesters, oud. J. van Leeuwen door zijn secundus oud. Joh. v. d. Lee en oud. L. Pieper door oud. W. Duindam. Oud. G. G. van Wijngaarden en diaken Z. Zwiep hebben hun plaats weer ingenomen. Oud. A. Mol en oud. J. Verhage zijn niet aanwezig, terwijl ook hun secundi ontbreken. Ds. H. Biesma, oud. Joh. v. d. Lee en oud. G. J. Meesters betuigen instemming met de belijdenis.

Art. 230

Vervolg — Psalmberijming.

De synode zet de bespreking over de Psalmberijming voort (zie art. 226). Ds. M. W. Nieuwenhuijze deelt mede dat de commissie na de bespreking met ds. H. van der Schaaf het volgende voorstelt:

De generale synode,
kennis genomen hebbende van..... (gelijk aan oorspronkelijke voorstel)
besluit:

1. de handelingen van deputaten met inachtneming van het door de commissie opgemerkte goed te keuren en deputaten te danken voor hun arbeid;
2. een commissie te benoemen met de opdracht:
 - a. te onderzoeken of de kerken een uitspraak moeten doen ten aanzien van de psalmberijming die moet worden gebruikt;
 - b. de nieuwe psalmberijming van de I.S.P. op haar betrouwbaarheid en bruikbaarheid te toetsen;
 - c. door de kerkeraden ingezonden opmerkingen in ontvangst te nemen en te beoordelen;
 - d. het resultaat van hun arbeid voor september 1970 ter kennis te brengen van de kerkeraden, classes en particuliere synoden.

Er volgt nu een discussie, waaruit blijkt dat sommige afgevaardigden 2 a onjuist achten. Waarom is er een onderzoek nodig? Verder wordt opgemerkt dat 2 b en 2 c zeer dualistisch zijn. Het wordt door een andere afgevaardigde zo aangevoeld: de „staart” uit het voorstel van ds. H. van der Schaaf is verdwenen, maar toch weer op een andere manier opgenomen. Prof. W. Kremer geeft desgevraagd preadvies. Er zit in dit voorstel iets dualistisch. De rechte lijn zou zijn: Beginnen bij het besluit van 1966. De nieuwe berijming is er. Nu moet de synode aan deputaten advies vragen wat van deze nieuwe berijming gezegd kan worden. Dit advies naar de kerkeraden.

Dan is er gelegenheid voor de kerkeraden om instructies in te zenden.

Maar op de manier van het voorstel gaat de synode in tegen de voorbarigheid van sommige kerkeraden om te experimenteren. Wij moeten licht hebben. Dus 2 a moet zeker gehandhaafd worden. Verder kan opgemerkt worden: 1773 is meer psalm-lied dan psalm-berijming. In die berijming komt het subjectieve element van de beleving enigszins aan de orde.

Ds. M. Baan stelt voor in de formulering van de commissie 2 c te laten vervallen.

Ds. I. de Bruyne dient het volgende amendement in: het voorstel van de commissie worde aldus gewijzigd:

- 2b. de nieuwe psalmberijming van de I.S.P. op haar betrouwbaarheid en bruikbaarheid te toetsen en het resultaat hiervan vóór 1 januari 1970 aan de kerkeraden als een advies te doen toekomen;
- c. door de kerkeraden op grond van dit advies te maken opmerkingen in ontvangst te nemen en deze in een rapport met hun advies te verwerken;
- d. dit rapport ter voorbereiding voor behandeling op de e.v. generale synode voor 1 september 1970 aan de kerkeraden te doen toekomen.

Ds. J. H. Velema dient het amendement in als 2 e op te nemen: de mogelijkheden te onderzoeken voor de uitgave van een psalmbundel, waarin meerdere berijmingen van een psalm zijn opgenomen.

Tenslotte wordt de volgende beslissing genomen:

De generale synode

kennis genomen hebbende van

het rapport van deputaten voor onderzoek en overleg inzake de psalmberijming; *constaterende dat*

de berijming van de I.S.P. een definitieve vorm heeft gekregen en door sommige kerken officieel is aanvaard;

overwegende dat

1. door het gereedkomen van de berijming van de I.S.P. een geheel nieuwe situatie is ontstaan;
2. deze nieuwe situatie de kerken voor de vraag stelt, of zij een uitspraak moeten doen ten aanzien van de psalmberijming die gebruikt moet worden;
3. de psalmberijming van de I.S.P. door deze synode nog niet beoordeeld kan worden, omdat zij eerst van recente datum is;

besluit

1. de handelingen van deputaten met inachtneming van het door de commissie opgemerkte goed te keuren en deputaten te danken voor hun arbeid;
2. een deputaatschap te benoemen met de opdracht:
 - a. te onderzoeken of de kerken een uitspraak moeten doen ten aanzien van de psalmberijming die moet worden gebruikt;
 - b. de nieuwe psalmberijming van de I.S.P. op haar betrouwbaarheid en bruikbaarheid te toetsen en het resultaat hiervan voor 1 september 1970 als een advies aan de kerkeraden te doen toekomen;
 - c. door de kerkeraden op grond van dit advies ingezonden opmerkingen in ontvangst te nemen en te beoordelen;
 - d. het resultaat van hun arbeid voor 1 januari 1971 aan de kerkeraden te doen toekomen;
 - e. de mogelijkheden te onderzoeken voor de uitgave van een psalmbundel, waarin meerdere berijmingen van een psalm zijn opgenomen.

Vervolg — Adma.

De praeses vraagt opnieuw de aandacht van de synode voor het rapport van deputaten voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (zie art. 113 en 116).

In het bijzonder komt aan de orde het aanvullend rapport van commissie IV inzake de aanstelling van een diaconaal-sociaal deskundige kracht (bijlage LXXXVI). Ernstige bezwaren worden naar voren gebracht. De aanstelling van een diaconaal-sociaal deskundige kracht is kerkrechtelijk onjuist. Ook wanneer men niet tegen de aanstelling van een full-timer in dienst van deputaten is, moet men toch zeggen dat op deze wijze hiërarchische gevaren dreigen. Op de voorgestelde wijze kan de diaconie een zelfstandige plaats krijgen naast de kerkeraad. De diaconieën hebben echter geen zelfstandig bestaan. Zij behoren tot de kerkeraad. De rapporteur, ds. J. Brons, gaat op de gemaakte opmerkingen in. De secretaris van deputaten, drs. G. van Westrienen, benadrukt, dat de veronderstelde gevaren met alle kracht zullen worden tegengegaan. De voorzitter van deputaten, ds. A. Hilbers, verklaart dat het bezoeken van diaconieën niet kan worden opgelegd.

Prof. dr. W. H. Velema geeft desgevraagd preadvies. Wat op tafel ligt, heeft verreikende consequenties. Deputaten hebben supervisie, de eventueel aan te stellen kracht gaat in zijn werk een eigen leven leiden. Verder stelt hij de vraag: waarom wordt het diaconaat naar voren geschoven als eerste punt? We weten dat er een tendens is naar veralgemenisering van het maatschappelijk werk. Het is te begrijpen dat deputaten assistentie begeren en dat zij behoefte hebben om de diaconieën voor te lichten. Drs. T. Brienen dient het volgende voorstel in:

„De generale synode besluit deputaten op te dragen nader te onderzoeken, hoe zij kunnen komen tot een goede functionering van het diaconaat in het geheel der kerken en tot een verantwoorde voorlichting over sociale en maatschappelijke aangelegenheden en de volgende synode hierover te rapporteren”.

Prof. dr. B. J. Oosterhoff vraagt: is het niet een gebrek in de bespreking dat wij zo weinig weten hoe de diaconieën er zelf over denken? Het lijkt een zaak die te veel wordt opgelegd. Moet niet eerst onderzocht worden, hoe de diaconieën er zelf over denken?

Prof. dr. W. H. Velema daarentegen zegt: uit de enquête blijkt dat de diaconieën niet goed functioneren. We moeten de beslissing niet drie jaar uitstellen. Over het in de conceptinstructie sub 4 a gestelde is nader beraad noodzakelijk. De behandeling wordt geschorst (zie art. 234).

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG VIJFTIENDE ZITTING

donderdag 9 januari 1969 van 2-5 uur.

Heropening.

De zitting wordt heropend. De praeses laat zingen ps. 105 : 1 en 2.

Vervolg — Adma.

De bespreking over de aanstelling van een diaconaal-sociaal deskundige kracht wordt voortgezet (zie art. 231). De rapporteur, ds. J. Brons, deelt mee dat de functionaris assistent van deputaten zal worden genoemd. In deze zin moet de concept-instructie gewijzigd worden. Bovendien wordt 4a in deze instructie als volgt veranderd: „deputaten bij te staan in het geven van voorlichting aan kerkeraden en meerdere vergaderingen inzake diaconale en maatschappelijke aangelegenheden”. De financiële consequenties worden opgevangen wanneer de synode besluit de deputaten te machtigen van de kerken c.q. de diaconieën een bedrag van f 0,55 per lid/dooplid per jaar te vragen. Prof. W. Kremer geeft desgevraagd preadvies. Zijn gedachte is dat hier iets wordt geforceerd. Het komt niet uit de kerken, maar uit de kring van deputaten. Prof. dr. W. H. Velema geeft eveneens desgevraagd preadvies. Het is niet zo, dat hij zonder enig bezwaar „voet” kan adviseren, maar wel wil hij erkennen dat een belangrijk deel van zijn bezwaren is weggenomen. De naam assistent geeft vertrouwen. Deze functionaris zal dus assisteren. Overigens betekent de aanstelling van een assistent een financiële belasting voor de kerken.

De synode besluit

1. deputaten dank te zeggen voor de verrichte werkzaamheden en opnieuw deputaten te benoemen en het aantal te brengen op tien;
2. deputaten te machtigen om overeenkomstig de door de synode vastgestelde instructie over te gaan tot de aanstelling van een assistent en daartoe van de kerkeraden c.q. diaconieën een bijdrage te vragen van f 0,55 per lid/dooplid per jaar;
3. uit te spreken dat deputaten ten aanzien van hun beleid een prioriteitschema voor wat betreft de te verrichten taken dienen op te stellen;
4. deputaten te machtigen de jaarlijkse bijdrage voor de arbeid van de G.S.A. aan de diaconieën te vragen, alsmede voor de afdracht van de bijdrage aan de G.S.A. zorg te dragen;
5. uit te spreken dat de destijds aan deputaten gegeven opdracht inzake het rapport zondagsheiliging ten spoedigste zal worden geëffectueerd;
6. het bevorderen van het verlenen van internationale hulp ten behoeve van de bediening der ambten niet op te dragen aan deputaten Adma, maar dat te honoreren door de benoeming van een Adma-deputaat in het nieuw ingestelde deputaatschap voor hulpverlening in binnen- en buitenland;
7. de classes te verzoeken over te gaan tot het aanstellen van een diaconale correspondent;
8. het voorstel van deputaten Adma sub 7 niet over te nemen, maar het besluit van de generale synode 1965-1966 art. 189, sub 3, zodanig te wijzigen dat als adres voor overleg inzake onderwerpen als een diaconale reliefororganisatie e.a. geldt het deputaatschap voor hulpverlening in binnen- en buitenland;
9. deputaten Adma te machtigen als participant toe te treden tot de stichting Centraal Interkerkelijk Bureau voor het bedrijfsleven, met opdracht de komende generale synode 1971 uitvoerig te rapporteren over de ontwikkelingen binnen deze stichting;
10. de gewijzigde concept-instructie te aanvaarden en mitsdien vast te stellen de volgende

Instructie inzake een door deputaten Adma aan te stellen assistent.

1. Een door deputaten Adma (verder te noemen: deputaten) aan te stellen assistent zal belijdend lid van een Chr. Geref. Kerk dienen te zijn.
2. Deze assistent zal, hetzij op grond van praktische, hetzij op grond van theoretische vorming, hetzij op grond van beide, naar het oordeel van deputaten kundig moeten zijn op sociaal en maatschappelijk terrein.
3. Hij zal geen Adma-deputaat zijn, maar bij dit deputaatschap in dienst treden. De hier bedoelde relatie tussen de deputaten en de aan te stellen assistent zal worden vastgelegd in een schriftelijke instructie. Jegens de generale synode zijn slechts deputaten verantwoordelijk.
4. Deputaten zullen bedoelde assistent de volgende taken opdragen:
 - a. Deputaten bij te staan in het geven van voorlichting aan kerkeraden en meerdere vergaderingen inzake diaconale en maatschappelijke aangelegenheden.
 - b. Het ten behoeve van de bezinningsarbeid van deputaten en secties aandragen van gegevens over de diaconale ontwikkelingen in eigen kerkelijk leven en daarbuiten, evenals het verzorgen van de verslaggeving over deze bezinningsarbeid binnen het deputaatschap en de secties.
 - c. Het samenstellen en bijwerken van een door deputaten uit te geven diaconaal handboek ten dienste van de diaconieën, bevattende alle plaatselijke, regionale en landelijke gegevens over het diaconaat in onze kerken en over alle takken van sociale dienstverlening. Dit naslawerk zal ook betrekking kunnen hebben op wettelijke bepalingen op diaconaal en sociaal gebied.
 - d. Het regelmatig voorbereiden van berichten over actuele en concrete ontwikkelingen op diaconaal gebied ter publicatie door deputaten in één van de bestaande kerkelijke persorganen.
 - e. Het voorbereiden van een snelle beantwoording door deputaten van incidentele adviesaanvragen van diaconieën.
 - f. Het voorbereiden van een snelle beantwoording door deputaten van de overige correspondentie.
 - g. Het vergezellen van deputaten bij het door hen onderhouden van externe contacten voorzover deputaten dit nodig oordelen.
 - h. Het voorbereiden van de agendastukken voor de vergaderingen van deputaten en het snel afwerken van de daar genomen besluiten.
 - i. Het verrichten van alle andere taken, opgedragen door deputaten.
5. Voor de administratieve taken van het secretariaat evenals voor de financiële administratie zal een beroep worden gedaan op het in te stellen kerkelijk-administratief bureau.

Art. 235

Geestelijke verzorging van lichamelijk en geestelijk gehandicapten.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (7.01) luidende

Om te komen tot een kerkrechtelijke basis voor de uitspraak van de generale synode 1965 met betrekking tot de geestelijke verzorging van doofstomme leden der kerken:..... „dat de synode er bij de kerkeraden op aandringt de nodige aandacht te geven aan de geestelijke verzorging van de dove leden der gemeente en zo nodig gebruik te maken van de dienst van een hiervoor bekwaam lid van

één der kerken, bij voorkeur een ambtsdrager" (Acta G. S. Zwolle/Apeldoorn 1965-1966 art. 94 sub 4), neme de generale synode de volgende bepaling als sub 7 bij art. 3 D.K.O. op:

7. Indien een broeder, hetzij ambtsdrager of gewoon lid, zich geroepen gevoelt tot en de bekwaamheid heeft voor de gespecialiseerde arbeid van de geestelijke verzorging van hen, die de woordbediening in de gemeente niet kunnen volgen (zowel doofstommen - doven of geestelijk zwakken), zal de kerkeraad hem presenteren aan de classis, met het verzoek deze broeder een stichtelijk woord te laten spreken in eigen gemeente en in de gemeenten van het classicaal ressort, ten behoeve van de bovengenoemde leden der gemeente.
De classis geeft deze toestemming niet dan nadat zij bij deze broeder met gunstige uitslag een onderzoek heeft ingesteld naar zijn genadegaven, zijn zuiverheid van belijdenis en zijn gave om de Schrift te verklaren.
Een broeder, die in deze arbeid het recht ontving tot het spreken van een stichtelijk woord, is gerechtigd, ten behoeve van deze leden der kerken, de predikant bij te staan in de bediening van de Sacramenten, huwelijksbevestigingen en het afnemen van belijdenis des geloofs.
Mocht de nood van de geestelijke bearbeiding van doofstommen - doven of geestelijk zwakken in de kerken het wenselijk maken, dan kan de particuliere synode hem eveneens toestemming geven tot het spreken van een stichtelijk woord in de gemeenten van het ressort van deze synode. Zijn classis zal hem in een schriftelijk rapport aanbevelen. Gelet op het gespecialiseerde karakter van deze arbeid kunnen ook andere particuliere synoden, op zijn verzoek, aan deze broeder, na ingewonnen schriftelijk advies van zijn kerkeraad en van de particuliere synode in wier ressort hij reeds dit recht heeft, het recht verlenen tot het spreken van een stichtelijk woord in deze arbeid binnen haar ressort.

en voor de instructie van de particuliere synode van het Oosten (7.26) luidende Gezien de grote nood die er bij velen is, ten aanzien van de geestelijk en lichamelijk gehandicapte leden der gemeente, waaraan in het verleden niet of ternauwernood aandacht is gegeven, terwijl de problemen op dit terrein zich vermenigvuldigen, geve de generale synode

- a. aan deputaten Algemene Diaconale en Maatschappelijke Aangelegenheden opdracht de kerken nader te informeren en te instrueren, aangaande pastorale en diaconale dienst met betrekking tot lichamelijk en geestelijk gehandicapte leden der gemeente;
voege de generale synode
- b. aan het reglement voor kerkvisitatie de volgende vraag toe: „Wordt aan de geestelijk en lichamelijk gehandicapte leden der gemeente voldoende zorg besteed, zowel in pastorale als diaconale zin?"

en voor de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (7.27) luidende De generale synode stelde een deputaatschap in van tenminste drie personen, voor de geestelijke verzorging van lichamelijk en geestelijk gehandicapten alsmede doofstommen - doven, om deze arbeid in het geheel van de kerken te stimuleren en te begeleiden.

Commissie IV rapporteert (bijlage LXXXVII). In de bespreking wordt de vraag 339 gesteld, of het wel nodig is voor dit werk een apart deputaatschap in te stellen en full- of halftimers dienst te laten doen? Anderen achten het commissierapport heel juist. Ds. J. Brons beantwoordt de vragen. Ds. I. de Bruyne geeft uit de praktijk van

het dovenwerk een uitvoerige toelichting. Na deze toelichting worden de beslissingen met algemene stemmen genomen.

1. De generale synode besluit de volgende bepaling als sub 7 bij art. 3 D.K.O. op te nemen:

Een kerkeraad kan een broeder, hetzij een ambtsdrager of gewoon lid die zich geroepen voelt tot en de bekwaamheid heeft voor de gespecialiseerde arbeid van de geestelijke verzorging van geestelijk en lichamelijk gehandicapten die door hun handicap de normale vorm van de Woordverkondiging in de gemeente niet kunnen volgen, presenteren aan de classis met het verzoek deze broeder een stichtelijk woord te laten spreken in eigen gemeente en in de gemeenten van het classicaal ressort, ten behoeve van de bovengenoemde leden der gemeente. De classis geeft deze toestemming niet dan nadat zij bij deze broeder met gunstige uitslag een onderzoek heeft ingesteld naar zijn genadegaven, zijn zuiverheid van belijdenis en zijn gave om de Schrift te verklaren.

Een broeder die in deze arbeid het recht ontving tot het spreken van een stichtelijk woord, is gerechtigd, ten behoeve van deze leden der kerken, de predikant bij te staan in de bediening der Sacramenten, huwelijksbevestiging en het afnemen van belijdenis des geloofs.

Mocht de nood van de geestelijke verzorging van de lichamelijk en geestelijk gehandicapten die door hun handicap de normale vorm van de Woordverkondiging in de gemeente niet kunnen volgen, het wenselijk maken, dan kan de particuliere synode hem eveneens toestemming geven tot het spreken van een stichtelijk woord op gelijke wijze als hierboven bedoeld in de gemeenten van het ressort van deze synode. Zijn classis zal hem in een schriftelijk rapport aanbevelen. Gelet op het gespecialiseerde karakter van deze arbeid kunnen ook andere particuliere synoden aan deze broeder, na ingewonnen schriftelijk advies van zijn kerkeraad en van de particuliere synode, in wier ressort hij reeds dit recht heeft, het recht verlenen tot het spreken van een stichtelijk woord binnen haar ressort.

2. De generale synode,
 - kennis genomen hebbend* van de instructies die betrekking hebben op de geestelijke verzorging van de lichamelijk en geestelijk gehandicapten;
 - overtuigd* van de opdracht der kerk zich in de vervulling van de ambten ook te richten tot deze groep gemeentelieden;
 - overwegend* dat het hier gaat om een zeer gespecialiseerde arbeid;
 - besluit*
 - a. in het reglement voor de kerkvisitatie op te nemen als vraag 44 b: Wordt aan de geestelijk en lichamelijk gehandicapte leden der gemeente voldoende zorg besteed, zowel in pastorale als diaconale zin?
 - b. een deputaatschap in te stellen voor de geestelijke verzorging van lichamelijk en geestelijk gehandicapten. Tot de taak van de deputaten behoort:
 - I. het informeren, stimuleren en begeleiden van de kerken aangaande de ambtelijke dienst met betrekking tot de lichamelijk en geestelijk gehandicapten;
 - II. het zoeken van wegen, waarlangs de interkerkelijke samenwerking op basis van Schrift en belijdenis in de uitvoering van dit werk kan worden gerealiseerd.
3. De generale synode besluit uit te spreken dat door aanvaarding van bovenge-

noemde voorstellen voldaan is aan de intentie van de instructies 7.01, 7.26 en 7.27.

Art. 236

Begroting van de generale synode.

De praeses geeft in behandeling de begroting ingediend door de quaestor (bijlage LXXXVIII).

De synode besluit na korte bespreking deze goed te keuren.

Art. 237

Comité-generaal.

Art. 238

Benoemingen.

De praeses deelt mee dat in comité-zitting besloten is

1. tot quaestor van de generale synode te benoemen G. G. van Wijngaarden en als zijn secundus J. de Jong;
2. tot algemeen secundus van het deputaatschap tot beheer van een kerkelijk-administratief bureau te benoemen B. P. Velema;
3. tot tweede penningmeester van de buitenlandse zending W. Duindam te benoemen in plaats van B. Hartog;
4. tot leden van de volgende deputaatschappen te benoemen:

a. de Eredienst:

prof. dr. J. van Genderen, voorz.; drs. T. Brienen, secr.; drs. A. C. de Geus, ds. B. van Smeden, ds. M. C. Tanis, ds. J. H. Velema, prof. dr. W. H. Velema; prof. W. Kremer, adviseur.

b. de bijzondere arbeid van predikanten en emeritering van hoogleraren:

ds. D. Biesma jr., voorz.; L. Pieper, secr.; drs. A. W. Overwater, ds. J. H. Velema; prof. J. Hovius, adviseur.

c. de algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden:

ds. K. Boersma, voorz.; drs. G. van Westrienen, secr.; dr. C. Boertien, ds. T. Brienen, ds. T. Harder, C. A. Hilbers, H. van der Molen, S. Pieper (heeft tevens zitting in het deputaatschap voor hulpverlening in binnen- en buitenland), L. Sprong, M. W. Wierenga.

d. de Psalmberijming en berijmde Schriftgedeelten:

prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorz.; ds. H. v. d. Schaaf, secr.; ds. B. Bijleveld, ds. J. H. Carlier, J. Lelsz, J. Verhage, mr. dr. C. J. Verplanke, ds. J. P. Versteeg.

e. de geestelijke verzorging van lichamelijk en geestelijk gehandicapten:

ds. C. Langbroek, voorz.; H. van Doornen, ds. H. W. Eerland, A. v. d. Kruk.

f. de Kerk en recreatie:

ds. Jac. J. Rebel, voorz.; ds. P. N. Ribbers, secr.; H. W. v. d. Brink, ds. B. van Smeden.

Art. 239

Roepende Kerk voor de generale synode 1971.

Op voorstel van het moderamen wordt besloten de kerk van Rotterdam-Centrum aan te wijzen als roepende kerk voor de D.V. in 1971 samen te roepen generale synode.

Art. 240

Slotwoorden.

De praeses spreekt nu een slotwoord, waarin hij dank brengt aan de roepende kerk. Met name noemt hij het werk van de praeses van Hilversum-Centrum, de arbeid van de broeders B. de Romph en F. J. Grijzen sr. die de administratie verzorgden, de uitstekende verzorging door de staf van dames onder supervisie van Mevr. R. Rebel-Kremer. Ook het werk van de koster wordt met name genoemd. De kerkeraden van Aalsmeer en Rijnsburg zorgden weer voor het fleurig aanzien van de synodale tafels. Vervolgens dankt hij allen die zijn werk als praeses gemakkelijk hebben gemaakt. De adviezen van de hoogleraren zijn zeer gewaardeerd.

De synode is geen heilige synode, zoals bij de Russisch-Orthodoxe kerk; ook geen concilie. De oorsprong van de synode ligt in het pastorale vlak. Haar fundament is de band aan de belijdenis. Met alle divergenties die er zijn en die er mogen zijn hebben we elkaar gevonden in de openlijke verklaring voor het Aangezicht des Heren bij het begin van de synode. De praeses herinnert aan de synode van 1869 toen onverwacht de hereniging tot stand kwam tussen de Afscheidenen en de Kruisgemeenten. Onze dank gaat bovenal uit tot de Here. Aan het eind van de vergaderingen mogen wij ons stellen voor het Aangezicht van Hem, Die ons verwaardigde dit werk te doen.

De assessor dankt de praeses voor de wijze waarop hij zijn dienst verrichtte. De besprekingen werden gekruid met humor en met vele aanhalingen uit de historie van de Kerk.

Prof. dr. W. H. Velema spreekt een woord van dank namens het college van hoogleraren. De praeses heeft in de verscheidenheid de eenheid willen dienen, zoeken en bevorderen.

De praeses deelt nog mee dat de kerkeraad van Hilversum-C. een enveloppe met inhoud krijgt voor een passend aandenken aan deze synode.

Art. 241

Sluiting.

De praeses leest 1 Cor. 15 : 51-58. Hierna gaat hij voor in dankgebed, de Kerk en haar arbeid aan de Here opdringend.

Nadat staande ps. 90 : 9 gezongen is, verklaart de praeses de generale synode van Hilversum A.D. 1968-1969 voor gesloten.

Het moderamen synodi:
W. van 't Spijker, praeses
I. de Bruyne, assessor
B. Bijleveld, scriba I
K. J. Velema, scriba II

BIJLAGEN

24 aug 1971

[Handwritten signatures and notes in blue ink, including names like W. van 't Spijker, I. de Bruyne, B. Bijleveld, and K. J. Velema.]

BIJLAGE I
Art. 23.

RAPPORT VAN HET MODERAMEN SYNODI 1965-1966.

Het is de laatste jaren gebruikelijk geweest dat de scribae van de laatstgehouden generale synode rapport omtrent hun werkzaamheden uitbrachten aan de volgende synode. De vraag zou overwogen kunnen worden in hoeverre deze rapportering een zaak is van het gehele moderamen, daar immers een belangrijk deel van genoemde werkzaamheden geschiedt in samenwerking met en onder medeverantwoordelijkheid van de beide andere leden van het moderamen van de laatstgehouden synode. In elk geval waren de scribae-1965/66 van oordeel dat hun rapport geïncorporeerd kon worden in een rapport dat volgens het besluit vermeld in de Acta 1965/66, art. 226, van het moderamen verwacht wordt. Het zij hun vergund hun rapport u derhalve in deze vorm aan te bieden.

A. Besluitenboekje.

In overleg met de redactie van het maandblad ten dienste van ouderlingen en diakenen van de Chr. Geref. Kerken „Ambtelijk Contact” was het mogelijk het „Besluitenboekje” — dat tot dusver in gestencilde vorm werd uitgegeven om te voldoen aan bepaling 10 van art. 50 K.O. — godrukt aan de kerkeraden te zenden. Tevens was het door deze samenwerking mogelijk de tekst van het „Besluitenboekje” in het blad op te nemen (maart 1966). Werd van het „Besluitenboekje” één exemplaar aan elke kerkeraad (classis en particuliere synode) gezonden, opname in „Ambtelijk Contact” bracht de inhoud binnen het bereik van iedere ambtsdrager. Zowel de redactie als het moderamen waren van mening dat op deze wijze het meelevens met het werk van de synode ten zeerste zou worden bevorderd. Het ideaal dat elke ambtsdrager zonder meer de Acta synodi ontvangt, zal om financiële redenen voorshands wel niet uitvoerbaar zijn. Moge deze wijze van uitgave van het „Besluitenboekje” een klein stapje in deze richting zijn!

B. Acta Synodi.

Eind-februari 1966 waren de concept-acta van de generale synode Zwolle-Apeldoorn gereed (ten gevolge van de januari-zittingen later dan voorheen) en konden deze aan de moderamen-leden en preadviseurs worden aangeboden. Nadat de ontvangen correcties enz. waren verwerkt, werd de kopij medio-april de drukker ter hand gesteld. Het zetten, corrigeren en afwerken van de Acta vergden weer veel tijd, zodat pas midden-februari 1967 de Acta konden verschijnen. Ondanks de veelvoudige correctie van moderamenleden en preadviseurs lukte het niet een foutloos boek uit te geven. Afgedacht van drukfouten is het een ernstige onmissie geweest dat een tweetal deputaatschappen (wel in het „Besluitenboekje” opgenomen sub 23 en 33 — maar daarin ontbrak dat voor de emigratie) niet in de Acta werd opgenomen onder „Benoemingen” (art. 181, 229), nl. het deputaatschap voor financiële zaken (J. Bijleveld, voorz.; C. van der Weele, secr.; B. Groenenboom, drs. H. Schuurhuis en W. de Vries; alg. secundus: A. Langbroek) en dat voor de bestudering van de vragen roodom de emeritering naar art. 13 K.O. (ds. A. C. Noort, voorz.; J. de Jong, G. G. van Wijngaarden en J. D. Wisman).

De oplage werd weer op 500 exemplaren gesteld. Hiervan zijn nog ongeveer 20 exemplaren in voorraad.

C. Ingekomen stukken.

Overeenkomstig de besluiten vermeld in art. 124 van de Acta werden de daar genoemde stukken aan de verschillende deputaatschappen ter hand gesteld ter verdere behandeling waarover zij U wel zullen rapporteren. Omtrent de stukken sub 5 en 7 werd een hartelijke dankbetuiging ontvangen.

D. Correspondentie.

Hoewel de stijging minder sterk is dan de vorige keer, is toch het totale aantal stukken dat de beide scribae passeerde, weer toegenomen. De tweede scriba verwerkte 527 stukken (478 ingekomen en 49 verzonden stukken) en de eerste scriba 702 (574 ingekomen en 328 verzonden stukken), totaal 1229.

Verscheidene stukken zijn aan de raad van de roepende kerk Hilversum-Centrum toegezonden ter plaatsing op uw agenda. Daaronder bevinden zich ook vele stukken die van de Oecumenische Raad van kerken in Nederland werden ontvangen. De eerste stukken die deze Raad toestuurde, werden doorgezonden aan de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde

belijders in Nederland. Hiervan werd mededeling gedaan aan deze Raad. Daar genoemde deputaten niet reageerden op de ontvangst van deze stukken, terwijl ook de Raad zelf geen bericht zond dat hij voortaan de stukken naar deze deputaten zou zenden, werden de later ontvangen stukken „voor kennisgeving” aangenomen. Eerst onlangs bleek dat de onderstelling onjuist was, n.l. dat de Raad zijn stukken rechtstreeks aan voornoemde deputaten toezond. Daar deze deputaten inmiddels reeds hun rapport gereed hadden, meenden de scribae de betrokken stukken aan de raad van Hilversum-Centrum ter hand te moeten stellen voor uw agenda.

De volgende stukken dienen nog gememoreerd te worden:

1. een schrijven van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit betreffende de geestelijke verzorging van de krijgsmacht - doorgezonden aan de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen met kennisgeving aan de vertegenwoordiger in het C.I.O., prof. dr. B. J. Oosterhoff.
 2. Kerst- en Nieuwjaarswensen van de I.C.C.C. en I.C.Y. 1965/66.
 3. een enkele maal „Internationale letter”, observations and reports of religious thought and activity around the world, van de Amerikaanse secretaris van de I.C.C.C.
 4. de jaarverslagen van de Vereniging „Het Zonnehuis” 1965, 1966 en 1967.
 5. een schrijven van de redactie van het onafhankelijk maandblad voor christelijk samenleven „Zie!” (met enkele nummers van dit blad) - doorgezonden aan de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland.
 6. een schrijven van de generale deputaten van de Gereformeerde Kerken in Nederland voor de bestudering van het oorlogsvraagstuk (met een rapport over genoemd vraagstuk) - doorgezonden aan de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen (gelet op het besluit van de synode 65/66 art. 124 sub 4).
 7. een schrijven van de Protestantse Unie inzake een preambule in de grondwet op te nemen - doorgezonden aan de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid.
 8. een schrijven van de Amsterdamse Faith and Ordergroep — doorgezonden aan de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland.
 9. een schrijven van het Interkerkelijk beraad inzake vredesvraagstukken betreffende het organiseren van een vredesweek — doorgezonden aan de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen.
 10. Kerstgroeten en nieuwjaarswensen van het bestuur van de Stichting I.C.C.A.N.
 11. regelmatig de R.E.S. News Exchange van de Gereformeerde Oecumenische Synode.
 12. van A.R.K.O., N.C.O.V., „Sint Martinus” en N.C.O.O.V. het Verslagboek van het Christen-Militair Congres — doorgezonden aan de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen.
 13. van notaris H. J. Sweers te Amsterdam mededeling dat wijlen mev. J. Frankenhuis-Lagemaat bij testamentaire beschikking aan de Chr. Geref. Kerken in Nederland ten behoeve van de Theol. School, de Generale Zendingsskas en de Hulpbehoevende kerken, elk voor een derde deel, had nagelaten een bedrag van f 13.975,40, zijnde een derde deel van de zuivere nalatenschap.
 14. een schrijven van de deputaten ad art. 19 K.O., waarin werd meedeeld dat deze deputaten ter vervanging van de door de synode benoemde eerste penningmeester de heer J. O. Elshout hadden benoemd, maar dat de Postcheque- en girodienst de handtekening van praeses en eerste scriba van de generale synode eisten om de heer Elshout tekeningsbevoegdheid te geven, een en ander mede met het oog op de naamsverandering van het fonds — aan het verzoek van deze deputaten is voldaan hoewel uiteraard praeses en scriba niet meer als zodanig fungeren na sluiting van de synode, zodat de „competentie”-vraag gesteld kan worden; het verdient wellicht aanbeveling zich nader te beraden inzake de „competentie” van het „moderamen” in deze en andere (vgl. sub 13) aangelegenheden.
- De overige correspondentie betrof naast de uitvoering van de besluiten van de synode het onderlinge overleg tussen moderamen, preadviseurs, quaestor, drukker en archivaris, alsmede allerlei verzoeken om informatie en dergelijke.

E. Scribaat.

De generale synode 1965/66 gaf aan haar moderamen de opdracht zich te beraden aangaande het scribaat van de synode omdat de voortdurende in omvang toenemende arbeid die aan het scribaat verbonden is, de vraag deed rijzen of het nog verantwoord is iemand die een volledige taak in zijn gemeente heeft, op de tot nu toe gevolgde wijze met deze arbeid te belasten. Het moderamen was toen en is nu nog van oordeel dat dit niet het geval is.

De praktijk heeft uitgewezen dat toepassing van art. 50 K.O. sub 5 in het geheel geen, althans weinig resultaat oplevert. Het verzoek om de scribae „voor een bepaalde tijd vrij te stellen van hun gemeentelijke arbeid” wordt telkens aan de betrokken kerkeraden verzonden en

althans de eerste maal door die kerkeraden min of meer met welwillendheid ingewilligd, maar als dit verzoek met derzelver inwilliging aan de gemeente wordt bekend gemaakt, is deze het binnen enkele weken al weer vergeten en kan zij zich in elk geval doorgaans moeilijk voorstellen dat het „zo lang” moet duren. Hierbij komt dan nog het niet minder zwaar wegende feit dat het voor de betrokken predikant niet eenvoudig is om van deze „vrijstelling” gebruik te maken. Om deze vrijstelling te effectueren zou hij ergens buiten de gemeente zijn intrek moeten nemen! Weliswaar heeft de synode de oorspronkelijke formulering van de synode van 1953 in zoverre verruimd dat het moderamen werd gemachtigd „daartoe strekkende maatregelen te nemen”. Bij deze maatregelen zou gedacht kunnen worden aan het inschakelen van de consulent voor de catechisaties, ruilbeurten enz., maar de realisering van deze en dergelijke maatregelen stuit ook op moeilijkheden, niet alleen van financiële aard (die krachtens de genoemde machtiging op te lossen zouden zijn), maar ook van praktische aard daar het scribaatswerk geen „continubedrijf” is, maar „pickuren” kent naast perioden dat er beduidend minder werk te doen is.

Was het werk dat aan het scribaat verbonden is van die aard dat het een „voltijdse” functie (om deze zuid-afrikaanse uitdrukking eens te gebruiken) vereiste, dan zou de zaak betrekkelijk eenvoudig op te lossen zijn door het benoemen van een „voltijdse” functionaris, hetzij als permanent scriba, hetzij als actuarius of welke titel hem ook maar gegeven zou worden. Maar dat is nu juist niet het geval, althans zolang de synode om de drie jaar vergadert. De functie is in de huidige situatie „deeltijdse”, daar met name het eerste jaar na de synode een belangrijk deel van de tijd wordt opgeëist door het opstellen en persklaar maken van de Acta met daar tussendoor en daarna de verzorging van de correspondentie. Tijdens de genoemde „pickuren” moet de tijd onttrokken worden aan het gemeentewerk en als dat niet kan aan het eigen gezin en de nachtrust. Voor het overige is het met enige moeite mogelijk het werk „mee te nemen” met ander werk. Een „voltijdse” functie kan het scribaat momenteel dus niet grooemd worden. Rest dus de mogelijkheid van een „deeltijdse” functie.

Wat dit laatste betreft, ziet het moderamen twee mogelijkheden n.l. de combinatie met een kleine gemeente, en — art. 226 van de Acta zinspeelt reeds op deze mogelijkheid — samenwerking met daarvoor in aanmerking komende deputaatschappen.

Betreffende combinatie van scribaat met het predikant-zijn in een kleine gemeente, wil het moderamen opmerken dat de praktijk reeds geleerd heeft dat dit zonder meer niet mogelijk is. Ook een betrekkelijk kleine gemeente zal zo niet de eerste dan toch de tweede keer dat haar predikant met het scribaat belast wordt, zich minder gelukkig ermee gevoelen. Het is reeds voorgekomen dat zo niet de gehele kerkeraad, toch sommige leden van de kerkeraad van oordeel waren dat de kerkeraad zijn predikant moest „verbieden” deze functie te aanvaarden. In deze richting zou er alleen een mogelijkheid zijn als de generale synode met een „kleine” gemeente een overeenkomst zou sluiten een predikant te beroepen die voor een nader overeen te komen deel van zijn tijd door die gemeente beschikbaar zou worden gesteld voor het scribaat en uiteraard voor dat deel ook gehonoreerd zou worden door de synode. Een dergelijke regeling is niet onbekend in het kerkelijke leven. Het moderamen wil evenwel opmerken dat het permanente karakter van een regeling als deze zijn specifieke bezwaren heeft zowel naar de kant van de gemeente als naar de kant van de betrokken predikant.

Wat de samenwerking met „daarvoor in aanmerking komende deputaatschappen” betreft, merkt het moderamen op dat een in aanmerking komend deputaatschap zou moeten beschikken over een functionaris die niet „een volledige taak” in een gemeente heeft. In de huidige omstandigheden is er slechts één deputaatschap dat „daarvoor in aanmerking” komt, n.l. dat van de buitenlandse zending. Maar opzet en outillage in de huidige vorm maken het niet mogelijk het scribaat met het secretariaat voor de zending te combineren.

Dit alles overwegende meent het moderamen te moeten volstaan met het resultaat van hun beraad U voor te leggen zonder een concreet voorstel U aan te bieden. Het is van oordeel dat gelet op het feit dat een paar instructies op Uw agendum staan betreffende het scribaat (7.14) en kerkelijke administraties (7.16) en, naar zij vernamen, ook enkele deputaatschappen zaken van deze aard aan de orde hebben gesteld, de zaak van het scribaat in het kader van het hele beleid ten dezen betrokken moet worden.

Wel is afzonderlijk van deze zaak te overwegen om het kerkelijke adres zoals dat in het Jaarboek wordt vermeld (1968 blz. 25) los te koppelen van het scribaat en voor bepaalde tijd te fixeren, daar de praktijk heeft uitgewezen dat een „adresverandering” heel moeilijk doordringt en allerlei stukken na jaren nog op vroegere adressen terecht komen.

M. Drayer, scriba I.

BIJLAGE II

Art. 24, 205, 206

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE CORRESPONDENTIE
MET DE HOGE OVERHEID.

De deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid hebben de eer U het volgende te rapporteren.

1. Sinds de vorige generale synode zijn christelijke gereformeerde kerken geïnstitueerd te Alblasserdam en Spijkenisse, resp. onder nummer 184 en 185 geplaatst op de Lijst van Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.
2. De door de generale synode 1965/66 gewijzigde Kerkorde is ter voldoening aan het bepaalde in artikel 1 van de Wet van de 10e september 1855, tot regeling van het toezicht op de onderscheiden kerkgenootschappen, Seb. 102, ter kennis van Hare Majesteit de Koningin gebracht. De Minister van Justitie heeft de ontvangst hiervan bevestigd.
3. Bij daarvoor in aanmerking komende gelegenheden werden gelukwensen aan de leden van het Koninklijk Huis gezonden. Hiervoor werden dankbetuigingen ontvangen. De voorzitter van deputaten, prof. J. J. van der Schuit, vertegenwoordigde deputaten bij het huwelijks van H.K.H. Prinses Beatrix en Z.K.H. Prins Claus op 10 maart 1966 en bij de doop van Z.K.H. Prins Willem-Alexander op 2 september 1967.
4. Op verzoek van de Commissie tot de zaken van de Remonstrantse Broederschap, d.d. 17 februari 1966, gingen deputaten accoord met haar suggestie om prof. dr. B. J. Oosterhoff en mr. W. H. Fockema Andreae aan te wijzen als vaste vertegenwoordigers van de zgn. kleine kerken in de interkerkelijke commissie, die het vraagstuk van de geestelijke verzorging van de krijgsmacht in studie heeft genomen.
5. De deputaat prof. dr. B. J. Oosterhoff zal U rapporteren over zijn arbeid in CIO.
6. Verschillende mededelingen en verzoeken zoals van de Vereniging voor Chr. Nat. Schoolonderwijs, de Vereniging voor Chr. Volksonderwijs en het Geref. Schoolverband tot bijwoning van een gemeenschappelijke vergadering te Utrecht op 14 sept. 1967, van de Stichting Nederlandse Radio Unie met de mededeling dat met ingang van oktober 1967 een radiatorabriek zal worden verzorgd onder de titel „Tijding”, van de Biafra Union in the Netherlands met overzichten van de achtergronden van de geschillen tussen Nigerië en Biafra, van de Franse Ambassade om de opening van de tentoonstelling van het Franse Religieuze Boek te Amsterdam op 10 nov. 1967 bij te wonen, enz., werden of voor kennisgeving aangenomen of aan de daarvoor in aanmerking komende deputaatschappen doorgezonden.
7. Aan de Deputaten voor kerkbouwzaken werd toestemming verleend om een beroep op de kerken te doen tot het verkrijgen van extra-bijdragen. Deputaten verzoeken, in verband hiermede, de synode het laatste gedeelte van art. 7 van hun instructie nader te interpreteren.
8. Bij het 60-jarig jubileum als dicenaar des Woords van prof. J. J. van der Schuit op 10 november 1967 gaven deputaten van hun hartelijke belangstelling blijk door het zenden van een gelukwens.
9. Deputaten doen U toekomen:
 - a. een schrijven van de Stichting Protestants Christelijk Centrum voor de zorg aan geestelijk en lichamelijk gehandicapten, d.d. 13 oktober 1966, en
 - b. een schrijven van het Hoofdbestuur Protestantse Unie, d.d. april 1967.
10. Deputaten stellen U voor opnieuw deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid te benoemen.

J. Hovius, secretaris.

BIJLAGE IIa

Art. 24

Aanvullend rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid.

In een aanvullend rapport delen de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid U mede:

- a. dat de Christelijke Gereformeerde kerk van Teuge op 25 april j.l. opgehouden heeft te bestaan; de weinige nog overgebleven leden geboren thans bij de in de nabijheid gelegen Christelijke Gereformeerde kerken, resp. die van Apeldoorn-C., die van Deventer en die van Zutphen;

- b. dat de voorzitter van deputaten, prof. J. J. van der Schuit op 10 juni j.l. door de Koning der Kerk in Zijn hoerlijkheid werd opgenomen. De verhouding tussen Kerk en Staat genoot talloze jaren de intense belangstelling van prof. van der Schuit. Met grote dankbaarheid gedenken deputaten de arbeid door hem te dezer zake in het belang der kerken verricht.

J. Hovius, secretaris.

BIJLAGE III

Art. 25

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE UITGAVE VAN HET JAARBOEK.

De deputaten voor de uitgave van het Jaarboek hebben de eer U het volgende te rapporteren over hun werkzaamheden sinds de voorgaande synode:

1. Deputaten.

Het deputaatschap is als volgt samengesteld: ds. L. S. den Boer, ds. M. Drayer en ds. J. H. Velema fungeren als primi deputaten, terwijl ds. H. van der Schaaf algemeen secundus is. Het presidium wordt waargenomen door ds. Velema en het secretariaat door ds. den Boer. Voorts is de heer A. L. de Bruyne adviseur van het deputaatschap inzake financiële aangelegenheden.

Daar de algemeen secundus reeds enkele jaren verschillende werkzaamheden verricht voor de uitgave van het Jaarboek, menen deputaten dat het juist is hem tot primus deputaat te benoemen. Zij stellen U derhalve voor de functie van „algemeen secundus” op te heffen en een vierde deputaat te benoemen.

2. Vergaderingen.

Uw deputaten vergaderden gedurende deze periode zes maal: 26 nov. 1965 te Den Haag, 24 febr. 1966 te Dordrecht, 16 nov. 1966 en 23 febr. 1967 te Den Haag, 7 dec. 1967 te Hilversum en 28 febr. 1968 te Den Haag. De uitgever, de heer D. J. van Brummelen van Dordrecht woont meestal deze vergaderingen bij, evenals de algemeen secundus, ds. van der Schaaf.

3. Uitgaven.

A. Algemeen.

Van de drie uitgaven van het Jaarboek (de jaargangen 1966, 1967 en 1968) kan in het algemeen gezegd worden, wat van elke jaargang geldt, n.l. dat Uw deputaten voor het allerbelangrijkste deel van hun werk afhankelijk zijn van de gegevens die hun door de kerkeraden ter beschikking worden gesteld. Met grote dank maken zij gewag van de vlotte en correcte medewerking van verreweg de meeste kerkeraden. Slechts enkele kerkeraden verlenen geen of gebrekkige medewerking. Dat alle gegevens even duidelijk zijn en zonder meer te verwerken kan niet gezegd worden.

Uw deputaten — verantwoordelijk voor de verwerking van de ter beschikking gestelde gegevens — pogen de gegevens zo foutloos mogelijk te verwerken. Zij zijn voortdurend diligent ten aanzien van een goede, logische en gemakkelijk vindbare ordening van de gegevens. Het zou te ver voeren U in dit opzicht nader te rapporteren. De gebruiker van de Jaarboeken kan zelf oordelen. Uw deputaten willen graag rekening houden met alle wenken die de bruikbaarheid van de Jaarboeken verbeteren.

De kerkelijke „statistiek” werd — evenals voorgaande jaren — weer bijgehouden door ds. H. van der Schaaf.

B. Jaargang 1966.

Bij de uitgave van Jaarboek 1966 werden de gegevens betreffende bepaalde deputaatschappen enerzijds verkort door opname van alleen zakelijke gegevens en weglating van alle beschouwende c.q. verhalende zaken, anderzijds uitgebreid met gegevens van andere deputaatschappen voorzover bepaalde kerkelijke werkers aan dergelijke deputaatschappen verbonden zijn.

Als artikelen verschenen in dit jaarboek het gebruikelijke „hoofdartikel” van ds. J. H. Velema: onze kerken in 1965. En „In memoriam” aan ds. M. van der Klis, eveneens van de hand van ds. Velema. Prof. J. Hovius schreef een woord ter gedachtenis aan ds. M. Holtrop.

Voorts werd een tweetal artikelen opgenomen, n.l. van prof. W. Kremer: „Wet-Zede-Christelijke vrijheid” en van ds. M. Drayer 1966 — „De boeken der Iken” — 1966.

De oplage bedroeg 6500 exemplaren waarvan ± 50 resteerden.

C. Jaargang 1967.

In 1967 verscheen het 70ste Jaarboek na 1892. Kon de 1ste jaargang (1896) volstaan met 8 bladzijden kerkelijke gegevens (van de totaal 76), de 70ste jaargang had meer dan 150 bladzijden nodig! Ingrijpende veranderingen werden niet aangebracht.

De voorzitter van deputaten schreef weer het overzicht „Terugblik op 1966”, alsmede een „In memoriam” voor ds. J. W. van der Gronden. Prof. J. Hovius herdacht ds. P. J. de Bruin. Ds. L. S. den Boer wijdde een artikel aan „Gods daden in de reformatie — 450 jaar kerkhervorming”. Ds. M. Drayer herdacht „Guido de Bres 1522-1567” en ds. C. Verhage schreef over „Nog even wachten”.

De oplage was 6100 exemplaren en werd geheel verkocht.

D. Jaargang 1968.

Het Jaarboek 1968 werd met een andere letter gedrukt. Naar de mening van deputaten is dit een typografische verbetering die de bruikbaarheid ten goede komt. Hoewel niet geheel in overeenstemming met de richtlijn die deputaten zich stelden bij de uitgave-1966: afzonderlijke vermelding van deputaatschappen die kerkelijke werkers, hetzij ambtsdragers, hetzij niet-ambtsdragers „in dienst” hebben, c.q. de arbeid van deze werkers „begeleiden”, hebben zij toch aan het verzoek van de deputaten voor diaconale en maatschappelijke aangelegenheden voldaan om een artikel op te nemen over het „Diakonaat”, daar verschillende verspreid staande gegevens daarin konden worden samengevat. Voorts werd in deze uitgave een lijst opgenomen van emeriti predikanten en predikantsweduwen.

Het jaaroverzicht „1967 in kerkelijke vogelvlucht” werd door ds. J. H. Velema geschreven. Voorts herdacht hij ds. H. Hoogendoorn. Ds. N. Brandsma schreef een „In memoriam” voor ds. D. van Wilsum, ds. H. W. Eerland voor ds. W. Ruiters. Een artikel „Het convent van Wezel — 1568” van de hand van ds. Drayer werd opgenomen. Ds. P. op den Velde schreef over „Kerk en Evangelisatie” en ds. G. van Westrienen over „Diakonaat in deze tijd”.

De oplage bedroeg 6800 exemplaren waarvan er ongeveer nog 400 over zijn.

4. Voorstellen.

Deputaten stellen U voor:

- opnieuw deputaten te benoemen voor de uitgave van het Jaarboek;
- het aantal deputaten uit te breiden tot vier;
- geen algemeen secundus meer te benoemen.

L. S. den Boer, secretaris.

BIJLAGE IV

Art. 26

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR RADIO-KERKDIENST-UITZENDINGEN.

Uw deputaten hebben het voorrecht U het volgende rapport aan te bieden.

A. Samenstelling deputaatschap.

De vorige synode benoemde als deputaten:

ds. H. W. Eerland, prof. W. Kremer, ds. Jac. J. Rebel, secr., ds. C. v. d. Zaal, voorzitter.

B. Vergaderingen.

In de periode sinds najaar 1965 werd herhaaldelijk vergaderd, telkens na een vergadering van het Convent van Kerken, in de NCRV-studio.

In het verband van het CvK werd dertien maal vergaderd.

C. Werkzaamheden.

In eigen kring vergaderden deputaten ter 1. regeling van radiokerkdiensten; 2. bespreking van de samenwerking binnen CvK.

Ad. 1. Naar de verdeelsleutel binnen CvK hadden deputaten jaarlijks zes à zeven kerkdiensten

te regelen. Hierbij waren, zoals begrijpelijk bij radio-uitzendingen, eisen o.m. voor een goede akoestiek van het kerkgebouw en een goede stem van de predikant bepalend voor de toewijzing.

Deze eisen golden sterker bij de verdeling van een tweetal uitzendingen via Wereldomroep, voor Nederlanders overal ter wereld. (In deze omroep vertegenwoordigt de voorzitter ons deputaatschap).

Ad. 2. Behalve toewijzing van uitzendtijd, gratis (door giften) uitgave van preken werden in het CvK ook andere radio- en televisieuitzendingen, gedeeltelijk met IKOR en RKK gedaan, besproken. Hoewel deputaten blijkens hun opdracht slechts verantwoordelijkheid dragen voor regeling van eigen radio-kerkdienst-uitzendingen, namen zij, zij het uiteraard op bescheiden wijze, deel aan een (vaak kritische) bespreking van de andere uitzendingen.

In de leiding van het CvK kwam enige wijziging. Wegens benoeming tot voorzitter van de NCRV legde ds. mr. dr. J. Ozinga zijn directeursfunctie van CvK neer; in zijn plaats werd als full-time directeur benoemd ds. C. van Rij, voorheen predikant van de geref. kerk van Zaandam. Ds. Ozinga, die als deputaat bleef, werd voorzitter, nadat ds. D. Scheele zich wegens hoge leeftijd niet meer door de geref. synode liet benoemen.

D. Voorstellen.

Deputaten zijn dankbaar voor de gelegenheid, die geboden wordt om het evangelie via de radio tot ver buiten de eigen kerkmuren te mogen en kunnen brengen en stellen U voor:

- de handelingen van deputaten over de afgelopen periode goed te keuren;
- opnieuw vier deputaten te benoemen c.q. herbenoemen.

Jac. J. Rebel, secretaris.

BIJLAGE V

Art. 27

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN INZAKE EMIGRATIE

Uw deputaten inzake emigratie hebben de eer U het volgende rapport aan te bieden.

a. Deputaatschap.

Deputaten vergaderden in de afgelopen periode vier maal. Ondergetekende, door de synode 1965/1966 als secretaris aangewezen, nam tevens het penningmeesterschap op zich. Met dankbaarheid en weemoed herdenken deputaten het leven en de arbeid van hun vroegere voorzitter, wijlen ds. P. J. de Bruin.

b. Arbeid.

De synode 1965/66 achtte continuering van het deputaatschap gewenst, gezien de mogelijkheid, dat de emigratie weer zou toenemen. Hoewel inderdaad een geringe opleving te zien was, had toch in de voorbije periode dit deputaatschap slechts een beperkte taak te verrichten. Deze arbeid bestond uit het volgende:

- N.a.v. een vraag op de vorige synode naar de behoefte aan steun aan buitenlandse kerken voor de verzorging ad art. 13 K.O. werd onzerzijds aan Deputaten Buitenlandse kerken medegedeeld, dat wij eventuele steun in deze zin meenden te moeten overlaten aan dat deputaatschap.
- Van het ons eerder toegekende recht, per jaar van de kerken een bijdrage te vragen van f. 2,50 per honderd zielen of gedeelte daarvan, werd in de afgelopen periode twee maal gebruik gemaakt, n.l. in december 1965 en in december 1967. Het resultaat van de eerste actie blijkt uit het hierbijgaande financieel overzicht, dat van de tweede actie uiteraard nog niet.
- Door deze verrijking van onze kas was het in 1966 mogelijk, te voldoen aan een eerder aan ons gedaan verzoek, enige steun te verlenen aan de Reformed Churches of Australia en die in Nieuw-Zeeland, ten behoeve van hun kerkgebouw, n.l. ten bedrage van f. 500,—. Een vrijwel gelijk bedrag werd 1967 gezonden naar Canada; na overleg met de Free Chr. Ref. Church werd dit bedrag ter beschikking gesteld van de kerk te St. Thomas. Vooral de geboden morele steun werd zeer op prijs gesteld. Deputaten overwegen, in de toekomst zo nodig nog enige steun te verlenen.

4. Deputaten voor Immigratie van de Free Chr. Ref. Church plaatsten in 1966 in de kerkelijke pers een ingezonden stuk, waarin zij contact vroegen en hulp aanboden bij emigratie uit Nederland. In aansluiting daaraan zonden Uw deputaten in december 1966 aan alle kerkeraden een circulaire, waarin
- op het bestaan van ons deputaatschap geattendeerd werd;
 - herinnerd werd aan de uitspraken van de synoden 1950 en 1953, „dat het op de weg der kerkeraden ligt, er bij kerkleden, die emigreren, op aan te dringen, dat zij ook in het nieuwe vaderland blijven leven naar de belijdenis onzer kerken, en dat zij daarom inwoning zullen vragen bij die kerken, die ons het meest na staan in het beleven van die belijdenis“;
 - in het bijzonder geattendeerd werd op het bestaan van die kerken in emigratielanden, waarmee onze kerken in correspondentie staan.
- Een exemplaar van de gezonden circulaire gaat hierbij.
5. Ter gelegenheid van het vertrek van ds. J. Keuning naar Canada werd besloten, een bijdrage in de extra overtochtkosten te verlenen, evenals in het verleden geschied is voor predikanten, die emigreerden.
- Alhoewel om deze bijdrage niet is gevraagd (zie commissierapport acta 1962 bijl. XXV), achten deputaten het, gezien de positie van de emigrantenkerken in het algemeen (zie acta 1965, art. 34) wenselijk, deze te geven. Het bedrag is gesteld op f. 600,—.

e. Financiën.

Hiervoor mogen wij verwijzen naar bijgaand financieel overzicht.

d. Voorstel.

In het licht van de besprekingen ter vorige synode stellen deputaten U voor, dit deputaatschap te continueren en opnieuw deputaten te benoemen.

K. Boersma, secr./penningm.

Haarlem, december 1966.

Aan de kerkeraden van de Chr. Geref. Kerken in Nederland.
Aan die leden onzer kerken, die plannen tot emigratie hebben.

Nadat een aantal jaren de vraag naar emigratie weinig of niet aan de orde is geweest, lijkt het er de laatste tijd op, dat de belangstelling voor de emigratie over zijn dieptepunt heen is.

Het komt Deputaten onzer kerken inzake emigratie daarom goed voor, evenals dat voor een aantal jaren gedaan is, kerkeraden en andere belanghebbenden attent te maken op het bestaan van dit deputaatschap. Reeds eerder, toen de emigratie in volle gang was, hebben Deputaten zich gewend tot de raden onzer kerken en tot diegenen onzer kerkleden, waarvan zij wisten, dat ze meer of minder vaste plannen hadden, een nieuw vaderland te zoeken.

Ons deputaatschap heeft toen altijd aangeraden, zich niet van het bestaande kerkelijke leven afzijdig te houden, maar zo veel mogelijk aansluiting te zoeken daar, waar een kerk van gereformeerde belijdenis is.

De synoden van 1950 en 1953 stonden op hetzelfde standpunt. De synode van 1950 sprak o.m. uit „dat het op de weg van de kerkeraden ligt om er bij de leden onzer kerken, die emigreren, op aan te dringen, dat zij ook in het nieuwe vaderland blijven leven naar de belijdenis van onze kerken en daarom inwoning zullen vragen bij die kerken, die ons het meest na staan in het beleven van de gereformeerde belijdenis“.

Toen daarna op verschillende plaatsen in Canada kerkleden zich in hun geweten verplicht achtten, de Free Christian Reformed Churches of Canada and U.S.A. te stichten, heeft onze synode besloten, met deze kerkengroep volledige correspondentie aan te gaan, en lag het voor de hand, dat de aandacht van toekomstige emigranten in het bijzonder op deze kerkengroep gevestigd werd. Gegevens over deze kerken, alsook over de Reformed Churches of Australia, de Reformed Churches of New Zealand, de Gereformeerde Kerk van Zuid-Afrika en de Igreja Evangelica Reformada no Brasil, waarmee onze kerken in correspondentie staan, vindt U steeds in het Jaarboek van onze kerken.

Alle kerkeraden hebben indertijd een exemplaar ontvangen van een attestatie in drievoud, bij emigratie te gebruiken. Het lijkt ons goed, hierbij ten gerieve van de kerkeraden nogmaals zulk een attestformulier in te sluiten, waarbij we er wel op attenderen, dat het adres van de

secretaris van Deputaten nu is zoals boven aan deze circulaire is vermeld. Zo nodig kunnen er nog meer van deze formulieren verstrekt worden.

In verband met het bovenstaande nog dit: enkele weken geleden hebt U in diverse kerkelijke bladen een ingezonden stuk van de Deputaten voor Immigratie van de Free Chr. Ref. Church kunnen lezen, waarin deze contact vragen en hulp aanbieden. Als deputaten onzer kerken sluiten wij ons gaarne bij deze oproep aan. Ook zijn wij desgewenst graag bereid, verdere informatie te verschaffen.

Hoewel dus het bovenstaande, althans voor de kerkeraden, geen nieuwe dingen geeft, leek het ons toch goed, op e.e.a. uw aandacht te vestigen.

Met hartelijke groeten en Gods zegen op uw arbeid toegewenst,

namens Deputaten voornoemd,
Ds. H. W. Eerland, voorzitter.
Ds. K. Boersma, secretaris.

BIJLAGE VI

Art. 28

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN TOT SAMENSTELLING VAN HET COLLECTEROOSTER.

Uw deputaten tot samenstelling van het jaarlijks collecterooster hebben de eer U het volgende rapport aan te bieden:

Ieder jaar in de maand december hebben deputaten het collecterooster voor het volgend kalenderjaar samengesteld en verzonden aan de kerkeraden onzer kerken. Aan iedere kerk werden in eerste instantie 3 exemplaren toegezonden. Van de nabestelling werd ruim gebruik gemaakt. De penningmeesters van de respectievelijke kassen werd eveneens een collecterooster toegezonden.

De voorgeschreven collecten zijn de volgende:

- Theol. Hogeschool
- Kas emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen
- Studiefonds Theologische Hogeschool
- Steun Kerken Polders
- Evangelisatie
- Evangelieverkondiging onder Israël
- Zending (Pinkstercollecte)
- Fonds Steun Kerkbouw
- Onderlinge Bijstand
- Jeugdsteunfonds
- Bearbeiding schippers.

Het is de bedoeling dat de voorgeschreven collecten, volgens rooster, in beide diensten worden gehouden.

Deputaten verzoeken dringend bij wijziging van het streefbedrag dit tijdig, voor 1 november, aan de secretaris van het deputaatschap kenbaar te maken. Vanuit de kerken wordt er steeds op aangedrongen begin december, in verband met het opmaken van de begrotingen voor het komende jaar, het collecterooster te ontvangen.

Het is onze wens en bede dat ook deze eenvoudige arbeid dienen mag tot zegen van de kerken.

De leiding des Heiligen Geestes in al Uw arbeid toegebeden.

Uw deputaten ad hoc,
R. Bijsterveld (voorzitter)
P. Aarnout (secretaris)

BIJLAGE VII

Art. 29, 39

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET SYNODALE ARCHIEF.

Ingevolge de regel dat de archivaris tijdens de zittingen der Generale Synode rapporteert over het beheer van het archief der Synode, heeft ondergetekende de eer Uwe vergadering het volgende te melden:

Na de wijzigingen in de ordening en opstelling der archivalia, vermeld in het rapport van 1965 en de daarbij gevoegde inventarisatie-lijst, is de samenstelling van de onderdelen daarvan onveranderd gebleven.

Van de 1e scriba der Synode 1965 werden de resterende stukken van de zittingen in 1962 ontvangen, met de correspondentie van beide scribae, na de sluiting van de vergaderingen.

Deze bescheiden zijn gevoegd bij het reeds grotendeels gedeelte van 1962 en geplaatst in de archiefruimte van de kerk van Rotterdam (Centrum).

Het wachten is nu op de synodale archivalia van de zittingen van 1965/66.

Aan de deputaten voor de herziening der liturgische formulieren zijn enkele stukken van vorige synodes over dit onderwerp uitgelend.

Na de diverse opmerkingen over de situatie in de reeds genoemde archiefruimte van Rotterdam, kon tijdens het laatste bezoek geconstateerd worden, dat hierin belangrijke verandering was gekomen, en hoewel alle, niet in de ruimte behorende attributen nog wel niet geheel verwijderd waren, is alles wel meer in overeenstemming met het doel van deze ruimte gekomen.

Aan de stukken van het archief zijn toegevoegd één exemplaar van de Acta 1965 en de landelijke jaarboekjes tot heden.

Van de deputaten voor het Contact met de Hoge Overheid, van het deputaatschap voor het Collecte-rooster en idem Bijzondere Noden, werden ook diverse bescheiden ontvangen.

Op verzoek van deputaten voor Controle op het Archief heeft ondergetekende destijds concept-richtlijnen voor het beheer van de archieven der plaatselijke kerken opgesteld. De Synode van 1965 heeft dit concept goedgekeurd en het verzoek overgenomen de richtlijnen, hetzij in zijn geheel, of enigszins verkort, als bijlage aan de hernieuwde uitgave van de Kerkorde toe te voegen, hetgeen dan ook reeds heeft plaats gevonden.

Naar aanleiding van enkele publicaties, heeft ondergetekende diverse verzoeken van plaatselijke kerken ontvangen om een exemplaar van deze richtlijnen te mogen ontvangen. Deze zijn in stencilvorm uitgegeven, zodat bij elke aanvraag direct een exemplaar toegezonden kan worden. Uit deze contacten is een prettige correspondentie ontstaan, zoals later bleek, met insiders op het gebied van de archiefverzorging. Hieruit blijkt dat de belangstelling in de plaatselijke kerken stijgende is voor deze materie.

Wel moet onderget. zijn spijt uitspreken dat de uitgave van de bijlage in de Kerkorde niet geheel parallel loopt met de gedachtegang in de opgestelde richtlijnen, hoewel een groot deel overgenomen is. Een voornaam onderdeel van de archiefverzorging „de inschrijving”, welke de grondslag vormt voor de ordening en bewaring is daardoor wat in de mist gebleven. In de oorspronkelijke richtlijnen was dit dan ook als uitgangspunt gekozen.

Gelukkig is in genoemde bijlage de alinea toegevoegd dat de volledige richtlijnen bij de archivaris te verkrijgen zijn.

De uiteindelijke doelstelling is toch uniformiteit te bereiken voor de inrichting van de archieven der plaatselijke kerken.

Het contact met de 2e archivaris, br. Madern, was in deze periode prettig. Het besluit der vorige synode om ook aan hem een 2e sleutel van de archiefkast te geven, omdat deze broeder in Rotterdam woonachtig was en daardoor in spoedeisende gevallen gemakkelijker toegang kon verkrijgen, is thans komen te vervallen, doordat hij thans ook in 's-Gravenhage woont. Hierdoor is het contact eenvoudiger geworden.

Een afschrift van dit rapport zal aan de voorzitter van de deputaten voor controle op het archief worden toegezonden.

W. van de Kamp, archivaris.

BIJLAGE VIII

Art. 29, 39

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE CONTROLE VAN HET SYNODALE ARCHIEF.

De deputaten voor de controle van het archief van de generale synode hebben de eer u het volgende te rapporteren:

A. Op 15 augustus j.l. hebben uw deputaten de controle van het archief overeenkomstig hun opdracht verricht. Zij kunnen u rapporteren dat zij alles in goede orde hebben bevonden. Het archief is dusdanig ingericht dat het mogelijk is bepaalde stukken binnen de kortst mogelijke tijd ter beschikking te stellen. De inventaris-lijst die bij het rapport van uw deputaten aan de

synode van Zwolle-Apeldoorn 1965/66 was gevoegd heeft uiteraard enige aanvulling met de sinds deze synode aan het archief toegevoegde stukken, maar deze toevoeging is niet van de omvang dat een nieuwe lijst opgesteld moet worden.

B. De pogingen om de ontbrekende Acta van de synoden 1837, 1857 en 1885 in het archief op te nemen zijn voortgezet.

C. Betreffende de archieven van de deputaatschappen — voorzover niet gerechtigd zelf hun archief te bewaren — kunnen deputaten u meedelen dat het dringende verzoek, c.q. de opdracht van de laatste synoden om hun archivalia voorzover mogelijk in het synodale archief te deponeren, weinig resultaat heeft geboekt. Uw deputaten zijn van oordeel dat de beperking „voorzover mogelijk” haar geldigheid na een periode van twee synoden (dus ± zes jaar) heeft verloren. In elk geval zullen zij die lid waren van een deputaatschap dat werd opgeheven, ontbonden c.q. geen vernieuwde opdracht ootving om zijn arbeid voort te zetten, zich niet op deze beperking kunnen beroepen om het niet deponeren van hun archivalia in het synodale archief te rechtvaardigen. Uit de laatste twintig jaar zijn zeker twaalf deputaatschappen te noemen die niet meer bestaan, aan wie blijkens de Acta bepaalde stukken zijn toevertrouwd ter behandeling, maar in het archief van de synode bevindt zich „taal noch teken”. Van de sinds jaren bestaande deputaatschappen als:

Beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O.,
Studiefonds voor de Theol. Hogeschool naar art. 19 K.O.,
Evangelsatie,
Steunverlening aan kerken in de polders rond het IJsselmeer,
Kerkbouwaangelegenheden,
Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en correspondentie met buitenlandse kerken,
Radio-kerkdienst-uitzendingen,
Ambtelijke bespreking van schippers,
Geestelijke verzorging van de militairen,
Contact met de jeugdbonden,
Emigratie,
Algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden,
Financiële zaken,

bevindt zich ook niets in het archief. Uw deputaten zijn van mening dat deze deputaatschappen verantwoordelijk zijn voor hun archivalia en met name hebben toe te zien dat bij overdracht van secretariaat het archief niet achterblijft bij de voorganger om waarschijnlijk op de duur voorgoed te verdwijnen. Zij willen U graag in overweging geven als algemene regel te stellen dat de deputaatschappen na een periode van zes jaar hun archieven aan het synodale archief moeten afstaan, tenzij op hun verzoek een langere termijn gesteld wordt. Inzake de deputaatschappen die zelf „archief-bewarend” zijn, is aan het bepaalde in bijlage XXII art. 9 K.O. ook deze archieven te controleren en over hun bevindingen aan de synode te rapporteren, nog geen uitvoering gegeven.

D. Met de kerkeraad van de archiefbewarende kerk Rotterdam-Centrum hebben uw deputaten overeenkomstig het besluit van de vorige synode (Acta, art. 32 sub 1) overleg gepleegd inzake de verbetering van de archiefruimte. De kerkeraad heeft voorgesteld door het aanbrennen van een muur met stalen deuren in de huidige ruimte twee archiefkamers te bouwen, één voor de archieven van de kerkeraad zelf en één voor het synodale archief. Een exacte begroting kon de kerkeraad uw deputaten nog niet voorleggen, maar zij stellen u voor de helft van de kosten tot een maximum van f 1500,— uit de kas van de generale synode te voteren en hen te machtigen in samenwerking met de archivariissen het overleg met de kerkeraad tot uitvoering van de plannen voort te zetten.

E. Aan het besluit van de vorige synode om in overleg met de archivaris en de deputaten voor de uitgave van de Kerkorde „Richtlijnen voor de verzorging van kerkelijke archieven” in de nieuwe uitgave van de Kerkorde op te nemen (Acta, art. 32 sub 3) is uitvoering gegeven. Als bijlage XLIV zijn deze Richtlijnen in de nieuwe uitgave opgenomen.

F. Uw deputaat G. H. Boersma heeft verzocht niet opnieuw tot deputaat benoemd te worden. Deputaten zijn hem dankbaar voor het door hem verrichte werk ten behoeve van de archief-controle.

G. Deputaten stellen U voor:

1. voorzover nog achterhaalbaar de leden van inmiddels opgeheven deputaatschappen aan te schrijven om de eventueel nog onder hun berusting zijnde archiefstukken af te staan voor het synodale archief;
2. te bepalen dat alle deputaatschappen — voorzover niet gerechtigd zelf het archief te beheren — hun archiefstukken van vóór 1962 moeten afdragen aan het archief van de synode, tenzij dit in verband met de voortzetting van hun arbeid niet mogelijk is (zie bijlage XXII art. 9 van de Kerkeorde); indien dit laatste het geval is trede het betrokken deputaatschap in overleg met de archivariissen om een bevredigende regeling inzake zijn archief te treffen;
3. een bedrag van maximaal f 1500,— te voteren voor het doelmatig inrichten van de archiefruimte in het kerkgebouw van de archiefbewarende kerk Rotterdam-Centrum overeenkomstig het sub D gedane voorstel;
4. opnieuw drie deputaten voor de controle van het synodaal archief te benoemen.

M. Drayer, secretaris.

BIJLAGE IX
Art. 30

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE UITGAVE VAN DE DAGKALENDER.

Deputaten voor de uitgave van de dagkalender hebben uw opdracht (acta G.S. 1965-1966 art. 134) uitgevoerd.

Zij verzorgden de uitgave 1966.

Hun taak is nu beëindigd. Met dank voor het genoten vertrouwen stellen ze U voor om dit deputaatschap op te heffen.

C. v. d. Zaal, voorz.

BIJLAGE X
Art. 31

RAPPORT VAN DEPUTATEN TER BESTUDERING VAN DE VRAGEN RONDOM HET VOORTBESTAAN VAN HET GEREFORMEERD SOCIOLOGISCH INSTITUUT.

De synode van Zwolle-Apeldoorn 1965/66 besloot in haar zitting van januari 1966 (art. 204 der Acta) het deputaatschap, ingesteld om in samenwerking met de andere participerende kerken en het bestuur van het G.S.I. de vragen rondom het voortbestaan van het G.S.I. te bestuderen, te continueren en opdracht te geven naar bevind van zaken te handelen.

Tot deputaten waren benoemd de brs. ds. D. Biesma jr., voorzitter, ds. T. Brienens, secretaris, A. L. de Bruyne en ds. S. Wijnsma.

Deputaten hebben de eer u het volgende te berichten:

1. Op 3 februari 1966 ontvingen deputaten een schrijven van de Stichting G.S.I. (zie Bijlage I), waarin werd medegedeeld:
 - a. dat de synode der Geref. Kerken op 12 januari 1966 besloten heeft het G.S.I. niet langer financieel te steunen, terwijl een voorstel van de stichting G.S.I. om nog iets van de apparatuur in stand te houden ten einde de weg naar de toekomst open te houden, niet werd aangenomen.
 - b. dat het bestuur van het G.S.I. op grond van deze beslissingen heeft besloten in zijn vergadering van 20 januari 1966 de werkzaamheden van het Instituut helaas te moeten beëindigen, daar men geen mogelijkheid meer ziet het werk op een of andere wijze voort te zetten;
 - c. dat het bestuur van het G.S.I. de Chr. Geref. Kerken dankt voor de goede financiële en morele steun steeds van haar ontvangen;
 - d. dat het bestuur van het G.S.I. besloten heeft het per 1 januari 1966 bestaande vermogen van het Instituut te verdelen over de drie het Instituut steunende kerken.
2. Op 25 maart 1966 ontvingen deputaten opnieuw een schrijven van het bestuur van het G.S.I. waarin werd medegedeeld, dat het bestaande vermogen verdeeld zal worden in verbouwing van de bijdragen die de drie het Instituut steunende kerken in de beide laatste jaren afdroegen, zodat een bedrag van f 649,21 aan de Chr. Geref. Kerken zal worden overgemaakt (zie: Bijlage II).
3. Door deputaten werd 8 april 1966 aan het bestuur van het G.S.I. bericht, dat het ge-

noemde bedrag overgemaakt kan worden op de giro van de penningmeester der G. S. der Chr. Geref. Kerken, G. G. van Wijngaarden, Naarden, onder vermelding van: bedrag uit vermogen G.S.I. (zie Bijlage III).

4. Deputaten werd het laatste nummer van G.S.I.-Nieuws nr. 37, juli 1966 toegezonden.

Deputaten stellen u voor:

- I. Alsnog waardering uit te spreken voor het werk door het G.S.I. verricht;
- II. Uw deputaten van hun opdracht te ontheffen.

T. Brienens, secretaris.

Bijlage 1.

STICHTING GEREFORMEERD SOCIOLOGISCH INSTITUUT.

Keizersgracht 693, Amsterdam-C.
Onze Ref. HT 480/66

Aan de deputaten van de Generale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerken voor overleg met het G.S.I.
p/s de Welcerwaarde Heer ds. T. Brienens
Arnhemseweg 127
APELDOORN-Z.

Amsterdam, 3 februari 1966.

Welcerwaarde en Eerwaarde Heren,

Zoals u weet heeft het bestuur van het Gereformeerd Sociologisch Instituut zich vorig jaar tot de synoden van de het Instituut steunende kerken gewend, teneinde te komen tot een hechtere financiële basis voor het bestaan van het Instituut. Gelet op de omvang van de drie het Instituut steunende kerken was vooral de reactie van de Gereformeerde Kerken voor het bestuur van belang.

Verscheidene malen zijn onze voorstellen op de generale synode van de Geref. Kerken aan de orde geweest. De laatste maal geschiedde dit op 12 januari j.l. De in die synodevergadering genomen beslissingen zijn geheel in overeenstemming met hetgeen wij op grond van de ook door enkele leden van uw deputaatschap bijgewoonde bespreking in november 1965 mochten verwachten.

Concreet betekent het, dat de synode van de Geref. Kerken heeft besloten het G.S.I. niet langer financieel te steunen, terwijl een voorstel onzerzijds om nog iets van de apparatuur in stand te houden, niet werd aangenomen.

Op grond van deze beslissingen heeft het bestuur van het G.S.I. in zijn vergadering van 20 januari j.l. helaas moeten besluiten de werkzaamheden van het Instituut te beëindigen. Het bestuur was er zich daarbij volledig van bewust, dat daarmee een belangrijk stuk werk voor de kerken ging vervallen en dat bovendien een binnen het Instituut bestaande goede samenwerking tussen verschillende kerken werd verbroken. Het bestuur zag echter geen mogelijkheid meer het werk op een of andere wijze voort te zetten.

Wij hebben ons als Instituut steeds mogen verheugen in een goede financiële en morele steun vanuit de Christelijke Gereformeerde Kerken. Het bestuur heeft er dan ook behoefte aan u hiervoor hartelijk dank te zeggen.

Het ligt in de bedoeling dat in een laatste G.S.I.-Nieuws verantwoording van de gang van zaken wordt afgelegd. Ook aan alle plaatselijke kerken zal een exemplaar worden toegezonden.

Tenslotte kunnen wij u meedelen, dat het bestuur heeft besloten het per 1 januari 1966 bestaande vermogen van het Instituut te verdelen over de drie het Instituut steunende kerken. Op grond van dit besluit willen wij ook de Christelijke Gereformeerde Kerken een — zij het overigens niet groot — bedrag doen toekomen. Graag zouden wij van u vernemen aan wie wij dit bedrag zullen overmaken.

Met hoogachting,
namens het bestuur van het G.S.I.
Prof. Dr. R. Schippers, voorzitter.
Ds. B. van Smeden, secretaris.

Bijlage 2.

STICHTING GEREFORMEERD SOCIOLOGISCH INSTITUUT.

Keizersgracht 693, Amsterdam-C.
Onze Ref. HT/514/66

Aan de deputaten van de Generale Synode
der Christelijke Gereformeerde Kerken
voor overleg met het G.S.I.
p/a de Weleerwaarde Heer Ds. T. Brienens
Arnhemseweg 127
APELDOORN-Z.

Amsterdam, 25 maart 1966.

Weleerwaarde en Eerwaarde Heren,

In aansluiting op het schrijven van het bestuur van het G.S.I. d.d. 3 februari 1966 (HT 480/66) kan ik u het volgende mededelen.

Volgens het opgestelde accountantsrapport bedroeg het vermogen van het Instituut op 1 januari 1966 f 6466,—. Daarboven komt een — niet op de balans vermelde — meerwaarde van de inventaris, die gesteld kan worden op f 2000,—. Dit betekent dat het bestaande vermogen waarover in bovengenoemde brief wordt gesproken, gesteld kan worden op f 8466,—.

Wij stellen u voor dit bedrag te verdelen over de drie ons instituut steunende kerkelijke groeperingen in verhouding van de bijdragen die deze groeperingen in de beide laatste jaren hebben gegeven. Deze verhouding is als volgt:

Gereformeerde Kerken	f 67.000,—	87,0%
Christelijke Gereformeerde Kerken	6.300,—	8,2%
Gereformeerde Gemeenten	3.700,—	4,8%
	<u>f 77.000,—</u>	<u>100 %</u>

Dit betekent dat het Instituut aan de Christelijke Gereformeerde Kerken 8,2% van f 8466,— = f 649,21 wil betalen. Wij zouden graag zo spoedig mogelijk van u vernemen op welke wijze wij u dit bedrag kunnen doen toekomen.

Uw antwoord zien wij gaarne tegemoet.

Met hoogachting en vriendelijke groet
namens het bestuur
G. Dekker.

Bijlage 3.

Deputaten van de Generale Synode
1965/66 Zwolle-Apeldoorn der Chr.
Geref. Kerken inzake overleg G.S.I.
secretaris: drs. T. Brienens,
Arnhemseweg 127,
Apeldoorn.

Aan het bestuur der Stichting Gere-
formeerd Sociologisch Instituut
p/a: G. Dekker,
Keizersgracht 693,
Amsterdam-C.

Apeldoorn, 8 april 1966.

Hooggeachte Heren,

Naar aanleiding van Uw schrijven d.d. 3 februari 1966 en 25 maart 1966 delen wij U mede, dat U het bedrag uit het vermogen van het Gereformeerd Sociologisch Instituut, dat aan de Chr. Geref. Kerken zal worden betaald overeenkomstig de gestelde percentages, kunt overmaken op giro 529900, t.n.v. penningmeester Generale Synode C.G.K., G. G. van Wijngaarden, Huizerstraatweg 23, Naarden, onder vermelding van: bedrag uit vermogen G.S.I.

Met hoogachting en vriendelijke groet,
namens deputaten v.a.
T. Brienens.

BIJLAGE XI

Art. 40, 156, 204

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN HEN, DIE TER KOOPVAARDIJ VAREN.

Deputaten voor de geestelijke verzorging van hen, die ter koopvaardij varen, hebben de eer U het volgende te rapporteren over hun arbeid sedert de synode van Zwolle-Apeldoorn 1965-66.

1. Deputaten.

De vorige synode benoemde tot deputaten de brs. ds. J. P. Geels, voorzitter, ds. S. Wijnsma, secretaris, W. van den Hooff, ds. B. van Smeden en C. van Vliet. Br. van den Hooff deelde aan deputaten mee, dat hij U zou berichten deze benoeming niet te kunnen aanvaarden. Zijn plaats bleef dus vacant.

2. Vergaderingen.

Sedert de vorige synode vergaderden deputaten zes maal, en wel in 1966 op 1 februari, 10 mei, in 1967 op 25 januari, 18 mei, 2 november, in 1968 op 22 februari. De vergadering van 23 januari 1967 werd speciaal belegd ter informatie van de inmiddels door de verschillende classes benoemde deputaten voor deze arbeid, terwijl op de vergadering van november 1967 met een commissie van deputaten voor de ambtelijke bearbeiding van de schippers gesproken werd over de mogelijkheid van samenwerking.

3. Contact met de kerken.

Eén en andermaal richtten deputaten zich met een brief tot de kerkeraden. Daarin werd informatie gegeven betreffende het leven ter koopvaardij, terwijl tevens werd aangedrongen op regelmatig contact van de zijde der kerken met de zeevarenden en hun gezinnen. Ook vroegen deputaten om geregeld op de hoogte te worden gehouden met de adressen van hen, die hetzij ter koopvaardij gingen varen, hetzij terugkeerden tot arbeid aan de wal. In totaal zijn tot dusver pl.m. 90 adressen van zeevarenden en hun gezinnen in het kaartregister opgenomen.

Aan alle classes werd het verzoek gericht een classicale deputaat te benoemen met de opdracht:

- kennis te nemen van de arbeid van deputaten en deze door te geven aan de classis;
- aan deputaten informatie te verschaffen over het werk der kerken in de havensteden in het ressort van de classis;
- met deputaten één en ander te bespreken om zo doelgericht mogelijk te kunnen arbeiden;
- een werkgroep met deputaten te kunnen vormen.

De classes Groningen, Hoogeveen, Leeuwarden, Zwolle, Utrecht, Amsterdam, Rotterdam en Middelburg voldeden aan dit verzoek. In een bespreking met de classicale deputaten werd de aandacht van deputaten gevraagd voor Delfzijl, dat uitgroeit tot een wereldhaven.

4. Contact met zeevarenden.

Met zeevarenden hebben deputaten tot dusver uitsluitend contact per brief. Enige keren per jaar gaat een gestencild schrijven, opgesteld door één der deputaten, via de gezinnen, naar onze broeders in verre havens. Deze brieven zijn pastoraal van inhoud, maar tevens wordt daarin geschreven over actuele zaken in ons kerkelijk leven.

In één van de brieven legden deputaten aan de zeevarenden de vraag voor, of zij uitbreiding van het contact tussen hen en de kerken voor gewenst en mogelijk hielden. In het antwoord, dat sommigen gaven, werd gewezen in de richting van een eigen koopvaardij-predikant. Eventueel wilde men zelf hierin wel financieel bijdragen.

Verder zorgden deputaten ervoor, dat de zeevarenden bijna in alle zeeliedentehuizen ter wereld op de lectuurtafels „De Wekker” en „De Sleutel” kunnen vinden. De verzending van deze bladen geschiedt in samenwerking met de Nederlandse Zeemanscentrale.

5. Zeemanscentrale.

In de Nederlandse Zeemanscentrale heeft ds. Wijnsma namens deputaten zitting. Voor de arbeid van deze centrale hebben deputaten grote waardering. Zonder de zeemanstehuizen in binnen- en buitenland, waar onze zeevarenden een eigen 'home' vinden, waar nederlandse boeken en tijdschriften te vinden zijn, zou de zeevarende iets heel belangrijks missen.

Het verzoek van NZC om de bijdrage der kerken die tot dusver f 250,— bedroeg, te verhogen, willen deputaten gaarne ondersteunen.

6. Samenwerking met deputaten-schippers.

Zoals reeds sub 2 werd gemeld, hebben deputaten op 2 november 1967 gesproken met een commissie van deputaten voor de ambtelijke bearbeiding der schippers over de mogelijkheid, gezamenlijk een geestelijke verzorger voor de binnen- en buitenvaart aan te stellen. Aanleiding tot dit gesprek was de situatie die ontstond, toen de beide schippers-predikanten hun taak bijna gelijktijdig beëindigden.

Uit de bespreking bleek, dat de taken van schipperspredikant en koopvaardijpredikant nogal uiteen liggen. Misschien zou alleen in het Deltagebied een dergelijke combinatie zin hebben. Tevens werd gesproken over evangelisatie-arbeid onder schippers. Deze arbeid echter raakt niet direct het mandaat van deputaten.

7. Hospitaal-kerkschip De Hoop.

Door bemiddeling van deputaten is ds. C. v. d. Weele van Hulzen door zijn kerkeraad afgestaan aan de Vereniging Hospitaal-kerkschip De Hoop om van 31 juli tot 31 augustus 1968 geestelijke verzorging te bieden aan de vissers op de Noordzee.

8. Koopvaardij-predikant.

Voortdurend worden deputaten geconfronteerd met de vraag, of hetgeen thans door de kerken wordt gedaan wel de naam van „geestelijke verzorging” mag dragen. De bovengenoemde schriftelijke contacten wettigen die naam nauwelijks. Deputaten zien momenteel geen mogelijkheden deze contacten een meer persoonlijk karakter te geven. Deze vorm van contact moeten we tot dusver overlaten aan anderen. Vandaar dat deputaten in hun brieven aan de kerken en aan de zeevarenden uiting geven aan de wens, dat in de toekomst door hen een koopvaardij-predikant wordt aangesteld, eventueel in samenwerking met andere kerken. Hoewel deputaten wel enig begrip kunnen opbrengen voor de uitspraak van de classis Utrecht van 19 oktober 1967 „dat het een te grote weelde voor onze kerken zou zijn, wanneer een predikant zou worden onttrokken aan het ambtelijke werk in de kerken om full-timer te worden voor het werk onder de zeevarenden”, menen zij toch dat hier van *weelde* niet valt te spreken, veeleer van het afwegen tegen elkaar van de meest noodzakelijke *behoefsten* en *dringende opdrachten!*

In dit verband delen deputaten U mede, dat deputaten voor de geestelijke verzorging van de opvarenden ter koopvaardij en kustvaart van de Gereformeerde Kerken, met wie uw deputaten geregeld informatie onderhouden, voorstelden dat de vacante koopvaardij-predikantsplaats te Amsterdam door een christelijke gereformeerde predikant zou worden bezet. Een aanstelling zou van onze kerken pl.m. f 30.000,— per jaar vragen. Deputaten zouden het bijzonder toejuichen, indien uw vergadering kon besluiten tot deze aanstelling.

9. Voorstellen.

Deputaten stellen U voor:

- opnieuw deputaten te benoemen;
- de jaarlijkse bijdrage van de kerken voor de NZC te verhogen;
- te overwegen of benoeming van een koopvaardij-predikant al of niet moet geschieden;
- een collecte per jaar voor dit werk te bestemmen.

S. Wijnsma, secretaris.

BIJLAGE XII

Art. 50, 151

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR DE STEUNVERLENING AAN DE KERKEN IN DE NIEUWE POLDERS ROND HET IJSSELMEER.

Deputaten hebben de eer u het volgende rapport aan te bieden.

Deputaten.

Het college van deputaten is als volgt samengesteld:

Namens de P.S. v. h. Noorden, Oosten, Westen en Zouden hebben respectievelijk zitting di. J. de Jong, J. Bröns, C. v. d. Weele en H. v. d. Schaaf. De synode 1965 benoemde als

generale deputaten: ds. J. H. Velema, voorzitter; ds. J. H. Carlier, secretaris en br. J. Hartog, penningmeester. De voorzitter wenst niet voor een herbenoeming in aanmerking te komen.

Vergaderingen.

Deputaten vergaderden in de periode 1 sept. 1965 - 1 april 1968 zes keer te Amersfoort. Op 21 maart 1968 brachten voorzitter en secretaris een oriëntatiebezoek aan de kerkeraad van Oostelijk Flevoland, waarvan zij verslag uitbrachten op de laatste deputatenvergadering. Br. G. Visser bracht ieder kwartaal schriftelijk verslag uit over zijn werkzaamheden. Tevens bezocht hij de deputatenvergaderingen voor mondelinge toelichting.

Werkterrein.

Nog steeds beperkt het werkterrein zich tot Oostelijk Flevoland. De op 14 maart 1965 geïnstitueerde kerk van Oostelijk Flevoland telt momenteel 144 leden. Na verbreking van de samenleving met de Gereformeerden in augustus 1966 wordt slechts op één plaats 's zondags dienst gehouden, n.l. in Dronten. Momenteel is Lelystad in opbouw. Volgens de planning zullen hier in 1970 ongeveer 15.000 mensen wonen. Zodra in deze plaats 12 à 15 chr. geref. kerk-gangers verwacht kunnen worden begint br. Visser met kerkdiensten te beleggen vanuit Dronten. Het ligt wel in de bedoeling het werk in Lelystad financieel volledig te scheiden van Dronten.

Kerkbouw.

Op 11 maart 1967 werd het door de Geref. Kerk van Dronten en de Chr. Geref. Kerk van Oostelijk Flevoland gezamenlijk gebouwde kerkcentrum „De Ark” in gebruik genomen.¹⁾ 's Zondags wordt gebruik gemaakt van de in dit centrum gebouwde kapel, die aan de kerkeraad en de gemeente een zeer geschikte en fraaie plaats van samenkomst biedt. Er was reeds een eind gekomen aan de gemeenschappelijke diensten met de Gereformeerden, omdat de samenleving van de Geref. Kerk met de Herv. Kerk voor velen van de chr. geref. broeders en zusters onaanvaardbaar werd. Een geheel zelfstandig eigen kerkelijk leven wordt nu opgebouwd, waarnaar de kerkeraad — volgens belofte eind mei 1964 aan deputaten gedaan — zou streven.²⁾

De definitieve kosten van de bouw van dit kerkcomplex zijn nog niet bekend. Wel hebben deputaten besloten, een derde deel te schenken van de gelden, die zij aan de kerk van Oostelijk Flevoland verstrekten voor kerk- en pastoriebouw en twee derde deel als renteloze hypotheek, die in 25 jaar kan worden afgelost, te beginnen in 1970. De pastorie geldt als onderpand voor deze hypotheek. Een en ander zal in een acte worden vastgelegd door notaris Herweijer te Kampen, zodra de definitieve bedragen bekend zijn. Zoals u werd medegedeeld in het vorige rapport verstrekt het Rijk een subsidie van 70% over de kosten voor het kerkgebouw en 50% over die van de bijgebouwen. Eén tiende van de bouwsom, die overblijft na aftrek van de subsidie, moet door ons worden voldaan.

De in het kerkcentrum opgenomen pastorie is eveneens gereed gekomen en wordt door br. G. Visser en zijn gezin bewoond. Hierdoor heeft de kerk van Oostelijk Flevoland de beschikking gekregen over een riante en zeer geriefelijke woning. Ook hiervan zijn de definitieve kosten nog niet bekend. De Rijkssubsidie bedraagt 50%.

Arbeid br. Visser.

Het steunt deputaten tot grote vreugde en dankbaarheid dat br. G. Visser nog steeds over een goede gezondheid beschikt, zodat hij het inspannende en soms enerverende werk van gemeentebouw in de nieuwe polder in dienst der kerken kan verrichten. Ondanks de verbreking van de samenleving met de Gereformeerden wordt zijn werk ook buiten onze kring hoog gewaardeerd. We komen als kerken nog steeds niet achteraan. Dankbaar zijn deputaten, dat het gemeentelijk leven zich mag verheugen in een gestadige groei. Dit komt niet alleen uit in het toenemen van het ledental, maar ook in de offervaardigheid der gemeente. Daarbij moet genoemd worden: de oprichting van een mannenvereniging (25 leden) en een zondagsschool (25 kinderen).

Kerkeraad en gemeente van Oostelijk Flevoland streven financieel naar zelfsupporting. Deputaten zagen in dit verband drie mogelijkheden: of fondsvorming voor het beroepen van een eigen predikant, of versnelde aflossing, of een bijdrage van 8 à 10% in de honorering van de evangelist-voorganger. Kerkeraad en gemeente gaven de voorkeur aan versnelde aflossing. Hiermee konden deputaten accoord gaan.

Wat de honorering van de in hun dienst staande evangelist betreft hebben deputaten gemeend — na ingewonnen advies bij de particuliere synoden — dezelfde richtlijnen te moeten aanhouden die gelden voor de predikantstractementen, telkenjare vastgesteld door deputaten financieel.

Zuidelijk Flevoland.

Deputaten hebben zich beraden over de toekomst van het werk i.v.m. de vierde polder: Zuidelijk Flevoland. Br. G. Visser heeft de leeftijd van 58 jaar bereikt en ziet er daarom tegenop om de pioniersarbeid in de nieuwe polder, die toch weer jaren vergen zal, op zich te nemen. Het leek hem en de deputaten ondoenlijk dit werk ter hand te laten nemen door één der gemeenten op het „oude land“. Gezien het feit dat in deze nieuwe polder ook woonkernen zullen komen ter ontlasting van het conglomeraat Amsterdam - het Gooi, gaan de gedachten van deputaten uit naar een evangelisatiepredikant. Mocht dit inderdaad noodzakelijk blijken te zijn dan betekent dit voor deputaten een zware financiële belasting, omdat zij dan twee gesalarieerde krachten in dienst zullen hebben. Aangezien de mogelijkheid bestaat, dat het werk in de nieuwe polder vóór de eerstvolgende synode aangevat moet worden, verzoeken deputaten u hen mandaat te verstrekken om het streefbedrag te verbogen.

J. H. Carlier, secretaris.

1) Acta Synodi 1965, pag. 222.

2) id., pag. 223.

BIJLAGE XIII

Art. 50, 151 (zie ook bijlage LV)

RAPPORT VAN COMMISSIE III INZAKE DE STEUNVERLENING AAN DE KERKEN IN DE NIEUWE POLDERS ROND HET IJSSSELMEER.

Met betrekking tot het aan uw vergadering uitgebrachte rapport van deputaten voor de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer, merkt Uw commissie het volgende op:

1. Werkterrein.

Uw commissie meent dat het, gezien de kerkelijke ontwikkeling in Oostelijk Flevoland, alleszins gerechtvaardigd was, de samenleving met de Gereformeerden te verbreken, en dat het in verband daarmee ook van een verstandig beleid getuigt, om voorlopig alleen in Dronten diensten te beleggen.

2. Zuidelijk Flevoland.

Wat de toekomstige ontwikkeling van Zuidelijk Flevoland betreft, meent uw commissie, gezien ook wat deputaten zelf hierover opmerken, dat het nog niet mogelijk is voor de Generale Synode, om nu reeds een bepaald beleid uit te stippelen. Daarom zal het ook moeilijk zijn, aan deputaten nu reeds zonder voorbehoud mandaat te verstrekken voor het verhogen van het streefbedrag.

3. Voorstellen.

Uw commissie stelt de synode voor:

- het beleid van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid.
- opnieuw deputaten te benoemen.
- deputaten op te dragen de nodige maatregelen te nemen, als blijkt dat de ontwikkeling van Zuidelijk Flevoland een zelfde aanpak vereist als in de andere polders, en in dat geval deputaten mandaat te geven tot verhoging van het streefbedrag.
- Mocht blijken, dat het werk in Zuidelijk Flevoland meer zal gaan liggen op het terrein van de evangelisatie, dan contact op te nemen met de deputaten voor de landelijke Evangelisatie.

J. Westering, rapporteur.

BIJLAGE XIV

Art. 51, 54

RAPPORT VAN DE COMMISSIE VAN REDACTIE VAN „DE WEKKER“.

Het verheugt de commissie van redactie van „De Wekker“ u te kunnen rapporteren dat in deze periode de arbeid voor ons kerkelijk orgaan van week tot week kon doorgaan.

De door de I.I. gehouden generale synode herbenoemde redactie-leden verrichten hun in onderling overleg geregelde taak met vreugde. In goede harmonie werd zonder veel redactie-vergaderingen het werk geregeld en gedaan.

Tot de zomer van 1967 was prof. J. J. v. d. Schuit actief betrokken bij de financiering van ons blad. Met weemoed gedenken we onze oud-hoofdredacteur, die zoveel jaren aan ons blad verbonden is geweest: eerst ruim 20 jaar als medewerker, daarna 25 jaar als hoofdredacteur en sinds 1956 weer als medewerker. Hij heeft in een moeilijke tijd ons blad financieel gesaneerd en redactioneel op een karakteristieke wijze gereedgemaakt. Het is moeilijk in woorden uit te drukken hoe nauw „De Wekker“ en Van der Schuit met elkaar verbonden waren. We zijn dankbaar voor alles wat ons in hem gegeven is, ook voor ons blad. Ds. I. de Bruyne zal nu fungeren als penningmeester. Zijn voorganger had reeds een voorlopige regeling met hem getroffen.

Ook een andere oud-godiende ontviel ons: de administrateur, broeder A. Landaal te Leiden. Met grote trouw en accuratesse heeft hij 54 jaar ons blad geadmistreerd zonder veel ophef. De laatste jaren bleek het ons dat de taak hem te zwaar werd. De redactie bezon zich over de opvolging. Na overleg werd in goede harmonie een allen bevredigende modus gevonden: per 1 januari 1968 droeg de heer Landaal de administratie over aan de heer J. H. Brusse te Utrecht, die dit werk met vreugde begon en de administratie nieuw opzette.

Ondanks de verschijning van een nieuw orgaan op ons kerkelijk erf blijft het aantal abonnees in stijgende lijn bewegen. Er is een gestadige groei. Het aantal abonnees bedraagt thans 7800. Ook nu merken we op dat dit aantal tot dankbaarheid, maar nog niet tot tevredenheid stemt. Het zou van grote waarde zijn wanneer we 10.000 abonnees hadden. Dit aantal moet gezien het ledental van onze kerken haalbaar zijn.

Op onze redactievergaderingen werd telkens weer gesproken over de inhoud van het blad. Het is een vrijwel onmogelijke opgave iedereen te bevredigen. Het moet een blad zijn voor oud en jong; de jongeren moeten aangesproken worden en de ouderen mogen niet vervreemd worden; bovendien moet ons kerkelijk orgaan in alle delen van ons kerkelijk leven kunnen aanspreken.

We hielden ons in deze periode, mede in verband met een gesprek met een deputatie van de particuliere synode van het Oosten, bezig met de wens t.a.v. de behandeling van de geestelijke vragen. Het blijkt in de praktijk niet zo eenvoudig te zijn als men in het gesprek wel meent. Als het op de uitvoering aankomt, komen de moeilijkheden pas goed te voorschijn, willen we tenminste verantwoord leiding geven en niet bepaalde systemen volgen. Tot dusver zijn we er niet in geslaagd een medewerker aan te trekken die een rubriek „Geestelijk leven“ verantwoord zou kunnen verzorgen.

Overigens blijft de redactie diligent t.a.v. alle vragen en wens, die in de kerken leven en haar ter ore komen. Kennis nemen van die wens betekent uiteraard niet dat aan alle wens kan worden voldaan, gezien het karakter van een kerkelijk orgaan.

De stijging van de onkosten — druk- en verzendkosten — maakte het nodig de abonnementsprijs ingaande 1 januari 1967 te verbogen tot f 12,—, een maatregel, die door de abonnees gebillijkt werd. Ook in deze periode kon jaarlijks f 17.000,— in de kas van de Theologische Hogeschool worden gestort. De exploitatie levert een nadelig saldo op, dat gering is en uit de reserve kan worden bestreden.

Dankbaar voor het genoten vertrouwen stelt de redactie haar mandaat ter beschikking.

J. H. Velema, secretaris.

BIJLAGE XV

Art. 55, 57, 63, 85, 112

RAPPORT VAN HET CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL.

Het curatorium biedt u hierbij het volgende rapport aan:

1. Samenstelling van het curatorium.

Gedurende de verslagperiode 1965-1968 is er enige wijziging gekomen in de samenstelling van het college van curatoren:

ds. A. C. Noort verzocht en verkreeg in de voorzomer van dit jaar van de part. syn. v. h. noorden ontheffing; in zijn plaats werd benoemd ds. K. J. Velema, tot op dat tijdstip secundus-curator. De hierdoor ontstane vacature werd vervuld door de benoeming van ds. A. Rebel;

ds. P. op den Velde verliet het ressort van de part. syn. v. h. oosten; in zijn plaats werd tot secundus benoemd ds. W. van 't Spijker;

in de vacature in 1965 ontstaan door het overlijden van de primus-curator ds. M. van der

Klis benoemde de part. syn. v. h. zuiden ds. P. op den Velde en in de vacature van secundus ontstaan door het vertrek van ds. H. C. van der Ent, benoemde deze part. syn. ds. H. van der Schaaf.

De samenstelling van het curatorium is thans als volgt:

voor de part. syn. v. h. noorden hebben zitting ds. A. Hilbers en ds. K. J. Velema; hun secundi zijn resp. ds. A. Rebel en ds. J. M. Visser;
voor de part. syn. v. h. oosten hebben zitting ds. W. Heerma en ds. J. H. Velema; hun secundi zijn resp. ds. W. van 't Spijker en ds. M. Baan;
voor de part. syn. v. h. westen hebben zitting ds. J. C. Maris en ds. M. W. Nieuwenhuijze; hun secundi zijn resp. ds. C. Verhage en ds. B. Bijleveld;
voor de part. syn. v. h. zuiden hebben zitting ds. I. de Bruyne en ds. P. op de Velde; hun secundi zijn resp. ds. M. C. Tanis en ds. H. van der Schaaf;
aangewezen door de generale synode heeft ds. D. H. Biesma zitting als secretaris-curator, terwijl ds. M. Drayer diens secundus is; beiden zijn dit jaar aftredend.

2. Hoogleraren.

De gen. syn. van Zwolle/Apeldoorn (1965/66) verleende aan prof. W. Kremer wegens het bereiken van de emeritaatsgerechtigde leeftijd eervol emeritaat, ingaande 1 september 1966. Dezelfde synode gaf hem een leeropdracht in de ambtelijke vakken; deze leeropdracht loopt thans ten einde.

In de vacature prof. W. Kremer benoemde die synode dr. W. H. Velema om met ingang van de cursus 1966/67 de Nieuw-Testamentische vakken en Ethiek te doceren. Op 22 september 1966 begon dr. W. H. Velema zijn arbeid als hoogleraar met het uitspreken van een rede over „De geestelijke groei van de gemeente”.

Op 13 juli 1966 vierden de hoogleraren W. Kremer, dr. B. J. Oosterhoff en dr. J. van Genderen hun koperen jubileum als hoogleraar. Alle drie, benoemd door de gen. syn. van 1953, inaugureerden op 13 januari 1954.

In het najaar van 1966 jubileerden de hoogleraren W. Kremer en dr. B. J. Oosterhoff: zij herdachten hun resp. 40- en 25-jarig ambtsjubileum als predikant. Bij deze gelegenheid werd prof. W. Kremer benoemd tot ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Over deze blijde dag viel een diepe schaduw, toen de volgende dag onverwacht een dochter van het echtpaar Kremer overleed.....

Samen met de hoogleraren, reeds genoemd, heeft prof. J. Hovius, gesterkt door de Here, eveneens met zegen in deze jaren mogen arbeiden in de taak hem en de collega's door de kerken toevertrouwd.

Nu de termijn verstreken is van de leeropdracht, die aan prof. W. Kremer voor de cursusjaren 1966/67 en 1967/68 is gegeven, moest worden overwogen hoe in deze vacature is te voorzien.

Onder verwijzing naar bijlage 1 bij het rapport, dat ter vorige synode werd ingediend (Acta G.S. 1965/66, blz. 140, 141), waarin wordt gezegd: „Men zou dan deze tijdelijke oplossing kunnen beschouwen als een overgang naar een situatie, waarin er vijf gewone hoogleraren zijn”, is het curatorium van mening, dat het niet juist is om thans terug te keren tot vóór de synode 1965/66 door alle vakken door vier hoogleraren te laten doceren. De verscheidenheid van vakken en de problemen, die in deze tijd op bijna elk terrein van de theologie aan de orde zijn, maken dat wel zeer ongewenst. Daar komt bij dat het door de benoeming van een vijfde hoogleraar mogelijk wordt om aan het N.T. evenveel aandacht te schenken als aan het O.T. Sinds 1954 wordt de Historia Revelationis van het O.T. gedoceerd, maar een overeenkomstig vak ontbreekt tot nu toe voor het N.T.

Dit betekent dus, dat het curatorium u voorstelt over te gaan tot het benoemen van een vijfde hoogleraar.

In verband hiermede vestigt het curatorium uw aandacht op het volgende: gezien het overleg, dat na de benoeming van prof. dr. W. H. Velema door de generale synode van 1965/66 tussen het moderamen van de synode en het curatorium, en het moderamen en prof. Velema heeft plaats gevonden, heeft het curatorium zich gesteld achter het verzoek van prof. Velema tot wijziging van zijn opdracht.

Het curatorium stelt voor dat prof. dr. W. H. Velema de volgende vakken zal geven: apologetiek, ethiek, evangelistiek, homiletiek, catechetiek, liturgiek, poëmeniek en een van de propaedeutische vakken.

De opdracht voor een te benoemen hoogleraar omvat dan de vakken: Canoniek N.T., tekstcritiek en hermeneutiek N.T., exegese N.T., historia revelationis N.T. en N. Testamentisch Grieks, met toevoeging van een of meer vakken waarvoor een nadere regeling getroffen moet worden.

3. Emeriti-hoogleraren.

Het door de gen. synode van 1965/66 aan prof. W. Kremer verleende eervol emeritaat in verband met het bereiken van de 70-jarige leeftijd ging officieel in op 1 september 1966. Met ingang van diezelfde datum ving de vervulling van de bijzondere leeropdracht aan, waartoe de synode van 1965/66 besloot. Zoals ad 2 opgemerkt, loopt deze leeropdracht thans ten einde.

Met grote dankbaarheid wijst het curatorium op de veelomvattende arbeid, die door prof. Kremer met alle toewijding in het belang van de opleiding is verricht.

Moest het curatorium in het verslag, dat werd aangeboden aan de synode van 1965/66, herinneren aan het verscheiden van de emeritus-hoogleraar L. H. van der Meiden, — thans herinneren wij u aan het overlijden van de emeritus-hoogleraar J. J. van der Schuit. Op 10 november 1967 mocht hij nog zijn diamanten ambtsjubileum als dienaar des Woords vieren, hoewel over deze dag de schaduw viel van zijn ernstige ziekte en oedergane operatie. De 10de juni 1968 achtte de Here de tijd gekomen om deze dienaar tot de heerlijkheid des hemels te bevorderen. Meer dan zestig jaren heeft hij de kerken mogen dienen. In 1922 werd hij, destijds predikant te Amsterdam, benoemd tot hoogleraar; zijn ambt aanvaardde hij met een rede over „Mystiek en dogma”. Ruim 31 jaren is hij als hoogleraar werkzaam geweest, vooral in de dogmatische vakken. Op 16 december 1953 hield hij zijn afscheidscollege over „De leer der predestinatie bij Calvijn en Brunner”. Met zijn overlijden is een rijk leven afgesloten, dat grote betekenis heeft gehad voor onze kerken en haar opleiding. Wij zijn de Koning der Kerk dankbaar voor alles wat Hij ons in prof. van der Schuit heeft geschonken.....

4. Leraren.

Als leraren zijn nog steeds aan onze opleiding verbonden de heren G. Ruiter en Léon, J. Stam.

Eerstgenoemde geeft les in de voorbereidende opleiding in Nederlands, Frans, Duits en Engels. Voor de wijze waarop de heer Ruiter dit onderwijs geeft, heeft het curatorium de grootste waardering. Gedurende een aantal maanden van de thans beëindigde cursus heeft de heer Ruiter door ziekte en ziekenhuisopname deze arbeid niet kunnen verrichten; Gods hand heeft hem echter hersteld.

Zeer verdienstelijk en bijzonder nuttig en vormend is ook de arbeid van de heer Stam, die spraaklessen geeft.

In de nog steeds bestaande vacature van lector in de zendingswetenschappen wordt voorzien door de bereidwilligheid van de hoogleraren J. Hovius en dr. B. J. Oosterhoff, die aan de studenten leerstof in deze vakken ter bestudering opgeven en tentamens afnemen.

5. Onderwijs.

Gastcolleges werden in deze verslagperiode gegeven door de heer Frits Mehrrens over kerkmuziek, door dr. J. Venema over psychiatrische gevallen waarmede de toekomstige pastor te maken kan krijgen, en door ds. D. K. Wielenga (Rotterdam) over vraagstukken rondom de zending, die in deze tijd aan de orde zijn.

Volgens toerbeurt bezochten de curatoren elk cursusjaar de colleges en woonden zij ook, wanneer dat mogelijk was, critiek-colleges bij. Over de gang van het onderwijs betuigen curatoren gaarne hun grote tevredenheid.

Door het college van hoogleraren wordt elk jaar aan het curatorium rapport uitgebracht over de studie van de heren studenten en leerlingen. Over het algemeen wordt trouw en met ijver gewerkt. Een enkele keer bleek een herexamen noodzakelijk te zijn. Ook in deze periode kwam het voor, dat iemand de studie afbrak en de Hogeschool verliet.

Nog steeds wordt een dankbaar gebruik gemaakt van de mogelijkheid die door het bestuur van het Chr. Lyceum te Apeldoorn wordt opengesteld om de leerlingen lessen in grieks te doen volgen aan genoemde inrichting van onderwijs.

In de loop van deze drie jaren slaagden voor het candidaatssexamen resp. 2, 8 en 6 studenten, terwijl na gehouden admittie-examen konden worden ingeschreven resp. 4, 5 en 6 jongemannen. Het totale aantal studenten in de theologie en leerlingen in de voorbereidende opleiding bedroeg (bedraagt) in deze jaren: 28 en 3, 26 en 2, 27 en 5.

Een belangrijke vraag, die van meer dan één zijde uit ingekomen brieven en uit contacten aan het curatorium is gesteld, is de volgende: zou men ook aan de Theol. Hogeschool kunnen studeren zonder dat men lid is van de Chr. Geref. Kerken of het (directe) voornemen heeft in deze kerken lid te worden?

Het curatorium is overtuigd van de roeping tot het verbreiden van de gereformeerde theologie, mede door de Hogeschool onzer kerken. Het acht het daarom gewenst dat een

mogelijkheid wordt geschapen om aan de Theol. Hogeschool te studeren zonder via het admissie-examen toegelaten te zijn.

De gen. synode van 1959 ging reeds in deze richting door het aanvaarden van art. 16 van het Reglement voor de Theol. Hogeschool. Nu wordt een wijziging en aanvulling van art. 16 voorgesteld:

Art. 16. Het college van hoogleraren kan, onder goedkeuring van het curatorium, personen tot de colleges en examens toelaten, die geen admissie-examen hebben afgelegd, doch wel een getuigschrift van het eindexamen gymnasium of een bewijs van een aan een universiteit of hogeschool afgelegd theologisch examen kunnen overleggen.

Het college kan, eveneens onder goedkeuring van het curatorium, personen uit het buitenland tot de colleges en examens toelaten, die naar het oordeel van het college over voldoende ontwikkeling beschikken om het onderwijs met vrucht te volgen.

Allen die volgens dit artikel worden toegelaten tot de Theol. Hogeschool moeten instemming betuigen met de Drie Formulieren van Eenigheid. Zij worden in een apart album ingeschreven en hebben zich te houden aan de regels die door het college van hoogleraren worden gesteld.

Een dergelijke verruiming van de toelating tot de colleges en examens mag op gezamenlijke wijze meebrengen dat het admissie-examen wordt teruggedrongen dan wel overbodig geacht. Daaronder zal het goed zijn om een clause aan art. 13 toe te voegen. Gelet op de praktijk van de laatste jaren kan ook de laatste volzin van art. 13 anders geredigeerd worden. De volgende wijziging/aanvulling van dit laatste gedeelte van art. 13 stellen wij u voor:

„Het derde of laatste deel van het candidaatsexamen wordt afgelegd in een vergadering van het curatorium. Bij gunstige uitslag bevordert het college van hoogleraren, met instemming van het curatorium, tot candidaat in de theologie, en stelt het curatorium, gehoord het advies van het college van hoogleraren, beroepbaar in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Om beroepbaar gesteld te worden moet de candidaat, na door het curatorium via het admissie-examen te zijn toegelaten, twee jaren ingeschreven zijn geweest”.

Als bijzonderheid vermelden we, dat op 25 oktober 1967 door het college van hoogleraren een studiedag werd georganiseerd voor de predikanten van onze kerken, die algemeen werd gewaardeerd. Prof. J. Hovius had die dag de leiding; prof. dr. J. van Genderen sprak over „De theologie van Luther”, en prof. W. Kremer behandelde het onderwerp „Hedendaagse benadering van de catechese”. De wenselijkheid werd uitgesproken om ook in de toekomst dergelijke „studiedagen” te houden.

6. Schooldagen.

Een belangrijk middel om de aandacht op de Hogeschool te vestigen en de liefde tot de opleiding te stimuleren is elk jaar opnieuw de schooldag.

De schooldag van dit jaar (1968) was niet zo goed bezocht als andere jaren. Mogelijk staat dit in verband met de grote en grootse slottedag van de gehouden A.B.C.-Z. Aktie.

Overwogen wordt om het volgend jaar de schooldag op een ander tijdstip te houden en aan die dag een bijzonder karakter te geven, omdat D.V. het jaar 1969 een jubileumjaar voor onze Hogeschool zal zijn. Er is een commissie benoemd die deze dag zal voorbereiden en tijdig voor publicatie zal zorgen.

Wat de financiële zijde van de schooldagen betreft, kunnen wij u verwijzen naar de desbetreffende overzichten van de deputaten voor het financieel beheer van de Hogeschool.

7. Financiën.

Grote dankbaarheid zijn de Hogeschool en de kerken verschuldigd aan de deputaten-financieel voor de wijze waarop zij de materiële belangen van heel de schoolgemeenschap behartigen. Op uitnemende wijze kwijt dit deputaatschap zich van zijn taak. Het is de mening van het curatorium, dat de gen. synode van 1965/66 er goed aan gedaan heeft dit deputaatschap in te stellen. Een nauw contact wordt tussen het deputaatschap en het curatorium onderhouden, en een zeer goede verstandhouding kenmerkt de besprekingen tussen beide instanties. In de afzonderlijke vergaderingen van het deputaatschap zijn de Hogeschool en het curatorium vertegenwoordigd door de rector en de president-curator.

Gaarne vragen wij uw aandacht voor het financiële rapport van deputaten.

8. Orgel aula.

Op 1 februari 1968 werd in een bijeenkomst met de studenten en enkele genodigden, onder wie ook de deputaten-financieel, namens de Bond van Chr. Geref. Mannenver. die daartoe het

initiatief had genomen en een geldinzameling had gehouden, het orgel voor de aula aangeboden. Ruim f 8.000,— was bijeengebracht; om de totaal-kosten te dekken werd een klein bedrag geschonken uit de kas van de Theol. Hogeschool, zodat een eenvoudig, passend instrument kon worden aangeschaft, een elektronisch orgel. Het was de Bond, namens welke ds. I. de Brayne als voorzitter het woord voerde, een vreugde dit orgel te kunnen aanbieden. Met dankbaarheid werd door de president-curator namens de schoolgemeenschap dit geschenk aanvaard.

9. „De Wekker”.

Betreffende „De Wekker” kan worden medegedeeld, dat hr. Landaal uit Leiden, die jarenlang de administratie verzorgde, zich genoodzaakt zag ontheffing van deze door hem met veel liefde en toewijding verrichte taak te vragen. Dankbaar gedenkt het curatorium de arbeid van deze broeder, die in het begin van dit jaar in de Here is ontslapen. In zijn plaats is als administrateur benoemd de heer J. H. Brusse, Raiffeisenlaan 9, Utrecht.

Het aantal abonneementen beweegt zich langzaam in stijgende lijn.

Grote waardering heeft het curatorium voor de wijze waarop de commissie van redactie ons landelijk kerkelijk orgaan verzorgt. Het stelt u voor om de bestaande commissie opnieuw te benoemen.

10. Slot.

Met ootmoedige dank jegens de Koning der Kerk ziet het curatorium terug op een gezegende periode.

De Here sterke u in al uw arbeid in deze synodale vergadering en stelle deze tot een rijke zegen voor onze Kerken en haar opleiding.

D. H. Biesma, secr.

BIJLAGE XVI

Art. 55, 57, 63, 85, 112

RAPPORT I VAN COMMISSIE I BETREFFENDE DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL.

Commissie I ontving de opdracht te rapporteren over het rapport van het curatorium van de Theologische Hogeschool en over de instructie van de part. synode van het Zuiden (agenda 7.08).

A. Onderwijs.

De commissie nam met belangstelling en dankbaarheid kennis van het rapport en in het bijzonder van het feit, dat onder de zegen des Heren de arbeid van het curatorium en het werk van de hoogleraren gestadige voortgang mocht vinden.

Wel is het te betreuren, dat de vacature van het onderwijs in de zendingsvakken nog steeds bestaat. Hoewel de commissie zeer erkentelijk is voor het werk, dat de professoren J. Hovius en B. J. Oosterhoff ten deze verrichten, willen we toch de hoop uitspreken, dat het de curatoren gegeven moge worden een definitieve voorziening hiervoor te vinden.

Met dankbaarheid nam Uw commissie kennis van de waardering voor de arbeid van de heren G. Ruiter en Léon J. Stam.

Ook de gastcolleges verdienen de aandacht. Door middel daarvan kunnen de studenten inzicht verkrijgen in allerlei problemen, waarmee zij in deze tijd worden geconfronteerd. Het is daarom alleszins gewenst, dat op deze weg wordt voortgegaan.

Over de organisatie van een studiedag spreekt de commissie haar blijdschap uit. Zij wil de wenselijkheid van meer van dergelijke studiedagen gaarne onderstrepen.

B. Emeriti-hoogleraren.

De commissie sluit zich ten volle aan bij de dankbaarheid jegens de Here, waarvan curatoren uiting gaven, voor het werk, dat de op 10 juni j.l. overleden emeritus hoogleraar prof. J. J. v. d. Schuit voor onze kerken heeft mogen verrichten. De Here heeft ons in hem een man willen schenken met rijke gaven naar hoofd en hart.

Ook deelt de commissie de gevoelens van dankbaarheid van de curatoren, wanneer zij wijzen op de veelomvattende arbeid, die door prof. W. Kremer in het belang van de opleiding is verricht. Hij heeft gedurende de cursus 1965-'66 zijn taak als hoogleraar nog volledig kunnen

volbrengen en na zijn emeritaat gedurende twee cursusjaren krachtens zijn leeropdracht de ambtelijke vakken gedooeerd.

C. Benoeming van een vijfde hoogleraar.

De commissie heeft zich bezig gehouden met de belangrijke voorstellen, die in de tweede paragraaf van het rapport van het curatorium voorkomen (de curatoren hebben ditmaal hun voorstellen niet als een apart punt aan het rapport toegevoegd).

Volgens een van deze voorstellen is thans de tijd gekomen voor de benoeming van een vijfde hoogleraar.

Het lijkt ook de commissie ongewenst om bij het terugtreden van prof. Kremer weer te keren tot de situatie van vóór de synode van 1965-'66 toen alle vakken door slechts vier hoogleraren werden gedooeerd.

De argumentatie in het rapport van het curatorium lijkt de commissie wel overtuigend. Zij is er zich van bewust dat aanvaarding van dit voorstel door de synode een zeer belangrijke zaak is. Zij heeft zich niet met de financiële consequenties bezig gehouden omdat rapport 8.05 B (financiën T.H.) haar niet ter beoordeling stond. Wel wil de commissie in dit verband het vertrouwen uitspreken dat, wanneer de kerken de noodzakelijkheid van deze beslissing wordt duidelijk gemaakt, deze zich ook financieel zullen stellen achter het besluit van de synode.

Het curatorium stelt de synode ook voor, dat prof. dr. W. H. Velema de volgende vakken zal geven: apologetiek, ethiek, evangelistiek, homiletiek, catechetiek, liturgiek, poimeniek en één van de propaedeutische vakken.

Omdat de aan dit rapport voorafgaande alinea niet ieder geheel duidelijk was, kan het goed zijn de gang van zaken nog eens te releveren.

Nadat de vorige synode aan prof. W. Kremer emeritaat had verleend en deze zich bereid verklaard had een leeropdracht in de ambtelijke vakken te aanvaarden, heeft er tijdens de synodesittingen van 1965 overleg plaats gehad zowel tussen het moderamen en het curatorium als tussen het moderamen en dr. W. H. Velema, die toen tot hoogleraar was benoemd (in de vacature-Kremer).

Gezien dit overleg, waarbij een toekomstige wijziging van de opdracht van prof. dr. W. H. Velema niet als een onmogelijkheid beschouwd werd én het verzoek van prof. Velema om zijn opdracht thans metterdaad te wijzigen, stelt het curatorium nu voor, dat prof. Velema in plaats van de Nieuwtestamentische vakken de ambtelijke vakken zal gaan doceren en dat hij de vakken ethiek, apologetiek, evangelistiek en een van de propaedeutische vakken behouden zal.

De commissie kan zich met dit voorstel van het curatorium verenigen.

Het voorgaande impliceert, dat de commissie ook staat achter het voorstel van curatoren dat de synode een vijfde hoogleraar benoemt voor de vakken canoëiek N.T., tekstcritiek en hermeneutiek N.T., exegese N.T., historia revelationis N.T. en N.T. Grieks.

D. Uitbreiding studiemogelijkheden aan de Theologische Hogeschool.

(zie ook instructie van de P.S. van het Zuiden, agendapunt 7.08)

Langdurig en intensief heeft Uw commissie zich bezig gehouden met hetgeen voorgesteld wordt in bovengenoemde instructie en in het voorstel van curatoren, wat in feite inhoudt, dat de studie aan de Theologische Hogeschool opengesteld wordt voor hen, die niet het voornemen te kennen geven predikant in onze kerken te worden en zich dus ook niet aan het admissie-examen behoeven te onderwerpen.

Uw commissie is enerzijds van oordeel, dat het zeer aan te bevelen is, dat ook aan anderen de gelegenheid gegeven wordt aan onze Theologische Hogeschool te studeren en dat op deze wijze onze Hogeschool een instrument mag zijn tot verbreding van de Geref. Theologie, wat juist in deze tijd van uitzonderend belang moet worden geacht.

Anderzijds wil de commissie duidelijk onderstrepen, wat reeds in het rapport van curatoren gesteld is, n.l. dat „een dergelijke verruiming van de toelating tot de colleges en examens op generlei wijze mag meebrengen dat het admissie-examen wordt teruggedrongen dan wel overbodig geacht”.

Bovendien acht de commissie het noodzakelijk, dat — bij aanvaarding van de onderhavige instructie en het voorstel van het curatorium — de kerken op duidelijke wijze worden ingelicht omtrent de bedoeling van deze beslissing, zodat hierover geen misverstand kan ontstaan.

Ook vindt Uw commissie het nodig, dat — duidelijker dan in het voorstel van curatoren tot uiting komt — in de aanvulling en wijziging van art. 16 bepaald wordt, dat ook zij, die zonder admissie-examen gedaan te hebben, toegelaten worden tot de studie aan de Theol. Hogeschool, onder toezicht staan van het college van hoogleraren, zodat hun, die zich niet

naar behoren gedragen, die toegang tot de studie weer ontzegd kan worden.

Tenslotte is Uw commissie van oordeel, dat de, in dit verband voorgestelde wijziging van art. 13 van het Reglement van de Theol. Hogeschool wat betreft de laatste zinnode iets duidelijker geformuleerd dient te worden.

Dit eveneens om zoveel mogelijk alle misverstanden te voorkomen.

De commissie stelt Uw vergadering dan ook voor de instructie van de P. S. van het Zuiden en de op deze zaak betrekking hebbende voorstellen van het curatorium met enige wijzigingen te aanvaarden.

Zie voor de volledige tekst van het commissievoorstel onder punt E: *Voorstellen*.

E. Voorstellen.

De commissie stelt U het volgende voor:

1. De handelingen van curatoren goed te keuren.
2. Opnieuw een secretaris-curator te benoemen, alsmede diens secundus.
3. Hartelijk dank te betuigen aan prof. W. Kremer voor de wijze, waarop hij sinds de vorige synode zijn arbeid aan de Theologische Hogeschool heeft verricht.
4. Op grond van de overwegingen, die in het curatorenrapport zijn genoemd, over te gaan tot het benoemen van een vijfde hoogleraar.
5. Aan prof. dr. W. H. Velema een gewijzigde opdracht te verstrekken, zodat hij onderwijs zal geven in de vakken, die in het curatorenrapport sub 2 zijn genoemd.
6. Geboord de voordracht van het curatorium een vijfde hoogleraar te benoemen met de opdracht onderwijs te geven in de vakken, die in het rapport van het curatorium sub 2, laatste alinea worden genoemd.
7. De instructie van de P.S. van het Zuiden (agendapunt 7.08) te aanvaarden en het reglement van de Theol. Hogeschool zodanig te wijzigen, dat voortaan ook diegenen, die niet uitdrukkelijk de wens te kennen geven om predikant te worden in onze Christelijke Gereformeerde Kerken toch aan onze Theol. Hogeschool kunnen studeren. Tevens zal hiermee ook in principe voldaan zijn aan het voorstel van curatoren.

De nodige wijzigingen stellen wij U als volgt voor:

- a. art. 16 van het reglement worde: Het college van hoogleraren kan, onder goedkeuring van het curatorium, personen tot de colleges en examens toelaten, die geen admissie-examen hebben afgelegd, doch wel een getuigschrift van het eindexamen gymnasium of een bewijs van een aan een universiteit of hogeschool afgelegd theologisch examen kunnen overleggen.

Het college kan, eveneens onder goedkeuring van het curatorium, personen uit het buitenland tot de colleges en examens toelaten, die naar het oordeel van het college over voldoende ontwikkeling beschikken om het onderwijs met vrucht te volgen.

Allen, die volgens dit artikel worden toegelaten tot de Theol. Hogeschool moeten instemming betuigen met de Drie Formulieren van Enigheid.

Zij worden in een apart album ingeschreven, staan evenals de andere studenten onder het toezicht van het college van hoogleraren en hebben zich te houden aan de regels, die door dat college worden gesteld, terwijl hun, wanneer ze zich niet naar behoren gedragen, de toegang tot de colleges kan worden ontzegd.

- b. wat betreft art. 13 stellen wij U de volgende wijziging en aanvulling voor:

Het derde of laatste deel van het kandidaatsexamen wordt afgelegd in een vergadering van het curatorium. Bij gunstige uitslag bevordert het college van hoogleraren, met instemming van het curatorium, tot kandidaat in de theologie, en stelt het curatorium, gehoord het advies van het college van hoogleraren, beroepbaar in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Geen kandidaat zal beroepbaar worden gesteld tenzij hij minstens twee jaar ingeschreven is geweest nadat hij met goed gevolg het admissie-examen heeft afgelegd.

P. N. Ribbers, rapporteur.

BIJLAGE XVII

Art. 57

MISSIVE VAN HET CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL.

In aansluiting aan het rapport van het curatorium van de Theol. Hogeschool sub 2: voor-

stel benoeming van een vijfde hoogleraar, biedt het curatorium u, bij aanvaarding van dit voorstel, de volgende voordracht aan (alfabetisch):
 ds. J. Prins te 's-Gravenhage-Rijswijk,
 drs. J. P. Versteeg te Wormerveer.

Namens het curatorium voornoemd,
 D. H. Biesma, secretaris

BIJLAGE XVIII

Art. 67, 70, 71, 72

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BUITENLANDSE ZENDING.

De deputaten voor de buitenlandse zending hebben de eer U hierbij het rapport over hun werkzaamheden sinds de synode van 1965-1966 aan te bieden:

1. Deputaatschap.

Met weemoed gedenken deputaten het heengaan van prof. J. J. van der Schuit op 10 juni 1968. Bijna 41 jaar heeft hij de zending gediend als penningmeester. In de notulen van de deputatenvergadering van 26 juli 1927 wordt vermeld: „Bij acclamatie wordt tot penningmeester van de Zending benoemd, in de plaats van onzen overleden doc. v. d. Heyden, doc. v. d. Schuit. Deze neemt, onder dankzegging voor het in hem gestelde vertrouwen, de benoeming aan.” Hoewel het destijds nog onzeker was of de penningmeester tevens als deputaat fungeerde (de synode van 1932 bepaalde uitdrukkelijk dat hij als „adviseur” het deputaatschap diende — Acta art. 38 — maar het deputatenrapport-1934 spreekt weer van „deputaat” — bijlage IV), als adviseur trad prof. Van der Schuit reeds op sinds de deputatenvergadering van 29 augustus 1925 (de docenten woonden toentertijd de meeste deputatenvergaderingen bij als adviserende leden). Er is dus jarenlang een sterke relatie geweest tussen prof. Van der Schuit en uw deputaten. Ieder die in deze jaren de deputatenvergaderingen heeft bijgewoond, weet dat hij zich niet onbetuigd liet, met name niet als het ging over financiële zaken. De zending had de volle liefde van zijn hart. Geen moeite was hem te veel om de zendingsgelden zo goed mogelijk te beheren. In intieme kring is — gezien zijn gezondheidstoestand — het veertigjarig jubileum als penningmeester herdacht in 1967. Onvoorstelbaar veel werk is in al deze jaren door hem verzet met financieel inzicht, accuratesse en grote zorg. „Mijn rentmeesterschap roept mij nu eenmaal tot wakken over en beheren van de gelden, die aan onze zending worden toevertrouwd, om die te besteden in de dienst van het Koninkrijk Gods op aarde” — schrijft hij in het gedenkboek Pergilah kamoe! (blz. 238). Dankbaar zien deputaten terug op de vele arbeid door prof. Van der Schuit voor de zending verricht. Hij heeft mede het zendingswerk geleid, nu eens stimulerend, dan weer afremmend, maar altijd vol liefde voor de kerken en voor de zending der kerken. Zijn grote Zender heeft hem nu van zijn „rentmeesterschap” ontslagen om in te gaan tot de vreugde zijns Heren! „Wanneer wij in dit stralend licht der toekomst de kinnen der eeuwigheid zien glanzen... wanneer wij de rijken der volken zien gaan ter feestin... is het dan niet de moeite waard dankbaar te mogen bedenken ook iets te hebben mogen mede aandragen voor dit grote werk der herschepping?” (Pergilah Kamoe! blz. 242).

Het verscheiden van prof. Van der Schuit betekent een lege plaats in de kring van de deputaten. Zijn secundus, oud. A. de Geus, woonde de deputatenvergadering steeds bij, zodat hij enigzins bekend was met de problemen die bij het beheer van de zendingsgelden rijzen. Toch zal het nog veel moeite kosten zich in te werken, daar de overdracht van het penningmeesterschap, althans van het daaraan verbonden werk, niet meer door prof. Van der Schuit is geschied.

Wat de overige mutaties in het deputaatschap betreft, kan U worden meegedeeld dat de part. synode van het Westen in de plaats van dr. W. H. Velema benoemde ds. H. C. van der Ent. In de vacature ontstaan door het vertrek van laatstgenoemde uit de part. synode van het Zuiden benoemde deze synode ds. J. Westerink. Onder de secundi deputaten had er slechts één mutatie plaats: de part. synode van het Noorden verving ds. G. J. Buijs die naar een ander ressort vertrok, door ds. H. van Mulligen.

De samenstelling van het deputaatschap is nu als volgt:

voor de part. synode van het Noorden:	ds. A. C. Noort	sec.: ds. H. van Mulligen
	ds. K. J. Velema	sec.: ds. J. M. Visser
voor de part. synode van het Oosten:	ds. M. Baan	sec.: ds. H. W. Eerland
	oud. B. Hartog	sec.: oud. G. den Hertog

voor de part. synode van het Westen:	ds. H. C. van der Ent	sec.: oud. M. D. Staffleu
	ds. M. W. Nieuwenhuijze	sec.: ds. J. P. Geels
voor de part. synode van het Zuiden:	ds. M. C. Tanis	sec.: oud. A. de Vin
	ds. J. Westerink	sec.: oud. M. Koole

voor de generale synode: 1ste secretaris: ds. A. Bikker
 2de secretaris: ds. A. C. Noort
 penningmeester: oud. A. de Geus
 adviseur: prof. J. Hovius

Het moderamen van het deputaatschap is als volgt samengesteld: 1ste voorzitter is ds. M. W. Nieuwenhuijze, 2de voorzitter ds. K. J. Velema, 1ste secretaris is ds. A. Bikker, 2de secretaris ds. A. C. Noort, penningmeester oud. A. de Geus.

2. Zendende kerken.

De samenwerking met de zendende kerken is buitengewoon goed. Steeds wordt gemeenschappelijk vergaderd om de belangen van de zending te behartigen onder leiding van de voorzitter van deputaten, ds. M. W. Nieuwenhuijze.

Het aantal zendende kerken is sinds de vorige synode uitgebreid doordat de kerk van Hilversum-Oost nu fungeert als zendende kerk voor ds. H. P. Brandsma, zodat er thans vijf zendende kerken zijn: (in volgorde van optreden als zendende kerk) Hilversum-Centrum (sinds 1927), Hoogeveen (sinds 1930), Rotterdam-Centrum (sinds 1947), Utrecht-Centrum (sinds 1960) en Hilversum-Oost (sinds 1967). Tijdens uw zittingen zal D.V. de zesde zendende kerk in functie treden voor de uitzending van ds. W. van Heest, n.l. Amsterdam-Nieuw-West. In elke particuliere synode zijn dan zendende kerken aanwezig.

De kerken van Hilversum-Centrum, Hoogeveen en Rotterdam-Centrum verzorgen het werk in het Vendaland (Zuid-Afrika); die van Hilversum-Oost en straks Amsterdam-Nieuw-West het werk in het Toradjaland (Indonesië). Eén zendende kerk, Utrecht-Centrum, heeft geen zendingssterrein; haar missionair predikant ontving in 1960 een speciale opdracht in verband met de arbeid op het „thuisfront”.

De deputaten hebben zich afgevraagd of bij verdere uitbreiding van het werk ook uitbreiding van het aantal zendende kerken gewenst is. Er zijn argumenten pro en contra te noemen. Een bepaald standpunt hebben deputaten in dezen nog niet ingenomen.

Wel vragen zij Uw goedkeuring betreffende de samenwerking met de kerken van Hilversum-Oost en Amsterdam-Nieuw-West.

De gedeputeerden van de zendende kerken zijn de volgende:

voor Hilversum-Centrum:	ds. Jac. J. Rebel en oud. H. J. Meerman
voor Hoogeveen:	ds. J. Kievit en oud. B. Klunder
voor Rotterdam-Centrum:	ds. I. de Beuyne en oud. M. Stolk
voor Utrecht-Centrum:	drs. W. van 't Spijker en oud. C. Ippel
voor Hilversum-Oost:	ds. H. W. Eerland en oud. J. A. Zilvold.

3. Secretariaat-Zendingshuis.

De synode van 1965-66 droeg de deputaten op „zich te beraden over de opvolging van ds. A. Bikker als secretaris van deputaten en deze opvolging zo nodig voor te bereiden” (Acta, art. 75 sub 3a). Bij de bezinning op de uitvoering van deze opdracht hebben deputaten overwogen dat het secretariaat alsmede de leiding van het zendingshuis veel administratief werk geeft waarvoor administratief personeel dient te worden ingeschakeld, maar tevens dat het leiding geven aan het zendingswerk zoals dat van een zendingssecretaris wordt verwacht, de bestudering van de zendingsvraagstukken enz. theologische voering vereisen. Daarom besloten zij een predikant te zoeken die ds. Bikker zou kunnen opvolgen als secretaris van deputaten. Voorts waren zij van oordeel dat de aard en de omvang van het werk met zich meebrachten dat er voldoende tijd moest zijn om de te benoemen predikant in te werken. Terwille van de „voorbereiding van de opvolging” besloten zij in hun vergadering van 24 juni 1966 ds. M. Drayer van Amsterdam-Zuid te benoemen. Deze aanvaardde de benoeming zodat hij met ingang van 1 januari 1967 in dienst van de zending trad. Ds. Bikker ging zich van die datum af concentreren op de propaganda, de (maleise) correspondentie met de Toradjakerken en de verzorging van de relief-goederen; het resterende werk verbonden aan het secretariaat en het zendingshuis werd door ds. Drayer overgenomen.

Inzake de regeling van de kerkelijke positie van ds. Drayer waren deputaten van oordeel dat deze diende te geschieden volgens art. 6 K.O. De kerkeraad van Amsterdam-Zuid diende

een concept-regeling daartoe in bij de classis Amsterdam. Dit concept werd na een kleine wijziging aanvaard op de vergadering van 19 oktober 1966, maar door de deputaten niet geaccepteerd. Een tweetal deputaten heeft daarna een onderhoud gehad met de kerkeraad van Amsterdam-Zuid, waarin naar voren werd gebracht dat bedoelde positie niet naar art. 6 K.O. behoort te worden geregeld. Tijdens dit onderhoud werd een nieuw concept ter tafel gelegd dat aan de classisvergadering van 26 april 1967 werd voorgelegd. De classis aanvaardde na enige wijziging dit concept.

Aangezien deputaten van oordeel zijn dat de regeling van de positie van een „secretaris in vaste dienst“ geschieden moet „onder verantwoordelijkheid aan de generale synode“ (zie concept-Regeling voor de buitenlandse zending, art. 3) leggen zij u de getroffen regeling voor. Deze luidt als volgt:

„De kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Amsterdam-Zuid heeft besloten zijn predikant ds. M. Drayer voor onbepaalde tijd af te staan voor het werk der buitenlandse zending onzer kerken.

Deputaten voor de buitenlandse zending aanvaardden bij dezen, dat de honorering uit deze positie voortvloeiend (uitgezonderd de emeritering) ten laste komt van genoemde deputaten, gedurende de tijd, dat ds. Drayer zijn werk voor de buitenlandse zending waarneemt. Indien ds. Drayer tijdens de uitoefening van zijn functie overlijdt, garandeert de kerkeraad van Amsterdam-Zuid de uitkering aan zijn weduwe en/of wezen, volgens de daarvoor geldende regelen ad artikel 13 K.O.

Wanneer ds. Drayer een beroep zou aannemen, dan zal de gewone kerkelijke procedure worden gevolgd.

Waar ds. Drayer zich metterwoon vestigt, zal aan de kerkeraad worden gevraagd ds. Drayer en zijn gezin als lid in te schrijven en tevens onder zijn opzicht te nemen“.

Deputaten hebben zich hiermee akkoord verklaard.

Nauw verbonden met het in-dienst-treden van ds. Drayer was de vraag van de huisvesting van het secretariaat annex zendingshuis. Het pand te Utrecht waar het tot dusver gevestigd was, moest niet alleen grondig gerestaureerd worden, maar zou ook na restauratie nauwelijks voldoende ruimte hebben om zowel het kantoor enz. voor de zending te herbergen als het gezin van ds. Drayer. Deputaten besloten na ingewonnen deskundig advies dit pand te verkopen en ergens zo centraal mogelijk gelegen een ander pand te kopen dat als „Zendingshuis“ zou kunnen dienst doen. Een dergelijk pand werd in Hilversum gevonden en aangekocht, waarin afgescheiden van het woongedeelte voldoende ruimte is voor het inrichten van het zendingskantoor, de administratie van het zendingsblad, het archief enz. Het is tevens mogelijk een kleine vergadering (bijv. van het moderamen) op het kantoor te houden. De tuin achter en naast het kantoor-gedeelte biedt mogelijkheden voor eventuele uitbreiding. Het voor bewoning bestemde gedeelte van het huis kon door de fam. Drayer reeds in februari 1967 worden betrokken. Mede tengevolge van ernstige ziekte van ds. Drayer en het geschikt maken van het voor kantoor gereserveerde gedeelte van het pand, kon de verhuizing van het secretariaat pas op 11 juli 1967 plaats vinden.

Tot begin mei-1968 heeft mev. Bruinzeel-Elhorst de administratie van U.K.K. en zendingshuis bijgehouden. Na haar vertrek neemt mev. Bikker-den Boer deze arbeid tijdelijk waar. Deputaten zijn diligent inzake het aantrekken van een nieuwe administratieve kracht. De toenemende administratie van het secretariaat (alsmede van het penningmeesterschap) bij de uitbreiding van het werk (nu het werk in Indonesië weer op gang komt) stelt bijzondere eisen aan het secretariaat en het zendingshuis. Deputaten hopen dat er wegen en middelen gevonden worden om aan deze eisen te voldoen opdat het werk goede voortgang hebbe.

4. Financiën.

Na het overlijden van de 1ste penningmeester, prof. J. J. van der Schuit, heeft de 2de penningmeester diens taak overgenomen. Met het oog op de ziekenhuisopname van eerstgenoemde had deze de heer Boerrigter ingeschakeld om met assistentie van ds. Bikker de lopende zaken af te handelen. Deputaten waarderen ten zeerste dat deze bereid was de administratie van het penningmeesterschap tijdelijk waar te nemen, ook na het overlijden van prof. Van der Schuit. Zij stellen zich voor deze administratie op het zendingshuis te concentreren daar zij het niet verantwoord achten oud. de Geus die destijds bereid was zich voor de opvolging van prof. Van der Schuit beschikbaar te stellen, met de financiële administratie te belasten. De omvang van deze administratie maakt het ook onverantwoord om min of meer te „parasiteren“ op het apparaat dat de heer Boerrigter ter beschikking staat, terwijl deze omvang ook dusdanig is dat het bijhouden van de financiële administratie moeilijk meer als een vorm van „vrije tijdsbesteding“ kan worden aangemerkt. Daar een deel van de financiële administratie reeds res-

sorteerde onder het „Zendingshuis“ (U.K.K. enz.) lijkt het deputaten de aangewezen weg om heel de administratie daar te concentreren, voorzover het de financiën betreft uiteraard onder verantwoordelijkheid van de penningmeester die met de deputaten het financiële beleid voert, betalingsopdrachten geeft enz. Dat dit aan het administratieve apparaat van het Zendingshuis extra eisen stelt, behoeft geen betoog.

Indien overeenkomstig deze gedachte gewerkt kan worden, menen deputaten dat de urgentie om het penningmeesterschap te splitsen in een voor de hoofddienst (kerkdienst) en een voor de hulpdiensten (nevendiensten) vervallen is. De vorige synode droeg deputaten op zich hieromtrent te beraden (Acta '65/66, art. 75 sub 3b). Deputaten stellen nu voor te splitsen tussen beleid en administratie als het meest doeltreffend. In verband met hetgeen zij in het vervolg van dit rapport aan de orde stellen omtrent de werkwijze en organisatie van het deputaatschap, menen zij dat het aanbeveling verdient een eerste en tweede penningmeester te benoemen die beiden lid van het deputaatschap zijn, en voor beide functionarissen één secundus aan te wijzen die de tweede penningmeester kan vervangen zodra deze in de plaats van de eerste moet treden of zelf vervangen moet worden. Ook hierdoor wordt de eerst genoemde splitsing minder urgent.

Deputaten kunnen U medelen dat de resterende „financiële“ opdracht van de laatste synode (Acta, art. 75 sub 3e) „nader te overwegen of reservering voor de oudedagsvoorziening van zendingsarbeid(st)ers-niet-predikanten moet plaats vinden“, in de huidige situatie met name de helps in Afrika betreft. De conferentie van zendingsarbeiders heeft een plan uitgewerkt en aan deputaten voorgelegd. Deze hebben hun instemming ermee betuigd, daar — voorzover zij dat kunnen beoordeelen — een redelijke pensionering op de voorgestelde basis mogelijk is.

Betreffende de financiële gang van zaken kunnen zij U rapporteren dat de jaren 1965-1967 niet alleen een stijging van uitgaven lieten zien, maar ook van ontvangsten. De exploitatie-rekeningen en balansen vertonen een gunstig beeld. Deputaten verwijzen U naar het rapport van de deputaten voor financiële zaken die U inlichten over het cijfermateriaal. Met grote dankbaarheid mag gewag worden gemaakt van blijvende en toenemende offervaardigheid, met name nu het werk zich uitbreidt niet alleen in het Vendaland waar de groei meer geleidelijk is, maar vooral in het Toradjaland dat naast de inzet van mankracht ook financieel meer zal vragen. Al meer worde bewaard wat hij die het beleid en beheer gedurende deze jaren met zoveel overgave en inzet van al zijn gaven op dit gebied voerde, eens schreef (Pergilah Kamoe! blz. 242): „Hij wil mensen gebruiken, Hij wil uw geld en uw kracht gebruiken, alsof Hij u nodig had. Welnu blijft dan niet achterwege, maar arbeid mede ook door uw offervaardigheid om de Here te bereiden een toegerust volk..... Alleen het biddend hart kent de beweging van Gods Vaderhart, om de rijkste en de grootste gift te ontvangen, die ooit kan worden geschonken..... Waar liefde trilt daar komt de gave van zelf“.

5. Werkwijze van deputaten.

Deputaten hebben zich gedurende de verslagperiode diepgaand bezonnen op de door hen gevolgde werkwijze. Gelijk bekend werden de deputatenvergaderingen voorbereid door een commissie onder voorzitterschap van wijlen prof. Van der Schuit, bestaande voorts uit de leden: ds. Bikker (secretaris), ds. Nieuwenhuijze, ds. Baan en drs. Van 't Spijker (laatstgenoemde werd verleden jaar vervangen door oud. Meerman). Deze commissie droeg ook zorg voor de uitvoering van de genomen besluiten. De reeds gesignaleerde, verheugende uitbreiding van het werk bracht niet alleen mee dat de „commissie van voorbereiding en uitvoering“ verschillende keren vaker dan éénmaal voor één deputatenvergadering moest bijeenkomen om haar agenda af te werken, maar ook dat de deputatenvergaderingen zoveel stukken te verwerken kregen dat één vergadering per twee maanden nauwelijks voldoende was en de aan de orde gestelde zaken niet voldoende behartigd konden worden. Bovendien nam het aantal leden per vergadering dusdanig toe (inclusief adviseurs en twee gedeputeerden per zending kerk: 24 — straks 26 —) dat een verantwoorde behandeling van de zaken steeds moeilijker werd.

Dit alles overwegende hebben deputaten besloten een proef te nemen met een kleinere opzet opdat de vergaderingen minder omvangrijk worden door het aantal deelnemende leden te verminderen, zodat niet elke vergadering het gehele werk meer behoeft te behartigen, de onderdelen beter overzien kunnen worden en ook de zending kerken meer met het hun eigen terrein te maken krijgen.

Met ingang van augustus 1968 begint een soort decentralisatie binnen het deputaatschap te fungeren. Er is besloten over te gaan tot een sectie-Indonesië die alle zaken van het zendings-terrein op Sulawesi-Selatan gaat behartigen. De sectie-Afrika zal zich bezig houden met die van het terrein in Zuid-Afrika. Tenslotte zal de sectie-Thuisfront alles regelen wat tot het thuisfront behoort. Het geheel wordt overkoepeld door de deputatenvergadering, waarbij het

moderamen zorgt voor de nodige coördinatie en het onderlinge overleg, de vertegenwoordiging naar buiten en alle taken die niet zijn onder te brengen bij een sectie.

De samenstelling van de secties is zo gedacht dat in elke sectie (behalve die voor het thuisfront) een deputaat uit elke particuliere synode zitting heeft. Voorts wijst de zending kerk een vertegenwoordiger aan voor de sectie die haar terrein aangaat. De door de generale synode benoemde secretaris is lid van elke sectie. De voorzitter van deputaten geeft leiding aan de sectie-Indonesië; de tweede voorzitter aan de sectie-Afrika; de eerste penningmeester presideert de sectie-Thuisfront. Prof. Hovius wordt de adviseur van alle secties; ds. Bikker van die voor Indonesië en Afrika; ds. Geleynse van die voor Indonesië. De sectie-Thuisfront omvat behalve de reeds genoemde leden: de 2de penningmeester, ds. Bikker, een vertegenwoordiger van de kerkeraad van Utrecht-Centrum, idem van Hilversum-Oost voor de sectie Indonesië, en van Hilversum-Centrum voor de sectie Afrika. Het moderamen wordt gevormd door de 1ste en 2de voorzitter, de 1ste en 2de secretaris en de 1ste penningmeester, van wie in elk geval twee zitting hebben in iedere sectie. Wanneer de 1ste secretaris, de 1ste en de 2de penningmeester door de generale synode worden benoemd, kunnen de andere moderamenleden door de deputaten gekozen worden.

Deputaten hebben getracht taken en bevoegdheden van moderamen en secties enigermate te omschrijven, maar zijn zich bewust dat de praktijk in dezen de weg zal moeten wijzen. Het algemene beleid, de vaststelling van de begroting, het beoordelen van de principiële beleidsvragen, benoemingen, alsmede voorstellen inzake het beroepingswerk blijven voor verantwoording van de plenaire deputatenvergadering, resp. aan de beslissing van deze vergadering voorbehouden. Een en ander geschiedt uiteraard onverminderd de verantwoordingsplicht aan de generale synode.

Deputaten hopen dat op deze wijze hun vergaderingen minder talrijk behoeven te zijn (althans de plenaire), enigszins worden ontlast en het geheel van de arbeid beter tot zijn recht zal komen.¹⁾

6. Werk in het Toradjaland.

A. Algemeen overzicht.

Wanneer deputaten Uw aandacht vestigen op dit „oudste“ zendingssterrein dan willen zij allereerst dankbaar gedenken dat dit jaar herdacht mag worden hoe veertig jaar geleden de arbeid onzer kerken onder de Toradja's begon. Immers op 21 januari 1928 arriveerden ds. en mevr. Bikker te Mamasa en werd het zendingswerk daadwerkelijk ter hand genomen. De „voorbereidende periode“ — begonnen met de eerste deputatenvergadering op 27 september 1906 (volgens besluit van de synode van 25 juli 1906, nadat reeds de synoden van 1894, 1903-1905 zich met de buitenlandse zending hadden bezig gehouden) — was in feite reeds afgesloten met de uitzending van ds. Bikker op 22 september 1927 te Hilversum. Het veertigjarig ambtsjubileum van ds. Bikker dat op 22 september 1967 gevierd werd zowel door een receptie te Utrecht als door een feestelijke samenkomst te Hilversum-C., betekende tevens een dankend jubileren van onze zending. Weliswaar had de protestantse kerk van (het toenmalige) Ned. Oost-Indië enige arbeid verricht op het zendingssterrein Mamasa, maar de komst van ds. Bikker (en een paar jaar later van ds. M. Geleynse) betekende een frisse en nieuwe inzet van de zendingsarbeid die rijk door de Here is gezegend. Met grote dankbaarheid mogen de kerken de pioniersarbeid van deze beide broeders gedenken die met grote opofferingen en onder vaak zware omstandigheden hun werk hebben verricht. Het stemde deputaten tot grote vreugde dat het H. M. de Koningin behaagde ds. Bikker ter gelegenheid van zijn jubileum te verheffen tot ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Het is bekend dat aan de na de Tweede Wereldoorlog juist weer op gang komende arbeid in de mei-dagen van 1950 abrupt een einde werd gemaakt door de onlusten die op Celebes uitbraken. Alleen via de persoon van ds. Geleynse was het mogelijk nog enig contact met de Toradjakerken te onderhouden. De personele inzet was praktisch uitgesloten. Tot eind 1962 kon ds. Geleynse van Makassar uit de kerken in het Toradjaland nog enige bijstand verlenen. De synode van 1959 besloot zelfs (Acta art. 93 sub 3) om als er toch slechts financiële hulp aan deze kerken geboden kon worden, deze dan maar geleidelijk te verminderen. De reis die ds. Bikker medio-1963 naar het zendingssterrein kon maken, liet wel concluderen dat de jonge Toradjakerken op een bewonderenswaardige wijze de beproevingen van binnenlandse verwarringen en economische ontreddeering doorstonden, zelfs door de Koning der kerk gezegend

¹⁾ Gedurende de verslagperiode werd 16 maal vergaderd: 22 oktober 1965, 25 februari, 6 mei, 24 juni, 21 oktober en 2 december 1966, 20 januari, 17 maart, 19 mei, 8 september, 13 oktober en 8 december 1967, 16 februari, 19 april, 28 mei en 28 juni 1968.

waren met volharding en standvastigheid, maar ook dat het moeite zou kosten deze kerken financieel en personeel te steunen, want zonder „kleerscheuren“ zijn zij deze tijd niet doorgekomen! Dat bleek ook toen ds. Geleynse in 1967 een bezoek kon brengen aan het terrein. Een redelijke honorering van de predikanten, zowel van hen die in dienst van de zending staan als van hen die in dienst van de Toradjakerken zelf staan, is een moeilijke zaak in deze situatie. In verschillende gemeenten is geregelde bearbeiding haast niet mogelijk. Het Galoempang-gebied moest door één predikant bediend worden (ruim 50 gemeenten — deze predikant stierf enkele weken geleden). Zowel de roomse missie als de secten proberen van deze situatie te profiteren. De eerste infiltreerde met name via de scholen; hier en daar worden overgangen naar de roomse kerk gemaakt. Bovendien worden de verhoudingen met de Islam er niet beter op, nu vele mohammedanen tot het christendom overgaan en in gebieden die voorheen volkomen mohammedaans waren, nu overal kerkjes worden gebouwd. Men ergert zich aan de hulp die de westerse landen aan de christenen geven en ziet daarin een stuk politiek. Een en ander is de achtergrond van de onlusten die onlangs in Makassar uitbraken — al was de directe aanleiding min of meer in het persoonlijke vlak gelegen — waaraan enkele kerkgebouwen ten offer vielen.

Meer dan ooit hebben de Toradjakerken de geestelijke en financiële steun nodig om in deze moeilijke situatie het kerkelijke leven te doen functioneren en weerstand te kunnen bieden tegen alles wat dat leven met afbraak bedreigt. Daarom stemt het deputaten tot ootmoedige dankbaarheid dat sinds begin 1968 weer de directe personele inzet op het terrein zelf na bijna 18 jaar van gehele of gedeeltelijke „wees“-situatie mogelijk is geworden.

B. Uitzending van ds. H. P. Brandsma.

Door de uitzending van ds. H. P. Brandsma op 13 december 1967 in een dienst des Woords van de kerk van Hilversum-Oost werd bovengenoemde personele inzet weer werkelijkheid. Na een wel voorspoedige maar zeer langdurige reis (via Kaap de Goede Hoop — in Durban mocht hij enkele werkers in Afrika ontmoeten) arriveerde ds. Brandsma met zijn gezin op 3 februari 1968 te Makassar. Eerst heeft hij zelf een „verkenningstocht“ naar Mamasa gemaakt. Pas op 17 april was de „overtocht“ volbracht en het gezin Brandsma veilig in Mamasa aangekomen. De effectieve verbinding met de Mamasa-kerken is weer hersteld! Naast de financiële hulp kan nu ook de personele inzet tot zijn recht komen. Zowel in Makassar — waar de familie Brandsma een gastvrij onderdak vond bij dr. W. de Jong die als arts verbonden is aan het ziekenhuis „Labuang Badji“ aldaar — als in Mamasa en omgeving was de ontvangst hartelijk en spontaan met grote dankbaarheid dat de kerken in Nederland weer iemand gezonden hebben om de Toradjakerken „met raad en daad“ bij te staan, met name voor het vormingswerk en de opleiding van gemeentevoorgangers en evangelisten.

Deputaten maken met grote waardering gewag van de zeer instructieve rapporten die ds. Brandsma reeds gezonden heeft. Zijn eigenlijke arbeid kon nog nauwelijks beginnen. Dit is begrijpelijk omdat de „restauratie“ van de huisvesting niet alleen, maar ook van het kerkelijke leven zijn volle aandacht vraagt. Bovendien zal hij zich eerst moeten oriënteren op het terrein, de kerken en het kerkelijk leven goed moeten leren kennen, alsmede de situatie waarin de bevolking leeft, alvorens het vormingswerk effectief ter hand te kunnen nemen. De „noodtoestand“ in Galoempang na het overlijden van de enige predikant die daar werkte voor ruim 50 gemeenten, ds. M. Panggadaran, vergt een langdurig bezoek aan dit gebied. Ds. Brandsma is van plan dit gebied zo spoedig mogelijk, vergezeld van ds. P. Podo te bezoeken. Zo zijn er meer plaatsen te noemen die veel aandacht zullen vragen om het kerkelijke leven in stand te houden en op te bouwen. Dank zij de indringende rapporten aan deputaten en de brieven in U.K.K. aan de leden van de kerken is het mogelijk met de zwakke, beproefde, maar ook beproefd gebleken Toradjakerken mee te leven.

C. Uitzending van ds. W. van Heest.

Het is U bekend dat deputaten jarenlang gepoogd hebben de gelegenheid die geboden werd een docent te benoemen voor de Theologische School te Rante Pao, te benutten. Zij kunnen U nu medelen dat ds. W. van Heest van Broek op Langendijk bereid werd gevonden zich beschikbaar te stellen om op verzoek van de Toradjakerken uitgezonden te worden ter benoeming aan genoemde Theologische School. Hij hoopt binnenkort zijn doctoraal examen af te leggen in de ambtelijke vakken. Daar het visum inmiddels reeds verkregen is, zal de uitzending D.V. plaats hebben op 30 augustus a.s. door de kerk van Amsterdam-Nieuw-West. Uit de met ds. J. de Heer te Rante Pao, ook aan de Theol. School aldaar verbonden — uitgezonden door de Geref. Zendingbond — gevoerde correspondentie blijkt dat men zeer uitziert naar de komst van ds. Van Heest. De opleiding van de toekomstige predikanten van de Mamasa-Toradja-

kerken is momenteel nog al gespreid. De relatie die ds. Van Heest met deze kerken zal hebben, zal de concentratie van deze opleiding te Rante Pao ongetwijfeld bevorderen. De B.P.S. (Badan Pakerdja sinode, deputaatschap voor het uitvoeren van de besluiten van de synode) heeft reeds voorstellen in die richting ontworpen om in te dienen op de komende synode van de Mamasa-kerken.

Het behoeft geen betoog dat de theologische vorming naar gereformeerde confessie van de grootste betekenis is niet alleen voor de aanstaande predikanten zelf, maar bovenal voor de toekomst van de Toradjakerken. Het verheugt deputaten daaraan te kunnen en te mogen medewerken door de uitzending van ds. Van Heest.

D. Medische dienst.

Deputaten moesten aan de vorige synode rapporteren dat de medische verzorging van het Mamasa-gebied tot een minimum was gereduceerd, het ziekenhuis te Mamasa leeg en vervallen was, dat de Toradjakerken dringend om medische hulp verzochten, maar hoe urgent ook, dat deputaten nog geen mogelijkheid zagen aan dat verzoek te voldoen.

Zij kunnen U nu melden dat de situatie in gunstige zin is gewijzigd. Hun eerste pogingen om mej. E. van Riessen die de Geref. Zendingbond lange jaren als arts te Rante Pao heeft gediend en daarna in Kenya, hadden weliswaar geen resultaat, daar mej. Van Riessen het berwaarslijkelijk voed de Geref. Zendingbond los te laten. Wel wilde ze graag weer onder de Toradja's werken, maar genoemde bond was van oordeel dat zij dat ook kon doen onder de Toradja's van het Rante Pao-gebied. Gelukkig is langzamerhand de Geref. Zendingbond bereid gebleken haar af te staan aan de Mamasa-Toradja's, zodat zij in hartelijke overeenstemming en verstandhouding haar arbeid onder de Toradja's — maar nu in dienst van onze zending, c.q. de Mamasa-kerken — kan hervatten. Een nieuwe arts, mej. Bout, neemt haar plaats in aan het ziekenhuis dat zij leidde in Kenya. Een aanvraag voor een visum is ingediend. Deputaten hopen dat dit spoedig zal afkomen, zodat zij, zodra zij in Nederland is gearriveerd, kan adviseren inzake de herinrichting van het ziekenhuis te Mamasa.

Het is begrijpelijk dat een gebouw dat enkele jaren niet in gebruik is geweest, waaruit bovendien alles is gesloopt tijdens de Wereldoorlog en in de guerrillatijd wat voor de slopers maar enige waarde had, grondig moet worden gerestaureerd. De financiering van restauratie en herinrichting baarde de eerste penningmeester, wijlen prof. Van der Schuit, nog al enige zorg. Maar — gelijk bekend — deze zorg is wel radicaal weggenomen door de buitengewoon geslaagde actie van de bonden, de A.B.C.-Z.-actie, waardoor de restauratie zonder meer ter hand genomen kan worden — deputaten gaven desgevraagd reeds opdracht er een begin mee te maken — en de herinrichting evenzo overeenkomstig de beschikbaar gestelde middelen. Dr. W. de Jong van het ziekenhuis te Makassar geeft bereidwillig adviezen; volgens zijn mening zal de exploitatie van het ziekenhuis mogelijk zijn zonder subsidie van de zending, eventueel slechts een bescheiden subsidie zal vergen. Een moeilijkheid was nog het feit dat het ziekenhuis indertijd was overgenomen door de regering. De Toradjakerken hebben een verzoek ingediend de eigendom weer aan de kerken over te dragen. Volgens de laatste berichten is de regering bereid aan dit verzoek te voldoen. De mogelijkheid enige regeringssubsidies te ontvangen waardoor de medische verzorging versterkt kan worden, wordt onderzocht, maar in de huidige situatie is de indonesische regering enigszins gereserveerd ten opzichte van subsidiëring van particuliere ziekenhuizen. Volgens dr. De Jong en andere artsen is „een ziekenhuis te runnen met of zonder subsidie“.

E. Overige nevendiensten.

Een goede lectuurvoorziening is van het allergegrootste belang. Er komen steeds meer mensen op de zendingsterreinen die kunnen lezen. Opdat het gezegde niet zal opgaan: de zending leert de bevolking lezen en het humanisme, communisme enz. verschaft de lectuur, moet er alle aandacht aan besteed worden dat er goede lectuur beschikbaar komt. De stem van de „papierene zending“ reikt verder dan die van de persoon van de zending! Ook in verband met het voorgenomen kaderwerk is goede lectuur dringend nodig, mede om voldoende afweer te vormen tegen de roomse en seculiere invloeden. Ds. Brandsma dringt aan op uitgave van bijbelse catechisatieboekjes, alsmede van de Heidelbergse catechismus. Hij heeft intussen al een bescheiden begin gemaakt met de verspreiding van lectuur. De nog aanwezige gelden in het fonds „Broed voor het hart“ zullen goed gebruikt kunnen worden, terwijl de herfstcollecte voor de „nevendiensten“ dringend aanbeveling blijft verdienen. Deputaten zullen U gaarne voorstellen het desbetreffende besluit van de vorige synode te doen gelden ook voor de komende periode (Acta 1965/66 art. 81).

Het beeld van het christelijke onderwijs in het Mamasa-gebied vertoont overeenkomstige

trekken als het geheel: gebrekkige outillage, te weinig en over het algemeen niet voor hun taak berekende onderwijskrachten. Juist via de scholen poogden de roomsen te infiltreren. Men streeft ernaar de vroegere (lagere) zendingsscholen die ook in overheidshanden zijn overgegaan, terug te krijgen, maar de vraag is waar de krachten te vinden zijn die werkelijk christelijk onderwijs kunnen geven. De huidige goeroe's hebben een minimale bijbelkennis. Afgedacht nog van de vraag of de zending c.q. de Toradjakerken het gehele onderwijs zou (den) kunnen financieren, lijkt het in eerste instantie de aangewezen weg dat er meer godsdienstonderwijzers komen die les kunnen geven aan de regeringsscholen. Voorts dient dat onderwijs alle steun te ontvangen die mogelijk is, waardoor de structuur van het onderwijs verbeterd wordt. Dankbaar hebben deputaten dan ook kennis genomen van de beslissing van de „Schoolslag“ op hun aanvraag. De „Unie van scholen met de Bijbel“ besloot f 20.000,— beschikbaar te stellen voor de kweekschool en de middelbare school te Mamasa. Dit geld is reeds naar Mamasa overgemaakt en het herstel van beide scholen is begonnen. Voor de Uniecollecte 1968 is weer een aanvraag ingediend om enkele S.M.P.-scholen (vgl. Mulo) te restaureren. Deputaten willen graag deze collecte aanbevelen; zo mogelijk zal voor de S.M.P. te Galoempang, Mambië en Pana totaal f 15.000,— door de Unie beschikbaar worden gesteld.

Hoewel het niet direct als „nevendienst“ kan worden aangemerkt, is het toch van grote betekenis voor heel het werk van kerk en zending dat de economische situatie van de bevolking verbetert. Gebrek aan goede landbouwvoorlichting en vooral ook de slechte toestand van de wegen (met name die van Polewali naar Mamasa) remmen de ontwikkeling sterk. Met de gevolgen daarvan wordt de zending doorlopend geconfronteerd zodat zij deze zaken niet buiten beschouwing kan en mag laten. De opbouw van een christelijke samenleving ook in sociaal-economisch opzicht onttrekt zich niet aan de verantwoordelijkheid van kerk en zending.

7. Werk in het Vendaland.

A. Algemeen overzicht.

Blijkens de ontvangen rapporten heeft het werk in het Vendaland gedurende deze verslagperiode goede voortgang gehad. De zendingarbeiders komen regelmatig in „conferentievergadering“ bijeen ter bespreking van de gemeenschappelijke zaken en ter stimulering van de arbeid. De notulen van deze vergaderingen worden aan deputaten gezonden zodat deze kennis kunnen nemen van het behandelde en, zo nodig, besluiten kunnen nemen naar aanleiding van gedane voorstellen enz.

Het was een grote teleurstelling dat mej. J. Elzinga van Zwaagwesteinde die door deputaten was benoemd tot „sociaal werker“ om onder de vrouwen en meisjes in het Vendaland te werken en zich reeds voorbereidde om die taak te verrichten, geen visum ontving om naar Zuid-Afrika te vertrekken. Zij is inmiddels gehuwd met ds. W. van Soege, zodat het geen zin had om een nieuwe poging te wagen de autoriteiten te bewegen alsnog een visum af te geven. Gelijk gebruikelijk in dergelijke gevallen werd geen reden voor de weigering opgegeven. Hoewel derhalve niet met de stakken te bewijzen, is het wel waarschijnlijk dat deze weigering verband houdt met de regeringspolitiek ten opzichte van de Bantoe's. In een onderhoud dat een deputatie van de zendingwerkers heeft gehad met de minister voor Bantoe-administratie en -ontwikkeling legde deze de nadruk op het doel van het gevoerde beleid: zo snel mogelijk de niet-blanke volken te leiden tot zelfstandigheid. Daarom wordt het aantal blanken in die gebieden waar deze volken wonen, zoveel mogelijk beperkt en, voorzover toegelaten, geconcentreerd op zo weinig mogelijk plaatsen.

Het bovenstaande brengt onwillekeurig het dusgenaamde „rassenvraagstuk“ in het geding. Deputaten hebben tot dusver geen speciaal standpunt ten opzichte van dit vraagstuk ingenomen. Wel hebben zij in gesprekken met zendingarbeiders die met verlof of anderszins in Nederland waren, zich laten informeren. Voorop moet staan dat de niet-blanke bevolking niet de dupe mag worden van kritiek op het rassenbeleid van de Zuid-Afrikaanse regering. In de kerken van Zuid-Afrika, met name in de Geref. Kerk en in de Nederduits Geref. Kerk is een sterk groeiende belangstelling voor de zending merkbaar, gepaard gaande met een duidelijke ontgroeiing aan rassenvooroordeel. Die Geref. Kerk van Zuid-Afrika — de kerk waarmee wordt samengewerkt voor de zending onder de Venda's — heeft bijvoorbeeld met de (niet-blanke) Geref. Kerk onder die Klearlinge in Zuidelijke Afrika, die Geref. Kerk Soutpansberg en die Geref. Kerk Middellande in 1965 de „Eerste algemene Synode van die Gereformeerde Kerke in Zuidelijke Afrika“ gehouden. In de „openingsrede“ van prof. H. du Plessis over Ef. 2 : 19-22 werd de nadruk gelegd op het samen opgebouwd worden tot en ingebouwd worden in de tempel, het huis Gods: „Die Nuwe tyd: Waar ons vandag in die nuwe tyd lewe wat met Christus aangebreek het, is dit 'n heerlike voorreg en roeping om deur God gebruik te word vir die opbou van sy tempel, om saam in hierdie tempel ingebou te word, om saam tempel van die Here

te wees en saam tot 'n woning van God opgebou te word; om saam met ander volke die volk van God te wees en om onder ons *die volk* te leef as volk van God, om daar tempel van die Here te wees. Wanneer dit meer voor ogen zou staan zowel bij hen die het apartheidbeleid verdedigen, als bij hen die harde kritiek erop uitoefenen uit deernis met de zwarte bevolking maar vaak al te gemakkelijk deze in haar geestelike nood opofferen aan hun kritiek, dan zal er niet alleen goduld betracht worden inzake de genoemde ontwikkeling, maar ook begrepen worden dat het brengen van het Evangelie, de zending, — via deze kerken alleen mogelijk (zoals op elk zendingsterrein via de bestaande kerken) — het beste en meest christelike antwoord is dat gegeven kan worden in deze situatie, hoewel detailkritiek ook mogelijk en gerechtvaardigd is, in hoofdlijnen en bijkomende zaken.

Gelijk reeds is opgemerkt, hebben deputaten geen officiële uitspraken gedaan — gesteld dat zij daartoe bevoegd waren. In de „Akte van Samewerking“ die destijds werd vastgesteld om de samenwerking met die Geref. Kerk in Suid-Afrika te regelen, hebben die sendingdeputate van deze kerk enkele veranderingen voorgesteld. De rechtspersoonlijkheid van de zending wordt in deze akte geregeld — destijds via de kerken van Pretoria-Oost en Pretoria-Brooklyn, nu via die van Louis Trichardt. De zendingdeputaten van die Geref. Kerk stelden nu voor te bepalen „Waar die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika by die Regering van Suid-Afrika vir die Christelike Gereformeerde Kerk intree, sal laasgenoemde in sy beleid nie in stryd handel met die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, soos neergelê in Sendingorde en Sinodebesluite nie“. Uw deputaten waren echter van oordeel dat met alle begrip voor de bedoeling een andere formulering de voorkeur verdient. Zij hebben daarom voorgesteld te bepalen dat laatstgenoemde in haar beleid zal „rekening houden met het feit dat die Geref. Kerk in Suid-Afrika dit moet doen“. „Officiële“ uitspraken c.q. standpunten zullen rekening moeten houden met het feit dat die Geref. Kerk in Suid-Afrika de directe verantwoordelijkheid draagt.

B. Het werk van ds. M. Rebel.

Het terreinwerk van ds. M. Rebel vindt regelmatig voortgang. Kerkdiensten in de Vandaag worden op verschillende posten door hem gehouden. Gedurende deze verslagperiode zijn veel kinderen en volwassenen door hem gedoopt. Op enkele plaatsen konden kerkjes gebouwd worden. Ook werden hier en daar nieuwe posten geopend. Zijn rapporten gewagen van steeds intensiever en nauwer contact met de helpers die op de verschillende posten arbeiden. Dit is van het grootste belang. Nu de taalbarrière steeds kleiner wordt, komt er ook meer werkelijk geestelijk contact. Natuurlijk blijven de teleurstellingen ook niet uit. Wanneer een paar helpers wegens belastingschuld gearresteerd worden, geeft dat z'n speciale zorg! Via het „doopklas-gangersonderzoek“ kan de arbeid van de helpers regelmatig gevolgd worden. De resultaten zijn bevredigend. Maandelijks worden er bijeenkomsten met de helpers gehouden (ook met het oog op het onderricht dat ds. Van Rooy hun geeft). Ds. Rebel stimuleert zo veel mogelijk de helpers om huisbezoek af te leggen omdat dat een zaak van elementair belang is. Voorzover het hem mogelijk is gaat hij af en toe zelf mee op huisbezoek. Momenteel zijn er ruim zeventien helpers hetzij „voltijds“, hetzij „deeltijds“ in dienst.

Een groot deel van z'n tijd moet ds. Rebel besteden aan de administratie van de gelden voor het werk. Bovendien moet er toezicht gehouden worden op de bouw van kerkjes enz. vanaf de eerste besprekingen met de autoriteiten tot de voltooiing van de bouw. Op voorstel van de conferentie van zendingarbeiders hebben deputaten toestemming gegeven een bouw-administrateur te zoeken. Ds. Rebel voert de administratie met een voorbeeldige accuratesse, maar zal toch de voorkeur eraan geven deze tijdrovende taak aan een ander over te dragen waardoor hem enige verlichting wordt gegeven, wat zijn arbeid ten goede komt. De mogelijkheid is ook overwogen om in Nederland een dergelijke functionaris te zoeken, maar het lijkt wenselijker deze in Zuid-Afrika zelf aan te trekken, daar niet alleen de overtochtscosten dan bespaard worden, maar ook iemand te werk gesteld kan worden die met de situatie in Zuid-Afrika beter bekend is. Er zijn reeds verschillende sollicitaties binnengekomen, maar een definitief voorstel om tot benoeming over te gaan hebben de deputaten nog niet ontvangen.

Ds. Rebel hoopt de volgende maand met verlof te komen en zo mogelijk, de zendingconferentie van de Gereformeerde Oecumenische Synode bij te wonen. Ook hoopt hij Uw vergadering te kunnen bezoeken.

C. Het werk van ds. J. A. van Rooy.

Het heeft deputaten zeer verheugd ter gelegenheid van de slotdag van de A.B.C.-Z.-actie ds. J. A. van Rooy, missionair predikant van Hoogeveen, te mogen ontmoeten. Deze is in mei enkele weken in Nederland geweest, heeft zowel in Hoogeveen als elders kunnen preken en op de genoemde slotdag, 25 mei, een bezielend woord gesproken. Van zijn aanwezigheid werd dank-

baar gebruik gemaakt om op een paar commissie-vergaderingen zijn adviezen in te winnen. Ook is er een deputatenvergadering gehouden waar met name de arbeid in het Vendlanland aan de orde werd gesteld.

De opleiding van inheemse leerkrachten, helpers, en de leatuurvoorziening behoren tot zijn voornaamste taken. Daarnaast neemt hij een aantal posten voor zijn rekening en werkt hij mee aan de herziening van de bijbelvertaling in de Vandaag, daar de tot nu toe gebruikelijke vertaling dringend herziening behoeft. De genoemde opleiding had over het algemeen goede resultaten. Dat deze opleiding van het allergeen belang is, behoeft geen betoog. Op intensieve wijze geeft ds. Van Rooy zich in goede samenwerking met prof. Floor en ds. Rebel hieraan. Ook op andere wijze poogt ds. Van Rooy zo veel mogelijk in de Schriften te onderwijzen (cursussen e.d.). De bouw van een Bijbelschool bij de voor hem gebouwde pastorie te Sibasa wordt voorbereid zodat hopelijk binnenkort heel de opleiding in een goed geoutilleerd gebouw gegeven kan worden.

Nu steeds meer Vandaag's kunnen lezen, is — evenals onder de Toradja's — een goede leatuurvoorziening van grote betekenis. Door middel van „handboekje“ wordt onderricht gegeven, terwijl een blad „Murumiwa“ (Boodschapper) wordt uitgegeven om regelmatig de Vandaag's te bereiken die kunnen lezen. Ook mochten deputaten een door ds. Van Rooy uitgegeven brochure „Kerk en Sending“ ontvangen; het is geen „handboek oor die sendingwetenskap“, maar „slegs 'n poging om die lig van die Woord van God te laat val op die huidige akuele vraagstukke rondom die verbouding van kerk en sending“.

D. Werk voor een inheems predikant.

Gezien het aantal posten en vooral ook het werk zelf is er sterke behoefte aan een inheems predikant. Pogingen om een niet-blanke predikant bij het werk te betrekken zijn niet geslaagd. De Free and Old Chr. Ref. Churches van U.S.A. en Canada waren bereid de honorering alsmede de andere kosten voor hun rekening te nemen. Een kandidaat van de Theologische School te Hammanskraal, Willem Mogashoa, werd door de Vandaagkerken beroepen voor de verzorging van de leden van de drie gemeenten, Mutale, Folovhodwe en Mukambani, die hem beriespen, uiteraard in goede samenwerking met de zendingen en de helpers, waarbij hij zich tevens zo mogelijk, zou geven voor het zendingswerk. De zusterkerken in Amerika zegden een jaarlijks bedrag toe van 3500 canadese dollars, in elk geval tot en met 1969. Maar kandidaat Mogashoa aanvaardde het beroep niet. Op welke wijze nu in de behoefte aan een inheems predikant kan worden voldaan, is nog niet te zeggen, daar er praktisch geen enkele beschikbaar is, resp. beroepen kan worden.

Volgens de laatste gegevens bedraagt het aantal leden van deze drie gemeenten 665 (in 1967 een vermeerdering van 88 leden). De financiële draagkracht van deze gemeenten is nog minimaal, zodat bijv. in het toegezegde honorarium van R. 60 per maand slechts een eigen bijdrage van R. 2 begrepen was. In het Vendlanland zijn weliswaar meer christenen, maar deze zijn verdeeld over verschillende denominaties (7% van ± 60000 Vandaag's).

E. Het werk van prof. drs. L. Floor.

Prof. L. Floor jr. die in de verslagperiode slaagde voor zijn doctoraal examen aan de universiteit van Potchefstroom en zich voorbereid op zijn promotie, zette zijn arbeid aan de Theologische School te Hammanskraal voort in hartelijke samenwerking met zijn collega's: dr. J. L. Helberg, dr. D. C. S. van der Merwe en ds. L. J. Botha. Het „Jaarblad 1967“ van „Die Hammanskraalse Theologiese skool“ maakt melding van een 15 studenten.

Daarnaast werkt prof. Floor — schriftelijk — mee aan de opleiding van de helpers en steunt — particulier — het zendingswerk van die Geref. Kerk van Cullinan in de buurt van Pretoria. Enkele weken geleden werd er een gemeente geïnstitueerd, terwijl binnenkort waarschijnlijk een vierde post wordt geopend.

Prof. Floor hoopt in het najaar met verlof naar Nederland te komen.

F. Medische dienst.

Bij het begin van de verslagperiode werkten in medische dienst onder de Vandaag's de artsen E. Helms, mevr. A. Helms-ter Weel en P. M. Scheele en de verpleegsters D. Glasbergen en W. Breunisse; laatstgenoemde tevens als vroedvrouw. Mev. Breunisse keerde begin 1966 naar het vaderland terug daar zowel klimaat als werk haar te zwaar werden. Hoewel reeds gepensioneerd assisteert zuster H. M. R. Hangelbroek nog zoveel mogelijk in het ziekenhuis.

Verleden jaar heeft dr. Helms afstand gedaan van het superintendentschap van het ziekenhuis Siloam. Hij was voornemens slechts voor halve dagen in het ziekenhuis te werken om meer aandacht en tijd te kunnen geven aan het districtswerk. Hoewel het laatste vrij saai en

medisch gezien minder interessant is, is het toch van grote betekenis. Juist in dit werk liggen grote mogelijkheden van nauwe aansluiting bij het directe zendingswerk. Dit districtswerk heeft verschillende facetten: medisch preventief (inenting tegen pokken en kinderverlamming — elk kwartaal een inentingstournee); medisch gerechtelijk (ongevallen, vechtpartijen, aanradingen en andere geweldadigheden waarin de politie gemoeid is); medische keuringen (voor bepaalde opleidingen, invaliditeitsuitkeringen en ouderdomspensioenen); bestrijding van besmettelijke ziekten (vooral tuberculose — elk jaar een 100 nieuwe gevallen, veel kinderen; bezoeken aan klinieken en bezoekenpunten — elke veertien dagen, maar beter elke week); medische hulp aan armlastigen (per spreekuur in klinieken en bezoekenpunten 40 tot 90 mensen — vóór het spreekuur begint wordt een korte dienst gehouden geleid door een helper). Of er reeds een opvolger voor dr. Helms als superintendent gevonden is, is niet bekend. In elk geval heeft dr. Helms zolang dat niet het geval was, zijn werk in deze functie voortgezet. Wanneer hij zich meer aan het districtswerk zal kunnen geven, zullen gebieden die momenteel praktisch van elke medische hulp verstoken zijn, ook in het werk betrokken kunnen worden.

De mogelijkheid is overwogen in de Malonga-vlakte een nieuw zendingshospitaal op te richten en ook daar het medische districtswerk ter hand te nemen. Voorshands lijkt het niet mogelijk dat de regering deze mogelijkheid zal helpen realiseren.

Melding dient te worden gemaakt van de actie die door de Bond van Chr. Geref. Vrouwenverenigingen is gevoerd om een kapel te stichten op het terrein van het ziekenhuis Siloam (de diensten werden/worden altijd in de open lucht gehouden). Door allerlei administratieve en technische moeilijkheden is de bouw van de kapel vertraagd. In hoeverre deze bouw inmiddels ter hand is genomen, is niet bekend.

De overige medische werkers verrichten hun werk in het zendingsziekenhuis dat zoveel mogelijkheden biedt het Evangelie daadwerkelijk uit te dragen, met de volle inzet van hun krachten.

G. Werk onder vrouwen en meisjes.

Over het werk onder de Venda-vrouwen en -meisjes werd in het vorige rapport reeds opgemerkt dat deze arbeid de uitzending van een vrouwelijke kracht noodzakelijk maakte om daaraan leiding te geven. Gelijk reeds werd opgemerkt was het de bedoeling dat mej. J. Elzings als zodanig zou worden uitgezonden. Toen dat niet mogelijk bleek, zijn op voorstel van ds. Van Rooy een paar Venda-meisjes naar een Bijbelschool gezonden om een opleiding te ontvangen voor de bedoelde arbeid. Deputaten hopen van harte dat op deze wijze althans in eerste instantie dit noodzakelijke werk kan geschieden. Zij willen in dit opzicht met name melding maken van het werk van mev. van Rooy die op lofwaardige wijze zich geeft voor het „vrouwen-klas-werk“.

H. Colportage-dienst.

Daar zuster Hangelbroek veel tijd beschikbaar stelt om in het ziekenhuis te assisteren (zij geeft les aan de leerling-verpleegsters, behartigt de apotheek van het ziekenhuis en hield „spreekuur“ toen dr. Helms met verlof was in de noodzakelijkste gevallen n.l. voor de tuberculose-patienten) heeft zij de laatste tijd weinig gelegenheid gehad zich te geven aan de colportage-arbeid. Wel zal zij het op prijs stellen in de naaste omgeving van Siloam dit werk te blijven verrichten.

Wanneer de boekwinkel gereed zal zijn, zal de colportage opnieuw moeten worden opgezet. Het is de bedoeling dat de boekwinkel komt te staan onder leiding van de te benoemen bouw-administrateur.

De belangrijkheid van boekwinkel en colportage behoeft na wat er gezegd is over de leetuurvoorziening niet te worden onderstreept. Deputaten zijn ook ten dezen diligent.

8. Thuisfront.

A. Propaganda.

Heel het werk van de zending zal — menselijkerwijs gesproken — niet mogelijk zijn, geen geregelde voortgang kunnen hebben, als er niet een liefhebbend, biddend en offerend „thuisfront“ is. En dat „thuisfront“ zal niet goed kunnen functioneren wanneer het niet bekend is met wat er op de zendingsterreinen gebeurt. Behalve het „geschreven“ woord (zie sub B) is hier het gesproken woord van grote betekenis. Met dankbaarheid maken deputaten gewag van het feit dat de „pioniers“ van de eerste tijd, ds. A. Bikker en ds. M. Geleijnse erop uitrukten om waar het hun maar mogelijk is op zendingsdagen en zendingsavonden, voor gemeenten, verenigingen, bonden te spreken over de zending. Ook de in actieve dienst op het „zendingsfront“ werkzame zendingsarbeiders gaan de kerken in tijdens hun verloftijd om zoveel mogelijk de mensen te bereiken en hen te stimuleren voor het zendingswerk.

Gelijk reeds sub 3 is opgemerkt, hoopt de missionaire predikant van Utrecht, ds. Bikker, na ontheven te zijn van de secretariaats-opdracht zich nog meer in te zetten voor de propaganda, waartoe de kerkeraad hem van harte de opdracht wil verlenen c.q. continueren. Wie hem kent, weet dat er vele plannen gemaakt worden om de zending nog meer onder de aandacht van de kerken te brengen! De grote Zender geve hem gelegenheid en gezondheid deze plannen te realiseren, bijna onvermoeibaar en altijd enthousiast!

B. Zendingblad en -kalender.

gedurende de verslagperiode is het zendingblad „Uw Koninkrijk Kome“ regelmatig verschenen onder redactie van ds. M. Baan, ds. A. Bikker en ds. M. W. Nieuwenhuijze. Na voor het eerst in november 1966 verschenen te zijn, begint in augustus 1968 de 60ste jaargang die om administratieve redenen zal lopen tot 31 december 1969. De zendingsarbeiders publiceren geregeld hun bevindingen en illustreren een en ander met foto's. Uit de ontvangen reacties van de lezers is merkbaar dat men regelmatige voorlichting ten eerste op prijs stelt.

De zendingskalender die enkele jaren zesbladig verscheen, kwam in 1967 weer met 12 bladen uit. Voor het eerst werden er in 1968 een paar foto's uit Israël opgenomen. Elk jaar gaan er ongeveer 10.000 exemplaren het zendingshuis uit. Ook deze uitgave wordt blijkens ontvangen reacties gewaardeerd.

De prijzen van beide uitgaven, met name die van „Uw Koninkrijk Kome“, die de laatste jaren vrijwel op hetzelfde peil zijn gebleven, zullen verhoogd moeten worden om de exploitatie sluitend te houden. Een sluitende exploitatie moet echter niet als een conditio sine qua non worden beschouwd, gelet op de propagandistische waarde van deze uitgaven waarvan de indirecte „baten“ niet te berekenen zijn.

C. De A.B.C.-Z. actie.

Met vreugde maken deputaten melding van de prachtige actie die de bonden in het seizoen '67-'68 hebben gevoerd voor de zending onder de naam: A.B.C.-Z.-actie. Ook al heeft niet elke gemeente met evenveel energie zich ingezet voor deze actie — er zijn nu eenmaal ook gemeenten die „tussen de stallingen“ blijven zitten evenals de Rubeniëten ten dage van Debora — toch bleek de actie met enorm veel roehuisiasme op vele plaatsen gevoerd te zijn, want op de slotdag van de actie, zaterdag 25 mei 1968 in de Expo-hal te Hilversum, kon als resultaat bekend worden gemaakt dat er een bedrag van meer dan een half miljoen gulden bijeen was gebracht! De slotdag, zelf een massale en indrukwekkende manifestatie, en heel de actie stemmen tot ootmoedige dankbaarheid dat er zoveel zendingsliefde leefde in de kerken, dat er zoveel offerbereidheid bij jong en oud gevonden werd, dat — bovenal — de Here de harten daartoe neigde. Deze actie die zich zeer zeker richtte op het werk van de kerk „naar buiten“, zal ook haar „baten“ afwerpen „naar binnen“, want nog altijd geldt dat een kerk die zich haar roeping om het Evangelie te verkondigen aan hen die „buiten“ zijn, niet bewust is, noch beleeft, geen bloeiende maar een ten dode opgeschreven kerk is, daar dan de kans meer dan levensgroot is dat zij zichzelf „naar binnen“ verteert.

Uiteraard heeft de afrekening nog niet plaats gevonden daar het energieke actie-comité uit verschillende plaatsen wel de toezeggingen, maar nog niet de betalingen (met of zonder aftrek van kosten) heeft ontvangen. Maar gezien de behoefte op de terreinen hebben de deputaten reeds mandaat gegeven en begin te maken met de uitvoering van verschillende projecten. De noodzakelijke vernieuwing en uitbreiding (denk aan Indonesië!) van het „auto-park“ is reeds begonnen (de „A“). Met de bouw van de Bijbelschool (de „B“) wordt een begin gemaakt. Dat de colportage (de „C“) nu verder kan worden uitgebouwd (boekwinkel!) behoeft geen betoog. Tenslotte zal de restauratie en herinrichting van het ziekenhuis te Mamasa (de „Z“) een behoorlijke investering vergen, ook al kan deze investering aangepast worden aan de beschikbare middelen. Deputaten zijn zich terdege bewust dat al deze investeringen met de nodige financiële voorzichtigheid dienen te geschieden, met name als deze hun invloed zullen laten gelden op de exploitatierekeningen van de komende jaren. Zij zijn dan ook van oordeel dat een gedeelte van het bijeengebrachte bedrag gereserveerd behoort te blijven om de overgang naar de meerdere exploitatiekosten zonder te grote schokken mogelijk te maken, ook al weten en vertrouwen zij dat de kerken bereid zullen zijn deze grotere kosten voor hun rekening te nemen en dat een beroep op de kerken nooit tevergeefs zal zijn.

In het kader van deze actie werd een grammfoonplaat uitgegeven „O, laat mij 't u vertellen“ in een oplage van bijna 5000 exemplaren die op een klein aantal na allemaal verkocht werden. Dat de reeds uitgegeven maar nog voorradige grammfoonplaten (met Toradja-zang), alsmede de gekleurde series kinderkaarten en sieraaden uit Afrika ter gelegenheid van deze actie extra verkocht werden behoeft geen betoog.

D. Zendingslectoraat.

De generale synode 1965/66 droeg deputaten op „het curatorium van de Theologische Hogeschool desgevraagd van advies te dienen inzake de benoeming van een lector in de zendingswetenschappen" (Acta art. 75 sub 3c). Op hun vergadering van 22 oktober 1965 kwam deze zaak reeds aan de orde. Er werd toen gerapporteerd dat in een onderhoud dat curatoren hadden met een commissie uit de zendingsdeputaten, bleek dat beide instanties het erover eens waren dat de bevoegdheid tot het aanstellen van een lector in de zendingswetenschappen ligt bij het curatorium en dat de aanstelling zal geschieden in overleg met de zendingsdeputaten. Opnieuw kwam deze zaak aan de orde op hun vergadering van 25 februari 1966 waarin een brief van het curatorium werd behandeld, waaruit bleek dat het curatorium besloten had het programma voor het lectoraat als volgt te omschrijven: 1. onderwijs in de geschiedenis van de zending waarbij het accent dient te worden gelegd op de huidige problematiek; 2. onderwijs in de kennis van de hedendaagse levende godsdiensten. Voorts had het curatorium besloten gedurende de lopende cursus aan de professoren Hovius en Oosterhoff opdracht te geven tentamen af te nemen in op te geven literatuur betreffende onder 1 samen-gevatte vakken. Tenslotte verzocht het curatorium het honorarium van de lector te willen vaststellen en de financiering voor rekening van de zendingskas te willen nemen. Een deputatie van het curatorium lichtte dit schrijven waarin ook een aanbeveling werd gedaan, nader toe. Na enige discussie werd besloten in te stemmen met de voorstellen van het curatorium met dien verstande dat deputaten de voorkeur gaven aan een professoraat in de zendingswetenschappen boven een lectoraat, dat zij bereid waren een deel van de onkosten voor hun rekening te nemen, dat de mogelijkheid overwogen worde deze zaak onder te brengen bij één van de bestaande professoraten c.g. op te dragen aan een te benoemen vijfde hoogleraar, dat zij tenslotte het op prijs zouden stellen als het onderwijs-programma in overeenstemming met de vakken genoemd in art. 5 van de Zendingsorde zou worden gebracht.

Inzake de uitvoering van deze voorstellen is uw deputaatschap niets bekend.

E. Contacten met andere zendingen enz.

Daar de zending niet geïsoleerd kan leven, verbeugt het deputaten u ook nu te kunnen rapporteren dat er goede contacten zijn met andere zendingen en zendingsorganisaties.

Op de komende zendingsconferentie die aan de a.s. Gereformeerde Oecumenische Synode voorafgaat, hopen deputaten vertegenwoordigd te zijn. Zij benoemen een deputatie van drie personen: ds. Bikker, ds. M. Rebel en ds. Drayer, terwijl aan de deputaten voor de evangelisatie werd gevraagd een vierde vertegenwoordiger aan te wijzen. Met de secretaris van de Gereformeerde Oecumenische Synode, dr. Paul Schrottenboer die een bezoek aan Indonesië bracht en daarbij ook contact had met de Toradjakerken, had een deputatie van deputaten een onderhoud. Het verslag dat dr. Schrottenboer uitbrecht over dat bezoek, werd ook ter beschikking van deputaten gesteld. Met veel dank en waardering hebben deputaten hiervan kennis genomen, daar dit verslag getuigt van een grote interesse voor het werk van de zending en vooral voor de Toradjakerken. Deze kerken hebben een verzoek ingediend lid te mogen worden van de G.O.S. Desgevraagd zal ds. Bikker deze kerken op de a.s. vergadering te Amsterdam vertegenwoordigen. Het is een goede zaak dat de Toradjakerken door aansluiting bij de G.O.S. in verbinding komen met kerken van gereformeerde confessie.

De relatie met de Gereformeerde Zendingsbond is niet frequent, maar door de samenwerking betreffende de Theologische School te Rante Pao zal deze straks wel intensiever worden. De besprekingen inzake de uitzending van dr. Van Riessen naar Mamasa verliepen steeds in goede sfeer.

Met de deputaten voor de uitwendige zending van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en Noord-Amerika werd op 14 mei j.l. te Gouda een samenspreking gehouden. Verschillende zaken als het participeren in de grote interkerkelijke geldacties werden in goede harmonie besproken. Wederzijds werden informaties gewisseld. Reeds geruime tijd ontvangen alle deputaten en zendingswerkers overzee het zendingsblad „Paulus", zoals ook omgekeerd „Uw Koninkrijk Kome" aan genoemde deputaten wordt gezonden.

De relatie met de zending van de Gereformeerde Kerken beperkt zich tot de gebruikmaking van de opleidingsmogelijkheden die het Zendingscentrum te Baarn biedt. Zowel ds. Brandsma als ds. Van Heest hebben daar geheel of gedeeltelijk hun opleiding ontvangen. Voorts staat het Zendingscentrum bij met raad en daad voor het verkrijgen van visa, de samenstelling en verzending van de uitrusting en het verzenden van de reliefgoederen naar de zendings-terreinen. Deputaten maken met grote dank gewag van deze medewerking.

Met de Nederlandse Zendingsraad wordt alleen contact onderhouden voor de transfer van de benodigde gelden naar Indonesië. Ook voor deze medewerking zijn deputaten zeer dankbaar.

9. Zendingsorde.

De door uw deputaten voor de synode van '65-'66 ontworpen Zendingsorde kon de goedkeuring van deze synode niet weglagen. Deputaten ontvingen de opdracht een nieuw concept-zendingsorde voor te leggen aan de volgende synode (Acta art. 75 sub 5-7). Zij hebben zich derhalve opnieuw over deze zaak beraden en hebben de oer-U bijgaand een concept aan te bieden dat niet meer de naam „Zendingsorde" draagt, maar „Regeling voor de buitenlandse zending". De Kerkorde spreekt over „bepalingen" die door de generale synode worden vastgesteld inzake de verkondiging van het Evangelie aan de niet-gekerstende volken, en niet meer zoals vóór 1965/66 het geval was van „zendingsorde" (K.O. art. 21 — voorheen art. 52). Deputaten zijn van oordeel dat terecht de benaming „zendingsorde" is vervallen. De titel „orde" zou te zeer de indruk kunnen wekken alsof deze aan de Kerkorde gecoördineerd in plaats van gesubordineerd zou zijn. Dat deze indruk blijkbaar ook reëel is, kan aangetoond worden met het feit dat verschillende bepalingen van de Kerkorde zonder meer waren overgenomen in de Zendingsorde, althans dat het nodig werd geacht speciaal naar artikelen in de Kerkorde te verwijzen wat in feite overbodig is wanneer de subordinatie van de „zendingsorde" aan de Kerkorde in het oog wordt gehouden. Ook overigens wordt bij andere deputaatschappen (uitgezonderd dan die deputaatschappen die in art. 21 K.O. aan de orde zijn) nimmer over „orde" gesproken, maar over reglement, instructie enz. Dit alles overwegende menen uw deputaten dat het beter is te spreken over „Regeling voor de buitenlandse zending". Zij verwijzen u voor de inhoud van deze „Regeling" graag naar de bijlage bij dit rapport.

10. Voorstellen.

Verschillende voorstellen zijn in het voorgaande reeds gedaan. Deputaten herhalen deze onder toevoeging van enkele die qualitate qua worden gedaan:

- A. de synode benoeme een secretaris voor de buitenlandse zending in vaste dienst;
 - B. de synode benoeme een eerste en tweede penningmeester met een secundus;
 - C. de synode benoeme opnieuw een adviseur;
 - D. de synode keure de aanwijzing van de kerken van Hilversum-Oost en Amsterdam-Nieuw-West als zendende kerken voor het werk onder de Toradja's goed;
 - E. de synode stelle de „Regeling voor de buitenlandse zending" vast;
 - F. de synode bestendige het besluit van de generale synode betreffende de najaarscollecte voor de nevendiensten, Acta '65/'66 art. 81, voor de jaren 1969-1971.
- Overeenkomstig art. 30 sub 14 K.O. zal de voordracht inzake de benoemingen voorgesteld sub A-C in een afzonderlijk schrijven U worden aangeboden.

Met grote dank mag terug gezien worden op de periode van drie jaar waarover U nu verslag is geboden. Er waren teleurstellingen, moeilijkheden, maar ook vele zaken van onverwacht perspectief, van verrassende zegen. De zaak van de zending leeft! De laatste boodschap die wijlen prof. Van der Schuit van zijn sterfbed de deputaten deed toekomen, moge doorgegeven worden ter besluiting van dit rapport: Het Evangelie zal overwinnen, en voor de Toradja's en voor de Venda's!

M. Drayer

Bijlage

CONCEPT REGELING VOOR DE BUITENLANDSE ZENDING VAN DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND.

Artikel 1.

Tencinde de niet-gekerstende volken het Evangelie te verkondigen en hen die tot geloof gekomen zijn en de heilige doop ontvangen hebben te vergaderen in zelfstandige gemeenten, alsmede deze gemeenten desgewenst bij te staan bij de opbouw van een eigen kerkelijk leven, worden missionaire predikanten en andere zendingswerkers uitgezonden.

Artikel 2.

De uitzending van een missionair dienaar des Woords geschiedt door een plaatselijke kerk hetzij met, hetzij zonder medewerking van andere plaatselijke kerken, maar deze uitzending zal niet mogelijk zijn zonder overleg met en advies van de deputaten voor de buitenlandse zending; indien bij dit overleg geen overeenstemming kan worden bereikt, beslist de particuliere synode, met mogelijkheid van beroep op de generale synode.

Wanneer er geen kerk is die alleen of in samenwerking met andere kerken de uitzending vraagt, zullen genoemde deputaten zelf zich met een of meer kerken in verbinding stellen om de uitzending te bevorderen.

Artikel 3.

De in het voorgaande artikel genoemde medewerking, c.q. samenwerking verlenen de kerken door middel van deputaten.

Elke particuliere synode benoemt twee deputaten met hun secundi die zitting hebben voor de tijd van twee jaren en terstond herkiesbaar zijn; wanneer zij het ressort van hun particuliere synode verlaten, treden zij direct af.

De generale synode benoemt een deputaat-secretaris wiens positie door de deputaten wordt geregeld onder verantwoordelijkheid aan de generale synode. Zij benoemt tevens een deputaat-eerste en een deputaat-tweede penningmeester met een secundus, die op elke generale synode aftreden en direct herkiesbaar zijn.

Zo nodig voegt de generale synode een of meer adviseurs toe aan het deputaatschap.

De deputaten worden door de generale synode gemachtigd en geïnstrueerd; zij zijn van al hun handelingen verantwoordelijk aan de generale synode. Zij brengen rapport uit over hun werkzaamheden aan elke particuliere en generale synode zo vaak deze vergaderen.

Artikel 4.

De raad van de zending kerk(en) en de deputaten zullen zo dikwijls vergaderen als dit door de kerkeraad of door de deputaten zal nodig geacht worden; de kerkeraad kan zich doen vertegenwoordigen door één of meer gedeputeerden.

Zijn er meer zending kerken voor één zendingsterrein dan werken deze met elkaar samen door bemiddeling van de deputaten ter behartiging van de gezamenlijke arbeid of tot wederzijdse steun inzake eigen missionaire arbeid.

De deputaten hebben het recht van alle stukken die betrekking hebben op de missionaire arbeid, kennis te nemen en hun oordeel ter kennis te brengen aan de kerkeraad die in overleg met de deputaten deze arbeid behartigt.

Artikel 5.

Beroeping en uitzending van een missionair dienaar des Woords geschiedt door de zending kerk op voordracht van kerkeraad en deputaten die zijn beroepsbrief en instructie vaststellen.

De benoeming van andere zendingarbeiders geschiedt door de deputaten die hun akte van aanstelling, waarin de rechtspositie geregeld wordt, alsmede hun instructie vaststellen.

Artikel 6.

Zij die uitgezonden worden, zullen opgeleid worden voor hun arbeid; de wijze waarop dit geschieden zal, wordt geregeld door de deputaten.

Vóór de uitzending zullen deputaten zich overtuigen van de goede uitslag van deze opleiding.

Artikel 7.

De bevestiging tot de missionaire dienst zal plaats hebben volgens het formulier door de generale synode daarvoor vastgesteld. De missionaire predikant blijft ook op het terrein waar hij werkt, dienaar van de zending kerk die hem in overleg met de deputaten instrueert.

Artikel 8.

De regeling en verzorging van de christelijke barmhartigheid, het christelijke onderwijs enz. geschiedt door de deputaten.

Artikel 9.

Het arbeidsveld van de uit te zenden dienaar en andere zendingarbeiders wordt door de zending kerk aangewezen op advies en met goedkeuring van de deputaten die daarvoor de machtiging van de generale synode behoeven.

Indien in geval van dringende noodzaak van arbeidsterrein veranderd moet worden, treden kerkeraad en deputaten handelend op onder verantwoordelijkheid aan de generale synode.

Artikel 10.

De kosten van de uitzending en de verdere arbeid van de missionaire dienaren en de andere zendingarbeiders worden door de zending kerk gedragen tenzij er een andere regeling in onderling overleg is getroffen.

De deputaten zijn bevoegd de zending kerk te steunen door bovengenoemde kosten geheel

of gedeeltelijk uit de generale zendingkas te voldoen, maar hebben toe te zien dat geen onnodige posten daarin worden opgenomen.

Artikel 11.

De benodigde gelden worden bijeengebracht door collecten, giften, schenkingen, erflijningen en alle andere wettige middelen. De deputaten hebben het recht, als het nodig is, een extra collecte van de kerken te vragen.

Het beheer van deze gelden is toevertrouwd aan de penningmeester van de deputaten; hij ontvangt zijn instructies van de deputaten en doet alleen op hun last uitbetalingen.

Jaarlijks stellen de deputaten een begroting van inkomsten en uitgaven vast.

De penningmeester doet jaarlijks rekening en verantwoording aan de deputaten in een door hen vastgestelde vergadering. Zij zullen alleen hun goedkeuring geven na advies van de deputaten voor financiële zaken.

De deputaten doen rekening en verantwoording aan de generale synode.

Artikel 12.

De deputaten hebben de verantwoordelijkheid voor alle eigendommen van de zending.

Artikel 13.

Indien een missionair predikant op het zendingsterrein arbeid verricht ten behoeve van en in samenwerking met kerken, c.q. zendingorganisaties waarmee speciale overeenkomsten zijn gesloten, waartoe de vergadering van deputaten en zending kerken kan besluiten, zal de verhouding van deze predikant tot de zending kerk bij speciale instructie worden vastgesteld met in achtname van het bepaalde in de artikelen 7 en 15.

Indien er op het zendingsterrein zelfstandige kerken zijn ontstaan, dan zal het zendingwerk in nauwe samenwerking met deze kerken, indien zij dat wensen, worden voortgezet volgens een overeenkomst die voorzover deputaten daarbij betrokken zijn, de goedkeuring van de generale synode behoeft.

Artikel 14.

De deputaten en zending kerken zullen zoveel mogelijk toezicht houden op de uitgave van lectuur die in het werk van de zending zal worden verspreid; zij zullen voorzover nodig meewerken aan de vertaling van de Bijbel in de taal die op de zendingsterreinen wordt gesproken.

Artikel 15.

De missionaire predikanten en de andere zendingarbeiders zijn in hun arbeid gebonden aan Gods Woord en de Formulieren van enigheid.

Het toezicht op de belijdenis en de wandel van de missionaire predikanten berust bij de kerk die hen zendt; indien ten opzichte van leer en/of leven gezondigd wordt en de zending kerk daarvan zekerheid krijgt, zal zij overeenkomstig de daarvoor in de Kerkerode vervatte bepalingen handelen. Evenzo zal geschieden ten opzichte van de andere zendingarbeiders door de kerkeraad onder welke zij ressorteren.

BIJLAGE XIX

Art. 67, 70, 71, 72

RAPPORT II VAN COMMISSIE II BETREFFENDE DE BUITENLANDSE ZENDING.

1. Uw commissie kan zich vinden in de visie van de deputaten, dat een secretaris in vaste dienst nodig is en benoemd worde. Uw commissie is echter van oordeel, dat de getroffen regeling ten aanzien van ds. M. Drayer in zijn huidige positie als secretaris van deputaten in de laatste alinea gewijzigd moet worden analoog art. 5 van Bijlage XXXVII blz. 108 der K.O., zodat ds. Drayer en zijn gezin lid zijn te Hilversum-O. en ds. Drayer zelf tevens als predikant lid van de kerk te Amsterdam-Zd. is, waarbij het toezicht op leer en leven van ds. Drayer zal berusten bij beide kerkeraden.
2. Uw commissie acht het gewenst, gelet op het rapport van deputaten voor financiële zaken,

dat gestreefd wordt naar een nieuwe opzet van de administratie, zowel hier te lande als op de zendingsterreinen, en dat het in het rapport van deputaten voor financiële zaken genoemde overleg zo spoedig mogelijk wordt afgerond.

Zij acht het ook wenselijk, dat deputaten zoveel mogelijk werken overeenkomstig van tevoren door hen opgestelde begrotingen.

3. Uw commissie is van oordeel, dat het deputatenbeleid ten aanzien van het aantrekken van functionarissen op zakelijke basis moet plaats vinden. Deputaten zullen eerst hebben vast te stellen welke vacatures er zijn en welke krachten moeten worden ingezet om daarna oproepen te laten uitgaan in de kerken ter vervulling en voorziening.
Uw commissie acht de kerkdienst, waarin de uitzending van mej. J. Elzinga plaats vond, zeer praematuur.
4. Uw commissie constateert, dat er in de opmerkingen over het rassenvraagstuk in allerlei uitgaande stukken van de laatste jaren weinig lijn te ontdekken valt. Zij acht het nodig, dat deputaten zich zullen bezinnen op de implicaties van het beleid van de Afrikaanse regering ten aanzien van ons werk op het zendingsterrein, en dat zij dit doen in overleg met die Geref. Kerk in Suid-Afrika.
5. De commissie spreekt haar waardering uit voor de opzet en inhoud van het zendingsblad „Uw Koninkrijk Kome”, zoals dat de laatste tijd de kerken voorlicht over het werk op de zendingsterreinen.
6. Zij verbeugt zich over de groeiende contacten tussen uw deputaten en die van de Geref. Gemeenten in Ned. en Noord Amerika voor uitwendige zending.
7. Zij acht het juist om te spreken van „regeling” voor de buitenlandse zending, maar geeft u in overweging vanwege de eenheid in de K.O. ook ten aanzien van de andere arbeid der Kerk naar buiten (zie: art. 21 K.O.) te spreken over regeling of reglement in plaats van „orde”.

Voorstellen:

Uw commissie stelt u voor:

- A. een secretaris voor de buitenlandse zending in vaste dienst te benoemen.
- B. een eerste en tweede penningmeester met een secundus te benoemen.
- C. opnieuw een adviseur te benoemen.
- D. de aanwijzing van de kerken van Hilversum-Oost en Amsterdam-Nieuw-West als zending kerken voor het werk onder de Toradja's goed te keuren.
- E. de in het deputatenrapport voorgestelde „Regeling voor de buitenlandse zending” na de volgende wijziging van de art. 1 t/m 3 aldus vast te stellen:
 - art. 1. Tot de roeping der kerk behoort de verkoediging van het evangelie aan al de volkeren, en het bijeenbrengen in zelfstandige gemeenten van hen, die tot geloof gekomen zijn.
Deze arbeid zal geschieden door middel van missionaire predikanten en andere zendingsarbeiders.
 - art. 2. De uitzending van een missionair dienaar des Woords geschiedt door een plaatselijke kerk, met of zonder medewerking van andere plaatselijke kerken.
Deze uitzending zal niet mogelijk zijn zonder overleg met en advies van de deputaten voor de buitenlandse zending. Indien bij dit overleg geen overeenstemming kan worden bereikt, beslist de particuliere synode, met mogelijkheid van beroep op de generale synode. Wanneer er geen kerk is die alleen of in samenwerking met andere kerken de uitzending vraagt, zullen genoemde deputaten zelf zich met een of meer kerken in verbinding stellen om de uitzending te bevorderen.
 - art. 3. Elke particuliere synode benoemt twee deputaten met hun secundus die zitting hebben voor de tijd van tenminste twee jaren en terstond herkiesbaar zijn; wanneer zij het ressort van hun particuliere synode verlaten, treden zij direct af.
De generale synode benoemt een deputaat-secretaris wiens positie door de deputaten wordt geregeld onder verantwoordelijkheid aan de generale synode. Zij benoemt tevens een deputaat-eerste en een deputaat-tweede penningmeester met een secundus, die op elke generale synode aftreden en direct herkiesbaar zijn.
Zo nodig voegt de generale synode een of meer adviseurs toe aan het deputaatschap.
De deputaten worden door de generale synode gemachtigd en geïnstrueerd. Zij zijn van al hun handelingen verantwoording schuldig aan de generale synode. Zij brengen rapport uit over hun werkzaamheden aan elke particuliere en generale synode zo vaak deze vergaderen.

- F. het besluit van de generale synode betreffende de najaarscollecte voor de nevendiensten, Acta '65/66 art. 81, voor de jaren 1969-1971 te bestendigen.
- G. de getroffen regeling ten aanzien van ds. M. Drayer als secretaris van deputaten na de volgende wijziging van de laatste alinea vast te stellen:
Waar ds. Drayer zich metterwoon vestigt, zal aan de kerkeraad worden gevraagd ds. Drayer en zijn gezin als lid in te schrijven en tevens onder zijn toezicht te nemen, terwijl ds. Drayer zelf als predikant ook lid zal zijn in Amsterdam-Zuid. Het toezicht op zijn belijdenis en wandel zal berusten bij de kerkeraad van Amsterdam-Zuid en de kerkeraad, waarvoor zijn woonplaats ressorteert, in onderlinge samenwerking. Ressorteren beide kerken onder verschillende classes dan dienen eventueel deze classes samen te werken.
- H. de deputaten op te dragen te streven naar een nieuwe opzet van de administratie in overleg met de deputaten voor financiële zaken.
- I. het deputatenbeleid omtrent het aantrekken van werkers op zakelijke basis te doen plaats vinden.
- J. de deputaten op te dragen in overleg met die Geref. Kerk in Suid-Afrika zich te bezinnen op de implicaties van het beleid van de Afrikaanse regering ten aanzien van ons werk op het zendingsterrein aldaar.
- K. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werkzaamheden.

T. Brienen, rapporteur.

BIJLAGE XX

Art. 73

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR EVANGELISATIE.

Deputaten voor de evangelisatie der christelijke gereformeerde kerken in Nederland hebben de eer u het volgende te rapporteren over hun werkzaamheden vanaf de synode 1965/1966.

I. Samenstelling van het deputaatschap.

Het deputaatschap is als volgt samengesteld:

— benoemd door de generale synode: br. P. de Korte
ds. P. op den Velde
ds. J. H. Velema.

— benoemd door de particuliere synode van
het noorden: ds. T. Harder, sec. ds. J. Vogel
het oosten: ds. H. W. Eerland, sec. vakature
het westen: ds. B. van Smeden, sec. ds. A. W. Drechsler
het zuiden: ds. C. J. Ph. Sobering, sec. ds. M. Vlietstra

Het moderamen van deputaten is als volgt samengesteld:

voorzitter: ds. J. H. Velema
sekretaris: ds. T. Harder
penningmeester: br. P. de Korte

Tot april 1967 werd het sekretariaat van ons deputaatschap op voortreffelijke wijze vervuld door ds. C. J. Ph. Sobering.

Op één van onze laatste vergaderingen heeft de voorzitter meegedeeld, dat hij de tijd gekomen acht de generale synode te verzoeken hem niet weer te benoemen als evangelisatie-deputaat.

Wij willen in dit rapport vermelden, dat wij in ons deputaatschap met dankbaarheid terugdenken aan het vele werk, dat ds. J. W. v. d. Gronden voor onze kerken op het terrein van de evangelisatie heeft verricht. Sinds de vorige synode was hij geen deputaat meer. Nu heeft zijn God hem ontslagen van al zijn aardse werk.

In de periode vanaf de vorige synode tot en met april 1968 heeft ons deputaatschap in totaal 18 maal vergaderd, waaronder twee keer samen met evangelisatie-ouderlingen en klassikale deputaten.

II. Werkzaamheden.

Op velerlei wijze hebben deputaten getracht de arbeid van de evangelisatie te begeleiden, te activeren en te stimuleren. In grote lijnen waren deze kontakten de volgende:

1. *Kontakt met de kerken.*

Elk jaar hebben wij de kerkeraden via een rondschtrijven geïnformeerd over het evangelisatiewerk, zoals dat in onze kerken wordt verricht.

Met verschillende kerkeraden hebben wij in de afgelopen periode contact gehad, waaruit ons gebleken is, dat dit werk steeds meer aandacht binnen de kerken ontvangt.

In augustus 1967 hebben wij alle kerkeraden toegezonden het G.O.S. rapport: De roeping van de gemeente in een van het evangelie vervreemde wereld. We hebben de kerkeraden verzocht dit rapport op een vergadering te bespreken.

Ook wij zelf hebben dit rapport uitvoerig besproken en een nota daarover toegezonden aan deputaten voor Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en correspondentie met buitenlandse kerken.

2. *Kontakt met evangelisatie-ouderlingen en klassikale deputaten.*

Tijdens deze periode hebben we twee vergaderingen belegd voor deze broeders. Gelukkig hebben we op de tweede vergadering een grotere belangstelling kunnen constateren dan op de eerste.

Met vreugde delen we u mee, dat steeds meer kerkeraden er toe over gaan één broeder uit hun midden te benoemen met een speciale opdracht voor het evangelisatiewerk. We hebben de duidelijke indruk, dat dit het werk alleen maar ten goede komt. Er zijn bij ons op dit moment 28 evangelisatie-ouderlingen bekend.

Van sommige klassikale deputaten ontvangen wij van tijd tot tijd het rapport, dat zij van hun werkzaamheden aan de klassis uitbrengen. Ook de taak van deze deputaten wordt steeds duidelijker. Hier en daar worden jaarlijks regelmatig onder leiding van de klassikale deputaat kadervergaderingen belegd voor de leden van de plaatselijke commissies in de klassis.

Het is onnodig te zeggen, dat deputaten dit niet alleen waarderen, maar zo nodig ook stimuleren.

3. *Kontakt met het Verband van chr. geref. evangelisatiecommissies.*

In de afgelopen periode is er zo nodig contact geweest met het Verband en hebben deputaten zich zo mogelijk op de Verbandsvergaderingen laten vertegenwoordigen. Wij zijn dankbaar voor het goede werk, dat door dit Verband in de jaren van zijn bestaan is verricht.

Het is bekend, dat het Verband zichzelf zal opheffen. Over de ontwikkeling daarvan en daardoor is advies gevraagd aan en overleg gepleegd met deputaten.

Na opheffing zullen deputaten vele taken van het Verband overnemen. Gedacht kan hier worden aan het contact met de plaatselijke evangelisatiecommissies, aan het stimuleren van de arbeid dezer commissies en het organiseren van konferenties voor de medewerkers in de evangelisatie, speciaal het recreatie-werk.

Gesproken is ook over het voortbestaan van ons evangelisatieblad „Licht en waarheid”. Deputaten zijn akkoord gegaan met een voorstel van het Verbandsbestuur hiervoor een lektuurstichting in het leven te roepen. De benoemde redactie-commissie kreeg de opdracht het een en ander voor te bereiden.

4. *Kontakt met België.*

In april '68 werden deputaten door de broeders J. C. Maris, H. v. d. Schaaf en W. Steenbergen geïnformeerd over een mogelijkheid tot evangelisatiewerk in België. Genoemde broeders hebben vanuit Antwerpen het verzoek ontvangen, of de Chr. Geref. kerken bereid zijn daar te werken in een wijk van deze stad, waar nog geen andere kerk met evangelisatie-arbeid bezig is. Behalve dat er vanuit de historie van beide volken en vanuit de geschiedenis der kerk een duidelijke relatie is tussen de Belgische en de Nederlandse christenen, wordt daar momenteel grote behoefte gevoeld aan een positieve, schriftuurlijke inbreng in het evangelisatiewerk, zoals die door onze kerken in eigen land reeds geleverd wordt. Gedacht is om vanuit een christelijke boekhandel, die er nog niet in Antwerpen is, met dit werk te starten. De kerkeraden van Dordrecht-zuid en Eindhoven hebben dit verzoek besproken en staan er helemaal achter. Zij zien echter geen kans dit alleen van de grond te krijgen en verzoeken middels evangelisatie-deputaten om de steun der kerken.

Deputaten, enerzijds van mening, dat hier toch echt wel iets moet gebeuren, temeer daar het hier gaat om de juiste bijbelse fundering van het werk van de kerk in de

evangelisatie, staan anderzijds voor de vraag, of hier een taak ligt voor de evangelisatie-deputaten onzer kerken. Wij zouden dan ook graag zien, dat uw vergadering zich hierover uitspreekt, waarbij wij de notitie maken, dat — mocht de G.S. zich positief hierover uitspreken en deputaten hiertoe opdracht geven — dit impliceert, dat de bijdrage der kerken met deze post verhoogd dient te worden.

5. *Opleiding tot evangelist.*

Per 1 april 1967 hebben deputaten aan br. H. H. van Well de gelegenheid gegeven voor de opleiding tot evangelist. Naast een tijdelijke stage in Rozenburg, waar hij o.l.v. van ds. S. Wijnsma wordt ingewerkt in het praktisch evangelisatiewerk, neemt hij deel aan een katechetenkursus, is hij opgenomen in een werkgroep op het evangelisatie-centrum der geref. kerken te Baarn — waarvan wij alle medewerking ontvangen — en zal hij door enige deputaten theologisch worden gevormd. Deputaten beijveren zich voor deze broeder een plaats in één van onze kerken te zoeken.

Deputaten hebben hun medewerking verleend aan de benoeming van mej. A. Visser te Veenendaal als part time kracht voor de jeugd-evangelisatie-activiteiten in Euro-poort/Botlek met ingang van 1 september D.V.

6. *Euro-poort/Botlek.*

Konden wij in ons vorig rapport mededeling doen van het beroep, dat de kerk van Rozenburg op ds. S. Wijnsma had uitgebracht als evangelisatie-predikant, thans kunnen wij u met vreugde berichten, dat mee door de stimulerende leiding van ds. Wijnsma dit werk in deze jaren van de grond is gekomen. Het is ons uit de rapporten en besprekingen gebleken, dat de figuur van de evangelisatie-predikant erkenning vindt in de industrie, zowel bij de werknemer als bij de werkgever. In een heel goede samenwerking met de kerk van Rozenburg, die hoewel klein toch veel krachten voor dit werk weet in te zetten, wordt het werk daar opgezet. Plaatselijke akties zoals bijv. een zaaivak, tijdelijke activiteiten zoals het recreatiewerk op De Krabbe-plaat, worden ter hand genomen. Binnen de interkerkelijke evangelisatie neemt onze kerk zeker niet de minste en ook heel duidelijk een positieve plaats in.

Deputaten zijn dankbaar, dat het mogelijk gemaakt is op deze wijze ons in de evangelisatie te presenteren. Over het geheel genomen menen we dan ook dit werk van leden onzer kerken positief te mogen waarderen.

De rapporten van Rozenburg spreken waarderdend over het werk van br. H. H. v. Well.

7. *Twente.*

Nadat in juli '65 tussen de kontakt-commissie van de twentse kerken en deputaten een overeenkomst was vastgelegd over de arbeid van br. Schouten, begon genoemde broeder per 1 september van dat jaar aan zijn werk. Het is langzaam op gang gekomen, steeds duidelijker kwam er tekening in het werk en we zijn na drie jaar zover, dat we met vrijmoedigheid kunnen zeggen, dat br. J. O. Schouten daar goed op zijn plaats is. In Almelo, Enschede en Hengelo worden mee door zijn stimulerende leiding klubs gehouden en bijzonder verheugend is de positieve inbreng van jongeren in dit werk. Door middel van instructieavonden probeert br. Schouten de gemeentelieden te mobiliseren en worden de gemeenten bij het praktisch werk betrokken. De persoonlijke kontakten van br. Schouten met de buitenkerkelijken groeien zowel in de breedte als in de diepte. Regelmatig werden in samenwerking met onze twentse predikanten welkomstdiensten gehouden. Vorig jaar heeft br. Schouten ervaring opgedaan in het recreatie-werk, omdat hij enige weken gewerkt heeft aan het Veluwe-meer, samen met o.a. een groep jongelui uit Enschede. Dit jaar gaat men, als de plannen slagen, op een camping in Twente, waar veel mensen uit de drie steden kamperen, aan eigen recreatie-werk doen.

8. *Emmen — Nijmegen.*

Krachtens in het verleden gelegde relaties hebben wij ook in deze periode de kerk van Emmen, waar nodig, financieel gesteund voor het evangelisatie-werk.

Financiële steun gaven we ook steeds aan de kerk van Nijmegen, die ons jaarlijks over het werk van haar commissie en predikant rapporteerde. Met verwondering en vreugde hebben we kennis genomen van het werk, zoals dat daar met name door de pastor-loci werd verricht.

9. *Recreatie.*

De laatste jaren is ook in onze kerken een nieuwe vorm van evangelisatie-werk van de grond gekomen: het werk onder de rekrenten.

Deputaten hebben persoonlijk in deze jaren kennis genomen van dit werk, zoals dat gebeurt in Zeeland en op De Krabbeplaat (Rosenburg). Steeds meer kerkeraden en evangelisatiecommissies in de recreatiegebieden doen een beroep op ons deputaatschap om dit werk financieel te steunen. Deputaten zijn in principe bereid dit werk, dat o.i. niet geheel voor rekening van zo'n plaatselijke kerk mag komen te subsidiëren, wanneer blijkt, dat die plaatselijke kerk, eventueel gesteund door kerken uit de klassis, doet, wat in haar vermogen ligt. Anderzijds zijn wij van mening, dat wij naast onze praktische inbreng in dit recreatiewerk ons ook hebben te bezinnen op de vragen, die hier aan de orde zijn. Daarom willen wij u straks een voorstel doen tot reorganisatie en uitbreiding van ons deputaatschap.

In april '68 werden we benaderd door deputaten voor het recreatie vraagstuk in de gereformeerde kerken om mee te werken aan de totstandkoming van een interkerkelijk overlegorgaan inzake kerk en recreatie. Deputaten hebben dit verzoek nog in overweging.

10 *De Frontlinie.*

Ons instruktieblad *De Frontlinie* heeft onder redactie van één onzer deputaten regelmatig kunnen verschijnen.

Een nieuwe administratrice werd ervoor aangetrokken.

Van de Bond van Chr. Geref. zondagsscholen ontvingen we het verzoek om schetsen voor de vertelling in ons blad op te nemen. De Bond was bereid de kosten, voortkomend uit deze uitbreiding, te betalen.

III. *Financiën.*

Exploitatie-rekeningen over de jaren 1965 t/m 1967, alsmede een begroting voor de jaren 1969 t/m 1971 zijn hierbij gevoegd (Bijlage 1 en 2).

Deputaten zijn dankbaar, dat volgens besluit van de vorige synode een extra beroep op de kerken kon worden gedaan.

Gezien de uitbreiding van het werk en de vele verzoeken om steun, die wij regelmatig ontvangen, achten wij het noodzakelijk voor de komende jaren de bijdrage te richten op f 0,75 per ziel. Wij hopen, dat uw vergadering de noodzakelijkheid hiervan, die onder meer uit de begroting duidelijk wordt, inziet.

IV. *Reorganisatie en uitbreiding.*

Gezien de ontwikkeling van het evangelisatiewerk binnen en buiten onze kerken en mee door de opheffing van het Verband van evangelisatiecommissies zijn deputaten van mening, dat de taak van het deputaatschap voor evangelisatie zich in de toekomst zal wijzigen, verbreden en verdiepen. De bezinning op een aantal problemen, die zich nu reeds op dit terrein aftekenen, wordt mee één van de taken, waarop deputaten zich hebben voor te bereiden.

Daarom stellen deputaten u voor ons deputaatschap uit te breiden, zodat de werkzaamheden over drie sekties verdeeld kunnen worden:

- sekte verbale evangelisatie.
- sekte kerk en recreatie.
- sekte kerk en industrie.

Terwijl alle deputaten verantwoordelijk blijven voor heel het werk van het deputaatschap, zal de taak van deze sekties, die vooral bezinnend en coördinerend zullen werken, voornamelijk liggen in de voorbereiding van een plenaire deputatenvergadering.

Het aantal generale deputaten willen we gelijk laten met dien verstande, dat de G.S. drie deputaten benoemt, waaronder een penningmeester, terwijl de afvaardiging uit de particuliere synoden verdubbeld dient te worden en in totaal dus 11 leden in ons deputaatschap en in de verschillende sekties zitting hebben.

Wij menen op deze wijze tot een juiste werkverdeling te kunnen komen, hetgeen de uitvoering van het werk alleen maar ten goede komt.

V. *Samenvatting.*

Wij hebben in dit rapport slechts de grote lijnen laten zien, waarbinnen het evangelisatie-werk onzer kerken zich afspeelt.

Het is een verheugend verschijnsel, dat steeds meer plaatselijke kerken niet alleen hun opdracht zien, maar ook uitvoeren.

Het is duidelijk, dat deputaten hier graag stimuleren en zo nodig instrueren.

We hebben de indruk, dat de belangstelling van vele kerkleden voor dit werk toeneemt.

Dankbaar zijn wij, dat wij u bovenstaande hebben kunnen rapporteren. Voldaan echter niet. Graag hadden wij in deze periode iets meer gedaan aan bezinning op de vele vragen op dit terrein.

De mogelijkheid daartoe ontbrak ons echter.

Mede om zich meer aan bezinning op de arbeid te kunnen wijden, onderstrepen deputaten het verzoek van deputaten ADMA om te komen tot een administratief centrum, dat vele administratieve werkzaamheden ook van ons deputaatschap zal kunnen overnemen.

VI. *Voorstellen.*

Deputaten bieden u de volgende voorstellen aan:

1. zich te beraden op en zich uit te spreken over het werk in België en eventueel deputaten te machtigen via de plaatselijke kerk(en) in het zuiden deze opdracht te doen uitvoeren;
2. in verband met de uitbreiding van het werk deputaten te machtigen van de kerken in de komende jaren f 0,75 per ziel te vragen;
3. opnieuw drie deputaten te benoemen;
4. om de redenen, genoemd onder IV. van dit rapport, het deputaatschap uit te breiden en te besluiten, dat er voortaan van elke particuliere synode twee deputaten worden benoemd.

T. Harder, sekretaris.

Bijlage 1

Rapport deputaten evangelisatie.

DEPUTATEN VOOR EVANGELISATIE DER
CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND.

EXPLOITATIE REKENING OVER DE JAREN 1965-1967

Lasten:

	1965	1966	1967
Reis- en vergaderkosten	f 1.154,49	f 1.169,27	f 1.343,05
Porti en Adm.kosten	" 292,98	" 235,88	" 463,58
Kosten „De Frontlinie“	" 2.716,19	" 2.698,08	" 2.923,84
Abonn. „Licht en Waarheid“	" 418,25	" 421,75	" 1.016,50
Kosten „Europoort“	" 17.203,67	" 24.487,35	" 25.144,56
Kosten „Twente“	" 3.147,—	" 11.350,—	" 9.800,—
Bijzondere bijdragen	" 2.415,98	" 3.470,28	" 6.556,27
	<u>f 27.348,56</u>	<u>f 43.832,61</u>	<u>f 47.247,80</u>

Baten:

	1965	1966	1967
Kollekten:			
P.S. van het Noorden	f 3.371,38	f 7.535,11	f 7.794,04
P.S. van het Oosten	" 4.038,15	" 8.058,24	" 8.721,73
P.S. van het Westen	" 3.421,27	" 7.416,04	" 7.891,80
P. S. van het Zuiden.....	" 3.417,85	" 5.874,50	" 5.822,83
	<u>f 14.248,65</u>	<u>f 28.883,89</u>	<u>f 30.230,40</u>

Opbrengst Zendingdagen ...	f 5.059,31	f 4.996,29	f 5.943,95
Bijdr. Ver. en Comm.	" 564,82	" 475,25	" 367,—
Giften	" 697,—	" 1.292,50	" 337,50
Abonn. „De Frontlinie“	" 1.759,20	" 1.624,82	" 2.170,45
Interest	" 3.254,88	" 2.686,57	" 2.984,02
Nadelig Saldo.....	" 1.764,70	" 3.875,29	" 5.214,48
	<u>f 27.348,56</u>	<u>f 43.832,61</u>	<u>f 47.247,80</u>

Bijlage 2

Rapport deputaten evangelisatie.

BEGROTING VOOR DE JAREN 1969 t/m 1971.

Inkomsten:

Kollekten, giften, interest f 52.500,—
 N.B. Kollekten op basis van f 0,75 per ziel.

Uitgaven:

Reis- en vergaderkosten	f 1.500,—
Administratieve kosten	" 500,—
Tekort De Frontlinie	" 1.000,—
Licht en Waarheid, incl. expl. tekort	" 1.000,—
Kosten Europort	" 26.000,—
Kosten Twente	" 12.000,—
Evangelisatie Nijmegen	" 500,—
Evangelisatie Eemmen	" 250,—
Evangelist(en)	" 8.000,—
Recreatie werk *)	" 2.750,—
	<hr/>
	f 53.500,—

*) — Zeeland ± f 1.750,—

— Diversen ± f 1.000,—

N.B. Deze begroting geldt voor één jaar, wat inkomsten en uitgaven betreft.

P. de Korte, penningmeester.

BIJLAGE XXa

Art. 73

SUPPLEMENT OP HET RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR EVANGELISATIE DER CHR. GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND.

Mee door de ontwikkeling van een tweetal zaken, die terloops reeds in ons rapport werden gesignaleerd, zien deputaten voor de evangelisatie zich genoodzaakt in een supplement op hun rapport daarvan een bredere uitwerking te geven.

Supplement I. — sub II, 5 : Opleiding tot evangelist.

De laatste tijd worden wij als deputaten er op meer dan één wijze mee geconfronteerd, dat jongeren uit onze kerken de opleiding tot evangelist volgen aan het Nederlands Bijbel Instituut te Doorn. Op zichzelf is het uiteraard een verheugend verschijnsel, dat jongeren zich op deze wijze voor dit werk willen inzetten. We willen dit ook duidelijk positief waarderen.

Anderzijds komen we hier in de praktijk toch wel voor bepaalde vragen te staan. Deze vragen raken nog niet zozeer de achtergrond en inhoud van bovengenoemde opleiding. Deputaten zijn daarover te weinig geïnformeerd om hierover een juist oordeel te geven.

Deze vragen raken echter wel de kerkelijke status van zo'n evangelist. Daarom willen wij ook onderstrepen, dat het zeer wenselijk zou zijn naar wegen te zoeken, waarlangs het mogelijk wordt jongeren met dergelijke aspiraties vanuit onze kerken zelf op te leiden. Tastend en zoekend gaan wij in deze nog onze weg. De zaak zelf vonden we echter van dermate groot belang, dat we ze graag ter bezinning en eventueel ter beoordeling en uitvoering op de tafel van uw vergadering wilden leggen.

Supplement II. — sub II, 9 : Recreatie.

In ons rapport informeerden wij u onder II, 9 reeds over een verzoek tot medewerking aan een interkerkelijk overlegorgaan inzake kerk en recreatie.

Intussen heeft in juni j.l. een eerste oriënterende bespreking plaats gevonden, die door twee onzer deputaten is bijgewoond. Ook deze zaak is van groot belang.

Het is bekend, dat de BKV zich de laatste jaren zeer intensief en voor de kerken beslist stimulerend heeft bezig gehouden met de vragen rondom en het werk van de recreatie.

Doordat de BKV van dienstverleningsapparaat hoe langer hoe meer geworden is tot begeleidingsapparaat, stelt deze vereniging nu aan de kerken in Nederland de vraag: wat wilt u doen op dit terrein?

De bedoeling van het interkerkelijk overlegorgaan is zich als kerken samen te bezinnen op het vraagstuk van de recreatie, een inventarisatie te geven van de taken van de kerk in de recreatie en contact te onderhouden of te zoeken met andere dan kerkelijke instanties, die zich ook met de recreatie en de rekreatie bemoeien. Uit ons rapport is reeds duidelijk geworden, dat deputaten van mening zijn, dat wij ons rekenschap dienen te geven van de vragen, die hier aan de orde zijn. Bovendien is het ons bekend, dat de inbreng van leden onzer kerken in de praktijk van dit werk bijzonder gewaardeerd wordt. We menen echter, dat voordat wij aan dit overlegorgaan deelnemen, onze kerken zich hierover eerst op uw vergadering dienen uit te spreken, ook al omdat dit uiteraard financiële consequenties mee brengt.

Supplement III — sub VI.: Voorstellen.

U gelieve derhalve onze voorstellen aan te vullen met de volgende:

- 1a. zich te beraden op en zich uit te spreken over de opleiding tot en de positie van de evangelist in onze kerken;
- 1b. zich te beraden op en zich uit te spreken over de deelname van onze kerken via evangelisatie-deputaten aan het interkerkelijk overlegorgaan inzake kerk en recreatie.

Namens deputaten voor evangelisatie,
 T. Harder, sekretaris.

BIJLAGE XXI

Art. 73

RAPPORT VAN COMMISSIE II BETREFFENDE DE EVANGELISATIE.

1. Uw commissie nam met belangstelling kennis van de opmerkingen van deputaten over het werk in België. Na ampele overweging en gehoord de deputaten kwam uw commissie tot de overtuiging, dat het werk in België aangevat moet worden. Er ligt vanuit de historie van beide volken en vanuit de geschiedenis der kerk een duidelijke relatie tussen de belgische en nederlandse christenen. Er is daar momenteel grote behoefte aan een positieve, christelijke inbreng in het evangelisatiewerk. Er bestaat in België ook behoefte aan werkers, daar de nood groot is. Derhalve is uw commissie van oordeel, dat hier een werkt terrein mee voor onze kerken ligt.
2. Hetgeen in het deputatenrapport sub 5 en sub Supplement I vermeld staat, geeft uw commissie aanleiding op te merken, dat een eigen vorming van evangelisatiewerkers (-sters), waaronder de opleiding tot evangelist(e) zeer gewenst is. Het komt uw commissie voor, dat met de kerkelijke status, waar het rapport over spreekt, bedoeld is de kerkelijke vorming van de evangelist(e).
3. De commissie is van oordeel, dat het recreatie-werk behoort bij het deputaatschap voor de evangelisatie, gelijk het deputatenrapport dit stelt. De instructies 7.09 en 7.10 willen een reeds gegroeide situatie nader regelen en kunnen derhalve aanvaard worden, zodat de bezinning op, de voorlichting over en de steunverlening bij het recreatiewerk naar het inzicht van uw commissie aan het deputaatschap voor evangelisatie op te dragen zijn. Dit noopt tot reorganisatie van het bestaande deputaatschap, waarbij uw commissie van oordeel is, dat de voorgestelde secties van verbale evangelisatie en kerk en recreatie naast uitvoerend werk ook bezinning omvatten, terwijl de sectie kerk en industrie zich meer moet bezig houden met de feitelijke situatie en het praktische werk, daar bezinning ressorteert onder deputaatschap ADMA. Vervolgens is uw commissie van oordeel, dat het deelnemen aan het interkerkelijk overleg inzake kerk en recreatie in zover en zolang verantwoord is, als deze deelname niet verder gaat dan overleg.
4. Uw commissie is van mening, dat in het licht van het bovenstaande een uitbreiding van het deputaatschap noodzakelijk is, en het wenselijk is, dat een administratief bureau in het leven wordt geroepen, waardoor meer bezinning op hun arbeid door deputaten mogelijk wordt. Het is uw commissie gebleken, dat in de Evangelisatie-orde (Bijlage XV blz. 75 K.O.) reeds sprake is van twee afgevaardigden uit elke particuliere synode en dat uw deputaten overeenkomstig deze orde hun deputaatschap kunnen uitbreiden.

5. Uw commissie is van oordeel, dat de „Frontlinie“ meer dan tot nu toe moet worden afgestemd op de bezinning, advisering en instruering der kerken op een wijze, die aanspreekt.
6. Tenslotte wijst uw commissie u erop, dat bij aanvaarding van de instructies en de voorstellen én bij het wegvallen van het Verband van chr. geref. evangelisatiecommissies de Evangelisatie-orde een noodzakelijke wijziging c.q. aanvulling vereist.

Voorstellen:

- Uw commissie stelt u voor:
1. uit te spreken, dat het werk in België ter hand worde genomen, en deputaten op te dragen dit werk via de plaatselijke kerk(en) in het zuiden te doen uitvoeren;
 2. de deputaten op te dragen wegen en middelen te zoeken om te komen tot een eigen vorming van evangelisatiewerkers(sters);
 3. de deputaten voor evangelisatie de opdracht te geven:
 - a. de kerken in de recreatiecentra tot het vervullen van hun taak om het evangelie te brengen aan recreanten te stimuleren,
 - b. de betrokken kerken van voorlichting en advies in dit opzicht te dienen,
 - c. te zoeken naar middelen en wegen om de betrokken kerken hierbij daadwerkelijke steun te verlenen;
 overeenkomstig instructie 7.10, waarmee gelijk voldaan is aan instructie 7.09;
 4. door elke particuliere synode zoals reeds gesteld is, twee deputaten te laten benoemen;
 5. deputaten opdracht te geven om de Synode voor te leggen welke noodzakelijke wijzigingen c.q. aanvullingen in de Evangelisatie-orde moeten worden aangebracht;
 6. de omslag op f 1,— per ziel te brengen in verband met de uitbreiding van het werk;
 7. de handelingen van de deputaten goed te keuren;
 8. opnieuw 3 deputaten te benoemen.

T. Brienens, rapporteur.

BIJLAGE XXII

Art. 74

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE AMBTELIJKE BEARBEIDING VAN DE SCHIPPERS.

Bovenvermelde deputaten doen u hieronder toekomen het verslag van hun werkzaamheden over de periode 1965/1967.

Samenstelling van het deputaatschap, bij het begin van de verslagperiode.

Benoemd door de Generale Synode:

ds. M. Baan, voorzitter; secundus ds. W. de Joode;
 ds. J. W. v. d. Gronden, secretaris-penningmeester; secundus W. J. Graves;
 ds. P. N. Ribbers; secundus ds. M. Vlicstra;
 ds. J. M. Visser; secundus ds. G. J. Buys.

Een gevoelige slag trof ons deputaatschap doordat ds. J. W. v. d. Gronden op 14 januari 1967 onverwacht overleed. Hij had sedert de instelling zitting en vervulde al die tijd de functie van secretaris-penningmeester. Wij gedenken hem als een deputaat, die met grote ijver nauwgezet zijn werk in het belang van de geestelijke verzorging van onze schippersleden heeft verricht. Zijn plaats met de daaraan verbonden functie is ingenomen door de secundus.

Adviseurs van deputaten: de schippersouderlingen

D. Koelink, via de kerkeraad van Hoogeveen;

N. v. d. Veen, via de kerkeraad van Kampen;

J. Poker, via de kerkeraad van Dordrecht-zuid.

Betreffende br. J. Poker kan worden opgemerkt dat deze op onze voordracht door de kerkeraad van Dordrecht-zuid, na daartoe door de gemeente te zijn gekozen, op 25 februari 1968 in een godsdienstoefening, waarin onze voorzitter voorging, in het ambt van ouderling is bevestigd.

Schipperspredikanten.

Ds. W. de Graaf, die naast zijn werk in Hasselt ook namens ons deputaatschap onder de

schippers werkte, heeft op 14 augustus 1967 afscheid van deze kerk genomen, omdat hij een beroep van de kerk te Nieuw Vennep had aangenomen. Hierdoor kwam tevens een einde aan zijn werk onder de schippers.

Aan ds. L. Kleisen is op diens verzoek, wegens het bereiken van de 70-jarige leeftijd door de classis Amsterdam ingaande 1 oktober 1967 emeritaat verleend. Grote waardering spreken deputaten uit voor de wijze waarop deze beide predikanten zich van hun taak hebben gekwet. Ongetwijfeld heeft hun arbeid er toe bijgedragen de band tussen de schippers onderling en de kerk te verstevigen. Wat het eerste betreft moge worden gewezen op het in 1967 tot stand gekomen door ds. Kleisen samengestelde adresboekje van onze schippers.

Door deze gang van zaken was er in het tijdsbestek van enkele maanden geen predikant meer die zich geheel of ten dele aan het werk kon wijden. Hierdoor is het werk onder onze schippers in een moeilijke situatie gekomen. Gelukkig werd een onzer adviseurs, die uit hoofde van zijn beroep toch reeds met veel schippers in aanraking kwam, n.l. br. J. Poker, bereid gevonden zoveel als in zijn vermogen is aandacht aan de schippers te besteden, al beperken zijn contacten zich hoofdzakelijk tot Dordrecht en Rotterdam. Daar een groot gedeelte van de binnenvaart zich echter rond deze plaatsen concentreert zal door zijn werk het contact met het merendeel van onze schippersleden kunnen worden gebandhaafd. Ten einde aan br. Poker de ambtelijke status te verlenen is hij, zoals hiervoor reeds is vermeld, bevestigd tot schippersouderling.

Per circulaire zijn de kerkeraden en de schippers met deze gang van zaken op de hoogte gesteld. Aan laatstgenoemden is bovendien aangeraden in voorkomende gevallen, zolang nog niet in de ambtelijke bearbeiting ten volle is voorzien, vooral contact op te nemen met predikanten en/of kerkeraden, in die overbruggingsperiode wel bijzondere aandacht aan onze schippers mogen besteden.

Om op de hoogte te komen van hetgeen er onder de schippers ten aanzien van de geestelijke verzorging leeft zijn hun, met genoemde circulaire, vragenlijsten toegezonden, waarop zij dien-aangaande suggesties kunnen doen. Hoewel bij het opstellen van dit rapport nog niet een dusdanig aantal vragenlijsten is terugontvangen, dat daaruit het algemene gevoel van onze broeders schippers over de aan de orde gestelde zaken kan worden opgemaakt, stellen deputaten zich op het standpunt dat de ambtelijke verzorging het best wordt gediend door een speciaal daarvoor werkzaam zijnde predikant. Het streven van deputaten gaat dan ook in deze richting. Het verzorgen van een predikant brengt echter dusdanige consequenties mee, dat de schippers zijn opgewekt aan ons deputaatschap periodieke financiële steun te verlenen. In de giften ten behoeve van ons werk is de laatste jaren n.l. een duidelijk waarneembare teruggang te constateren, t.w. 1964 f 9.000,—; 1965 f 5250,—; 1967 f 4700,—. In verband hiermede werd in 1966 het streefbedrag voor de landelijke collecte van 15 op 25 cent gebracht. Onze varende gemeente bestaat thans uit ongeveer 170 gezinnen, die zowel in binnen- als buitenland varen. Het is uitermate moeilijk met zulk een betrekkelijk klein aantal, verspreid over een groot gebied, enigszins regelmatig contact te onderhouden. Het is daarom de hartelijke wens van deputaten dat de wegen zo mogen worden gebaad dat hiervoor een predikant zal worden gevonden, die zich met de inzet van zijn volle persoon aan dit tijdrovende werk wil geven. Reeds in 1966 was het ons gebleken dat het niet verantwoord zou zijn, twee predikanten voor dit werk aan te trekken. Een rayongewijze verzorging, waarvan in het vorige rapport sprake is, is uiteraard in het geheel niet te realiseren.

Tevens zijn aan de schippers vragen gesteld over zich eventueel aan boord bevindende *bandrecorders*. Aan de hand van de antwoorden zal worden overwogen of tot het beschikbaar stellen van geluidsbanden met preken van predikanten onzer kerken kan worden overgegaan.

Aan de kerk van Nijmegen werd financiële steun verleend om in *Mook*, waar geregeld zandschippers samenkomen, enige keren per jaar godsdienstoefeningen te kunnen houden. Tot 1965 gingen onze predikanten tweemaal per jaar in *Mannheim* voor. Dit werk is echter gestaakt; enerzijds op grond van het geringe aantal Christelijke Gereformeerde schippers dat daar aanwezig is, anderzijds wegens de daaraan verbonden hoge kosten. De laatste keer waren aanwezig 8 volwassenen en 4 kinderen, terwijl de kosten voor ons deputaatschap f 165,— waren. In *Stampersgat* is tijdens de bieten campagne jaarlijks een onzer predikanten voorgegaan.

De Vaste Koers is geregeld verschenen. Aangezien op de vragen, gesteld aan het einde van elk catechetisch artikel, slechts door 12 jeugdige personen wordt geantwoord (niettegenstaande aan de deelnemers aanmoedigingspremies in de vorm van boeken worden verstrekt) is in meergenoemde circulaire de aandacht van de ouders gevestigd op hun roeping in deze.

Om het verschijnen van dit blad, dat deputaten van groot belang achten, te laten voortduren, is in 1965 besloten de abonnementsprijs van f 3,— te brengen op f 5,— per jaar.

Br. Schoemeyer in Amsterdam-oost verzorgt de administratie op goede wijze.

Aan onze kerkeraden is het streven aanbevolen van de *Huisvestingscommissie* Christelijke school voor schipperskinderen te Rotterdam, om in Rotterdam-Delfshaven een tehuis te stichten voor schipperskinderen, die voortgezet onderwijs volgen.

Ten slotte kunnen deputaten mededelen dat het sociologisch onderzoek, waartoe door de Generale Synode 1965/66 machtiging was verleend, niet is ingesteld omdat de door de regering daarvoor in uitzicht gestelde subsidie niet is afgekomen.

Deputaten, die in de verslagperiode 7 maal vergaderden, stellen u niet alleen voor voor de ambtelijke bearbeiting van de schippers opnieuw deputaten te benoemen, doch tevens het deputaatschap met een lid-predikant uit te breiden, zodat het deputaatschap uit 5 personen zal bestaan. Reden hiervoor is dat er thans geen enkele reserve aanwezig is voor de taken, die de predikant-leden vervullen.

W. J. Graves, sekretaris.

BIJLAGE XXIII

Art. 74

RAPPORT VAN COMMISSIE III INZAKE DE AMBTELIJKE BEARBEIDING VAN SCHIPPERS.

Met betrekking tot het aan uw vergadering uitgebrachte rapport van deputaten voor de ambtelijke bearbeiting van schippers wil uw commissie graag het volgende opmerken.

I. Schipperspredikant.

De Generale Synode van Zwolle-Apeldoorn 1965/66 droeg aan de deputaten voor de ambtelijke bearbeiting van schippers op, om geleidelijk te komen tot een rayonswijze bearbeiting van de schippers, Acta, art. 93. Met deputaten is uw commissie van oordeel, dat deze zaak niet te realiseren is, omdat het niet verantwoord zou zijn twee predikanten voor dit werk aan te trekken, en omdat de combinatie van de dienst van schipperspredikanten met het dienen van een kleine gemeente niet aan te bevelen is.

Ondertussen is een geheel nieuwe situatie ontstaan, omdat binnen een tijdsbestek van enkele maanden geen enkele predikant meer beschikbaar was voor dit werk. Deze moeilijke situatie heeft voor deputaten tot bezinning geleid, met als resultaat, dat deputaten toch willen blijven streven in de richting van een predikant in volledige dienst voor dit werk. Bij een onderzoek, dat uw commissie instelde bij voornoemde deputaten, bleek inderdaad, dat zij het zeer belangrijk en noodzakelijk achten, dat er weer een predikant komt, die speciaal bestemd is voor de ambtelijke bearbeiting van de schippers.

Echter, uw commissie is van deze noodzaak niet tenvolle overtuigd. Zij overweegt daarbij het volgende:

- Het rapport van deputaten spreekt wel van de moeilijkheden, die er zijn rond deze arbeid, maar wijst geen mogelijkheden aan en komt niet met een voorstel onttrent de realisering van het door deputaten noodzakelijk geachte.
- Uw commissie onderstreept de moeilijkheid om te komen tot contact met de schippers, nu steeds meer binnenschippers in het buitenland gaan varen.
- Uw commissie heeft de indruk dat ten gevolge van de moeilijkheden in de binnenscheepvaart een gedeelte van het toch al betrekkelijk kleine aantal van 170 gezinnen een vaste ligplaats heeft, zodat zij mee kunnen leven met een plaatselijke gemeente. Terzijde zij nog opgemerkt dat hier mogelijk een van de oorzaken ligt van de teruggang in de bijdragen van de schippers zelf voor dit werk.
- Afgedacht van wat de kerken, die aan een vaarwater liggen, zelf kunnen doen, is het volgens het rapport van deputaten mogelijk, het contact met een groot deel van de schippers te handhaven door middel van schippersouderlingen.
- Deputaten hebben ook in „De Vaste Koers” een middel om geestelijke leiding te geven aan, en contact te onderhouden met de schippers, en vragen met het oog daarop uitbreiding van het deputaatschap met een lid-predikant.

2. Voorstellen:

Uw commissie stelt voor:

- het beleid van deputaten goed te keuren en deputaten te danken voor hun arbeid;
- opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
 - te streven in de richting van meer schippers ouderlingen om in die weg het contact met de schippers te onderhouden;

- de kerken die liggen aan een vaarwater te herinneren aan hun taak ten opzichte van de schippers;
- het deputaatschap met een lid-predikant uit te breiden.

J. Westerink, rapporteur.

BIJLAGE XXIV

Art. 77, 168

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET KONTAKT MET DE JEUGDBONDEN DER CHR. Geref. KERKEN IN NEDERLAND.

Als deputaten voor het contact met de jeugdbonden mogen wij u het volgende rapporteren over onze werkzaamheden gedurende de periode 1965-'68.

I. Samenstelling van het deputaatschap.

Volgens besluit van de generale synode was ons deputaatschap tijdens deze periode als volgt samengesteld: ds. P. op den Velde, voorzitter; ds. T. Harder, sekretaris; br. K. Geleynse, penningmeester; ds. J. Brons en ds. H. Toorman.

Sinds april '65 tot en met april '68 hebben we 11 maal vergaderd. Van tijd tot tijd hadden we tijdens onze vergaderingen besprekingen met bestuursleden van de jeugdbonden in onze kerken. Eenmaal vergaderden we samen met de jeugdouderlingen.

Onze penningmeester, br. K. Geleynse, heeft op onze laatste vergadering de wens te kennen gegeven zich uit ons deputaatschap terug te trekken, omdat hij sinds 1956 dit werk heeft gedaan. Met waardering vermelden deputaten zijn werkzaamheden.

II. Werkzaamheden van het deputaatschap.

A. Algemene situatie en oriëntatie.

„De jeugd van nu is de kerk van morgen”.

Met dit citaat begonnen deputaten één van hun aan de kerkeraden gerichte rondschrijfbrieven.

Over de praktische uitvoering en uitwerking van dit citaat moge verschillend worden gedacht, dit blijft toch mee één van de positieve achtergronden en beweegredenen voor het werk van deputaten. En de kerken zullen daarom slechts tot hun eigen nadeel aan de vragen bij en de ontwikkeling van de jeugd en het jeugdwerk voorbij kunnen gaan.

Deputaten hebben zich in interne besprekingen en in vergaderingen met jeugdleiders en jeugdouderlingen meer dan eens met deze vragen en deze ontwikkeling bezig gehouden.

Wij weten, dat er gedifferentieerd tegen de jeugd en het jeugdwerk wordt aangekeken.

Wij weten, dat er hier en daar bezorgdheid is, wanneer men de ontwikkeling gadeslaat.

We willen ook niet verbergen, dat er zo nu en dan voor deze bezorgdheid reden kan zijn.

Maar we menen toch ook heel duidelijk te mogen stellen, dat we bij de jeugd onzer kerken en in de ontwikkeling van het jeugdwerk onder ons vele goede, hoopgevendende elementen ontdekken, die door de fouten, die er bij het zoeken naar nieuwe wegen ontegenzeggelijk gemaakt worden, niet weggewerkt mogen worden.

Het zou de kerk onwaardig zijn om vanwege fouten, die hier en daar op onderdelen worden gemaakt — en wie zou dit kunnen voorkomen? — het geheel van het jeugdwerk in zijn ontwikkeling nu maar te negeren.

Waar de jeugd en het jeugdwerk vandaag bijzondere behoefte aan heeft, is een duidelijke, eerlijke, kritische begeleiding. De kerken zullen dit de jeugd niet mogen onthouden. Al liggen de vragen, nu door de jongeren gesteld, op een ander niveau dan in het nog niet eens zo heel verre verleden, we mogen ze daarom niet voorbijgaan.

Het is een bijna algemeen gevoel, dat het jeugdwerk evenals veel ander werk binnen de kerk zich op een zich totaal veranderende situatie moet instellen.

Daarbij dient het Woord van God uitgangspunt te blijven van het werk onder de jeugd, dat — zoals het werd geformuleerd op een bespreking met vertegenwoordigers van de jeugdbonden — als haar eerste opdracht heeft de jeugd van de kerk in verenigings- en klubverband het unieke van de bijbelse boodschap in relatie tot alle levensverbanden om ons heen te doen verstaan.

Deputaten hebben de duidelijke indruk, dat in de jeugdbonden op uiteraard verschillende en op de leeftijd aangepaste wijze getracht wordt dit uitgangspunt voor deze tijd te realiseren. Anderzijds wordt binnen het georganiseerde jeugdwerk steeds beter merkbaar de ontwikkeling

van jeugdwerk naar jeugdzorg, anders gezegd: van „door de jeugd” naar „voor de jeugd”. De bonden worden organen van dienstverlening, die de plaatselijke vereniging hulp bieden, het kader vormen en daar service verlenen, waar er om gevraagd wordt. Men mag deze ontwikkeling betreuen, ook hier zal de kerk als haar taak dienen te zien de kritische begeleiding van het jeugdwerk nu. Het is ons wel duidelijk geworden, dat men ook binnen de leiding van het jeugdwerk deze ontwikkeling ziet en alles doet, wat mogelijk is, dit in de juiste banen te leiden.

Juist omdat kerkelijk jeugdwerk een arbeid is, die roddom en vanuit de open bijbel het hele leven omvat, zal bij de beschikking van veel vrije tijd ook de vraag naar de ontspanning op en buiten de vereniging naar onze mening niet onbeantwoord mogen blijven. Daardoor zal het karakter van het jeugdwerk, dat tot voor kort echt gericht studie-werk was, veranderen, maar tegelijk zal, wanneer de ontspanning een geïntegreerd element van het jeugdwerk wordt, door de nieuwe methodieken dat studie-element, zij het dan in andere vormen ook hier toch weer binnenkomen. Van belang is de bezinning op het totaal van het jeugdwerk en de integratie van bepaalde elementen in dat totaal.

Dit alles gaat nog te meer klemmen, wanneer we aandacht schenken aan het feit, dat ongeveer 60% van onze kerkelijke jeugd door de verenigingsarbeid niet is opgenomen. We vragen ons af, of dit voor het beeld van de kerk van morgen niet bepalend zou zijn. De zorg voor deze jeugd moge ons niet onverschillig laten en samen met de jeugdbonden zullen de kerken middels hun deputaten alles moeten doen, wat mogelijk is. Graag zouden wij aan deze zaak nog meer aandacht geschonken hebben.

Bovendien — en we dachten, dat het goed was daaraan in ons rapport ook aandacht te schenken — zijn uw deputaten geïnformeerd over de toenemende zorg van de overheid voor het welzijn van de burgers, zoals die wat het jeugdwerk betreft gestalte heeft gekregen in het Cower-rapport. Het betreft hier een rapport van de *Commissie tot wettelijke regeling* (CO.W.E.R.) van de subsidiëring van het jeugdvormingswerk. De daarvoor in april 1964 geïnstalleerde commissie rapporteerde in 1966 aan de minister van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk in een lijvig rapport en is in haar inventarisatie zeker niet voorbijgegaan aan de vorming vanuit het kerkelijk jeugdwerk. De commissie konkludeerde op grond van haar onderzoek, dat de voorzieningen ten aanzien van de jeugdvorming moeten worden uitgebreid om velerlei redenen, dat ze moeten samenhangen met het totale maatschappijbeeld en moeten passen in het raam van het algemeen welzijnsbeleid. Om haar adviezen te realiseren heeft de commissie een nationaal plan voor jeugdservice opgesteld. We kunnen — zoals in kritieken reeds is gezegd — terecht bezorgd zijn over de te grote invloed van de overheid ten aanzien van het welzijn, anderzijds mag niet vergeten worden, dat de overheid bij haar voorzieningen rekent op het samenspel met het partikulier initiatief en de levensbeschouwelijke organisaties.

Daarom temeer zal de kerk en het kerkelijk jeugdwerk hier haar taak moeten verstaan en haar verantwoordelijkheid dienen waar te maken.

Wij begrijpen, dat dit in zijn verwezenlijking een moeilijke zaak zal zijn, omdat hier nog bij komt, dat het Cower-rapport het aksent legt op de plaatselijke situatie, althans wat zijn uitwerking betreft. Hier echter zullen deputaten middels de jeugdouderlingen en de jeugdbonden via hun gevormd kader een effectieve inbreng in heel het gesprek moeten hebben. Dit maakt instructie aan en besprekingen met de jeugdouderlingen en het kader van de verenigingen noodzakelijk.

We zullen niet moeten schromen mee te denken over de vraagstukken, die zich hierbij aan ons voordoen. Het is een onloochenbaar feit, dat voorzieningen noodzakelijk zijn om ook onze jeugd voldoende mogelijkheden voor een zinvolle vrije tijds besteding te geven. En juist omdat het hier mee gaat om een niet onbelangrijk deel van de jeugd der kerk, zal de kerk dienen deel te nemen aan het gesprek met de overheid om het aandeel van de kerk in heel dit welzijnsbeleid veilig te stellen en haar greep te behouden op een groot deel moeilijk grijpbare jeugd onzer kerken.

Mee vanuit deze achtergronden hebben deputaten in deze periode een extra beroep op de kerken gedaan om te komen tot de benoeming van een jeugdouderling. Wij zijn van mening, dat deze broeder in de toekomst vanuit een positieve interesse voor het jeugdwerk in heel zijn ontwikkeling wel eens een heel belangrijke figuur zou kunnen zijn. Willen we de greep op heel de jeugd der kerk niet verliezen, dan moeten we het jeugdwerk ook in zijn kerkelijke begeleiding op het grondniveau, dat is in de plaatselijke situatie aanpakken. Tot nu toe hebben ruim 40 kerkeraden gunstig gereageerd en een jeugdouderling benoemd. Dit is een stap in de goede richting, maar meer ook nog niet. Het zou goed zijn, wanneer uw vergadering deze zaak zelf ook bij de kerkeraden aanhangig maakte en kerkelijke vergaderingen op de noodzaak hiervan attendeerde. Vanuit ons deputaatschap zal aan de vorming van de jeugdouderlingen nog veel moeten worden gedaan. De praktijk is veelal nog, dat het werk van de

jeugdouderling staat en valt met de persoon, die het doet, met de sterk persoonlijke interesse en capaciteiten. De jeugdouderling moet zijn weg nog zoeken. Nog te veel komt het voor, dat hij naast de pastorale zorg voor de jeugd in beslag genomen wordt door ander kerkelijk werk, bijv. wijkwerk, scribaarwerkzaamheden, soms zelfs deze beide samen naast zijn arbeid als jeugdouderling, moet verrichten. In diezelfde praktijk komt het er dan op neer, dat van geen van alle werkzaamheden eigenlijk iets terecht komt. Te weinig wordt naar ons idee een broeder geheel vrijgesteld voor dit werk.

Deputaten streven ernaar de kerken duidelijk te maken, dat — wil hij zijn werk goed verrichten — de jeugdouderling al zijn aandacht moet kunnen concentreren op de jeugd der kerk.

Daarboven hebben we het plan betzj door jaarlijkse vergaderingen hetzj door schriftelijke informatie de jeugdouderling voor zijn werk wat meer houvast te bieden.

Deze algemene oriëntatie zou de indruk kunnen wekken, dat deputaten pessimistisch gestemd zijn over de gang van zaken binnen het jeugdwerk. Dat is echter allerminst het geval. We hebben in het voorgaande slechts verschijnselen willen signaleren, die de aandacht der kerken meer dan ooit nodig hebben. Tegelijk hebben we getracht in dit gedeelte van ons rapport alleen maar te laten uitkomen, dat uw deputaten met belangstelling de ontwikkeling volgen en kritisch willen begeleiden. In dit verband willen we reeds nu opmerken, dat het te verwachten is, dat wij vanuit een bespreking, die wij in juni 1968 hopen te houden met jeugdleiders, u in een supplement-rapport ter zake van deze materie nog breder willen informeren.

We zijn ons ervan bewust, dat we niet veel meer gedaan hebben dan signaleren en inventariseren van de vraagstukken.

Tot nu toe is wel duidelijk geworden, dat onze taak meer omvat dan in de naam: deputaten voor het contact met de jeugdbonden uitgedrukt wordt en dat er in de toekomst nog veel werk verzet zal dienen te worden. Om dit in de komende drie jaar enigszins te kunnen realiseren onderstrepen deputaten het verzoek van deputaten ADMA om te komen tot een administratief centrum. Wij zijn van mening, dat hierdoor tijd vrij zal komen, die dan besteed zal kunnen worden voor de bestudering van de problemen.

B. Contacten.

Van tijd tot tijd hebben deputaten met de werkers onder de jeugd, de leden van de bondsbesturen, de jeugdwerkleider en de jeugdouderlingen contact gehad.

1. Contact met kerkeraden en klassen.

Regelmatig werden meestal in de maand augustus de kerkeraden benaderd mee in verband met de jaarlijkse jeugdzondag op de tweede zondag in september. Ze werden van onze kant dan geïnformeerd over het jeugdwerk.

Eenmaal hebben we aan het begin van het jaar een schrijven tot alle kerkeraden gericht met het verzoek tijdens een vergadering eens wat breder aandacht te schenken aan het jeugdwerk en alle vragen daaromtrent, terwijl we ons tegelijk tot de klassen hebben gericht, opdat deze kerkelijke vergaderingen bij de rondvraag naar art. 41 KO op deze vragen zouden ingaan. Voorzover we kunnen nagaan heeft men dit in bijna iedere klassis gedaan. Van diverse kerkeraden ontvingen we op bovengenoemd schrijven positieve reacties en regelmatig ontvangen we rapporten van jeugdouderlingen.

Een enkele kerkeraad heeft ons in deze periode benaderd om ons te attenderen op naar hun mening signaleerde misverstanden binnen het georganiseerde jeugdwerk. Dankbaar voor elke attentie hebben deputaten dergelijke kerkeraden steeds verwezen naar de verantwoordelijke instantie. Deputaten dragen deze verantwoordelijkheid voor de praktijk van het werk immers niet.

2. Contact met de bonden.

Behalve regelmatige besprekingen over de structuur van het werk met de bondsbestuursleden en de gebruikelijke subsidiëring van het werk waren er toch enkele zaken, die opgemerkt moeten worden.

In deze periode heeft de *Jongerenbond* met de steun der kerken een bondscentrum annex woonhuis voor de jeugdwerkleider in gebruik genomen. Met het bestuur van deze bond zijn deputaten van oordeel, gezien ook de ontwikkeling binnen het jeugdwerk van andere kerken, dat een landelijk conferentie-oord zijn tijd heeft gehad. Daarom hebben deputaten gemeend volkomen in de lijn der ontwikkeling steun te mogen en moeten verlenen bij de aankoop van zo'n centrum als bovengenoemd in Apeldoorn. Vanaf 17 september 1966 draait dit centrum en we kunnen niet anders zeggen dan dat er goed werk wordt verricht.

De Jongerenbond is bezig ook kader- en weekendwerk te organiseren en wel distriktsgewijs

en het werk van de heer B. Molenaar, de landelijke jeugdwerkleider, heeft nu een goede basis ontvangen.

De beide bonden van de jongere jeugd hebben zich op 16 april 1966 gefuseerd tot de ene bond van chr. geref. jeugdclubs. Reeds lang tevoren was dit onderwerp van gesprek. Deputaten zijn voor deze fusie dankbaar, temeer daar zij in de twee jaar van haar bestaan van deze gefuseerde bond wel gemerkt hebben, dat het werk nu veel beter van de grond komt en intensiever wordt verricht. Ook deze bond doet aan kaderwerk, maar richt zich daarbij uiteraard met name op de leiders en leidsters van deze jeugd. Regionaal worden jeugdmiddagen georganiseerd, die gemeenschapsvoornemens werken. We hebben de indruk, dat er in het werk van het bondsbestuur naast een direkte aanpak ook een duidelijke lijn zit.

Deputaten hebben in deze periode regelmatig een bepaalde vorm van samenwerking tussen deze beide tot nu toe genoemde bonden gestimuleerd, opdat het werk van de één zich zou aansluiten en richten op dat van de ander. Het verheugt ons, dat de kadercommissies van beide bonden nu regelmatig samenkomen en samen een beleidslijn proberen vast te leggen. Daarbij moet uiteraard het geheel eigene van elk der bonden, samenhangend met de leeftijdsverschillen van de betreffende jeugd, wel voor ogen worden gehouden.

Van het team bijbelstudiekampen ontvangen we goede berichten. Jaarlijks bezoeken zo'n 100 jongeren deze kampen, waarvan de opzet genoegzaam bekend is. De samenwerking van dit team met de jongerenbond heeft zich de laatste jaren geconsolideerd.

Met de chr. geref. studentenbond (C.G.S.) onderhouden deputaten ook regelmatig contact. Ook dit werk wordt jaarlijks gesubsidieerd.

In april 1968 hebben deputaten een gesprek gehad met de redaktieraad van De Sleutel, nu Tijdsin, in verband met de daar gerezen financiële moeilijkheden. Konform het besluit van de G.S. 1956 — vgl. Acta, pag. 62 — hebben deputaten gemeend in principe dit blad mee te financieren. Over de opzet van het blad is het gesprek nog gaande.

III. Financiën.

Een financieel overzicht ontvangt u via het rapport van deputaten voor financiële zaken.

Deputaten zijn dankbaar voor de steun, die verreweg de meeste kerken middels de voorgeschreven kollekte aan het jeugdsteunfonds bieden. Een enkele kerkeraad en een aantal partikulieren zonden giften. Helaas wordt nog niet door elke kerk voor dit fonds gekollekteerd. Deputaten betreuren dit en hebben in 1966 een 20-tal kerkeraden, die drie achtereenvolgende jaren geen kollekte of gift hadden overgemaakt, hierover benaderd. Slechts één kerkeraad was zo vriendelijk hierop te reageren.

Bij alle steun, die wij aan het georganiseerde jeugdwerk steeds hebben gegeven is van onze kant altijd weer gewezen op de zelfwerkzaamheid van de jongeren. De subsidie van deputaten mag de jeugd niet passief maken.

Met interesse hebben uw deputaten de inzet met name van de kant van de jeugd gevolgd voor de gevoerde ABC/Z-aktie.

Van 1965 tot 1967 hebben we in totaal ontvangen:

1965 : kollekten	f 16.661,44	—	144 kerken kollekteerden.
giften	„ 431,—	—	10 giften.
1966 : kollekten	„ 17.190,85	—	132 kerken kollekteerden.
giften	„ 912,—	—	17 giften.
1967 : kollekten	„ 21.471,58	—	145 kerken kollekteerden.
giften	„ 652,50	—	12 giften.

We verheugen ons over een duidelijke stijging van de inkomsten.

Over deze zelfde periode hebben we uitgekeerd:

	1965	1966	1967
Jongerenbond	f 8.000,—	f 4.530,65	f 4.000,—
Jonge Meisjesbond	„ 2.000,—	„ 1.000,—	„
Knapenbond	„ 2.000,—	„ 1.750,—	„
Bond van jeugdclubs	„	„ 1.000,—	„ 4.000,—
C.G.S.	„ 500,—	„ 400,—	„ 400,—
Team bijbelstudiekampen	„	„ 500,—	„ 500,—

Op 22 april 1968 hebben deputaten besloten na inzage van de stukken de subsidie van de jongerenbond over 1967 op te trekken met een bedrag van f 2.759,06.

IV. Reorganisatie en uitbreiding.

Uit het bovenstaande van dit rapport is wel gebleken, dat de taak van ons deputaatschap, wil die effectief zijn, zich met het jeugdwerk mee ontwikkelen moet.

Vanuit het nog maar korte verleden is steeds gesproken over „het contact met de jeugdbonden”. Een nadere bestudering van de historische groei en het ontstaan van het deputaatschap heeft bij ons echter de gedachte gewekt, of „contact met de jeugdbonden” niet een verenging was van de oorspronkelijke bedoeling, zoals die in de brief van de kontaktcommissie van de jeugdbonden en in de instructie van het noorden op de G.S. 1944 naar voren kwam. In laatstgenoemde instructie wordt gesproken over jeugdwerk, een o.i. bredere opzet dan de uitvoering, die de synode destijds aan haar besluit gaf.

Wij menen ook, dat we de grote groep van de ongeorganiseerde jeugd niet uit het oog mogen verliezen.

Bovendien vraagt de ontwikkeling een diepere bestudering en bredere informatie dan tot nu toe.

Mee daarom willen deputaten u voorstellen ons deputaatschap uit te breiden met één persoon, die door zijn opleiding of dagelijks werk georiënteerd is in de vragen met betrekking tot de jeugd en het jeugdwerk.

Tegelijk willen wij u verzoeken onze instructie te wijzigen.

Een voorstel van een nieuwe instructie voegen we hierbij.

Voorstel van instructie voor deputaten „Kerk en jeugd”.

1. De Generale Synode benoemt 6 deputaten voor kerk en jeugd. Zij hebben zitting voor drie jaar en zijn terstond herkiesbaar.
2. Deputaten zijn gerechtigd een tweetal adviseurs aan te trekken, die door hun opleiding en/of dagelijks werk goed georiënteerd zijn in de vragen met betrekking tot de jeugd en het jeugdwerk. Deze adviseurs hebben uiteraard geen stemrecht.
3. De deputaten hebben tot taak contact te onderhouden met de kerkeraden, de jeugdbonden en alle organen, die zich met het jeugdwerk in onze kerken bezig houden.
4. Het contact met de kerkeraden konkretiseert zich door zich naast de gebruikelijke jaarlijkse informatie omtrent het jeugdwerk en de opwekking op de 2e zondag in september de jaarlijkse jeugdzondag te houden, waarop gekollekteerd wordt voor het door deputaten beheerde jeugdsteunfonds, de door kerkeraden benoemde jeugdouders te instrueren voor de uitvoering van hun speciale opdracht.
5. Het contact met de jeugdbonden wordt naast de gebruikelijke subsidie voor het werk, gerealiseerd door regelmatig met de leiding van de jeugdbonden van gedachten te wisselen over hun werkzaamheden. Deputaten dragen voor deze werkzaamheden geen enkele verantwoordelijkheid, maar willen hier alleen kerkelijke begeleiding geven.
6. Tot de opdracht van deputaten behoort eveneens zich te bezinnen op de vragen met betrekking tot de jeugd en het jeugdwerk en over de vrucht van deze bezinning kerkeraden en jeugdbonden te informeren.
7. Deputaten hebben onder hun beheer de gelden van het jeugdsteunfonds. Vanuit dit fonds hebben deputaten het werk onder de jeugd te subsidiëren middels de jeugdorganisaties.
8. Deputaten zullen van hun werkzaamheden en financieel beheer eenmaal in de drie jaar verantwoording afleggen aan de generale synode.

V. Voorstellen.

Deputaten willen uw vergadering de volgende voorstellen doen:

1. er bij de kerkeraden op aan te dringen om te komen tot een benoeming van een jeugd-ouderling.
2. het voorstel van reorganisatie in uw besprekingen te overwegen en zo mogelijk over te nemen door aan deputaten een nieuwe instructie te geven, eventueel in de vorm van het onder punt IV gedane voorstel van instructie.
3. konform uw besluit ten aanzien van voorstel 2 opnieuw deputaten te benoemen.

T. Harder, sekretaris.

BIJLAGE XXIVa
Art. 77, 168

Deputaten voor het contact met de jeugdbonden willen nog graag in een supplement rapport uw aandacht vragen voor een tweetal zaken:

Supplement 1 — onder II, A: Algemene situatie en oriëntatie.

Meer dan eens zijn deputaten in hun besprekingen geconfronteerd met wat we zouden willen noemen: de jonge belijdende leden van de kerk. Wij hebben ons afgevraagd, welke plaats en taak deze jonge leden binnen de kerk ontvangen. De eerlijkheid gebiedt ons te zeggen, dat wij hierop nog niet heel erg diep hebben doorgedacht. Anderzijds achten wij deze groep in de kerk van zo'n groot belang, dat wij toch graag uw aandacht eens op hen richten. Zouden de kerkeraden er niet op geattendeerd kunnen worden, dat het aanbeveling verdient deze jongeren na een seizoen de belijdeniskatechisatie te hebben gevolgd als werkgroep in de gemeente een bepaalde opdracht te geven? Hierdoor wordt de gemeenschap, binnen deze groep door de catechisatie ontstaan, binnen het gemeentelijke leven gebruikt en krijgen deze jongeren de duidelijke indruk, dat hun openbare belijdenis in de kerk verantwoordelijkheid voor het geheel met zich meebrengt.

Supplement 2. — onder II, A: Algemene situatie en oriëntatie.

In ons rapport merkten wij reeds op, dat wij het sterke vermoeden hadden breder op de algemene oriëntatie te moeten ingaan mee in verband met een bespreking met jeugdleiders in juni 1968.

Wij kunnen hierover kort zijn. Op 29 juni hadden wij deze bespreking n.a.v. een nota door het bestuur van de Jongerenbond opgesteld. Wij hebben de Jongerenbond gevraagd ons een voor de G.S. voldoende aantal exemplaren van deze nota te doen toekomen, zodat u er zelf kennis van kunt nemen. Met bijzonder veel nadruk en klem vragen deputaten uw aandacht voor deze stem der jeugd. Wij zijn van mening, dat hier een eerlijk geluid wordt gehoord. Daarom is het de moeite waard er naar te luisteren en samen met de jongeren naar wegen voor het jeugdwerk te zoeken.

T. Harder, sekretaris

BIJLAGE XXV
Art. 77, 168

RAPPORT VAN COMMISSIE III BETREFFENDE HET KONTAKT
MET DE JEUGDBONDEN.

Uw commissie heeft te rapporteren over het beleid van deputaten voor het contact met de jeugdbonden.

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van het rapport van deputaten en wij willen enkele zaken daaruit onderstrepen.

Uw commissie deelt de bezorgdheid van deputaten, nu er in het georganiseerde jeugdwerk een ontwikkeling gaande is van jeugdwerk naar jeugdzorg, en uw commissie meent dat het daarom des te noodzakelijker zal zijn, goed materiaal voor de jeugd beschikbaar te stellen, opdat ze daarvan gebruik kunnen maken. Het zal ook zaak zijn er op toe te zien, dat bij een veranderende methodiek op de verenigingen het studie-element niet gaat ontbreken.

Met deputaten wil uw commissie ook graag de betekenis van goede jeugd-ouderlingen onderstrepen. Uw commissie acht de sterke aandacht van deputaten voor deze figuur een loffelijke zaak, die de steun verdient van de Synode.

Naar aanleiding van de opmerking in het rapport, dat de klassicale vergaderingen bij de rondvraag naar art. 41 K.O. aandacht hebben besteed aan de vragen rond het jeugdwerk, kwam bij uw commissie de gedachte op, dat het mogelijk zinvol zou zijn, een vraag in deze richting op te nemen in het reglement voor de kerkvisitatie.

Uw commissie acht het een zeer betreurenswaardige zaak, dat niet alle kerken kollektieren voor het jeugdsteunfonds, ondanks het feit, dat reeds de Generale Synode van Haarlem-Santpoort, 1962, Acta art. 185 sub 6 hierop aandrang. Het zou goed zijn, wanneer de Synode de noodzaak tot het houden van deze kollekte nog eens onder de aandacht van de kerkeraden brengt.

De gedachte van deputaten, dat zij ook een taak hebben ten aanzien van de ongeorganiseerde jeugd, is naar de mening van uw commissie volkomen terecht, terwijl het ook van grote betekenis kan zijn, om aandacht te besteden aan de plaats van de groep van de jonge belijdende leden in de kerk. Uw commissie wil daarom het voorstel van deputaten overnemen, het deputaatschap uit te breiden met één persoon, die georiënteerd is in de vragen rond de jeugd en het jeugdwerk.

De nota.

De bijgevoegde nota van de jongerenbond had onze volle aandacht. In deze uitvoerige nota wordt ons een duidelijke en veelszins verouderde situatie-tekening gegeven van de jeugd en van de verhouding kerk en jeugd. Al ontkomt deze nota niet aan het gevaar van generaliseren en al wordt op menige plaats de hier geschetste problematiek niet aangetroffen, toch menen we met jeugddeputaten dat hier een eerlijk geluid wordt gehoord, en dat het de moeite waard is om er naar te luisteren. De Eli's houding, die aan Samuel het advies gaf: „ga maar weer slapen”, zij hier verre van ons.

Het gaat hier inderdaad om een levensbelang van de jeugd en van de kerk. Een kerk die haar jeugd zou verwaarlozen en verliezen, gaat haar ondergang tegemoet. Daarom menen wij dat de kerk het aan de Koning der kerk, Die aan Petrus de opdracht gaf om ook de lammeren te weiden, verplicht is, om in al haar ambtsdragers en haar organen zich minstens zo intensief op de jeugd te richten als op al haar andere leden.

Van harte kunnen we ertoe instemmen, dat er een krachtig reveil nodig is. Een kerk, die een hechte en levende gemeenschap is van bezielde getuigen, zal ongetwijfeld meer tot de jeugd spreken, dan een kerk die zich zelf verteert in dode orthodoxie en star traditionalisme. Waar de Geest van de Here krachtig woont en werkt, zal het hart van de vaders tot de kinderen en het hart van de kinderen tot hun vaders worden wedergebracht. Dan zullen jongeren en ouderen tezamen profeteren en luisteren naar Gods Woord om in de wereld van deze tijd te wandelen in de vreze des Heren.

Als primaire taak ziet uw commissie ook in deze tijd nog altijd een getrouwe prediking van het Woord, die zich ook op de jeugd richt, opdat ook zij Gods verbond en woorden als hun grootste schatten leren gadeslaan.

Daarnaast is een goede catechese nog altijd een belangrijk middel om de jeugd te onderwijzen in de Schriften en hen op te voeden tot mensen Gods, die tot alle goed werk worden toegerust.

En dit dient gepaard te gaan met een pastorale zorg, die ook intense individuele aandacht schenkt aan de jeugd en haar problemen.

Hier is een taak voor heel de kerkeraad. De pastorale zorg moet niet beperkt blijven tot het instituut van de jeugdouderling. Toch is de jeugdouderling een belangrijke figuur geworden, en het kan van grote betekenis zijn, als deze figuur zich intens bezig houdt met de jeugd en haar problemen.

Uw commissie meent tenslotte ook, dat het goed is, wanneer we ons ernstig bezinnen op de inschakeling van de jeugd in bepaalde sectoren van het kerkewerk. Mogelijk ligt hier een taak voor deputaten, zich erop te bezinnen, welke konkrete aanwijzingen zij zouden kunnen geven voor deze inschakeling.

Voor voorstellen zie aanvullend rapport bijlage LXVI.

J. Westerink, rapporteur

BIJLAGE XXVI
Art. 81

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EVANGELIEVERKONDIGING
ONDER ISRAËL.

De deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israël hebben de eer u het volgende te rapporteren inzake hun arbeid sinds de synode van 1965/1966:

1. Deputaatschap.

De samenstelling van uw deputaatschap heeft verschillende veranderingen ondergaan gedurende de verslagperiode. Uit de part. synode van het Noorden vertrok ds. J. H. Carlser, die werd opgevolgd door zijn secundus ds. G. J. Buys. In diens plaats werd tot secundus benoemd ds. A. Hilbers. Door het vertrek van ds. G. J. Buys ontstond opnieuw een vacature; de synode

benoemde ds. H. Biesma die reeds secundus deputaat was voor ds. K. J. Velema. Tot nieuwe secundus werd ds. J. Vogel gekozen. Het vertrek van ds. P. op den Velde uit de part. synode van het Oosten veroorzaakte aldaar een vacature die vervuld werd door ds. M. Baan; tot diens secundus werd na het overlijden van ds. W. Ruiter benoemd dr. J. de Vuyst. De part. synode van het Westen had de twee plaatsen van secundi deputaten te vervullen toen dr. J. de Vuyst en ds. M. S. Roos het ressort van deze synode verlieten; benoemd werden ds. C. Verhage en ds. G. de Vries. De part. synode van het Zuiden vervulde de vacature die reeds aan de vorige generale synode werd gerapporteerd door de verkiezing van ds. P. op den Velde; tot diens secundus deputaat werd na het vertrek van ds. H. C. van der Ent gekozen ds. J. van Amstel. Deze synode koos in 1967 in de plaats van br. G. J. Ornstein en diens secundus br. A. A. de Lange ds. M. C. Tanis en ds. M. Vlietstra. Daar de kerk van Zierikzee intussen zedende kerk werd en ds. op den Velde door de kerkeraad van Zierikzee werd aangewezen als gedeputeerde van de kerkeraad, ontstond er opnieuw een vacature die in 1968 werd vervuld door de verkiezing van br. G. J. Ornstein.

Het college van deputaten is na al deze mutaties momenteel als volgt samengesteld:

voor de part. synode van het Noorden:	ds. H. Biesma	sec.: ds. A. Hilbers
	ds. K. J. Velema	sec.: ds. J. Vogel
voor de part. synode van het Oosten:	ds. M. Baan	sec.: dr. J. de Vuyst
	ds. P. N. Ribbers	sec.: ds. H. W. Eerland
voor de part. synode van het Westen:	ds. B. Bijleveld	sec.: ds. C. Verhage
	ds. L. S. den Boer	sec.: ds. G. de Vries
voor de part. synode van het Zuiden:	br. G. J. Ornstein	sec.: ds. J. van Amstel
	ds. M. C. Tanis	sec.: ds. M. Vlietstra

terwijl voor de generale synode zitting hebben als 1ste secr.: ds. M. Drayer
2de secr.: ds. K. J. Velema
1ste penn.: ds. D. Biesma jr.
2de penn.: br. A. v. d. Hooff
en als adviseur: prof. dr. B. J. Oosterhoff.

Hoewel hij slechts een enkele maal een deputatenvergadering heeft bijgewoond (na het vertrek van ds. P. op den Velde en vóór de verkiezing van ds. M. Baan), willen deputaten toch graag ds. W. Ruiter gedenken die door de part. synode van het Oosten in 1954 tot secundus deputaat werd gekozen. Tot zijn overlijden op 24 oktober 1967 heeft hij zich van harte gegeven voor deze arbeid wanneer er een beroep op hem werd gedaan, hetzij tijdens de genoemde vacature, hetzij ter voorbereiding van een vergadering wanneer deputaten in de Baarnse consistorie bijeenkwamen. Zijn moevelen bemoedigden. Dankbaar willen deputaten zijn gedachtenis in ere houden.

2. Zedende kerken.

Doordat de kerkeraad van Groningen in overleg met deputaten aan dr. M. Boertien een andere opdracht verstrekke — waarover in het vervolg van dit rapport nader zal worden gehandeld — was het noodzakelijk, althans gewenst dat ds. W. van Dijk door een andere gemeente zou worden uitgezonden. Deputaten vonden de kerkeraad van Zierikzee bereid als zodanig te fungeren. De samenwerking met beide kerkeraden was en is uitstekend. De kerkeraad van Groningen benoemde in de plaats van ds. A. C. Noort ds. A. Rebel tot zijn gedeputeerde, zodat deze nu vertegenwoordigd is door ds. Rebel en oud. I. Veldstra. De kerkeraad van Zierikzee deputeerde ds. P. op den Velde en oud. M. Schouls.

3. Vergaderingen.

Deputaten vergaderden gedurende de verslagperiode elf maal, n.l. op 11 oktober 1965, 31 januari, 16 september, 16 en 28 december 1966, 31 maart, 24 april, 14 september en 1 december 1967, 22 maart en 17 mei 1968. Het moderamen vergaderde voorts nog op 14 september en 22 december 1966, 1 september 1967 en 8 april 1968.

4. Financiën.

Daar er in het verleden wel eens verwarring ontstond door het feit dat de verslagen omtrent de financiën zoals deze door uw deputaten werden ingediend, en zoals deze in het verslag van de deputaten voor financiële zaken voorkwamen ten gevolge van een andere op-

stelling niet geheel harmonieerden, verwijzen deputaten gaarne naar het verslag van de deputaten voor financiële zaken.

Wel willen deputaten uiting geven aan de grote dankbaarheid die onder hen leeft, voor de blijvende en groeiende offervaardigheid ten behoeve van de arbeid onder Israël. De terugkeer van dr. Boertien en de uitzending van ds. Van Dijk stelden uiteraard zware eisen aan de kas, maar de vermeerdering van inkomsten maakte het mogelijk aan deze eisen te voldoen. Vermelding verdient vooral de gift van f 20.000,— die ontvangen werd van de Nederlandsche Vereeniging tot medewerking aan de uitbreiding van het Christendom onder de Joden, gevestigd te Amsterdam. Deze in 1844 opgerichte vereniging meende dat, nu de kerken zich bewust geworden zijn van hun verantwoordelijkheid voor de verkondiging van het evangelie ook onder Israël en hun werkzaamheden in die richting uitbreiden, er geen reden meer was het bestaan van deze vereniging te continueren. Zij besloot tot ontbinding over te gaan en de bezittingen te schenken aan die protestantse kerken in Nederland die zich bezig houden met de verkondiging van het evangelie onder Israël. Behalve aan de Ned. Herv. Kerk en aan de Geref. Kerken werd ook een bedrag aan de Chr. Geref. Kerken geschonken. Met grote dank en erkentelijkheid jegens het bestuur van de vereniging: dr. W. Volger, mr. Adriana J. van Erk, ds. H. Dekker, prof. dr. G. Kuiper en H. K. van der Kolk, maken deputaten gewag van deze gave. Ook op deze plaats willen zij het genoemde bestuur hartelijk dank betuigen voor deze welkome bijdrage ter versterking van de financiële positie.

5. Voorlichting.

Evenals in voorgaande rapporten kunnen deputaten u meedelen dat zij ten behoeve van hun arbeid regelmatig voorlichting nodig hebben. Elke deputaat ontvangt een abonnement op het „Nieuw Israëlitisch Weekblad“. Voorts is er een railovereenkomst met de Raad voor de verhouding van Kerk en Israël van de Ned. Herv. Kerk en de deputaten voor de verkondiging van het evangelie onder Israël van de Geref. Kerken, waardoor elke deputaat het maandblad „Kerk en Israël“ ontvangt, alsmede het tweemaandelijkse blad „De verkondiging van het evangelie onder Israël“ en de driemaandelijkse periodiek „Verkenning en Bezinning“ (voorheen: „Licht en Leven“ resp. „De Messiasbode“), een reeks geschriften over de verhouding van de kerk en het Joodse volk.

Gedurende de verslagperiode had er slechts één samenspreking plaats met de deputaten van de Geref. Kerken, n.l. op 11 oktober 1965. In deze vergadering gaf ds. C. B. Bavink een overzicht van het werk in Israël. De werkers daar zijn ten eerste op elkaar aangewezen, zodat er samenwerking nodig is en ook inderdaad gerealiseerd wordt op een tot dankbaarheid stemmende wijze. Zijn voorstel was om deze samenwerking meer inhoud te geven en te versterken door ook in Nederland tussen de drie nederlandse kerken die bij het werk in Israël betrokken zijn, meer samenwerking tot stand te brengen. Uitvoerig is deze suggestie door beide deputaten besproken. In dit rapport hopen uw deputaten er nader op terug te komen. (zie paragraaf 9)

Hoewel sporadisch worden er toch nog vergaderingen gehouden door het I.C.I. (Interkerkelijk Contact Israël). Een tweetal van uw deputaten hebben de opdracht deze vergaderingen bij te wonen en de ontvangen voorlichting zoveel mogelijk door te geven.

6. Opleiding.

Aan de synode van 1965/66 konden deputaten rapporteren dat hun pogingen om uitvoering te geven aan het besluit van de synode 1956 (dat zij „diligent dienen te zijn voor de toekomstige bezetting van het terrein“ — Acta, art. 165) tot het gewenste resultaat hadden geleid, n.l. dat kandidaat W. van Dijk zich bereid had verklaard om zich te specialiseren inzake de evangelieverkondiging onder Israël. Nadat deze het beroep naar Hillegom had aangenomen onder conditie dat hij een gedeelte van zijn tijd beschikbaar zou mogen stellen voor genoemde specialisatie, bleek langzamerhand dat het uiterst moeilijk is in Nederland een dergelijke gespecialiseerde studie te volgen. Dat had dr. Boertien tijdens zijn opleiding reeds ondervonden, maar deze had niet zonder tijdverlies zoeken zijn eigen weg gevonden. Deputaten zijn overtuigd dat ook ds. Van Dijk zijn weg gevonden zou hebben, wanneer voldoende tijd beschikbaar was geweest om die weg te zoeken. De mogelijkheid om deze weg te vinden was zelfs minder beperkt dan die voor dr. Boertien was toen hij zijn werk in Hamburg en in Israël begon, daar dr. Boertien van meet af aan overladen werd met allerlei arbeid die behoorde bij de door hem beklede functies. Door de gang van zaken — waarover u in het vervolg van dit rapport wordt ingelicht — was het ds. Van Dijk niet mogelijk vóór zijn uitzending de gewenste specialisatie in Nederland te ontvangen. Terwijl de onontbeerlijke gespecialiseerde opleiding en toerusting bijv. voor werkers in de buitenlandse zending in Nederland voldoende te ontvangen is (universiteiten,

„Baarn”, „Oegstgeest”), is dit voor hen die willen arbeiden voor de evangelieverkondiging onder Israël, niet mogelijk. Meer dan ooit zijn deputaten met deze situatie geconfronteerd geworden. Het is al moeilijk iemand te vinden die zich in deze richting wenst te specialiseren, maar als zo iemand gevonden is, is het zo mogelijk nog moeilijker hem deze specialisatie te geven. Deputaten zijn overtuigd dat zij in de toekomst hieraan alle aandacht hebben te schenken en hopen dat hun ideaal, op welke wijze dan ook, gerealiseerd zal worden, n.l. een opleiding die aan de noodzakelijke vereisten voldoet, voor toekomstige werkers (en anderen die geïnteresseerd zijn) onder Israël.

7. Arbeidsterrein.

A. Algemeen.

Een latent antisemitisme werkt in vele opzichten — vaak zonder dat men het zich bewust is, althans zonder dat men zich er rekenschap van geeft — door ook in de beoordeling en waardering van het werk dat onder Israël geschiedt. Juist daarom moet het algemeen aspect nooit uit het oog worden verloren. Dat blijkt uit de rapporten die deputaten ontvingen van dr. Boertien, ds. van Dijk en van deputaten die een bezoek brachten aan het land.

Letten op het diep gewortelde wantrouwen, gevolg van eeuwenlange discriminatie, alsmede op de even diep zittende vrees voor assimilatie wekt een straffe afsluiting naar de kant van de christenheid in de diaspora geen verwondering. Daartegenover treft een zekere openheid in Israël zelf, nu het volk geen min of meer gediskwalificeerde minderheid meer is in het eigen land. Toch moet men in volle omvang er rekening mee houden dat — menselijkerwijs gesproken — de tijd nog heel, heel ver ligt dat een jood die de Messias belijdt, als „normaal” door zijn volk wordt geaccepteerd. De weerstanden zijn nog ontzettend groot. Zelfs zij die onbevagen over het Nieuwe Testament spreken en zeer geïnteresseerd zijn in het elkaar verstaan van joden en christenen, zich daarvoor zelfs alle moeite willen geven, gredelen het gesprek af zodra het christen-zijn, laat staan het christen-woorden van de jood ter sprake komt. De arbeid onder Israël is en blijft behalve uitermate boeiend, ook zeer moeizaam en vermoeiend; het christelijke „geduld” wordt in Israël wel ten zeerste op de proef gesteld.

Voorts is een factor van grote betekenis die mede het algemeen aspect bepaalt, de aanwezigheid van inheemse of gelimpordeerde christelijke kerken en organisaties (die voor een deel samenkomen in de U.C.C.I.). De oude, reeds eeuwen bestaande — misschien zelfs uit de eerste eeuw daterende — kerken worden door arabisch sprekende christenen gevormd. In vele opzichten zijn deze kerken niet bij machte enige bijdrage te leveren voor het „elkaar beter verstaan”. Terwijl zij op de Europese christen de indruk maken „versteend” te zijn, mag men ook en moet men zelfs respect hebben voor het feit dat zij zich de eeuwen door hebben kunnen handhaven (van de 7de tot deze eeuw praktisch doellopend onder islamitisch bewind, uitgezonderd ten dele in de roetige kruistochten-tijd waarvan de sporen nog overal in het land te zien zijn). Het bestaan van deze kerken kan niet genegeerd worden. Immers ook in deze kerken ziet en ontmoet de Israëliër het christendom. De protestantse kerken (en secten) die vóór 1948 in Palestina „zendingswerk” verrichten, hebben er soms moeite mee zich te realiseren dat de mandaattijd voorbij is. Personen die afkomstig zijn uit landen die de nazi-terreur niet aan den lijve hebben ondervonden, kunnen het doorgaans moeilijk verwerken dat deze daemoneische tijd een ommekeer heeft betekend in de benadering van Israël, tot nieuwe bezinning op de verhouding tussen kerk en Israël heeft geleid en het derhalve onmogelijk maakt op de traditionele wijze voort te gaan. Maar ook hiermede moet gerekend worden, daar zich het christendom ook in deze kerken presenteert in Israël.

B. Dr. M. Boertien.

Tot zijn repatriëring medio-juli 1967 heeft het werk van dr. Boertien normale voortgang gehad. Met grote dankbaarheid mag geconstateerd worden dat de wijze waarop dr. Boertien de hem opgedragen taak heeft verricht, in toenemende mate het vertrouwen heeft gewekt zowel naar de kant van de in de U.C.C.I. samenkomende christelijke kerken en organisaties, als naar de kant van de Israëliëse instanties. De arbeid die dr. Boertien in de bovengeschetste situatie had te verrichten, was zeker niet eenvoudig. Zelfs zij die aanvankelijk erg sceptisch gestemd waren ten opzichte van de functie en het werk dat hij daarin kon verrichten, kwamen na kennis genomen te hebben van de veelzijdige activiteiten die dr. Boertien in en naast zijn officiële functie ontwikkelde, tot de erkenning dat de door hem ingenomen post zeer belangrijk, zo niet de belangrijkste was die er op dat moment bestond en perspectief bood voor de toekomst.

De werkzaamheden voor en namens de U.C.C.I. vonden regelmatig voortgang. Jaarlijks houden de in de U.C.C.I. samenwerkende kerken en organisaties een meerdaagse conferentie, waarop naast de lopende zaken ook bezinningsonderwerpen worden behandeld. Dit laatste is

door dr. Boertien vooral gestimuleerd. Bovendien worden er van tijd tot tijd regionale conferenties gehouden. Een uitvoerend comité regelt het een en ander en onderhoudt bovendien de relaties met regeringsinstanties, politie-autoriteiten enz. als dat nodig is.

Uitgaande van de U.C.C.I. hield een literatuur-comité onder leiding van dr. Boertien zich bezig met de uitgave van christelijke lectuur zowel in het hebreuws als in het Arabisch. Verschillende boeken en brochures zijn reeds uitgegeven. Plannen voor verdere uitgaven worden gemaakt. Het belang van de „papieren getuige” juist in een land als Israël waar veel gelezen wordt, behoeft niet nader betoogd. Deputaten hebben uit het hun toegewezen deel van de najaarscollecte reeds subsidie verstrekt, maar reserveerden ook een deel van de gelden, daar bij het uitwerken van de op stapel staande plannen veel geld geïnvesteerd moet worden. Zij verstreken deze subsidie onder voorwaarde dat eventuele baten van de uitgaven weer ten goede zullen komen aan nieuwe uitgaven.

Over het dusgenaamde „woordenlijst-comité” is in het voorgaande rapport reeds het een en ander meegedeeld. Een „Proeve” van een dergelijke lijst is intussen verschenen. Dr. Boertien is momenteel bezig de laatste hand te leggen aan de definitieve lijst.

In nauw verband met het voorgaande staat ook het voornemen een concordantie uit te geven op het hebreeuwse Nieuwe Testament. Dit is een zeer omvangrijk en tijdrovend werk, maar van de grootste betekenis. Dit werk vraagt nu reeds, maar bij uitgave straks nog meer investering. Ook hiervoor besloten deputaten gelden te reserveren. Zij het uit de verte, toch heeft dr. Boertien ook met deze zaak nog zijn bemoeienis.

Naast deze activiteiten kunnen er nog vele andere genoemd worden die dr. Boertien ontwikkelde in de ongeveer zes jaren dat hij in Israël werkte (comité voor de christelijke scholen, studiefonds ten behoeve van christelijke jonge mensen van Arabische en joodse afkomst, het comité voor de status personalis, contacten met aangesloten en niet aangesloten kerken en christelijke organisaties, idem met overheid en universiteit, talrijke soorten van discussiegroepen enz.). Het is te begrijpen dat aan vele van deze werkzaamheden vrij veel administratief werk verbonden was, zoveel zelfs dat dr. Boertien tenslotte geen kans meer zag dat deel van zijn werk hij te houden (naast het genoemde was er ook nog een omvangrijke correspondentie met buitenlandse kerken en organisaties die inlichtingen vragen over zaken die Israël betreffen). De U.C.C.I. besloot derhalve in de loop van 1966 op bescheiden wijze voorschots, dr. Boertien administratieve hulp te verschaffen waardoor hij meer gelegenheid zou hebben zich aan zijn eigenlijke werk te wijden.

Toen eind-1965 deputaten uit de rapporten van dr. Boertien constateerden dat het werk hem boven het hoofd dreigde te groeien en hij advies vroeg over bepaalde zaken die rechtstreeks zijn werk en de positie van zijn gezin raakten, vonden deputaten daarin aanleiding een deputatie naar Jeruzalem te zenden om met hem te spreken. Ook in het verleden was dat al eens gebeurd toen hij nog in Hamburg werkte. De praktijk had geleerd dat het zeer goed werkte wanneer deputaten in persoonlijk contact ter plaatse van de situatie kennis namen. Voorzitter en secretaris van deputaten werden afgevaardigd.

Juist omstreeks deze tijd — begin-1966 — ontving dr. Boertien opnieuw een verzoek van de Universiteit van Amsterdam om zich beschikbaar te stellen voor een wetenschappelijke functie. Reeds eerder was hij daarvoor benaderd, maar hij meende toen aan een dergelijk verzoek geen gevolg te kunnen geven daar hij z.i. nog te kort in Israël was. Nu diende hij echter een beslissing te nemen omdat het aanbod niet herhaald zou worden.

Tegelijkertijd werd de situatie in het gezin van dr. Boertien van die aard dat hij en zijn vrouw voor de diep ingrijpende, steeds urgenter wordende vraag kwamen te staan op welke wijze zij in het onderwijs van hun kinderen moesten voorzien, daar de oudsten langzamerhand middelbaar onderwijs moesten volgen en niet meer met een schriftelijke cursus konden volstaan. Deze vraag kreeg te meer klem doordat ook de „kerkelijke vorming” voor de kinderen hoe langer hoe meer gemist werd.

De bezoekende deputaten hebben uiteraard ernstig met dr. en mevr. Boertien gesproken over de verschillende aspecten van deze zaken. Wat het werk op zichzelf betrof kon in onderling overleg een oplossing gevonden worden door het beschikbaar stellen van administratieve hulp zoals reeds werd meegedeeld. Betreffende de andere aan de orde gestelde zaken lag het moeilijker. Enerzijds voelden zij zich gedrongen dr. Boertien te adviseren om in Jeruzalem te blijven, gezien de unieke positie die hij daar innam, de rijke arbeidsmogelijkheden die deze post bood en de in zekere zin onvervangbaarheid althans binnen kort tijdsbestek van zijn persoon, maar anderzijds hadden zij ook oog voor de gezinsomstandigheden, daar een blijven in Jeruzalem per consequentie insloot een repatriëring van de oudste kinderen zonder de ouders, terwijl ook de aangeboden positie te Amsterdam zeker niet gebagatelliseerd kon worden.

Dr. Boertien verklaarde van zijn kant dat hij deze positie slechts zou kunnen aanvaarden

wanneer ten eerste de continuïteit van het werk in de U.C.C.I. gegarandeerd zou zijn; ten tweede de continuïteit van de band tussen de Chr. Geref. Kerken en het land Israël gegarandeerd zou zijn; ten derde het behoud van zijn ambt als predikant van de Chr. Geref. Kerken in Nederland met alle daaraan verbonden rechten en plichten gegarandeerd zou zijn.

Medio september 1966 was dr. Boertien op de vergadering van deputaten aanwezig om met hen te spreken over een eventuele benoeming te Amsterdam. Op deze vergadering moesten deputaten constateren dat dr. Boertien een eventuele benoeming innerlijk reeds had geaccepteerd, hoewel er geen openlijke beslissing genomen was omdat aan de voorwaarden in de hierboven genoemde drie punten nog niet was voldaan. Een definitieve beslissing heeft dr. Boertien staande deze vergadering niet genomen en ook niet vlak daarna. Deputaten concludeerden echter: „Deputaten moeten accepteren, dat dr. Boertien naar Amsterdam gaat. 't Zou in strijd zijn met de persoonlijke vrijheid wanneer zij dat zouden verbieden. Ze kunnen het betreuren, andere wensen hebben, maar dat doet niet ter zake. Zij dienen zich concreet te realiseren dat de zaak zo ligt". Deze uitspraak werd door één van de deputaten gedaan, maar gaf weer wat er in deputatenkring leefde. Vanaf dat moment hebben deputaten zich dan ook ingesteld op het feit dat dr. Boertien Jeruzalem zou verlaten. Uiteraard lieten zij de beslissing van dr. Boertien geheel voor zijn rekening met alle daaraan verbonden consequenties.

Hoewel deze beslissing voor deputaten teleurstellend was meenden zij uit christelijke overwegingen en uit hoofde van hun grote waardering voor de arbeid van dr. Boertien en zijn positie in het geheel van het Israël-werk hem te moeten helpen zijn ambt als predikant te behouden. Deputaten hebben zich goed gerealiseerd dat zij voor het behoud van het ambt geen verantwoordelijkheid dragen en dat de beslissing inzake het radicaal van predikant zelf een zaak is die niet door deputaten genomen kan worden, omdat dit een zaak is van de kerkeraad van Groningen en van de kerken. Wel hebben zij zich ingespannen om in dit opzicht voor dr. Boertien te doen wat zij konden doen.

Zij adviseerden de kerkeraad van Groningen de vraag in hoeverre het ambt van predikant verenigbaar is met andere werkzaamheden langs de kerkelijke weg bij de generale synode ahangig te maken. De kerkeraad heeft daarop, nadat deputaten dus erop gewezen hadden dat deze de verantwoordelijkheid draagt voor het predikant-zijn, besloten aan dr. Boertien een gewijzigde opdracht te geven en de genoemde vraag in de kerkelijke weg ahangig te maken.

Deputaten betreuren ten eerste dat dr. Boertien het werk in Israël heeft beëindigd. Medio juli 1967 is dr. Boertien met zijn gezin gerepatriëerd, enkele weken na de „zesdaagse oorlog". Het vertrek zou oorspronkelijk eerder plaats vinden, maar het was niet verantwoord tegenover Israël en het werk onder Israël om vlak vóór of vlak ná de oorlog te vertrekken. Deputaten willen niet nalaten hun grote dankbaarheid en erkentelijkheid uit te spreken jegens dr. Boertien voor het vele werk dat hij in dienst van deputaten heeft verricht. Zij hadden in dr. Boertien de juiste man op de juiste plaats. Hij heeft in de loop van de jaren heel veel kunnen en mogen doen voor de verkondiging van het evangelie onder Israël.

Het laatste is gelukkig geen verleden tijd geworden. Deputaten zijn van oordeel dat de nieuwe werkring van dr. Boertien van grote betekenis kan zijn voor het werk in Israël en onder Israël. Zijn taak te Amsterdam is driedelig: a. enkele uren per week doceren van na-bijbels hebreeuws en jodendom; b. een instituut voor de studie van het jodendom organiseren; c. wetenschappelijk speurwerk verrichten op het gebied van de judaica. Zal van de onder a. en c. genoemde werkzaamheden ieder kunnen profiteren die zich in dit opzicht wil specialiseren, deputaten achten het organiseren van het onder b. genoemde instituut van grote betekenis voor de vragen rondom kerk en Israël en de toerusting van toekomstige werkers in en onder Israël, daar een dergelijk instituut immers in Nederland niet bestaat. Voorts is het de bedoeling dat dr. Boertien nog enkele taken in opdracht van kerkeraad en deputaten blijft verrichten, waarbij gedacht wordt aan zijn reeds gememoreerde bemoeienissen met de leetuurvoorziening en met name aan een theologische werkgemeenschap die op aandrang vooral ook van Israëlsche zijde is opgericht — waarvan dr. Boertien in Jeruzalem voorzitter was — en die zich bezig houdt met de bezinning op vragen die voor de confrontatie van de kerk met Israël van belang zijn. Deputaten achten het gewensd dat dr. Boertien de contacten met deze werkgemeenschap, alsmede andere contacten, blijft onderhouden. Ook hebben deputaten dr. Boertien verzocht ds. Van Dijk en eventuele andere werkers die naar Israël gaan, te helpen bij de toerusting tot hun taak. Tenslotte zijn deputaten van oordeel dat de voortgaande studie van dr. Boertien te Amsterdam ongetwijfeld ook voor het werk van deputaten van groot belang zal kunnen zijn.

C. Ds. W. van Dijk.

Met het oog op de eventuele vervanging van dr. Boertien werd in de herfst van 1966 ds. W. van Dijk (zie § 6) in de gelegenheid gesteld de jaarlijkse conferentie van de U.C.C.I.

bij te wonen. Hij zou zich door een bezoek aan deze conferentie enigermate kunnen oriënteren ten aanzien van het werk onder Israël en de daaraan verbonden problemen en tevens kennis kunnen maken met verschillende figuren uit de U.C.C.I.-kring. Deze oriëntatie had te meer zin met het oog op de vraag — die door het bedenken van dr. Boertien als secretaris van de U.C.C.I. acuut werd — op welke wijze het werk in Israël zou kunnen worden voortgezet, hetzij als opvolger van dr. Boertien als secretaris, hetzij anderszins.

Hoewel men erkende dat de Chr. Geref. Kerken die zo belangeloos dr. Boertien een aantal jaren ter beschikking van de U.C.C.I. hadden gesteld, de eerste rechten hadden in dezen, meende men toch gezien de ontwikkeling en de omvang van het secretariaat de voorkeur te moeten geven aan een „ingewijde", 't liefst een „inheemse" kracht. De U.C.C.I. besloot toen het secretariaat te reorganiseren en daarbij verregaand te decentraliseren. Tot algemeen secretaris werd een anglicaan benoemd die ongeveer zes jaar voorzitter is geweest van de U.C.C.I. Wel gaf men uiting aan de grote dankbaarheid jegens de Chr. Geref. Kerken in Nederland en jegens dr. Boertien voor alles wat ten bate van de U.C.C.I. was gedaan.

Ook al was het dus niet mogelijk in directe relatie tot de U.C.C.I. iemand uit te zenden, het werk dat dr. Boertien rondom de U.C.C.I. had opgebouwd, verschaftte meer dan voldoende mogelijkheden om na een inwerk-periode een volledige dagtaak te vinden, terwijl ook de literatuurvoorziening enz. de nodige aandacht zal kunnen opeisen. Bovendien was het mogelijk zolang dr. Boertien nog in Israël verbleef gebruik te maken van de hem ten dienste staande wegen en middelen tot het verkrijgen van een visum.

Dit alles overwegende meenden deputaten ds. Van Dijk te moeten vragen of hij bereid was binnen korte termijn naar Israël te gaan. Hoewel zijn opleiding en verdere toerusting nog verre van volledig was, maar uitstel de mogelijkheid entree te verkrijgen sterk zou reduceren, heeft ds. Van Dijk na rijp beraad zijn toestemming gegeven. Het was voor hem juist een stimulans niet belast te zullen worden met het administratieve werk dat aan het secretariaat is verbonden. Bovendien zou hij zijn opleiding in Israël kunnen voltooien (ulpan etc.). Deputaten hebben zich wel gerealiseerd dat ds. Van Dijk een vrij lange inwerk-periode zal nodig hebben en zijn eigen weg zal moeten vinden, daar hij niet die toerusting had ontvangen die dr. Boertien eerst in Nederland, daarna in Hamburg had verkregen vóór hij naar Israël ging, maar dit kon niet als bezwaar worden aangemerkt.

De regeling van de uitzending van ds. en mevr. Van Dijk heeft uiteraard enige tijd gekost. Daar dr. Boertien aan de kerk van Groningen verbonden bleef, is in overleg met deze kerkeraad contact opgenomen met de kerkeraad van Zierikzee om als zedende kerk op te treden. Deze was daartoe van harte bereid. Zo kon de uitzending op 1 december 1967 plaats vinden in een dienst des Woords waarin zowel ds. op den Velde als ds. Van Dijk voorgeingen.

De eerste rapporten van ds. Van Dijk zijn inmiddels binnengekomen. Natuurlijk is er gedurende de inwerk-periode nog weinig concreets te melden. Ten gevolge van de summere „theoretische" vooropleiding, valt alle nadruk nu op de „praktische" vorming, wat uiteraard veel tijd en inspanning zal kosten aan ds. en mevr. Van Dijk. Hoewel de aanpassing niet zonder moeite verloopt, met name voor mevr. Van Dijk, hebben deputaten uit de tot dusver ontvangen rapporten toch de indruk dat ds. Van Dijk bezig is zich goed in te werken en binnen betrekkelijk korte tijd erin geslaagd is goede relaties op te bouwen.

8. Formulier voor de bevestiging van een dienaar des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël.

De uitzending van ds. W. van Dijk plaatste uw deputaten voor de uitvoering van het bepaalde in art. 8 van de „Orde voor de Evangelieverkondiging onder Israël", n.l. de bevestiging van de bemepte „volgens het formulier daartoe door de generale synode vastgesteld". Tot nu toe heeft de generale synode geen formulier daarvoor vastgesteld. Deputaten hebben een ontwerp opgesteld, dat zij U hierbij gaarne ter vaststelling voorleggen. Het luidt als volgt:

„Geliefden in onze Here Jezus Christus, de kerkeraad heeft u tweemaal de naam bekend gemaakt van ds. N. N. die door deze gemeente beroepen is voor de Evangelieverkondiging onder Israël. Daar niemand een wettig berwaar tegen zijn belijdenis en wandel heeft ingebracht, zullen wij thans in de Naam des Heren tot zijn bevestiging overgaan.

Wij willen vooraf horen naar wat de Heilige Schrift zegt van onze roeping het Evangelie onder Israël te verkondigen.

Het heeft God, onze hemelse Vader, behaagd door de dienst van Israël ook in ons vaderland en in onze woonplaats een gemeente van de Here Jezus Christus te vergaderen. Door het geloof in Hem mag zij deel hebben aan het heil dat God Zijn volk Israël bereid heeft. Immers Psalm 87 betuigt dat heidenen die de HERE kennen, gerkend worden in Sion te zijn geboren. En Paulus leert ons in Rom. 11 : 17 dat zij als wilde loten geënt zijn in de olijf

Israël en deel kregen aan de saprijke wortel. Daarom vermaant de apostel ons tot ootmoed en biddenschap door in Efeze 2 : 11-13 en 19-20 te zeggen: Bedenkt, dat gij die vroeger heidenen waart naar het vlees en onbesnedenen genoemd werdt door de zogenaamde besnijdenis die werk van mensenheden aan het vlees is, dat gij te dien tijde zonder Christus waart, uitgesloten van het burgerrecht Israëls en vreemd aan de verbonden der belofte, zonder hoop en zonder God in de wereld. Maar thans in Christus Jezus zijt gij die eertijds veraf waart, dichtbij gekomen door het bloed van Christus. Zo zijt gij dan geen vreemdelingen en bijwoners meer, maar medeburgers der heiligen en huisgenoten Gods, gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, terwijl Christus Jezus Zelf de hoeksteen is.

Het deel hebben aan dit heil doet ons ook deel hebben aan de roeping van Israël om getuigen te zijn van de Messias te Jeruzalem en in geheel Judea en Samaria en tot het uiterste der aarde, Hand. 1 : 8. De gemeente des HEREN in de volkerenwereld is mede-verantwoordelijk voor de verkondiging van het Evangelie allereerst onder Israël. Deze mede-verantwoordelijkheid mag gedragen worden in het geloof en in de hoop dat de beloften die God de HERE aan Zijn volk gesproken heeft, zeker vervuld zullen worden, Rom. 11 : 26-36.

De taak van de dienaar des Woords die uitgezonden wordt tot dienst aan Israël, is daarom mede te werken aan de opbouw van de gemeente des HEREN uit Israël en de volkeren door de verkondiging van het heilig Evangelie, het bevoederen van de ontmoeting van christenen en joden en de bezinning op de verhouding van kerk en Israël. Dit werk dient in ootmoed en nederigheid volbracht te worden, ziende op Hem die gekomen is om te dienen en die in de voetwassing ons hiervan een voorbeeld gegeven heeft. De gezondene mag zich gedragen weten door het woord van de Here: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: wie ontvangt dien Ik zend, ontvangt Mij en wie Mij ontvangt, ontvangt Hem die Mij gezonden heeft, Joh. 13 : 20.

Nu gij, broeder N.N., gereed staat uw zending van deze gemeente en door haar van al de kerken te aanvaarden, zult gij voor God en Zijn gemeente antwoorden op de volgende vragen:

1. Zijt gij in uw hart overtuigd dat God zelf u door Zijn gemeente tot deze heilige dienst geroepen heeft?
2. Houdt gij de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament voor het enige Woord van God en de volkomen leer der zaligheid, en verwerpt gij alles wat met dit Woord en de belijdenis van de kerk in strijd is?
3. Beloofd gij uit liefde tot Christus en Israël uw dienst getrouw te vervullen?
4. Beloofd gij u steeds te onderwerpen aan de kerkelijke vermaningen, indien gij u in leer of leven te buiten zoudt gaan?

Antwoord: Ja, ik van ganzer harte!

God, onze hemelse Vader, die u geroepen heeft tot deze heilige dienst aan Israël, verlichte en bekwaam u door Zijn Geest. Hij regere u zo in uw bediening dat gij daarin getrouw en met vrucht moogt werkzaam zijn tot verheerlijking van Zijn naam en tot uitbreiding van het rijk van Zijn Zoon Jezus Messias. Amen.

9. Contacten.

Zoals reeds in § 5 werd meegedeeld is er meer samenwerking tot stand gekomen tussen de raad van de Ned. Herv. Kerk voor de verhouding van kerk en Israël, de deputaten van de Geref. Kerken voor de verkondiging van het evangelie onder Israël en uw deputaten. Regelmatig vergaderen de drie moderamina met hun adviseurs ter bespreking van de gemeenschappelijke belangen met name in Israël. Met het oog op de christelijke presentie in Israël zijn zij van oordeel dat samenwerking geboden is, daar ook de werkers in Israël zelf niet langs elkaar kunnen en mogen heen werken. Vandaar dat zij zich verbinden zullen tot beraad en samenwerking voor die arbeid in Israël in dier voege dat ten eerste, in gemeen akkoord wordt bepaald waar en voor wie deze samenwerking geldt; ten tweede dat niemand naar Israël zal worden uitgezonden in het kader van deze samenwerking, als één van de samenwerkende kerken zou verklaren tegen zijn of haar uitzending principiële bezwaar te hebben; ten derde: de instructies ten aanzien van het werk worden gezamenlijk vastgesteld; ten vierde: de kosten voor de arbeid in het kader van deze samenwerking worden over de drie instanties verdeeld resp. 40%, 40% en 20%.

Uw deputaten kunnen in principe hiermee akkoord gaan. Gedacht wordt aan arbeid die buiten de reeds bestaande arbeid zou geïntanceerd worden en waarbij iedere partner belang heeft, bijv. de geestelijke verzorging van talrijke jonge mensen die — van christelijke huize — in Israël rondzwerven en geestelijk soms dreigen te verongelukken. Deputaten willen U graag voorstellen in principe hierna Uw goedkeuring te geven. Concretisering van het voorgestelde heeft nog niet plaats gevonden. Het bedoelde „beraad en overleg“ had reeds meer dan voldoende arbeid aan de huidige situatie in Israël, daar het werk van de Ned. Herv. Kerk en de Geref.

Kerken in Tiberias (via de Schotse kerk) in een ander stadium gekomen is door het aanstaande vertrek van ds. J. M. Snoek, wiens plaats door een schots predikant zal worden ingenomen.

In verband hiermee kan ook genoemd worden het feit dat op verzoek van het bestuur van „Nes Ammim“ een kerkelijke advies-commissie is ingesteld waarin ook een tweetal leden van uw deputaten zitting heeft. Hoewel de ongerustheid rondom Nes Ammim — waarover in het rapport aan de vorige synode het een en ander reeds werd opgemerkt — nog niet geheel verdwenen is, is er toch enige hoop dat er een wending ten goede gekomen is. Ook deze christelijke „presentie“ kan niet genegeerd worden, laat staan geliquideerd al dreigde het laatste een moment ten gevolge van interne spanningen. Deputaten hopen van harte dat deze hoe langer hoe meer overwonnen worden, zodat deze christelijke nederzetting werkelijk iets voor Israël kan gaan betekenen.

Dat deze contacten de onderlinge relatie en wederzijdse oriëntatie ten goede komen behoeft geen betoog.

10. Activering.

Evenals voorgaande jaren geschiedt de onmisbare activering van de kerken voornamelijk door de verspreiding van het tweemaandelijkse blaadje „Vrede over Israël“. De medewerking van kerkeraden en commissies of correspondenten is over het algemeen goed, al blijven er zwakke plekken. Met name na de „Zesdaagse oorlog“ zijn verschillende kerkeraden die anders altijd versterk lieten gaan, actief geworden. De adressen-administratie die door mej. A. Ras te Utrecht wordt verzorgd op een zeer accurate en voortreffelijke wijze, vormt in het geheel een belangrijke schakel. Deputaten zijn dankbaar dat mede door de toegewijde medewerking van mej. Ras de bijdragen-actie steeds beter resultaat heeft (vrijwillige bijdragen in de plaats van abonnementsgeld).

Op gemeente-, wijk- en verenigingsavonden wordt ook herhaaldelijk over Israël gesproken. Voorzover het hun mogelijk is geven deputaten daaraan graag hun medewerking, hetzij met, hetzij zonder vertoning van dia's.

11. Gereformeerde Oecumenische Synode.

Uit de Acta van de synode 1965/1966 (art. 80) is u bekend dat op deze synode de suggestie werd gedaan om de problemen rond kerk en Israël voor te leggen aan de G.O.S. Deputaten zegden toe zich hierover te beraden en zo mogelijk een voorstel dienaangaande in te dienen.

Door allerlei omstandigheden vond dit beraad pas zijn afsluiting op de deputatenvergadering van 1 december 1967. Deputaten traden daarna in overleg met de deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken die een schrijven betreffende deze zaak richtten aan de Gereformeerde Oecumenische Synode.

12. Voorstellen.

Recapitulerend stellen uw deputaten u voor te besluiten:

1. de samenwerking met de kerk van Zierikzee goed te keuren;
2. een „Formulier voor de bevestiging van een dienaar des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël“ vast te stellen volgens het in § 8 gegeven concept;
3. opnieuw goed te keuren dat deputaten tot de eerstvolgende generale synode in samenwerking met de deputaten voor de buitenlandse zending in het najaar een extra collecte van de kerken vragen voor de hulpdiensten, van welke collecte een derde deel bestemd zal zijn voor de leetuurvoorziening van de Evangelieverkondiging onder Israël;
4. in principe goedkeuring te verlenen aan het beraad en de samenwerking met de in § 6 genoemde instanties;
5. opnieuw generale deputaten te benoemen, n.l. de secretaris en de penningmeester met hun secundi alsmede een adviseur.

13. Besluit.

De verslagperiode die in dit rapport aan de orde is gesteld, is een periode geweest voor deputaten en zendende kerken waarin vele moeilijke aangelegenheden beslist moesten worden. Deputaten hebben hun beslissingen genomen niet alleen in het diepe besef van afhankelijkheid dat alleen de God van Abraham, Isaak en Jacob deze in Zijn gunst ten zegen kan stellen zowel voor de kerk als voor Israël, maar ook in het weten dat de werkers onder Israël de zwaarste arbeid hebben te verrichten en de begeleiding met liefde, gebod en offervaardigheid van de

kerken nodig hebben, met name ook in de situatie waarin het volk Israël in deze wereld verkeert en in de aangevochten positie waarin het in het land der vaders mag wonen.

M. Drayer, secretaris.

BIJLAGE XXVII

Art. 81

RAPPORT I VAN COMMISSIE II BETREFFENDE DE EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAËL.

1. Uw commissie heeft zich naar aanleiding van sub 2 en 7b van het deputatenrapport afgevraagd in hoeverre het verantwoord is om te spreken over Groningen als zendende kerk en in hoeverre het juist is, dat de raad van Groningen afgevaardigd is in het deputaatschap voor evangelieverkondiging onder Israël, daar zijn predikant dr. M. Boertien geen missionair predikant meer is, doch slechts enkele hulpdiensten voor het genoemde deputaatschap vervult.
2. Gelet op wat deputaten rapporteren over de verzwaren van de uitgaven door de kosten van de terugkeer van dr. M. Boertien (sub 4) en gehoord de nadere toelichting ter vergadering van uw commissie, werd het uw commissie duidelijk, dat verhaal van deze kosten bij de instantie, waarmee dr. Boertien een dienstbetrekking aanging, niet mogelijk bleek. Uw commissie acht het juist, dat door deputaten in de overeenkomst voor missionaire predikanten en werkers een zodanige regeling worde opgenomen, dat de kosten van terugkeer, welke noodzakelijk is ten gevolge van het aangaan van een andere dienstbetrekking, niet voor rekening van de deputaten c.q. zendende kerk komen.
3. Het is uw commissie uit het rapport en de nadere toelichting door deputaten duidelijk geworden, dat de voorlichting en opleiding van uit te zenden werkers een groot probleem is, wat vooral bij de uitzending van ds. W. van Dijk aan het licht is getreden. Het I.C.I. geeft wel enige voorlichting, maar is geen opleidingsorgaan. Uw commissie is met deputaten van oordeel, dat het organiseren van een instituut voor studie van het jodendom door dr. Boertien te Amsterdam van groot belang kan worden voor een verantwoorde toerusting van toekomstige werkers onder en in Israël. Zij acht het wenselijk, dat deputaten te zijner tijd in contact treden met dit instituut. Ook is uw commissie van mening, dat in het vervolg zij, die worden uitgezonden naar het buitenland, hetzij in dienst van de evangelieverkondiging onder Israël hetzij in dienst van de buitenlandse zending, zich met hun eventuele echtgenooten aan een psychologisch onderzoek onderwerpen.
4. Uw commissie betreurt het, dat er geen overleg plaats vond tussen deputaten evangelieverkondiging onder Israël en deputaten liturgische geschriften over het ontwerpen van een formulier voor de bevestiging van een dienaar des Woords voor de evangelieverkondiging onder Israël. Zij spreekt de wenselijkheid uit, dat dit overleg alsnog plaats vindt, voordat het ontworpen formulier definitief wordt vastgesteld. Ook heeft uw commissie kritiek op enkele passages van het formulier. Zij acht het op zijn minst onduidelijk te zeggen, dat het God heeft behaagd „door de dienst van Israël ook in ons vaderland en in onze woonplaats een gemeente van de Here Jezus Christus te vergaderen”. Tevens is uw commissie van oordeel, dat de hele vierde alinea van het conceptformulier theologisch onverantwoord is. Het komt haar onjuist voor „dat de medeverantwoordelijkheid van de gemeente des Heren voor de verkondiging van het Evangelie allereerst onder Israël” op Hand. 1 : 8 wordt gefundeerd.

Voorstellen:

Uw commissie stelt u voor:

1. de samenwerking met de kerk van Zierikzee goed te keuren.
2. opnieuw goed te keuren dat deputaten tot de eerstvolgende generale synode in samenwerking met de deputaten voor de buitenlandse zending in het najaar een extra collecte van de kerken vragen voor de hulpdiensten, van welke collecte een derde deel bestemd zal zijn voor de lectuurvoorziening van de Evangelieverkondiging onder Israël.
3. in principe goedkeuring te verlenen aan het beraad en de samenwerking met de raad van de Ned. Herv. Kerk voor de verhouding van kerk en Israël, de deputaten van de Geref. Kerken voor de verkondiging van het evangelie onder Israël, het bestuur van „Nes Ammim”

en de door dit bestuur ingestelde kerkelijke adviescommissie.

4. deputaten op te dragen in overleg met de deputaten voor liturgische geschriften een formulier voor de bevestiging van een dienaar des Woords voor de evangelieverkondiging onder Israël te ontwerpen en de volgende synode aan te bieden.
5. uit te spreken, dat de kerk van Groningen niet langer als zendende kerk functioneert.
6. deputaten op te dragen in hun overeenkomst met missionaire predikanten en werkers afspraken op te nemen over de kostenvergoeding van hun terugkeer als gevolg van het aangaan van een andere dienstbetrekking.
7. deputaten op te dragen allen, die uitgezonden worden naar het buitenland, te verplichten zich met hun eventuele echtgenooten aan een psychologisch onderzoek te onderwerpen.
8. de handelingen van deputaten goed te keuren.
9. opnieuw generale deputaten te benoemen, n.l. de secretaris en de penningmeester met hun secundi alsmede een adviseur.

T. Brienen, rapporteur.

BIJLAGE XXVIII

Art. 85

MINDERHEIDSRAPPORT BETREFFENDE RAPPORT I VAN COMMISSIE I.

Omtrent rapport I van commissie I bleek bij uw commissie geen volledige overeenstemming te bestaan. Toen bij de behandeling van instructie 7.08 en rapport 8.05a uw commissie besloot deze instructie en het rapport enigszins gewijzigd te aanvaarden, heeft de voorzitter van de commissie mij het recht gegeven om een minderheidsrapport in te dienen.

Hoewel het verbreiden van de gereformeerde theologie, mede door de Hogeschool onzer kerken, ondergetekende sterk aanspreekt, kan hij zich niet verenigen met de voorstellen der commissie, omreden dat door het open zetten van deze deur vele zaken op den duur geweld wordt aangedaan.

Hij vreest, dat het oude beginsel „door de kerk, voor de kerk” hiermede terzijde kan worden gesteld. Hij ziet op den duur een infectering van buiten af, die straks niet meer te keren is en onze Hogeschool niet ten goede zal komen.

In de toelichting bij instructie 7.08 wordt zelfs geschreven, om ook aan vrouwelijke studenten, de gelegenheid te geven tot studeren aan onze Hogeschool.

Ook is hij bezorgd, dat wat nu nog door bepalingen als admittie-examen etc. wordt afgegrensd, straks door de druk van buiten af, zal kunnen worden losgelaten.

Resumerende wil hij U dan ook voorstellen:

- I. Instructie 7.08 niet te aanvaarden;
- II. Wat betreft het gestelde onder punt 5, (onderwijs) van Rapport 8.05a, tot wijzigen van art. 16 en art. 13 van het reglement voor de Theol. Hogeschool, niet over te gaan.

Joh. van Vulpen.

BIJLAGE XXIX

Art. 86

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR HET STUDIEFONDS VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL DER CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND.

Deputaten voor het Studiefonds van de Theologische Hogeschool hebben de eer u het volgende te rapporteren over de werkzaamheden door hen verricht gedurende de cursusjaren 1965-1966, 1966-1967, 1967-1968.

I. Samenstelling van het deputaatschap.

In de verslagperiode kwam er in de samenstelling van het deputaatschap enige wijziging. Ds. P. op den Velde verliet het ressort van de partikuliere synode van het Oosten.

Ds. Joh. Prins vroeg de partikuliere synode van het Westen ontheffing als deputaat.

Van de secundi-deputaten overleed op 1 juni 1967 ds. D. van Wilsum. De 2e penningmeester br. A. Scholten overleed op 2 december 1967. In br. Scholten verloren deputaten een

trouw bezoeker van de vergaderingen. Br. Scholten leefde zeer intensief mede met het werk van de deputaten.

De 1e penningmeester, br. E. H. van Essen zag zich om gezondheidsredenen genoodzaakt deputaten te verzoeken hem als penningmeester op non-aktief te plaatsen.

Daar de toen nog in leven zijnde 2e penningmeester, br. A. Scholten het bezwaarlijk achte het penningmeesterschap over te nemen, werd, toen de partikuliere synode van het Oosten br. J. O. Elshout te Apeldoorn als haar deputaat benoemde, door deputaten aan br. Elshout verzoekt tot aan de generale synode van 1968 als 1e penningmeester te fungeren.

Deputaten zijn van oordeel in Br. Elshout, evenals voorheen in br. van Essen een bekwame en accurate penningmeester gevonden te hebben.

Ds. B. Bijleveld is voorzitter van deputaten, Ds. K. J. Velema secretaris. Als tijdelijk 1e penningmeester fungeert br. J. O. Elshout terwijl ook de functie van 2e penningmeester vakant is.

Uw synode zal derhalve een 1e en 2e penningmeester dienen te benoemen.

In het deputaatschap hebben momenteel zitting:

namens de

P.S. van het Noorden	ds. K. J. Velema; sec. ds. J. Kievit;
P.S. van het Oosten	J. O. Elshout; sec. ds. H. Brandsma;
P.S. van het Westen	ds. B. Bijleveld; sec. ds. C. Verhage;
P.S. van het Zuiden	J. Visser Mzn; sec. J. van Bergrijk

II. Werkzaamheden.

Deputaten vergaderden in de verslagperiode vijf maal. De najaarsvergaderingen van deputaten werden steeds op een zodanig tijdstip gesteld, dat studenten, die in juli door het curatorium waren aangenomen en een uitkering uit het Studiefonds hadden aangevraagd, kennis konden maken met deputaten.

Deputaten stellen studenten, die een toelage ontvangen op de najaarsvergaderingen ook steeds in de gelegenheid met deputaten over financiële aangelegenheden te spreken.

Belangrijke beleidsbeslissingen behoeftens tijdens de verslagperiode niet genomen te worden.

Ten einde verantwoord te kunnen werken hielden deputaten in het najaar van 1967 verschillende enquêtes onder de een toelage genietende studenten, n.l. met betrekking tot:

1. de kosten van levensonderhoud;
2. de financiële situatie van de getrouwde studenten;
3. de inkomsten van de ouders van de ongetrouwde studenten.

De resultaten van deze enquêtes werden ter kennis gebracht van de rector van de Theologische Hogeschool, Prof. Dr. J. van Genderen en met hem besproken.

Uit de sub 2 genoemde enquête bleek, dat voor de getrouwde studenten het inkomen van hun respectievelijke echtgenoten in het algemeen zeer belangrijk is. Mocht dat inkomen overhoop wegvallen of lager worden, dan komen deze studenten in een moeilijke positie.

Deputaten zien echter geen redenen u voorstellen te moeten doen om voor getrouwde studenten een andere regeling te treffen dan die welke voor hen geldt. Zij menen vast te moeten houden aan de gedachte van studie-toelagen zoals deze is vastgelegd in het reglement.

Elk jaar zijn de toelagen verhoogd zowel voor getrouwde als voor ongetrouwde studenten.

Van geen enkele partikuliere synode ontvingen deputaten schriftelijke vragen of opmerkingen.

Het is deputaten gebleken, dat het wenselijk was de bedoeling en werkwijze van het Studiefonds toe te lichten.

III. Financiën.

Voor het verslag van de penningmeester van deputaten verwijzen we u naar het verslag van deputaten voor financiële zaken.

Zij achten het gewenst, dat het streefbedrag ad f 0,90 per lid/dooplid gehandhaafd blijft. Hopelijk wordt er in de toekomst door toename van het aantal studenten nog meer een beroep op het fonds gedaan. Deputaten zullen dan het genoemde bedrag per lid/dooplid beslist nodig hebben.

IV. Voorstellen.

Deputaten leggen u bij dezen hun handelingen ter beoordeling voor.

Zij verzoeken u:

1. een 1e en 2e penningmeester te benoemen;

2. een streefbedrag groot f 0,90 per lid/dooplid voor het Studiefonds vast te stellen.

K. J. Velema, secretaris.

BIJLAGE XXX

Art. 86

RAPPORT VAN COMMISSIE VI i/x STUDIEFONDS THEOLOGISCHE HOGESCHOOL.

Naar aanleiding van het rapport van Deputaten voor het Studiefonds van de Theologische Hogeschool wil Uw commissie U het volgende rapporteren.

I. Samenstelling van het deputaatschap.

Uw commissie kan instemmen met de wijze waarop deputaten voorlopig voorzien hebben in de onverwacht ontstane vacatures van 1e en 2e penningmeester.

II. Werkzaamheden.

Gaarne spreekt Uw commissie haar waardering uit voor de wijze waarop deputaten in de verslagperiode hun taak vervuld hebben. De commissie is van mening, dat enerzijds het principe van studietoelagen, anderzijds het reglementair voorgeschreven onderzoek naar de financiële draagkracht voldoende waarborgen biedt voor een gesuaveerd uitkeringsbeleid, met name ten aanzien van gehuwde studenten of leerlingen.

III. Financiën.

Hoewel dit niet uitdrukkelijk in het rapport van deputaten is vermeld, vertrouwt Uw commissie, dat de stijgende liquiditeit en de — ten dele daarmee verband houdende — vrij lage rente-inkomsten van het studiefonds (zoals signaleerd in de bijlage van rapport 8.25 Dep. Fin. Zaken), de volle aandacht van deputaten hebben.

Mede gelet op de vermogenspositie van het studiefonds acht Uw commissie de handhaving van het streefbedrag ad f 0,90 per lid/dooplid alleszins gerechtvaardigd.

Blijkens het rapport van Deputaten Financiële Zaken heeft wederom een aantal kerken in de afgelopen periode of geen of te weinig kollekten voor het fonds gehouden. Wanneer dit, zoals mag worden aangenomen, geen kerken betreft, die d.m.v. het zogenaamde „ene offer“ doen wat van hen verwacht wordt, moet Uw commissie concluderen, dat op verscheidene plaatsen het gestelde streefbedrag niet is opgebracht. Dit is een zaak die slechts afkeuring verdient! Nalatige kerkeraden dienen met ernst op hun plicht te worden gewezen.

IV. Voorstellen.

Uw commissie stelt U voor te besluiten:

- a. de handelingen van deputaten goed te keuren onder dankzegging voor hun arbeid;
- b. het streefbedrag voor het studiefonds opnieuw vast te stellen op f 0,90 per lid/dooplid.

G. Leendertse, rapporteur.

BIJLAGE XXXI

Art. 87

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN GEESTELIJKE VERZORGING MILITAIRES.

Deputaten Geestelijke Verzorging Militairen geven U hierbij een beknopt overzicht van hun werkzaamheden over de periode van Uw laatstgehouden vergadering tot heden.

1. Samenstelling deputaatschap:

Ds. M. W. Nieuwenhuijze, Delft, voorzitter;
Ds. C. J. Ph. Sobering, Rotterdam, secretaris;
Ds. A. Hilbers, Zwolle, penningmeester;
Ds. H. W. Eerland, Hilversum;
Kapt. I. van der Molen, Hilversum.

2. Vergaderingen:

In bovengenoemde periode hebben deputaten negen keer vergaderd.

3. Algemeen.

Het moge U bekend zijn, dat ons vorig rapport voor een groot deel in beslag werd genomen door de moeilijkheden, welke er gaande waren in de Protestantse Geestelijke Verzorging, als gevolg van het conflict „Bos-Dieckerhof”; verschillende verzoeningspogingen, welke daarop aangewend zijn, om het verschil tussen beide predikanten tot een oplossing te brengen, hebben niet tot het gewenste resultaat geleid; de wederzijdse starre houding maakte het noodzakelijk, beide personen uit de dienst G. V. te elimineren, in het belang van de goede voortgang van het werk.

Na een betrekkelijk korte interim-leiding van de reeds gepensioneerde hoofdvlottpredikant, Ds. Sillevius Smith, hebben de gezamenlijke kerken, vertegenwoordigd in het C.I.O.M., een opvolger van Ds. Bos gevonden in de persoon van de Gereformeerde predikant, Ds. J. Drost, die reeds lange jaren als luchtmachtpredikant werkzaam was. Wij mogen met blijdschap constateren, dat deze nieuwe hoofdlegerpredikant door een rustig en verstandig beleid het vertrouwen heeft weten te winnen, zowel van de kerken als van de legerpredikanten in actieve dienst.

De verhoudingen tussen de verschillende vertegenwoordigers van de kerken, welke op de achtergrond hun rol in het conflict meespeelden, zijn daarop langzamerhand weer genormaliseerd.

Min of meer uit het bovengenoemd conflict voortvloeiend, kwam van de zijde van de Ned. Herv. Kerk een voorstel tot reorganisatie van de Prot. Geestelijke Verzorging. De intentie daarvan was, de zelfstandigheid van de Kerken tegenover de Overheid en „de vrijheid van de Evangelieverkondiging” in de krijgsmacht te waarborgen. Hierdoor dreigden er opnieuw moeilijkheden. Andere kerken wilden zich eveneens zelfstandig beraden op de problemen van de verhouding tussen Overheid en Kerk, en van Oorlog en Vrede; verschillende studiecommissies werden in het leven geroepen. Om te voorkomen, dat er een veelheid van wellicht tegengestelde praktische conclusies uit deze verschillende commissies zouden worden aangeboden, besloot het C.I.O.M. de kerken te verzoeken, de onderscheidene commissies tot één interkerkelijke commissie terug te brengen, opdat men zich gezamenlijk zou beraden over de al of niet wenselijkheid van een reorganisatie van de P.G.V. Hierop werd gunstig gereageerd. Deze interkerkelijke commissie, waarin onze kerken vertegenwoordigd zijn door Prof. dr. B. J. Oosterhoff, kwam tot stand, en, naar wij vernamen, is zij inmiddels met haar conclusies gereed gekomen. Op het moment, dat wij dit verslag schrijven, is het rapport van deze commissie nog niet aan het C.I.O.M. aangeboden, zodat wij U hierover nog niet officieel kunnen inlichten.

4. Legerpredikanten.

Momenteel zijn er van onze kerken drie legerpredikanten in dienst, te weten Ds. R. J. van Pagede (in vaste dienst), Ds. H. Toorman en Ds. C. Langbroek (z.g.n. in lang verband); zij nemen in het geheel van de P.G.V. een eigen positie in. Naar ons herhaaldelijk verzekerd wordt, wordt hun werk zeer gewaardeerd. Als deputaten onderhouden wij regelmatig contact met hen en stellen ons ook op de hoogte van hun persoonlijke en gezinsomstandigheden. Op aanhoudend en dringend verzoek van de Hoofdlegerpredikant, die dit jaar met een tekort aan legerpredikanten worstelt, hebben wij, na ampele overweging, besloten nog een predikant te verzoeken, zich een jaar voor de geestelijke verzorging der militairen beschikbaar te stellen. Ds. E. van Dalen van Steenwijk was hiertoe bereid en zal vanaf mei 1968 als „jaarling” in functie treden.

5. Recrutendagen.

Voor zover het ons mogelijk was, hebben wij de gehouden recrutendagen, resp. recrutendagen bezocht; onze indruk is, dat deze nog altijd van groot belang zijn voor de a.s. recruten uit onze kerken; de samenwerking met de Gereformeerde deputaten, met wie wij deze dagen gezamenlijk organiseren, verloopt in goede harmonie; bij de voorlichting worden ook predikanten van onze kerken ingeschakeld.

6. Vredesactie.

Langs indirecte weg is ons vorig jaar verzocht medewerking te verlenen aan een „vredesweek-actie”, de verspreiding van een vredeskrant en het opwekken van onze kerken om een vastgestelde datum (vlak na de vredesweek) een vredesavond te houden. Om verschillende redenen hebben wij onze medewerking hieraan niet verleend:

- omdat wij hiervoor geen mandaat menen te hebben;
- omdat het ons onduidelijk is, van wie deze actie uitgaat;
- omdat wij geen duidelijk inzicht verkregen in het doel van deze actie.

Deputaten besloten echter, gezien het algemeen karakter van deze vredesweek, via De Wekker onze kerken op te wekken op de betreffende zondag in prediking en gebed „op een bijbels verantwoorde wijze aandacht te geven aan het benauwend probleem van de vrede in deze wereld”.

Tot onze spijt zijn wij nog niet in staat Uw vergadering voldoende te informeren omtrent de vragen rondom deze vredesactie; in het C.I.O.M. is de zaak meerdere malen door ons ter sprake gebracht; het C.I.O.M. heeft ter zake geïnformeerd bij het C.I.O., maar een positief antwoord werd niet verkregen. Gezien de inhoud van het propaganda-materiaal, m.n. de inhoud van de vredeskrant, menen wij een uiterst voorzichtige houding te moeten aannemen.

7. Diversen.

Met uitzondering van dit jaar hebben wij in de afgelopen periode in een jaarlijks rondschrijven onze kerken op enige actuele zaken betr. de G.V. geattendeerd; handboekjes voor de militairen werden aan de kerken beschikbaar gesteld; lectuur werd gezonden aan militairen in het buitenland, alsmede aan de Mil. tehuizen in binnen- en buitenland; contacten met diverse personen en instanties, werkzaam op het gebied van de G.V., werden onderhouden en, op desbetr. uitnodiging, werden vele vergaderingen bezocht.

8. Huidige situatie.

De huidige situatie is voor Uw deputaten niet zonder grote problemen; voortdurende waakzaamheid is geboden, m.n. ten aanzien van twee zaken, waarvan wij de ontwikkeling met grote zorg gadeslaan.

De eerste is: de steeds nauwere samenwerking van de Prot. G.V. met de R.K. Geestelijke Verzorging. De meerdere vrijheid van handelen van de geestelijke verzorgers, die niet direct door een kerkelijke instantie worden gecontroleerd, leidt soms tot een ultra-occumenisme, bijv. dat legerpredikant en aalmoezenier gezamenlijk of om beurten de z.g.n. Gevo-uren houden; daardoor wekken zij bij de militairen de indruk, dat er in feite geen noemenswaardige verschillen meer bestaan tussen de Rooms-Katholieke en de Protestantse kerken; de hoofdlegerpredikant stimuleert dit zeker niet en tracht deze voorbarige verbroedering zoveel als mogelijk is af te remmen; het is dan ook voor onze legerpredikanten niet eenvoudig, tegen deze stroom op te roeien. Het tweede probleem is de verhouding tot de vertegenwoordigers van het Humanistisch Thuisfront; over de grote linie heeft ook hier een toenadering plaats, die ons met zorg vervult, omdat wij vrezen, dat zij de kerken van de bijbelse verdraagzaamheid te buiten gaat. Gezien deze ontwikkeling menen wij juist dankbaar te mogen zijn, dat de Here ook aan onze Kerken nog de gelegenheid geeft, door middel van onze legerpredikanten, het bijbels Evangelie van Jezus Christus aan duizenden jonge mensen te brengen. Zonder enige beperking kunnen en mogen onze predikanten hun opdracht binnen de krijgsmacht vervullen.

C. J. Ph. Sobering, secretaris.

BIJLAGE XXXII

Art. 87

RAPPORT VAN COMMISSIE II BETREFFENDE DE GEESTELIJKE
VERZORGING MILITAIRES.

- Aan uw synode werd gezonden een schrijven van het dagelijks bestuur der Algemene Doopsgezinde Sociëteit (9.31) met een verslag van de bespreking ten aanzien van de situatie rondom C.I.O.M., welke plaats voer op 14-12-1965 en waaraan ook uw deputaten deelnamen. Algemeen was men in deze bespreking van oordeel, dat een reorganisatie van de Prot. Geest. Verzorging noodzakelijk was en ten bundeling in één interkerkelijke commissie aan te bevelen. Volgens het deputatenrapport kwam deze samenbundeling intussen reeds tot stand.
- Uw commissie acht het niet aan te bevelen, dat predikanten met weinig ambtelijke ervaring door deputaten worden aangezocht als „jaarling” voor de geestelijke verzorging van militairen. Zij verwijst u hierbij ook naar instructie 7.06.
- Uw commissie acht het wenselijk, dat deputaten er naar streven de recruten-bijeenkomsten zoveel mogelijk op een avond te stellen en zo nodig zulke avonden frequenter te beleggen.
- Uw commissie heeft waardering voor de waakzaamheid van de deputaten om de zelfstandigheid en eigensoortigheid van de protestants geestelijke verzorging te handhaven en te bewaren tegenover de R.K. Geest. Verz. en het Humanistisch Thuisfront.
- Zij zag graag het „Militair Handboekje” in wat frisser opmaak uitgevoerd.

Voorstellen:

Uw commissie stelt u voor:

- het schrijven van het dagelijks bestuur der Algemene Doopsgezinde Sociëteit voor kennisgeving aan te nemen;

2. uit te spreken, dat het niet wenselijk is predikanten met weinig ambtelijke ervaring als jaarling aan te zoeken;
3. de handelingen van deputaten goed te keuren;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

T. Brienen, rapporteur.

BIJLAGE XXXIII

Art. 91, 217, 220

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BESTUDERING VAN HET KIESRECHT DER GEMEENTE.

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland te Zwolle-Apeldoorn 1965 droeg de in hoofdte genoemde deputaten op het kiesrecht der gemeente te bestuderen, speciaal in verband met de vraag, of de vrouwelijke gemeentelieden mogen deelnemen aan de verkiezing van ambtsdragers. De deputaten voornoemd hebben de eer u bij deze het volgende rapport aan te bieden.

Wanneer we de *kerkordelijke* bepalingen nagaan, waarin de verkiezing der ambtsdragers wordt geregeld, dan blijkt, dat deze alle nadruk leggen op de gemeente. Er mogen variaties zijn tussen de kerkorde van Wesel (1568, II Cap. III en IV), die van Emden (1571, art. 15 en 14), de besluiten van de prov. synode van Dordrecht (1574, art. 12, 23, 27 en 28), de Kerkorde van Dordrecht (1578, art. 4 en 12), die van Middelburg (1581, art. 4, 15 en 17), van 's Gravenhage (1586, art. 4, 20 en 22) en tenslotte de Kerkorde van Dordrecht (1618/19, art. 4, 22 en 24), in al deze kerkorden wordt de gemeente als een geheel gezien, zonder differentiatie in geslachten, waardoor het ene deel van de gemeente niet gerechtigd zou zijn tot dat wat het andere deel zonder meer toekomt (uiteraard voorzover belijdend lid en niet geconsureerd), althans naar de letter van de tekst.

Natuurlijk is hiermee allermintst beweerd, dat genoemde kerkorden op de één of andere wijze eraan gedacht zouden hebben ook aan de vrouwelijke leden van de gemeente stemrecht te verlenen. Serieus de mogelijkheid, laat staan de noodzakelijkheid te overwegen, lag toentertijd volkomen buiten de horizon.

Wel blijkt bijv. Voetius deze zaak als een min of meer academische kwestie behandeld te hebben, maar resiliatie werpt hij ver van zich. Weliswaar wil hij bevestigend antwoorden op de vraag: „Of de vrouwen gelijkelijk met de mannen zijn toe te laten tot de publieke, private en privaat-publieke heilige oefeningen” en wel als volgt: „Omdat dit alles van haar is en zij van Christus zijn; en omdat de gemeenschap van Christus het Hoofd en van de leden onder elkander, aan de vrouwen niet minder toekomt dan aan de mannen, Gal. 3 : 28. Slechts met uitzondering, dat zij niet mogen spreken in de gemeente, 1 Tim. 2 : 12, 1 Cor. 14 : 34, d.i. niet het publieke leerambt mogen bedienen, en in de uitoefening van regering en tucht met de mannen niet mogen stemmen”. (III, 209). (Geciteerd door Joh. Jansen, Kerkenordening van de Gereformeerde Kerken in Nederland, deel I, blz. 134).

Hierbij moet zeker niet vergeten worden het feit dat bij de beantwoording van de vraag of de vrouw mee invloed mag uitoefenen bij de keuze van ambtsdragers, in ontkennende zin, in de 16e eeuw e.v. de visie, die men toen had op de sociale positie van de vrouw, een geducht woord meesprak.

„Voetius behandelde in volle ernst de vragen, of de vrouw wel naar het beeld Gods geschapen was, of de vrouw wel wezenlijk mens was en meer dergelijke, die wij tegenwoordig onzinnig zouden achten. Om die reden viel het hem ook gemakkelijk, zonder enige schijn van bewijs aan de vrouwen het stemrecht in de gemeente te ontzeggen. Polit. Eccles. I, 32, 426”. (Dr. H. Bouwman, Het ambt der diakenen, blz. 68).

Een geslachtelijke onderscheiding tussen de leden der gemeente werd pas in de 19e eeuw gemaakt. Als de generale synode van Amsterdam 1836 een „Reglement op het examen en de toelating tot het herder- en leeraarsambt” vaststelt (acta, art. 44), dan wordt (art. 9) bepaald: de Kerkeraad met de gehele gemeente vergaderend zijnde zal men beginnen met den Heere aan te roepen, opdat de harten tot een goede keuze geneigd worden, waarna de mansleden der gemeente hunne stemmen zullen uitbrengen. De bekende synode van Utrecht 1837 neemt dit over met een kleine toevoeging (die tot het Heilig Avondmaal worden toegelaten), en in dit voetspoor voortgaande wordt dan art. 22 D.K.O. in dezelfde zin veranderd (acta, art. 89 en 96). In de zo berucht geworden kerkorde van Utrecht 1837 verschijnen dan deze besluiten als art. 20 sub c en art. 37 sub a (resp. art. 40). Voor het eerst dus in de geschiedenis van de

kerkorden wordt in deze kerkorde een geslachtelijke differentiatie aangebracht tussen de leden der gemeente. Het is bekend, dat deze kerkorde slechts tot 1840 geldigheid heeft gehad. De synode van dat jaar keerde weer terug tot de Dordtse kerkorde van 1618/19 (acta, blz. 5-24).

Wie de geschiedenis verder nagaat, zal tot de conclusie moeten komen: soms wordt met duidelijke woorden vermeld, dat de mannelijke leden het stemrecht hebben en steeds is de praktijk geweest vóór en na 1892 in de Chr. Geref. Kerk(en): de zusters der gemeente stemmen bij de verkiezing van ambtsdragers niet mee.

Nu mogen we ons niet zonder meer laten leiden door beslissingen, in het verleden genomen. Niet de traditie, maar alleen Gods Woord zal beslissen.

Zo moeten we ons met name bezinnen op de verhouding *ambt der gelovigen en bijzonder ambt*.

Onder „ambt” is hierbij te verstaan een positie, waarin iemand door een met gezag beklede autoriteit geplaatst wordt, ter uitvoering van een door die autoriteit verstrekte opdracht, welke in vrijheid en gewilligheid werd aanvaard. In deze definitie zitten twee essentiële elementen: a. Hij, die in het ambt stelt, moet daartoe de bevoegdheid hebben; b. Hij, die in het ambt gesteld wordt, moet de hem gegeven opdracht in vrijheid en gewilligheid aanvaarden, anders is er een slaafse dienstverhouding.

In de Schrift vinden we de ambtsverhouding voor het eerst in Gen. 1 : 26-28, waar de mens verschijnt als ambtsdrager in dienst van zijn Schepper. Door zijn ongehoorzaamheid heeft de mens echter zijn ambtelijke dienst verzaakt; van dienaar Gods is hij geworden tot een slaaf van de zonde en een dienaar van de satan, onbekwaam tot enig goed en daarmee ook tot vervulling van zijn gebleven opdracht.

„Wij geloven, dat onze goede God, ziende dat zich de mens in de lichamelijke en geestelijke dood geworpen en geheel ellendig gemaakt had, Zichzelf begeven heeft om hem te zoeken, toen hij al bevende voor Hem vlood, en hem getroost heeft, belovende hem Zijn Zoon te geven” (N.G.B., art. XVII). Hier komt de grote Ambtsdrager in het gezichtsveld, Jesus Christus, Die de Hem van de Vader gegeven opdracht vrijwillig heeft aanvaard en aan die opdracht volkomen getrouw is geweest. Hij kwam om Gods wil te doen en heeft Gods wil gedaan, tot Hij kon zeggen: „Het is volbracht”. Hij is het, Die in het leven van de gelovigen gestalte neemt en hen dan vernieuwt tot ambtsdragers, Die de Zijnen maakt tot koningen en priesters (zie Openbaring 5 : 10). En dit door Christus herstelde ambt is het dan, dat wordt bedoeld, wanneer we spreken over het „ambt der gelovigen”. Het bestaat hierin, dat de gelovigen krachtens hun ambt en in geloofsverbondenheid met Christus met Hem als koningen strijden tegen alle zonde en ongerechtigheid, dat zij als priesters zichzelf en het hunne Gode wijden, dat zij als profeten de deugden Gods verkondigen (zie Heid. Cat. Zondag XII). Of anders gezegd: het ambt der gelovigen bestaat hierin, dat de gelovigen Christus' medewerkers zijn.

Nu heeft het Christus beliefd aan Zijn Kerk *bijzondere ambten* te schenken. Deze ambten heeft Hij ingesteld naast het ambt aller gelovigen. „En Dezelve heeft gegeven sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot evangelisten, en sommigen tot herders en leraars” (Efeze 4 : 11). Deze bijzondere ambten heeft Christus ingesteld tot de volmaking der heiligen, tot het werk der bediening, tot opbouw van het lichaam van Christus (Efeze 4 : 12). Deze bijzondere ambten, waarvan er in Efeze 4 : 11 enkele worden genoemd, behoren uitsluitend tot de geïnstitueerde Kerk. Immers, wanneer er op een bepaalde plaats wel gelovigen zijn, maar nog geen kerk is geïnstitueerd, dan staan deze gelovigen wel in het algemene ambt, maar er is van het bijzondere ambt nog geen sprake. Eerst wanneer deze gelovigen, krachtens hun *algemeen* ambt hun onderlinge gemeenschap tot openbaring brengen in een kerkelijke gemeenschap, komt er plaats voor het *bijzondere* ambt.

Het met Christus medewerkers der gelovigen komt met name ook uit bij de verkiezing tot het *bijzondere* ambt. Christus roept immers tot het *bijzondere* ambt door *middel* van het ambt der gelovigen, die daarbij Zijn medewerkers zijn. Uw deputaten zijn van mening, dat dit punt onder ons volkomen zekerheid heeft en geen brede toelichting behoeft. Ten overvloede moge in dit verband gewezen zijn op de vraag uit het bevestigingsformulier: „Gevoelt gij in uw hart, dat gij van Christus' gemeente en *midelen* van God Zelf tot deze heilige dienst geroepen zijt?”

In deze medewerking met Christus van de gelovigen, van de nieuwtestamentische gemeente, komt de heerlijkheid uit van de nieuwtestamentische bedeling. Onder de oude bedeling waren de gelovigen onder de wet gesteld. Ze hadden niets te zeggen, de wet regelde alles voor hen tot in de kleinste finesses. Zo bepaalde de wet ook, wie er als ambtsdragers zouden optreden krachtens geboorte, terwijl ambtsdragers, die dit niet krachtens geboorte waren, rechtstreeks door de Here waren aangewezen. De erfenamen verkeerden onder voogden en verzorgers (Gal. 4 : 1, 2). Maar in de volheid van de tijd heeft God Zijn Zoon gezonden, om hen, die onder de wet

waren, vrij te kopen (Gal. 4 : 4, 5). De oudtestamentische voorgedij, de dienstknechtspositie wordt opgeheven en de gemeente wordt gesteld in de positie van vrije zonen en dochteren (Gal. 4 : 5-7). Juist vanuit deze positie mogen en moeten de gelovigen ook handelen bij de verkiezing van ambtsdragers, als volwassenen, niet als onmondigen, maar als medesprekenden.

Stellen we thans de vraag, of de ambtelijke bevoegdheid en het daarmee door Christus gegeven recht tot medewerking aan de verkiezing van ambtsdragers alleen toekomt aan de mannelijke gemeenteleden of ook aan de vrouwelijke gemeenteleden, dan geeft de Schrift naar ons oordeel daarop geen onduidelijk antwoord. Afdoende is hier naar onze mening, wat Petrus zegt in zijn rede op de Pinksterdag. Wat hij hier ziet, zegt Petrus, is reeds door God in het verleden aangekondigd bij monde van de profeet Joël: „En het zal zijn in de laatste dagen (zegt God), Ik zal uitsorten van Mijn Geest op alle vlees, en uw zonen en uw dochters zullen profeteren, en uw jongelingen zullen gezichten zien, en uw ouden zullen dromen dromen; en ook op Mijn dienstknechten en op Mijn dienstmaagden zal Ik in die dagen van Mijn Geest uitsorten, en zij zullen profeteren” (Hand. 2 : 17, 18).

Op alle vlees, d.w.z. op allerlei mensen, zal de Geest worden uitgestort; van alle leeftijd, zowel op ouderen als op jongeren; van allerlei staat, zowel dienstknechten als vrijen; van elk geslacht, zowel zonen als dochters, zowel dienstknechten als dienstmaagden.

Zij allen zullen profeteren en delen in de gaven des Geestes, zonder onderscheid van leeftijd, staat of geslacht. Allen, de vrouwen niet uitgezonderd, worden hier gesteld in het ambt der gelovigen.

Naar analogie van wat Petrus zegt in Hand. 11 : 17, zouden we willen zeggen: Indien dan God aan de vrouwen evangelische gave gegeven heeft als ook aan ons mannen, met name de gave der profetie, d.w.z. „God klaarlijk kennen en anderen van Hem onderrichten” (S.V. Kant. Hand. 2 : 17), wie zijn wij, dat wij haar het zwijgen zouden opleggen? Mogen de vrouwen alleen maar spreken — want dat houdt profeteren toch in — tot ongelovigen en niet met de gelovigen mede? De vraag stellen is haar beantwoorden.

Met nadruk wijzen wij erop, dat het in de door Petrus aangehaalde tekst niet gaat over het bijzonder ambt, maar over het algemene ambt der gelovigen. Het gaat over de gaven des Geestes, waaraan alle gelovigen zonder onderscheid, in meerdere of mindere mate deel hebben.

Met het bijzondere ambt ligt het geheel anders. Daartoe moet men afzonderlijk geroepen worden en aan bijzondere, in de Schrift gestelde eisen, voldoen. Daarom mogen vanuit deze tekst dan ook geen gevolgtrekkingen worden gemaakt met betrekking tot het bijzondere ambt.

Petrus, de Schrift nasprekend, noemt in één adem zonen en dochters, dienstknechten en dienstmaagden. Allen staan ze in het ambt der gelovigen. Wanneer dan ook in de Nieuwtestamentische gemeente, de vergadering der gelovigen, deze gelovigen krachtens hun ambt ambtsdragers verkiezen, mogen de zusters der gemeente, die door de Heilige Geest in dezelfde positie zijn geplaatst als de mannen, daarvan niet worden uitgesloten.

Nu zal zeker de opmerking worden gemaakt: maar komen we dan niet in strijd met andere uitspraken van de Schrift? Zo willen we thans op andere Schriftgevegens letten.

Het Nieuwe Testament spreekt slechts op twee plaatsen over de verkiezing van ambtsdragers door de gemeente, n.l. in Hand. 1 : 15-26 en 6 : 1-6. Zowel in Hand. 1 : 15 (Petrus' opstaan onder de „broeders”) als in Hand. 6 : 3 (de aanspraak met „broeders”) valt het gebruik van het woord „broeders” — het Griekse woord „adelphoi” — op. Aangezien dit Griekse woord mede „zusters” aanduiden kan (zie b.v. Rom. 7 : 1, 4; 1 Cor. 2 : 1), biedt het op zichzelf genomen geen steekhoudende grond om uitsluitend aan „broeders” te denken, te minder, omdat zich volgens Hand. 1 : 14 bij de „broeders” blijkbaar ook „zusters” bevonden en omdat „zij” in Hand. 6 : 5 taalkundig zeer goed kan terugslaan op „de gehele menigte”, welke uitdrukking op zichzelf genomen uiteraard mede „zusters” aanduiden kan.

Wat de zin van „adelphoi” uit Hand. 6 : 3 betreft: aangezien het Griekse woord voor „discipelen” mede „zusters” aanduiden kan (zie b.v. Hand. 9 : 1, 2) en in deze ruime zin blijkbaar ook gebruikt wordt in Hand. 6 : 1, 2, valt uit het gebruik van de mannelijke vorm „discipelen” in de laatstgenoemde verzen zeker niet af te leiden, dat „adelphoi” ook hier uitsluitend op broeders slaat. Hand. 1 : 15-26 en 6 : 1-6 bieden dus geen enkel houvast; van een gebod of verbod is geen spoor te bekennen.

Ten dele in de onderstelling, dat medewerking aan de verkiezing van ambtsdragers een regeerdad zou zijn, heeft men zich voor de uitsluiting van de vrouwelijke gemeenteleden hiervan wel beroepen op Gen. 3 : 16 („hij zal over u heerschappij hebben”) en in verband hiermee op plaatsen als 1 Cor. 11 : 3; Efeze 5 : 22-24; Col. 3 : 18; 1 Tim. 2 : 11-15; Tit. 2 : 5; 1 Petr. 3 : 1, 5, 6 (de vrouw dient haar man onderdanig te zijn), waarbij ook 1 Cor. 14 : 33-35, 1 Tim. 2 : 11, 12 (het leerverbod aan de vrouw) ter sprake werden gebracht. Zou dit beroep steekhoudend zijn, dan kan het in de onderhavige kwestie toch nimmer afdoende zijn, omdat de

vermelde teksten alle slechts over de gehuwde vrouw spreken. Uw deputaten zijn echter van oordeel, dat het genoemde beroep allerminst steekhoudend is, voor welk oordeel wij in het kort de volgende gronden noemen. Wat Gen. 3 : 16 betreft: in dit vers wordt geen norm gesteld, maar een vloek aangekondigd, waarvan Christus bevrijdt (vgl. b.v. Gen. 3 : 16 met 1 Tim. 2 : 15). Wat plaatsen als 1 Cor. 11 : 3, Efe. 5 : 22-24 enz. betreft: deze handelen niet over de plaats van de vrouw in de gemeente, maar over de plaats van de gehuwde vrouw in het huwelijk, zoals deze genormeerd wordt door Gen. 1 : 26-28 en 2 : 18-24, waar de gehuwde vrouw verschijnt als de gelijkwaardige helpster van de leidinggevende man in het samen met hem regeren over de schepping. Wat 1 Cor. 14 : 33-35, 1 Tim. 2 : 11, 12 betreft: de apostel keert zich hier niet tegen de medewerking van de vrouwelijke gemeenteleden aan de verkiezing van ambtsdragers, maar tegen het spreken van de gehuwde vrouw in de onderlinge discussie en beleeringen en terechtwijzingen, zoals deze in de gemeentelijke samenkomsten toentertijd gebruikelijk waren (vergelijk b.v. Col. 3 : 16; Hebr. 5 : 12); het genoemde spreken van de gehuwde vrouw, beledigend en terechtwijzend, sluit gezagsoefening over haar man in en is als zodanig in strijd met haar decorum van gehuwde vrouw (zie 1 Tim. 2 : 11, 12). Wat Paulus in 1 Tim. 2 : 11, 12 zegt, is in verband met de medewerking van de vrouwelijke gemeenteleden aan de verkiezing van ambtsdragers slechts van belang, voor zover Paulus hier als regel stelt, dat de gehuwde vrouw in de gemeentelijke samenkomsten haar decorum dient te bewaren. Wie van mening zou zijn, dat de genoemde medewerking strijdig zou zijn met het decorum van de gehuwde vrouw, zou zich voor de uitsluiting van de gehuwde vrouw (en alléén van deze) van de genoemde medewerking kunnen beroepen op 1 Tim. 2 : 11, 12. Uw deputaten vermogen echter geen enkele grond voor die mening te ontdekken.

Wat het karakter van het deelnemen aan de verkiezing betreft, moge het volgende worden opgemerkt. Uw deputaten zijn van overtuiging, dat medewerking aan de verkiezing van ambtsdragers niet gezien kan worden als een regeerdad. Stemmen is in Christus' Kerk minder dan regeren en meer dan adviseren.

Het stemmen moet gezien en gewaardeerd worden als een *middel*, waardoor God roept tot het ambt. Stemmen is geen acte op zichzelf, maar heeft een plaats in het geheel van de verkiezing tot het ambt, als een onderdeel van de weg, waarlangs Christus Zijn gemeente regeert door middel van de ambtsdragers. Deze weg kan als volgt omschreven, c.q. onderscheiden worden:

- candidaatstelling door de kerkeraad
- stemming door de gemeente
- benoeming door de kerkeraad
- approbatie door de gemeente

Pas als deze vier fasen zijn gepasseerd, is de verkiezing voltooid en kan de bevestiging van de gekozen ambtsdragers volgen.

Het is merkwaardig, dat tot hertoe het recht van approbatie (d) aan de zusters der gemeente niet werd onthouden. Daarin wordt zij als de gelijkwaardige van de man geaccepteerd. Het recht om te stemmen (b) werd aan de zusters niet gegeven.

Zeker mag met dankbaarheid worden geconstateerd, dat verschillende zusters der gemeente op de achtergrond van harte meeleefden bij de verkiezing van ambtsdragers en thuis hun knieën bogen om de noden van de gemeente de Here voor te leggen. Wie zal zeggen, van hoeveel invloed dit gebed is geweest?

Maar wanneer nu de behoefte wordt uitgesproken om de zusters der gemeente in de gelegenheid te stellen mee te stemmen bij de verkiezing van ambtsdragers, mogen wij dan zeggen: die gelegenheid wordt niet gegeven? In heel de gang der verkiezing functioneert het *ambt der gelovigen* in nauwe samenwerking met en onder leiding van het bijzondere ambt. Wanneer in de Nieuwtestamentische gemeente, de vergadering der gelovigen, deze gelovigen krachtens hun ambt ambtsdragers verkiezen, mogen de vrouwelijke gemeenteleden, die door Christus en Zijn Heilige Geest (zie Hand. 2 : 17, 18) in dezelfde positie zijn geplaatst als de mannen in de gemeente, daarvan niet worden uitgesloten. Worden zij wel uitgesloten, zo kan de vraag gesteld worden: wordt haar nu niet ontroefd, wat haar door Christus is geschonken: de mondigheid, de ambtelijke bevoegdheid der gelovigen?

Samenvattend komen Uw deputaten tot de volgende conclusies:

- In het verleden was het niet gebruikelijk, dat de zusters der gemeente bij verkiezing van ambtsdragers meestemden. Dit heeft wel eens via de vragenbus in „De Wekker” bewogen reacties opgeroepen van zusters uit de kerken, die de bestaande situatie als onrecht ervoeren.
- Wij mogen ons niet zonder meer laten leiden door beslissingen van vroeger eeuwen. Niet de traditie, maar alleen Gods Woord zal beslissen. Uit het u aangeboden rapport blijkt,

dat uw deputaten van mening zijn, dat op grond van Gods Woord de zusters der gemeente niet uitgesloten mogen worden van het stemrecht.

- c. Deze zaak zal in verschillende gemeenten niet leven. Dan zou het niet juist zijn om in deze gemeenten een beslissing te forceren: voortaan mogen de zusters ook deelnemen aan de verkiezing van ambtsdragers. Wanneer we iets willen forceren, ontstaat in vele gevallen twist, wrok. Dit is niet tot eer des Heren en tot heil van de gemeente.
- d. Wanneer deze zaak wel leeft in diverse gemeenten, behoort men de consequentie te aanvaarden en mag men de zusters niet uitsluiten van de verkiezing van ambtsdragers. Met nadruk wordt hier herhaald: in het ambt der gelovigen zijn de vrouwelijke gemeentelieden in dezelfde positie geplaatst als de mannen in de gemeente.
- e. Naar eis der Schrift moet onder de gemeente in de art. 4, 22 (resp. 24) van de kerkorde worden verstaan de gehele gemeente als vergadering der gelovigen, broeders en zusters.

J. de Vuijt, secretaris.

BIJLAGE XXXIV

Art. 91

RAPPORT I VAN COMMISSIE VII (KIESRECHT VAN DE GEMEENTE).

Hierbij biedt commissie VII (Kerk en Kerkorde) u een rapport aan inzake de agendapunten 7.02, 7.03, 7.04, 8.34, 9.01, 9.03 gedeeltelijk, 9.13 en 9.43.

Deze agendapunten hebben betrekking op:

1. het rapport van de deputaten voor de bestudering van het kiesrecht van de gemeente, 8.34;
2. de instructie van de Part. Synode van het Noorden 7.02;
3. de instructie van de Part. Synode van het Oosten 7.03;
4. de instructie van de Part. Synode van het Zuiden 7.04; en diverse ingekomen stukken.

OVERWEGINGEN

Met grote belangstelling nam de commissie kennis van het rapport 8.34. Er zijn waardevolle opmerkingen gemaakt, die volle aandacht behoren te hebben.

Echter moet geconstateerd, dat het rapport niet geheel beantwoordt aan de opdracht, die de Generale Synode 1965/1966 deputaten gaf. De uitspraak, waarin deze opdracht vervat is, luidt blijkens de Acta G.S. Apeldoorn-Zwolle, blz. 106:

„De synode

kennis genomen hebbende van de instructie van de particuliere synode van het Westen betreffende de interpretatie van het begrip gemeente in diverse artikelen van de Kerkorde, en het verzoek uit te spreken dat het een kerkeraad vrijstaat in alle gevallen het begrip gemeente gelijkelijk te interpreteren en dicoovereenkomstig te handelen;

constaterende dat aanvaarding van deze instructie en voldoen aan het verzoek betekent, dat de vrouwelijke leden van de gemeente mogen deelnemen aan de verkiezing van ambtsdragers;

overwegende dat

1. hieraan verschillende kanten zitten als: het karakter van het deelnemen aan de verkiezing; de verhouding ambt der gelovigen en bijzonder ambt; de verwerking van de Schriftgegevens over de positie van de vrouw; de verhouding ambt-charisma;
2. deze zaak tot dusver niet behandeld is door of namens een generale synode en deze zaak nu voor het eerst ter vergadering dient;

besluit

1. een commissie te benoemen die tot taak heeft deze aangelegenheden te bestuderen, in welke studie de in de eerste overweging genoemde facetten, alsmede het aan de synode aangeboden rapport over deze materie dienen betrokken te worden;
2. aan deze commissie dringend te verzoeken het resultaat van haar arbeid vóór 1 januari 1968 aan de kerken te doen toekomen;
3. aan het verzoek, gedaan in de instructie van de particuliere synode van het Westen, betreffende de interpretatie van het begrip gemeente in de verschillende artikelen van de Kerkorde nu nog niet te voldoen.

Aan het tweede deel van het besluit is voldaan. Maar in de uitvoering van het eerste deel van het besluit zijn verschillende zaken niet geheel tot hun recht gekomen. Zo is het karakter van het deelnemen aan de verkiezing van ambtsdragers niet duidelijk geworden. Gesteld wordt, dat medewerking aan de verkiezing geen regeerlaad is. Gelet op het feit, dat anderen het tegendeel betogen, had krachtiger bewijs voor deze stelling niet mogen ontbreken. De zin:

„Stemmen is in Christus' Kerk minder dan regeren, en meer dan adviseren”, kan bezwaarlijk genoegzame tekening van het karakter van het deelnemen aan de verkiezing genoemd worden. De bezinning op de verhouding ambt der gelovigen en bijzonder ambt is breedvoerig weer gegeven. Maar deze bezinning spitst zich toe op de these, dat er krachtens het ambt aller gelovigen het recht (en daarom ook de plicht?) is tot medewerking in de verkiezing tot het bijzondere ambt, terwijl de verhouding van deze ambten niet duidelijk wordt. Verwerking van de Schriftgegevens over de positie van de vrouw in de gemeente heeft nauwelijks plaats gevonden en de verhouding ambt-charisma is niet duidelijk.

De commissie acht het niet juist, dat op pag. 1 een uitspraak van Dr. H. Bouwman geciteerd wordt over Voetius uit diens werk „Het ambt der diakenen”, uitgegeven in 1907. Deze uitspraak is niet correct omdat Voetius in de bedoelde passage bestrijdt wat hij zelf noemt dwaze en onzinnige beweringen in een eerder verschenen geschrift. En Dr. Bouwman zelf heeft b.v. in zijn „Gereformeerd Kerkrecht”, uitgegeven in 1928, anders over Voetius gesproken.

Dit terzijde latende meent de commissie, dat deputaten zich in de samenstelling van hun rapport onvoldoende lieten leiden door hun opdracht.

Het oordeel van de Part. Synode van het Oosten — zie instructie 7.03 — „dat niet genoegzaam is voldaan aan de opdracht, die deputaten van de Gen. Synode 1965/1966 ontvingen”, is niet zonder grond. Ook moet erkend worden, dat de Generale Synode 1965/1966 helderheid in genoemde zaken noodzakelijk achtte om tot schriftuurlijk gefundeerde besluitvorming t.a.v. het kiesrecht der gemeente te komen. Terecht spreekt de Part. Synode van het Zuiden daarvan in instructie 7.04.

Overwegende, dat twee Part. Synodes het rapport in het licht van het besluit van de Generale Synode 1965/1966 niet genoegzaam achten om op grond daarvan tot een beslissing te komen; dat ook de Classis 's Gravenhage betwijfelt of het rapport voldoende grond biedt voor een beslissing, meent uw commissie tot geen ander advies te kunnen komen dan opnieuw deputaten te benoemen om de bestudering van deze materie voort te zetten en daarover op een volgende Generale Synode van rapport te dienen in overeenstemming met het besluit van 1965.

VOORSTEL

De commissie geeft u in overweging uit te spreken:

De Generale Synode

kennis genomen hebbende van het rapport van deputaten voor de bestudering van het kiesrecht van de gemeente;

van oordeel dat in dit rapport niet genoegzaam is voldaan aan de opdracht, die deputaten van de Generale Synode 1965/1966 ontvingen — Acta, art. 223, blz. 106-107 —;

lettende op de instructie van de Part. Synode van het Oosten en die van de Part. Synode van het Zuiden alsmede op het schrijven van de Classis 's Gravenhage;

besluit

1. nu geen uitspraak te doen;
2. opnieuw deputaten te benoemen om de door de Generale Synode 1965/1966 omschreven taak nader uit te voeren;
3. deputaten op te dragen ook de facetten aangewezen in de instructies en brieven in hun studie te betrekken;
4. deputaten te verzoeken het resultaat van hun arbeid vóór 1 januari 1971 aan de kerken te doen toekomen;
5. zich over het verzoek in de instructie van de Part. Synode van het Noorden nu niet uit te spreken;
6. de instructie van de Part. Synode van het Oosten te aanvaarden;
7. de intentie van de instructie van de Part. Synode van het Zuiden te volgen; en
8. aan de Classis 's Gravenhage, de kerkeraad van Dordrecht C. en die van Amersfoort, alsmede aan br. L. R. T. Oskam te berichten, dat van hun schrijven kennis genomen werd.

P. op den Velde, rapporteur.

BIJLAGE XXXV

Art. 97, 102

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN-FINANCIËEL VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL DER CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN.

Deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool hebben de eer u het volgende te rapporteren.

De instelling.

De Generale Synode van Zwolle/Apeldoorn 1965/1966 besloot in haar zitting van 21 september 1965 (art. 48) op voorstel van het curatorium in principe te besluiten tot het instellen van een deputaatschap voor de materiële belangen van de Theologische Hogeschool. Dit principe-besluit heeft bekrachtiging gevonden in de zitting van genoemde synode van 29 september 1965 (art. 148). Bij deze gelegenheid werd ook de instructie van deputaten vastgesteld. Deze instructie draagt, ingevolge de bedoeling van de synode, een voorlopig karakter omdat de nieuwe regeling nog in de praktijk moest worden getoetst. Voorts wilde de synode de werking van het afzonderlijke financiële beheer enige tijd aanzien om t.z.t. de juridische positie nader in overweging te kunnen nemen.

De samenstelling van het deputaatschap werd door de voornoemde synode als volgt geregeld:

- primi: A. L. de Bruyne, Bussum; H. J. van der Meiden, Rotterdam; J. D. Wisman, Groningen.
secundi: A. F. Mijndart, Hilversum; drs. G. van Westrienen, Amsterdam;
M. W. Wierenga, Groningen.

De werkwijze.

Deputaten hebben in hun eerste vergadering (van 14 januari 1966) de functieverdeling als volgt geregeld.

- voorzitter: br. J. D. Wisman
secretaris-penningmeester: br. A. L. de Bruyne
alg. plaatsvervanger: br. H. J. van der Meiden.

Op de medewerking van de secundi-deputaten behoefde in de achterliggende periode geen beroep te worden gedaan. Wel zijn deze broeders schriftelijk omtrent de hoofdzaken van het werk van deputaten ingelicht.

Ingevolge de instructie zijn het curatorium en het college van hoogleraren, dit laatstgenoemde college in de persoon van de rector, met adviserende stem bij de arbeid van deputaten betrokken.

Het curatorium besloot deze vertegenwoordiging aan de voorzitter van dit college op te dragen. Achtereenvolgens namen aan de arbeid van deputaten deel: namens het curatorium de brs. ds. Hilbers en ds. Maris en namens hoogleraren prof. Hovius en prof. Oosterhoff. Thans zijn dit de brs. ds. M. W. Nieuwenhuijze en prof. Van Genderen. Het is deputaten gebleken, dat het afzonderlijk gestelde en toch aan de arbeid van het curatorium gebonden financiële beheer geen belemmering is voor een goede samenwerking. Zij menen dan ook dat de ervaring van de afgelopen jaren een voortgaan op de door de Generale Synode van 1965/1966 ingeslagen weg motiveert.

De juridische positie.

De vraag is op de vorige synode aan de orde geweest of het inbrengen van de middelen van de Hogeschool in een stichting aanbeveling zou verdienen, omdat daardoor de Hogeschool een eigen rechtspersoon zou zijn. Deputaten merken echter het volgende op: De kerken in hun geheel functioneren als rechtspersoon gedurende de zittingsperiode van de generale synode. Maar de door de generale synode benoemde en geïnstrueerde deputaten functioneren eveneens als rechtspersoon krachtens art. 84 K.O. Aangezien dit laatste in de praktijk wel eens vragen oproept b.v. bij de afwikkeling van erfstellingen en legaten die aan de een of andere kas vermaakt zijn en b.v. bij het tekenen van formalieren voor de banken, de Postcheque en Girodienst e.d., zou de generale synode er, zij het ten overvloede goed aan doen in de Acta van de synode een verklaring op te nemen dat de in art. 84 K.O. bedoelde deputaten inderdaad bevoegd zijn rechtshandelingen te verrichten voorzover zij daartoe geïnstrueerd zijn. Dit houdt o.m. in dat het Curatorium der Theologische Hogeschool en ook de Deputaten Financieel deze bevoegdheid bezitten. De vraag van het in het leven roepen van een stichting als in de eerste zin bedoeld is derhalve naar de mening van deputaten niet urgent.

Stijgende kosten.

Verschillende omstandigheden hebben er toe geleid, dat deputaten in de achterliggende jaren in toenemende mate een beroep hebben moeten doen op de offervaardigheid der kerken. Drie factoren zijn daartoe aan te wijzen n.l.:

- a. de besluiten van de Generale Synode 1965/1966 tot het verstrekken van een leeropdracht aan prof. Kremer na diens emeritering op 1 september 1966 en de wens van de genoemde synode, dat de traktementen der hoogleraren meer in overeenstemming zouden worden ge-

- bracht met de maatschappelijke positie van hun ambt;
b. het gereedkomen van de nieuwbouw en van de verbouw van het bestaande gebouw aan het Wilhelminapark te Apeldoorn en
c. de algemene kostenstijging.

De gevolgen hebben zich doen zien in stijgende nadelige saldi. Over 1965 liet de jaarrekening een tekort zien van rood f 7.000,—. Over 1966 steeg het tekort tot ca. f 19.500,—, terwijl het over 1967 ± f 15.300,— bedroeg. De tekorten over 1965 en 1966 zijn nog ten laste van het kapitaal gebracht. Deputaten achten dit, toen 1967 opnieuw een belangrijk nadelig saldo liet, niet langer verantwoord. Zij hebben dan ook, na raadpleging van het curatorium en met instemming van dit college, het tekort over 1967 grotendeels ten laste van de begroting 1968 gebracht. Zij deden dit in de verwachting dat het door een adequate verhoging van het streefbedrag mogelijk zou zijn dit tekort alsnog op te vangen en over 1968 met een sluitende rekening te kunnen werken. De uitkomst van dit jaar moet uiteraard nog worden afgewacht.

Baten en lasten over drie jaren.

Aan de jaarrekeningen 1965, 1966 en 1967 zijn de volgende bijzonderheden ontleend. Voor verdere specificaties wordt verwezen naar het verslag van deputaten voor financiële aangelegenheden.

Lasten	1965	1966	1967	begroting 1968
Traktementen, overige				
honoraria en sociale lasten	f 83.600,—	f 107.250,—	f 127.300,—	f 142.700,—
Emeritaatsvoorziening	" 14.000,—	" 10.000,—	" 28.000,—	" 30.000,—
Gebouwen en huish. dienst	" 6.500,—	" 10.500,—	" 11.800,—	" 11.500,—
Overige kosten	" 6.100,—	" 6.750,—	" 9.900,—	" 8.300,—
Gedeelt. nad. saldo				" 13.000,—
vorige dienst	" —,—	" —,—	" —,—	" —,—
	<u>f 110.200,—</u>	<u>f 134.500,—</u>	<u>f 177.000,—</u>	<u>f 205.500,—</u>

Baten	1965	1966	1967	begroting 1968
Collecten en giften	f 72.700,—	f 86.500,—	f 112.700,—	f 154.000,—
Schooldag	" 5.300,—	" 4.500,—	" 4.000,—	" 4.500,—
De Wekker	" 17.000,—	" 17.000,—	" 17.000,—	" 17.000,—
Vrouwenactie	" —,—	" —,—	" 17.500,—	" 20.000,—
Overige ontvangsten (intrest etc.)	" 8.200,—	" 7.000,—	" 10.500,—	" 10.000,—
Nadelige saldi	" 7.000,—	" 19.500,—	" 15.300,—	" —,—
	<u>f 110.200,—</u>	<u>f 134.500,—</u>	<u>f 177.000,—</u>	<u>f 205.500,—</u>

De door deputaten aan de kerken voor hun bijdragen geadviseerde streefbedragen waren over de jaren 1965, 1966 en 1967 resp. f 1,—, f 1,35 en f 1,85. Het landelijk gemiddelde per lid en dooplid in deze jaren was: 1965 - f 1,05, 1966 - f 1,25 en 1967 - f 1,62. Een van de oorzaken waardoor de werkelijkheid in 1966 en 1967 achterbleef bij het streefbedrag was de wat late mededeling aan de kerken van het gewijzigde bedrag. Dit geschiedde in maart of april. Met ingang van 1968 is hierin verandering gebracht door het streefbedrag tijdig in december bekend te maken.

Voor 1968 is een bedrag van f 2,30 per lid dooplid geadviseerd.

De vermogenspositie.

Deze was op de hierna genoemde balansdata als volgt

31 december 1965	Hogeschool f 82.000,—	Emeriteringsfonds f 98.822,—
31 december 1966	Hogeschool " 85.118,—	Emeriteringsfonds " 86.570,—
31 december 1967	Hogeschool " 82.795,—	Emeriteringsfonds " 85.490,—

De vermogenssteruggang in 1966 en 1967 was geringer dan de nadelige saldi over die jaren zouden doen verwachten. Zij werd n.l. in beide jaren ten dele opgeheven door enkele bijzondere

haten, n.l. in 1966 een legaat en in 1967 de overdracht van de middelen van het fonds Bouwen en Bewaren. In 1966 vielen voorts de kosten van de overkomst van prof. Velema naar Apeldoorn. Deze konden grotendeels uit de bijdragen 1965 en 1966 van het comité vrouwenactie worden bestreden.

Bij de beschouwing van de vermogenspositie dient in aanmerking te worden genomen dat de gebouwen en de inventaris voor f 28.500,— op de balans zijn gewaardeerd. Dit bedrag is het deel van de verbouwings- en nieuwbouwkosten dat uiteindelijk in 1965/1966 ten laste van het eigen vermogen van de Hogeschool kwam.

De totale verbouwings- en nieuwbouwkosten kwamen n.l. op f 296.967,—
Uit andere bronnen (extra collecte, damescomité etc.) werd verkregen „ 268.387,—

zodat resteerde een bedrag van f 28.579,—

Deputaten zijn bijzonder dankbaar voor deze gang van zaken, waardoor zonder grote extra belasting in de komende jaren een betere huisvesting annex centrale verwarming, aula, bibliotheek en studermogelijkheid kon worden verkregen.

Fonds jubileumgave 1834-1934.

In 1966 zijn, ingevolge eerdere synodebesluiten, de middelen van dit fonds aan de Hogeschool overgedragen. Het vermogen is voor het eerst in de balans van de Hogeschool per ultimo 1966 opgenomen en wel met een bedrag van f 34.041,86. Het wordt gereserveerd voor enig toekomstig algemeen met de plaats en de werkzaamheid van de Hogeschool samenhangend doel. Terzake zijn momenteel nog geen voorstellen te doen. Per ultimo 1967 bedroeg deze reserve f 35.745,95. Dit bedrag is niet in de vorenbedoelde vermogensopstelling begrepen.

Fonds Bouwen en Bewaren.

Dit fonds heeft, in overleg met curatoren, in 1967 zijn werkzaamheden gestaakt, mede in verband met de activiteiten van het comité vrouwenactie. Per saldo werd een bedrag van f 12.406,48 aan de Hogeschool overgedragen. Het werd in 1967 aan het vermogen toegevoegd. Het restant wordt in 1968 aan de Hogeschool overgedragen.

Comité vrouwenactie.

Met grote erkentelijkheid maken deputaten melding van deze actie, welke zich weliswaar in eerste instantie richt op de instandhouding en uitbreiding van het boekenbezit der Hogeschool.

Tot en met 1965 werd door het comité, dat uit particulier initiatief deze actie leidt, een bedrag van f 38.288,41 aan de kosten van de nieuwbouw van de bibliotheek annex studiezaal bijgedragen. Sindsdien is de nevendoelstelling van deze actie naast de bibliotheekbehoefte een bijdrage te leveren in de kosten van een vijfde hoogleraarplaats. In 1965 werd voor dit doel van het comité nog een bedrag ontvangen van f 10.000,—

In 1966 werd afgedragen „ 17.711,59

Totaal f 27.711,59

welke bedragen aan het vermogen werden toegevoegd, mede ter bestrijding van de nadelige saldi, welke moesten worden afgeboekt.

Deputaten hebben ingaande 1967 na overleg met het comité aan curatoren voorgesteld, de bijdragen van dit comité tot de gewone middelen te rekenen en deze tot een onderdeel van de jaarlijkse begroting te maken. Zo geschiedde in 1967 toen een bedrag van f 17.500,— werd afgedragen. Ook in de begroting voor 1968 is deze gedragslijn gevolgd. Deputaten zijn erkentelijk voor de samenwerking met het comité vrouwenactie en voor het overleg waartoe het comité bereid is.

Bibliotheekfonds.

Het beheer van dit fonds, dat gevormd is door bijdragen welke verworven werden van het comité vrouwenactie, berastte tot 1965 bij de bibliothecaris van de Hogeschool, aanvankelijk prof. Hovius, sinds 1 januari 1965 prof. Van Genderen. Over dit fonds wordt afzonderlijk gerapporteerd door deputaten voor financiële aangelegenheden. Daar deze middelen ook tot het vermogen van de Hogeschool moeten worden gerekend is besloten, dat de jaarrekening van dit fonds voortaan een bijlage zal zijn van de jaarrekening van de Hogeschool. De lopende middelen zullen onder verantwoordelijkheid van deputaten door de bibliothecaris worden beheerd, terwijl van een inmiddels gevormde reserve f 15.000,— onder direct beheer van deputaten wordt gesteld.

Emeriteringsfonds.

Sinds jaren is een deel van de middelen van de Hogeschool apart gesteld onder de naam Emeriteringsfonds. Dit fonds was op 31 december 1965 groot f 98.371,32. In verband met een koersverschil werd het op die datum door deputaten voor financiële aangelegenheden als f 98.822,52 verantwoord. Per 31 december 1967 bedroeg het f 85.489,63. Uit de eender in dit rapport gepubliceerde bijzonderheden blijkt dat de bijdragen aan dit fonds, waaruit de emeritaatsgelden worden voldaan, ingaande 1967 belangrijk zijn verhoogd. Eensdeels is dit een gevolg van de stijging van de emeritaatsuitkeringen, anderdeels van de emeritering per 1 september 1966 van prof. Kremer. Deputaten zijn van oordeel, dat er zorg voor dient te worden gedragen dat het fonds als een algemene reserve zoveel mogelijk in tact blijft. Het totale bedrag aan emeritaatsuitkeringen bedraagt momenteel per jaar rond f 52.000,—. Na aftrek van de reente, welke in het fonds per saldo beschikbaar komt is daaronder op de begroting 1968 een bijdrage van f 30.000,— ten laste van de gewone rekening opgenomen ten behoeve van het emeriteringsfonds.

Deputaten wijzen er op, dat ten behoeve van de emeritering van de hoogleraren geen andere voorzieningen dan deze verhoudingsgewijs zeer bescheiden fondsvorming zijn getroffen, welke ontoereikend moeten worden geacht indien te eniger tijd bijzondere voorzieningen zouden moeten worden getroffen.

Voorts vestigen zij er de aandacht op, dat deze emeritering wat de lopende verplichtingen betreft, geheel ten laste van de Hogeschool komt, ongeacht het aantal dienstjaren, gedurende welke hoogleraren vóór hun benoeming in dit ambt als predikant werkzaam waren. Zij hebben deze aangelegenheid in haar algemeenheid in studie, doch zij hebben gemeend uw vergadering nog geen voorstellen te moeten doen in afwachting van eventuele beslissingen uwerzijds ten aanzien van de emeritaatsregeling voor predikanten.

Traktementen en emeritaatsuitkeringen.

Bijzonderheden omtrent de sinds de vorige generale synode door deputaten in overeenstemming met curatoren terzake getroffen regelingen zullen ter synode vertrouwelijk te uwer beschikking worden gesteld.

Ten slotte

Deputaten stellen u voor hun arbeid verder te consolideren en de instructie definitief vast te stellen.

Zij vragen u daarbij hen te machtigen door een jaarlijkse door hen in overleg met het curatorium vast te stellen omslag het aandeel der kerken in de kosten der Hogeschool te bepalen. Tot nu toe is er sprake van een streefbedrag. Een streefbedrag heeft evenwel een zeker vrijblijvend karakter, hetgeen naar onze mening niet in overeenstemming is met de verplichtingen die op de kerken rusten m.b.t. de opleiding van de predikanten.

Ook uit het oogpunt van een rechtvaardige verdeling van deze kosten over alle kerken is een streefbedrag een minder gewenste vorm. Deputaten achten het daarom gewenst om, in overeenstemming met de praktijk bij andere kerkelijke kassen, voortaan van een omslag uit te gaan.

Deputaten benutten deze gelegenheid tevens uw aandacht te vestigen op het belang ook voor hun werk van centralisatie van onze kerkelijke administratieve arbeid. De behoefte daaraan heeft zich naar hun ervaring in de afgelopen jaren in toenemende mate doen gevoelen.

Een algemeen kerkelijk bureau zou ook de werkzaamheid van dit deputaatschap ten goede kunnen komen.

A. L. de Bruyne.

BIJLAGE XXXVI

Art. 97, 102

RAPPORT VAN COMMISSIE VI INZAKE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL DEPUTATEN-FINANCIËEL.

Uw commissie,

constaterend,

dat dit in 1965 nieuw ingestelde deputaatschap in goede samenwerking met het curatorium zijn taak op lofwaardige wijze vervult en

overwegend,

dat de instructie van deputaten, vastgelegd in de Acta G.S. 1965/1966 art. 148 sub 3, een voorlopig karakter draagt,

van oordeel,

dat de ervaringen van de afgelopen periode een verdere consolidatie van de arbeid van deputaten wettigen, dat het gewenst is, in ons kerkelijk leven zo min mogelijk te werken met omslagbedragen, dat de zedelijke verplichting van alle kerken om naar vermogen bij te dragen in de kosten van de opleiding van haar Dienaren des Woords rechtstreeks voortvloeit uit het in art. 20 K.O. neergelegde beginsel, hetwelk alle vrijblijvendheid uitsluit,

stelt Uw vergadering voor,

- de instructie van Deputaten-Financieel van de Theologische Hogeschool thans definitief vast te stellen;
- het door deputaten in de verslagperiode gevoerde beleid goed te keuren, onder dankzegging voor de verrichte arbeid;
- deputaten niet te machtigen een jaarlijkse omslag vast te stellen, doch hun op te dragen aan de hand van een van jaar tot jaar in overleg met het curatorium te bepalen streefbedrag, de kerken op haar roeping t.o.v. de Theologische Hogeschool te wijzen.
- opnieuw deputaten te benoemen.

G. Leendertse, rapporteur.

BIJLAGE XXXVII Art. 105, 105

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR FINANCIËLE ZAKEN.

Ingevolge de ons verstrekte opdracht bieden wij U hierbij aan het rapport over de in de periode september 1965 t/m augustus 1968 door ons deputaatschap verrichte werkzaamheden.

Algemeen.

Door de G.S. 1965 werden als leden van het deputaatschap voor Financiële Zaken benoemd of herbenoemd:

J. Bijleveld, Slidrecht, voorzitter,
B. Groenenboom, Dubbeldam,
Drs. H. Schuurhuis, 's-Gravenhage,
W. de Vries, Dordrecht,
C. v. d. Weele, Ermelo, secretaris,
A. Langbroek, Santpoort, algemeen secundus.

Deputaten kwamen 12 maal in vergadering bijeen ter bestudering van de accountantsrapporten en de daarmee verband houdende zaken. Met andere deputaatschappen is er een regelmatig contact betreffende de financiële aangelegenheden. Meestal geschiedt dit schriftelijk; in enkele gevallen vonden besprekingen plaats.

Controle.

De controle-werkzaamheden werden in de afgelopen periode verricht door het accountantskantoor A. van der Veen te Rotterdam. De rapporten worden aan ons uitgebracht. Afschriften, zo nodig met opmerkingen en/of adviezen onzerzijds werden ter kennisgeving aan de betreffende deputaatschappen toegezonden, zodat deputaten hun penningmeesters konden déchargeren.

De controle betrof de jaren 1965, 1966 en 1967 en omvatte alle generale kassen, alsmede de kas G.S., de administraties van „De Wekker”, „U.K.K.”, jaarboek en dagkalender. Voor de kas Jubileumgave 1834-1934 en het Fonds „Bouwen en Bewaren” vond eindcontrole plaats. Overname door en aansluiting met de kas Theol. Hogeschool werd accoord bevonden.

Aan de hand van de aanwezige bescheiden en in voorkomende gevallen aan de hand van de besluiten van de betreffende deputaatschappen werden de administraties gecontroleerd. Controle van de activa vond plaats, waarbij tevens aandacht werd besteed aan de juiste tenaamstelling van post- en bankrekeningen. De schulden en ev. andere verplichtingen werden nagegaan. Voor

onze opmerkingen verwijzen wij U naar hetgeen vermeld is bij de financiële overzichten van de diverse kassen. Over het algemeen kan worden gezegd dat de administraties behoorlijk worden gevoerd. Voor zover nodig werden door het accountantskantoor adviezen verstrekt om te komen tot een verbeterende administratie. In meerdere gevallen moesten de jaarstukken door het accountantskantoor worden opgemaakt.

Door Deputaten Evangelieverkondiging onder Israël werden alle bescheiden betreffende de in Jeruzalem gevoerde administratie overgelegd (zie ons rapport 1965). Dr. Boertien verschafte alle gewenste informatie. De administratie werd in goede orde bevonden.

Het is ons een genoegen U te kunnen voorstellen alle penningmeesters van de kerkelijke kassen te déchargeren voor het door hen gevoerde beleid over de jaren 1965 t/m 1967.

Beleggingen.

Aan de belegging van de gelden werd de nodige aandacht besteed. In voorkomende gevallen werden adviezen verstrekt.

Over het algemeen kon worden accoord gegaan met het gevoerde beleggingsbeleid. Wel was er naar onze mening in enkele gevallen sprake van een te ruime liquiditeitspositie. Hierop — en tevens op de mogelijkheid niet direct benodigde gelden tegen momenteel zeer gunstige rentepercentages uit te zetten op deposito-rekeningen — werd gewezen.

Omslagen en streefbedragen voor kerkelijke kassen.

De G.S. 1965 droeg ons op voorstellen in te dienen betreffende de door de P.S. van het Zuiden aan de orde gestelde kwestie van omslagen en/of streefbedragen voor alle kerkelijke kassen. Zie de Acta, art. 122 sub 8. Onze beschouwingen over en voorstellen inzake deze kwestie vindt U in een bij dit rapport gevoegde bijlage.

Predikantstraktementen.

Ingevolge de ons verstrekte opdracht werden de kerkeraden, classes en de Part. Synoden jaarlijks geïnformeerd over de wijzigingen in de minimum-traktementen van de predikanten. De berekening geschiedde aan de hand van het loonindexcijfer voor het overheidspersoneel, verstrekt door het Centraal Bureau voor de Statistiek, waar nodig gecorrigeerd en aangepast i.v.m. huurcompensaties etc. Ons bereikten enkele verzoeken tot het geven van richtlijnen voor honorering van predik-beurten, consulentschappen enz. Hiervoor werd ons geen opdracht verstrekt en wij menen dat i.v.m. de ondergeschikte betekenis hiervan, geen noodzaak aanwezig is.

Wat de overnameplicht door de kerkeraden van de premie voor de volksverzekeringen betreft zijn wij van mening dat ook de premie voor de Alg. Wet Bijzondere Ziektekosten voor rekening van de kerkeraden dient te komen.

Verder wil het ons voorkomen dat veel kerkeraden blijkbaar vergeten dat onze jaarlijkse circulaire richtlijnen geeft voor de MINIMUM-traktementen. In onze circ. van 1 december 1967 is hierop geattendeerd.

Uit de reacties die ons op onze jaarlijkse circulaire bereiken blijkt ons dat het hier een zeer gevoelige zaak betreft, zowel van de zijde van de predikanten als van de kerkeraden. Door het jaarlijks aanpassen van de traktementen wordt bereikt dat de achterstand in de honorering niet groter wordt. Het is echter wel de vraag of de basisnorm juist is geweest. In feite is er sprake van een achterstand in de honorering. Hier staat weer tegenover dat vooral de vele kleine gemeenten bij een hogere honorering, mede gezien de steeds hoger wordende omslagen en streefbedragen voor de kerkelijke kassen, in ernstige financiële moeilijkheden kunnen komen. Een nadere bezinning op deze materie komt ons zeer gewenst voor.

Accountantskosten

Door de G.S. 1965 werd voor de periode 1965 t/m 1967 een bedrag van f 12.000,— beschikbaar gesteld. Aan de hand van de gewerkte uren (1500) en de gemaakte kosten is gebleken dat dit bedrag niet voldoende is. De gestegen loonkosten spelen hierbij eveneens een rol.

Hoewel een bedrag van f 19.000,— zeker gewettigd zou zijn, kan voor genoemde periode, dank zij een loyaal standpunt van het accountantskantoor, met f 16.000,— worden volstaan. Wij verzoeken U dan ook een aanvullend bedrag van f 4.000,— voor de periode 1965 t/m 1967 beschikbaar te willen stellen.

Voor de komende 5 jaren zal een bedrag van f 20.000,— benodigd zijn. Wij verzoeken U dit bedrag te willen voteren en de verdeling hiervan over de diverse kassen aan ons over te laten.

Nogmaals wijzen wij er met nadruk op dat het aantal uren gereduceerd kan worden wan-

neer alle penningmeesters hun jaarstukken met de daarbij behorende toelichtingen openaken overeenkomstig het gegeven advies.

Financiële overzichten.

Ter vertrouwelijke kennisgeving treft U in bijlage 2 de financiële overzichten van alle kerkelijke kassen aan.

C. v. d. Weele, secretaris.

BIJLAGE XXXVIII Art. 103, 105

RAPPORT VAN COMMISSIE VI INZAKE FINANCIËLE ZAKEN.

Aan Uw commissie werd o.m. ter voorbereiding van Uw bespreking in plenaire zitting toevertrouwd het rapport van Deputaten voor Financiële Zaken.

Over de in bijlage I van dit rapport behandelde kwestie van het omslagstelsel hoopt de commissie U afzonderlijk van advies te dienen. Zij laat deze zaak thans dus rusten.

Uw commissie meent nu het volgende onder Uw aandacht te moeten brengen:

Controle.

Uw commissie constateerde, dat de vereiste controle over de jaren 1965, 1966 en 1967 heeft plaats gevonden ten aanzien van alle generale kassen, de kas G.S., de administraties van „De Wekker”, „U.K.K.”, Jaarboek, dagkalender, alsmede van de in Jeruzalem gevoerde administratie, welke ressorteert onder Deputaten Evangelieverkondiging onder Israël.

Adviezen.

Vastgesteld kon worden, mede op grond van de opmerkingen in Bijlage 2 van hun rapport, dat deputaten hun adviserende taak t.o.v. de verschillende kerkelijke kassen naar behoren vervullen. De commissie vertrouwt, dat aan de gemaakte opmerkingen, met name die betreffende de liquiditeitspositie en het beleggingsbeleid, door de desbetreffende deputaatschappen voldoende aandacht zal worden besteed.

Predikantstrakementen.

Uw commissie acht het een aanbevelenswaardige zaak, dat bij de jaarlijkse vaststelling van de richtlijnen voor de minimum-trakementen mede rekening wordt gehouden met de redelijkerwijs te verwachten stijging in de kosten van levensonderhoud voor het komende jaar. Nu zijn de normen te veel gebaseerd op het verleden alleen. Afgedacht hiervan zou de commissie een nadere bezinning op deze materie, door deputaten zelf wenselijk geacht, sterk willen bepleiten.

Uw commissie deelt de mening van deputaten, dat ook de premie voor de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten voor rekening van de kerkeraden dient te komen. Dit ligt h.i. geheel in de lijn van vroegere synodale uitspraken (zie h.v. Acta G.S. 1959 art. 187 sub 4d).

De commissie ziet het als een vreemde zaak, dat predikanten niet rechtstreeks mededeling ontvangen van de door deputaten gegeven richtlijnen voor hun minimum-trakementen. Aangezien deputaten ook in deze aan hun instructie gebonden zijn, acht de commissie een desbetreffende aanvulling van de instructie noodzakelijk.

Herbenoeming deputaten.

De argumenten in het aanvullend rapport d.d. 27-7-1968 aangevoerd voor een herbenoeming van alle zittende deputaten acht Uw commissie steekhoudend. Tegen een incidentele afwijking van de instructie, welke niet als een precedent gezien mag worden, is h.i. geen bezwaar.

Voorstellen.

Resumerend stelt Uw commissie U voor:

1. deputaten dank te zeggen voor alle verrichte arbeid;
2. alle zittende deputaten opnieuw te benoemen;
3. alsnog f 4.000,— te voteren als aanvulling op het bedrag van f 12.000,— door de G.S. 1965/1966 voor accountantskosten beschikbaar gesteld;

4. voor de komende periode van 3 jaar maximaal f 20.000,— voor accountantskosten te voteren;
5. aan alle penningmeesters van de kerkelijke kassen décharge te verlenen voor het door hen over 1965 t/m 1967 gevoerde beleid, onder dankzegging voor de verrichte arbeid;
6. art. 4 van de instructie van Deputaten voor Financiële Zaken als volgt te wijzigen:
Na „gewijzigd” invoegen: „waarbij rekening wordt gehouden met een redelijkerwijs te verwachten stijging van de kosten van levensonderhoud in het komende jaar”;
„Na „mededeling aan de.....” invoegen: „dienstdoende predikanten”.

G. Leendertse, rapporteur.

BIJLAGE XXXIX Art. 106

RAPPORT VAN DE QUAESTOR VAN DE GENERALE SYNODE DER CHR. Geref. KERKEN.

Hieronder volgt het rapport van de financiële resultaten over de periode 1 juni 1965-31 mei 1968:

Het vermogen van de Kas van de Generale Synode is per 1 juni 1968 als volgt samengesteld.

ACTIVA	Balans per 1 juni 1968	PASSIVA
Postrekening	f 15.548,20	Vooruitontvangen
Holl. Bank Unie	„ 8.101,03	bijdrage P.S. '68
Nog te ontvangen:		f 12.629,60
accountantskosten	„ 120,—	Nog te betalen
bijdrage P.S. '67	„ 90,—	accountantskosten
Vooruitbet. kosten G.S. '68...	„ 548,50	„ 300,—
		Kas Emigratie
		„ 52,50
		Boekenfonds
		„ 89,50
		Vermogen
		„ 11.356,13
	<u>f 24.407,73</u>	<u>f 24.407,73</u>

De rekening van lasten en baten over de periode 1-6-1965 - 31-5-1968 is als volgt:

LASTEN	1-6-1965 - 31-5-1968	BATEN
Kosten Gen. Synode 1965 ...	f 25.063,55	Bijdragen
Drukkosten Acta 1965	„ 10.165,95	Partic. Synoden
Deputaatschap Eenheid		f 66.436,60
Geref. belijders	„ 5.693,07	Bijdragen voor het
Kosten Geref. Oec. Synode...	„ 6.054,62	Geref. Soc. Instituut
Bijdrage I.C.C.C.	„ 6.000,—	„ 476,93
Div. Deputaatschappen	„ 10.215,29	Verkoop Acta 1965
Afgedragen aan F.S.K.	„ 476,93	„ 1.380,69
Bijdrage Zeemanscentrale ...	„ 250,—	Rente
Accountantskosten	„ 400,—	„ 214,03
Administratiekosten	„ 10,50	
Batig saldo	„ 4.178,34	
	<u>f 68.508,25</u>	<u>f 68.508,25</u>

TOELICHTING BALANS

Postrekening f 15.548,20.

Dit bedrag is het tegoed bij de Postcheque en Girodienst per 1 juni 1968. Dit tegoed is ontstaan doordat de penningmeesters van de Particuliere Synodes een gedeelte van de bijdragen 1968 in de 2e helft van mei 1968 hebben overgemaakt.

Hollandische Bank Unie f 8.101,03.

Het tegoed bij deze bankinstelling te Amsterdam bedroeg per 1 juni 1968 f 8.101,03. De geldmiddelen welke tijdelijk rentegevend kouden worden belegd zijn geadmistriseerd op deze spaarrekening onder no. 35319.

Nog te ontvangen accountantskosten f 120,—.

Voor de controle der Kerkelijke Kassen heeft het Accountantskantoor J. H. v. Duuren te Rotterdam over de jaren 1962, 1963 en 1964 f 10.500,— in rekening gebracht. De verdeling geschiedde in overleg met de Deputaten Financiële Zaken. Boven genoemd bedrag heeft betrekking op onderstaande Kerkelijke Kassen die hun aandeel per 31 mei 1968 nog moesten voldoen:

Dep. Geestelijke belangen van Militairen	f 100,—
Dep. Emigratie	" 20,—
	<u>f 120,—</u>

Nog te ontvangen bijdrage P.S. 1967 f 90,—.

De P.S. van het Zuiden moest dit resterende bedrag over 1967 per 31 mei 1968 nog voldoen.

Vooruitontvangingen bijdragen P.S. f 12.629,60.

Aangezien de bijdragen 1968 ten gunste komen van het boekjaar 1968-1969 werd dit bedrag als vooruitbetaald, op de balans opgenomen. Het betreft de bijdrage overgemaakt in mei 1968 van de

P.S. van het Noorden	f 3.729,60
P.S. van het Westen	" 4.200,—
P.S. van het Oosten	" 4.700,—
	<u>f 12.629,60</u>

Nog te betalen accountantskosten f 300,—.

De declaratie van het accountantskantoor over de jaren 1965, 1966 en 1967 werd eind mei 1968 ontvangen. Het aandeel in de controlekosten bedraagt over deze jaren voor de Kas Gen. Synode f 300,—.

Kas Emigratie f 52,50.

Dit bedrag betreft ontvangen bijdragen voor Deputaten Emigratie. Deze bijdragen werden in juni 1968 aan dit deputaatschap overgemaakt.

Boekenfonds f 89,50.

Dit bedrag werd op 31 mei 1965 op de postrekening overgeschreven met de volgende omschrijving:

„Restant Steunfonds biografie v. Lingen”.
„Voor fondsworming ten behoeve van subsidiëring van uitgaven die voor de Chr. Geref. Kerken van waarde worden geacht”.

Vermogen f 11.336,13.

Het batig saldo over 1965-1968 ad f 4.178,34 is aan het vermogen toegevoegd zodat de stand als volgt wordt:

Stand per 1 juni 1965	f 7.157,79
Batig saldo 1-6-1965 - 31-5-1968	" 4.178,34
	<u>f 11.336,13</u>

TOELICHTING LASTEN EN BATEN.

LASTEN

Kosten Generale Synode 1965 f 25.063,55.

De specificatie van dit bedrag is als volgt:

	1962	1965
Installatie vergaderruimte	f 1.612,50	f —,—
Verblijfskosten afgevaardigden	} 4.399,20	} 2.358,35
Reiskosten afgevaardigden		
Hotelkosten afgevaardigden	" 3.300,—	" 5.967,92
Lunches en consumpties afgevaardigden	" 785,20	" 3.262,43
Agenda en rapporten	" 2.926,28	" 2.888,—

Stencil en typewerk	" 1.427,59	" 953,11
Kosten scribaat	" —,—	" 1.217,21
Kosten Commissie Haarlem	" —,—	" 1.897,81
Diversen	" —,—	" 366,31
	<u>f 14.450,77</u>	<u>f 25.063,55</u>

Drukkosten Acta 1965 f 10.165,95.

Aan de fa. D. J. van Brummen te Doedrecht werd betaald voor het drukken en verzenden van 500 exemplaren van de Acta 1965 f 10.165,95.

Deputaatschap Eenheid Geref. Belijders f 5.693,07.

Dit bedrag omvat de gemaakte kosten voor reis- en verblijfskosten tijdens vergaderingen en conferenties, telefoon- en portiekosten en het maken van rapporten en de reiskosten naar Canada voor de afgevaardigde naar de Synode van de Free Chr. Ref. Church.

Kosten Geref. Oecumenische Synode f 6.054,62.

Dit bedrag bestaat uit:

aandeel kosten G.O.S. 1966	\$ 550	
aandeel kosten G.O.S. 1967	\$ 850	
	\$ 1400	f 5.054,62
Bijdrage aan Central Assistance Fund	\$ 325	" 1.000,—
Totaal		<u>f 6.054,62</u>

Bijdrage I.C.C.C. f 6.000,—.

In gevolge het besluit van de Generale Synode werden de volgende bedragen overgemaakt:

Bijdrage 1965	f 1.500,—
Bijdrage 1966	" 1.500,—
Bijdrage 1967	" 1.500,—
Bijdrage 1968	" 1.500,—
	<u>f 6.000,—</u>

Diverse Deputaatschappen f 10.215,29.

De specificatie van dit bedrag is als volgt:

	1962-1965	1965-1968
Collecterooster	f 406,70	f 503,81
Geref. Soc. Instituut	" 1.012,22	" 170,86
Hoge Overheid en C.I.O.	" 609,30	" 878,60
Plaats van diakenen	" 10,—	" —,—
Synodaal archief	" 19,—	" 66,19
Psalmberijming	" 105,88	" 117,20
Art. 36 Ned. Geloofsbelijdenis	" 618,74	" 328,98
Nieuwe Vertaling	" 7,80	" —,—
Kalender en Jaarboek	" 59,68	" 49,97
Koopvaardij	" 658,60	" 3.875,22
Financiële zaken	" 416,34	" 2.414,42
Vertegenwoordiging der Kerken	" 119,61	" 127,28
Liturgische Geschriften	" 322,95	" 1.221,87
Onderzoek art. 171 Acta 1962	" 19,30	" 32,96
Uitgave Dordtse Kerkorde	" 19,10	" 85,52
Kiesrecht der gemeente	" —,—	" 272,51
Studiecommissie Emeritering	" —,—	" 71,90
	<u>f 4.405,22</u>	<u>f 10.215,29</u>

Afgedragen aan Fonds Steun Kerkbouw f 476,93.

Na 1 juni 1965 werd van een aantal kerken nog een bijdrage voor het Geref. Soc. Instituut ontvangen in totaal f 476,93. Na de liquidatie van dit instituut werd dit bedrag overgemaakt aan het Fonds Steun Kerkbouw, omdat dit fonds over voorgaande jaren met het Fonds voor bijzondere noden het tekort had gedekt dat ontstond doordat enige kerken hun bijdrage G.S.I. niet hadden betaald.

De liquidatie-uitk. van het G.S.I. bedroeg f 694,21. Dit bedrag werd overgemaakt aan het Fonds voor bijzondere noden, omdat dit fonds destijds aan het G.S.I. een voorschot had verstrekt. Dit voorschot kon derhalve met genoemde f 694,21 verminderd worden.

Bijdrage Zeemanscentrale f 250,—.

Ingevolge het besluit van de Generale Synode werd over de periode 1965-1968 f 250,— bijgedragen.

Accountantskosten f 400,—.

Dit bedrag bestaat uit:

Controle kosten Kas Gen. Synode 1964 restant	f 100,—
Controle kosten Kas Gen. Synode 1965 t/m 1967 voorschot	„ 300,—
	<u>f 400,—</u>

Batig saldo f 4.178,34.

Dit overschot is ontstaan doordat blijkens de rekening van lasten en baten over de periode 1965-1968 de baten f 4.178,34 hoger waren dan de lasten t.w.:

baten	f 68.508,25
lasten	„ 64.329,91
overschot	<u>f 4.178,34</u>

BATEN*Bijdragen Particuliere Synodes f 66.436,60.*

De specificatie van dit bedrag is als volgt:

	1965	1966	1967	Totaal
P.S. van het Noorden	f 3.129,—	f 6.351,60	f 6.631,60	f 16.112,20
P.S. van het Oosten	„ 3.779,—	„ 7.718,80	„ 7.789,60	„ 19.287,40
P.S. van het Westen	„ 3.166,—	„ 6.379,20	„ 6.258,80	„ 15.804,—
P.S. van het Zuiden	„ 3.124,20	„ 6.018,80	„ 6.090,—	„ 15.233,—
	<u>f 13.198,20</u>	<u>f 26.468,40</u>	<u>f 26.770,—</u>	<u>f 66.436,60</u>

Bijdragen voor het Geref. Soc. Instituut f 476,93.

Ingevolge het besluit van de Generale Synode werd van de Kerken een jaarlijkse bijdrage gevraagd van f 0,04 per lid en dooplid. Bovengenoemde bijdragen werden na 1 juni 1965 ontvangen.

Dit bedrag werd aan het F.S.K. afgedragen (zie boven).

Verkoop Acta 1965 f 1.380,69.

De fa. D. J. van Brummen te Dordrecht had tot 1 juni 1968 door de verkoop van de Acta 1965 dit bedrag onder aftrek van portiekosten ontvangen.

Rente f 214,03.

Dit bedrag betreft de bijgeschreven rente op de Spaarrekening van de Hollandsche Bank Unie te Amsterdam.

Ter vergelijking van de financiële resultaten 1965-1968 met die over de periode 1962-1965 wordt als bijlage aan dit rapport toegevoegd:

- de balans per 1 juni 1968 met de vergelijkende cijfers per 1 juni 1965
- de rekening van lasten en baten over de periode 1 juni 1965 - 31 mei 1968 met de vergelijkende cijfers over de periode 1 juni 1962 - 31 mei 1965 en de door de Gen. Synode 1965-1966 goedgekeurde begroting.

G. G. van Wijngaarden, quaestor.

KAS GENERALE SYNODE

Balans per:

ACTIVA	1-6-1965		1-6-1968		PASSIVA	1-6-1965		1-6-1968	
	f	—	f	—		f	—	f	—
Postrekening	f 1.189,52		f 15.548,20		Vooruitontvangen				
Holl. Bank Unie	„ 9.087,—		„ 8.101,03		bijdragen P.S.	f 4.008,—		f 12.629,60	
Nog te ontv.					Nog te betalen				
accountantskosten	„ 890,—		„ 120,—		accountantskosten	„ —,—		„ 300,—	
Bijdrage P.S.	„ —,—		„ 90,—		Kas Emigratie	„ 10,—		„ 52,50	
Verkoop Acta 1962	„ 98,97		„ —,—		Boekenfonds	„ 89,50		„ 89,50	
Vooruitbet. kosten					Vermogen	„ 7.157,79		„ 11.336,13	
G.S. 1968	„ —,—		„ 548,50						
	<u>f 11.265,29</u>		<u>f 24.407,73</u>			<u>f 11.265,29</u>		<u>f 24.407,73</u>	

REKENING VAN LASTEN EN BATEN

LASTEN	1-6-1962		1-6-1965		Begroting
	31-5-1965	31-5-1968	1965-1968	1965-1968	
Kosten Generale Synode	f 14.450,77	f 25.063,55		f 27.800,—	
Drukkosten Acta	„ 7.560,90	„ 10.165,95		„ 9.200,—	
Deputaatschap Eenheid	„ 4.690,86	„ 5.695,07		„ 6.500,—	
Bijdrage L.C.C.C.	„ 4.000,—	„ 6.000,—		„ 4.500,—	
Diverse Deputaatschappen	„ 4.405,22	„ 10.215,29		„ 6.500,—	
Kosten Geref. Oec. Synode	„ 7.342,15	„ 6.054,62		„ 8.500,—	
Afgedragen aan G.S.I.	„ 9.820,27	„ 476,93		„ 1.000,—	
Bijdrage Zeemanscentrale	„ 250,—	„ 250,—		„ 250,—	
Accountantskosten	„ 465,—	„ 400,—		„ 450,—	
Administratiekosten	„ 53,65	„ 10,50		„ —,—	
Batig saldo	„ —,—	„ 4.178,34		„ —,—	
Diversen				„ 100,—	
Onvoorzien				„ 2.400,—	
	<u>f 52.838,82</u>	<u>f 68.508,25</u>		<u>f 67.200,—</u>	
BATEN	1-6-1962	1-6-1965	Begroting		
	31-5-1965	31-5-1968	1965-1968		
Bijdrage P.S.	f 38.593,60	f 66.436,60	f 65.000,—		
Bijdrage voor G.S.I.	„ 9.820,27	„ 476,93	„ —,—		
Verkoop Acta	„ 1.803,88	„ 1.380,69	„ 2.200,—		
Rente	„ 240,34	„ 214,03	„ —,—		
Tekort	„ 2.380,73	„ —,—	„ —,—		
	<u>f 52.838,82</u>	<u>f 68.508,25</u>	<u>f 67.200,—</u>		

BIJLAGE XI

Art. 106.

RAPPORT VAN COMMISSIE VI BETREFFENDE RAPPORT QUAESTOR G.S.

Overeenkomstig Uw opdracht heeft Uw commissie zich bezig gehouden met het rapport van de quaestor van de Generale Synode, bevattende een overzicht van de financiële resultaten over de periode 1 juni 1965-31 mei 1968, waaraan als bijlage is toegevoegd:

- Balans per 1 juni 1968 met vergelijkende cijfers per 1 juni 1965;
- Rekening van baten en lasten 1 juni 1965-31 mei 1968 met vergelijkende cijfers 1 juni 1962-31 mei 1965 en door de G.S. 1965/1966 goedgekeurde begroting.

De commissie is van oordeel, dat dit overzicht voldoet aan de eisen die aan een dergelijk rapport kunnen worden gesteld, en stelt U daarom voor:

- het door Uw quaestor gevoerde beleid onder dankzegging goed te keuren;
- de quaestor te déchargeren.

G. Leendertse, rapporteur.

BIJLAGE XLI
Art. 107.

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN TOT BEHEER DER JUBILEUMGAVE 1834-1934.

De deputaten hebben de eer U het volgende te rapporteren:

De Generale Synode Zwolle-Apeldoorn 1965 heeft de deputaten opgedragen het totaal der bezittingen zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk 1 juli 1966 over te dragen aan het Curatorium van de Theologische Hogeschool daarmee uitvoering gevende aan het besluit van de Synode van 1962.

Deze bezittingen waren:

	per	1-1-1965	1-1-1966	1-7-1966
Girorekening	f	114,07	f 259,57	f 10.926,57
Ver. Bankbedrijven N.V.	"	1.562,93	" 2.777,27	" —,—
Leningen:				
Chr. Geref. Kerk Hilversum	"	800,—	" 800,—	" —,—
Chr. Geref. Kerk Eindhoven	"	6.500,—	" 6.500,—	" —,—
Obligaties	"	26.750,—	" 26.750,—	" 26.750,—
Totaal	f	35.727,—	f 37.086,64	f 37.676,57

Over de periode 1 januari 1965-1 juli 1966 waren de baten en lasten als volgt:

	1965	1-1 - 1-7-1966
BATEN		
Rente obligaties	f 1.188,74	f 509,57
Rente leningen	" 260,—	" 149,46
Rente bank	" 69,59	" 8,68
Giften	" 82,50	" 25,—
	f 1.600,65	f 692,51
LASTEN	" 240,99	" 102,58
Voordelig saldo	f 1.359,64	f 589,93

De exploitatie kosten bestonden uit:

	1965	1-1 - 1-7-'66
Kosten obligaties	f 8,79	f 2,58
Safehuur	" 7,50	" —,—
Bureaunkosten	" 52,—	" —,—
Vergaderkosten	" 22,70	" —,—
Accountantskosten	" 150,—	" 100,—
LASTEN	f 240,99	f 102,58

Door het voordelig saldo is het totaal van de bezittingen als volgt toegenomen:

per 1-1-1965	f 35.727,—
Voordelig saldo 1965	" 1.359,64
per 1-1-1966	f 37.086,64
Voordelig saldo 1966	" 589,93
per 1-7-1966	f 37.676,57

Ingevolge de opdracht heeft de overdracht van de bezittingen aan het Curatorium van de Theologische Hogeschool in 1966 plaatsgevonden.

Hieraan voorafgaande werden de volgende financiële handelingen verricht:

- het tegoed bij de Verenigde Bankbedrijven N.V. te Utrecht (bankboekje serie B no. 1931) ad f 2.777,27 werd overgeschreven op de postrekening van het Fonds.
 - de lening verstrekt aan de Christelijke Gereformeerde Kerk Hilversum (C) ad f 800,— werd afgelost en het bedrag werd overgeschreven op de postrekening van het Fonds.
 - de hypothecaire lening verstrekt aan de Christelijke Gereformeerde Kerk te Eindhoven ad f 6.500,— werd afgelost en het bedrag werd overgeschreven op de postrekening van het Fonds.
- Deze aflossing werd mogelijk gemaakt, doordat de Theologische Hogeschool een lening op schuldbekentenis ad f 6.500,— aan de Christelijke Gereformeerde Kerk te Eindhoven verstrekte, welke uiterlijk per ultimo 1968 zal zijn afgelost.

De overdracht van de bezittingen vood als volgt plaats:

- De obligaties met een nominale waarde van f 26.750,— werden op 21 juli 1966 bij de Amro-Bank te Amsterdam gedeponneerd ten name van de Deputaten Financieel voor de Theologische Hogeschool. Dit bedrag is als volgt gespecificeerd:

f 1.000,—	4½%	Bank Ned. Gemeenten 1959
" 1.000,—	5 %	Bank Ned. Gemeenten 1958
" 500,—	6 %	Bank Ned. Gemeenten 1957
" 2.000,—	5 %	Nederland 1964
" 12.000,—	4½%	Nederland 1963
" 1.000,—	4¼%	Nederland 1961
" 1.000,—	4¾%	Nederland 1959
" 1.250,—	3½%	Chr. Geref. Kerk, Zeist
" 2.000,—	3½%	Chr. Geref. Kerk, Rotterdam (C.)
" 1.000,—	3½%	Chr. Geref. Kerk, Mijdrecht
" 4.000,—	4¾%	Chr. Geref. Kerk, Bussum
f 26.750,—		

- Het saldo van de postrekening ad f 10.926,57 werd op postrekening 9000 van de Deputaten Financieel van de Theologische Hogeschool overgeschreven en wel

op 4 oktober 1966	f 10.000,—
18 oktober 1966	" 926,57
Totaal	f 10.926,57

Aangezien de gegeven opdracht werd uitgevoerd verzoeken deputaten U Uw goedkeuring te bechten aan de door hen verrichte werkzaamheden.

G. G. v. Wijngaarden, secr. penn.

BIJLAGE XLII
Art. 107.

RAPPORT VAN COMMISSIE VI INZAKE JUBILEUMGAVE 1834-1934.

Uw commissie, die zich te beraden had over het rapport van Deputaten tot beheer der Jubileumgave 1834-1934,

constaterend,

dat de overdracht van het effectenbezit en de liquide middelen van het jubileumfonds aan Deputaten Financieel van de Theologische Hogeschool heeft plaatsgevonden in resp. juli en oktober 1966 (zie mede rapport 8.05B en 8.25)

van oordeel,

dat hiermede uitvoering is gegeven aan de besluiten van de Generale Synode van Haarlem

Santpoort 1962 (Acta art. 124) en van de Generale Synode van Zwolle-Apeldoorn 1965-1966 (Acta art. 180), zij het niet geheel binnen de gestelde termijn;

stelt U voor

te besluiten:

- deputaten dank te zeggen voor hun arbeid en hun handelingen goed te keuren;
- het deputaatschap tot beheer der Jubileumgave 1854-1954 op te heffen.

G. Leendertse, rapporteur.

BIJLAGE XLIII

Art. 115, 116, 231, 234.

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR ALGEMENE DIAKONALE EN MAATSCHAPPELIJKE AANGELEGENHEDEN.

Deputaten voor Algemene Diakonale en Maatschappelijke Aangelegenheden hebben de eer U verslag uit te brengen van de verrichte werkzaamheden in de periode 1965 tot 1968 en U naar aanleiding daarvan voorstellen te doen voor de daarop volgende periode.

I. Heroriëntering van ons diakonaat: noodzakelijk en mogelijk.

Bespreking tijdens de vorige Generale Synode.

Deputaten menen er goed aan te doen in herinnering te brengen hetgeen in hun verslag voor de Generale Synode 1965/1966 naar voren werd gebracht over de beperktheid van de aan dit deputaatschap ter beschikking staande middelen in vergelijking met hetgeen in deze tijd van dit deputaatschap wordt gevraagd. Bleek dit reeds uit de veelheid van onderwerpen in het vorige verslag behandeld, meer in het bijzonder werd erop gewezen in onderdeel IV. 1, waar werd opgemerkt, dat „het geheel ontbreken van enige permanente apparatuur correctheid bij de verwerking van lopende zaken in de weg staat en de mogelijkheden van deputaten te zeer inperkt”. Bij deputaten leefde de wens, dat de Generale Synode aan dit onderwerp ruim aandacht zou besteden. De synode 1965/1966 heeft daarvoor inderdaad grote belangstelling getoond en heeft zich ook bijzonder welwillend opgesteld ten opzichte van de gedachte te komen tot een diakonaal bureau.

Deputaten hebben daarvan met erkentelijkheid kennis genomen en hebben de noodzaak en de mogelijkheid van deze gedachte in de thans verlopen periode nader bestudeerd. Deputaten zijn in hun aanvankelijke opvatting nog versterkt. Hun beraad op dit punt, evenals de daaruit voortvloeiende voorstellen worden in dit gedeelte van het onderhavige verslag behandeld.

Plaatsbepaling van het Diakonaat.

Het uitgangspunt van de beschouwingen van deputaten is de eenheid van de ambten en voorts de doelgerichte verscheidenheid daarvan.

De eenheid van de ambten van „dienst des Woords”, „dienst van het ouderlingschap” en „dienst van het diakenschap”, waarover de oude bevestigingsformulieren spreken komt tot uitdrukking in de bijzondere aard van deze ambten en in het dienende karakter ervan. Hun bestaan ontlenen zij aan Christus en hun eenheid vinden zij in Zijn ambtsvervulling, welke vóór alles dienst is geweest.

De doelgerichte verscheidenheid van de ambten betekent voor het diakonaat het betonen van de ontferming van Christus in de meest concrete zin van het woord.

Deze plaatsbepaling van het diakonale ambt is door deputaten breder besproken in wat werd genoemd een diakonale handreiking; deze werd opgenomen in „Ambtelijk Contact” van maart 1965. Dat thans nogmaals de plaats van het diakonaat ten principale aan de orde wordt gesteld vindt zijn oorzaak in het daarbij achterblijven van de diakonaal-ambtelijke bediening in de praktijk van ons kerkelijk leven.

Diakonaal-ambtelijke bediening achtergebleven.

Ten aanzien van dit achterblijven zijn enkele factoren van invloed geweest. Allereerst kan worden genoemd de noodzaak om vanaf het voortbestaan van onze kerken in 1892 grote nadruk te leggen op de juiste bediening van Woord en sacrament. Het ambt van dienaar des Woords en van ouderling heeft daarbij terecht sterke nadruk ontvangen. Van grote betekenis is daarbij

gewees de opbouw van onze Theologische Hogeschool. Wanneer de apparatuur, die onze kerken hebben opgebouwd ten behoeve van de bediening des Woords wordt vergeleken met wat tot nu toe beschikbaar is voor het ambt van ouderling en het ambt van diaken, dan is de positie van het ambt van ouderling nog in zoverre gunstig, dat enige steun wordt gevonden in hetgeen beschikbaar is voor de bediening des Woords. Wat evenwel aan permanente apparatuur ter beschikking staat van het ambt van diaken moet toch wel minder dan pover worden genoemd. Slechts ten aanzien van de zending is er een meer uitgebreide apparatuur, die enigermate tegemoet komt aan behoeften van buitenlands diakonaat. Maar over het geheel genomen is het diakonaat in onze kerken niet toegerust overeenkomstig hetgeen daarvoor thans mag worden verwacht.

Het achterblijven van de diakonaal-ambtelijke bediening is voorts te verstaan tegen de achtergrond van een tweede factor van meer recente datum. Deze is te vinden in de maatschappelijke situatie, die thans in ons land aanzienlijk verschilt met die van vóór 1940. De sterk toegenomen welvaart en de sociaal-economische maatregelen tot een meer aanvaardbare inkomensverdeling hebben in ons land geleid tot een situatie waarin de diakonale bediening in veel geringere mate dan voorheen behoefte plaats te vinden in de vorm waaraan wij vanouds gewend waren. Hierover nu merken deputaten op, dat dit een tijdgebonden vorm is geweest, een vorm, die door het Woord van God niet wordt aangegeven als de enig denkbare voor het diakonale ambt. Ook hier laat de Here ruimte om vanuit onze persoonlijke verantwoordelijkheid te zoeken naar een eigentijdse vormgeving van de dienst der barmhartigheid. Deputaten wijzen er op, dat een grote hoeveelheid nieuwe diakonale behoeften om vervulling vraagt. Onze kerken zijn daarop nog onvoldoende ingesteld. De overschakeling op de nieuwe vormgeving en beleving van het diakonale ambt laat te wensen over.

Het achterblijven van het diakonale ambt is o.a. gebleken uit de wijze van beantwoording van de in 1968 aan de diakonieën gezonden vragenlijst. Een aantal uitzonderingen daargelaten moet worden vastgesteld, dat over het geheel genomen de kennis ten aanzien van hetgeen in deze tijd vereist is voor de uitoefening van het diakenambt onvoldoende is. Het aantal diakonieën, dat blijk gaf actief afgestemd te zijn op deze tijd is minimaal. Wanneer er aanwijzingen zijn, dat het de diakenen in vele gevallen aan werkelijke belangstelling ontbreekt moet daarbij tevens worden bedacht, dat deze broeders tot nu toe onvoldoende gelegenheid is geboden om dit ambt, dat bovendien tegenwoordig hogere eisen stelt dan vroeger, op de juiste wijze te dragen.

Behalve ten aanzien van onze diakonieën moet ook ten aanzien van diakonale deputaten worden vastgesteld, dat de taakvervulling achterblijft bij hetgeen van onze kerken mag worden verwacht. Deputaten zijn van oordeel, dat de regering van de kerk voorzover deze krachtens art. XXX van de N.G. mede plaats behoort te vinden door de dienst der diakenen momenteel bij ons niet meer op aanvaardbare wijze wordt uitgeoefend, terwijl de middelen tot verbetering van deze situatie niet geacht kunnen worden te ontbreken.

Te verrichten taken.

Deputaten voor diakonale en maatschappelijke aangelegenheden zullen op aanzienlijk uitgebreider schaal dan tot nu toe de volgende taken dienen te vervullen:

- Het meer regelmatig verstrekken van voorlichting ten behoeve van onze diakonieën. Deze voorlichting zal moeten plaats vinden door middel van rapporten, cursussen voor diakenen, beschouwende artikelen zowel als praktische informatie over actuele ontwikkelingen, conferenties, aanbevelingen ten aanzien van elders verschenen publicaties enz., en voorts door middel van het snel en deskundig verstrekken van individuele adviezen aan diakonieën, die daarom vragen. De voorlichting zal zich moeten richten op de inhoud van en de aanwijzingen in de sociale wetgeving (in het bijzonder het verlenen van materiële hulp waar de A.B.W. te kort schiet, beroepsprocedures A.B.W. enz.), op plotselinge maatschappelijke ontwikkelingen zoals werkloosheid, op meer structurele maatschappelijke ontwikkelingen zoals industrialisatie, recreatie enz., op de opbouw van een goed functionerend gemeentediakonaat, op de plaatselijke samenwerking terzake van sociale dienstverlening in al zijn vormen, op acceptabele en niet acceptabele zienswijzen welke oppeld doen, op enige specialisatie en werkverdeling binnen de diakonie, op de samenwerking tussen de verschillende ambten e.d.
- Het meer regelmatig verstrekken van voorlichting ten behoeve van de dienaren des Woords en de ouderlingen met betrekking tot de betekenis van het diakenambt en de relatie daarvan met onze tegenwoordige maatschappij.
- Het verzamelen, selecteren, verwerken en beoordelen van het materiaal nodig voor de voorlichting.
- Het meer uitgebreid onderhouden van externe diakonale contacten van nationale en inter-

nationale aard, waarvan elders in dit verslag voorbeelden worden vermeld.

- e. Het coördineren van het werk met dat van andere deputaatschappen. Daarmee wordt bedoeld het treffen van voorzieningen waardoor alle diakonale vraagstukken of diakonale facetten van vraagstukken, waarover onze kerken op enigerlei wijze hebben te oordelen aan diakonale deputaten ter beoordeling worden voorgelegd en voorzover nodig gemeenschappelijk worden besproken.

Décentralisatie bij het vervullen van deze taken.

De vraag rijst, of het niet aantrekkelijk zou zijn dit geheel van taken in hoofdzaak te laten vervullen door beroepskrachten, die gezocht zouden moeten worden in de kring van b.v. diakonale, sociale, administratieve, economische, journalistieke en juridische deskundigen. Nog afgezien van de financiële onmogelijkheid daarvan zijn deputaten van mening, dat deze vraag principieel ontkennend moet worden beantwoord. Inschakeling van een zo groot mogelijk aantal leden van onze kerken op basis van het ambt aller gelovigen verdient principieel de voorkeur boven het laten uitvoeren van het werk door beroepskrachten. Het diakonale beleid moet een zaak van vele gemeentelieden blijven en niet worden uitgeoefend door een beperkt aantal beroepsmatig werkzame krachten. Er zal dan ook gewerkt moeten worden met een groter aantal secties of werkgroepen dan tot nu toe gebruikelijk was. Deze secties zullen deeltaken opgedragen krijgen. Deputaten achten het gewenst, dat het aantal deputaten wordt uitgebreid tot twaalf. Voorts ligt het in hun bedoeling meer nog dan tot nu toe andere leden van onze kerken bij het werk te betrekken b.v. voor het vervullen van vertegenwoordigende functies.

Aanstelling van een diakonaal-sociaal deskundige kracht.

Teneinde deze décentralisatie van het beleid en de daarmee samenhangende inschakeling van een groter aantal leden uit onze kerken goed te doen functioneren is een tweetal voorzieningen nodig. De eerste is het aanstellen van een diakonaal en sociaal deskundige kracht. Zonder deze kracht is het niet meer mogelijk het zich uitbeidende werk van dit deputaatschap voor te bereiden en te coördineren. Deze kracht zal zich ook vooral bezig hebben te houden met het regelmatig, snel en deskundig afwerken van incidentele adviesaanvragen van diakonale leden. Ook wordt steeds meer regelmatige werkkraft gevraagd voor de voorbereiding en afwerking van vergaderingen van het deputaatschap. Tevens is er niet meer aan te ontkomen, dat onze diakonale en verder ook andere instellingen in en buiten onze kerken een permanent adres hebben waartoe men zich dagelijks kan wenden voor contact en deskundige informatie ten aanzien van ons diakonaal. Deputaten zijn dus van oordeel, dat voor het goed functioneren van het werk van deputaten de medewerking nodig is van een diakonaal en sociaal deskundige kracht, die deze arbeid beroepsmatig verricht. Op grond van deze conclusie hebben deputaten dan ook unaniem uitgesproken, dat geen huidige of toekomstig lid van het deputaatschap de toekomstige verantwoordelijkheid voor het secretariaat daarvan zal kunnen dragen wanneer niet de mogelijkheid wordt geboden om tot de aanstelling van bedoelde kracht over te gaan.

Benoeming van Deputaten voor Administratieve Assistentie.

De tweede aanvullende voorziening welke getroffen dient te worden is van administratieve aard. Deputaten zijn op dit punt met zorg vervuld over de werkwijze in onze kerken. Deputaten wijzen op het grote aantal afzonderlijke secretariaten en financiële administraties in de deputaatschappen van onze kerken. Gesproken kan worden van een grote mate van versplintering van uitvoerend administratief werk, hetgeen bepaald onvoordelig is. Wat daarentegen het werkelijke beleidswerk aangaat worden vaak meerdere functies in één persoon verenigd, hetgeen wijst op een zekere mate van centralisatie van beleidsaangelegenheden. Deputaten ADMA geven de voorkeur aan de tegengestelde situatie. Voor een goede kerkregering is n.l. naar het oordeel van deputaten nodig déconcentratie inzake beleidsaangelegenheden, waarover reeds in het voorgaande werd behandeld. Voor een goede kerkelijke economie is nodig een concentratie met betrekking tot uitvoerend werk van administratieve aard. Dit laatste, n.l. verbetering van de kerkelijke economie door concentratie van administraties blijkt voor velen moeilijk te begrijpen te zijn. Men stelt dan: Thans kost het niets, maar als we een bureau in het leven roepen moet het betaald worden. Dit is echter zuinigheid, die de wijsheid bedriegt. Het volgende dient n.l. te worden bedacht:

— In de bestaande situatie worden voor de bureau-apparatuur de voordelen van schaalvergroting gemist.

— Schaarre theologische werkkraft wordt ingezet voor het bijhouden van kas- en giroboeken, het eigenhandig typen, stencillen en verzendklaar maken van stukken, het bijhouden

van kaartsystemen, adresseersystemen, archieven enz. Bedacht moge worden, dat de theologische werkkraft, die hieraan verloren gaat wordt betaald door de kerken evenals de daaraan voorafgegane opleiding tot dienaar des Woords.

— Andere schaarre hooggekwalificeerde werkkraft moet in belangrijke mate verspild worden aan het plakken van postzegels enz. Zolang men daartoe de desbetreffende leden bereid vindt kost het inderdaad niets maar het levert ook te weinig op.

— Een en ander leidt er tevens toe, dat er te weinig gelegenheid wordt gevonden voor beleidscoördinatie tussen deputaatschappen. Men kan trachten hierin verbetering te brengen door aan een enkele persoon meer dan één beleidstaak op te dragen. Zoals reeds werd opgemerkt zijn deputaten hiervan geen voorstander. Aan deze methode kunnen ook praktische nadelen verbonden zijn; wanneer n.l. de desbetreffende personen de grens van hun fysieke capaciteit hebben bereikt is verdere uitbreiding van het werk niet meer mogelijk. In plaats van te denken aan een dergelijke concentratie van het beleid geven deputaten dan ook de voorkeur aan een concentratie van het administratieve werk.

Dit alles in aanmerking nemend zijn deputaten van oordeel, dat ingesteld dient te worden een Deputaatschap voor het verlenen van Administratieve Assistentie aan Deputaatschappen. Taak van deze Deputaten A.A.D. dient te zijn het instellen en begeleiden van een administratief bureau, dat werkzaam is ten behoeve van de andere deputaatschappen. Het bureau dient met de volgende taken te worden belast: Overleg inzake vergaderdata, regeling van vergadergelegenheden, verzorging convocaties, notulen op schrift stellen en roodzenden, rondzendbrieven aan kerkeraden enz. vermenigvuldigen en verzenden, nota's uittypen, correspondentie verzorgen wat betreft het uitvoerende deel en fungeren als dagelijks adres voor instanties waarmee deputaatschappen contact onderhouden. Voorts regelmatig bezoek aan leden-secretarissen van deputaatschappen voor het doornemen van het te verrichten administratieve werk. Eventueel, n.l. indien daarvoor niet een afzonderlijke gemeenschappelijke regeling wordt getroffen, de financiële administratie van deputaatschappen.

In de begrotingen van de deputaatschappen waarvoor dit bureau wordt ingeschakeld zullen geen bedragen meer opgenomen mogen worden voor kapitaaluitgaven ten behoeve van kantoorpanden, bureau-inventaris enz. en evenmin bedragen voor administratieve assistentie. Het gemeenschappelijk bureau zal in elk geval dienen op te treden voor de administratie van Deputaten ADMA, Buitenlandse Zending, Bijzondere Noden, Collecterooster, Evangelisatie, Israël, Contact Jeugdbonden, Kerkbouwaangelegenheden en Vertegenwoordiging Kerken; voorts voor elk deputaatschap, dat daartoe de wens te kennen geeft. Aan deskundigen in dienst van deputaatschappen zal desgewenst werkruimte ter beschikking kunnen worden gesteld in de behuizing waar het gemeenschappelijk bureau is gevestigd zonder dat deze krachten ondergeschikt worden aan de administrateur van het bureau.

Begrotingen.

Het financiële aspect van voorgaande beschouwingen is uitgewerkt in de bijlage bij dit verslag. Deze bijlage handelt over de begroting met ingang van 1969 zowel van Deputaten ADMA als van Deputaten A.A.D. De opzet vergt een bedrag van f 0,55 per lid per jaar voor Deputaten ADMA en f 0,88 per lid per jaar voor Deputaten A.A.D.

Wanneer niet zou worden overgegaan tot het benoemen van Deputaten A.A.D. zullen Deputaten ADMA zelf moeten zorgen voor administratieve assistentie ten behoeve van de aan te stellen diakonaal gespecialiseerde kracht. Hiervoor is eveneens de begroting in de bijlage opgenomen. Indien er geen bureau A.A.D. zou komen is voor Deputaten ADMA nodig een bedrag van f 1,10 per lid per jaar. Daarbij dient te worden bedacht, dat dan tevens de verdere reeds genoemde deputaatschappen hun eigen administratieve apparaten in stand moeten houden, hetgeen in totaal voor de kerken leidt of tot hogere kosten dan de f 0,88 die het A.A.D. bureau zou vragen, of tot een merkbaar geringere activiteit.

In onderdeel VIII van dit rapport zijn alle voorstellen opgenomen, die deputaten U in overweging geven. Daarvan hebben de voorstellen 1 en 2 betrekking op de hierboven in onderdeel I behandelde noodzakelijke en ook mogelijke heroriëntering van de diakonaal-ambtelijke bediening in onze kerken.

II. Kerk en sociale dienstverlening.

In november 1967 werd aan elke kerkeraad een vijftal exemplaren toegezonden van de nota „Kerk en Sociale Dienstverlening”, waarin het door deputaten te voeren beleid met betrekking tot het onderhavige onderwerp is vastgelegd. De uitvoerige besprekingen die daaraan in 1966 en 1967 in de vergaderingen van deputaten zijn voorgegaan laten niet toe, dat deze beleidslijnen beknopter dan in genoemde nota zouden worden samengevat. Daarom wordt thans

volstaan met te verwijzen naar de tekst van deze nota. Wel wordt nog gestendeerd op een breder geheel, waarvan het onderwerp Kerk en Sociale Dienstverlening slechts een onderdeel vormt.

Rekening houdend met de beperkte mogelijkheden waarover kon worden beschikt en met de aandacht, die reeds door lopende zaken wordt opgeëist, hebben deputaten er vanaf het begin van de thans besproken periode doelbewust naar gestreefd het aantal te behandelen onderwerpen beperkt te houden, teneinde althans voor enkele hoofdzaken een redelijk afgerond en kwalitatief acceptabel resultaat te bereiken. Het eerste hoofdonderwerp was uiteraard de in het voorgaande onderdeel I besproken heroriëntatie van ons diakonaat. Het tweede hoofdonderwerp was de verdere uitwerking en concretisering van de reeds genoemde „Diakonale Handreiking”, gepubliceerd in „Ambtelijk Contact” van maart 1965. Na inleidende besprekingen op enkele voorafgaande vergaderingen werd op 3 juni 1966 tot deze nadere uitwerking besloten. Een nota werd opgesteld door de diakonale sectie. Deze nota kwam in het deputaatschap op 14 september 1966 in bespreking. Nog duidelijker dan voorheen werden deputaten toen geconfronteerd met de veelheid van onderscheiden taken met betrekking tot bezinning en voorlichting, waarvoor het deputaatschap wordt gesteld als het gaat om concretisering van het diakonaat in deze tijd. Illustratief is in dit verband het overzicht in onderdeel I van dit verslag, onder het hoofd „te verrichten taken”. Deputaten hebben niettemin gemeend, dit onderwerp doelbewust te moeten aanvatten en zijn daartoe bijeengekomen op 10 november 1966 in een ochtend- en middagvergadering met dit onderwerp als enig agendapunt. De discussie heeft zich tenslotte moeten toespitsen op een enkel onderdeeltje, hetwelk geworden is het vraagstuk van de verhouding tussen Kerk en Sociale Dienstverlening, mede in aanmerking nemend de uitgebreide discussie, die over dit onderwerp ook buiten onze kerken werd en nog wordt gevoerd. Dit deelonderwerp is vervolgens steeds onderwerp van bespreking geweest in de daarop volgende vergaderingen van deputaten totdat op 6 september 1967 de schriftelijke formulering van het door deputaten te voeren beleid kon worden afgerond, o.a. ter toezending aan de kerkeraden. Niemand die terrake kundig is ten opzichte van de onderhavige problematiek zal zich verbazen over het grote aantal besprekingen, dat aan dit resultaat moest voorafgaan. Bovendien is het onderwerp van veel betekenis. De afwijzing door deputaten van een beleid gericht op verkerkelijking van de sociale dienstverlening en het aanwijzen van wegen om als kerken bij te dragen tot de bevordering van een werkelijk christelijk-sociale dienstverlening in woord en daad is een aanwijzing, dat onze kerken op diakonaal en maatschappelijk terrein een positieve bijdrage kunnen leveren bij het onderzoek van de geesten. Maar tevens moet worden opgemerkt, dat het slechts een enkel onderdeel van een veelheid van onderwerpen is geweest, dat kon worden behandeld. Voorts is het gewenst te bedenken, dat zelfs ten aanzien van dit ene onderdeel de wijze waarop de conclusies de kerken konden worden ingedragen nog veel te wensen heeft overgelaten. Een nadere toelichting, door één van de leden van het deputaatschap gegeven in „De Wekker” was bijzonder welkom maar bredere voorlichting, hoewel meer gewenst, is voorshands niet bereikbaar gebleken.

III. De zondagshelving.

Dit onderwerp is tijdens een aantal opeenvolgende generale synodi aan de orde geweest. De in 1962 benoemde ADMA-deputaten werden geconfronteerd met de opdracht de kerken over dit onderwerp voorlichting te verstrekken. Deputaten hebben in 1965 een voorlichtende nota aan de kerken gezonden. Daarmee was het onderwerp evenwel nog niet voldoende uitgediept. In het rapport aan de G.S. van 1965/1966 is het vraagstuk ter sprake gebracht in de paragrafen III, 2 en V, 8. Daaruit valt te begrijpen, dat deputaten de verdere behandeling van de zondagshelving als één van de voornaamste opdrachten hebben gezien voor de jongste verslagperiode. Nog voordat de G.S. van 1965/1966 ten einde was hebben deputaten ons belijden en beleven van de zondag als één van de hoofdonderwerpen, het derde in dit verslag behandelde, geagendeerd. In bedoelde deputatenvergadering van 10 december 1965 is de zondagsarbeid c.a. door de juist benoemde deputaten uitvoerig besproken en zijn de lijnen uitgezet voor de nadere behandeling daarvan. Deputaten hebben zich voorts gedurende de gehele verslagperiode uitzonderlijke inspanning getroost om tot een duidelijke afronding te komen met betrekking tot de inhoud van het in onze kerken werkelijk functionerende belijden op dit punt en met betrekking tot het diakonaal-maatschappelijke woord dat op die basis door ons in de huidige samenleving zou behoren te worden gesproken.

Indien van deputaten over dit onderwerp een rondschrĳven uitgaat aan de kerkeraden op een moment, dat het onderhavige verslag nog niet ter G.S. van 1968 is behandeld zal de tekst van dit rondschrĳven tevens aan de G.S. worden toegezonden met het verzoek deze tekst als nagekomen bijlage aan het verslag te willen toevoegen.

IV. Internationale hulpverlening door kerken.

De dienst van het Woord, van het ouderlingschap en van het diakonaat strekt zich verder uit dan de grenzen van de kerk en de grenzen van het land. De grenzen van de kerk worden overschreden nationaal door de evangelisatie en internationaal door de zending en door de in het recente verleden sterk ontwikkelde internationale hulpverlening door kerken. Door de welvaartsontwikkeling in het Westen, door de enorme ontwikkeling van de communicatiemethodieken en de daarmee samenhangende mogelijkheden voor goede organisatie van taken is de nieuw ontwikkelde kerkelijke hulpverlening over de landsgrenzen niet alleen sterk op de harten van de Christus-gelovigen gebonden maar bovendien intensief nagestreefd.

Deputaten onderschrijven de uitspraken van vorige generale synodi van onze kerken, dat het niet op de weg van de kerken als zodanig ligt, los van de prediking des Woords hulp te verlenen zonder enige directe relatie met de Woordverkondiging. Thans is het echter nodig te bedenken, dat zich inmiddels nieuwe vormen van internationale kerkelijke hulpverlening hebben ontwikkeld. Deputaten adviseren U, ook deze nieuwe vormen ter synode te bespreken en voegen daaraan toe, dat zij hier wegen zien voor integratie van ambtsbediening en hulpverlening.

Deputaten zijn van oordeel, dat de financiële hulp steeds in relatie dient te staan tot één van de ambten. Het gaat hier om financiële hulp ter bevordering van een juiste bediening van de ambten. Concreet gesteld betekent dit materiële hulp b.v. voor kerkbouw, theologische scholen, zendingarbeiders enz., maar vervolgens ook materiële hulp ten behoeve van een goede uitoefening van de dienst der barmhartigheid, het diakonale ambt dus. Een terrein waar hetzelfde uitgangspunt reeds in het verleden een grote rol heeft gespeeld is dat van onze buitenlandse zendingarbeid, waarin eveneens materiële hulpverlening ter bevordering van een juiste functionering van alle ambten is terug te vinden. Er is dus alle aanleiding voor onze kerken om op die wijze een plaats te gaan innemen in de geheel nieuwe stormachtige acties ter verbreiding van het Koninkrijk Gods zoals deze vooral gedurende de afgelopen tien jaar tot ontplooiing zijn gekomen. Deze activiteiten kunnen niet worden gekenschetst met het ons vertrouwde begrip „zending”, terwijl een uitsluitend diakonale kwalificatie van bedoelde activiteiten (zoals thans in brede kring gebruikelijk: b.v. de term werelddiakonaat) als te beperkt moet worden beschouwd wanneer behalve diakonale projecten ook projecten op het programma staan die op de bevordering van een goede bediening van de andere ambten betrekking hebben.

Teneinde nader concreet inzicht te verwerven in de feitelijke aard van de nieuwste initiatieven ter verbreiding van het Koninkrijk Gods in de gehele wereld hebben deputaten één hunner belast met de functie van waarnemer in de sectie buitenlands diakonaat van deputaten voor Algemeen Diakonale Aangelegenheden van de Gereformeerde Kerken. Overbelasting van ADMA-deputaten verhinderde hen ook elders waarnemers voor dit doel te detacheren. Het is niet doenlijk in een verslag als het onderhavige ook maar een samenvatting op te nemen van de imponerende hoeveelheid initiatieven, die op dit gebied aan de orde komen en waarvoor (exclusief bijzondere acties als „Kom over de Brug”) in b.v. de Gereformeerde Kerken jaarlijks grote bedragen worden bijeen gebracht. Deputaten zijn zonnodig gaarne bereid ter synode of in commissie-verband nadere gegevens te verschaffen. Wel kan er op deze plaats de aandacht op worden gevestigd, dat er in ruime mate sprake is van afzonderlijke hulpverleningsprojecten, via kerken ter plaatse (waaronder bijbelgetrouwe), projecten van kleine en grote omvang en waarvoor desgewenst een enkele kerkelijke groepering de verantwoordelijkheid kan aanvaarden, projecten ook die een goede bediening van één van de ambten beogen te bevorderen. Deputaten zijn van oordeel, dat onderzoek moet worden, welke van deze projecten door onze kerken, eventueel samen met andere kerken, overgenomen kunnen worden. Voorts zijn deputaten van mening, dat het besluit van de G.S. van 1962 om aanvragen om hulp te verwijzen naar deputaten zending of deputaten bijzondere noden niet meer past op de sindsdien voortgeschreden ontwikkelingen zoals in het voorgaande vermeld.

Deputaten zijn van mening, dat een deputaatschap zich zal moeten gaan specialiseren op de nieuwe vormen van hulpverlening zoals in het voorgaande omschreven, met betrekking tot alle ambten. Dit deputaatschap zou voor het projectenonderzoek geen eigen bureau moeten opbouwen; het zou moeten steunen op de daarvoor in andere kerken bestaande apparatuur, tegen een redelijke vergoeding. Voor de dan nog overblijvende administratieve arbeid zou dit deputaatschap gebruik kunnen maken van het bureau A.A.D., waarover in onderdeel I van dit rapport werd geschreven.

In plaats van het instellen van een nieuw deputaatschap voor de internationale kerkelijke hulp ten behoeve van de ambtelijke bedieningen zou deze opdracht eveneens verstrekt kunnen worden aan Deputaten ADMA.

Wanneer besluiten als in de voorgaande twee alinea's bedoeld niet zouden worden genomen zijn deputaten ADMA van mening, dat het op hun weg ligt om van de totaliteit van de

projecten voor hulpverlening over de grenzen te behandelen de diakonale projecten. Teneinde voor de toekomst twiifel op dit punt uit te sluiten hebben deputaten gemeend er goed aan te doen deze zienswijze in dit verslag op te nemen.

Ook voor de verslagperiode zijn deputaten van oordeel, dat het op hun weg zou hebben gelegen deze diakonale projecten te behandelen. De ervaring heeft evenwel geleerd, dat deze zienswijze in onze kerken nog niet zodanig is onderkend, dat deputaten ADMA ook inderdaad daarbij worden ingeschakeld. De situatie doet zich dan voor, dat over projecten van diakonale hulpverlening een beslissing wordt genomen en vervolgens als een beslissing van onze kerken wordt uitgedragen, terwijl deputaten voor diakonale aangelegenheden daarbij op generlei wijze zijn betrokken. Deputaten ADMA kunnen ook ten aanzien van deze vormen van hulpverlening niet anders doen dan zich voor wat betreft de verslagperiode te distancieren van medeverantwoordelijkheid voor op dit gebied namens onze kerken verstrekte adviezen.

V. Interne contacten.

Plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerken.

Deputaten hebben zich jaarlijks tot de diakonieën gericht voor het verkrijgen van de vastgestelde financiële bijdrage voor het eigen werk, terwijl er bij de diakonieën tevens jaarlijks is aangedrongen op het voldoen van de bijdrage aan de *Stichting Raad voor Gereformeerde Sociale Arbeid (G.S.A.)*. Zie voor deze stichting ook bij onderdeel VI van dit rapport. Van een dertigtal diakonieën moet worden vastgesteld, dat de bijdrage aan deputaten slechts na grote moeite of in het geheel niet wordt voldaan. Ten aanzien van de Stichting G.S.A. blijft de financiële bijdrage van onze kerken ver achter bij hetgeen wordt gevraagd. Dit is bijzonder betreurenswaardig ten aanzien van een stichting, waarin veelvuldig met onze wensen en verlangens aanwijsbaar rekening wordt gehouden en waarin de door deputaten in opdracht van de Generale Synode aangewezen bestuurleden ook in deze verslagperiode een vooraanstaande positie hebben ingenomen. De Generale Synode van 1965/1966 (Acta, art. 158 punt 3) heeft besloten de kerken dringend te wijzen op hun financiële verplichtingen ten aanzien van de Stichting G.S.A. Wellicht ware te overwegen, dat dit thans opnieuw van de zijde van de synode wordt gedaan; behalve door middel van vermelding in het besluitenboekje zou de synode de aandacht van de kerkeraden ook meer direct op deze zaak kunnen vestigen. De bestaande situatie zal niet ongewijzigd kunnen blijven voortbestaan. Ter voorkoming van misverstand is het in dit verband nuttig er op te letten, dat in de lijst van wanbetalers vermeende tegenstellingen als die tussen noord en zuid, groot en klein enz. niet zijn terug te vinden. Bedacht moge worden, dat slordigheid in praktische zaken als die van financiële bijdragen zich niet verdraagt met de nauwgezette wandel, die wij gewend zijn bij onze kerken te veronderstellen. In een tijd van dalende diakonale ondersteuning en toegenomen welvaart is er, behoudens misschien in enkele uitzonderingsgevallen, geen sprake van financieel onvermogen: niet ten aanzien van de minimale bijdragen, die tot nu toe werden gevraagd en evenmin ten aanzien van de meer normale betalingen die voor de komende jaren in dit verslag worden voorgesteld.

Een van de hierboven bedoelde brieven, te weten die van april 1966, heeft tevens gediend om de kerkeraden er volledigheidshalve op te attenderen, dat het bepalen van een gedragslijn voor onze kerken inzake acties als b.v. hulpverlening ten aanzien van de *hongernood in India* blijkens G.S.-besluit niet tot de bevoegdheid van deputaten ADMA behoort.

In november 1967 werd aan elke kerkeraad een vijftal exemplaren van de *Nota Kerk en Sociale Dienstverlening* gezonden. Dit onderwerp werd reeds behandeld in deel II van dit verslag.

Begin februari 1968 werd door middel van een vragenlijst door deputaten een onderzoek ingesteld bij alle diakonieën. De vragenlijst was ingedeeld in vijf hoofdstukken: 1. Algemeen, 2. Algemene Bijstandswet, 3. Sociale Instellingen, 4. Informatie en Documentatie, 5. Praktijk en 6. Nieuwe Taken. Op 10 april hadden 95 van de 174 aangeschreven diakonieën of 54,6% gereageerd. Het zielental van deze gemeenten was 54,8% van het totaal aantal leden van onze kerken. Na 10 april zijn er nog enkele lijsten terugontvangen. Deze konden evenwel niet meer verwerkt worden in de samenvatting, waaraan door de Diakonale Sectie veel zorg is besteed. Deputaten zijn erkentelijk voor invulling en terugzending van de lijsten, waaraan voor de desbetreffende diakonieën veel werk was verbonden. Een grote hoeveelheid gegevens werd erdoor bijeengebracht. Deze hoeveelheid is te omvangrijk voor opname in dit verslag en komt zo voor afzonderlijke publicatie in aanmerking. Op deze plaats wordt volstaan met enkele opmerkingen van algemene aard. Een eerste opmerking heeft betrekking op het aantal ontvangen antwoorden. Voor vele enquêtes is een percentage van 54,6% niet slecht te noemen. Wanneer evenwel een deputaatschap aan de diakonieën een vragenlijst voorslegt is het toch niet onredelijk om te verwachten, dat alle kerken daarop reageren. Blijkbaar heeft een groot aantal diakonieën

niet goed weg geweten met de gestelde vragen, een gedachte, die ook naar voren treedt bij bestudering van soemige wel terugontvangen vragenlijsten. Een tweede opmerking heeft betrekking op de grootte van de plaatselijke kerken, die de lijst terugzonden. Blijkbaar is de grootte van de plaatselijke kerken niet bepalend voor het al of niet terugzenden. Het percentage diakonieën, dat gereageerd (54,6%) is nl. vrijwel gelijk aan het percentage, dat hun ledental vormt van het geheel (54,8%). Ook een vermeend onderscheid tussen noord en zuid is, gezien de terugontvangen lijsten, niet bepalend geweest voor het al of niet terugzenden. Ook is er geen verband te ontdekken tussen het al of niet vakant zijn van de gemeenten. Of de gemeente groot is of klein, in het noorden of in het zuiden is gelegen, vakant is of niet, in alle categorieën heeft een groot aantal diakonieën kennelijk moeite gehad met het beantwoorden van de gestelde vragen, die overigens betrekking hadden op de taken waarvoor elke diakonie zich in deze tijd gesteld moet zien. Deputaten leiden daaruit af, dat de plaatselijke diakonale activiteit bij vele van onze diakonieën een achterstand vertoont, al zijn er ook diakonieën, die blijk geven heel goed afgestemd te zijn op wat thans wordt verlangd. Mogelijkheden om genoemde achterstand in te lopen werden ontwikkeld in onderdeel I van dit verslag. Ten behoeve van zuiverheid in de beoordeling wordt er tenslotte nog de aandacht op gevestigd, dat genoemde achterstand geconstateerd werd ten opzichte van hetgeen in deze tijd aan ambtelijk diakonaal werk zou behoren te worden verricht. Er wordt hier dus niet gesteld, dat er een achterstand zou bestaan ten opzichte van de plaatselijke diakonale activiteit van andere kerken. Laatstgenoemde vergelijking kan n.l. op grond van de hier behandelde vragenlijst niet worden gemaakt; deputaten hebben daaraan bovendien geen behoefte.

Voor zover dat mogelijk was hebben deputaten ook *incidentele vraagpunten* van de zijde van diakonieën behandeld. Door de beperkte middelen kon echter niet in alle gevallen een goede afwerking worden bereikt. Voor de toekomst zijn besluiten nodig, die wegen openen voor een goede en snelle afhandeling van de onderwerpen, die door een diakonie aan deputaten worden voorgelegd. Voorstellen daartoe zijn neergelegd in deel I van dit verslag.

Classes.

In september 1967 hebben deputaten besloten zich tot de classes van onze kerken te wenden. Het is de bedoeling, de aandacht van de classes te vragen voor een tweetal onderwerpen, te weten het stimuleren van provinciale diakonale arbeid en voorts daarmee samenhangend het eventueel overwegen van voorstellen tot wijziging van classale grenzen. Het bedoelde besluit kon nog niet tot uitvoering worden gebracht. Niettemin achten deputaten het gewenst het onderwerp in dit verslag aan te kondigen. Volstaan wordt met het aanstippen van de hoofdzaak. De praktijk wijst uit, dat aan diakonale activiteiten niet alleen plaatselijk (diakonie) en landelijk (Generaal-Synodale deputaten) behoefte bestaat, maar dat dit regionaal eveneens het geval is. Als voorbeeld kan worden genoemd het diakonale facet van provinciaal werkende stichtingen op sociaal-maatschappelijk terrein, waarbij in vele gevallen ons diakonaat reeds is of kan worden betrokken. De bestaande relaties tussen deze stichtingen en onze kerken zijn min of meer provisorisch tot stand gekomen. Een goed passende regeling is er eigenlijk niet. Deputaten zijn van mening, dat het overweging verdient om in elke classis één of twee diakonale deputaten te doen benoemen, die samen met de diakonale deputaten van andere classes van onze kerken een regionaal c.q. provinciaal diakonaal deputaatschap zouden kunnen vormen, een instelling, waarbij ook particuliere synodi een plaats zouden kunnen of wellicht behoren te ontvangen. Vermoedelijk zal daarbij ook moeten worden gesproken over aanpassing van de geografische grenzen van de diverse classes. Het beleid, dat deputaten zich hebben voorgenomen op dit punt bij leven en welzijn te zullen voeren is gericht op het opvullen van een regionaal hiaat in de diakonale dienst van onze kerken. Deputaten zouden het op prijs stellen indien U de classes en particuliere synodi zou kunnen aanbevelen naar aanleiding van een van deputaten te verwachten verzoek alle medewerking te verlenen aan het overwegen en zo mogelijk realiseren van verbeteringen in het functioneren van de regionale diakonale arbeid van onze kerken.

Deputaatschappen van onze Synode.

Contact opgenomen met *Deputaten Jaarboek* heeft ertoe geleid, dat vanaf 1968 het jaarboek een afzonderlijk hoofdstuk Diakonaat bevat, waarin de tot nu toe verspreid opgenomen gegevens meer systematisch zijn samengevat. Het hoofdstuk zal als het goed is in de toekomst nadere uitbreiding ondergaan. Een eerste stap, die deputaten voorstaan is het uitbreiden van de gegevens over classale diakonale activiteiten, waarover in de voorgaande paragraaf reeds werd gesproken.

Deputaten zijn in de verslagperiode in toenemende mate geconfronteerd met de wenselijkheid van meer *onderling contact met andere deputaatschappen*, daar de in de diverse deputaat-

schappen behandelde vraagstukken elkaar vaak raken en gebrek aan coördinatie steeds minder verantwoord is. Door deputaten werd een uitnodiging verzonden voor een informeel gesprek tussen broeders, die de functie van voorzitter of secretaris vervullen in een achttal deputaatschappen en in een aantal gevallen eveneens deel uitmaken van andere deputaatschappen. Een aantal agendapunten was in de uitnodiging aangegeven. Voor dit eerste gesprek, dat in januari 1968 heeft plaats gevonden bestond een verheugende belangstelling. Bovendien was er een goede sfeer terwijl niettemin enkele gevoelige gebreken op het punt van samenwerking en ervaringsuitwisseling overvloedig ter sprake kwamen. Er is alle aanleiding om dergelijk coördinerend overleg in de toekomst voort te zetten. Het toekennen van een officiële status, het verlenen van beslissingsbevoegdheid en een zware organisatorische vormgeving is voor dit contact niet nodig. Wel is van veel betekenis een gedegen voorbereiding en een goede afwerking van een dergelijke contactbijeenkomst alsmede enige regelmaat in het houden daarvan. Ook om dit doel te realiseren ontbreekt het te zeer aan administratieve hulp. Voor deputaten ligt hier een volgend argument voor het instellen van een bureau voor administratieve assistentie als bedoeld in deel I. De zelfstandigheid van de deputaatschappen wordt door verbeterd contact op allerlei wijze aangetast. Waar het om gaat is, dat de gemeenschap der heiligen ook betekent het elkaar bij tijd en wijle willen ontmoeten teneinde te voorkomen, dat langs elkaar heen wordt gewerkt. Een deputaatschap heeft wel een eigen status en taak, maar is geen koninkrijk. Het is slechts een bescheiden instrument tot bevordering van Het Koninkrijk.

Diakenenconferenties.

Door de leden van het deputaatschap is zoveel mogelijk gevolg gegeven aan de elk jaar ontvangen uitnodigingen tot het bijwonen van de landelijke diakenenconferenties. In de diakonale enquête was o.a. een vraag opgenomen over het bezoek aan deze conferenties. Van de 95 diakoniciën, die hun lijst tijdig terugzonden deelden er 45 mee deze conferenties te bezoeken. Dit aantal zou hoger moeten zijn. Dit temeer, omdat het bezoek aan de klassieke diakonale conferenties, voor zover deze worden gehouden, evenmin een gunstig beeld vertoont. Het is geen symptoom van geestelijke kracht, wanneer van de toch reeds beperkte mogelijkheden tot voorlichting en contact onvoldoende gebruik wordt gemaakt. Deputaten spreken de wens uit, dat de volgende periode een grotere belangstelling en activiteit uit de kerken te zien zal geven, zowel van de zijde van de diakoniciën als van de zijde van predikanten, ouderlingen en andere belangstellenden.

Bezinnings- en Ontmoetingscentrum voor Belangstellenden in de Chr. Geref. Kerken voor het Maatschappelijk Werk (B.O.C.).

Deputaten hebben uit hun midden broeder Drieënhuizen bereid gevonden om deze verslagperiode de functie van adviseur van het B.O.C. te vervullen. Het verstrekken van een jaarlijkse tegemoetkoming in de kosten van het B.O.C. is door deputaten in de verslagperiode geleidelijk en geheel vervangen door indirecte steun in de vorm van een adreësbetaling t.a.v. het jaarlijkse verzoek van het B.O.C. aan de diakoniciën om een nader aangegeven bedrag ter beschikking te stellen. Deputaten achten het juist, dat de lofwaardige activiteit van het B.O.C. gedragen wordt door onze diakoniciën en zullen gaarne zien, dat deze het centrum een grotere financiële armlag geven dan uit de beperkte middelen van het deputaatschap mogelijk is.

VI. Externe contacten.

Contacten met Generaal-Synodale instanties van andere kerken.

In hun vorige verslag hebben deputaten melding gemaakt van een eerste oriënterend gesprek met diakonale deputaten van de Gereformeerde Kerken. De zienswijze van deputaten ADMA, dat dit contact in de lijn ligt van artikel 3 van hun instructie is door de G.S. 1965/1966 onderschreven. Inmiddels is dan ook overgegaan tot het leggen van officieel contact. In de verslagperiode heeft drie maal een samenspreking plaats gevonden. Deze vergaderingen kenmerkten zich door een grote mate van openhartigheid, een constructieve uitwisseling van kennis, ervaring en zienswijze en niet in de laatste plaats een goed perspectief voor samenwerking in de praktijk ten aanzien van diverse diakonale aangelegenheden, met behoud van hetgeen elk van de gesprekspartners voor zich als essentieel beschouwt. Het zou te ver voeren om de inhoud van de samensprekingen hier te behandelen. Enkele punten worden kort genoemd. De instelling van gereformeerde Provinciale Diagonale Deputaatschappen zal onze aandacht moeten krijgen op het niveau van classes en particuliere synodi. Reeds werd hierover in deel V van dit rapport onder „Classes“ gesproken. De leden van onze kerken, die zitting hebben in regionaal werkende interkerkelijke stichtingen op het gebied van de sociale dienstverlening zullen met het instellen

van genoemde provinciale diakonale deputaatschappen direct of indirect te maken krijgen. Zoals bekend mag worden verondersteld zijn deputaten ADMA van oordeel, dat verkerkelijking van de sociale dienstverlening niet nagestreefd dient te worden. De provinciale stichtingen zullen dan ook hun eigen taak behoren te behouden. Deputaten stemmen overigens in met Gereformeerde Deputaten als gesteld wordt, dat ook provinciaal het diakonaal-ambtelijke beleid een kerkelijke zaak is. Het interkerkelijk contact over het diakonale beleid, dat thans op landelijk niveau tussen beide deputaatschappen plaats vindt zal zo tevens op provinciaal c.q. regionaal niveau moeten worden ontwikkeld. Er ligt hier een taak voor onze classes en particuliere synodi. Deputaten ADMA hebben aan Gereformeerde Deputaten gevraagd of van laatstgenoemde zijde een advies zou kunnen uitgaan aan de Gereformeerde Provinciale Diagonale Deputaatschappen om, waar mogelijk, contact op te nemen met (personen uit) andere kerken, waarmee in provinciale stichtingen voor sociale dienstverlening reeds wordt samengewerkt. Gereformeerde deputaten hebben bedoeld advies doen uitgaan.

Een volgend onderwerp in het overleg is geweest de *internationale hulpverlening door kerken*. Gereformeerde Deputaten hebben de gelegenheid geboden en Deputaten ADMA hebben daarvan gebruik gemaakt, om een waarnemer te zenden naar de vergaderingen van de sectie wereldhulpactie van Gereformeerde Deputaten. Deputaten hebben zo een duidelijk inzicht verworven in het omvangrijke werk, dat hier wordt verricht, al zal het duidelijk zijn dat hierbij kritische kanttekeningen kunnen worden geplaatst. Een voor ons acceptabele doelstelling en vormgeving voor deze nieuwe mogelijkheden tot het uitdragen van het Koninkrijk Gods is door Deputaten ADMA uitgewerkt in deel IV van dit verslag.

Inzake de reorganisatie van het z.g. *Diakonaal Jaar* wordt gestreefd naar een nauwe samenwerking bij de benoeming van vertegenwoordigers, in overleg tussen Jeugddeputaten en Diagonale Deputaten van beide kerken. De vormgeving is evenwel nog onvoldoende ontwikkeld om daarover Uw oordeel te vragen.

Ten aanzien van de *voorlichting* hebben Deputaten ADMA zich georiënteerd over de uitgebreide wijze, waarop deze aan de gereformeerde diakenen wordt verstrekt sinds men een aantal jaren de beschikking heeft over een bureau. De mogelijkheid bestaat, dat door ons van dit materiaal gebruik wordt gemaakt. De wijze waarop dit kan plaats vinden vergt nog nadere studie.

Ten aanzien van de „Generale Diagonale Raad van de Nederlandse Hervormde Kerk“ heeft het contact zich door overbezetting van deputaten tot op heden beperkt tot een abonnement op het maandblad *Diakonia*.

Met betrekking tot andere kerkelijke groeperingen hebben deputaten nog geen gelegenheid kunnen vinden tot het openen van overleg.

Raad van kerken i.o.

Deputaten hebben zich georiënteerd inzake het ontwerp-reglement voor de Raad van Kerken in oprichting. Gezien de inhoud van dit reglement en het instellen van diakonaal-maatschappelijke secties behoort het tot de taak van deputaten zich wat betreft de diakonale facetten van deze Raad op de hoogte te houden van de verdere ontwikkeling. Indien door U inzake deze Raad beslissingen worden overwogen vertrouwen deputaten, dat hen gelegenheid zal worden geboden U voor te lichten en te adviseren over de diakonale zijde van deze Raad.

Gereformeerde Oecumenische Synode (G.O.S.).

Deputaten vestigen Uw aandacht op diakonale en maatschappelijke aangelegenheden, welke in de G.O.S. aan de orde komen. Als voorbeelden kunnen worden genoemd de door de G.O.S. ingestelde Commissies II en IV (zie Acta G.S. Chr. Geref. Kerken 1965/1966, bijlage XVII, pag. 164 onder 6 en onder c en d). Ds. van Heest, die zitting had in commissie IV is in de verslagperiode teruggetreden uit het deputaatschap. Deputaten dringen er op aan, dat de afvaardiging van onze kerken naar de G.O.S. de vertegenwoordigingen met betrekking tot diakonale en maatschappelijke aangelegenheden zullen behandelen in overleg met deputaten ADMA. Voorts zijn deputaten van mening, dat het in de lijn ligt van het onder deel IV van dit verslag behandelde, dat voortaan deputaten ADMA het adres zullen zijn voor overleg inzake onderwerpen als een „diagonale relieforganisatie“ e.d., waarover behandeld is ter G.S. 1965/1966, Acta, art. 189, pag. 83 onder 3. Deputaten dringen er bij U op aan in deze zin te besluiten.

Stichting Raad voor Gereformeerde Sociale Arbeid (G.S.A.).

Overeenkomstig Uw opdracht hebben deputaten ook voor de verslagperiode weer drie personen aangewezen in het bestuur van deze stichting, waarvan twee in het dagelijks bestuur. Aanvankelijk waren dit de hrs. Dr. C. Boertien en Ds. W. van Heest (dagelijks bestuur) en Drs. A. W. Overwater (algemeen bestuur). In verband met de voorbereidingen voor zijn

vertrek naar Indonesië trok Ds. Van Heest zich in 1967 terug. Deputaten stellen het op prijs, dat Ds. T. Harder bereid werd gevonden deze functie over te nemen. Het aantal vergaderingen en de vereiste voorbereiding daarvoor maken dit bestuurslidmaatschap tot een zware belasting. Deputaten zijn genoemde broeders bijzonder erkentelijk voor de wijze waarop zij hun taak hebben vervuld. Aan het eind van de verslagperiode heeft één van de broeders zich ten aanzien van het bijwonen van deze vergaderingen beperkingen moeten opleggen. Voor de volgende periode zal voor vervanging zorg gedragen moeten worden. Deputaten hopen een andere broeder te vinden, die bereid en in staat is deze veel eisende en belangrijke post althans enkele jaren te bezetten.

Voor de nalatigheid van onze kerken in het voldoen van hun financiële bijdrage voor de stichting werd reeds Uw bijzondere aandacht gevraagd in deel V van dit rapport (eerste paragraaf, handelend over het contact van deputaten met de plaatselijke chr. gerel. kerken).

In aansluiting op het vorige verslag kan thans worden vermeld, dat inderdaad de statuten van de stichting officieel zijn vastgesteld. De bereikte overeenstemming wat betreft de opvattingen van deputaten is op zeer bevredigende wijze in de statuten tot uitdrukking gebracht. De G.S.A. is een niet-kerkelijke stichting op christelijke grondslag en met de vereiste ruimte voor het dragen van eigen verantwoordelijkheid. Het ligt in de bedoeling in de nabije toekomst een groter aantal bestuursleden aan te wijzen, zulks naar aanleiding van een daartoe door de stichting aan deputaten gericht verzoek. Daardoor ontstaat een bredere mogelijkheid om leden van onze kerken deel te doen nemen aan commissiearbeid van de stichting, zoals in de verslagperiode reeds plaats vond t.a.v. de vaste commissie Maatschappelijk Opbouwwerk, waarvan onzerzijds Drs. Briesen lid en thans tevens voorzitter is.

Wat betreft de verdere arbeid van de stichting wordt volstaan met te verwijzen naar de jaarlijkse verslagen, door de stichting ook aan onze kerken toegezonden.

Stichting Landelijk Orgaan van de Gereformeerde Gezindte voor de Bejaardenzorg (L.O.G.B.).

In de reeds in het vorige verslag gereleveerde situatie, dat het bestuur van deze stichting zichzelf aanvult en dat hierbij van deputaten slechts een niet-bindend advies wordt gevraagd is ook in deze verslagperiode geen verandering gekomen. De door deputaten voorgedragen broeders zijn bestuurslid van de stichting geworden resp. gebleven, te weten de brs. L. Sprong en Dr. C. J. Verplanke. Het bureau van de stichting is ondergebracht bij dat van de hiervóór behandelde stichting G.S.A. Aan een commissie van de stichting L.O.G.B. werd medewerking verleend door Prof. Dr. W. H. Velema. Voor de bejaardenzorg is het van betekenis, wanneer een gespecialiseerd orgaan als deze stichting mede aan onze kerken ter beschikking staat.

Stichting Gereformeerde Gezondheidszorg (G.G.Z.).

In de verslagperiode is een begin gemaakt met het zoeken naar de mogelijkheid van een officiële bestuurlijke relatie met deze stichting. Dit onderzoek is nog niet voltooid. Voorzitter van deze stichting is Dr. J. Venema, lid van onze kerk in Hoogeveen.

Stichting Centraal Interkerkelijk Bureau voor het Bedrijfsleven (C.I.B.B.).

In het vorige verslag van deputaten werd onder III. 3 o.a. gesproken over het in die periode opgenomen contact met de secretaris van de Centrale Raad voor Evangelie en Industrie. Uit deze Centrale Raad heeft zich ontwikkeld de in de thans besproken verslagperiode tot stand gekomen Stichting C.I.B.B. De stichting heeft ons verzocht als participant te willen toetreden. Daarop is onzerzijds medegedeeld, dat het aan de G.S. ter beslissing staat of en op welke wijze tot toetreding zal worden overgegaan. In afwachting daarvan hebben deputaten het contact met deze stichting onderhouden door het aanwijzen van een waarnemer, in verband met de statuten van de stichting benoemd als adviseur op voordracht van deputaten. In deze functie is aanvankelijk opgetreden Ds. W. van Heest. In 1967 heeft deze in verband met de voorbereidingen van zijn vertrek naar Indonesië ook deze functie neergelegd. Deputaten kunnen tot hun genoegen mededelen Ds. J. Vogel bereid te hebben gevonden de opengevallen adviseursplaats in de stichting te bezetten. In samenhang met dit adviseurschap en rekening houdend met bijdragen van andere kerken hebben deputaten aan de stichting een jaarlijkse financiële bijdrage verstrekt.

De Stichting is in het leven geroepen door vertegenwoordigers van een aantal kerken of kerkelijke instellingen, in de statuten aangeduid als de participanten. Deze kunnen andere kerken of instellingen gelegenheid geven om eveneens participant van de stichting te worden. De stichting heeft krachtens art. 3 van de statuten ten doel „te bevorderen, dat vanwege de christelijke kerken in Nederland arbeid geschiedt, die beoogt in samenwerking met personen werkzaam in het bedrijfsleven, in gehoorzaamheid aan het Evangelie van Jezus Christus Gods Zoon onze Here, een antwoord te zoeken op vragen, waarvoor aard, structuur en ontwikkeling

van het bedrijfsleven mens en samenleving stelt, ten dienste van het leven uit het Evangelie. Haar doel is mede de voortzetting en de uitbreiding van het werk, dat oorspronkelijk werd verricht door de Centrale Raad voor Evangelie en Industrie”.

Deputaten realiseren zich, dat wij met sommige van de participanten duidelijk op essentiële punten van opvatting verschillen. Deputaten zijn evenwel van oordeel, dat dit er niet toe mag leiden, dat wij in feite zouden zwijgen. Dit doet zich voor wanneer wij niet zouden gaan participeren in de stichting. Het wordt dan bijzonder moeilijk een ingang te vinden bij het bedrijfsleven en indien dat al gelukt ook nog een redelijke eigen inbreng te verzorgen. Bedacht moge worden, dat het hier niet alleen gaat over landelijk overleg, maar dat hier ook in het geding is het plaatselijke of regionale werk van de stichtingen voor Evangelie en Industrie, waarmee een aantal van onze diakonieden reeds te maken heeft en een toenemend aantal mee te maken zal krijgen.

De statuten van het C.I.B.B. maken een eigen bijdrage tot de inhoud van het werk van de stichting redelijk mogelijk, onacceptabele beslissingen kunnen worden voorkomen en participanten kunnen op elk moment van verdere medewerking afzien. Tevens de tot op heden opgedane ervaringen in aanmerking nemend zijn deputaten van oordeel, dat de zuivere verkondiging van het Evangelie in Woord en daad voor wat betreft het terrein van „Evangelie en Industrie” belemmering ondervindt wanneer de stem van onze kerken zwijgt in organen als hier besproken.

Deputaten vragen U hun deputaatschap te machtigen als participant tot de stichting toe te treden en deze functie te blijven vervullen zolang daardoor de doorwerking van het Evangelie ten aanzien van het bedrijfsleven beter is gediend dan wanneer wij niet participeren. Het is duidelijk, dat deputaten, de aan te wijzen vertegenwoordigers en de Generale Synode de ontwikkeling terzake voortdurend en kritisch dienen te begeleiden. Deputaten adviseren U, niet over te gaan tot het instellen van een nieuw deputaatschap voor Evangelie en Industrie. Deputaten ADMA zouden zich met de hier voorgestelde taak kunnen blijven belasten.

Commissie Kerken en Vakbeweging.

Deputaten zijn in de verslagperiode uitgenodigd deel te nemen aan het werk van de Commissie Kerken en Vakbeweging. Door deputaten is in een schrijven aan deze commissie voorop gesteld, dat naar hun overtuiging de kerk van Christus een geheel eigen en unieke positie dient te blijven innemen, welke positie niet wordt gekenmerkt door de verkondiging van een sociale ordening, maar door het aanbod van genade aan ieder persoonlijk, tot het noodzakelijk herstel door het werk van Christus van de verbroken relatie tussen ieder mens en zijn hemelse Vader, waardoor gelijktijdig en beslissend de relatie wordt hersteld tussen de mens en zijn naaste. Ten aanzien van de vakbeweging hebben deputaten gesteld, dat deze een duidelijk van de kerk te onderscheiden eigen doelstelling en eigen kennisgebied heeft en kan worden beschouwd als het geëigende orgaan om op het specifieke terrein van de beroepsuitoefening en de daarmee samenhangende maatschappelijke bestaanszekerheid van de leden bezig te zijn met het nader en concreet gestalte geven aan de gerechtigheid van het Koninkrijk Gods. Deputaten hebben er op gewezen, dat zich over dit gebied het gezag van de kerkelijke ambten niet uitstrekt en dat anderzijds de kerk onmogelijk kan functioneren als instrument van de vakbeweging. Deputaten hebben gesteld, dat medewerking hunnerzijds slechts vanuit deze achtergrond mogelijk zal zijn en hebben de vraag voorgelegd of hun medewerking op deze wijze een bijdrage zou kunnen vormen tot het realiseren van de doelstellingen zoals men zich die voor de Commissie Kerken en Vakbeweging had voorgesteld.

De commissie heeft daarop laten weten, eveneens van oordeel te zijn, dat de kerk van Christus een geheel eigen en unieke positie dient te blijven innemen in de zin waarin dat in de brief van deputaten nader was uiteen gezet. De uitnodiging tot toetreding werd herhaald.

Deputaten hebben daarop besloten één hunner aan het werk van deze commissie te laten deelnemen. Voorlopig is deze taak vervuld door br. Van Westrienen. Behalve vertegenwoordigers van het Chr. Nationaal Vakverbond en het Ned. Verbond van Vakverenigingen nemen aan het commissiewerk deel Dr. C. P. van Aniel (Ned. Herv.), Dr. L. Zielhuis (Geref.) en Ds. B. van der Wal (C.I.B.B.). Het secretariaat wordt verzorgd door het C.N.V. Bedoeling is een zo open en duidelijk mogelijk gesprek omtrent die zaken waar én kerken én vakbeweging mee worden geconfronteerd. Inmiddels werd een viertal vergaderingen gehouden o.a. naar aanleiding van het gemeenschappelijk program van actie van het overlegorgaan van de drie vakcentrales. Wellicht zal het mogelijk zijn in de niet al te ver verwijderde toekomst gemeenschappelijk een conferentie te houden met betrekking tot vragen over Evangelie en Industrie. In dat geval zal het van betekenis zijn, dat b.v. predikanten van onze kerken van de dan geboden gelegenheid tot oriëntering gebruik maken.

Incidentele externe contacten.

Deputaten hebben voor een vertegenwoordiging gezorgd ten aanzien van de landelijke Diakonale Conferenties van de Gereformeerde Kerken, in het bijzonder de 75-e of Jubileumconferentie. Voorts ook ten aanzien van de drie-jaarlijkse Algemene Vergadering van het C.N.V., een conferentie van G.S.A. over de toekomstige Wet op het Algemeen Welzijn e.d.

VII. Instructie, werkwijze en samenstelling van het deputaatschap.*Instructie.*

Aan de kerkorde van onze kerken uitgegeven in 1967, is in bijlage XIX (pag. 84) toegevoegd de instructie voor dit deputaatschap. Deputaten vestigen er de aandacht op, dat de formulering van art. 3 onder a en b onvolledig is.

De gang van zaken met betrekking tot deze instructie is als volgt geweest: De instructie is voor het eerst vastgesteld door de Generale Synode van 1956 en gewijzigd door de Generale Synodi van 1959, 1962 en 1965/1966. De tweede scriba van elk van de genoemde synodi heeft de tekst van de instructie resp. van de daarin aangebrachte wijzigingen medegedeeld aan Deputaten ADMA in de brieven van 7 maart 1957 nr. 360, 21 december 1959, nr. 123, 2 januari 1963, nr. 301/2, BS 194/5 en 26 januari 1966, nr. 246 B/S/28.

Uit deze correspondentie blijkt, dat de G.S. van 1962 art. 3-a van de instructie heeft aangevuld. De acta van deze synode (pag. 59 onder 7) geven deze aanvulling echter weer als een vervanging en zijn derhalve op dit punt niet juist.

Vervolgens blijkt uit genoemde brieven, dat de tekst van art. 3-b (in 1956 genummerd 3-c) nooit een wijziging heeft ondergaan.

De juiste tekst van de instructie tot en met de G.S. van 1962 is door Deputaten ADMA in 1965 vermeld in paragraaf I. 2 van het verslag aangeboden aan de leden van de G.S. van 1965/1966. Deze paragraaf ontbreekt in het deputatenverslag zoals dat is opgenomen in de acta van de G.S. van 1965/1966, evenals paragraaf I. 3 waarin de overige besluiten van de G.S. van 1962 met betrekking tot dit deputaatschap waren gememoreerd. Deputaten herhalen thans de juiste formulering van de eerste twee leden van art. 3:

art. 3. De taak van deputaten is:

- a. het geven van voorlichting inzake diakonale en maatschappelijke aangelegenheden, alsmede inzake de plaats der kerken in de samenwerkingsvormen tussen kerk en bedrijfsleven;
- b. het onderhouden van contacten met bestaande organisaties in eigen kerkelijk leven of daarbuiten en voor zover nodig met overheidsinstanties en andere instellingen.

De tekst van de overige artikelen is op de juiste wijze in bijlage XIX van de uitgave-1967 van de kerkorde vermeld met inbegrip van het besluit van de G.S. 1965/1966 met betrekking tot art. 6 van de instructie.

Werkwijze.

De vergaderingen van deputaten werden gehouden gedurende de middag en de daarop aansluitende avond of gedurende de gehele dag. Deputaten kwamen in de verslagperiode 12 maal in gewone vergadering bijeen. Ter voorbereiding van deze vergaderingen kwamen de Sectie Diakonale Aangelegenheden en de Sectie Maatschappelijke Aangelegenheden elk voor zich regelmatig bijeen. Voorts kan een tweetal bijzondere vergaderingen worden genoemd, te weten één voor een samenspreking inzake de zondag en één voor een samenspreking van voorzitters en secretarissen van acht deputaatschappen in onze kerken. Ook werd driemaal vergaderd met Deputaten voor Algemeen Diakonale Aangelegenheden van de Gereformeerde Kerken. Tenslotte kunnen nog worden genoemd de diverse permanente of incidentele vertegenwoordigingen, waarover in het voorgaande verslag werd gedaan.

Samenstelling.

De Generale Synode 1965/1966 benoemde c.q. herbenoemde tot deputaten de bes. Ds. A. Hilbers (tevens benoemd tot voorzitter), Ds. G. van Westrienen (tevens benoemd tot secretaris), Dr. C. Boertien, C. Drieënhuizen, Ds. W. van Heest, H. van der Molen, S. Pieper, L. Sprong en M. W. Wierenga. In 1967 is Ds. W. van Heest uit het deputaatschap getreden in verband met de voorbereiding van zijn vertrek naar Indonesië in dienst van de zending. Ds. T. Harder is bereid gevonden de plaats van Ds. Van Heest in te nemen in het dagelijks bestuur van de Stichting G.S.A., terwijl Ds. J. Vogel de om dezelfde reden opgevallende plaats in de Stichting C.I.B.B. is gaan vervullen.

VIII. Voorstellen

Deputaten stellen U met verwijzing naar het voorgaande verslag voor:

1. a. Te besluiten tot het benoemen van ten minste vijf en ten hoogste tien Deputaten voor het verlenen van administratieve Assistentie aan Deputaatschappen.
- b. De in voorstel 1-a genoemde deputaten op te dragen over te gaan tot het instellen en begeleiden van een administratief bureau dat werkzaam dient te zijn ten behoeve van Deputaten ADMA, Buitenlandse Zending, Bijzondere Noden, Collectieooster, Evangelisatie, Israël, Contact Jeugdbonden, Kerkbouwaangelegenheden en Vertegenwoordiging Kerken en voorts voor elk deputaatschap, dat daartoe de wens te kennen geeft.
- c. Als taakomschrijving van het in voorstel 1-b genoemde bureau te verwijzen naar hetgeen daarover werd opgemerkt in onderdeel I van dit rapport onder het hoofd „Benoeeming van Deputaten voor Administratieve Assistentie”, tweede alinea.
- d. Vast te stellen, dat deputaatschappen waarvoor het onder 1-b genoemde bureau werkzaam zal zijn geen investeringen meer zullen mogen verrichten voor administratieve zaken, evenmin als uitgaven voor administratieve assistentie.
- e. De investeringen, de financiering daarvan en de kosten en ontvangsten voor het in voorstel 1-a genoemde deputaatschap, zoals vervat in de Bijlage van dit rapport, paragraaf I onder B, goed te keuren met dien verstande, dat de hoogte van de jaarlijkse bijdrage vanaf 1970 door de desbetreffende deputaten aangepast kan worden aan de ontwikkeling van de kosten van levensonderhoud, dat voor het verkrijgen van de begrote jaarlijkse ontvangsten een regeling wordt vastgesteld en tenslotte, dat deputaten voornoemd de bevoegdheid wordt verleend om de in de bijlage gespecificeerde kantoorruimte te huren in plaats van te kopen, n.l. indien de ontwikkeling van te huur aangeboden kantoorruimte daartoe aanleiding zou vormen (hetgeen overigens niet zal leiden tot wijziging in de begroting van kosten en ontvangsten door dit deputaatschap).
2. a. Te besluiten tot het herbenoemen resp. benoemen van twaalf personen tot deputaten ADMA en daarvoor goed te keuren de begroting van ontvangsten en uitgaven, zoals vervat in de Bijlage van dit rapport, paragraaf I onder A, met dien verstande, dat de hoogte van de jaarlijkse bijdrage vanaf 1970 door deputaten aangepast kan worden aan de ontwikkeling van de kosten van levensonderhoud en dat voor het verkrijgen van de begrote jaarlijkse ontvangsten een regeling wordt vastgesteld, SUBSIDIAIR (n.l. indien voorstel 1-a onverhoopt zou worden verworpen).
- b. te besluiten tot het herbenoemen resp. benoemen van twaalf personen tot deputaten ADMA en daarvoor goed te keuren de begroting van ontvangsten en uitgaven, zoals vervat in de Bijlage bij dit rapport, paragraaf II, met dien verstande, dat de hoogte van de jaarlijkse bijdrage vanaf 1970 door deputaten aangepast kan worden aan de ontwikkeling van de kosten van levensonderhoud en dat voor het verkrijgen van de begrote jaarlijkse ontvangsten een regeling wordt vastgesteld.
3. Aan Deputaten ADMA naast de overige taken eveneens op te dragen het bevorderen van het door onze kerken verlenen van internationale hulp ten behoeve van de bediening van de ambten.
4. De kerken er op te wijzen, dat het van betekenis is om in Classicaal verband en eventueel ook in de Particuliere Synodi verbeteringen in het functioneren van de regionale diakonale arbeid van onze kerken te overwegen en zo mogelijk te realiseren.
5. Alle deputaatschappen op te dragen te streven naar, resp. medewerking te verlenen aan regelmatig informeel contact tussen deze deputaatschappen, ter bevordering van wederzijdse informatie en beleidscoördinatie, met betrekking tot onderwerpen, die bij meer dan één deputaatschap geheel of ten dele in behandeling zijn of zoodanig behoren te zijn.
6. Aan de afvaardiging van onze kerken naar de Gereformeerde Oecumenische Synode op te dragen ten aanzien van de vertegenwoordigingen onzerzijds met betrekking tot diakonale en maatschappelijke aangelegenheden overleg te plegen met Deputaten ADMA.
7. Deputaten ADMA aan te wijzen als het adres voor overleg inzake onderwerpen als een „diakonale reliefororganisatie” e.d., zoals genoemd in art. 189 van de Acta G.S. 1965/1966.
8. Deputaten ADMA te machtigen als participant toe te treden tot de Stichting Centraal Interkerkelijk Bureau voor het Bedrijfsleven en na toetreding deze functie te blijven vervullen zolang de doorwerking van het Evangelie ten aanzien van het bedrijfsleven landelijk en regionaal daardoor beter wordt gediend dan door terugtreding.

Tenslotte, broeders, laat alles bij U in liefde toegaan, God is bij machte alle genade in U overvloedig te schenken, opdat U, in alle opzichten te allen tijde van alles genoegzaam voorziet,

in alle goed werk overvloedig moogt zijn gelijk geschreven staat: Welzalig de man, die de Here vreest, overvloed en rijkdom zijn in zijn huis, hij heeft uitgedeeld, aan de armen gegeven, zijn gerechtigheid blijft in eeuwigheid.

G. van Westrienen, secretaris.

Bijlage: Begrotingen

BIJLAGE bij het rapport van Deputaten ADMA, uitgebracht aan de Generale Synode van de Chr. Geref. Kerken in 1968.

BEGROTINGEN.

De in deze bijlage vervatte begrotingen hangen ten nauwste samen met de beschouwing in onderdeel I van het rapport waartoe deze bijlage behoort, evenals met de voorstellen 1 en 2, vervat in onderdeel VIII van voornoemd rapport.

Deze bijlage bevat de volgende onderdelen:

- I. Begrotingen van Deputaten ADMA en Deputaten A.A.D.
- II. Begroting van Deputaten ADMA indien niet zou worden besloten tot het instellen van het Deputaatschap A.A.D.
- III. Samenvatting van de conclusies.

I. Begroting van deputaten ADMA en deputaten A.A.D.

In dit geval delegeert ADMA dus de uitvoerende administratieve arbeid aan A.A.D. Het bureau van Deputaten A.A.D. verricht bovendien de uitvoerende administratieve arbeid voor een aantal andere deputaatschappen.

A. Begroting van ADMA bij delegatie van bureau-arbeid:

1. Kantoorhuur: kosten van werkkamer voor diakonaal deskundige in dienst van ADMA; deze ruimte te huren van Deputaten A.A.D. (zie verder bij B. 2 onder 1-e). De kosten van verwarming, verlichting en persoonlijke verzorging zijn in dit bedrag opgenomen. Eventueel kan deze ruimte ook elders worden gebouwd.	f 2.000,—
2. Afschrijving kantoorinventaris (stoffering)	" 100,—
3. Diakonaal- en sociaal deskundige kracht:	
a. Salaris, pensioenvoorziening en sociale lasten	" 24.000,—
b. Reiskosten (vast bedrag per jaar)	" 3.000,—
c. Verblijfkosten	" 500,—
4. Telefoonkosten	" 500,—
5. Bureau-kosten voortvloeiend uit bijzondere opdrachten verstrekt aan het bureau van A.A.D.: Vermenigvuldiging en verzending van stukken in een oplage van meer dan 30 exemplaren apart te betalen aan A.A.D.	" 1.000,—
6. Kosten Deputaten ADMA: Vergaderkosten en reiskosten	" 2.500,—
7. Onvoorziën	" 3.400,—
	f 37.000,—

Dit betekent een bedrag van f 0,55 per lid per jaar voor ADMA.

N.B.: Post 5-a is een maximum en betreft een functie, die bedoeld is als een volledige dagtaak.

B. Begroting van Deputaten A.A.D. en het hierbij behorende bureau ten dienste van een aantal deputaatschappen:

B. 1. INVESTERINGEN.

B. 1. 1. Aanschaffing kantoorpand in 1970.

Het pand dient te omvatten 1 kamer voor administrateur A.A.D., 2 kamers voor typistes, 1 stencil- en postkamer, 1 vergaderkamer, 1 keuken, opslag- en archiefkamer, 2 werkkamers in principe voor krachten in dienst van andere deputaatschappen (eventueel te gebruiken als grote vergaderkamer).

Te investeren bedrag: f 200.000,—

Financiering:

a. Bijdrage ineens uit de inkomsten 1969 van Deputaten A.A.D. (das gedurende de aanlooperperiode)	f 50.000,—
b. Bijdrage ineens van Deputaten Bijzondere Noden	" 25.000,—
c. Lening à 5% zijnde onderdeel van de externe beleggingen van Deputaten voor Kerkbouw	" 50.000,—
d. Lening à 5% van Deputaten Zending	" 50.000,—
e. Hypotheek à 7%	" 25.000,—
	f 200.000,—

B. 1. 2. Aanschaffing kantoorinventaris in 1970.

De kantoorinventaris dient te omvatten schrijfmachines, een stencilmachine, een xerox-apparaat voor copieerwerk, een adresseerapparaat half-automatisch, een eenvoudig sorteer-apparaat, twee bandopname-apparaten met toebehoren, bureaux, kasten, tafels, stoelen, stoffering en kantoorbenodigdheden van geringe omvang.

Te investeren bedrag:

a. Thans bij diverse deputaatschappen reeds aanwezige kantoorinventaris	p.m.
b. Aan te schaffen inventaris	f 25.000,—

Financiering:

Uit de inkomsten van Deputaten ADMA over 1969 (aanlooperperiode):	f 25.000,—
---	------------

B. 2. JAARLIJKSE KOSTEN EN ONTVANGSTEN.

1. Kantoorpand:	
a. Afschrijving 2% (te gebruiken voor rente en aflossing van de hypotheek en daarna enige tijd voor aflossing van de leningen)	f 4.000,—
b. Rente over beide leningen: 5% over f 100.000,—	" 5.000,—
c. Onderhoud	" 2.500,—
d. Assurantiën, belastingen, diversen	" 1.500,—
	f 13.000,—
e. AF: Inkomsten door het verhuren van 2 kamers aan 2 deputaatschappen ten behoeve van hun functionarissen (of te verhuren aan derden) inclusief verwarming, verlichting, persoonlijke verzorging	" 4.000,—
	Blijft over voor rekening A.A.D.:
	f 9.000,—
2. Afschrijving kantoorinventaris	" 2.500,—
3. Personeelkosten:	
a. Salaris administrateur (bruto)	" 14.500,—
b. Salaris 2 steno-typistes (bruto)	" 11.000,—
c. Reiskosten (treinkosten)	" 2.000,—
d. Verblijfkosten	" 500,—
4. Telefoonkosten	" 4.000,—
5. Papier, portiekosten, overige kantoorbenodigdheden (exclusief zendingen groter dan 30 exemplaren; daarvoor worden de kosten afzonderlijk in rekening gebracht bij het opdrachtgevend deputaatschap)	" 3.000,—
6. Verwarming, verlichting, schoonhouden bureau	" 3.500,—
7. Kosten Deputaten A.A.D.: Vergaderkosten, reiskosten	" 2.000,—
8. Accountantskosten	" 2.000,—
9. Onvoorziën	" 5.500,—
	f 59.500,—

Dit betekent een bedrag van f 0,88 per lid per jaar voor Deputaten A.A.D.

II. Begroting van deputaten ADMA indien de administratieve arbeid niet kan worden gedelegeerd.

Deputaten ADMA zullen in dit geval ook zelf voor administratieve assistentie ten dienste van de aan te stellen deskundige kracht moeten zorgen. De begroting van ADMA ziet er dan als volgt uit:

1. Kantoorhuur: a. 3 kantoor kamers	f 6.000,—
b. post- en archiefkamer	„ 2.000,—
2. Afschrijving kantoorinventaris	„ 2.000,—
3. Diakonaal en sociaal deskundige kracht:	
a. Salaris, pensioenvoorziening en sociale lasten	„ 24.000,—
b. Reiskosten (vast bedrag per jaar)	„ 3.000,—
c. Verblijfkosten	„ 500,—
4. Een secretaresse (bruto)	„ 14.000,—
6. Telefoonkosten	„ 2.500,—
5. Een steno-typiste (bruto)	„ 6.000,—
7. Papier, portiekosten, overige kantoorbenodigdheden	„ 4.000,—
8. Kosten Deputaten ADMA:	
Vergaderkosten en reiskosten	„ 2.500,—
9. Accountantskosten	„ 500,—
10. Onvoorzien	„ 6.500,—
	f 73.500,—

Dit betekent een bedrag van f 1,10 per lid per jaar voor ADMA.

N.B.: Uit post 1 blijkt, dat hier is gedacht aan het huren van bureau-ruimte in plaats van koop van een pand. Wat betreft post 2 moet worden opgemerkt, dat voor het aanschaffen van de kantoorinventaris een investering nodig is, waaraan hier gemakshalve is voorbij gegaan. Met betrekking tot post 3-a wordt verwezen naar hetgeen werd opgemerkt in de noot bij de onder I-A uitgewerkte ADMA-begroting.

III. Samenvatting van de conclusies van I en II.

Indien een gemeenschappelijk bureau wel tot stand komt is voor Deputaten ADMA nodig f 0,55 per lid en voor Deputaten A.A.D. f 0,88 per lid. In laatstgenoemd bedrag zijn dan vervat de kosten van de administratieve arbeid van Deputaten ADMA, Buitenlandse Zending en andere deputaatschappen zoals vermeld in het rapport.

Indien een gemeenschappelijk bureau niet tot stand komt is voor Deputaten ADMA nodig f 1,10 per lid terwijl de andere genoemde deputaatschappen dan eveneens de kosten van hun eigen administratieve arbeid aan hun begroting zullen moeten toevoegen.

BIJLAGE XLIV

Art. 113, 116, 231, 234.

RAPPORT VAN COMMISSIE IV BETREFFENDE DEPUTAATSCHAP VOOR ALGEMENE DIAKONALE EN MAATSCHAPPELIJKE AANGELEGENHEDEN (ADMA).

Ingevolge Uw opdracht heeft Uw commissie de eer te rapporteren over het de Generale Synode aangeboden rapport van Deputaten voor Algemene Diakonale en Maatschappelijke Aangelegenheden, (ADMA).

Graag spreekt de commissie haar waardering uit voor de wijze waarop dit rapport is samengesteld. Een groot aantal zaken wordt behandeld terwijl tevens melding wordt gemaakt van een niet onbelangrijk aantal contacten welke met verschillende instellingen of organisaties worden onderhouden.

I. Heroriëntering van het Diakonaat.

a. Plaatsbepaling van het Diakonaat.

Met instemming heeft de commissie kennis genomen van de schriftuurlijke uiteenzetting van de eenheid van de ambten door deputaten gegeven in „Ambtelijk Contact” van maart 1965,

welke eenheid der ambten bij alle beschouwingen steeds als uitgangspunt wordt genomen, waarbij uiteraard rekening wordt gehouden met een doelgerichte verscheidenheid daarvan.

Deze eenheid der ambten komt o.a. duidelijk naar voren in hoofdstuk IV, waarin gehandeld wordt over de internationale hulpverlening door kerken.

b. Diakonaal ambtelijke bediening achtergebleven.

De zienswijze van deputaten dat de diakonaal ambtelijke bediening in vele van onze kerken is achtergebleven wil de commissie gaarne tot de hare maken, waarbij evenwel de commissie wil opmerken dat zij de door deputaten genoemde factoren graag laat voor rekening van deputaten.

De door deputaten gesignaleerde gewijzigde vorm van hulpverlening, heeft er toe geleid dat het zicht op de diakonale taken minder duidelijk is geworden. Was de hulpverlening in het verleden meer direct gericht op het verlenen van materiële bijstand bij de eigen leden der gemeente, thans bestaat zij voornamelijk uit materiële hulpverlening aan sociale instellingen.

Duidelijke voorlichting ten aanzien van diakonale taken, zowel materiële als immateriële, is daarom vanuit eigen kerken dringend gewenst. De commissie betreurt het dat de voorlichting van de zijde van deputaten ADMA onvoldoende is geweest.

c. Te verrichten taken.

Onder de door deputaten vermelde taken welke om vervulling vragen, neemt de voorlichting aan diakonieën (a) en dienaren des Woords en ouderlingen (b) en het verzamelen en het verwerken van gegevens (c) een belangrijke plaats in, wat uiteraard niet inhoudt dat de commissie het sub d genoemde onbelangrijk zou achten.

De commissie is evenwel van mening dat met name aan de voorlichting prioriteit moet worden gegeven.

Naar het oordeel van de commissie valt uit de instructie van deputaten niet af te leiden dat ook het onder e vermelde, n.l. het coördineren van het werk met dat van andere deputaatschappen, tot de taak van deputaten ADMA behoort.

Wel acht de commissie het uiteraard mogelijk dat contacten worden onderhouden met die deputaatschappen welke dezelfde raakvlakken hebben.

Decentralisatie bij het vervullen van de taken.

De hier door deputaten ontwikkelde zienswijze wordt volledig door de commissie gedeeld. Een uitbreiding van het aantal deputaten tot twaalf acht de commissie zeer gewenst.

Aanstelling van een diakonaal-sociaal deskundige kracht.

De commissie heeft uitvoerig aandacht geschonken aan het voorstel van deputaten over te gaan tot het aanstellen van een diakonaal-sociaal deskundige kracht. De commissie is er niet in geslaagd ten deze tot een eensluidend oordeel te komen.

De meerderheid van de commissie heeft wel begrip voor het voorstel van deputaten en erkent ook wel dat het aanstellen van een dergelijke kracht een ideaal is waarvan de vervulling in de toekomst dient te worden nagestreefd, doch acht de noodzakelijkheid van een directe aanstelling in dit stadium nog niet aanwezig.

Daar komt naar de mening van de meerderheid nog bij dat blijkens de uitslag van de gehouden enquête de behoefte aan een diakonaal bureau in onze kerken c.q. diakonieën vrijwel niet wordt gevoeld.

Genoemde leden zijn van oordeel dat door het treffen van enkele voorzieningen een duidelijk merkbare verlichting van de taak van deputaten zal kunnen worden verkregen. Met name wordt hierbij gedacht aan het voorstel van deputaten het aantal deputaten uit te breiden tot twaalf. Door deze uitbreiding van het aantal is een betere verdeling van de taken mogelijk door het werken met meer secties. Een indeling in de volgende secties wordt mogelijk geacht: 1. Diakonaat; 2. Sociale dienstverlening; 3. Industrialisatie en recreatie. Verwacht wordt dat op deze wijze meer effectief gewerkt kan worden.

Indien de Generale Synode mocht besluiten tot het instellen van een administratief bureau zullen ook deputaten Adma van dit bureau kunnen profiteren en een deel van hun administratieve arbeid kunnen overbevelen. Hierdoor zal in het bijzonder de taak van de secretaris (see) in niet onbelangrijke mate worden verlicht.

Indien na uitbreiding van het aantal deputaten en het afstoten van een deel der administratie mocht blijken dat niet alle taken, welke deputaten zich ten doel hebben gesteld, kunnen worden verwezenlijkt, dienen deputaten hun taken volgens een van te voren vastgesteld priori-

teiten-schema af te handelen. Op deze wijze wordt het mogelijk de komende Generale Synode te rapporteren over de taken welke wegens gebrek aan mankracht niet konden worden vervuld. En op deze wijze zal het mogelijk zijn de urgentie van het aanstellen van een deskundige kracht, als door de deputaten bedoeld, meer overtuigend aan te tonen.

De minderheid van de commissie deelt ten volle de zienswijze van de deputaten Adma en acht, voor een juiste vervulling van de omvangrijke taken van dit deputaatschap, het aanstellen van een deskundige kracht nu reeds noodzakelijk.

Benoeming van deputaten voor Administratieve Assistentie.

Behandeling van dit onderdeel van het rapport is door het Moderamen verwezen naar Commissie VI. De commissie meent te kunnen volstaan met de opmerking dat dit onderdeel niet specifiek behoort tot de taak van de deputaten Adma.

II. Kerk en sociale dienstverlening.

Uit een vergelijking van het rapport van de deputaten met hetgeen is vermeld in Ambtelijk Contact van maart 1965 blijkt dat de deputaten hun mening ten aanzien van de verhouding tussen kerk en sociale dienstverlening hebben gewijzigd. Oorspronkelijk namen de deputaten het standpunt in dat de diakonieën dienden te streven naar de oprichting van stichtingen voor maatschappelijk werk waarin de plaatselijke kerk diende te participeren. Thans zijn de deputaten van oordeel dat het beleid gericht moet zijn op het stichten van organen voor christelijke sociale dienstverlening en dat verkerkelijking van de sociale dienstverlening moet worden voorkomen.

De commissie kan het gewijzigde standpunt van de deputaten wel delen indien en voorzover:

- voldoende ruimte blijft voor het oprichten van interkerkelijke stichtingen;
- binnen de organisatievorm van een stichting voor christelijke sociale dienstverlening het inhoudelijk karakter van de christelijke levensovertuiging tot zijn recht komt.

Als toelichting op b. meent de commissie te moeten opmerken dat de grondbeginselen van het maatschappelijk werk ten deze geen voldoende waarborg bieden (zie Konvooi juni 1966, pag. 131).

Met verwijzing naar hetgeen ter Synode 1965/1966 is opgemerkt acht de commissie nadere bezinning dringend noodzakelijk.

Ook zal, uitgaande van de christelijke levensbeschouwing, aandacht geschonken dienen te worden aan de meest gewenste vorm van schaalvergroting.

Een uitgebreide voorlichting op deze punten door de deputaten is op korte termijn aan te bevelen, mede gelet op de door de overheid gestimuleerde en extra gesubsidieerde schaalvergroting, waardoor de oprichting van algemene stichtingen wordt bevorderd.

De commissie betreurt het dat de deputaten niet in staat zijn geweest een meer duidelijke voorlichting te geven dan het in november 1967 aan de kerken toegezonden rapport betreffende Kerk en sociale dienstverlening.

III. De zondagsheiliging.

Deputaten merken in hun rapport terecht op dat een verdere behandeling van het vraagstuk van de zondagsheiliging als één der voornaamste opdrachten valt te beschouwen. Het is te betreuren dat het niet mogelijk is gebleken een rapport over dit belangrijke en actuele onderwerp vóór de aanvang van de Generale Synode 1968 te voltooien, ondanks het feit dat in december 1965 de lijnen voor dit rapport reeds waren uitgezet. Des te meer valt dit te betreuren nu bij de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken van Middelburg 1965/1966 een rapport over dit onderwerp ter tafel was welk rapport in vereenvoudigde vorm is uitgegeven ter voorlichting aan de gemeenten (Zondag en Zondagsarbeid; Kok, Kampen 1967). Onze kerken zijn ten dele op lectuur van de Gereformeerde Kerken aangewezen.

De commissie acht het zeer gewenst dat de deputaten Adma van de Generale Synode de opdracht ontvangen om ten spoedigste, hoe dan ook, het rapport over de zondagsheiliging gereed te maken en dit rapport aan de kerken ter nadere bestudering en bezinning toe te zenden.

IV. Internationale hulpverlening door kerken.

De commissie heeft waardering voor de wijze waarop dit onderwerp door de deputaten is benaderd. Voor het overige meent de commissie te kunnen volstaan met verwijzing naar het commissie-rapport inzake instructie 7.11.

De suggestie van de deputaten om dit deputaatschap opdracht te geven de uitvoering van de Internationale Hulpverlening ter hand te nemen kan de commissie niet ondersteunen.

De commissie acht een vermenging van de taken van bezinning en van uitvoering, uit organisatorische overwegingen, niet gewenst.

Als tweede bezwaar tegen het onderbrengen bij de deputaten Adma van deze internationale hulpverlening dient te worden aangevoerd dat deze hulpverlening in bepaalde gevallen zal uitgaan boven de diakonale taken. Daarenboven dient als praktische bezwaar naar voren te worden gebracht dat de deputaten Adma reeds zeer zwaar zijn belast, waardoor uitbreiding van de werkzaamheden niet gewenst moet worden geacht. In verband met de eventuele diakonale aspecten welke aan de hier bedoelde hulpverlening inhererent kunnen zijn acht de commissie het wenselijk dat één deputaat Adma in het deputaatschap voor Bijzondere Ambtelijke Hulpverlening vertegenwoordigd zal zijn.

V. Interne contacten.

a. Plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerken.

De commissie is van oordeel dat de Generale Synode zich opnieuw zal moeten uitspreken ten aanzien van de financiële verplichtingen van de plaatselijke kerken ten opzichte van de deputaten Adma en de G.S.A. zonder echter rechtstreeks de nalatige kerken hierover te benaderen. De commissie is voorts van mening dat het aanbeveling verdient dat de deputaten Adma zorg dragen voor de inning van de bijdragen van de kerken ten behoeve van de G.S.A. om deze vervolgens aan de G.S.A. af te dragen. Indien sommige kerken nalatig zijn in het betalen van de bijdrage aan Adma kunnen de deputaten deze kerken op hun verantwoordelijkheid wijzen.

Enquête.

De commissie betreurt het dat zo weinig kerkeraden en/of diakonieën zich in de gehouden enquête hebben uitgesproken.

b. Classen.

De commissie is met de deputaten van oordeel dat de diakonale zaken op alle classes in toenemende mate een punt van bespreking dienen te vormen. Zij heeft er bovendien begrip voor dat de deputaten Adma gaarne geïnformeerd willen worden omtrent de ontwikkelingen van de sociale dienstverlening in de betreffende ressorten. De commissie meent als haar mening te mogen uitspreken dat het gewenst moet worden geacht dat elke classis een diakonale correspondent aanstelt welke als contactpersoon tussen de deputaten Adma en de classis kan optreden en ook de kerken eventueel kan vertegenwoordigen in interkerkelijke provinciale stichtingen voor christelijke sociale dienstverlening. Vertegenwoordiging van de kerken in de Provinciale stichtingen is naar het oordeel van de commissie alleen mogelijk indien sprake is van een interkerkelijke structuur der stichting.

De commissie is van oordeel dat op deze wijze, althans voorlopig, in voldoende mate is voorzien in de mogelijkheid tot informatie van de deputaten Adma.

Het aanbrengen van wijzigingen in de geografische grenzen van de verschillende classes is een dermate ingrijpende zaak dat hieraan een grondige bestudering van de vele facetten dient vooraf te gaan.

Bovendien mag niet uit het oog worden verloren dat bij een herindelung van de classes rekening moet worden gehouden met andere en wellicht belangrijker aspecten dan die welke voortvloeien uit een samenvallen van de grenzen van de classische ressorten met die van de Provinciale stichtingen voor sociale dienstverlening.

VI. Externe contacten.

a. Contacten met Generaal-Synodale instanties van andere kerken.

De commissie spreekt haar dankbaarheid en waardering uit tegenover de Gereformeerde instanties voor de bereidheid onze kerken van voorlichting te dienen. Anderzijds betreurt de commissie het dat uit eigen kerkelijke kring die voorlichting niet in voldoende mate wordt geboden. De commissie is van mening dat via Ambtelijk Contact meer voorlichting voor onze diakonieën mogelijk moet zijn.

b. Raad van kerken in oprichting.

De commissie wil gaarne het verzoek van de deputaten ondersteunen om Uw vergadering te te mogen voorlichten en te adviseren over de diakonale zijde van deze Raad.

c. Geref. Oecumenische Synode.

Uw commissie vindt het juist dat ten aanzien van diakonale en maatschappelijke aangelegenheden, die op de G.O.S. ter sprake komen, met de deputaten Adma overleg wordt gepleegd.

Uw commissie acht het in het licht van rapport 2 van onze commissie niet juist deputaten Adma aan te wijzen als het adres voor overleg inzake onderwerpen als een „diakonale reliefoorganisatie e.a.". Uw vergadering wijzigt het besluit van de Generale Synode 1965/1966 artikel 189, sub 3, in deze zin dat als adres voor genoemde zaken geldt het deputaatschap „Bijzondere Ambtelijke Hulpverlening".

4. C.I.B.B.

De commissie heeft er begrip voor dat een deputaatschap als Adma in contact komt met organisaties waarvan sommige participanten op essentiële punten andere opvattingen zijn toegedaan, dan deputaten Adma. De commissie is van oordeel dat de eerlijkheid tegenover de andere participanten medebrengt dat het waarnemerschap opboudt te bestaan, hetzij door toetreding als lid, hetzij door het zich terugtrekken uit het overleg.

Hierbij zal men zich moeten realiseren dat indien geen aansluiting plaats vindt, het contact met het bedrijfsleven vrijwel onmogelijk zal worden, waardoor het uitdragen van eigen inzichten uitgesloten is.

De commissie is unaniem van oordeel dat waar de zuivere Evangelieverkondiging mogelijk is, gelijk uit het rapport van deputaten blijkt, het niet gewenst moet worden geacht, dat deputaten Adma zich in dit stadium terugtrekken.

De commissie adviseert Uw vergadering derhalve deputaten te machtigen als participant tot de stichting C.I.B.B. toe te treden en deze functie te blijven vervullen zolang de doorwerking van het Evangelie ten aanzien van het bedrijfsleven landelijk en regionaal daardoor beter wordt gediend dan door terugtrekking en met opdracht de komende Generale Synode (1971) uitvoerig te rapporteren over de ontwikkelingen binnen deze stichting.

Commissie kerken en sabbeweging.

De commissie kan zich met de mening van deputaten Adma geheel verenigen.

Toetreding tot lid acht de commissie verantwoord onder dezelfde voorwaarden als onder het hoofd C.I.B.B. genoemd.

Instructie.

De opmerking gedaan door Deputaten Adma inzake hun instructie, zoals deze is opgenomen in de Kerkorde van 1967, acht de commissie volkomen juist.

Voorstellen:

Samenfassend stelt de commissie enerzijds in aansluiting aan de door deputaten zelf gedane voorstellen en anderzijds in afwijking daarvan aan uw vergadering voor het volgende te besluiten:

1. Deputaten dank te zeggen voor de verrichte werkzaamheden en opnieuw deputaten te benoemen en het aantal te brengen op twaalf;
2. uit te spreken, dat de beoordeling van diakonale vraagstukken of facetten daarvan, voor zover die duidelijk regaderen onder andere deputaatschappen onzer kerken, niet tot de taak van deputaten Adma behoort;
3. de wenselijkheid uit te spreken dat andere deputaatschappen onzer kerken, wanneer zij in hun arbeid betrokken raken bij diakonale vraagstukken of facetten daarvan, contact zoeken met deputaten Adma om door laatstgenoemden geadviseerd en geïnformeerd te worden;
4. uit te spreken, dat de noodzakelijkheid van een direkte aanstelling van een diakonaal sociaal deskundige kracht in dit stadium nog niet aanwezig is en de daarmee samenhangende begroting niet te aanvaarden;
5. uit te spreken, dat deputaten ten aanzien van hun beleid een prioriteitschema voor wat betreft de te verrichten taken dienen op te stellen;
6. deputaten te machtigen een jaarljkse bijdrage voor hun arbeid en die van de G.S.A. aan de diakoniën te vragen, alsmede voor de afdracht van de bijdrage aan G.S.A. zorg te dragen;
7. uit te spreken, dat de destijds aan deputaten gegeven opdracht inzake het rapport zondagsheiliging, hoe dan ook, ten spoedigste zal worden ge-effectueerd;
8. het bevorderen van het verlenen van internationale hulp ten behoeve van de bediening der ambten niet op te dragen aan deputaten Adma, maar dat te honoreren door de benoeming van een Adma-deputaat in een nieuw op te richten deputaatschap „Bijzondere Ambtelijke Hulpverlening";
9. de classes te verzoeken over te gaan tot het aanstellen van een diakonaal correspondent;
10. de afgevaardigden van onze kerken naar de Gereformeerde Oecumenische Synode op te

dragen ten aanzien van de vertegenwoordiging van onze kerken met betrekking tot diakonale-maatschappelijke aangelegenheden overleg te plegen met deputaten Adma;

11. het voorstel van deputaten Adma, sub 7 niet over te nemen, maar het besluit van de Generale Synode 1965/1966 artikel 189, sub 3, zodanig te wijzigen, dat als adres voor overleg inzake onderwerpen als een diakonale reliefoorganisatie e.a. geldt, het deputaatschap „Bijzondere Ambtelijke Hulpverlening";
12. deputaten Adma te machtigen als participant toe te treden tot de stichting Centraal Interkerkelijk Bureau voor het bedrijfsleven, met opdracht de komende Generale Synode 1971 uitvoerig te rapporteren over de ontwikkelingen binnen deze stichting.

J. Brons, rapporteur.

BIJLAGE XLV

Art. 117, 120, 122.

RAPPORT 2 VAN COMMISSIE IV, BETREFFENDE HET DIAKONAAT BUITEN DE GRENZEN.

Aan uw commissie werd opgedragen de bespreking voor te bereiden van instructie 7.11. Deze instructie, ingediend door de P.S. van het Oosten, luidt als volgt:

„De Generale Synode berade zich — gegeven de Schriftuurlijke roeping der kerken inzake het diakonaat buiten onze grenzen — op middelen en wegen, die tot doeltreffende functionering van het diakonaat buiten de landsgrenzen kunnen leiden".

Overzicht besprekingen op voorafgaande synoden.

De zaak, die in deze instructie naar voren wordt gebracht kan zeker aktueel worden genoemd. Ook op voorgaande vergaderingen van de G.S. kwam deze zaak aan de orde. Op de G.S. 1962 dienden in dit opzicht een tweetal instructies, n.l. een instructie van de P.S. van het Noorden, „De G.S. overtuigd van de nood in onderontwikkelde gebieden, overwege of de kerken een roeping in dezen hebben; in geval dit bevestigend wordt beantwoord, drage zij een daartoe aan te wijzen deputaatschap op de kerken te stimuleren en te aktiveren tot het vervullen van deze roeping", en een instructie van de P.S. van het Oosten, „De G.S. spreekt uit dat ook onze christelijke gereformeerde kerken een taak der barmhartigheid hebben in de nood van deze wereld en overwege op welke wijze hulp verleend kan worden aan kerken in onderontwikkelde gebieden".

Naar aanleiding van deze instructies besloot de G.S. 1962:

1. Uit te spreken dat het niet op de weg van de kerken als zodanig ligt, los van de prediking des Woords, hulp te verlenen aan volken in onderontwikkelde gebieden of die in bijzondere nood verkeren;
2. zich te onthouden van een uitspraak als gevraagd wordt in de instructie van de P.S. van het Oosten, daar er gezien de praktijk aan zulk een uitspraak geen behoefte bestaat;
3. als de algemene richtlijn voor de kerken te aanvaarden dat bij aanvragen van financiële of andere hulp door kerken in het buitenland het advies van deputaten voor de zending of van deputaten voor bijzondere noden zal worden gevraagd. (Acta G.S. 1962 art. 114 blz. 53).

Aan de G.S. 1965-1966 werd een instructie voorgelegd door de P.S. van het Westen, waarin uitgaande van de overweging „dat het diakonaat in de christelijke kerk wijder strekking heeft dan de plaatselijke gemeente", aan de G.S. gevraagd wordt „op welke wijze aan dit diakonaat over de grenzen gestalte kan worden gegeven op het gebied waar onze kerken zendingsarbeid verrichten". De G.S. besloot deze instructie niet te aanvaarden.

Bezinning.

Uit het verloop van de besprekingen op voorafgaande synoden betreffende deze zaak, blijkt, dat onze kerken t.a.v. de nood, die op tal van plaatsen in deze wereld zich voordoeft, in meerdere of mindere mate zich negatief hebben opgesteld. Men rekende het niet tot de taak van de kerken om los van de prediking des Woords hulp te verlenen aan volken in onderontwikkelde gebieden of die in bijzondere nood verkeren. T.a.v. hulp aan kerken in deze gebieden deed men geen uitspraak. In plaats van een spontane hulpverlening voor te staan, stelde men dat alleen wanneer om hulp wordt gevraagd, advies van deputaten voor de zending of van deputaten bijzondere noden zal worden ingewonnen.

Het komt uw commissie voor dat het vasthouden aan deze al te negatieve instelling, in

het licht van Gods Woord niet verantwoord is. Wel is uw commissie van mening dat hulpverlening door de kerken — welke hulpverlening dit ook zij — nooit van de prediking van het Evangelie mag worden losgemaakt. Het lijkt uw commissie daarom niet juist, wanneer kerken zonder meer mee zouden doen aan allerlei landelijke acties, die tot leniging van bijzondere noodsituaties in deze wereld, worden gehouden. Wel heeft iedere Christen, vanuit het gebod der naastenliefde, hier zijn eigen verantwoordelijkheid. De kerken dienen echter een eigen weg te gaan. Het principe dat het niet op de weg van de kerken als zodanig ligt om los van de prediking des Woords hulp te verlenen, kan en moet daarbij, naar het oordeel van uw commissie, worden omgebogen in positieve zin dat het vervullen van de profetische roeping door de kerk om het Evangelie te prediken, steeds door priesterlijke beweging gedragen moet worden. Deze priesterlijke beweging dient niet alleen betracht te worden t.a.v. de Evangelieprediking door eigen kerken, maar ook t.a.v. de Evangelieprediking door andere bijbelgetrouwe kerken buiten onze grenzen. In Rom. 15, 2 Cor. 8 e.a. worden door de H. Schrift duidelijke lijnen hiertoe aangegeven.

Uw commissie is van mening dat dit ook de achtergrond is van de nu aan de orde zijnde instructie van de P.S. van het Oosten. Uitgaande van de schriftuurlijke roeping der kerken inzake het diakonaat buiten onze grenzen, wordt de G.S. in deze instructie gevraagd zich te beraden op middelen en wegen, die tot doeltreffende functionering van het diakonaat buiten de landsgrenzen kunnen leiden.

Naar het oordeel van uw commissie moet aan de positieve intentie van deze instructie worden voldaan. Met verwijzing naar wat door deputaten ADMA in hun rapport sub IV, internationale hulpverlening door kerken, naar voren wordt gebracht, wil uw commissie nog een stap verder gaan. Deputaten stellen daar n.l. dat de hulpverlening door de kerken niet slechts moet geschieden ten behoeve van een goede uitoefening van de dienst der barmhartigheid, het diakonale ambt *das*, maar dat deze hulpverlening evenzeer moet plaats vinden ter bevordering van andere ambtelijke bedieningen waarbij als concreet voorbeeld wordt genoemd materiële hulp voor kerkbouw, theologische scholen, zendingarbeiders enz. Uw commissie acht een nadere bezinning op deze hulpverlening met betrekking tot alle ambten zeker gewenst.

Overwegingen.

Wat nu het aanwijzen van de middelen en wegen zelf betreft, waar in de instructie 7.11 om wordt gevraagd, is uw commissie van mening dat aan de suggestie van dep. ADMA, gedaan in hun rapport sub IV, om i.p.v. het instellen van een nieuw deputaatschap, een opdracht hiertoe aan deputaten ADMA te verstrekken, niet moet worden voldaan. Voor de argumentering van dit standpunt verwijst uw commissie u graag naar haar rapport 4, sub IV.

Uw commissie acht het juist wel een nieuw deputaatschap in te stellen. Het komt uw commissie gewenst voor naast tenminste één deputaat ADMA, ook tenminste één deputaat Buitenlandse zending tot dit nieuw deputaatschap te doen behoren.

Nu is er het bestaande deputaatschap Bijzondere noden, dat naar de naam reeds zegt, met bijzondere noodsituaties zich bezig houdt. Aan dit deputaatschap zijn echter nimmer nauwkeurig omschreven instructies verstrekt. Uit de akta van voorgaande synoden blijkt dat dit deputaatschap, gegroeid uit een deputaatschap voor Evacuatie- en oorlogsschade, zich beperkt tot bepaalde noodsituaties binnen de grenzen van ons land, hoewel in enkele gevallen deze grenzen ook wel overschreden werden. T.a.v. dit deputaatschap was echter geen sprake van een geregelde ambtelijke hulpverlening door de kerken in de eigenlijke zin van het woord. Wel staat uw commissie op het standpunt dat bij de taak van bijzondere ambtelijke hulpverlening buiten de grenzen, de taak van deze hulpverlening binnen de eigen landsgrenzen niet mag worden voorbij gezien. Deze taak zou echter onder te brengen zijn bij het nieuw te benoemen deputaatschap, waarbij dan het deputaatschap Bijzondere noden, zoals ook wordt voorgesteld in rapport 5 van uw commissie, zou kunnen worden opgeheven.

Uw commissie had als naam voor het nieuw te benoemen deputaatschap gedacht: deputaten bijzondere ambtelijke hulpverlening. *Ambtelijke hulpverlening*, omdat het hier betreft de hulpverlening door kerken; en *bijzondere ambtelijke hulpverlening*, omdat het hier gaat om hulpverlening van kerken met het oog op bijzondere noodsituaties. Welbewust is de aanduiding „wereld-diakonaat“ vermeden, omdat deze naam aanleiding kan geven tot allerlei misverstanden.

Uw commissie acht dat tot de taak van dit deputaatschap behoort: het zich bezinnen op de juiste wijze waarop de bijzondere ambtelijke hulpverlening door de kerken met betrekking tot alle ambten kan plaatsvinden; het stimuleren en activeren van de kerken om niet slechts binnen de grenzen van de plaatselijke gemeente, maar ook daarbuiten de bijzondere ambtelijke hulp-

verlening te beoefenen; het zich op de hoogte stellen van bijzondere noden, die hetzij binnen de grenzen van ons land, hetzij daarbuiten zich voordoen (speciaal met het oog op bijzondere noden buiten de grenzen, zouden deputaten o.a. zich in verbinding kunnen stellen met het bureau van de I.C.C.C. te Amsterdam); het houden van collecten en het op de juiste wijze besteden van de gelden, om zo aan de bijzondere ambtelijke hulpverlening gestalte te geven. Uw commissie acht het nodig dat tenminste één algemene collecte per jaar (gedacht wordt aan een collecte in de maand januari) voor dit doel wordt gehouden. T.a.v. bijzondere noodsituaties dienen deputaten met eventueel mede daarbij betrokken deputaatschappen overleg te plegen. Wel meent uw commissie dat dit voor deputaten geen belemmering mag zijn, om, wanneer dringende hulp nodig is, direkt handelend te kunnen optreden. In zo'n geval zou het overleg met andere deputaatschappen ook achteraf kunnen plaats vinden.

Voorstellen.

Resumerend stelt de commissie uw vergadering voor aan de intentie van de instructie van de P.S. van het Oosten te voldoen en naar aanleiding van deze instructie te komen tot de volgende uitspraak:

De Generale Synode,

kennis genomen hebbend van de instructie van de P.S. van het Oosten: „De G.S. berade zich — gegeven de schriftuurlijke roeping der kerken inzake het diakonaat buiten onze grenzen — op middelen en wegen, die tot doeltreffende functionering van het diakonaat buiten de landsgrenzen kunnen leiden”,

overtuigd dat de hulpverlening in de christelijke kerk een bredere strekking heeft dan de plaatselijke gemeente (Rom. 15 : 26, 27; Cor. 8 e.a.),

overwegende dat de G.S. 1962 uitgesproken, dat het niet op de weg van de kerken als zodanig ligt, los van de prediking des Woords, hulp te verlenen aan volken in onderontwikkelde gebieden of die in bijzondere nood verkeren,

tevens overwegende, dat hier voor de kerken een nog bredere taak ligt, dan door de term diakonaat, in de eigenlijke zin van het woord wordt aangeduid, daar de hulpverlening niet slechts dient te geschieden ter bevordering van het diakonale ambt, maar van alle ambten,

besluit:

een deputaatschap bijzondere ambtelijke hulpverlening te benoemen met de volgende instructie:

1. Overtuigd dat de hulpverlening in de christelijke kerk een bredere strekking heeft dan de plaatselijke gemeente, benoemt de G.S. een deputaatschap bijzondere ambtelijke hulpverlening.
2. Het aantal deputaten is minimaal vijf. Tenminste één deputaat ADMA en één deputaat Buitenlandse Zending zullen in dit deputaatschap zitting hebben.
3. Aan de deputaten is opgedragen:
 - a. zich te bezinnen op de juiste wijze waarop de bijzondere ambtelijke hulpverlening door de kerken, met betrekking tot alle ambten, kan plaatsvinden.
 - b. de kerken te stimuleren en te activeren niet slechts binnen de plaatselijke gemeente, maar ook in bredere kring de bijzondere ambtelijke hulpverlening te beoefenen.
 - c. het zich op de hoogte stellen van bijzondere noden, die hetzij binnen de grenzen van ons land, hetzij buiten deze grenzen zich voordoen.
 - d. het uitschrijven en doen houden van collecten om de bijzondere ambtelijke hulpverlening gestalte te geven.

Jaarlijks wordt tenminste één collecte gehouden. Voor bijzondere noodsituaties worden bijzondere collecten gehouden. Raakt deze bijzondere noodsituatie een arbeid der kerken, die door een ander deputaatschap wordt behartigd, dan dient met dit deputaatschap overleg te worden gepleegd. Heeft de bijzondere noodsituatie niet direkt betrekking op de arbeid, die door onze kerken via deputaatschappen wordt verricht, dan dient overleg gepleegd met deputaten voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden.

Deputaten hebben bevoegdheid wanneer bijzondere noodsituaties hiertoe aanleiding geven direkt handelend op te treden, en achteraf het voren genoemde overleg te doen plaats vinden.
 - e. het besteden van de collecten op een zodanige wijze dat de hulpverlening niet wordt losgemaakt van één der ambten, die Christus aan Zijn kerk heeft gegeven.
 - f. het doen van verantwoording van al hun werkzaamheden aan de Generale Synode en het overgeven van het archief aan de nieuw benoemde deputaten.

J. Brons, rapporteur.

BIJLAGE XLVI
Art. 121.

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VAN DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND VOOR BIJZONDERE NODEN.

Tijdens de verslagperiode, 1965/1967, heeft het deputaatschap bestaan uit de hierna genoemde broeders:

ds. C. van der Zaal, voorzitter
W. J. Graves, secretaris
A. de Geus, penningmeester
K. Geleynse, J. Groenendijk en M. D. Staffen, leden.

De in ons vorige verslag vermelde financiële steun aan de Hongaarse predikant te München, *ds. A. von Almayr*, die onder de Hongaren in zijn omgeving werkte, werd voortgezet tot en met het jaar 1967 en daarna beëindigd, aangezien hij op 1 januari 1968 de functie van zakelijk leider en reizend secretaris bij de „Bibelbund“ heeft aanvaard. Dat hij zeer dankbaar is voor de geboden steun blijkt uit zijn brief van 1 december 1967, waarin hij o.m. opmerkt: „..... wil ik u, beste broeders, voor uw langdurige en waardevolle steun nog eens hartelijk danken. Slechts door uw hulp was het mij mogelijk de ver uiteen liggende groepen te bezoeken en zo ook het evangelie in hun moedertaal te verkondigen“. Tot aan genoemde datum zijn regelmatig bevestigingen van ontvangst der overgemaakte gelden en overzichten van zijn reizen ontvangen.

Voortgegaan werd met het verstrekken van financiële steun voor de *Hongaren* in Nederland en in Oostenrijk. Zoals in ons vorige rapport werd vermeld, werd ingaande 1965 onze bijdrage verhoogd van f 3500,— tot f 7500,— per jaar. Hiervoor ontvingen wij van de deputaten van de Gereformeerde Kerken, via wie deze hulp wordt verleend, nog onlangs zeer veel dank. Enige keren werden van deze deputaten rapporten van hun werkzaamheden in deze ontvangten. Zij toch beschikken niet alleen over het apparaat om het gehele terrein te verkennen, doch zij volgen ook de verleende steun. In verband hiermede werd niet ingegaan op een suggestie, aan een stichting voor hulp aan Hongaren steun te verlenen.

Het *Admiraal de Ruyterfonds* verzocht ons de geneeskundige specialistische behandeling te financieren, die een Hongaarse jongeman in ons land moest ondergaan, welke behandeling in Hongarije niet kon worden geboden. Gevolg gevend aan de wens van de Generale Synode 1965/1966 om ook een concreet geval, dat door dit fonds aan ons mocht worden voorgelegd, in onze beoordeeling te betrekken, is dit geschied (J. Presster), nadat wij omtrent de betrokkene gunstige inlichtingen van de deputaten der Gereformeerde Kerken hadden gekregen. De behandeling heeft onder Gods zegen tot een goed resultaat geleid, zodat hij weer hersteld in Hongarije is teruggekomen.

India. Gelet op de uitspraak van de Generale Synode 1962, „dat het niet op de weg van de Kerken als zodanig ligt, los van de prediking des Woords, hulp te verlenen aan volken in onderontwikkelde gebieden die in bijzondere nood verkeren“ konden deputaten geen steun verlenen aan de „Anti-honger Actie India“ in 1966. Wel was ons bekend dat in India een protestantse Kerkgemeenschap was, die uit principiële overwegingen uit de Wereldraad van Kerken was getreden en in deze kastenstaat rechteloos was. Daar zij bovendien gevestigd was in een gebied waar reeds bijzondere zware nood was, in onderscheiding van gebieden, waar in dat jaar door misoogst wegens het uitblijven van regen honger zou ontstaan, hebben wij via De Wakker verzocht hiervoor een collecte te houden en zijn de kerkeraden per circulaire hiertoe opgewekt. Van Deputaten voor Correspondentie met de Hoge Overheid was goedkeuring voor deze collecte verkregen.

Dit verzoek was gegrond op het feit dat, hoewel in India algemene distributie van levensmiddelen was, daarnaast de mogelijkheid bestond zich voedsel, zij het duur, aan te schaffen, hetgeen niet als zwarte handel werd beschouwd. De opbrengst van deze kerkcollecte is verdeeld onder de St. Thomas Evangelical Church of India en de Diocese van Travancore en Cobin (CMS Anglican Church).

Een speciale commissie aldaar zorgde voor de verdeling van de gelden. Bishop Oommen van eerstgenoemde Kerk schreef bij de bevestiging van ontvangst: „Het is een probleem hoe dit bedrag te verdelen over de zo zeer noodzakelijke aanvragen..... Onze harten verhieven zich in lofzegging toen wij aan de Kerken in Holland dachten en hun edelmoedige bijdragen, waardoor de arme Kerken in Kerala konden worden geholpen“. Bishop Steven van de Travancore etc. schreef: „In de naam van onze God zend ik u hierdoor mijn beste wensen en geboden uit naam van de 80.000 bijbelgelovige christenen van mijn diocese, voor de buitengewone christelijke

liefde en welwillendheid voor de liefdadige hulp aan de armen, zieken en hen, die elke achting moeten onthoren“. „De raad van Kerken drukt met diepe ontroering zijn hartelijke dank uit voor de menslievende en wondervolle weldadigheid, bewezen aan hen, die door honger en ziekte zijn getroffen“.

Van deze bevestigingen van ontvangst is destijds mededeling gedaan in De Wakker.

Svevk. Naar de kerkeraden is een uitnodiging uitgegaan om een collecte te houden voor de Kerk van Sneek, waarvan het kerkgebouw grotendeels door brand werd verwoest. De meeste Kerken hebben hierop gunstig gereageerd.

Aan deputaten van de Gereformeerde Kerken zijn inlichtingen gevraagd omtrent een suggestie in een circulaire van het *Admiraal de Ruyterfonds* om het werk van de Hongarijecommissie bij dit fonds onder te brengen. Het Landelijk Comité ter voorbereiding van ouderlingen- en diakenconferenties, dat ons deze circulaire zond, was van mening dat dit een goede gelegenheid zou kunnen zijn „nu ook de vertegenwoordiging van onze kerken kerkelijk te regelen“. De vertegenwoordigingen waren tegenovergesteld aan de ontvangten voorstelling van zaken. De Hongarijecommissie toch, gevormd door de Centrale Diakonale Raad der Nederlands Hervormde Kerk en het Algemeen Diakonaal Bureau van de Gereformeerde Kerken, stelde aan deze beide instanties voor dat overgegaan zou worden tot de reeds in 1959 beloofde liquidatie van het *Admiraal de Ruyterfonds*. Het traineren van deze liquidatie bracht de moeilijkheden mee van twee bureau's met soortgelijke opdrachten.

Het *Admiraal de Ruyterfonds* diende zich aan zijn belofte te houden en de liquidatie te effectueren.

Gelet op deze inlichtingen is onzerzijds niet ingegaan op de suggestie een vertegenwoordiging van onze Kerken in het *Admiraal de Ruyterfonds* tot stand te brengen.

Israël. In de Wakker van 9 juni 1967 was opgenomen een niet-ondertekende mededeling betreffende het houden van een door de classis 's-Gravenhage uitgeschreven bidstond voor Israël, waarin o.a. voorkwam: „Ook zal dan een collecte worden gehouden die gezamenlijk door alle Kerken zal worden aangeboden aan de Israëlische regering. De collecte moet gestort worden op giro 23434 ten name van „Collectieve Israël-actie Amsterdam“.

Hoewel, nadat wij hieromtrent inlichtingen hadden gevraagd, de classis 's-Gravenhage berichtte dat gebrek aan overleg met ons deputaatschap uitsluitend moet worden geweten aan de spontane reactie in die dagen en van de zijde van de classis niet meer zal worden opgeroepen tot het houden van een collecte, stelt deze gang van zaken deputaten teleur. Naar dezerzijds mening was financiële steun aan Israël geen kerkelijke, maar een nationale aangelegenheid.

Gereformeerd Sociologisch Instituut. Daar dit instituut is opgeheven is het bedrag ad f 1700,—, waarmee in het stichtingskapitaal werd doelgenomen, voorlopig afgeschreven.

Bijzonder onaangenaam werden deputaten getroffen door een artikel in het *Kerkblad voor het Noorden* van 18 februari 1966, waarin op denigrerende en onjuiste wijze over ons deputaatschap werd geschreven, o.a. dat wij in ons rapport aan de Generale Synode 1965 niet reageerden op de wereldnood (op grond van de hiervoor aangehaalde uitspraak van de Generale Synode 1962 toch gaat onze competentie niet zo ver). Bovendien ging de bewering dat wij als deputaten onszelf continueren o.i. alle perken te buiten en is deze als discriminatie van de Generale Synode op te vatten.

Onzerzijds is de schrijver gemotiveerd op een en ander gewezen en is hem gevraagd deze beweringen royaal terug te nemen. Dit is echter afgewezen.

Deputaatschap. Ons lid br. K. Geleynse heeft de wens te kennen gegeven niet voor herbenoeming in aanmerking te komen. Het is hem in verband met zijn werk niet mogelijk op de normale vergaderdag te vergaderen.

Deputaten stellen u voor na goedkeuring van hun werk en van het financiële overzicht, vijf deputaten te benoemen.

W. J. Graves, secretaris

Financieel overzicht.

Het kapitaal bedroeg 31-12-1964 (Acta 1965, pag. 286)	f 45.478,33
Vermeerdering in 1965, 1966 en 1967 door: gift	50,—
Renten (bank f 180,75, coupons f 5.967,87)	6.148,62
Collecten en giften ten behoeve van:	
Chili	f 81,20
India	36.839,45

Kerk Soek	15.366,57	
Israël	1.671,10	53.958,32
		<i>f</i> 105.655,27
Vermindering in 1965, 1966 en 1967 door:		
uitkeringen Hongarije: ds. A. von Almasy	<i>f</i> 3.720,—	
geval AdRfonds	1.996,09	
Nederland	6.000,—	
Oostenrijk	16.500,—	
	<i>f</i> 28.216,09	
Chili	81,20	
India	36.800,—	
Kerk Soek	15.350,—	
Israël	1.670,—	
	<i>f</i> 82.117,29	
Voorlopige afschrijving Geref. Soc. Inst.	1.700,—	
Onkosten (adm.; vergoeding bank; accountant)	800,69	<i>f</i> 84.617,98
		<i>f</i> 21.017,29
Correctie waarde obligaties	2.390,52	
Kapitaal per 31 december 1967:		
Saldo postgirorekening	<i>f</i> 5,—	
Saldo Amrobank Harlingen	371,77	
Obligaties:		
<i>f</i> 4.000,— 6 % BNG 1957	<i>f</i> 3.880,—	
<i>f</i> 5.000,— 5¼% BNG 1958	4.600,—	
<i>f</i> 8.000,— 5 % BNG 1958	7.040,—	
<i>f</i> 3.000,— 4¼% Blaauwboed 1962	2.730,—	18.250,— <i>f</i> 18.626,77

BIJLAGE XLVII Art. 121

RAPPORT Nr. 5 VAN COMMISSIE IV BETREFFENDE „BIJZONDERE NODEN”.

Uw commissie heeft de eer u het volgende te rapporteren.

Blijkens het verslag van Deputaten Bijzondere Noden kon de financiële steun aan Ds. von Almasy worden beëindigd. Het stemt de commissie tot vreugde, dat via dit deputaatschap voortgaande hulp aan Hongaren kon worden geboden.

Het is de commissie bekend, dat vanuit onze kerken wel enige kritiek op deputaten Bijzondere Noden wordt uitgeoefend, in verband met het feit, dat deputaten niet spontaan reageren bij landelijke hulpacties ter voorziening van bijzondere noden in minder ontwikkelde gebieden. Deze kritiek, hoewel uit menselijk oogpunt begrijpelijk, is niet gerechtvaardigd, gezien de beperkende voorschriften en aanwijzingen door de Generale Synode aan dit deputaatschap gegeven. Daarom ook acht de commissie het juist, dat deputaten Bijzondere Noden terecht gemotiveerd zijn ingegaan op de oergescreven kritiek in één van onze kerkbladen ten aanzien van dit deputaatschap.

Wij achten het gelukkig, dat ten aanzien van India enkele objecten konden worden gevonden, waardoor de door onze kerken bijeengebrachte gelden een juiste bestemming konden verkrijgen. (St. Thomaskerk e.a. in India).

Met verwijzing naar het rapport van onze commissie over instructie 7.11, ingezonden door de particuliere synode van het Oosten, betreffende het diakonaat buiten onze grenzen, is de commissie van mening, dat dit deputaatschap onder de naam van „Bijzondere Noden” kan worden opgeheven.

Voorstellen:

De commissie stelt u voor om:

1. Uw goedkeuring te hechten aan de door deputaten verrichte werkzaamheden en hen dank te zeggen voor de door hen verrichte arbeid.

2. Na aanzending van het rapport van onze commissie inzake instructie 7.11, het deputaatschap „Bijzondere Noden” op te heffen en de activa te doen overgaan in het nieuw te vormen deputaatschap „Bijzondere Ambtelijke Hulpverlening”.

J. Brons, rapporteur.

BIJLAGE XLVIII Art. 123.

RAPPORT VAN COMMISSIE I INZAKE ART. 5 EN 10 K.O.

Aan Uw commissie werden ter beoordeling voorgelegd twee instructies, die handelen over de periode, die een predikant minimaal in een gemeente moet arbeiden. Het betreft een instructie van de P.S. van het Zuiden (zie agenda 7.05) en van de P.S. van het Oosten (zie agenda 7.06). Na de toelichting van de P.S. van het Zuiden is verdere adstructie nauwelijks nodig.

A. Wat betreft art. 5 ad. 1 is Uw commissie het eens met de intentie van de instructie van de P.S. van het Zuiden. De commissie is echter van mening, dat, wanneer de in 7.05 a genoemde zin vervallen wordt verklaard, men bij het eerste deel van art. 5 ad 1 mogelijk weer onderscheid zou gaan maken tussen het beroep, dat iemand als kandidaat ontvangt en het beroep, dat hij eventueel later als predikant ontvangt.

Daarom stelt Uw commissie voor de betreffende zin uit art. 5 aldus te wijzigen: Een kandidaat, die voor het beroep van een gemeente bedankt, kan later als predikant evenmin binnen de tijd van twee jaar in die vacature worden beroepen.

B. Wat betreft punt b van de instructie van de P.S. van het Zuiden stelt de commissie voor dit deel van de instructie te aanvaarden. Hiermee is ook de instructie van de P.S. van het Oosten (agendapunt 7.06 ad 1) aanvaard.

C. Commissie I heeft U betreffende instructie 7.06 ad 2 het volgende te rapporteren:

1e de commissie acht het minder juist, dat de G.S. er bij de kerken op aandringt zich te houden aan het bepaalde in art. 10 K.O. omtrent de toestemming van de kerkeraden, die gegeven moet worden bij het vertrek van een Dienaar des Woords naar een andere gemeente. De Kerken hebben zich immers verplicht, alle voorkomende zaken te zullen behandelen naar de kerkelijke bepalingen en worden aan deze belofte, blijkens het Reglement op de kerkvisitatie, telkens herinnerd.

2e zij meent, dat aan de intentie van deze instructie door de G.S. kan worden voldaan, wanneer deze de bedoeling van art. 10 K.O. verduidelijkt door de redactie van dit artikel als volgt te wijzigen:

Een dienaar des Woords mag de gemeente, waaraan hij verboden is, niet verlaten en zich aan een andere gemeente verbinden zonder tijdig overleg met en toestemming van zijn kerkeraad en zonder bewilling van de classis, gelijk ook geen andere kerk hem mag ontvangen, zonder de daartoe vereiste akten van ontslag in orde bevonden te hebben.

De commissie stelt U voor in deze zin te besluiten.

P. N. Ribbers, rapporteur.

BIJLAGE XLIX

Art. 127, 128, 130, 131, 132, 135, 138, 139, 140, 141, 167, 172, 175, 176, 177, 180, 221.

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR DE EENHEID VAN DE GEREFORMEERDE BELIJDEERS IN NEDERLAND EN DE CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN.

Nu we voor de zevende keer sinds de instelling van dit deputaatschap een rapport aanbieden zal u blijkens dat er, althans wat de arbeid voor de eenheid van de gereformeerde belijders betreft, veel minder te rapporteren is dan in vorige rapporten. In de periode sinds de vorige generale synode is weinig vergaderd, werd slechts één samenspreking gehouden en is er ook overigens niet veel aan de orde geweest. In tegenstelling met vroegere perioden hebben deputaten in deze drie jaren veel minder tijd en geld aan deze arbeid besteed dan voorheen. Dit moge het synodale budget en de pastorale agenda's ten goede komen, het is symptomatisch voor de kerkelijke situatie in Nederland, waarin weinig wezenlijke verandering komt.

I. Algemeen overzicht.

1. Deputaten.

De Generale Synode van Zwolle-Apeldoorn benoemde tot deputaten: prof. dr. J. van Genderen, voorz.; ds. J. H. Velema, secr. binnenland; ds. J. C. Maris, secr. buitenland; ds. D. Biesma jr.; ds. J. Keuning; prof. W. Kremer; prof. J. J. van der Schuit; ds. B. van Smeden; dr. J. de Vuyst (Acta, art. 229 sub 3a). Het moderamen van het deputaatschap wordt gevormd door prof. dr. J. van Genderen, voorzitter; ds. D. Biesma jr., 2e voorzitter en de beide secretarissen.

Ds. J. Keuning, die voor het eerst benoemd werd tot deputaat en in 1967 de Free Christian Reformed Churches bezocht en de Generale Synode van deze kerken bijwoonde, werd spoedig na zijn terugkomst beroepen door de kerk van Hamilton en vertrok in maart j.l. Prof. J. J. van der Schuit woonde de laatste vergaderingen niet bij wegens ziekte.

2. Vergaderingen.

Deputaten vergaderden vijf keer in eigen kring: op 15 april en 27 oktober 1966; 29 juni 1967; 15 februari en 2 mei 1968. Met deputaten van de Gereformeerde Kerken werd één samenspreking gehouden op 19 januari 1967.

De deputaten prof. Van Genderen en Kremer alsmede de ds. Biesma en Velema tegenwoordigen ons deputaatschap in het C.O.G.G. Op de gehouden conferentie van dit Contactorgaan konden verschillende deputaten niet aanwezig zijn. Ook in deze periode namen prof. Van Genderen en ds. Velema deel aan de werkzaamheden van de interkerkelijke commissie belijdenisgeschriften.

3. Werkwijze.

Deputaten kwamen tot een bepaalde taakverdeling, zoals zij reeds in het vorige rapport aan de generale synode suggereerden. Er werden twee secties gevormd: binnen- en buitenland. Tot de eerste sectie behoren de brs. Biesma, Kremer, Velema en De Vuyst; tot de tweede de brs. Keuning, Maris, Van Smeden en Van der Schuit. De voorzitter werd aan beide secties toegevoegd.

Vastgesteld werd bij de instelling van de secties dat de plenaire vergadering het beleid heeft te bepalen en besluiten te nemen; samensprekingen regarerden eveneens het gehele deputaatschap alsmede een ev. C.O.G.G.-conferentie.

In deze periode vergaderde alleen de sectie buitenland verschillende keren apart. De sectie binnenland beperkte zich tot schriftelijk contact bij voorkomende gelegenheden.

II. Nederland.

A. Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

Na toezending van het besluit van de Generale Synode van 1965-1966 t.a.v. de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) — Acta art. 209 — en na toezending door ons deputaatschap van ons deputatenrapport, het aanvullende rapport en het commissierapport dat diende op de generale synode, ontvingen we d.d. 17 september 1966 een brief van vrijgemaakte deputaten met het volgende verzoek:

„Als deputaten die de opdracht hebben met ons wegen te zoeken, die tot wegneming van de verschillen kunnen leiden, zult u er stellig mee op de hoogte zijn wat naar het oordeel van uw synode veranderen moet. Zoudt u voor ons de verschillen zo uiteen willen zetten, dat het ons duidelijk wordt waarom kerken, die bij Gods Woord en de daarop gegroonde belijdenis leven, wel moeten uitspreken dat deze een beletsel vormen om tot eenheid te komen? En zoudt u ook willen aanzwijzen wat er veranderend dient te worden?”

Op onze vergadering van 27 oktober 1966 hebben we ons op deze brief beraden. Deputaten waren van mening dat iedere nieuwe brief een bron wordt van vermoedende discussies. Na de vele samensprekingen — aldus ons gevoelen — kunnen deze broeders wel weten waar het aan schort. Wij zijn alsnog bereid de verschillen uiteen te zetten, maar we achten een nota of schrijven daarvoor minder geschikt dan een gesprek.

We antwoordden d.d. 2 december 1966 na gereleveerd te hebben dat volgens vrijgemaakte deputaten het besluit van de Generale Synode van 1965-1966 geen duidelijk antwoord is op de vraag van hun synode:

„Wij willen er thans alleen over opmerken dat in de chr. geref. kerken de overtuiging leeft, dat eenheid in belijdenis voor heel het kerkelijke leven en met name voor de ambtelijke handelingen consequenties heeft, en dat wij helaas niet kunnen constateren, dat er in dit opzicht voldoende overeenstemming is tussen uw en onze kerken. Het is zelfs de vraag of er een toenemend verstaan van elkaar is. Of hebt u hierover een ander oordeel?”

U vraagt ons om een uiteenzetting van de verschillen. Wij zijn gaarne bereid om er nogmaals op in te gaan, maar achten een nota of een schrijven daarvoor minder geschikt dan een gesprek. De ervaring heeft geleerd dat iedere nota een contra-nota oproept en we menen dat de verhouding tussen onze kerken daarmee in dit stadium niet gediend wordt.

Reeds per schrijven d.d. 22 december 1966 ontvingen we hierop antwoord. Allereerst werd in deze brief opgemerkt dat het praktisch onmogelijk is een samenspreking te houden i.v.m. de op 4 april 1967 te openen generale synode.

Voor het overige persisteerden deze deputaten bij hun verzoek een schriftelijke uiteenzetting onzerzijds te mogen ontvangen. Zij willen graag weten op welke grond verschillen als een beletsel tot samenleving worden gezien. Blijkt in de praktijk van het kerkelijk leven de eenheid in belijdenis niet voldoende en komt in de kerkelijke praktijk de aangenomen belijdenis niet tot haar recht? Waarin blijkt dit — zo vroegen deze deputaten. Waarin is verandering nodig. „En nog belangrijker is de vraag of de belijdenis deze verandering vergt”. „Wij stellen deze vragen, omdat wij in de overtuiging leven, dat aan eenheid in belijdenis de noodzaak verbonden is in eenheid van samenleven Gods Woord te bewaren. Wat stellen uw kerken daar tegenover, wanneer zij van een beletsel spreken? Zijn de verschillen confessioneel bepaald of liggen zij op een ander vlak?”

Wij hopen van harte dat u bereid bent schriftelijk te antwoorden op ons verzoek. Wij zien dit als een zeer belangrijke bijdrage voor het bepalen van de verhouding tussen uw en onze kerken.

Deze brief werd besproken op een vergadering van 19 januari 1967. Besloten werd aan dit verzoek niet te voldoen.

In onze brief d.d. 4 maart 1967 antwoordden we, dat we het allereerst onnodig vinden een schriftelijke uiteenzetting te geven omdat ons gevoelen voldoende bekend is. Vervolgens dat we het ongewenst vonden aan dit verzoek te voldoen omdat dan teveel waarde gehecht wordt aan onze deputatenmening. „We ontvingen geen opdracht het besluit van onze synode schriftelijk toe te lichten en a.h.w. van commentaar te voorzien. Dit stuk zou beslist teveel waarde krijgen en een te grote rol kunnen gaan spelen in onze wederzijdse verhouding. We vinden dit ongewenst”.

Tenslotte meldden we dat het ons ondienstig voorkwam op deze wijze te antwoorden als deze deputaten willen. „De verhouding tussen uw en onze kerken wordt dan op deputaten-niveau gefixeerd”. We moeden dat onze nota een zeker gezag zou krijgen, terwijl de historie heeft geleerd dat op gelijk niveau wordt geantwoord. Tenslotte merkten we op: „Bovendien is er in uw kerkelijk leven een zekere ontwikkeling, waarover wij graag met u van gedachten zouden wisselen”.

Na het verzenden van deze brief ontvingen we van de vrijgemaakte deputaten het rapport van hun werkzaamheden, dat diende op de Generale Synode van Amersfoort-W.-1967. Zij komen in dit rapport tot de volgende slotsom:

„Onze deputaten kunnen niet verder komen. Als onze synoden wijzen op de roeping om in eenheid van samenleven Gods Woord te bewaren wordt dit door chr. geref. synoden beantwoord met het aanzwijzen van verschillen: in de praktijk van het kerkelijke leven. Nu deze synoden hierin een beletsel zien, valt er voor deputaten weinig te doen. Het samenspreken dat nodig was om de wederzijdse verhouding te bepalen is voorbij”.

En „Het is de taak der synode te beraadslagen welke weg thans gevolgd zal worden. Uw vergadering heeft een agendum af te werken, dat haar zal confronteren met dezelfde aangelegenheden die de chr. geref. synode heeft genoemd. Naar wij hopen zal de afhandeling daarvan ten goede komen aan het vinden van het juiste antwoord op de vraag wat thans ten opzichte van de chr. geref. kerken besloten moet worden”.

Van de besluiten van de Generale Synode van Amersfoort-W. alsmede van de brief, die deze synode naar uw synode heeft gezonden, namen we uit de pers kennis. Hoewel we van mening zijn dat mede met het oog op de ontwikkeling van het kerkelijke leven in deze kerken de weg tot samenspreking open moet worden gehouden, is er o.i. momenteel voor onze kerken weinig te doen. Correspondentie van synode tot synode lijkt uw deputaten een onvruchtbare zaak.

B. Gereformeerde Kerken.

Op de eerste vergadering na de laatste generale synode bezonnen we ons op onze verhouding tot de Gereformeerde Kerken daar deze synode deputaten machtigde „naar bevind van zaken te handelen in samensprekingen met de deputaten van de geref. kerken” (Art. 139). We besloten aan deze deputaten ons rapport aan de generale synode alsmede het commissie-

rapport van de generale synode te zenden onder verwijzing naar de brief, die onzerzijds naar de generale synode der Gereformeerde Kerken werd gezonden als antwoord op hun verzoek om waarnemers te zenden naar hun synode.

„Wij verklaren ons gaarne bereid, indien uwerzijds daartoe behoefte bestaat en de wenselijkheid wordt erkend, met u samen te spreken over de momentele verhouding van uw en onze kerken”.

Deze brief d.d. 13 juni 1966 werd beantwoord op 27 oktober 1966. Deze deputaten berichtten ons dat zij graag over de in onze brief genoemde punten wilden spreken.

Deze samspreking had plaats op donderdag 19 januari 1967 in het vergaderlokaal van onze kerk te Utrecht-C. Prof. dr. ir. H. van Riessen leidde de bespreking in. Hij stelde aan de orde: 1. wat er reeds aan verschil was in vroeger jaren; 2. wat daar later nog is bijgekomen.

T.a.v. de oude verschillen merkte de referent op: Het verschil in klimaat tussen onze kerken is vrij groot. Dat is ontstaan door het leven bij een bepaald accent. Het wordt mede bepaald door de wereld en haar invloed; bij sommigen is er wat meer aanvaarding, bij anderen wat meer mijding. Al zijn er deze accenten, in onze beide kerken geldt echter als norm, dat men bij evenwicht wil leven. Daarom zou het goed zijn, als we één waren en elkander konden corrigeren.

Bij de reeds bestaande verschillen zijn nog andere bijgekomen, al is er verband met wat reeds bestond. Prof. Van Riessen merkte op: Wat in onze kerken een snelle ontwikkeling is te noemen, een verbazend snelle ontwikkeling zelfs, dat heeft zeker zijn negatieve zijden: een diffuus worden van het gereformeerde leven, een crisis-affaire rondom de gereformeerde belijdenis en de Heilige Schrift. Maar er is ook een positieve zijde: een breder christelijk streven en een rijker beantwoorden van het evangelie ten aanzien van ons wandelen in deze wereld. Een doorbraak uit de vastigheden van mensen.

De conclusie van de referent was: Bij alle zorg over een negatieve ontwikkeling staat ons niets in de weg om tot één kerk te komen. Wel moeten we nauwlettend toezien op het gezag van de Heilige Schrift. „Het komt mij voor, dat dit bij sommigen in de Gereformeerde Kerken op het spel staat, maar men mag dit etiket niet op de Gereformeerde Kerken plakken”.

Een uitvoerige bespreking volgde op dit referaat.

Eerst werd gesproken over de verschillen m.b.t. verbond en doop. Nieuwe gezichtspunten in vergelijking met vorige samsprekingen kwamen niet aan de orde.

Onzerzijds werd gezegd dat de Gereformeerde Kerken in het verleden een bepaalde visie hebben gefixeerd en dat dit nog altijd doorwerkt in de praktijk. Het is ons niet duidelijk — zo merken we op — hoe die lijn is teruggedrongen. Opnieuw waren we op bepaalde eenzijdigheden met name op de objectivering van het heil, die op het standpunt van de Gereformeerde Kerken aan de orde zijn.

Van de zijde van gereformeerde deputaten werd er op gewezen dat de „vervangingsformule” is terzijde gesteld en daarmee de vermeende eenzijdigheid is opgeheven.

Een vrij scherpe discussie werd gehouden n.a.v. de uitdrukking in het nieuwe doopsformulier: „door deze doop ontvangen wij het voorrecht, dat de drieënige God Zijn naam op ons legt en ons onder zijn verlossende heerschappij brengt”. De discussie bracht geen bevrediging. Van gereformeerde kant werd gezegd: u hebt een verkeerde voorstelling van ons standpunt. Wij antwoorden: dan ligt het op uw weg dit aan te tonen.

Ook over het tweede gedeelte van de inleiding van prof. Van Riessen werd gediscussieerd. We merkten op dat de inleider de situatie heeft gebagatelliseerd, als hij zegt: er is een snelle ontwikkeling, die negatieve zijden heeft, maar ook positieve. In een open sfeer werden allerlei concrete zaken genoemd. Overtuigend is aangetoond dat het ontzettend snel gaat. Vooral de Heilige Schrift is in de crisis. Ieder kan maar ongehinderd zeggen wat hij meent te moeten zeggen. De ruimte in de Gereformeerde Kerken doet ons vragen: kunt u van ons vergen dat wij één worden? Is er niet wat te bewaren? Is de belijdenis bij u veilig? De referent stemde veel toe, maar toch, zo zegt hij, wordt bij ons overwegend het ware evangelie gebracht. Als we gescheiden blijven, kan dat schadelijk zijn.

Prof. Van Riessen blijkt grote bezwaren te hebben tegen aansluiting bij de Wereldraad van kerken. Maar dat zou voor hem geen reden zijn heen te gaan zolang het ware evangelie nog wordt verkondigd.

In het slot van de bespreking wordt van gereformeerde zijde gezegd: „Telkens wordt door de chr. geref. gezegd dat wij hun bezwaren bagatelliseren. Ten onrechte. Wij begrijpen zeer goed dat u door bepaalde verschijnselen in onze kerken pijnlijk wordt getroffen. Maar we zouden willen, dat u door iets anders in nog diepere lagen van uw existentie werd getroffen n.l. door droefheid om de gescheidenheid. Broeders, wij smeken u, gaat met uw gezicht naar ons toe staan. Geef er metterdaad blijk van, dat de gebleefheid u leed is. U zoudt ons kunnen helpen”.

Wij bleven er echter bij dat van gereformeerde zijde de bezwaren worden gebagatelliseerd.

„Bij ons is er droefheid, omdat we met het gezicht naar u toe staan in het licht van Jezus' woord: dat zij allen één zijn. Onzerzijds smeken wij u: bagatelliseer niet”.

Aan het einde van de vergadering wordt afgesproken dat de deputaatschappen elk in eigen kring zich erop zullen bezinnen, wat er verder moet gebeuren.

In juni 1967 bereikte ons een voorstel van gereformeerde deputaten om een gemeenschappelijk rapport op te stellen. Er behoeft dan geen ontstemming te ontstaan over de wijze, waarop de synodes op de hoogte gesteld worden van de gang van zaken. We zullen aan de synodes moeten duidelijk maken, waarom we menen de samsprekingen te moeten beëindigen. We zijn dan tevens genoodzaakt onze standpunten precies geformuleerd op papier te zetten.

Aanvankelijk stemden we met de gedachte van een gemeenschappelijk rapport in. Het bleek echter al spoedig dat gereformeerde deputaten iets meer willen dan een gemeenschappelijk rapport. Uit gevoerde correspondentie werd duidelijk dat het hun bedoeling is een uiteenzetting te geven van de tussen hen en ons besproken verschilpunten. Zij willen een uiteenzetting van de standpunten op de wijze, waarop een openbaar debat verloopt: ieder krijgt twee rondes.

We hebben geantwoord dat we hier niets voor voelen: dit is iets anders dan onze opdracht. Wanneer we dit zouden doen, zouden we een fixatie krijgen van onze verschillen waaraan onwillekeurig officiële betekenis wordt toegekend. Onze verhouding als kerken wordt op deze wijze „vastgelegd”. Dit is o.i. niet dienstig voor de toekomst van onze kerken.

Telefonisch deelde de voorzitter van gereformeerde deputaten mee dat men zich bij deze visie wel moest neerleggen.

Ons voorstel was: laten de beide secretarissen een ontwerp opstellen, dat eerst door ieder deputaatschap afzonderlijk en daarna door beide deputaatschappen gezamenlijk kan worden besproken en vastgesteld.

Tot uitvoering van deze gedachte is het niet gekomen, mede omdat hoe langer hoe duidelijker wordt dat gereformeerde deputaten een gemeenschappelijk rapport willen over alle geboden samsprekingen, terwijl het onze taak is alleen te rapporteren over de periode sinds de 11. geboden synode.

Het is deputaten duidelijk dat ook met betrekking tot de Gereformeerde Kerken moet worden opgemerkt: de weg tot samspreking moet open blijven, hoewel er in de huidige situatie geen perspectief is in het samen spreken.

C. Gereformeerde Gemeenten.

Overeenkomstig de opdracht van de synode van 1965 — art. 141 — te informeren naar de door de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten bedoelde beletselen tot samsprekingen in hun laatste brief, wendden deputaten zich tot de in juni gehouden Generale Synode. Een antwoord ontvingen we uiteraard bij de verzending van dit rapport nog niet.

D. Contactorgaan van de gereformeerde gezindte.

In deze periode vergaderde het C.O.G.G. driemaal in eigen kring.

Allereerst werd in oktober 1965 vergaderd en besloten een conferentie op Woudschoten te houden in september 1966. Als thema van de conferentie werd genoemd: Leven in een wereld zonder God. De gebruikelijke voorbereidingen werden gemaakt. Tot onze grote spijt bleek dat er in september 1966 niet voldoende deelname voor deze conferentie was. Het stemt deputaten tot blijdschap te kunnen melden dat het benodigde aantal deelnemers uit onze kring ruim voldoende was.

In oktober 1966 werd opnieuw vergaderd om zich te beraden op de nu ontstane situatie. Allereerst werd besloten dat gereformeerde deputaten, het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond en onze deputaten elk een derde deel van de door „Woudschoten” gevraagde schadevergoeding zullen betalen. Vervolgens werd vrij diepgaand gesproken over het bestaan, de zin en de functie van het C.O.G.G. Enkele organisatorische verbeteringen zullen worden uitgevoerd o.a. met betrekking tot de vertegenwoordiging van de Gereformeerde Bond in het C.O.G.G. en de deelname van leden uit de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Besloten werd in april 1967 opnieuw een conferentie te houden. Dit besluit is uitgevoerd met een bevrijdend resultaat.

Op 25 en 26 april 1967 werd een druk bezochte conferentie gehouden over het thema: De mondige christen in een mondige wereld. Het eerste gedeelte van dit thema werd behandeld door drs. A. Noordgraaf te Oldebroek en het tweede door prof. dr. ir. H. van Riessen. Het onderwerp bleek een goede keuze te zijn geweest. De bespreking was zeer geanimeerd. Ook op deze conferentie bleek van hoe grote betekenis het is dat leden/ambtsdragers uit de verschillende kerken elkaar ontmoeten en van gedachten wisselen. Het is jammer dat de betekenis daarvan weinig naar buiten komt en moeilijk in exacte waarden is uit te drukken. We hebben echter de indruk dat het besef levendiger wordt: wij hebben verantwoordelijkheid voor elkaar; en ook de

vraag meer gaat klemmen: hoe moeten allen, die willen staan voor Schrift en belijdenis elkaar vinden? Het moge waar zijn dat deze vraag na een conferentie weer vervaagt, maar in de huidige situatie van de gereformeerde gezindte houdt deze vraag binnenskamers meenderen bezig dan wij denken.

Na deze conferentie werd 29 juni weer een C.O.G.G.-vergadering gehouden.

Allereerst werd een nabespreking gegeven over de gehouden conferentie. Met verschillende organisatorische wensen zal rekening worden gehouden. Uitvoerig werd gesproken over de toekomst. Het algemeen gevoelen is het ene jaar een eendaagse vergadering te houden en het andere jaar een tweedaagse conferentie. Helaas bleek op deze vergadering geen eenstemmigheid te bestaan over de te volgen koers. Hoe moeten we meer bekendheid krijgen? Hoe kunnen we de doelstelling van het C.O.G.G. propagieren? Gedacht werd aan oprichting van plaatselijke afdelingen op C.O.G.G.-basis. Allen waren het hier wel over eens. Maar de vraag: tot wie moeten we ons richten bracht allerlei verschillen aan het licht. Met droefheid moesten we dit constateren.

Telkens weer merken we dat deze arbeid erg belangrijk is maar geremd wordt zowel door het feit dat niet alle deelnemers officieel namens de kerken een plaats in het C.O.G.G. hebben als door onderlinge verschillen.

Hoe moeizaam ook, we moeten verder gaan en doen wat onze hand vindt om te doen. In het najaar zal waarschijnlijk weer een eendaagse vergadering worden gehouden.

E. Diversen

1. Interkerkelijke Commissie Belijdenisgeschriften.

Ten aanzien van het werk van deze commissie, waarbij voorzitter en algemeen secretaris van het deputaatschap als waarnemers zijn betrokken, kan worden medegedeeld dat in april van dit jaar de bewerking van de zes belijdenisgeschriften is gereed gekomen. Er zijn vele vergaderingen gehouden, waarin op verantwoorde wijze getracht is de belijdenisgeschriften in een verstaanbare taal weer te geven. Aan de inhoud is op geen enkele wijze getoerd.

Na een revisie van het geheel zal de nieuwe tekst aan de synoden van de Hervormde, de Gereformeerde en de Christelijke Gereformeerde Kerken worden aangeboden.

Onze deputaten, die als waarnemer fungeerden werden als deelnemende leden behandeld, hadden een eigen inbreng en stemrecht evenals de vertegenwoordigers van andere kerken.

Het secretariaat van deze commissie is door de secretaris van deputaten waargenomen.

We zijn dankbaar dat we op deze wijze konden bijdragen tot het verstaanbaar maken van onze klassieke belijdenisgeschriften. Het feit dat we de belijdenis willen handhaven verplicht ons deze belijdenis zo goed mogelijk in deze tijd te bewaren, ook door haar zo duidelijk mogelijk te laten spreken.

2. Raad van Kerken in Nederland.

In ons land is een raad van Kerken in oprichting, die de Oecumenische Raad van Kerken zal vervangen en het mogelijk maakt dat kerken, die tot dusver niet bij de Oecumenische Raad waren aangesloten, zich wel kunnen aansluiten bij deze Raad.

Reeds op een vergadering in juli 1962 werd mondeling van deze plannen mededeling gedaan door een van onze deputaten, die over deze zaak benaderd werd. Hoewel een en ander toen nog vrij vaag was, werd besloten twee broeders als waarnemers aan te wijzen om op de hoogte te blijven van de ontwikkeling. Enkele jaren later hoorden we via het Moderamen van de Gereformeerde Kerken dat er reeds volop besprekingen aan de gang waren.

Op aandrang van vertegenwoordigers van de Gereformeerde Kerken zijn enkele stukken die betrekking hebben op de oprichting van deze Raad van Kerken gezonden naar scriba I van de Generale Synode.

Uit deze stukken — geen uitnodigingen voor vergaderingen — bleek ons:

1. Er zijn lange besprekingen gehouden over het Statuut. In de Preambule staat: „De kerken, aangesloten bij de Raad van Kerken in Nederland willen in getuigenis en dienst gestalte geven aan de gemeenschap van kerken, in het geloof in de ene Heer Jezus Christus, het Hoofd der kerk en de Heer der wereld”.

In artikel 2 wordt als taak van deze Raad geformuleerd:

a. Het beraad over en het gestalte geven aan de samenwerking en eenheid der kerken in getuigenis en dienst door al die werkzaamheden te initiëren, te stimuleren en te bevorderen, die de kerken gezamenlijk kunnen doen.

b. De gezamenlijke bezinning op vragen aangaande geloof en leven en het bevorderen van die bezinning in die kerken.

2. Een van de uitgangspunten van deze Raad is, volgens een ons toegezonden Memorandum:

„In een gemeenschap van kerken in Nederland zal het er echter vooral om moeten gaan een vorm van overleg en samenwerking te vinden waarbij geen enkele kerk wordt uitgesloten die bereid is een andere kerkgemeenschap niet a priori buiten de gemeenschap der kerken te plaatsen. De deelnemende kerken moeten in elkander tekenen van de ware kerk herkennen en erkennen dat Christus zelf in en door deze kerken aan het werk is”.

3. In de 222e vergadering van de Oecumenische Raad van Kerken werd naar aanleiding van de op te richten Raad opgemerkt: „De eenheid van getuigenis en dienst wordt duidelijk gesteld. De stukken van de Wereldraad van Kerken kunnen in de Raad aan de orde komen; ook die van de Europese kerken conferentie, het Pastoraal Concilie en de Gereformeerde Oecumenische Synode. De Raad zou gezien kunnen worden als voor-oefening op de ene evangelische kerk”.

4. In een grote voorvergadering van de moderamina van kerken die in de Oecumenische Raad participeren, van de Gereformeerde Kerken, de Unie van Baptisten en het Moderamen van de Oecumenische Raad — wij ontvingen voor deze vergadering geen uitnodiging — werd door een vertegenwoordiger van de Gereformeerde Kerken opgemerkt: „De Gereformeerde Kerken stellen er prijs op dat de Christelijke Gereformeerde Kerken er bij betrokken worden”. Mgr. Jans, de oud-katholieke bisschop, zei o.a. op deze vergadering: „De openheid van de Raad is uitdrukkelijk geformuleerd. Wij staan op de oederste sport van de ladder die tot een verdere samenwerking kan voeren. Ook de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Rooms Katholieke Kerk zullen niet meer buiten het overleg kunnen staan”.

De bovengenoemde zaken kunnen u een indruk geven van grondslag en doelstellingen van deze Raad.

De Synode zal hebben te beslissen of zij haar deputaten opdracht geeft contact te zoeken met deze Raad van Kerken in oprichting of dat we afzijdig moeten blijven staan.

III Correspondentie met buitenlandse kerken.

A. De Old en Free Christian Reformed Churches in de Verenigde Staten en Canada.

De correspondentie met deze zusterkerken was in de afgelopen periode weinig frequent, hetgeen ongetwijfeld samenhangt met de nog slechts sporadisch voorkomende emigratie enerzijds en de stabilisering van het kerkelijk leven anderzijds. Gelijk bekend, is het predikanten tekort nog steeds een ernstige belemmering, temeer nu ds. C. Noordegraaf door langdurige ziekte in zijn werkzaamheden wordt verhinderd. Bovendien is ds. G. Bilkes naar Nederland teruggekeerd om zich te verbinden aan de kerk van Westzaan. Deputaat ds. J. Keuning werd aangewezen om de kerken te vertegenwoordigen op de synode van de Free Christian Reformed Churches. Behalve zijn mondeling rapport in een vergadering van deputaten heeft hij ook een schriftelijk verslag ingezonden naar de synode, waarnaar wij gaarne verwijzen. Eind maart 1968 is ds. Keuning naar Canada vertrokken om de kerk van Hamilton te dienen. Van ds. J. Tamminga werd bericht ontvangen dat hij namens zijn kerken de Generale Synode hoopt te bezoeken. Op zijn verzoek werd hem gaarne toestemming verleend om tijdens zijn verblijf in Nederland de kerken voor te gaan.

B. De Reformed Churches of Australia.

Drs. A. H. Schippers, van Dandenong, voorheen predikant van Hillegom, is in 1967 met verlof in ons land geweest. In een samenspreking met deputaten op 29 juni 1967 heeft hij de plaats en de roeping, alsmede de eigensoortige moeilijkheden van de Gereformeerde Kerken in Australië toegelicht. Gaarne werd hem op zijn verzoek toegestaan de kerken voor te gaan in de bediening des Woords en der Sacramenten.

Een uitnodiging om tegenwoordig te zijn op de in november 1967 gehouden synode kon uiteraard wegens de verre reis en de hoge kosten slechts worden beantwoord met een broederlijke groet. Uit de inmiddels ontvangen Acta blijkt dat de synode zich o.a. heeft bezig gehouden met diverse onderwerpen die op de Gereformeerde Oecumenische Synode aan de orde zijn, zoals de eschatologie en de inspiratie van de Schrift; dat zij besloot, in verband met gebleken meningsverschillen, aan de G.O.S. te vragen om een studietoelichting inzake het vierde gebod; dat zij richtlijnen vaststelde met betrekking tot de vragen rondom geboorteregeling en gezinsvorming, en dat zij haar goedkeuring hechtte aan het schrijven van de betreffende deputaten aan de synode der Gereformeerde Kerken in Nederland, waarin de bewaarde zijn vervat tegen aansluiting bij de Wereldraad van Kerken.

C. De Reformed Churches of New Zealand.

Van deze kerken werd het verzoek ontvangen om de „broederlijke broederlijke gemeenschap” tot uitdrukking te brengen door het zenden van een vertegenwoordiger naar de synode van mei 1967. Ook hier moest echter met een schriftelijke groet worden volstaan.

D. Die Gereformeerde Kerk van Suid Afrika.

De correspondentie met deze zusterkerk heeft door de tot stand gekomen samenwerking op het terrein van de zending een bijzonder karakter gekregen. Overeenkomstig de bepalingen bij art. 4 D.K.O. werden door de kerkeraad van Hoogeveen inlichtingen van deputaten gevraagd over de persoon en de kerkgemeenschap van ds. J. A. van Rooy, Roodepoort, Transvaal. Met het oog daarop zond de kerkeraad van Johannesburg-Noord een attestatie betreffende leer en leven, waarna ds. Van Rooy, in overleg met deputaten voor de Buitenlandse Zending, in april 1966 werd beroepen door de kerk van Hoogeveen om als missionair dienaar des Woords van de Christelijke Gereformeerde Kerken dienst te doen in Vredeland, Transvaal.

Naar de in januari 1967 te Potchefstroom gehouden Generale Synode werd een broederlijk schrijven gezonden. De uitvoerige Acta werden inmiddels ontvangen.

E. Igreja Evangelica Reformada no Brasil.

Met deze uit enkele Nederlandse gemeenten ontstane zusterkerk in Brazilië werd in de afgelopen jaren geen briefwisseling onderhouden. Er was geen directe aanleiding tot nader contact.

F. De Free Church of Scotland.

De jaarlijkse uitnodiging tot bijwoning van de „General Assembly” wordt gewoonlijk schriftelijk beantwoord. Overeenkomstig de wens der Generale Synode wordt echter, zo mogelijk, eens per drie jaar een bezoek gebracht, de laatste maal in mei 1966 door ds. J. C. Maris. Hoewel er wegens verschil in taal en nationale situatie weinig gelegenheid is tot nauwere samenwerking, valt hier toch te spreken van een waardevol contact. Bij een persoonlijk bezoek blijkt telkens weer een hartelijke verbondenheid in de reformatiehistorische leer en een grote ernst in het onderkennen van en waarschuwen tegen de gevaren van de nieuwe theologie, de valse oecumene en de toenemende secularisatie.

G. De Christian Reformed Church (USA).

Hoewel de relatie met deze kerk niet het karakter draagt van volledige correspondentie, is op basis van het bestaande „contact” nog overleg gaande betreffende de besluiten van de gereformeerde Synode van Utrecht (1905) die in 1908 door de Christian Reformed Church werden overgenomen en, ondanks aandrang van verschillende classes alsmede een broederlijk verzoek dezerszijds, niet worden ingetrokken.

Ingevolge de opdracht van de Generale Synode van Zwolle/Apeldoorn 1965/1966, werd een schrijven gezonden. Deze brief is als bijlage I aan dit rapport toegevoegd.

Behalve de Agenda en Acta der jaarlijkse synodes zijn ons afzonderlijk toegezonden de besluiten van de synode van 1967 ten aanzien van de Wereldraad van Kerken. De synode hield zich met deze materie bezig op verzoek van de synode der Gereformeerde Kerken in Nederland, die haar uitspraak ten gunste van een eventueel lidmaatschap ter beoordeling zond aan alle leden-kerken van de Gereformeerde Oecumenische Synode. Het oordeel van de Christian Reformed Church betekent een afwijzing van de Wereldraad van Kerken op principiële en praktische gronden.

H. De Reformed Church in Japan.

Van deze gereformeerde kerkengroep, aangesloten bij de Gereformeerde Oecumenische Synode, werd bericht ontvangen dat zij op 28 en 29 april 1966 in een bijzondere synodale bijeenkomst haar twintigjarig bestaan hoopte te vieren. De secretaris buitenland zond een felicitatiebrief, waarin tevens werd gevraagd om enige informatie omtrent het ontstaan, de belijdenis en de kerkeorde van deze groep. Op dit schrijven is echter geen antwoord ontvangen.

IV Gereformeerde Oecumenische Synode.

Overeenkomstig het besluit van de Synode van Zwolle/Apeldoorn 1965/1966 hebben deputaten in overleg met die der Gereformeerde Kerken voorbereidingen getroffen voor de ontvangst van de G.O.S. van 1968. Terwijl de Gereformeerde Kerk van Amsterdam als roepende kerk optreedt, werd besloten de synode te doen vergaderen van 13-23 augustus in het conferentieoord „De Blye Wereld” te Lunteren, na een bidstond in de Keizersgrachtkerk te Amsterdam op maandag 12 augustus. Een commissie van voorbereiding, samengesteld uit leden van beide deputaatschappen en van de plaatselijke kerkeraden, heeft de nodige regelingen getroffen in overleg met de secretaris der G.O.S., dr. Paul G. Schrotenboer, die daartoe in maart 1968 ons land bezocht.

Van deputaten voor de Evangelieverkondiging onder Israël ontvingen we een voor de

G.O.S. bestemde brief, waarin wordt gevraagd om bezinning op de verhouding Kerk-Israël en op de roeping van de Kerk ten opzichte van het volk. Na enige wijzigingen in overleg met voornoemde deputaten werd dit schrijven doorgezonden naar de secretaris-generaal van de G.O.S.

Ter bespreking van zendings- en evangelisatie-aangelegenheden werd door de interim-commissie der G.O.S. een conferentie uitgeschreven, voorafgaande aan de samenkomsten der synode zelf. Deputaten waren van oordeel dat het beleggen van zulk een afzonderlijke conferentie niet rechtstreeks uit de doelstelling der G.O.S. voortvloeit, dat het juist moet geacht deze zaken zo nodig in de synode zelf te behandelen, en dat zij geen mandaat hadden om voor deze bijkomende kosten het gevraagde bedrag van \$ 160.00 te voteren. Intussen bleken deputaten voor de Buitenlandse Zending bereid deze bijdrage in de kosten voor hun rekening te nemen en een afvaardiging naar deze conferentie aan te wijzen. Deputaten voor Evangelisatie hebben eveneens een delegatie aangewezen.

Een rapport van de G.O.S.-commissie voor Evangelisatie samengesteld door ds. P. B. Suurmond en getiteld: „De roeping van de gemeente in een van het evangelie vervreemde wereld” werd in handen gesteld van deputaten voor Evangelisatie.

Mede in verband met het feit dat ditmaal de G.O.S. in ons eigen land bijeenkomt en dus de reiskosten voor de eigen afgevaardigden gering zijn, werd besloten, op verzoek van de secretaris-generaal, een bedrag van \$ 325.00 beschikbaar te stellen voor het „Central Assistance Fund”, een suppletiefonds om deelname van financieel zwakkere kerken mogelijk te maken.

Sedert 1 januari 1967 is dr. Schrotenboer volledig in dienst van de G.O.S. Mede als gevolg daarvan is verzoekt de jaarlijkse bijdrage van de Christelijke Gereformeerde Kerken te verhogen tot \$ 850.00.

Overeenkomstig de machtiging door de Generale Synode zijn door deputaten als stemgerechtigde afgevaardigden naar de G.O.S. aangewezen: prof. dr. W. H. Velema en mr. dr. C. J. Verplank; als niet stemgerechtigden: ds. D. Biesma jr. en ds. J. H. Velema. Als adviseur werd hieraan toegevoegd prof. dr. J. van Genderen.

V Internationale raad van Christelijke Kerken.

De Generale Synode van 1965/1966 droeg aan deputaten op „de zaak van de medeverantwoordelijkheid van de aangesloten kerken in het uitvoerend comité van de ICCC aan de orde te stellen”. Deputaten hebben zich op deze opdracht bezonnen en een brief aan het uitvoerend comité gezonden, waarin we de tot standkoming van en de verantwoordelijkheid voor de resoluties onder de aandacht van dit comité hebben gebracht. Deze brief zal op de vergadering van dit uitvoerend comité tijdens het 7e congres zijn besproken.

Deze brief is als bijlage II aan dit rapport toegevoegd.

Naar het zevende wereldcongres, te houden in Cape May, New Jersey, van 14-25 augustus 1968 zijn afgevaardigd: ds. L. Floor sr., prof. dr. B. J. Oosterhoff, ds. B. van Smeden en ds. J. P. Versteeg.

We hopen in de gelegenheid te zijn hun rapport als supplement bij dit rapport tijdens de synode-vergaderingen van september u aan te bieden.

BESLUIT.

Aan het einde van hun rapport, waarin de verhoudingen tot de kerken in binnen- en buitenland aan de orde kwamen, spreken deputaten de wens uit dat de Koning der Kerk de belijders van Zijn Naam samenbide in enigheid van het ware geloof.

J. H. Velema, algemeen secretaris
en secretaris binnenland

J. C. Maris, secretaris buitenland

BIJLAGE I - behorend bij het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken.

aan Dr. R. J. Danhof,
Stated Clerk, Christian Reformed Church,
2850 Kalamazoo Ave., S.E., Grand Rapids 8, Michigan, USA.

april 1968

Geachte Dr. Danhof,

In mijn schrijven van 20 december 1962 heb ik de ontvangst bevestigd van Uw brief van 20 augustus 1962, waarin U verwees naar de uitspraken van Uw Synode met betrekking tot de

„Besluiten van Utrecht“, die in 1908 door de Christian Reformed Church werden overgenomen.

Zoals ik U reeds schreef in mijn bovengenoemde brief, werden Uw Acta te laat ontvangen om nog besproken te kunnen worden op onze Synode van september 1962.

Na bestudering van Uw antwoord hebben wij als Deputaten echter rapport uitgebracht aan de Synode van 1965/1966, die besloot dat onze constatering te Uwer kennis gebracht zouden worden.

Gaarne hadden wij U eerder geschreven, maar een aantal andere zaken vroeg onze aandacht, zodat deze zaak telkens weer moest worden uitgesteld. Terwijl wij U voor deze vertraging gaarne onze verontschuldiging aanbieden, zij het ons vergund het volgende aan Uw Synode voor te leggen:

In hun rapport aan de Synode 1965/1966 van de Christelijke Gereformeerde Kerken hebben Deputaten voor de eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken het volgende geconstateerd:

(volgen punt 1 t/m 5 Acta 1965/1966, pag. 163)

Overeenkomstig de opdracht van onze Synode zouden wij hier ter nadere verklaring het volgende aan willen toevoegen:

Om te beginnen, hebben wij met waardering kennis genomen van de uitspraak dat „deze besluiten niet gebruikt zullen worden als een toetssteen voor het lidmaatschap of het bekloden van een ambt in de Christian Reformed Church, noch als een toetssteen voor het toelaten van predikanten tot de dienst in de Christian Reformed Church“ (Acts, Art. 144, C, 3).

Ook stellen wij het op prijs dat onder punt 6, a, wordt gezegd: „Wij delen de vrees van de Christelijke Gereformeerde Kerken voor een valse gerustheid en zien de noodzakelijkheid om daartegen te waken“.

Het is echter teleurstellend voor ons dat niet werd voldaan aan het verzoek de besluiten terzijde te stellen of in te trekken (Acts, Art. 144, C, 6, b).

De Synode van 1962 adviseerde de besluiten te verstaan in het licht van het rapport van de studie-commissie (Art. 144, C, 2). De studie-commissie nu vindt dat de Besluiten van Utrecht „een bijbelse, evenwichtige, verstandige en irenische behandeling zijn van enkele gecompliceerde leerstellige vraagstukken“ en „een in onze kerken in hoofdzaak onbetwiste bijbelse geloofsverklaring“ (Acts 1962, Supplement No. 2, sub 4, p. 142, 143).

Ons echter is het onmogelijk om de passage, waartegen wij in 1961 namens onze kerken berwaar maakten, als bijbels te beschouwen. Wij lezen dat de uitspraak „dat volgens de belijdenis onze kerken het zaad des verbonds krachtens de belofte Gods te houden is voor wedergeboren en in Christus geheiligd“ door Uw kerk wordt verstaan „in het licht van de besluiten zelf, niet als een oordeel over de natuur van het kind, maar veelal als een uitspraak over de rechte benadering door de kerk als zij te maken heeft met het kind des verbonds“ (Art. 144, C, 6, a).

Maar wij zouden willen vragen of dit werkelijk iets anders inhoudt dan het geloof dat de kerk de kinderen des verbonds voor wedergeboren te houden heeft, totdat bij het opgroeien het tegendeel zou blijken? En..... kan werkelijk worden gezegd dat dit is volgens de belijdenis onze kerken, zoals de Besluiten van 1905 (1908) beweren?

Het is ons niet onbekend, dat men in dit verband soms verwijst naar bepaalde passages van de belijdenisgeschriften, maar het is de vraag of dit terecht wordt gedaan. Het blijkt niet dat de studie-commissie heeft nagegaan of de genoemde uitspraak van 1905 (1908) gegrond is op Schrift en belijdenis.

De Heidelbergse Catechismus zegt (zondag 27) dat de kinderen, zowel als de volwassenen, in het verbond Gods en in Zijn gemeente begrepen zijn, en dat hun door Christus' bloed de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, Die het geloof werkt, niet minder dan de volwassenen toegezegd wordt. Doch naar onze mening volgt daar niet uit dat deze toezegging reeds (aanvankelijk) in vervulling gegaan is, zodat zij voor wedergeboren te houden zijn.

Wij belijden dat de kinderen der gelovigen niet van nature, maar uit kracht van het genadeverbond, heilig zijn (Dordtse Leerregels, I, 17), maar er is geen grond om „heilig“ hier op te vatten als „wedergeboren“.

Het is ons ook bekend dat in dit verband dikwijls het Doopsformulier wordt genoemd. In de eerste vraag wordt van de ouders de belijdenis gevraagd dat hun kinderen in Christus geheiligd zijn. Nu schijnt de verklaring van 1905 (1908) „wedergeboren“ en „in Christus geheiligd“ als synoniemen te beschouwen. Maar de uitdrukking „in Christus geheiligd“ is toch niet identiek met „wedergeboren“? Als dat wel het geval was, hoe zouden de ouders deze vraag dan bevestigend kunnen beantwoorden?

Wij zouden heel dankbaar zijn als Uw Synode zou willen terugkomen op het antwoord dat aan onze kerken werd gegeven. Met blijdschap namen wij kennis van de verzekering dat Uw kerken delen in onze zorg om de handhaving van een getrouw getuigenis van het evangelie, dat erop gericht is de eenheid van Christus' Kerk te bevorderen (Acts, Art. 144, C, 6, c).

Omdat deze leerverschillen inzake Genadeverbond en Kinderdoop een oorzaak van verdeeldheid zijn geweest tussen kerken van Gereformeerde belijden, zouden de Christian Reformed Church en de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland wellicht kunnen overwegen de kwestie voor te leggen aan de Gereformeerde Oecumenische Synode. Wat ons betreft, zouden wij een nader onderzoek door dit internationale lichaam in het licht van Gods Woord en de Gereformeerde belijdenisgeschriften op prijs stellen. Graag zullen wij te zijner tijd opnieuw van U horen.

Moge God uw kerken zegenen en de komende Synode besturen door Zijn Heilige Geest, Die in al de waarheid leidt (Joh. 16:13).

Namens Deputaten voor de eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken:

w.g.
J. van Genderen, voorzitter
J. C. Maris, secretaris buitenland

BIJLAGE II - behorend bij het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken

aan
het Uitvoerende Comité van de
Internationale Raad van Christelijke Kerken
p/a Singel 386
Amsterdam

Apeldoorn, 24 mei 1968

Zeer geachte broeders,

De Gen. Syn. van de Chr. Geref. Kerken in Nederland, gehouden in 1965-1966, gaf aan haar deputaten voor de Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de Correspondentie met buitenlandse kerken opdracht zich opnieuw tot u te wenden.

Allereerst nam de Synode met dankbaarheid kennis van de arbeid van de Internationale Raad. Het is van grote betekenis dat in de strijd tegen de afval het getuigenis van Jezus Christus gehoord wordt, zoals door de Internationale Raad geschiedt. Moge de God aller genade u kracht geven om gelovig en verantwoord uw plaats in de huidige wereld in te nemen.

Vervolgens nam de Gen. Synode kennis van het rapport van ons deputaatschap, van de afgevaardigden naar het Congres van Genève (1965), en van de correspondentie die in 1965 tussen U en ons gevoerd werd.

Op grond van dit alles sprak de synode uit, dat voor blijvende deelname aan de ICCC een betere voorbereiding en fundering van haar uitspraken noodzakelijk is.

Een belangrijk punt in ons schrijven van 15 juli 1965 was de voorbereiding van de resoluties. Wij schreven: het is o.i. nodig dat de resoluties in concept aan de stemgerechtigde afgevaardigden worden voorgelegd of althans in zo breed mogelijk samengestelde commissies worden besproken.

Uit uw antwoord kunnen wij niet afleiden dat U van de noodzakelijkheid hiervan overtuigd werd. Op het Congres van Genève is maar gedeeltelijk aan deze wens van onze afgevaardigden voldaan.

Wij willen U hiermee dringend verzoeken om alle resoluties eerst in concept voor te leggen aan alle afgevaardigden die dit wensen en wij verzekeren U dat de afgevaardigden van de Chr. Geref. Kerken hierop zullen staan.

Bovendien moet er voor alle belangrijke resoluties o.i. een commissie van voorbereiding zijn, die breed is samengesteld en waar zo mogelijk ook afgevaardigden van onze kerken bij worden betrokken.

Wij weten dat een betere voorbereiding van de uitspraken van de ICCC meer tijd kost, maar

de zaak waarom het gaat is toch wel van zoveel gewicht dat die tijd ervoor uitgetrokken moet worden.

Het is nu eenmaal een feit dat de ICCC in Nederland en in West-Europa veelal naar haar resoluties wordt beoordeeld, en het blijkt dat verschillende resoluties van de congressen in Amsterdam en Genève haar de sympathie van vele bijbelgelovige Christenen doen verliezen. Ook in onze Chr. Geref. pers en op onze Chr. Geref. Synode heeft men er nogal kritisch over gesproken.

De Generale Synode droeg ons op om de zaak van de medeverantwoordelijkheid van de aangesloten kerken aan de orde te stellen in het Uitvoerende Comité van de ICCC.

Wij zijn ons bewust, dat de kerken niet verantwoordelijk zijn voor de op congressen aangenomen resoluties. Gegeven ons lidmaatschap gevoelen wij ons echter wel moreel medeverantwoordelijk voor de handelingen en uitspraken van de ICCC. Juist daarom dringen wij er bij U nog meer op aan grote zorgvuldigheid in acht te nemen bij het nemen van besluiten en het doen van uitspraken in de vorm van resoluties.

Wij zouden het op prijs stellen wanneer U de in deze brief geuite wensen onder ogen zoudt willen zien en ons hierin tegemoet zoudt willen komen.

Het zal de band tussen de Chr. Geref. Kerken en de ICCC slechts versterken.

Zegene de Here in deze geweldige tijden de arbeid van de ICCC en moge er van het komende Congres een schriftuurlijk getuigenis uitgaan, vol geest en kracht naar het Woord van God.

Namens Deputaten voor de eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken: met hartelijke broedergroeten,

w.g.

J. van Genderen, voorzitter
J. H. Velema, secretaris

BIJLAGE I.

Art. 127, 128, 130, 159, 167, 172, 175, 221.

AANVULLEND RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR EENHEID VAN DE GEREFORMEERDE BELIJDELIJNEN IN NEDERLAND EN DE CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN.

Na afsluiting van ons rapport blijkt het nodig u een aanvullend rapport aan te bieden t.a.v. verschillende zaken, die in ons rapport worden genoemd.

Ad I 1 Deputaten.

Na afsluiting van ons rapport overleed op maandag 10 juni onze mede-deputaat prof. J. J. v. d. Schuit, die vanaf 1947 in ons deputaatschap zitting had. Hij heeft in de loop van zijn leven zich intens bezig gehouden met de verhouding van onze kerken tot andere kerken. Verschillende perioden zouden in zijn leven te onderscheiden zijn met het oog op zijn visie op het kerkelijk vraagstuk en de door hem geleverde bijdragen. Sterker dan ooit was in de laatste periode van zijn leven te merken, dat hij verlangde naar de eenheid van allen, die hun zaligheid vonden in het bloed van het Lam. Dankbaar gedenken wij zijn vele arbeid ook op dit terrein. Hij mag nu delen in de vreugde van de „ecclesia triumfans“ waarover hij op geheel eigen wijze kon spreken en schrijven.

Ad II C Gereformeerde Gemeenten.

Een antwoord op ons schrijven werd tot heden niet ontvangen. Uit het officiële verslag van de Generale Synode, in „De Saambinder“ gepubliceerd, is ons gebleken, dat een commissie is benoemd om een antwoord op onze brief op te stellen.

Ad III G Christian Reformed Church.

De „Stated Clerk“ van deze kerk schreef d.d. 9 augustus een brief, waarin hij mededeling deed — mede in antwoord op onze brief van 20 april j.l. — van het besluit van de in juni j.l. gehouden synode betreffende „1908“. De Synode sprak uit, dat de uitspraken van Utrecht, in

1908 door de Christian Reformed Church aanvaard, niet langer de status hebben van een bindende leerstellige uitspraak binnen de Chr. Ref. Church.

Drie motieven hebben de synode geleid tot deze beslissing:

- Reeds in 1962 verklaarde de Synode, dat de uitspraken van Utrecht niet gebruikt zullen worden als criterium voor het lidmaatschap of voor de toelating tot de dienst des Woords in deze kerken.
 - Deze beslissing zal de pogingen van de synode om door middel van haar deputaten voor contact met de Canadian Reformed Churches (de vrijgemaakte kerk) te komen tot eenheid met deze kerken vergemakkelijken.
 - Deze beslissing zal een hinderpaal opruimen voor de Chr. Geref. Kerken in Nederland om correspondentie met onze kerken aan te gaan.
- In de brief wordt de hoop uitgesproken, dat alle belemmeringen tussen onze beide kerken zijn weggenomen en we nu met elkaar in correspondentie kunnen treden. Met belangstelling wacht men de beslissing van onze synode m.b.t. deze zaak af.

Het deputaatschap voor inter-kerkelijke contacten van deze synode verzocht Ds. B. Nederlof, ter gelegenheid van zijn verblijf in Nederland in september a.s. de groeten van de synode van de Chr. Ref. Church over te brengen en indien nodig het besluit van de synode t.a.v. 1908 toe te lichten. Ds. Nederlof was scriba I van de I.I. gehouden synode. Dr. Danhof deelt nog mee, dat bovengenoemde beslissing met algemene stemmen is genomen.

De synode zal zich dus zowel over de ontvangst van Ds. Nederlof als over het genomen besluit dienen uit te spreken.

Ad IV Gereformeerde Oecumenische Synode.

U ontvangt het rapport van de afgevaardigden naar de Geref. Oec. Synode, gehouden van 12-25 augustus 1968 in de „De Blijde Wereld“ te Lunteren.

We vestigen uw aandacht op de volgende punten:

- De G.O.S. droeg ook onze kerken op een onderzoek in te stellen naar de kerkscheuringen, die in Pakistan en Kameroen hebben plaats gehad en daarvoor aan de volgende G.O.S. te rapporteren.
- De G.O.S. sprak de wenselijkheid uit, dat er regionale conferenties worden gehouden van kerken, die aangesloten zijn bij de G.O.S.
- De G.O.S. voldeed aan het verzoek van de zijde van onze kerken om aandacht te besteden aan de roeping tot evangelieverkondiging onder Israël.
- De G.O.S. riep haar aangesloten kerken, dus ook onze kerken op, studie te maken van het vraagstuk „Schrift en inspiratie“ — zie rapport III 6.
- De kosten van de gehouden G.O.S. worden geschat op 20.000 dollar. 5% hiervan is 1000 dollar of f 3600,—; dit bedrag komt extra op de uitgavenpost naast de jaarlijkse bijdrage.

Ad V. Internationale Raad van Christelijke Kerken.

We ontvingen het volgende rapport betreffende het congres van de I.C.C.C. 1968.

Overeenkomstig de opdracht, die u ons in uw brief van 8 mei 1968 deed toekomen, hebben ondergetekenden: prof. dr. B. J. Oosterhoff te Apeldoorn, ds. B. van Smeden te Amsterdam en drs. J. P. Versteeg te Wormerveer, het congres van de International Council of Christian Churches, gehouden te Cape May, N. J., U.S.A., 14-25 augustus 1968, bijgewoond. Aangaande dit congres willen zij u het onderstaande rapporteren.

1. Samenstelling.

Uit alle delen van de wereld hadden de 120 aangesloten kerken hun afgevaardigden naar Cape May gezonden. Op voorstel van het Executive Committee werden 19 kerken als lid geaccepteerd. Verder waren er, eveneens uit alle continenten, veel bezoekers. Een volledige lijst van de geregistreerde aanwezigen gaat hierbij.

2. Programma.

Elke dag tijdens het congres begon met een gebedssamenkomst. Was hiervoor aanvankelijk een half uur uitgetrokken, velen achtten deze tijd te kort. Het werd drie kwartier. Velen namen aan deze samenkomsten deel.

Behalve op de eerste dag werd elke morgenvergadering als eerste punt een concept-resolutie aan de orde gesteld. Vervolgens werden de afgevaardigden uit een bepaald werelddeel aan het congres voorgesteld. Daarbij vertelden velen over de strijd, die hun kerken hadden te voeren, soms tegen binnendringende heresie, soms tegen vervolging van de zijde der overheid, soms tegen monopoliserende activiteiten van de Wereldraad. 's Middags werd gesproken door een

vertegenwoordiger van de 's morgens voorgestelde kerken over kerkelijke vraagstukken in hun omgeving. De avondvergadering, waar meestal ook veel bezoekers uit de omgeving van Cape May aanwezig waren, droeg een meer getuigend karakter, soms afgewisseld door koorzang of muziek. Op de zondagen waren er kerkdiensten in verschillende talen. Di. van Smeden en Versteeg leidden elk een Nederlandse dienst. Op de tweede zondag was er 's middags een grote samenkomst in de open lucht, mede bedoeld als evangelisatie-samenkomst.

3. Toespraken.

Van de vele gehouden toespraken willen we hier slechts enkele noemen. De openingsrede werd gehouden door Prof. Oosterhoff onder de titel: „Uw Woord is de waarheid“. Zoals te verwachten was stond deze spreker uitvoerig stil bij het heengaan van Prof. v. d. Schuit. Zijn liefde en betekenis voor de arbeid van de I.C.C.C. werd duidelijk getekend. Zeer helder was ook het betoog van de Zweedse Dr. Hedegård over het bewaren van de erfenis van Maarten Luther. Drs. Versteeg sprak de laatste dag over de almacht van God. Hoogtepunten waren de presidentiële rede van Dr. McIntire en diens slotrede op vrijdag 23 augustus.

Ook op dit congres stonden niet alle toespraken op hetzelfde niveau. De meeste sprekers lieten het bij een getuigenis, maar de toon hiervan vertolkte een hartelijke liefde en gebondenheid aan het evangelie van vrije genade. De reinigende kracht van het bloed van Christus en de vernieuwing door Zijn Geest waren bijna altijd het grote thema. Zelfs al was sommiger getuigenis qua inhoud bij het simpele af, daarachter werd gevoeld de gloed van een diepe overtuiging. Hier spraken mensen, voor wie het een ontroerende belevens was te mogen horen, dat ook anderen hun moeite deelden en dezelfde strijd kenden als zij. Velen staan op eenzame plaatsen en voelen zich vaak alleen, en hier ontmoetten zij broeders en zusters, die hetzelfde geloof deelachtig waren. Hier raken we aan een van de belangrijkste zijden van dit congres. Wie alles op de weegschaal van de theologie wil wegen, zal veel tekorten vinden. Hier zijn Baptisten, die van de kinderdoop niets moeten hebben en wij hoorden daartoe de overbekende argumenten. Hier zijn Chiliasten, die een tweërlei wederkomst wel tot een beslissend geloofsartikel willen maken. Hier zijn er, met de titel doctor en bisschop, die van theologie niets afweten, van ethiek en kerkrecht helemaal niet. Maar zij hebben hun kerkelijke positie, hun brood, soms hun leven ingezet voor het evangelie van verzoening met God. En zij waren voor ons vaak beschamende voorbeelden wat betreft de trouw en de volharding in de gebeden. Zij en hun kerken behoren tot de ICCC omdat zij de gemeenschap begeren met hen, van wie zij horen over hetzelfde geloof, dat zij deelachtig zijn. Als Chr. Geref. Kerken zullen wij in deze kring iets hebben te geven, ook iets hebben te verdragen, en ook iets kunnen ontvangen. Maar uw afgevaardigden geloven, dat wij in die kring geboren. Zowel vanwege de gemeenschap in het geloof, als vanwege de gemeenschappelijke strijd in deze wereld.

4. Pakistan.

Zoals vermeld, werd elke dag een groep van kerken aan het gehele congres voorgesteld. Achtereenvolgens waren dat: Latijns Amerika, het Verre Oosten (Japan, Formosa, Honkong), Afrika en het Midden-Oosten, de verschillende Zendingen, Europa en de Verenigde Staten en Canada. U zult verstaan, dat uw afgevaardigden met meer dan gewone belangstelling hebben geluisterd naar de afgevaardigden van de United Presbyterian Church in Pakistan, over wiet toetreden tot de ICCC in de Nederlandse pers het een en ander te doen is geweest. Daarbij werd gesuggereerd, dat door toedoen van dr. McIntire deze kerken eigenlijk uit de Wereldraad „gekocht“ waren. De volledige tekst van de rede van dr. K. L. Nasir, president van het Theological Seminary of Gujranwala in West Pakistan, vindt u in bijgaande rapportenbundel. Hier zij slechts aangestipt, dat de confessionele geschillen, die tot een breuk in de UPC in Pakistan leidden, begonnen toen aan de synode van deze kerken in 1965 werd meegedeeld, dat de UPC in de USA, door wier zendingsarbeid de UPC in Pakistan was gesticht en waarvan de laatste dus een dochterkerk was, de Westminster Confessie aan een revisie ging onderwerpen. Toen in 1967 de UPC in de USA kwam tot wijziging van de confessie, kwam de Pakistaanse UPC in moeilijkheden omdat zij wilden vasthouden aan de onfeilbaarheid van de H. Schrift en aan Jezus Christus als de Zoon van God. Reeds vroeger waren er andere conflicten geweest, met name over de autonomie van de Pakistaanse UPC, maar het conflict over de belijdenis was de oorzaak van de radicale break en het toetreden tot de ICCC. Dr. McIntire heeft zich met deze zaak niet bemoeid, voordat hij door de Pakistaanse UPC tot een bezoek was uitgenodigd.

De ontmoeting met de Pakistaanse afgevaardigden gaf uw afgevaardigden de indruk, dat deze mannen ten volle wisten wat zij deden. Hier was geen kerkelijk spelletje aan de gang. Als kinderen der Scheiding van 1834 konden wij hen verstaan in heel hun handel en wandel.

Ten aanzien van de kerkelijke situatie in Kameroen kwamen uw afgevaardigden tot een-

zelfde oordeel als ten aanzien van Pakistan. Zoals uit de pers bekend, kwam vorig jaar in Kameroen een afscheiding tot stand van de Presbyteriaanse Kerk in Oost-Kameroen. Deze afscheiding vond plaats, nadat de Presbyteriaanse Kerk een steeds modernistischer koers was gaan varen, oormeer uitkomend in een poging om tot vereniging te komen met andere, niet-Bijbelgetrouwe kerken in Kameroen. Het gevolg van deze afscheiding was dat velen van de afgescheidenen gevangen genomen werden. Van deze zijn tot op heden verschillende in de gevangenis. Uw afgevaardigden kwamen op grond van de hun verstrekte gegevens tot de overtuiging dat het in Kameroen bepaald gaat om een geloofsvervolgung, ook al zullen andere factoren uit het politieke vlak een rol meespelen.

5. Resoluties.

De gang van zaken bij de resoluties op vorige congressen had u aanleiding gegeven u dienaangaande met een brief tot het Executive Committee te richten, waarin werd gevraagd, dat uw afgevaardigden vooraf inzage in de tekst konden krijgen.

Op dit congres werden reeds de eerste dag 10 commissies benoemd met de opdracht een concept-resolutie aan het congres voor te leggen. Dit concept zou dan in algemene discussie aan de afgevaardigden worden gegeven en dan na instemming worden vastgesteld. De resoluties moesten handelen over: de Bijbel, de Christelijke eenheid, het communisme, het rooms-katholicisme, de Wereldraad, de „New Evangelicals“, de Zending, de godsdienstvrijheid, en eventueel andere zaken. Het kwam er doorgaans op neer, dat de concepten aan het begin van de morgensamenkomst werden uitgereikt, werden voorgelezen en onmiddellijk daarna in bespreking werden gegeven. Al is deze methode een verbetering in vergelijking met het vorige congres, ook nu bleef de mogelijkheid dat uitspraken werden vastgesteld, die bij nauwkeuriger toezien beter anders hadden kunnen zijn. Over het algemeen konden uw afgevaardigden zich vinden in de resoluties. Die over de Bijbel en de Christelijke eenheid, welke mede waren opgesteld door resp. prof. Oosterhoff en drs. Versteeg, werden unaniem aangenomen. Die over de „New Evangelicals“ (in welke commissie ds. Van Smeden zitting had) behandelde een voor uw afgevaardigden onbekende materie, n.l. de samenwerking tussen Bijbelgelovige evangelisten als Billy Graham en modernisten. Een voorstel gesteund door uw afgevaardigden om de Schriftbewijzen in de resolutie over de godsdienstvrijheid te herzien, werd verworpen. Evenmin gelukte het uw afgevaardigden in deze resolutie de zinsnede over dr. Ian Paisley geschrapt te krijgen. Het optreden van deze Ierse predikant door demonstraties is o.i. te zeer een punt van discussie om hier het voorbeeld van moderne geloofsvervolgung aan te verbinden.

Uitdrukkelijk hebben uw afgevaardigden zich gedistancieerd van de resolutie over het rooms-katholicisme. De onwaardige kreten-slakerij in dit stuk, waarin niet over de dwaling van Rome, en alleen over de bedreiging door Rome wordt gesproken, werd door ons als „nonsens“ gekwalificeerd. Het baatte echter niet. Een voorstel van dr. Hedegård, het concept ter volledige herziening terug te zenden aan de commissie, werd verworpen. Met 10 stemmen tegen werd de resolutie aanvaard.

De gebeurtenissen in Tsjecho-Slowakije gaven het congres aanleiding tot een resolutie, waarin o.a. gevraagd wordt om uitstoting van Rusland uit de Verenigde Naties. Ook hiermee waren uw afgevaardigden niet gelukkig.

Bij de bespreking over de resoluties blijkt, dat het congres uit leden van verschillende origine bestaat. Een zeker gebrek aan theologische bezinning, gepaard aan een licht ontvlambare emotionaliteit trof uw afgevaardigden telkens weer. Daardoor krijgt b.v. een redeloos anti-papisme zijn kans. Wij weten, dat ook andere afgevaardigden hiermee allerminst gelukkig waren. Met name vermelden we hier het voortdurend contact, dat uw afgevaardigden hadden met de afgevaardigden van de Reformed Churches of New Zealand.

6. Benoemingen.

In de plaats van dhr. Warnaar werd als algemeen secretaris benoemd ds. J. C. Maria, tot dusver secretaris voor Europa. De plaats van Prof. Van der Schuit als vice-president werd ingenomen door Prof. Oosterhoff. In de plaats van ds. J. H. Velema werd als lid van het Executive Committee benoemd drs. Versteeg.

7. International Association of Reformed and Presbyterian Churches.

Tijdens het congres werden uw afgevaardigden uitgenodigd deel te nemen aan de oprichting van een Bijbelgelovige Wereldbond van Presbyteriaanse Kerken, als tegenhanger van de World Presbyterian Alliance.

Uw afgevaardigden deelden mee, dat zij dienaangaande geen mandaat hadden en dat bovendien onze kerken zijn aangesloten bij de Gereformeerde Oecumenische Synode.

8. ICY.

Tegelijk met het congres werd een congres van de International Christian Youth gehouden. Op de laatste congresdag kwam deze jeugd zich presenteren.

9. Algemene indruk.

Het congres is reeds vergeleken met een toogdag of schooldag. Die vergelijking is juist. Het congres is geen synode. De uitspraken, daar gedaan, hebben dan ook niet het gewicht van synode-uitspraken en niemand bedoelt er dit gewicht aan te geven.

Dat kerken, ook als zij in congres bijeen zijn, toch altijd het Woord Gods hebben te spreken, met alle zorgvuldigheid van dien, wordt niet altijd voldoende verstaan. Te gemakkelijk maken velen in de congres-kring een tegenstelling tussen eenvoudig geloof en theologie, tussen „lezen wat er staat“ en het verstaan van de Schrift. Intellectualisme is een dodelijk gevaar, maar anti-intellectualisme ook!

Maar ondanks dit, is het wereldverband van de ICCC nodig! Onze kerken hebben daar hun plaats in te nemen, naar de opdracht van Christus en naar de belijdenis, dat niemand op zichzelf mag blijven staan.

Uw afgevaardigden,
B. J. Oosterhoff
B. van Smeden
J. P. Versteeg

Desgewenst zullen uw afgevaardigden nadere inlichtingen geven.

J. H. Velema, secretaris.

BIJLAGE LI

Art. 127, 128, 130, 131, 132, 135, 138, 139, 140,
141, 146, 167, 176, 177, 178, 179, 180.

RAPPORT VAN COMMISSIE V (DE VERHOUDING TOT ANDERE KERKEN).

De stukken aan uw commissie toegewezen ter onderzoek en rapport zijn de volgende:

- 8.12 Rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken;
 - 8.13 Rapport van deputaten voor de vertegenwoordiging der kerken (deel B);
 - 8.32 Rapport van deputaten betreffende art. 36 N.G.B.;
 - 9.04 Brief kerkeraad van Eindhoven;
 - 9.16 Verslag van Ds. J. Keuning betreffende bezoek aan de Synode van de Free Christian Reformed Church 1967;
 - 9.18 Brief Reformed Churches of New Zealand;
 - 9.21 Brief Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (Vrijgemaakt);
 - 9.32 Brief Aartsbisdom Utrecht en Generale Synode van de Ned. Hervormde kerk, gericht aan Prof. dr. J. van Genderen, met diens antwoord;
 - 9.41 Diverse stukken Oecumenische Raad van Kerken;
Brief Christian Reformed Church U.S.A.
- 8.12 *Rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken.*

Dat deputaten veel minder hebben te rapporteren dan voorheen mag niet de gedachte wekken, dat geen belangrijke zaken aan de orde zijn en dat het behandelde niet de volle aandacht vraagt. De te nemen besluiten zullen beslissend zijn voor onze verhouding tot andere kerken.

I. Algemeen.

Het deputaatschap behoeft aanvulling door het uitvallen van leden. Prof. J. J. van der Schuit, die door de vorige Generale Synode nog werd herbenoemd als deputaat, is inmiddels overleden. Zijn arbeid in dit deputaatschap mag met grote waardering herinnerd worden.

De vorming van de secties binnen- en buitenland in het deputaatschap kan de arbeid van deputaten alleen ten goede komen.

II. Nederland.

A. Gereformeerde kerken (vrijgemaakt).

Het blijkt, dat hoewel in eerder gehouden samensprekingen begrip bleek te bestaan voor onze bezwaren, nu alleen de vraag volle klem krijgt, waarom deze bezwaren een beletsel vormen voor samenleving der kerken.

Gevraagd wordt om een schriftelijke nota.

Het komt uw commissie voor, dat deputaten onzer kerken zich terecht hebben onthouden van het inzenden van zulk een nota.

Een zeer belangrijk gegeven in verband met de verbodding der Gereformeerde Kerken en Chr. Geref. Kerken is de brief van de generale synode der Gereformeerde Kerken van Amersfoort-West 1967, met bijlage, inhoudende het besluit, van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland van Amersfoort-West 1967 inzake samenspreking met de Christelijke Gereformeerde Kerken (Bijlage LII).

T.a.v. de opmerking dat geen brief werd ontvangen merkt uw commissie op dat bij navraag bleek dat door misverstand geen brief is gezonden. Hiervoor dienen h.i. excuses te worden aangeboden.

Zoals reeds opgemerkt valt er duidelijk een verandering in de houding der Geref. Kerken te constateren.

In de gehouden samensprekingen is door uw deputaten steeds gewezen op de bestaande verschillen, met name ten aanzien van de toeigening des heils en met betrekking tot de handtering van het gereformeerde belijden oentrent de kerk. In 1962 kon gerapporteerd worden, dat er bij de deputaten der vrijgemaakte kerken een groeiende mate van begrip was voor onze zienswijze, een klimmend gehoor voor onze bezwaren. Aangevoeld werd ook het bezwaar tegen te eenzijdige prediking, gelet op zondag 31 H.C., waar duidelijk gesproken wordt van een verkondigen en betuigen niet alleen aan gelovigen, maar ook aan ongelovigen, en op het doopsformulier waarin staat, dat we kinderen des toorns zijn.

Over en weer werd als een ernstig bezwaar gevoeld, dat er in de plaatselijke kerken over het algemeen weinig toenadering tot elkaar was. Men aanvaardde, dat in onze verhouding niets kan worden geforceerd. In het zoeken van verder contact kan alleen de vereniging worden nagestreefd.

De Generale Synode Haarlem-Santpoort 1962 heeft deputaten opdracht gegeven om de besprekingen met de deputaten van de Geref. Kerken voort te zetten en gezamenlijk naar wegen te zoeken, die tot wegneming van de geconstateerde verschillen kunnen leiden.

Deputaten hebben in hun e.v. samenspreking met de deputaten der Geref. Kerken dit besluit van de Generale Synode verduidelijkt. Laatstgenoemden stelden met klem, dat als we ons nu van elkaar verwijderen, er geen zegen te verwachten is. Het zal moeilijk zijn een vereniging voor te staan, als het kerkvolk er niet rijp voor is. Daarom moet het kerkvolk contact krijgen met elkaar.

In een volgende samenspreking (8 november 1963) werd het besluit van de Generale Synode Haarlem-Santpoort 1962 om toe te treden als lid van de Gereformeerde Oecumenische Synode door deputaten der Geref. Kerken in gesprek gebracht en sterk bekritiseerd. Ook na de Generale Synode der Geref. Kerken Rotterdam-Delfshaven 1964 kwam uit, dat onze aansluiting bij de G.O.S. in het bijzonder en onze verhouding tot en samenwerking met de Geref. Kerken en andere kerken in het algemeen een groot struikelblok is.

Uw deputaten merken in hun rapport op, dat het pogen om wegen te zoeken, die tot wegneming van de geconstateerde verschillen kunnen leiden, conform het besluit van de Generale Synode 1965/1966, door het genoemde belemmerd wordt. Van de zijde der Geref. Kerken merkt men het aanwijzen van verschillen in de praktijk van het kerkelijk leven aan als beletsel voor het volgen van de roeping om in eenheid van samenleven Gods Woord te bewaren.

Nu spreekt de Generale Synode der Geref. Kerken Amersfoort-W. 1967 officieel uit, dat zij het verschil over de toeigening des heils binnen het raam der belijdenis ziet gelegen. Zij verzoekt uw vergadering zich in gelijke zin uit te spreken.

Uw commissie vraagt zich af, hoe uw vergadering tot een dergelijke uitspraak zou kunnen komen, nadat uw deputaten in het contact met de deputaten der Geref. Kerken onze zienswijze veelvuldig hebben vertolkt, verklarend dat de verschillen de vereniging in de weg staan, omdat zij prediking en geloofsleven raken en daarmee verbonden heel de kerkelijke praktijk, terwijl de Generale Synode onzer kerken in 1962 en 1965/1966 heeft gesteld, dat de bestaande verschillen vóór de vereniging tussen de kerken dienen te worden weggenomen.

In de tweede plaats wordt uw vergadering gevraagd het lidmaatschap van de I.C.C.C. en de G.O.S. te beëindigen, als zijde in strijd met de art. 27-29 N.G.B., met name met art. 29. Uw deputaten hebben al eerder geconstateerd, dat het afwijzen van de aansluiting bij de

G.O.S. in het bijzonder en de verhouding tot en samenwerking met de Geref. Kerken en andere kerken in het algemeen, verband houdt met de eenzijdige nadruk, die gelegd wordt op het institutionaire karakter van de kerk.

De artt. 27-29 N.G.B. hebben niet de strekking het zoeken van contact met andere kerken van Christus en het dienstbaar zijn tot elkanders welzijn, in binding aan het Woord Gods, te beletten.

Uw commissie kan de noodzaak en het nut van het zenden van een schriftelijke nota omtrent de genoemde zaken niet inzien. De zaak van de verhouding der kerken is niet gediend met het inzenden van schriftelijke formuleringen en uiteenzettingen, die de mogelijkheid van misverstaan inhouden en als gevolg daarvan het trekken van conclusies, waardoor eerder verwijdering dan binding ontstaat. Wat na uitvoerig mondeling beraad niet afdoende duidelijk is geworden, kan berwaarslijkelijk per brief worden recht gedaan. Betekent het niet voldoen aan het verzoek van de Generale Synode der Geref. Kerken 1967 onverhoopt beëindiging van het contact, dan zal de verantwoordelijkheid hiervoor niet bij ons liggen, maar bij de Geref. Kerken. In alle ernst is door onze kerken getracht om het contact dienstbaar te doen zijn tot het vinden van elkaar en tot het volgen van de eis der eenheid van 's Heren kerk. Er is hoopvol perspectief geweest, maar het is aan het vervagen. Tefcarstelling en droefheid over deze gang van zaken kunnen worden uitgesproken.

Uw commissie stelt uw vergadering voor op de Generale Synode der Geref. Kerken een dringend beroep te doen om het bestaande contact te bestendigen en tot nader overleg door middel van deputaten te besluiten, gezien het hoge belang van de zaak. Dit met de bede, dat God door Zijn Geest ons leide en ons geve elkander verder te dienen in de bevordering van de eenheid der kerken.

9.04 Brief Raad Chr. Geref. Kerk - Eindhoven.

De Raad vraagt de aandacht van uw vergadering voor die Geref. Kerken (vrijgemaakt), die binnen eigen kerkverband berwaard zijn. Hij dringt er op aan een zodanige uitspraak te doen, dat de mogelijkheid van plaatselijk nauwer samenleven (volgens de daarvoor geldende regels, zie Acta van de G.S. 1965/1966, art. 219) niet in gevaar wordt gebracht.

Wanneer uw vergadering besluit als hiervoor door uw commissie is voorgesteld, dan kan voor heel het verband der Geref. Kerken duidelijk zijn, dat wij gaarne willen blijven dienen tot bevordering van de eenheid der kerken.

B. Geref. Kerken.

Uit hetgeen deputaten in hun rapport zeggen over het contact met de deputaten der Geref. Kerken blijkt, dat men niet aanwijsbaar gevorderd is. De bestaande verschillen, die ons nopen apart te staan, worden wel gezien, maar niet zo gewaardeerd, dat zij dringen tot correctie. Men acht deze slechts accentsverschillen, die binnen het raam van de belijdenis kunnen bestaan. Men zegt begrip voor onze berwaren te hebben, maar vindt dat wij ons meer moeten laten leiden door wat de nood oplegt. Ernstige crisisverschijnselen worden geconstateerd, maar de zich voordeende mogelijkheden boeien teveel om van koers te veranderen. De lijnen worden daarbij zo ruim getrokken, dat het moeilijk valt te zeggen waaraan men toe is.

Een officiële fixatie der standpunten is terecht door uw deputaten afgewezen, naar het oordeel van uw commissie.

Wat uw deputaten voorstaan om te komen tot een zekere waardering van het gezamenlijk overleg, bezien uit historische belichting, verdient instemming. Hierbij kan verder worden teruggegaan dan 3 jaar. Tevens zal het daarbij naar voren komende de mogelijkheid bieden tot gezamenlijke bespreking door beide deputaatschappen. Al tekent zich momenteel weinig perspectief af, dat behoeft niet te weerhouden het mogelijke te doen, in biddend opzien tot de Koning der kerk.

Uw commissie stelt uw vergadering voor, rekening houdende met het voorafgaande, deputaten opnieuw te machtigen naar bevind van zaken te handelen.

C. Geref. gemeenten.

Wat de verhouding tot de Geref. gemeenten betreft, kan slechts met belangstelling worden afgewacht wat haar Generale Synode zal antwoorden op het verzoek van uw deputaten.

D. Contactorgaan van de Geref. gezindte.

Wij moeten dankbaar zijn voor wat dit orgaan mag bewerkstelligen. Ook al zijn er geen directe resultaten, indirect zal deze arbeid toch vruchten afwerpen. Remmende factoren mogen

zich doen gelden, daar staat echter tegenover, dat ontmoetingen en gesprekken bepaald moed-gevoerd kunnen zijn.

Uw commissie stelt uw vergadering voor uit te spreken, dat de arbeid van het contactorgaan gewaardeerd wordt en dat met volle belangstelling de verdere ontwikkeling wordt gevolgd. Zij geve uw deputaten opdracht deze arbeid ook verder zoveel mogelijk te stimuleren en te behartigen.

E. Diversen.

1. Interkerkelijke commissie belijdenisgeschriften.

Wat deputaten hieromtrent rapporteren geeft uw commissie geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen. De slotconclusie van deputaten kan onderstreept worden. Met belangstelling worde uitgezien naar het resultaat van de bewerking der belijdenisgeschriften.

2. Raad der kerken.

Hierop heeft mede betrekking een aantal stukken van de Oecumenische Raad der kerken, onder nr. 9.41 vermeld in het agendum der Generale Synode. De constituerende vergadering van de Raad van kerken heeft 21 juni 1968 plaats gehad. De volgende kerkgemeenschappen zouden afgevaardigden zenden:

De Rooms-Katholieke Kerk	Het Genootschap der Vrienden
De Nederlandse Hervormde Kerk	De Nederlandse Protestantenvond
De Gereformeerde Kerken	De Remonstrantse Broederschap
De Oud-Katholieke Kerk	De Doopsgezinde Broederschap
De Evangelisch-Lutherse Kerk	
De Evangelische Broedergemeente.	

Andere moeten nog beslissen omtrent deelname, zoals de Unie van Baptisten Gemeenten, de Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland en onze kerken. Het opgestelde statuut is aanvaard. Hierop kan onzerzijds dus geen invloed meer worden uitgeoefend.

De instelling van de Raad der Kerken komt op uit de stuwung vanuit de wereldraad en de oecumenische ontwikkeling in de gereformeerde en rooms-katholieke kerken. Een factor is ook de activiteit van de plaatselijke kerken waarbij men veelal gezamenlijk naar buiten treedt.

De raad ziet het bij uitstek als zijn opdracht dienstbaar te zijn aan allerlei verbanden van samenspraak en samenwerking in plaatselijke gemeenten in de vorm van informatie, beraad, advies, bekrachtiging van de beweging welke plaatselijk en regionaal aan de gang is; maar ook in de vorm van het opvangen, doorgeven en verbinden van plaatselijke initiatieven welke ook elders van belang kunnen zijn.

De raad ziet verder een belangrijke taak in het bevorderen van de gezamenlijke studie, bezinning en aktie, welke zich op vele terreinen voltrekken. Hij hoopt de reeds bestaande vormen van oecumenische samenwerking te bevorderen en mee te helpen tot het ontsluiten van nog niet in samenwerking betrokken gebieden.

Het is duidelijk, dat wij niet alleen als kerkverband, maar ook als plaatselijke kerken met de aktiviteit van de raad te maken zullen krijgen.

Uw vergadering staat voor een belangrijke beslissing. De Geref. Kerken zijn als lid tot de raad toegetroten. De preambule kan voor deze kerken gelden, indien duidelijk blijkt, dat deze positief gedragen wordt door de overtuiging, dat geloof in Jezus Christus als Hoofd der kerk en Heer der wereld, naar Filipp. 2 de erkenning insluit van al de praedicaten, die Hem in de basis-formule van de wereldraad worden toegekend. Deze kerken geven aan die basis-formule als grondslag de voorkeur, met name in zijn in New Delhi 1961 gewijzigde vorm. Men achtte het echter mogelijk, dat dit de toetreding van de Chr. Gereformeerde Kerken moeilijker zou maken.

Volgens het aanvaarde statuut heeft de raad inzonderheid tot taak:

- het beraad over en het gestalte geven aan de samenwerking en eenheid van de kerken in getuigenis en dienst door het initiatief te nemen tot en het bevorderen van al datgene wat alle of een deel van de kerken, die aan de raad deelnemen, gezamenlijk kunnen doen.
 - de gezamenlijke bezinning op vragen aangaande geloof en leven en het bevorderen van die bezinning in de kerken.
- Ook de preambule spreekt van een in getuigenis en dienst gestalte geven aan de gemeenschap van kerken.

Uit het door deputaten genoemde memorandum blijkt, dat men de gedachte is toegedaan, dat het op de duur zal moeten en kunnen leiden tot stappen in de richting van organische verbondenheid en zelfs tot organisatorische eenheid. Bij voorbaat stelde men daarbij, dat geen

enkele kerk dient te worden uitgesloten, die bereid is een andere kerkgemeenschap niet a priori buiten de gemeenschap der kerken te plaatsen. De deelnemende kerken moeten in elkander tekenen van de ware kerk herkennen en erkennen, dat Christus Zelf in en door deze kerken aan het werk is.

Van de preambule moet gezegd worden, dat deze, algemeen en vaag als ze is, voor ons onaanvaardbaar moet worden geacht als basis voor samenwerking. Men kan haar blijkbaar uitleggen naar eigen inzicht. Naar het uw commissie voorkomt, kunnen onze kerken niet van harte staan achter een getuigenis en dienst, die geen recht doet aan Christus als God en Zaligmaker in de volle schriftuurlijke zin van het woord. Hoe kunnen wij een eenheidsstreven steunen, als er niet voldoende waarborgen zijn, dat het gaat om de ware geestelijke eenheid in Christus? Wat men van ons verwacht, zou ons in strijd brengen met de art. 27-29 N.G.B.

Weliswaar bindt volgens het statuut een in de raad genomen besluit een aan de raad deelnemende kerk niet, indien haar delegatie blijkens een in de notulen vast te leggen verklaring, meent voor dat besluit geen verantwoordelijkheid te kunnen nemen. Deze bepaling helpt ons echter niet verder.

Tegenover de wereldraad van kerken zeggen wij neen. Hier hebben wij hetzelfde op landelijk niveau, hetgeen uit alles blijkt, ook uit de vorm van organisatie.

Op grond van vorenstaande overwegingen ziet uw commissie geen andere mogelijkheid dan uw vergadering te adviseren niet als lid van de Raad der Kerken toe te treden. De Raad woede bericht, dat het voor ons niet mogelijk is ons in te zetten voor de arbeid van de Raad, gezien de verstrekende doelstelling enerzijds en de vage basis-formule anderzijds, zonder enige nadere verklaring en binding. Wij kunnen ons niet stellen achter een getuigenis en dienst, die geen recht doen aan Christus als God en Zaligmaker in de volle schriftuurlijke zin van het woord. Wij kunnen ook ons des gewetenswil niet in alle groeperingen tekenen van de ware kerk herkennen.

Het afwijzen van samenwerking met de Raad der kerken zal onze kerken in het isolement stellen, meer dan voorheen, het meest plaatselijk. Wij behoeven niet op de ontwikkeling der dingen vooruit te lopen, maar de kerkeraden dienen er op bedacht te zijn niet alle vorm van samenwerking der kerken te aanvaarden. Wanneer onttrekking aan de samenwerking noodzakelijk is en zelfs bestaande relaties moeten worden verbroken, dient wel duidelijk gesteld te worden, dat dit is om des gewetens wil.

III. Correspondentie met buitenlandse kerken.

A. De Old en Free Christian Reformed Church in de Verenigde Staten en Canada.

Dankbaar mag geconstateerd worden, dat er een goede relatie is tussen genoemde kerken en de onze, vooral uitkomend in het zenden van afgevaardigden over en weer en wisseling van predikanten. Het contact met de kerken in het vaderland betekent veel voor de jonge emigrantenkerken. De gezondheidstoestand van Ds. C. Noedegraaf te Toronto gaat meer en meer achteruit, volgens de laatste berichten.

Ds. J. Keuning meldt in zijn schriftelijk verslag aan uw vergadering (in het agendum opgenomen onder nr. 9.16), dat hij al de zittingen van de Synode 1967 te Hamilton, Ont. heeft bijgewoond en getuige was van de blijdschap, die er was in verband met het beroepbaarstellen van de eerste kandidaat der kerk, de heer A. Stehouwer. Hij schrijft: de Free Chr. Ref. Church heeft in Canada met veel problemen te worstelen en het is mijn hartelijke overtuiging, dat haar gerechtvaardigd bestaan uw gebed en steun niet kan missen. Hij brengt de hartelijke groeten der broeders over.

B. De Reformed Churches of Australia.

Het is goed te constateren, dat genoemde kerken de correspondentie zoveel mogelijk vorm geven en ons op de hoogte houden van hetgeen in het kerkelijk leven daar omgaat. Het contact met Ds. A. H. Schippers en de afvaardiging van prof. dr. K. Runia heeft het alles nog verlevendigd. De toespraak tot uw vergadering gericht door laatstgenoemde staat ieder ongetwijfeld nog helder voor de geest.

C. De Reformed Churches of New Zealand.

Het contact met deze kerken werd verlevendigd door de afvaardiging van de Rev. Carl J. Reitsma en zijn toespraak gericht tot uw vergadering. Uw commissie had nog persoonlijk contact met hem ter toelichting van de door genoemde kerken aan uw vergadering gezonden brief d.d. 16 oktober 1967 (in het agendum opgenomen onder nr. 9.18).

In deze brief wordt mededeling gedaan van de voorgenomen beperking van volledige correspondentie tot die kerken, waar banden zijn van geografische, historische, financiële aard, of

waarmee een vorm van samenwerking bestaat, zoals voor de arbeid der zending. Hiertoe worden ook onze kerken gerekend.

Men heeft echter ook banden aan andere kerken, die men niet voldoende kent. Het contact hiermee wil men voortaan laten lopen over de Gereformeerde Oecumenische Synode. Uw mening wordt hieromtrent gevraagd.

Uw commissie stelt u voor deputaten voor de eenheid te doen antwoorden, dat bedoeld besluit uwerzijds wordt gerespecteerd.

D. Die Gereformeerde Kerk van Zuid Afrika.

Het contact met deze kerk bewijst waardevol te zijn, met name ook voor de arbeid der zending, zoals door uw deputaten wordt opgemerkt. Het feit, dat Prof. Helberg in de gelegenheid was enige zittingen van de generale synode bij te wonen en haar toe te spreken, heeft de oederlinge band gesterkt.

E. Igreja Evangelica Reformada no Brasil.

Het zal nuttig zijn het contact met deze kerk te verlevendigen, althans te proberen dit te doen. Uw commissie adviseert de acta uwer Synode toe te zenden. Bij navraag bleek, dat er een contact is via Ds. J. C. Maris en dat er contact geweest is via de Gereformeerde Oecumenische Synode.

F. De Free Church of Scotland.

Het goede contact met deze kerk moet op prijs worden gesteld. Het was een vreugde Rev. John R. Aitken als afgevaardigde ter Generale Synode te zien en te luisteren naar zijn boodschap. Bij zijn terugkeer sprak hij zijn dankbaarheid uit voor zijn verblijf hier en het contact met de broeders.

G. De Chr. Reformed Church U.S.A.

Met verheuging heeft de commissie kennis genomen van de brief van deze kerk, d.d. 9 augustus 1968, meldend het besluit van haar Synode om de uitspraken van Utrecht, in 1908 door de Chr. Ref. Church aanvaard, niet langer de status te doen hebben van een bindende leerstelling uitspraak binnen de eigen kerk. Het komt uw commissie voor, dat Ds. B. Nederlof de gelegenheid moet hebben de groeten over te brengen van de Synode der Chr. Ref. Church, met welke kerk wij contact hebben. Het zal ook goed zijn een persoonlijke toelichting van Ds. Nederlof te ontvangen om ons een oordeel te kunnen vormen over de achtergronden van bedoeld besluit.

H. De Reformed Church in Japan.

Het is stellig een goede gedachte geweest van uw deputaten om genoemde kerk te schrijven ter gelegenheid van haar 20-jarig bestaan en nadere informatie te vragen omtrent deze kerk. Het antwoord hierop moet worden afgewacht.

IV. Gereformeerde Oecumenische Synode.

V. Internationale Raad van Christelijke Kerken.

Zie aanvullend rapport van commissie V (bijlage LXVIII).

VI. Rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging der kerken.

B. Samensprekingen met het moderamen van de Geref. Kerken.

Uw commissie ziet geen reden om op het door deputaten gerapporteerde uitvoerig in te gaan. Het overleg betrof allereerst informatie omtrent de op te richten Raad van Kerken in Nederland. Deze informatie kwam helaas achteraf. De in 1962 benoemde waarnemers hebben daarom als zodanig niet kunnen dienen. Jammer is het, dat door een misverstand terzake diende stukken niet aan deputaten voor de eenheid der Geref. belijders zijn gezonden.

Voor verdere bemadering van de zaak betreffende de Raad van Kerken moge verwezen worden naar het rapport van laatstgenoemde deputaten en de daarbij door uw commissie gegeven beoordeling.

Wat de Gereformeerde Oecumenische Synode betreft, de behartiging van de arbeid daarvoor is aan de deputaten voor de eenheid opgedragen. Ook hier moge verwezen worden naar deputatenrapport en commissierapport terzake.

Wat de onderlinge verhouding tussen de Geref. Kerken en de onze betreft, bracht het door het moderamen der Geref. Kerken genoemde geen nieuwe gezichtspunten. Het zij uw com-

missie vergund ook wat dit betreft, te verwijzen naar het deputatenrapport en het commissie-rapport terzake.

VII Brief Aartsbisdom Utrecht en Generale Synode van de Ned. Herv. Kerk d.d. 26 oktober 1967, gericht aan prof. dr. J. van Genderen en diens antwoord d.d. 4 december 1967.

Prof. dr. J. van Genderen maakte deel uit van een Rooms Katholieke-Reformatische gespreksgroep inzake de doopskerken. Hij verstreekte een rapport, dat aan de Generale Synode 1965/1966 werd voorgelegd als bijlage bij het rapport van deputaten voor de vertegenwoordiging der kerken.

Men wil de arbeid van bedoelde gespreksgroep voortzetten en met name spreken over het gemengde huwelijk en de kerkelijke bevestiging en inzegening c.q. kerkelijke sluiting van dit huwelijk.

Prof. Van Genderen antwoordde geen gelegenheid te hebben gehad om met deputaten te spreken over de vraag of en hoe aan deze uitnodiging voldaan moet worden. Hij gaf als zijn indruk te kennen, dat de Chr. Geref. Kerken niet verder bij de besprekingen vertegenwoordigd zullen zijn. Indien wel, dan zou hij voor bericht zorgen. Hij verzocht de commissie hierop niet te wachten.

Het komt uw commissie voor, dat er voor ons als kerken geen aanleiding bestaat om met de Rooms Katholieke Kerk te spreken. Het gesprek dat er geweest is over de doopskerken hield verband met een speciaal geval, waarin de Ned. Herv. Kerk contact had met de R.K. Kerk. Men wilde in het gezamenlijk overleg een paar Geref. theologen betrekken.

Onzerzijds bestaat er, voorzover uw commissie kan zien, geen behoefte aan een wederzijdse doopskerken. Onze kerkorde geeft een duidelijke lijn. Prof. Van Genderen heeft die in zijn rapport aangegeven.

Ook aan een overleg betreffende het gemengde huwelijk bestaat, dunkt uw commissie, geen behoefte, daar een dergelijk huwelijk in onze kringen niet raadzaam wordt geacht en niet licht zal worden aanbevolen. Het lijkt overbodig alsnog bericht aan genoemde kerken te zenden, gezien wat prof. van Genderen antwoordde.

VIII Rapport betreffende art. 36 N.G.B.

Deputaten hadden als opdracht na te gaan hoe op een duidelijke wijze tot uitdrukking kan worden gebracht wat in de conclusies van 1928 een gewichtig gedeelte (Acta, bijlage Oc, conclusie C, en art. 70) en in de richtlijnen van 1962 een gewichtig beginsel (Acta, art. 184) genoemd is.

Deputaten komen niet met een gezamenlijk rapport, maar met 3 rapporten. Deputaat Slagboom heeft er van afgezien een eigen formulering te geven. Hij geeft er de voorkeur aan de huidige tekst te handhaven.

Uw commissie acht het voorstel van deputaat van Dalen geen verbetering. Het legt teveel de nadruk op het subjectieve van de onderdaan en stelt als directe taak van de overheid de bevordering van Gods koninkrijk.

De aanduiding „zonder de consciëntien geweld aan te doen” stelt naar het oordeel van uw commissie niet voldoende beperking.

Uw commissie geeft aan de formulering van de deputaten Biesma en Verplanke de voorkeur. Deze biedt een verbetering van de tekst. Hier spreekt meer het objectieve van de overheidstaak. De invoeging van de woorden „te bevorderen, dat het volk leeft naar de eis van Gods wet” acht uw commissie juist. Dit houdt echter h.i. niet in, dat de aanduiding „in onderwerping aan de wet Gods” kan vervallen. De overheid is evengoed als de onderdaan gebonden aan de eis van Gods wet.

Het releveren in het kort van de geschiedenis, die aan de verlening van de opdracht aan deputaten voorafging, is verhelderend.

Uw commissie stelt uw vergadering voor de door deputaten Biesma en Verplanke gegeven formulering te aanvaarden, met handhaving van de woorden „in onderwerping aan de wet Gods”.

De Geref. Kerken en de Geref. Oecumenische Synode dienen hieromtrent te worden geïnformeerd.

Resumerend stelt uw commissie aan de synode voor:

1. de handelingen van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken, zoals beschreven in hun rapport nr. 8.12 sub I, II, en III goed te keuren;
2. op de Generale Synode der Geref. Kerken (Vrijgemaakt) een dringend beroep te doen om het bestaande contact te bestendigen en tot nader overleg door middel van deputaten te

besluiten, gezien het hoge belang van de zaak; deze synode te verzoeken het niet direct kennisgeven per brief van het besluit van de Generale Synode 1965/1966 te willen exuseren;

3. wat de verhouding tot de Geref. Kerken (Synodaal) betreft deputaten opnieuw te machtigen naar bevind van zaken te handelen, daarbij uitgaande van het voorgestane om te komen tot een zekere waardering van het gezamenlijk overleg;
4. uit te spreken, dat de arbeid van het Contactorgaan van de Geref. Gezindte gewaardeerd wordt en dat met volle belangstelling de verdere ontwikkeling wordt gevolgd, alsmede deputaten opdracht te geven deze arbeid ook verder zoveel mogelijk te stimuleren en te behartigen;
5. op grond van de gegeven overwegingen niet als lid van de Raad der Kerken toe te treden en de Raad hiervan kennis te geven met opgaf van redenen;
6. deputaten op te dragen de Reformed Churches of New Zealand te berichten, dat haar besluit betreffende de correspondentie met andere kerken uwerzijds wordt gerespecteerd;
7. het contact met de Igreja Evangelica Reformada no Brasil te verlevendigen door o.m. de Acta dezer Synode te doen toezenden;
8. Dr. B. Nederlof als vertegenwoordiger van de Chr. Ref. Church U.S.A. te ontvangen voor het overbrengen van de groeten van de Synode dezer kerk en hem te verzoeken het door de Synode genomen besluit betreffende „1908” te willen toelichten;
9. ter vervulling van de vacatures deputaten te benoemen;
10. de handelingen van deputaten voor de vertegenwoordiging der kerken, zoals beschreven in hun rapport nr. 8.13 sub B goed te keuren;
11. wat art. 36 N.G.B. betreft de door deputaten Biesma en Verplanke gegeven formulering als voorlopige te aanvaarden, met handhaving van de woorden „in onderwerping aan de wet Gods” en de Geref. Kerken en de Geref. Oecumenische Synode hieromtrent te informeren.

G. Bilkes, rapporteur.

BIJLAGE LII

Art. 132, 135, 177.

BRIEF VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND.

scriba ds. J. F. Heij
scriba II ds. D. Vreugdenhil
telefoon 03490 - 1 54 11
Amersfoort

Aan de eerstkomende generale synode
van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Amersfoort, 19 oktober 1967.

Welverwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samengekomen te Amersfoort-West op 4 april 1967, heeft kennis genomen van het rapport van de deputaten voor samenspreking met deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken, benoemd door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/1965.

Uit dat rapport blijkt dat uw deputaten voor „de eenheid van de geref. belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken”, benoemd door uw generale synode van Apeldoorn 1965/1966, aan onze bovengenoemde deputaten mededeling hebben gedaan van uw besluit inzake de verhouding tussen de Christelijke Geref. Kerken en de Gereformeerde Kerken.

Blijkens de tekst van dat besluit zou er aan de generale synode van de Geref. Kerken een brief worden geschreven, maar de generale synode van Amersfoort-West 1967 heeft geen brief ontvangen.

De synode spreekt hierover haar bevreemding uit, temeer waar in het besluit van uw synode vermeld staat, „dat zij getroffen werd door de wijze waarop een beroep werd gedaan op het hart van de synode”.

In bovengenoemd besluit van 1965/1966 deed uw generale synode deze constatering: „dat in de gehouden samensprekingen tussen deputaten, enerzijds het contact van de Chr. Geref. Kerken met andere kerken en in het bijzonder de aansluiting bij de G.O.S., anderzijds bepaalde gebeur-

tenissen in de Gereformeerde Kerken belemmeringen in de toenadering tussen deputaten bleken te zijn en veroorzaking in onze kerken hebben veroorzaakt;

dat naar de mening van de generale synode de verschillen ten aanzien van de toewijding des heils en de hantering van het gereformeerd belijden omtrent de kerk de bediening des Woords en de tuchttoefening in de kerken raken en dat daarom deze verschillen voor een vereniging tussen de kerken dienen te worden weggenomen";

en werd aan de door die synode daartoe benoemde deputaten opgedragen:

„wegen te zoeken die tot wegneming van de geconstateerde verschillen kunnen leiden“.

Dat besluit mag worden aangemerkt als antwoord op de brief die de generale synode van Rotterdam-Delfshaven d.d. 5 februari 1965 zond, in het gemelde besluit ook genoemd.

Doch nu moet treffen dat het genoemde besluit geen rechtstreeks antwoord is op die brief.

De synode van de Geref. Kerken had namelijk in haar brief de volgende vraag gesteld:

„Maar, broeders, behoren deze (verschillen) eerst weggenomen te worden voordat de Christelijke Geref. Kerken en de Geref. Kerken elkander zullen gaan vinden in een wederzijds gegeven uitspraak, dat zij naar de roeping Gods in eenheid van samenleven zijn Woord dienen te bewaren?“

Daarbij was dit verzoek gevoegd:

„Indien uw vergadering na kennisname en overweging van wat dezerzijds in besluit en brief gesteld is, toch tot de slotsom zou komen, dat zij moet blijven bij hetgeen de synode van 1962 heeft uitgesproken, hetgeen in zich sluit, dat bepaalde verschillen moeten worden weggenomen, zo zal het voor het recht beoordelen van de verhouding tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken noodzakelijk zijn dat zij duidelijk aangeeft op welke grond verschillen als een beletsel om tot eenheid te komen moeten gelden“.

Op welk verzoek nogmaals een vraag volgde:

„Uw synode van 1962 heeft zich uitdrukkelijk gegrond op de schriftuurlijke roeping tot eenheid, conform de Acte van Afscheiding en Wederkering. Wanneer ook uw vergadering van deze roeping uitgaat, waarin zou dan de grond gelegen kunnen zijn voor een uitspraak, dat verschillen moeten worden weggenomen, voordat een generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken een uitspraak zou kunnen doen in de zin als thans bij herhaling door een synode van de Geref. Kerken wordt gevraagd.“

Het geheel van de genoemde brief stond onder de kracht van een appél:

„Daarom doet de synode van de Geref. Kerken een ernstig beroep op uw vergadering, om toch niet langer de verschillen aan te merken als beletsel tot eenheid“.

Uw vergadering zal het verstaan hoe teleurstellend het besluit van uw synode van 1965/1966 voor de generale synode van Amersfoort-West wel is. Uw synode van 1965/1966 heeft immers het oordeel van uw synode van 1962 met betrekking tot de „verschillen“ niet alleen bevestigd, maar ook versterkt.

Laatstgenoemde verklaarde dienaangaande:

„dat er verschillen zijn gebleken met name ten aanzien van de toewijding des heils en met betrekking tot de hantering van het gereformeerd belijden omtrent de kerk“.

en uw synode van 1965/1966 voegde daaraan toe, dat die verschillen „de bediening des Woords en de tuchttoefening in de kerk raken“.

De vraag van de generale synode van Rotterdam-Delfshaven, op welke grond de bedoelde verschillen als beletsel om tot eenheid te komen moeten gelden en waarin de grond zou kunnen gelegen zijn van een uitspraak, dat de verschillen moeten worden weggenomen, voordat de Christelijke Gereformeerde Kerken zouden uitspreken met de Gereformeerde Kerken tot eenheid van samenleven te kunnen komen, blijft echter geheel onbeantwoord.

Evenmin geeft het genoemde besluit van uw synode te kennen, op welke wijze de genoemde verschillen hun effect hebben in de bediening des Woords en in de tuchttoefening in de kerken en waarom dat effect zodanig zou zijn, dat ze een beletsel voor eenheid vormen. Ook de na uw synode van 1965/1966 tussen betrokken deputaten gevoerde correspondentie heeft niet het door onze synode van 1964/1965 gewenste antwoord gebracht.

De synode acht het daarom noodzakelijk met betrekking tot de „verschillen“ tot duidelijke uitspraken te komen. Van haar kant stelt zij dan ook het navolgende.

Zij sprekt bij dezen tegenover uw vergadering uit, dat na de vele samsprekingen, die vele jaren in beslag genomen hebben, de posities en verschillen duidelijker zijn geworden.

Wat de toewijding des heils betreft, is aan de synode uit de rapporten van de besprekingen tussen wederzijdse deputaten niet gebleken, dat het verschil daaromtrent niet binnen het raam der belijdenis zou gelegen zijn.

De synode ziet, tenzij uw vergadering haar uit de Schrift en belijdenis van het tegendeel overtuigt, genoemd verschil als binnen het raam der belijdenis gelegen.

Vandaar dat de synode uw vergadering het dringend verzoek doet zich in gelijke zin uit te spreken.

Mocht uw vergadering deze door ons vurig begeerde uitspraak doen, dan zou met vreugde de schriftuurlijke eenheid in dezen geconstateerd mogen worden, al bleef er dan een nuance. En dan zou dat ook de weg helpen banen om inzake het tweede verschil tot confessionele eenheid te komen.

Het tweede, door generale synoden bij herhaling genoemde verschil betreft „de hantering van het belijden omtrent de Kerk“. Daaromtrent wil de generale synode van Amersfoort-West het navolgende aan uw vergadering voorleggen. Van harte stemt zij in met hetgeen eertijds in een door uw synode van 1937 aanvaard rapport is geschreven over de handhaving van de artikelen 27-29 N.G.B., zoals dat ook in de Afscheiding van 1834 en daarna is geschied. Van een „pluriformiteitsleer“ is in genoemd rapport niets te bespeuren.

Uit de samsprekingen tussen wederzijdse deputaten in de achter ons liggende jaren is gebleken, dat uw deputaten thans — naar zij opmerkten — noodgedwongen de pluriformiteits-idee aanvaardden. Om die reden willen zij b.v. de zich noemende gereformeerde kerken wel dwalende kerken noemen, maar nog geen valse kerken naar artikel 29 N.G.B. De openbaringsvorm van de kerk van Christus zou niet alleen in de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken maar ook bij de zich noemende Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Gemeenten zijn te zoeken. Vandaar dat uw deputaten van oordeel zijn, dat de Christelijke Gereformeerde Kerken bereid moeten zijn „met elke kerk, die het bloed van de Christus handhaaft en het Woord van God in zijn gezag erkent“, te spreken.

Deze „pluriformiteitsidee“ blijkt intussen hoe langer hoe meer de houding van de Christelijke Gereformeerde Kerken tegenover en haar contact met andere kerken te bepalen.

Niet alleen is er samenwerking met andere kerken in evangelisatie en andere activiteiten, maar ook is er gekomen een toetreding van de Christelijke Gereformeerde Kerken tot de Internationale Raad van Christelijke Kerken (I.C.C.C.) en de Gereformeerde Oecumenische Synode (G.O.S.).

Over onze bezwaren tegen dit alles is door wederzijdse deputaten menigmaal en grondig gesproken. Er is hier immers een zeer grote moeilijkheid. De besluiten van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Geref. Kerken staan in deze zaak tegenover elkaar. De eerstgenoemde kerken besloten tot de G.O.S. toe te treden teneinde haar profetische roeping te kunnen vervullen en aan de geref. belijdenis trouw te blijven, maar de laatstgenoemde kerken oordeelden om dezelfde redenen niet te mogen toetreden.

Reeds heeft de synode onzer kerken van 1948 gemotiveerd de G.O.S. afgewezen. Zij overwoog o.a. dat „er geen „oecumenisch kerkverband“ mogelijk is tussen „kerken“, die in hun eigen land niet in één verband leven“. Bovendien achtte zij het verzoek tot deelneming aan de G.O.S. (in casu die van 1949) onaanvaardbaar, wijl:

- de grondslag, die voor de „oecumenische synoden“ gesteld is door de z.g.n. „Eerste Oecumenische Synode“, wegens de tegenstrijdigheden in de opgesomde belijdenisschriften, de onze niet kan zijn;
- een vergadering, waarin de prae-adviseurs vanwege hun aantal en plaats een zodanige overheersende positie innemen als uit de acta van de z.g.n. „Eerste Oec. Synode“ blijkt, en, gezien de uitnodiging, ook op de z.g.n. „Oecumenische Synode“ te Amsterdam het geval zal zijn, niet meer een vergadering van afgevaardigden van kerken kan worden genoemd;
- de uitnodiging oneerlijk is, daar verwacht wordt dat ambtsdragers die eerst in Nederland in Christus' naam zijn afgezet, thans desondanks als leden en prae-adviseurs aan een tafel zouden kunnen en mogen plaats nemen met degenen, die hen hebben gewonnen, waarmee zou gesuggereerd zijn, dat degenen, die in een bepaald land onwaardig zijn om de kerk van Christus te helpen vergaderen en beschuldigd zijn haar te verscheuren, thans openlijk bekwaaam en goedwillig zouden mogen worden geacht om de kerk van Christus over heel de wereld te dienen en te bouwen;
- de uitnodiging ook oneerlijk is, omdat de in Grand Rapids op de z.g.n. „Eerste Oecumenische Synode“ bijeen geweest zijnde afgevaardigden uit Amerika en Afrika door hun beslissing t.a.v. „de kerkelijke moeilijkheden in Nederland de aan Schrift en belijdenis en kerkenordening getrouwe gebleven Gereformeerde Kerken in Nederland lichtelijk en onverhoed veroordeeld hebben“;
- de bereiking van het doel, dat voor de z.g.n. „Oecumenische Synoden“ gesteld wordt, n.l. „handhaving van de zuiverheid van - en de reformatie in leer en leven“, in allereerste instantie afhankelijk is van gehoorzame en getrouwe Woordbediening in de plaatselijke kerken, waar ook ter wereld, van welke gehoorzame en getrouwe Woordbediening de ons uitnodigende kerken zijn afgeweken“.

Afgedacht van de vraag of de kerken van Christus geroepen worden dergelijke wereldorganisaties van kerken en oecumenische kerkverbanden te stichten, is het concrete berwaar van de Geref. Kerken, dat in organisaties als de I.C.C.C. en G.O.S., kerken in contactbeoefening en samenwerkingsverband bijeen komen, die de Schriften niet geheel aanvaardden en de gereformeerde belijdenis niet handhaven, zoals b.v. de Baptisten in de I.C.C.C. en de zich noemende gereformeerde kerken in de G.O.S. Dat is naar de overtuiging van de Gereformeerde Kerken niet in overeenstemming met de waarheid Gods en de waarachtigheid van het gereformeerde belijden. Op die manier woedt in eigen kerken aan een onschriftuurlijk oecumenisme doortocht verleend. De boven aangeduide „pluriformiteitsidee" leidt in de praktijk op wegen, die tenslotte van het gereformeerde belijden afvoeren. De Christelijke Gereformeerde Kerken bevinden zich immers in de G.O.S. samen op weg met de zich noemende gereformeerde kerken, die naar het oordeel van eerstgenoemde kerken zich vervreemden van de gereformeerde belijdenis (Acta van de generale synode van de Chr. Geref. Kerken 1965/1966, blz. 155, 345/6).

De generale synode van Amersfoort-West wil dan ook duidelijk stellen, dat in bedoeld oecumenisme, in casu het lidmaatschap van de I.C.C.C. en G.O.S. voor haar op de weg naar eenheid met de Christelijke Gereformeerde Kerken een struikelblok ligt. Vandaar dat de synode een dringend beroep op uw vergadering doet, niet alleen zich daarop opnieuw te bezinnen, maar ook uit te spreken dat de Christelijke Gereformeerde Kerken bereid zijn genoemde lidmaatschappen te beëindigen.

Het zou voor de Gereformeerde Kerken een grote vreugde zijn, wanneer uw vergadering kon besluiten aan bovengenoemde verzoeken te voldoen. Dan zou het ook alle zin hebben wederzijds deputaten te benoemen teneinde concreet de weg aan te wijzen, die tot vereniging der kerken leidt. Wanneer uw vergadering onverhoopt mocht besluiten aan genoemde tweeledig appél geen gevolg te geven, zou ook samenspreking van wederzijdse deputaten geen zin meer hebben.

Dan zou een volgende generale synode van de Gereformeerde Kerken alleen maar kunnen constateren dat de jarenlange contactoefening daarmee helaas is beëindigd.

De synode behoeft uw vergadering na de gevoerde correspondentie en de gehouden samensprekingen wel niet te zeggen, hoe grote smart het voor de Gereformeerde Kerken zou zijn, wanneer uw vergadering beide verzoeken zou afwijzen.

Het zou immers betekenen dat al de arbeid van jaren in deze tenslotte toch onvruchtbaar zou zijn gebleken.

In de overtuiging dat alleen door bondige besluiten van uw vergadering een weg kan worden geopend, die tot daadwerkelijke eenheid voert, heeft de synode met het bovenstaande haar oordeel concreet willen aangeven.

Zij is van oordeel dat wij anders niet verder kunnen komen.

De synode wil deze brief niet beëindigen, alvorens nog met een enkel woord te zijn ingegaan op deze zinsede in het besluit van de generale synode van Apeldoorn 1965/1966, waarin staat, dat „bepaalde gebeurtenissen in de Geref. Kerken belemmeringen in de toenadering tussen deputaten bleken te zijn en verontrusting in onze kerken hebben veroorzaakt".

Het kan u duidelijk zijn, dat die „bepaalde gebeurtenissen" in onze kerken verband houden met de strijd voor de bewaring van het Woord van God en de handhaving van de belijdenis, die op dat Woord gegrond is.

Tot de strijd roept de HERE zijn kerk toch altijd?

De synode besluit met de bede, dat de Geest van God, Die gegeven is aan het Hoofd van de Chr. kerk om ons Hem en al zijn weldaden deelachtig te maken, ons te troosten en eeuwig bij ons te blijven, Uw en onze kerken moge verblijden door besluiten uwerzijds, die de schriftuurlijke eenheid van samenleven in de boven aangegeven zin dichterbij brengen.

Daartoe zullen onze gebeden blijven opgaan.

Met heilbede en broederlijke groet
namens de synode,

D. Deddens, praeses

D. Vreugdenhil, scriba II

BESLUIT van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland van Amersfoort-West 1967 inzake samenspreking met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland van Amersfoort-West 1967 heeft kennis genomen van:

1. het besluit van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, gehouden te Apeldoorn 1965/1966, inzake haar verhouding tot De Gereformeerde Kerken in Neder-

land, welk besluit via deputaten in haar bezit is gekomen;

2. het rapport van de door de synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/1965 benoemde deputaten voor samenspreking met de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Zij constateert:

1. dat de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, gehouden te Apeldoorn 1965/1966, ook na het ernstig beroep op haar godaan: „om toch niet langer de verschillen aan te merken als beletsel tot eenheid" de uitspraken van de synode van 1962 heeft behandeld, in welke uitspraken wel verklaard werd, dat „het roeping is te staan naar eenheid" maar tevens werd vastgesteld, „dat er verschillen zijn gebleken met name ten aanzien van de toeëigening des heils en met betrekking tot de hantering van het gereformeerde belijden omtrent de kerk", zodat „op grond van de schriftuurlijke roeping tot eenheid" aan de deputaten werd opgedragen „in overleg met de deputaten van de Gereformeerde Kerken wegen te zoeken, die tot wegneming van de geconstateerde verschillen kunnen leiden";
2. dat genoemde synode nu ook heeft vastgesteld, „dat in de gehouden samensprekingen tussen deputaten, enerzijds het contact van de Christelijke Gereformeerde Kerken met andere kerken en in het bijzonder de aansluiting bij de G.O.S.; anderzijds bepaalde gebeurtenissen in de Gereformeerde Kerken belemmeringen in de toenadering tussen deputaten bleken te zijn en verontrusting in onze kerken hebben veroorzaakt";
3. dat zij ten aanzien van de door de synode van 1962 genoemde verschillen nu ook als haar mening heeft uitgesproken, dat deze „de bediening des Woords en de tuchttoefening in de kerken raken" waarom „deze verschillen voor een vereniging tussen de kerken dienen te worden weggenomen";
4. dat de deputaten van de synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/1965, nadat zij van het onder 1-3 vermelde hadden kennis genomen, aan de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken hebben verzocht „de verschillen zo (te) willen uiteenzetten, dat het ons duidelijk wordt, waarom kerken, die bij Gods Woord en de daarop gegronde belijdenis leven, wel moeten uitspreken dat deze een beletsel vormen om tot eenheid te komen" en ook „te willen aanwijzen wat er veranderd dient te worden", alsmede de vraag hebben gesteld of „in de kerkelijke praktijk de aangenomen belijdenis niet tot haar recht komt";
5. dat de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken bereid waren „nogmaals op (de verschillen) in te gaan" door mondeling hun gevoelen weer te geven, doch tevens erop wezen, dat hun mening „nog niet die van onze kerken" is en zich bezorgd toonden, dat de „verhouding tussen Uw en onze kerken..... dan op deputaten-niveau (wordt) gefixeerd";
6. dat de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken 1962 het besluit heeft genomen deel te nemen aan de Gereformeerde Oecumenische Synode, aan welk besluit reeds toetreding tot de I.C.C.C. in 1950 was voorafgegaan.

De synode overweegt:

1. dat de synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/1965 heeft uitgesproken „dat nu de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken van Haarlem-Santpoort 1962 als haar oordeel heeft te kennen gegeven dat de Gereformeerde Kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis als daarop gegrond, en het daarom roeping is te staan naar eenheid", te meer moet worden vastgehouden aan hetgeen de generale synode van Assen 1961 heeft uitgesproken, „dat, waar het roeping der kerk is het Woord te bewaren, de Christelijke Gereformeerde en de Gereformeerde Kerken zich blijken de Acte van Afscheiding of Wederkring voor de eis gesteld zien, zulks in eenheid van samenleven te doen";
2. dat de synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/1965 bij haar verzoek, ingeval de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken van 1965/1966 de verschillen zou blijven aanmerken als beletsel voor het daadwerkelijk gaan betreden van de weg naar de eenheid, de grond daarvoor aan te geven, voor de vraag stond of het noemen van verschillen terzake van stukken der leer die in de belijdenis zijn vervat, betekent dat de inhoud der belijdenis zelf in het geding is dan wel of er sprake moet zijn van een verschil, dat geen beslissende betekenis mag hebben met betrekking tot de zaak der eenheid, aangezien de eenheid van samenleven wederzijds bepaald wordt en dient te worden door de formuleren van enigheid als op de Schrift gegrond en die alleen;
3. dat de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken 1965/1966 als haar mening uitgesproken heeft, dat de verschillen de bediening des Woords en de tuchttoefening in de kerken raken, maar daarmee nog niet heeft aangegeven waarom het voor kerken, die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde

belijdenis als daarop gegrond, noodzakelijk is die verschillen als een beletsel van eenheid aan te merken en wegneming daarvan als voorwaarde te stellen;

4. dat de opdracht van de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken 1965/1966 aan haar deputaten om met deputaten van de Gereformeerde Kerken wegen te zoeken die tot wegneming van de verschillen kunnen leiden, zonder dat de synode zelf aanwijst wat in de praktijk van het kerkelijk leven veranderen moet alsmede waarom die verandering moet plaats vinden, het zwaartepunt in de verhouding van de beide kerkverbanden verlegt van haar meeste kerkelijke vergadering naar het overleg van de deputaten;
5. dat reeds gebleken is, dat onder de in 3 en 4 genoemde omstandigheden deputaten-overleg de weg naar de eenheid niet kan banen, daar de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken geen antwoord op aan hen naar aanleiding van de synode-uitspraken gestelde vragen konden geven, dat zou kunnen dienen als een uitzetting van het gevoelen der kerken, zoals dat tot uiting komt in de uitspraken, daar de deputaten van de Chr. Geref. Kerken in samensprekingen verklaarden, dat hun mening nog niet de mening van hun kerken is;
6. dat de synode van de Geref. Kerken van Amersfoort 1948 toetreding tot de Geref. Oecumenische Synode gemotiveerd heeft afgewezen, waarbij zij o.a. overwoog dat „er geen oecumenisch kerkverband mogelijk is tussen „kerken“ die in hun eigen land niet in één verband leven“.

De synode is van oordeel:

1. dat uit de rapporten van de bespreking tussen de wederzijdse deputaten niet gebleken is, dat het door de synode van de Chr. Geref. Kerken 1962 genoemde verschil ten aanzien van de toefigening des heils niet binnen het raam van de belijdenis zou gelegen zijn en dat daarom dit verschil niet mag worden aangemerkt als een beletsel om tot eenheid te komen;
2. dat met betrekking tot het tweede door de synode van de Chr. Geref. Kerken 1962 genoemde verschil, namelijk de haistering van het gereformeerd belijden omtrent de kerk, duidelijker dan voorheen is gebleken, dat dit samenhangt met een in de Chr. Geref. Kerken zich openbarend oecumenistisch streven, dat niet in overeenstemming is met het Woord van God en de daarop gegronde belijdenis in de art. 27-29 der Nederlandse Geloofsbelijdenis;
3. dat zowel het besluit van de synode van de Chr. Geref. Kerken 1962, om deel te nemen aan de Geref. Oecumenische synode (G.O.S.) als ook de toetreding van de Chr. Geref. Kerken tot de Internationale Raad van Christelijke Kerken (I.C.C.C.) een struikelblok vormen om tot vereniging met de Geref. Kerken in Nederland te komen;
4. dat in het huidige stadium van de besprekingen geen plaats meer behoeft gegeven te worden aan deputaten-overleg, aangezien deputaten in de loop der jaren al vele dingen met elkaar doorgesproken hebben en bovendien deputaten van de synode van de Chr. Geref. Kerken 1965/1966 zich ervan onthouden hebben een schriftelijke uitzetting te geven van wat hun kerken in meeste vergadering op het oog hebben, als zij van verschillen spreken en opmerken, dat hun mening nog niet die van de kerken is.

De synode besluit:

1. aan de deputaten van de synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/1965 voor samenspreking met deputaten van de Chr. Geref. Kerken dank te zeggen voor hun arbeid en hun decharge te verlenen van hun opdracht en geen nieuwe deputaten te benoemen;
2. aan de eerstkomende generale synode van de Chr. Geref. Kerken deze uitspraak te doen toekomen en een brief te zenden als hierbij is ingestoten.

Voor de generale synode
bovengenoemd
D. Vreugdenhil, scriba II.

BIJLAGE LIII Art. 146.

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET ANTWOORD AAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND INZAKE ART. 36 VAN DE NEDERLANDSE GELOOFSBELIJDENIS.

Deputaten, ingesteld ter Generale Synode van Zwolle/Apeldoorn 1965/1966 met de opdracht na te gaan hoe op een duidelijke wijze tot uitdrukking kan worden gebracht wat in de

conclusies van 1928 een gewichtig gedeelte en in de richtlijnen van 1962 een gewichtig beginsel genoemd is (Acta, art. 188), hebben zich in een drietal vergaderingen met deze opdracht bezig gehouden. Helaas moest Prof. Mr. Th. A. Versteeg nog vóór deputaten hun arbeid aanvingen, mededelen, dat zijn gezondheidstoestand hem niet toeliet aan de werkzaamheden van deputaten deel te nemen.

Deputaten zijn er tot hun leedwezen niet in geslaagd tot een gezamenlijk rapport te komen, weshalve U hieronder achtereenvolgens gelieve aan te treffen een rapport van de deputaten Ds. D. Biesma en Dr. C. J. Verplanke (bijlage I), een rapport van deputaat J. van Dalen (bijlage II) en een rapport van deputaat Ds. D. Slagboom (bijlage III).

Deputaten delen U ten slotte mede, dat zij aan het door de Generale Synode van Zwolle/Apeldoorn 1965/1966 in hun handen geleide verzoek van de Gereformeerde Oecumenische Synode, geïnformeerd te worden inzake de herziening van art. 36 N.G.B., hebben voldaan door op 16 oktober 1967 de Gereformeerde Oecumenische Synode van Amsterdam 1968 in kennis te stellen van de betreffende besluiten der Generale Synodes van Haarlem-Santpoort 1962 (Acta, art. 184) en van Zwolle/Apeldoorn 1965/1966 (Acta, art. 188) en van het feit, dat deputaten inmiddels hun taak hebben beëindigd en, in afwachting van Uw beslissing, geen verdere mededelingen kunnen doen.

D. Biesma, voorzitter
C. J. Verplanke, secretaris
J. van Dalen
D. Slagboom

Bijlage I

De deputaten Biesma en Verplanke achten het ter informatie van Uw vergadering gewenst, allereerst in het kort de geschiedenis te releveren, die aan de verlening van hun opdracht voorafging.

Ter Generale Synode van Apeldoorn 1928 diende een gravamen van br. P. Buter te Amsterdam tegen de zinsnede „om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valse godsdienst, om het rijk des antichrists te gronde te werpen“, voorkomende in art. 36 N.G.B. De Synode achtte het gravamen ongegrond, o.m. omdat door de schrapping van bedoelde zinsnede „een gewichtig gedeelte“ zou worden weggenomen (Acta, art. 70 en bijlagen O a-c).

Tegen deze uitspraak tekende Ds. C. van der Zaal beroep aan bij de Generale Synode van Hilversum 1937, die bovendien te behandelen kreeg een instructie van de Particuliere Synode van het Midden, strekkende tot de benoeming ener commissie om te onderzoeken wat art. 36 naar de bedoeling der vaderen eist van de Overheid. Naar aanleiding van een en ander besloot de Synode deputaten te benoemen met de opdracht deze zaak in studie te nemen en de volgende Synode van advies te dienen (Acta, art. 77 en bijlagen XVIII en XVIIIA).

De volgende Synode, die van Apeldoorn 1941, moest constateren, dat deputaten „door omstandigheden“ niet in staat waren geweest een rapport in te dienen (Acta, art. 77). Daarna is de zaak blijven rusten tot de Generale Synode van Rotterdam 1959.

Inmiddels was in een in 1946 in Grand Rapids gehouden bijeenkomst van afgevaardigden van de Gereformeerde Kerken, de Christian Reformed Church of America en Die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika ter voorbereiding van de oprichting ener Gereformeerde Oecumenische Synode ter sprake gekomen een door de laatste beide kerken aan de orde gestelde vraag, in hoeverre art. 36 N.G.B. in overeenstemming was met de Heilige Schrift (Acta, art. 12, 29 en 69). Ter verdere bestudering werd een commissie aangewezen, bestaande uit een viertal leden van de Christian Reformed Church (Acta, art. 111 en blz. 73).

Bedoelde commissie bracht aan de Gereformeerde Oecumenische Synode van Amsterdam 1949 een rapport uit, vergezeld van een exemplaar van het rapport dat deputaten van Die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika aan hun synode van 1949 hadden uitgebracht, en van het rapport dat deputaten der Christian Reformed Church hadden voorgelegd aan hun synode van 1947 (Acta, blz. 13 v.v. 19 v.v. en 36 v.v.). De Gereformeerde Oecumenische Synode sprak naar aanleiding van deze rapporten uit, dat aan een gemeenschappelijke wijziging van de bestreden woorden van art. 36 N.G.B. behoefte bestond (Acta, art. 66 en bijlage IV).

Naar aanleiding van deze uitspraak benoemde de Generale Synode der Gereformeerde Kerken, in 1949 in 's-Gravenhage gehouden, een viertal deputaten om te onderzoeken of er inderdaad gegronde aanleiding bestond in de bestaande tekst van artikel 36 wijziging aan te brengen, en indien deze vraag bevestigend mocht worden beantwoord, na te gaan op welke wijze het aanbeveling verdiende het door de Gereformeerde Oecumenische Synode van Amsterdam 1949 beoogde doel te verwezenlijken (Acta, art. 486). Deze deputaten brachten rapport uit aan de Generale Synode van Rotterdam 1952/1953, hetgeen er toe leidde dat deze uitspraak, dat er

gegronde aanleiding was, de gehele derde volzin van art. 36 te wijzigen en dat bij het met de op basis der N.G.B. staande kerken te voeren overleg de in bijlage IV van dit rapport opgenomen formulering als richtlijn kon dienen (Acta, art. 480).

Deze formulering werd vervolgens o.m. ook aan onze Kerken ter overweging voorgelegd. Als gevolg daarvan besloot de Generale Synode van Rotterdam 1959 deputaten ter bestudering van de vragen met betrekking tot art. 36 te benoemen, mede ter voortzetting van de door de Generale Synode van Hilversum 1957 gevraagde studie (Acta, art. 157 en bijlagen LXX sub A3 en LXXII sub A3b).

Ter Generale Synode van Haarlem-Santpoort 1962 diende het uitvoerig rapport dat deputaten terzake hadden uitgebracht (Acta, bijlagen LXVIII, LXIX en LXX). Naar aanleiding daarvan besloot de Synode deputaten te benoemen voor nader overleg met de Gereformeerde Kerken inzake art. 36, waarbij o.m. als richtlijn diende te worden gebruikt, dat, wanneer de gehele derde volzin van art. 36 zou vervallen, „een gewichtig beginsel” in dit artikel zou worden gemist en dat de wijze waarop dit beginsel in art. 36 onder woorden wordt gebracht, vragen en bedenkingen oproept (Acta, artt. 179 en 184).

Intussen sprak de Gereformeerde Oecumenische Synode van Grand Rapids 1965 uit, dat zij de door de Generale Synode der Gereformeerde Kerken voorgestelde nieuwe formulering van de derde volzin van art. 36 in overeenstemming achtte met de Schriftuurlijke beginselen, en drong zij er bij alle aangesloten kerken die de Confessio Belgica als haar geloofsbelijdenis aanvaardden, op aan, deze formulering te aanvaarden als een herziening of als een nadere verklaring van art. 36 (Acta, art. 92).

Ter Generale Synode van Zwolle/Apeldoorn 1965/1966 diende het rapport van de ter Generale Synode van Haarlem-Santpoort 1962 ingestelde deputaten. Deze hadden uit het door hen gevoerde overleg met deputaten der Gereformeerde Kerken de indruk gekregen, dat de laatste niet geheel afwijzend stonden tegenover een positieve aanvulling van de voorgestelde nieuwe formulering, doch zij voegden hieraan toe, dat de voorgestelde formulering reeds een zekere sanctie had gekregen, nu zij door de Gereformeerde Oecumenische Synode was aanvaard (Acta, bijlagen LXVIII en LXIX). In verband hiermede besloot de Synode „opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht na te gaan hoe op een duidelijke wijze tot uitdrukking kan worden gebracht wat in de conclusies van 1928 een gewichtig gedeelte en in de richtlijnen van 1962 een gewichtig beginsel genoemd is” (Acta, art. 188).

Vervolgens menen beide deputaten, dat het aanbeveling verdient, nauwkeurig na te gaan, wat in de conclusies van 1928 met „een gewichtig gedeelte” en wat in de richtlijnen van 1962 met „een gewichtig beginsel” is bedoeld.

Uit art. 70 der Acta van 1928 blijkt, dat de Synode slechts de woorden „om te wren en uit te roeien alle afgoderij en valse godsdienst, om het rijk des antichrists te gronde te werpen” een gewichtig gedeelte van art. 36 heeft genoemd. De Synode sprak echter tevens uit, dat de woorden die appelland he. Buter in de plaats van de gehele derde zinsnede zou willen stellen, niet anders zeggen dan onze belijdenis uitsprekt. Zulks hield in dat de Synode inhoudelijk instemde met de door he. Buter voorgestelde formulering ter vervanging van de gehele derde volzin: „En hun ambt is niet alleen acht te nemen en te waken over de politie, maar ook de hand te houden aan de naleving van de Wet der Tien Geboden des Heeren onzes Gods, voor zoverre deze in aanraking komt met het openbare en publieke leven, opdat het Koninkrijk van Jezus Christus bevorderd worde en het rijk van den Antichrist worde afgebroken. Dit alles geschiede, opdat God van een iegelijk geëerd en gediend worde”.

Uit art. 184 der Acta van 1962 blijkt, dat de Synode thans de inhoud van de gehele derde volzin „een gewichtig beginsel” achtte en dat zij dit beginsel aldus heeft samengevat: dat de Overheid binnen de grenzen van haar bevoegdheid de geboden Gods ook waar het de dienst des Heren betreft, heeft te doen eerbiedigen.

Beide deputaten komen tenslotte tot hun conclusie. Zij zijn van oordeel, dat de door de Gereformeerde Kerken voorgestelde formulering in zoverre aan de in 1928 gegeven interpretatie voldoet, dat de bevordering van het Koninkrijk van Jezus Christus en het tegenstaan van het rijk van de Antichrist niet als rechtstreekse overheidstaak wordt gezien, maar als een gevolg van de overheidstaak. Deze overheidstaak is zowel in 1928 als in 1962 omschreven als het de hand te houden aan de naleving (1928) c.q. het doen eerbiedigen (1962) van de geboden Gods. Deze omschrijving bevat een positief element, dat in de overwegend negatieve formulering (iedere belemmering..... weg te nemen), zoals voorgesteld door de Gereformeerde Kerken, wordt gemist. Anderzijds overwogen deze beide deputaten, dat, gelijk in het aan de Synode van 1965/1966 uitgebrachte deputatenrapport terecht is opgemerkt, de voorgestelde formulering al een zekere sanctie heeft verkregen en een eventuele amendement zich dus tot een enkel woord zou moeten beperken, wil zij thans nog kans lopen te worden overgenomen. Bedoelde

deputaten hebben dit doel trachten te bereiken door in de voorgestelde formulering te insereren de (positieve) woorden: (de Overheid heeft) te bevorderen, dat het volk leeft naar de eis van Gods Wet, en voorts (iedere belemmering..... weg te nemen). In verband hiermede konden de woorden „in onderwerping aan de Wet Gods” uit de voorgestelde formulering vervallen. In bijlage IV van dit rapport is de door deze beide deputaten voorgestelde formulering opgenomen.

Ds. D. Biesma
Dr. C. J. Verplanke

Bijlage II

De deputaat Van Dalen heeft ter uitvoering van de verleende opdracht getracht een formulering te ontwerpen, waarbij is uitgegaan van de gedachte dat God de Overheid heeft ingesteld terwille van de komst van Zijn Rijk; dat ze derhalve, als Zijn dienaar, de komst van dat Rijk heeft te bevorderen en heeft tegen te staan de machten die zich tegen dat Rijk verheffen, hetwelk tevens inhoudt dat ze de geboden Gods heeft te doen eerbiedigen; dit alles uitsaard binnen de grenzen van haar bevoegdheid. Bedoelde formulering gelieve U aan te treffen in bijlage IV.

J. van Dalen

Bijlage III

De deputaat Slagboom heeft ter uitvoering van de verleende opdracht getracht ter nadere omschrijving van de bekende volzin uit art. 36 N.G.B. een formulering te ontwerpen, welke zoveel mogelijk zou aansluiten bij de woorden van de door de Gereformeerde Kerken aanbevolen tekst. Deze formulering zou dan dienst kunnen doen als een nadere verklaring, omdat deze deputaat niets voelt voor verandering van de belijdenis, mede op grond van historische overwegingen.

Toen hem echter bleek, dat over bedoelde formulering geen eenstemmigheid was te bereiken met de broeders Ds. Biesma en Dr. Verplanke enerzijds en met broeder Van Dalen anderzijds en hij zich met hun formuleringen niet kon verenigen, heeft hij, teneinde te voorkomen dat Uw vergadering over drie formuleringen (naast de huidige tekst van art. 36 N.G.B. en naast de door de Gereformeerde Kerken aanbevolen tekst) zou moeten oordelen, er van afgezien een eigen formulering in te dienen. Hij wenst derhalve de huidige tekst te handhaven, mede omdat deze voor hem geen vragen of bedenkingen oproept.

Ds. D. Slagboom

Bijlage IV

Aanhef art. 36 N.G.B.

Wij geloven, dat onze goede God, uit oorzaak der verdorvenheid des menselijken geslachts, Koningen, Prinsen en Overheden verordend heeft, willende, dat de wereld geregeerd worde door wetten en politien, opdat de ongebondenheid der mensen bedwongen worde, en het alles met goede ordinarie onder de mensen toega. Tot dat einde heeft Hij de Overheid het zwaard in handen gegeven tot straf der bozen en bescherming der vromen.

Huidige tekst van de derde volzin.

En hun ambt is, niet alleen acht te nemen en te waken over de Politie, maar ook de hand te houden aan de heilige Kerkedienst; om te wren en uit te roeien alle afgoderij, en valse godsdienst, om het rijk des antichrists te gronde te werpen, en het Koninkrijk van Jezus Christus te doen vorderen; het woord des Evangelies overal te doen prediken, opdat God van een iegelijk geëerd en gediend worde, gelijk Hij in zijn Woord gebiedt.

Door de Gereformeerde Kerken aanbevolen tekst.

En aldus geroepen bij te dragen tot de opbouw van een Gode welgevallige samenleving der mensen, heeft de overheid, in onderwerping aan de Wet Gods, zich verre houdende van alle volstrekte machtsufoening, op het aan haar zorg toevertrouwde terrein en met de haar toekomende middelen, iedere belemmering voor de prediking van het Evangelie en voor geheel de heilige dienst van God weg te nemen, opdat het woord des Heren zijn loop hebbe, het Koninkrijk van Jezus Christus voortgang vinde en alle anti-christelijke macht worde tegenstaan.

Voorstel - Biesma/Verplanke.

En aldus geroepen bij te dragen tot de opbouw van een Gode welgevallige samenleving der mensen, heeft de overheid, zich verre houdende van alle volstrekte machtssoefening, op het aan haar zorg toevertrouwde terrein en met de haar toekomende middelen te bevorderen, dat het volk leeft naar de eis van Gods Wet, en voorts iedere belemmering voor de prediking van het Evangelie en voor geheel de heilige dienst van God weg te nemen, opdat het Woord des Heren zijn loop hebbe, het Koninkrijk van Jezus Christus voortgang vinde en alle antichristelijke macht worde tegengestaan.

Voorstel - Van Dalen.

Ook is zij geroepen bij te dragen tot de opbouw van een Gode welgevallige samenleving door, zonder de consciëntie geweld aan te doen, op het aan haar zorg toevertrouwde terrein te bevorderen, dat het volk leeft naar de eis van Gods Wet; iedere belemmering voor de prediking van het Evangelie en voor geheel de heilige dienst van God weg te nemen; het Koninkrijk van Jezus Christus te doen vorderen en alle antichristelijke macht tegen te staan.

BIJLAGE LIV

Art. 147.

RAPPORT III VAN COMMISSIE VII (DOOPSERKENNING).

Ten aanzien van instructie 7.24 moge commissie VII (Kerk en Kerkeede) u het volgende rapport aanbieden.

De Part. Synode van het Noorden verzoekt de uitspraak van de Synode van 1912, „dat de doop door een vrouw bediend, onvoorwaardelijk voor onwettig wordt verklaard“, te laten vervallen. Dit in verband met het besluit van de Generale Synode van 1882, waarin duidelijk aangegeven wordt wat de vereisten zijn voor de erkenning van de doop in andere kerken. Zie K.O. art. 60, sub 1.

Overwegingen.

Het is geen theoretische kwestie, die hier aan de orde is gesteld. In het ressort van de Part. Synode van het Noorden moest een zeer concreet antwoord gegeven worden op de vraag of een doop, door een predikant bediend, geldig is. Gelet op de ontwikkeling in kerkelijk Nederland is het te verwachten, dat dergelijke situaties zich meer zullen voordoen.

De uitspraak van 1912 is niet voor tweërlei uitleg vatbaar. Zij is echter een begrenzing van de uitspraak van 1882, waarin gezegd wordt, dat iemand als gedoopt is te beschouwen zo hij of zij gedoopt is „in of vanwege eene Vergadering van Christenen, door een, door zulk eene Vergadering geroepen en erkend, dienaar des Woords, met water, en in den Naam des Vaders, en des Zoons, en des H. Geestes“.

Er is opgemerkt, dat hier nadrukkelijk gesproken wordt van dienaar des Woords, waardoor vrouwelijke predikanten uitgesloten zouden worden. Dit is echter een misverstand. Prof. Dr. J. van Genderen schrijft in zijn „Rapport inzake de doopserkenning“, dat ter vorige Generale Synode diende: „De normen, die hier (in het besluit van 1882, rap.) aangegeven worden, zijn verantwoord, met dien verstande, dat de aanduiding „door een, door zulk eene Vergadering geroepen en erkend dienaar des Woords“ niet impliceert, dat alleen de doop door een predikant bediend, als geldig wordt beschouwd, maar wel dat de betrokkene een kerkelijke bevoegdheid moet hebben om het sacrament te bedienen“. (Acta Zwolle-Apeldoorn 1965/1966, blz. 121). Deze kerkelijke bevoegdheid is door de Generale Synode van 1882 als noodzakelijke vereiste voor het erkennen van de doop gesteld.

De uitspraak van 1912 als begrenzing van het besluit van 1882 lijkt moeilijk te handhaven. De vraag is immers niet of de Christelijke Gereformeerde Kerken de persoon, die doopte, kunnen erkennen als wettig ambtsdrager, maar of deze in eigen geloofsgemeenschap als zodanig erkend wordt. Prof. Dr. J. van Genderen merkt in zijn eerder genoemd rapport op: „Calvijn zegt in zijn bestrijding van de wederdopers, dat het sacrament niet getaxteerd moet worden naar de hand van hem, die het bedient, maar als naar de hand Gods, van wie het zonder twijfel afkomstig is..... (Institutie IV. 15.16) Gewezen kan nog worden op een bekende uitspraak van Voetius. Hij bespreekt de kwestie of zij, die door een vrouw in de gemeenschap van de R.K. Kerk gedoopt werden, opnieuw gedoopt moeten worden en zegt dan: Er is veel dat niet behoort te

geschieden, dat toch van kracht blijft als het geschied is (Politica Ecclesiastica, I, 1663, p. 634).

In dit licht moet het besluit van 1882 gezien worden en is de uitspraak van 1912 bezwaarlijk te handhaven.

Voorstel.

Uw commissie stelt u daarom voor aan het verzoek in de instructie van de Part. Synode van het Noorden tot uitdrukking gebracht te voldoen, en het volgende uit te spreken:

De Generale Synode overtuigd, dat in het besluit van de Generale Synode van 1882 (K.O. art. 60 sub 1) duidelijk is aangegeven wat de vereisten zijn voor de erkenning van de doop, ontvangen door hen, die tot de Christelijke Gereformeerde Kerken begeren over te komen,

besluit de uitspraak van de Synode van 1912, waarin de doop door een vrouw bediend onvoorwaardelijk voor onwettig wordt verklaard, niet langer van kracht te doen zijn.

P. op den Velde, rapporteur.

BIJLAGE LV (zie ook bijlage XIII)

Art. 151.

RAPPORT VAN COMMISSIE III INZAKE DE STEUNVERLENING AAN DE KERKEN IN DE NIEUWE POLDERS ROND HET IJSELMEER.

Met betrekking tot het aan uw vergadering uitgebrachte rapport van deputaten voor de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer, merkt uw commissie het volgende op:

1. Werkterrein.

Zie bijlage XIII.

2. Zuidelijk Flevoland.

Zie bijlage XIII.

3. Financiën.

De commissie acht het juist, dat kerkeeraad en gemeente van Oostelijk Flevoland financieel streven naar self-supporting. Zij meent, dat de keuze voor versnelde aflossing juist is, omdat de reserve voor de pensioenvoorziening van br. G. Visser grotendeels in de kerkbouw te Dronten is geïnvesteerd en omdat het goed is dat deze gelden zo spoedig mogelijk weer vrijkomen.

Overigens is het de commissie gebleken, dat deputaten volle aandacht hebben voor deze pensioenvoorziening.

De vraag van deputaten voor financiële zaken (zie rapport 8.25, kas 16), of kerkbouw wel tot de taak van deputaten voor de steunverlening aan de kerken in de polders behoort, heeft uw commissie enigszins bevreemd. De commissie vraagt zich af, of het stellen van een dergelijke vraag wel tot de taak van deze deputaten behoort. Naar de mening van de commissie betreft het hier overigens een bijzonder geval, omdat de wijze, waarop steun wordt verleend aan de kerkbouw in de polders, totaal verschilt van de wijze waarop deputaten voor kerkbouwaangelegenheden steun verlenen.

4. Voorstellen.

Uw commissie stelt de synode voor:

- het beleid van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
- opnieuw deputaten te benoemen;
- deputaten op te dragen de nodige maatregelen te treffen, als blijkt dat de ontwikkeling van Zuidelijk Flevoland eenzelfde aanpak vereist als in de andere polders, en in geval intensivering van de arbeid meerdere kosten met zich meebrengt, deputaten mandaat te geven tot verhoging van het streefbedrag;

- d. mocht blijken, dat het werk in Zuidelijk Flevoland meer zal gaan liggen op het terrein van de evangelisatie, dan deputaten op te dragen contact op te nemen met de deputaten voor de landelijke Evangelisatie.

J. Westerink, rapporteur.

BIJLAGE LVI
Art. 73, 152

AANVULLEND RAPPORT COMMISSIE II OVER INSTRUCTIE
7.09: KERK EN RECREATIE.

De commissie, gehoord de bespreking ter synode van haar rapport III, 8.08 en gelet op het feit, dat:

1. de relatie kerk-recreatie meer dan alleen evangelisatorische aspecten heeft,
2. onder recreanten ook leden van eigen kerken begrepen zijn,
3. kerken in de recreatiecentra bij het opvangen van deze recreanten met verschillende problemen te maken krijgen,

stelt u voor een landelijk deputaatschap te benoemen met de opdracht:

- a. zich te bezinnen op de niet-evangelisatorische aspecten van de problematiek kerk-recreatie;
 - b. hierover de kerken desgevraagd van advies te dienen;
- en zo aan instructie 7.09 te voldoen.

De omvang van dit deputaatschap ware in deze periode te stellen op 3 leden, te weten een voorzitter, een secretaris en als derde lid een der generale deputaten voor de evangelisatie; deze laatste met het oog op de raakvlakken tussen beide deputaatschappen.

T. Brienen, rapporteur.

BIJLAGE LVII
Art. 153.

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET BEHEER VAN DE
ALGEMENE KAS TOT STEUN AAN DE KERKEN TEN
BEHOEVE VAN DE VERZORGING VAN EMERITIPREDIKANTEN,
PREDIKANTSWEDUWEN EN -WEZEN NAAR ART. 13 D.K.O.

Deputaten voor het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar artikel 13 D.K.O. hebben de eer u hierbij een rapport aan te bieden betreffende hun werkzaamheden gedurende de jaren 1965-1968.

Samenstelling van het deputaatschap.

Het deputaatschap bestaat momenteel uit de volgende broeders:

Ds. A. C. Noort, secundus J. D. Wisman voor de P. S. van het Noorden;

Ds. J. Keuning, secundus G. den Hertog voor de P.S. van het Oosten;

Ds. J. P. Geels, secundus Ds. A. W. Drechsler voor de P.S. van het Westen;

M. Koolé, secundus A. Terreehorst voor de P.S. van het Zuiden.

Ds. A. C. Noort is voorzitter; het secretariaat berust in handen van Ds. J. P. Geels.

1e Penningmeester is br. J. de Jong; 2e penningmeester br. Drs J. van Nieuwkoop.

Op 8 maart 1966 nam Ds. K. G. van Smeden afscheid van ons deputaatschap wegens zijn emeritering. Niet minder dan 27 jaar was hij voorzitter.

Door vertrek naar Canada is de plaats van Ds. J. Keuning open gekomen.

Verrichte werkzaamheden.

Deputaten vergaderden in de afgelopen periode negen maal. De vergaderingen werden steeds trouw bijgewoond door de 1e penningmeester en vele keren ook door de 2e penningmeester. De 1e penningmeester, br. J. de Jong, bracht elk jaar een financieel overzicht uit. Hij zowel als de 2e penningmeester, Drs. J. van Nieuwkoop adviseerden deputaten op zeer deskundige wijze.

De secretaris onderhield het pastorale contact met de verzorgden.

Financiële gegevens.

De volgende rekeningen geven u een beeld van de financiële gang van zaken over de jaren 1965, 1966 en 1967.

Exploitatier rekeningen over 1965, 1966 en 1967.

Baten	1965	1966	1967
Omslag	f 165.232,99	f 195.436,36	f 232.855,46
Giften	" 4.076,70	" 1.972,30	" 1.075,20
Legaten	" 200,—	" 989,22	" 175,—
Rente	" 5.877,97	" 5.914,61	" 8.372,59
	<u>f 175.387,66</u>	<u>f 204.312,89</u>	<u>f 242.478,25</u>
Lasten			
Uitkeringen	f 162.773,68	f 196.266,—	f 215.660,—
Onkosten	" 1.693,61	" 1.847,33	" 1.566,95
Batig saldo	" 10.920,37	" 6.199,36	" 25.251,30
	<u>f 175.387,66</u>	<u>f 204.312,89</u>	<u>f 242.478,25</u>

Uitkeringen.

Vergelijking van de bovenstaande cijfers toont duidelijk aan dat na het besluit van de Generale Synode 1965/1966 om de uitkeringen aan de emeriti-predikanten en de predikantsweduwen te koppelen aan het aanvaardbaar minimum traktement voor predikanten met 10 dienstjaren, zoals dat jaarlijks door Deputaten voor Financiële Zaken wordt bekend gemaakt, de door de kas betaalde uitkeringen een sterke stijging hebben ondergaan. Bedroegen de uitkeringen over het eerste kwartaal 1965 voor een emeritus-predikant en een predikantsweduwe resp. f 1.000,— en f 875,— per kwartaal, voor het laatste kwartaal 1967 waren die uitkeringen gestegen tot resp. f 1.443,— en f 1.038,— per kwartaal.

Om de kerken niet in eens te zwaar te belasten hebben deputaten de omschakeling op het systeem van koppeling van de uitkeringen aan de traktementen geleidelijk doorgevoerd. Vanaf het 2e kwartaal 1967 voldeden de uitkeringen geheel aan het streefbedrag, dat door de Generale Synode 1965/1966 werd vastgesteld. Dit betekent, dat vanaf 1 april 1967 de emeriti-predikanten en de predikantsweduwen wegens uitkeringen uit de kas plus uitkering A.O.W. of A.W.W. een inkomen genieten van 80%, resp. 57% van het aanvaardbaar minimum traktement.

Deze regeling bracht voor de emeriti-predikanten en de weduwen een zeer belangrijke verbetering. Zij genieten thans een waardevast en welvaartsvast inkomen, dat in een redelijke verhouding staat tot de traktementen van de dienstdoende predikanten. De vele dankbetuigingen, die deputaten hebben ontvangen, illustreren duidelijk dat deze regeling door de belanghebbenden wordt gewaardeerd.

Met volle vrijmoedigheid kunnen deputaten u dan ook in overweging geven te besluiten de richtlijnen, die de vorige Generale Synode heeft vastgesteld, te handhaven.

Het aantal emeriti-predikanten bedroeg op 1 april 1968: 17; het aantal predikantsweduwen 28 en het aantal (halve) wezen 12. Door de emeritering van een van de predikanten per 1 februari 1968 zal het aantal verzorgde emeriti-predikanten van af 1 mei 1968 18 gaan bedragen.

Omslag.

Het spreekt vanzelf, dat verhoging van de uitkeringen moest leiden tot verhoging van de omslag. Deze bedroeg over de jaren 1965, 1966 en 1967 resp. f 2,50, f 3,—, en f 3,50 per lid en per dooplid. Tot en met het jaar 1967 bleef de omslag binnen het door de Generale Synode 1965/1966 vastgestelde bedrag. Ook de verhoging van de uitkeringen voor 1968 tot f 1.578,— per kwartaal voor een emeritus-predikant en f 1.135,— voor een predikantsweduwe zou uit een omslag van 3,50 en uit beschikking over het batig saldo 1967 kunnen worden gedeekt, als deze verhoging niet gepaard was gegaan met een vermeerdering van het aantal verzorgden. Daardoor zagen deputaten zich genoodzaakt om met toepassing van de hun daartoe door de vorige Synode verleende machtiging een extra beroep om financiële steun op de kerken te doen door de omslag voor 1968 op f 3,75 vast te stellen.

Besluit uw vergadering overeenkomstig ons voorstel het bestaande uitkeringsstelsel te

handhaven dan zal de consequentie daarvan zijn, dat de omslag ook in de komende jaren zal moeten worden verhoogd. Aangezien de uitkeringen door de koppeling aan de traktementen uiteindelijk op en neer gaan met het loonindexcijfer voor manlijk personeel in overheidsdienst en omtrent de ontwikkeling van dat loonindexcijfer niets met zekerheid kan worden gezegd, stellen deputaten u voor geen maximum-bedrag voor de in de komende jaren te heffen omslag vast te stellen, maar hen te machtigen een omslag te heffen, welke nodig zal zijn om aan de aanvaarde verplichtingen te kunnen voldoen. Deze vrijheid van handelen is bovendien noodzakelijk, omdat het benodigde bedrag niet alleen wordt bepaald door de onzekere ontwikkeling van het loonindexcijfer maar ook door een eveneens onzekere toeneming (of afnemings) van het aantal verzorgden.

Rente.

De rentepost gaf in 1967 in vergelijking met vorige jaren een sterke stijging te zien. De oorzaak daarvan is niet alleen gelegen in toeneming van het reserve kapitaal, maar vooral in het feit, dat de vrij komende middelen tegen een hoger rente percentage konden worden belegd. Bovendien kon het deel van de reserve, dat liquide moet blijven voor het doen van de uitkeringen, worden belegd op een beleggingsrekening bij de rijkspostspaarbank.

Reserve.

Om u een inzicht te geven in het bedrag en de samenstelling van de reserve van de kas volgen hieronder de balansen per 31 december 1965, 1966 en 1967.

Balansen per 31 december 1965, 1966 en 1967.

Debet	1965	1966	1967
Giro	f 20.015,68	f 22.403,91	f 14.516,02
Amro Bank	" 666,62	" 959,13	" —,—
Kas	" —,—	" —,—	" —,—
Effecten	" 147.956,—	" 166.881,—	" 181.208,—
Nationaal Spaarfonds	" 14.107,75	" —,—	" —,—
Belegg. rek. Rijkspostspaarbank	" 17.000,—	" 17.078,33	" 42.846,84
Rijkspostspaarbank	" 90,61	" 285,90	" 295,13
	<u>f 199.836,66</u>	<u>f 207.608,27</u>	<u>f 238.865,99</u>
Credit			
Amro Bank	f —,—	f —,—	f 89,97
Reserve	" 199.836,66	" 207.608,27	" 238.776,02
	<u>f 199.836,66</u>	<u>f 207.608,27</u>	<u>f 238.865,99</u>

Hoewel het reserve kapitaal in de periode 1965 t/m 1967 van f 199.836,66 tot f 238.776,02 is gestegen, willen deputaten er op wijzen, dat de stijging van de reserve geen gelijke tred heeft gehouden met de stijging van de uitkeringen. Stood tegenover de uitkeringen in 1965 van f 162.773,68 een reserve van f 199.836,66 op 31 december van dat jaar, tegenover het voor 1968 naar raming benodigde bedrag van f 250.000,— staat slechts een reserve per 1 januari 1968 van f 238.776,02. De huidige reserve is derhalve nog niet voldoende om de uitkeringen voor één jaar te dekken. Deputaten zien hierin aanleiding u voor te stellen hen op te dragen met de reservevorming door te gaan.

Voorstellen.

Resumerend stellen deputaten u voor te besluiten:

1. het door de Generale Synode 1965/1966 aanvaarde systeem om de uitkeringen te koppelen aan het aanvaardbaar minimum traktement van predikanten met 10 dienstjaren te handhaven;
2. aan deputaten op te dragen met de reservevorming door te gaan;
3. deputaten te machtigen de omslag te heffen, die nodig zal zijn om het onder 1 en 2 gestelde te kunnen effectueren.

De secretaris van deputaten,
Ds. J. P. Geels.

BIJLAGE LVIII

Art. 153.

RAPPORT STUDIECOMMISSIE EMERITIKAS

De deputaten ad hoc, daartoe benoemd door de Generale Synode Zwolle/Apeldoorn 1965/1966 hebben de eer te rapporteren:

1. Samenstelling commissie.

Ds. A. C. Noort, voorzitter
Br. J. de Jong
Br. G. G. van Wijngaarden
Br. J. D. Wisman, secretaris

De twee eerstgenoemden zijn tevens deputaat ad art. 13 D.K.O. (Emeritikas).

2. Opdracht.

Van de Generale Synode Zwolle/Apeldoorn 1965/1966 is de opdracht ontvangen om het vraagstuk van de emeritering en de verzorging van de emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen in studie te nemen en daarover aan de volgende Generale Synode te rapporteren. (Instructie P.S. van het Oosten 7.03).

Onder de opdracht valt tevens de bestudering van het in de instructie van de part. Synode van het Noorden aan de orde gestelde zaak om de leeftijdsgrens van emeritering te verlagen van 70 op 65 jaar (Instructie P.S. van het Noorden 7.02).

3. Redenen van de opdracht.

Uit de bij de G.S. 1965/1966 ingediende instructies, no's 7.02, 7.03 en 7.04 en uit de besprekingen van deze instructies en van het rapport van de Deputaten Emeritikas is wel duidelijk gebleken de grote belangstelling welke in onze kerken aanwezig is ten aanzien van de verzorging van onze emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen, alsmede voor de wijze van financiering van de te verlenen uitkeringen.

Uiteraard betekent deze belangstelling niet, dat door iedereen gelijk gedacht wordt over de wenselijk- ofwel noodzakelijk geachte hoogte der uitkeringen, noch over de vorm waarin de financiering dient te geschieden. Door sommige afgevaardigden is de wens geuit, te komen tot vaste(re) normen voor de vaststelling van de uitkeringen waardoor bij de betrokkenen een groter gevoel van rechtszekerheid zal ontstaan dan tot dusverre wel het geval is en waardoor tevens de gedachte aan een diaconaal element in de uitkeringen zal kunnen worden voorkomen. Anderen hebben als hun mening naar voren gebracht dat financiële bijstand tijdens ziekte in de gezinnen van de geëmeriteerden dient te geschieden uit de Emeritikas, waarbij de hoogte van de bijstand afhankelijk behoort te zijn van de behoefte aan ondersteuning.

Ook is de vrees levende gebleken, dat de kerken op de duur niet in staat zullen zijn de regelmatig hoger wordende omslagbedragen op te brengen, welke het gevolg zijn van de steeds in hoogte toenemende uitkeringen. Een aanvaarding van de instructie van de P.S. van het Noorden (7.02) zal bovendien nog lasten-verzwarend werken.

In verband hiermede is de gedachte geopperd de predikanten tijdens hun actieve periode een gedeelte der kosten te laten betalen, gelijk ook bij de Overheid en het bedrijfsleven gebruikelijk is ten aanzien van de pensioengerechtigden.

Tenslotte is de vraag naar voren gekomen of de steeds stijgende kosten wellicht mede aan het gekozen stelsel van omslag dienen te worden geweten en of, in het bevestigende geval, het aanbeveling zal verdienen over te gaan naar het kapitaaldeckingsstelsel.

Deze opmerkingen, alsmede het advies neergelegd in het minderheidsrapport van commissie VI, zijn voor de Generale Synode reden geweest de instructie 7.03 van de Part. Synode van het Oosten te aanvaarden en een commissie te benoemen met de opdracht als hierboven vermeld.

4. Aantal vergaderingen.

De commissie vergaderde in totaal 9 malen. Alle vergaderingen werden gehouden te Amersfoort.

5. Wijze van uitvoering van de opdracht.

Om zich enig beeld te kunnen vormen van de verschillende facetten welke aan het vraagstuk van de emeritering zijn verbonden kwam het de commissie gewensd voor zich eerst nader te

beraden over de aspecten welke aan pensioenvoorzieningen in het algemeen inhactent zijn om daarna aandacht te schenken aan de door onze kerken getroffen maatregelen ten aanzien van de verzorging van de emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen. Door deze werkwijze hoopte de commissie ook enig vergelijkingsmateriaal te verzamelen.

Tijdens de hierboven bedoelde orientatie is de commissie getroffen door de grote mate van belangstelling welke deze ingewikkelde materie de laatste jaren mag genieten.

Een niet onbelangrijk aantal boeken, tijdschrift- en dagbladartikelen, beschouwingen in jaarverslagen van ondernemingen en rapporten zowel van werkgevers- als van werknemerszijde, is over dit onderwerp verschenen. Bij het kennisnemen van de inhoud van deze lektuur valt het op dat enerzijds sterk wordt gepleit voor een redelijke oudedags- en weduwen- en wezenvoorziening waarbij suggesties of voorstellen ten aanzien van vorm en hoogte der voorzieningen niet ontbreken, terwijl anderzijds, met veelal begrip voor de geuite verlangens, een grote mate van bezorgdheid naar voren komt over het verloop van de kosten welke met de verbetering van deze voorzieningen gepaard gaan.

Het heeft aanvankelijk in de bedoeling van de commissie gelegen om in het aan de Generale Synode uit te brengen rapport min of meer uitvoerig in te gaan op de vele aspecten welke in de literatuur ten aanzien van het pensioenvraagstuk naar voren komen en waarover de meningen zeer ver uiteenlopen. Bij nader inzien heeft de commissie gemeend aan dit voornemen geen gevolg te moeten geven, aangezien een enigszins volledige opsomming van de vele facetten de omvang van het rapport zou doen verdubbelen. De belangstellende lezer die een uitgebreidere behandeling op prijs gesteld zou hebben moge worden verwezen naar de literatuurlijst welke in bijlage V is opgenomen.

Anderzijds is het niet mogelijk gebleken hieraan in het geheel geen aandacht te schenken. Voor een juiste beoordeling van de emeritaatsvoorzieningen in onze kerken en van het toegepaste omslagstelsel is kennisname van pensioenuitkeringen bij overheid en bedrijfsleven en de wijze van financiering ervan van betekenis. Volstaan is met het geven van enkele vergelijkende cijfers en het noemen van een andere vorm van financiering, n.l. het kapitaaldekkingstelsel met de voor- en nadelen eraan verbonden. Pensioen- en emeritaatsvoorzieningen hebben uiteraard sommige aspecten gemeen. Daarnaast treden enige belangrijke verschillen op welke, naar het oordeel van de commissie, het gevolg zijn van het bijzonder karakter van het ambt van predikant. Bij de bestudering van de vraagstukken welke aan de emeritering zijn verbonden wordt men hiermede dan ook onmiddellijk geconfronteerd. En bij de beoordeling van eventueel gewenste voorzieningen zal hiermede steeds rekening dienen te worden gehouden.

De behandeling van de emeritaatsvoorzieningen zal daarom moeten worden ingeleid met een korte beschouwing over het ambt van dienaar des Woords.

De Emeritaatsvoorzieningen in onze kerken.

1. Het ambt van dienaar des Woords.

In de artikelen 4 tot en met 20 van de kerkorde van onze kerken zijn o.a. bepalingen gegeven ten aanzien van de toelating tot de dienst des Woords; de beroepbaarheid; de noodzakelijkheid van het verbonden zijn aan een gemeente; de overgang tot een andere staat des levens; de taak van de predikanten, alsmede de verplichtingen van de kerken inzake de stoffelijke verzorging van de predikanten tijdens de dienst aan de kerken en na emeritering.

In artikel 12 wordt gesteld dat een dienaar des Woords, wanneer hij eenmaal op wettige wijze beroepen is, zijn levenlang aan de dienst der kerken verbonden is en het hem niet geoorloofd is zich tot een andere staat des levens te begeven dan om gewichtige oorzaken, een en ander ter beoordeling van de classis ten overstaan van deputaten der part. synode. En de Generale Synode 1956 sprak uit dat iemand die zijn ambt eigenmachtig neerlegt zich schuldig maakt aan trouweloze verlaten van de dienst. Uit het voorgaande vloeit voort dat de ambtsperiode van een predikant niet gebonden is aan bepaalde leeftijdsgrenzen. En volgens art. 13 ontstaat recht op levensonderhoud indien een predikant door ouderdom, ziekte of om een andere reden *ongerechtigd* is geworden tot uitoefening van zijn ambt.

In art. 13 lid 1 sub a wordt een leeftijd genoemd van 70 jaar waarop het emeritaat kan worden aangevraagd als gevolg van ouderdom. De hier gestelde leeftijd van 70 jaar is in het verleden kennelijk gezien als een grens waarop de gebreken van de ouderdom zich in het algemeen beginnen te openbaren. Deze leeftijd mag echter niet worden aangemerkt als een grens welke niet voor wijziging vatbaar is.

2. Emeritering op 65-jarige leeftijd.

Bij de beoordeling van de vraag of iemand door ouderdom niet meer in staat is tot uitoefening van zijn ambt behoren verschillende factoren in aanmerking te worden genomen. De vele en

dikwijls snelle veranderingen welke zich in deze tijd op schier alle terreinen voltrekken, gepaard gaande met een levenstempo dat aanmerkelijk hoger ligt dan voorheen het geval was, kunnen aanpassingsmoeilijkheden voor de ouder wordende predikant doen ontstaan, welke het wenselijk maken dat emeritering kan worden aangevraagd bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd. De hier bedoelde moeilijkheden zullen zich o.m. kunnen voordoen bij het geven van catechetisch onderwijs en bij uitoefening van de pastorale zorg.

Bij de behandeling van de instructie van de part. synode van het Noorden 7.02 door de studiec commissie zijn de hierboven genoemde oorzaken voor de commissie reden geworden om in principe het voorstel vervat in de instructie te onderschrijven.

Op de Generale Synode is als bezwaar tegen de verlaging van de leeftijdsgrens naar voren gebracht dat hieraan financiële gevolgen verbonden zijn, welke op dat moment niet waren te overzien. De commissie heeft nu nagegaan hoeveel predikanten, bij aanvaarding door de Generale Synode van de leeftijdsgrens van 65 jaar, van het recht van vervroegde emeritering *kunnen* gebruik maken en welke financiële consequenties dit met zich kan meebrengen voor de eerstkomende 30 jaren. Bij de opzet is aangenomen dat *alle* predikanten van hun recht tot vroegere emeritering ook gebruik *zullen* maken en dat geen van deze predikanten in de leeftijd van 65 tot 70 jaar zal komen te overlijden.

Bij deze berekeningen is uitgegaan van een jaarlijkse uitkering aan een geëmeriteerd predikant van f 5700,—. Verder is uitgegaan van de veronderstelling dat dit bedrag in de komende 30 jaren geen wijziging zal ondergaan. Het verhogen van de jaarlijkse uitkering met bijv. een vast percentage heeft n.l. als nadeel dat de uitkeringen een hoogte bereiken waarvan de reële betekenis ons ontgaat. In gedachte worden deze bedragen, misschien onbewust, omgezet in koopkracht van dit moment.

Onder het voorbehoud van deze opmerking over de gelijkblijvende uitkeringen kan worden gesteld dat de op deze wijze verkregen uitkomsten het maximale bedrag aangeven waarmede de uitgaven van de emeritikas kunnen stijgen als gevolg van verlaging van de leeftijdsgrens van 70 naar 65 jaar. In de jaren 1969 t/m 2000 kan hiermede een bedrag gemoeid zijn van f 2.147.475,—.

Deze uitkomst is voor de commissie aanleiding geworden na te gaan of door het invoegen van beperkingen op het recht van emeritering op 65-jarige leeftijd een zodanige matiging van de toeneming der lasten valt te bereiken dat realisering van deze leeftijdsgrens mogelijk wordt.

In verband hiermede zijn een twee-tal opstellingen gemaakt van de stijging van de uitgaven voor de emeritikas bij emeritering op 65-jarige leeftijd, doch met een minimum aantal dienstjaren van resp. 35 en 40. In die gevallen zullen de extra kosten gedurende de jaren 1969 t/m 2000 resp. f 1.571.300,— en f. 855.150,— bedragen. (Verwezen mag worden naar bijlage I).

Na ampele overwegingen is de commissie tot de overtuiging gekomen dat verlaging van de leeftijdsgrens tot 65 jaar, gezien de financiële consequenties, alleen is te verwezenlijken door binding aan een minimum van 40 dienstjaren.

Het recht van emeritaatsaanvraag op 70-jarige leeftijd, ongeacht het aantal dienstjaren, dient naar het oordeel van de commissie ongewijzigd te blijven bestaan.

Zowel op 65- als op 70-jarige leeftijd dient, naar het oordeel van de commissie, sprake te zijn van een recht en niet van een verplichting tot het aanvragen van emeritaat.

3. Dienstjaren.

Het hiervoor genoemde aantal van 40 dienstjaren is uitsluitend van belang voor de beantwoording van de vraag of bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd het recht van emeritaatsaanvraag bestaat.

Het aantal dienstjaren behoort niet van invloed te zijn op de bepaling van de hoogte van de emeritaatsuitkeringen. Tussen het aantal dienstjaren en het bedrag van de uitkering bestaat geen enkel verband, dit in tegenstelling tot de pensioenregelingen bij Overheid en bedrijfsleven.

Het invoeren van dienstjaren en het afhankelijk stellen van de hoogte der uitkeringen aan de diensttijd is in strijd met het karakter van verzorging hetwelk in de emeritaatsvoorzieningen duidelijk naar voren komt en in het reglement voor de emeritikas ook uitdrukkelijk wordt gestipuleerd.

4. Bijdrage predikanten.

Doordat geen rechten aan het vervullen van dienstjaren kunnen worden ontleend en mede als gevolg van het principe der verzorging moet op de vraag of het gewenst is dat de predikanten, tijdens de actieve periode, bijdragen in de kosten van emeritering ontkennend worden geantwoord.

Bovendien kan een bijdrage, gelet op het toegepaste omslagstelsel, niet dienen voor medefinanciering van eigen voorzieningen, maar zal ten goede komen aan de financiering van de uitkeringen van de thans geëmeriteerden. Als praktisch bezwaar is bovendien aan te voeren dat zeer waarschijnlijk eerst de traktementen moeten worden verhoogd om de betaling van de bijdragen mogelijk te maken. Dit kan enige verschuiving van de lasten van de afzonderlijke kerken meebrengen, doch het totaalbedrag van hetgeen door de kerken moet worden opgebracht wordt uiteindelijk door de „eigen bijdrage” van de predikanten niet beïnvloed.

5. Normen voor de uitkeringen.

Bij de behandeling van de vraag aan welke normen de uitkeringen behoren te voldoen heeft de commissie zich laten leiden door het in art. 13 K.O. neergelegde beginsel dat de kerken tot taak hebben naar *behoren* in het levensonderhoud van de emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen te voorzien.

De betekenis hiervan kan moeilijk een andere zijn dan dat de geëmeriteerde predikanten resp. hun weduwen en wezen de plaats in de maatschappij kunnen behouden welke gedurende de actieve periode door de desbetreffende predikanten is ingenomen.

Wil dit mogelijk zijn dan mag het inkomen van de geëmeriteerden, in vergelijking met het verleden, geen al te grote teruggang vertonen. Bovendien zal, om de plaats in de samenleving ook in de toekomst te behouden, de koopkracht van het inkomen moeten worden gehandhaafd, hetgeen inhoudt dat de emeritaatsuitkeringen waardevast behoren te zijn. Deputaten naar art. 13 K.O. hebben aan de Generale Synode 1965/1966 voorstellen gedaan betreffende de wijze van berekening en de hoogte van de emeritaatsuitkeringen. Als basis voor de berekening van de emeritaatsuitkeringen is genomen het minimum traktement van een predikant met 10 dienstjaren, hierna te noemen uitkeringsgrondslag, zoals dit traktement jaarlijks door de Deputaten voor financiële zaken zal worden vastgesteld. Het traktement van de predikanten is gekoppeld aan de salarisontwikkelingen voor het mannelijk personeel in de overheidssector. Daar deze laatste weer op en neer gaan met de regelingslonen, welke welvaartsvast zijn, zijn derhalve ook de traktementen en de daarvan afgeleide emeritaatsuitkeringen welvaartsvast.

De door deputaten naar art. 13 gedane voorstellen zijn door de generale synode 1965/1966 voorlopig aanvaard.

Het is dienstig thans aandacht te besteden aan de emeritaatsvoorzieningen en aan de verschillende uitkeringspercentages.

6. Oudedagsvoorziening.

De door deputaten voorgestelde en door de generale synode goedgekeurde uitkeringen aan emeritipredikanten bedragen 80% van de uitkeringsgrondslag. Bij de bepaling van dit percentage is rekening gehouden met vrij wonen en vakantietoelage welke gedurende de actieve periode worden genoten doch bij emeritering vervallen. Als compensatie voor het derven van genoemde emolumenten is het normale uitkeringspercentage, zijnde 70% van het salaris, verhoogd met 10% en gesteld op 80% van de uitkeringsgrondslag. Bij overlijden van de echtgenote van een geëmeriteerd predikant zal de laatste, als gevolg van de noodzaak tot het treffen van voorzieningen op het gebied van huishoudelijke hulp, zijn kosten van levensonderhoud niet zien dalen.

Het moet redelijk worden geacht dat het inkomen daarom op gelijke hoogte blijft.

En waar de uitkeringen krachtens de AOW een half jaar na het overlijden van de echtgenote worden verlaagd tot het AOW-ongehuwden bedrag behoort deze verlaging ongedaan te worden gemaakt door een verhoogde uitkering uit de emeritikas. Deze gedragslijn wordt door de deputaten naar art. 13 K.O. reeds gevolgd.

7. Emeritering vóór 65-jarige leeftijd.

Indien predikanten vóór hun 65-jarige leeftijd als gevolg van ziekte of om andere redenen, overeenkomstig art. 13 K.O., worden geëmeriteerd dient naar het oordeel van de commissie het inkomen van deze predikanten te worden gesteld op 80% van de uitkeringsgrondslag. De eventueel door de predikanten over de uitkeringen uit de emeritikas verschuldigd geworden AOW-premie komt ten laste van de emeritikas.

Indien geen uitkeringen krachtens algemene wettelijke sociale voorzieningen door de desbetreffende predikanten worden ontvangen zal de volledige 80% van de uitkeringsgrondslag uit de emeritikas moeten worden uitgekeerd. Deputaten naar art. 13 K.O. handelen reeds in overeenstemming hiermede.

Naar het oordeel van de commissie zal met neveninkomsten uit arbeid slechts rekening

worden gehouden indien en voorzover deze 20% van de uitkeringsgrondslag te boven gaan (zie o.a. reglement voor de emeritikas art. 7).

8. Predikanten die in andere verbanden werkzaam zijn.

Predikanten die in opdracht van de kerken belast zijn geworden met een speciale taak, zoals omschreven in art. 6 K.O., hebben bij emeritering recht op uitkering uit de emeritikas ter voorziening van hun levensonderhoud.

Bij de vaststelling van de uitkeringen zal rekening worden gehouden met eventuele ontvangsten welke de predikant geniet en voortvloeiën uit de vervulling van deze bijzondere taak. (zie bijv. concept-regeling voor de kerkelijke positie van predikanten belast met de geestelijke verzorging van militairen, art. 7).

9. Predikanten met nevenfuncties.

Hierbij wordt gedacht aan predikanten die gedurende hun gehele ambtsperiode de volle zorg van een eigen gemeente hebben gehad doch daarnaast, al of niet in opdracht der kerken, nog geëhonneerde nevenfuncties hebben verricht. Voor zover aan de vervulling van deze functies pensioenrechten kunnen worden otleend dient naar het oordeel van de commissie hiermede bij de vaststelling van de uitkeringen uit de emeritikas slechts rekening te worden gehouden indien en voorzover de hierbedoelde pensioenrechten 15% van de normale emeritaatsuitkering overstreffen.

10. Predikanten die naar kerken in het buitenland overgaan.

Door het ontbreken van een relatie tussen diensttijd en uitkeringen kunnen ook geen dienstjaren, resp. uit dienstjaren voortvloeiende rechten, worden „meegegeven” aan een predikant die onze kerken verlaat, bij het overgaan naar kerken in het buitenland waarmee correspondentie wordt onderhouden; dit ongeacht het principe dat de uitkeringen uit de emeritikas bedoeld zijn als steun aan de kerken die de emeritaatsvoorzieningen hebben gedaan (zie art. 1 van het reglement).

11. Weduwenuitkering.

Volgens de normen, vastgesteld door de generale synode 1965/1966, op voorstel van deputaten emeritikas, ontvangen de predikantsweduwen een uitkering uit de emeritikas van 57% van de uitkeringsgrondslag, onder aftrek van de AWW-uitkering zonder kinderen. Naast de kinderbijslag krachtens de AWW wordt uit de emeritikas een kindertoeelage betaald van f 250,— per kind per jaar. In afwijking van hetgeen is bepaald in art. 2 van het reglement voor de emeritikas, waarin een leeftijds grens van 19 jaar wordt genoemd, geven deputaten naar art. 13 K.O. een kindertoeelage tot 16 jaar, terwijl aan studerende kinderen van 16 tot 27 jaar deze toelage in de studiekosten wordt verstrekt, waarbij rekening wordt gehouden met eigen inkomsten van deze kinderen. De door deputaten toegepaste regel sluit beter aan bij de bestaande wettelijke bepalingen van fiscale- en sociale aard.

Na uitvoerige overwegingen is de commissie van gevoelen geworden dat door het invoeren van een oplopend percentage bij de uitkeringen, in verband met de gezinsgrootte, de regeling een verbetering zal ondergaan.

Bij het vaststellen van deze percentages is gestreefd naar vereenvoudiging in de berekening, met als gevolg dat bij toepassing van deze percentages geen aanvullende kindertoeelage uit de emeritikas behoeft te worden verleend, terwijl als aftrek kan worden toegepast de krachtens de AWW werkelijk genoten weduwenuitkering.

Aan een weduwe die geen weduwenpensioen krachtens de AWW geniet, doch afhankelijk van haar leeftijd, slechts in aanmerking komt voor een tijdelijke weduwenuitkering dient in beginsel eveneens gedurende dezelfde tijd een uitkering uit de emeritikas te worden verleend. Hierbij wordt uitgegaan van een percentage van 57% van de uitkeringsgrondslag onder aftrek van de genoten tijdelijke uitkering krachtens de AWW. Wel acht de commissie het gewenst dat aan deputaten het recht wordt toegekend, geboord de belanghebbende, de uitkering uit de emeritikas gedurende een door hen te bepalen tijdsduur voort te zetten.

Het vorenstaande in aanmerking nemende is de volgende schaal ontworpen:

Weduwe beneden 40 jaar, zonder kinderen:	57% van de uitkeringsgrondslag (tijdelijk)
Weduwe vanaf 40 jaar, zonder kinderen	: 57% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 1 kind	: 65% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 2 kinderen	: 71% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 3 kinderen	: 75% van de uitkeringsgrondslag

Weduwe met 4 kinderen	: 78% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 5 of meer kinderen	: 80% van de uitkeringsgrondslag

12. Wezenuitkering.

Volle wezen ontvangen krachtens de AWW uitkeringen waarvan de hoogte afhankelijk is van de leeftijd van de wezen. De uitkeringen zijn met ingang van 1 juli 1967 als volgt vastgesteld:

Van 0 tot 10 jaar: f 1032,— per jaar
Van 10 tot 16 jaar: f 1542,— per jaar
en voorzover studierend of invalide
van 16 tot 27 jaar: f 2004,— per jaar

Zoals bekend zal zijn hebben de uitkeringen krachtens de AOW en de AWW sinds 1 januari 1965 het niveau van het sociaal minimum bereikt. Daarom dient naar het oordeel van de commissie uit de emeritikas een zodanige suppletie te worden verstrekt dat het totale inkomen (inclusief event. andere uitkeringen, toeslagen of toelagen of wel inkomen uit arbeid), komt te liggen op 150% van de genoten uitkering krachtens de AWW.

13. Uitkeringen bij ziekte aan geëmeriteerde predikanten, predikantsweduwen en -wezen.

De commissie heeft er begrip voor dat in het verleden, toen de uitkeringen uit de emeritikas gering waren en misschien niet uitkwamen boven het sociaal minimum, aanvullende uitkeringen werden verstrekt ter dekking van extra uitgaven welke uit ziekte voortvloeiden.

Nu echter de emeritaatsuitkeringen door de generale synode 1965/1966, dank zij de voorstellen van deputaten naar art. 13 K.O., zodanig zijn verhoogd, dat ze de pensioenvoorzieningen bij de overheid vrijwel evenaren en die van het bedrijfsleven in het algemeen ver overtreffen, acht de commissie het niet nodig dat uit de emeritikas verstrekkingen plaats vinden tot dekking van de extra uitgaven welke het gevolg zijn van ziekte. Te meer niet nu de mogelijkheid aanwezig is tijdig voorzieningen te treffen tegen de financiële gevolgen welke ziekte nu eenmaal met zich meebrengt. In dit verband mag worden verwezen naar de mogelijkheid tot het sluiten van een ziektekostenverzekering via de Stichting ter behartiging van de Sociale belangen van Chr. Geref. predikanten en naar de bejaardenverzekering via een ziekenfonds.

14. Lerende ouderlingen.

De hier bedoelde broeders kunnen in twee groepen worden onderscheiden. De ene groep omvat personen die pas op latere leeftijd, misschien zelfs na pensionering, de kerken als lerend ouderling zijn gaan dienen. Bij de andere groep betreft het personen die, evenals de meeste predikanten, gedurende een groot aantal jaren met volledige inzet van hun tijd, krachten en gaven, één of meer gemeenten hebben mogen dienen, overeenkomstig het bepaalde in art. 3 K.O. Het is met name de laatste groep waarnaar de aandacht van de commissie is uitgegaan. Voor deze broeders en hun gezinsleden zijn in het algemeen geen redelijke voorzieningen getroffen. Wel komt het voor dat de gemeente waaraan een lerend ouderling is verbonden via een levensverzekering of op een andere wijze een voorziening heeft getroffen. Het is echter voor een dergelijke, meestal kleinere, gemeente niet wel doenlijk een pensioenvoorziening te treffen welke aan redelijke eisen voldoet. Doch bovendien behoort deze gemeente de vastgestelde omslag voor de emeritikas te voldoen, waardoor ze bijzonder zwaar wordt belast, hetgeen in strijd met recht en billijkheid moet worden geacht.

Ook uit een oogpunt van sociale rechtvaardigheid ten opzichte van de lerende ouderling en zijn gezinsleden dient naar het oordeel van de commissie aan de huidige situatie een einde te komen en dienen de kerken gezamenlijk de kosten op te brengen welke aan een oudedags-weduwen- en wezenvoorziening voor de lerende ouderlingen en hun gezinnen zijn verbonden. Gelet op het geringe aantal lerende ouderlingen is het treffen van voorzieningen buiten de emeritikas om niet aantrekkelijk. Het is daarom aan te bevelen, mede in verband met de omslag der kosten, het geheel van bijdragen en uitkeringen rechtstreeks over de emeritikas te laten lopen.

Aan deputaten naar art. 13 K.O. dient de bevoegdheid te worden gegeven, gehoord de belanghebbende, het bedrag der uitkering voor ieder der niet meer in actieve dienst zijnde lerende ouderlingen vast te stellen met inachtneming van andere inkomsten welke worden genoten krachtens de sociale wetten danwel voortvloeien uit arbeid door de lerende ouderling verricht. Naar de mening van de commissie verzet zich artikel 13 K.O. hier tegen niet. Wel zal bij aanvaarding door de generale synode van een desbetreffend voorstel lid 6 van art. 13 K.O. moeten worden gewijzigd.

15. Enige vergelijkingen in de emeritaats- en pensioenvoorzieningen.

In bijlage II zijn enige vergelijkende cijfers opgenomen ten aanzien van de pensioenmaatstaven zoals deze worden toegepast door het bedrijfsleven, de overheid en de emeritikas. De in dit overzicht vermelde percentages lopen, globaal bezien, niet al te veel uiteen. Het is van belang te letten op de basis waarvan wordt uitgegaan. Dan valt het op dat in het bedrijfsleven het pensioen in het algemeen wordt berekend volgens het opbouwstelsel, hetgeen wil zeggen dat jaarlijks een vast percentage, bijv. 1¼ à 2%, van het in het betreffende jaar verdiend salaris aan de pensioentoezegging wordt toegevoegd. Op deze wijze wordt het pensioen opgebouwd. Dit betekent dat pensioen wordt genoten over het gemiddeld per jaar verdiend salaris. Bij sterke salarisstijgingen in de loop van de actieve periode ontstaat een achterstand in de pensioenaanspraken waarvan de gevolgen des te erger zijn naar mate de salarisstijgingen zich voordoen in het laatste gedeelte van de actieve periode.

Het is daarom begrijpelijk dat steeds meer stemmen opgaan om het te verlenen pensioen te verbinden aan het salaris hetwelk aan het einde van de diensttijd wordt genoten. Men spreekt dan van eind salaris — of final pay-systeem. De overheid heeft dit systeem, zij het soms in een iets gemitigeerde vorm, vrijwel steeds toegepast.

Toepassing van dit systeem houdt in dat de pensioenaanspraken tot aan het moment van pensionering niet alleen waarde vast maar ook welvaartsvast zijn. Sinds 1963 zijn ook de reeds ingegane overheidspensioenen welvaartsvast.

De Deputaten naar art. 13 K.O. hebben aan de Generale Synode 1965/1966 voorstellen gedaan inhoudende dat ook de emeritaatsuitkeringen welvaartsvast zijn. Deze voorstellen zijn door de Generale Synode, zij het ook voorlopig, aanvaard.

In tegenstelling tot de voorzieningen in het bedrijfsleven vallen onder de overheids- en de emeritaatsvoorzieningen ook de gevolgen van gedeeltelijke of algehele invaliditeit. Bij het bedrijfsleven worden invaliditeitsuitkeringen verleend krachtens de per 1 juli 1967 in werking getreden Wet Arbeids Ongeschiktheids Verzekering (W.A.O.).

Bij een beoordeling van de bestaande emeritaatsvoorzieningen dient naar het oordeel van de commissie te worden vastgesteld, dat deze, afgezien van misschien enkele detailpunten, de toets der kritiek best kunnen doorstaan en met die van de Overheid en o.a. de Geref. Kerken mogen worden gerekend tot de beste voorzieningen welke in ons land voorkomen.

De kosten aan de emeritaatsvoorzieningen verbonden.

- Bij een bespreking der kosten aan de emeritering verbonden zal gelet moeten worden op:
 - De stijging van de kosten in de voorbijgegangene jaren;
 - De huidige hoogte der kosten in vergelijking met die van pensioenfondsen;
 - De te verwachten ontwikkeling van de kosten in de komende jaren.

16. De stijging van de kosten in de voorbijgegangene jaren.

In bijlage III zijn een aantal gegevens opgenomen, welke betrekking hebben op het aantal verzorgden uit de emeritikas, de kosten welke deze verzorging heeft meegebracht en de van de kerken geheven omslagbedragen. Deze cijfers zijn gegeven over de jaren 1958 tot en met 1967. Uit dit overzicht blijkt dat de omslag per lid is gestegen van f 1,75 in 1958 tot f 3,50 in 1967; derhalve een stijging van precies 100%. Het totaal bedrag aan vaste ondersteuning streeft in deze jaren van f 101.422,— tot f 214.527,—, zijnde een toename van ruim 111%. Het laatstgenoemde percentage is mede beïnvloed door de toename van het aantal verzorgden. Het aantal emeritipredikanten nam toe met 2, ofwel 13%, terwijl het aantal weduwen toenam met 5, overeenkomende met 23%. De gemiddelde toename is 19%. Gelet op het kleine aantal waarop deze cijfers betrekking hebben, is het niet mogelijk hieruit conclusies te trekken ten aanzien van een eventueel verder verloop van het aantal verzorgden. Hieraan zal in het vervolg geen aandacht meer worden besteed.

Van meer betekenis is het te letten op de stijging van de gemiddelde uitkering per persoon. Wel wordt, als gevolg van de sterkere toename van het aantal weduwen, het gemiddelde van de uitkeringen enigszins gedrukt.

Met verwaarlozing van deze invloed kan worden gesteld dat de uitkeringen per verzorgde een stijging te zien geven van 88%. Deze stijging is voortgevloeid uit de ontwikkeling van de traktementen waarop de uitkeringen thans zijn gebaseerd en die op hun beurt weer ten nauwste verband houden met de algemene loonontwikkeling.

In deze bijlage zijn tevens opgenomen overzichten van de ontwikkeling van de kosten van levensonderhoud (Prijsindex) en van de stijging der regelingslonen van volwassen werknemers (Loonindex) gedurende de jaren 1958 tot en met 1966. De cijfers over het jaar 1967 ontbreken

nog. Uit deze overzichten blijkt dat de prijsindex in de jaren 1958 tot en met 1966 is gestegen met 33%, terwijl de loonindex een stijging laat zien van 88%.

De lonen en salarissen van alle loontrekkenden zijn vanaf 1959 tot en met 1965 zelfs gestegen met 98%, terwijl het gemiddelde inkomen van de gehele bevolking in deze jaren een groei heeft vertoond van 72%. De gemiddelde pensioengrondslag van de ambtenaren is van f 5807,— in 1959 gestegen tot f 9746,— in 1965, dus een toename in 7 jaren van 68%. Een vergelijking over de jaren 1958 tot en met 1967 zou ongetwijfeld nog grotere groei te zien geven.

De hierboven geschetste ontwikkeling van de uitkering per verzorgde en die van de loon-index vertonen vrijwel een zelfde beeld.

Indien rekening wordt gehouden met de omstandigheid dat een toename van het aantal verzorgden uit de emeritikas met 1 à 2 personen van invloed is op de van de kerken te heffen omslag kan eveneens worden gesteld dat de stijging van het omslagbedrag de loonindex vrij nauwkeurig heeft gevolgd.

17. De huidige hoogte van de kosten in vergelijking met die van de pensioenfondsen.

Het is ook van betekenis vast te stellen hoe de verhouding ligt tussen het totaal bedrag aan traktementen welke door onze kerken worden opgebracht en de kosten aan de emeritering van de predikanten, predikantsweduwen en -wezen verboden. Door het bedrag der uitkeringen uit te drukken in procenten van het bedrag der traktementen is het mogelijk vergelijkingen te treffen tussen de kosten voortvloeiende uit de emeritaatsvoorzieningen in onze kerken en die welke te constateren vallen bij de pensioenvoorzieningen van overheid en bedrijfsleven. Hierbij doet zich o.m. de moeilijkheid voor dat overheid en bedrijfsleven een niet gelijke wijze van berekening hebben ter bepaling van de pensioengrondslag. Daar komt nog bij dat het bedrijfsleven niet een uniforme berekening kent, doch dat zich vele variaties voordoen ter berekening van het pensioen.

Om een enkel voorbeeld te noemen: Bij de overheid wordt de pensioengrondslag bepaald naar het gemiddelde inkomen van de twee laatste jaren zonder dat rekening wordt gehouden met de premie voor AOW/AWW etc. Deze premie komt voor rekening van het Rijk doch dient als bestanddeel van het loon te worden aangemerkt. Bij het bedrijfsleven daarentegen wordt wel uitgegaan van het brutoloon waarvan de premie AOW/AWW etc. nog niet is afgetrokken.

Anderzijds wordt voor de berekening van de pensioengrondslag door het bedrijfsleven lang niet altijd rekening gehouden met de vakantietoeslag, dit in tegenstelling met de Rijkswet.

Door een verschillende wijze van berekening van de hoogte van de pensioengrondslagen zullen allicht de uitkeringspercentages enigzins afwijken. De commissie heeft gemeend zich te moeten aanpassen aan de Rijkswet omdat ook in onze kerken de traktementen worden betaald exclusief de premie AOW. Bovendien zijn de uitkeringen evenals de pensioenen bij de overheid welvaartsvast, terwijl beide invaliditeitsuitkeringen kennen. Hierdoor is een vergelijking met het kostenpercentage bij de overheidspensioenen meer zinvol.

Met nog een ander facet dient rekening te worden gehouden. Zowel de overheid als het bedrijfsleven kennen in het algemeen een pensioengerechtigde leeftijd van 65 jaar. Een vergelijking van het kostenpercentage wint aan waarde indien ook bij de emeritikas met deze leeftijdsgrens rekening wordt gehouden. Daarom is in onderstaande opstelling het bedrag aan uitkeringen in 1967 verhoogd met de gemiddelde kostentoeename bij emeritering op 65-jarige leeftijd.

Voor de berekening van het totaal bedrag aan traktementen, inclusief vakantietoeslag en vrij wonen, is uitgegaan van de navolgende gegevens:

Aantal dienstdoende predikanten beneden 65 jaar: 90.

Minimum traktement van predikant met 10 dienstjaren per 1 januari 1967: f 12.800,—.

Stel vakantietoeslag en vrij wonen gemiddeld op 15%, welk percentage zeker niet aan de hoge kant kan worden genoemd. Basis wordt dan f 14.720,—. Het totaal bedrag van de traktementen bedraagt dan:

$$90 \times 115/100 \times f 12.800,— = f 1.324.800,—$$

De uitkeringen in 1967 hebben bedragen f 214.500,—

Bij te tellen ter vergelijking:

De eventuele meerdere kosten als gevolg van het verlagen van de leeftijds-

grens van 70 op 65 jaar, waarvan het gemiddelde bedrag kan worden gesteld

op f 853.150,— : 31 = „ 27.000,—

f 241.500,—

Uitgedrukt in procenten van het totaal bedrag aan traktementen geeft dit een cijfer te zien van 18,2.

In bijlage IV is een overzicht samengesteld over de kostenpercentages welke aan pensioenvoorzieningen zijn verboden, of in sommige gevallen worden verwacht. De hierin vermelde kostenpercentages vertonen op het eerste gezicht weinig overeenstemming. Ten dele wordt dit veroorzaakt doordat soms de premie AOW niet in het percentage is begrepen, terwijl in andere gevallen hiervan wel sprake is. Zo dienen de percentages welke door Jonker worden gegeven in het maandblad „De naamloze vennootschap” en in het rapport van F.M.E. te worden verhoogd met 10,2% premie AOW.

Bovendien worden verschillen aangetroffen bij de pensioenaanspraken. Ook wordt niet steeds van hetzelfde loonniveau uitgegaan. Naarmate het loon hoger ligt is de invloed van het door de AOW-uitkering gedekte loon geringer hetgeen leidt tot een stijging van het percentage.

In de cijfers opgenomen in het maandblad „De naamloze vennootschap” gaat Jonker uit van een aanvullend ondernemerspensioen van 70% van het eindsalaris, onder aftrek van de AOW-uitkering aan ongehuwden. In het rapport F.M.E. wordt het aanvullend ondernemerspensioen gesteld op 70% van het eindsalaris onder aftrek van de AOW-uitkering aan gehuwden. Op het aanvullend pensioen geeft dit bij de huidige hoogte van de AOW een verschil van f 1.300,— à f 1.400,— per jaar. (Per 1 juli 1967: AOW-ongehuwden f 3.270,—; idem gehuwden f 4.650,—).

In tegenstelling met de regeling bij de overheid en emeritikas valt het invaliditeitsrisico bij het bedrijfsleven buiten de pensioenvoorzieningen. Bij vergelijking dienen de percentages bij het bedrijfsleven met 4,2% te worden verhoogd.

Bovendien is in de meeste gevallen geen sprake van waarde- resp. welvaartsvaste pensioenaanspraken; alleen bij overheid en emeritikas worden welvaartsvaste uitkeringen aangetroffen.

Volgens het rapport van de Adviescommissie voor personeelfondsen kan bij een gemiddelde inflatie van 3% per jaar een waarde- resp. ingegaan pensioen worden verkregen tegen een premiebetaling van 20 à 26% per jaar. Bij een pensioen gebaseerd op het eindsalaris zijn de percentages 15 à 20%. Een inflatie van 3% per jaar veroorzaakt dus een premiestijging van 5 à 6%. In „De naamloze vennootschap” berekent Jonker dat bij een regelmatige loonstijging van 5% de premie toeneemt van 10,7 tot 16,2% dus met 5,5%. Bij de emeritikas wordt het percentage in ongunstige zin beïnvloed door het ontbreken van belangrijke rentewinst, als gevolg van de toepassing van het omslagstelsel.

Jonker stelt bij een gemiddeld loon van f 12.500,— een premiepercentage van 10,7% terwijl in het rapport van de Adviescommissie voor personeelfondsen bij een loon van f 18.000,— wordt uitgegaan van een premie van 16¼%, beide uiteraard zonder AOW-premie. Een globale berekening leert dan dat bij een loonniveau van f 15.000,— per jaar de premie circa 13 à 14% zal bedragen. Uitgaande van het gemiddelde van 13½% en verder aannemende dat ook het invaliditeitsrisico via de pensioentegeling wordt gedekt zal de premie voor een waarde- resp. pensioen circa 17,5 à 18% bedragen.

Het is duidelijk dat, indien welvaartsvaste pensioenaanspraken worden verleend, de premie opnieuw een stijging te zien zal geven.

In de jaren 1954 tot en met 1965 hebben de welvaartsvaste regelingslonen een jaarlijkse stijging te zien gegeven van gemiddeld bijna 8%.

Het inflatiepercentage heeft in deze jaren ruim 3% bedragen. Gelet op deze cijfers en de gevolgen van verhogingen van het loongedeelte boven de AOW premiegrens moet naar het oordeel van de commissie worden aangenomen, dat bij welvaartsvaste pensioentoezeggingen de premie met 3 à 5% zal toenemen. De premie zal bij een loon van f 15.000,— hierdoor stijgen van 17,5 à 18% tot plm. 22%.

Het premiepercentage bij de overheidspensioenen is, zoals uit het hiervoor gegeven overzicht blijkt, thans 24%.

Gelet op de gunstiger voorwaarden bij een aantal voorzieningen is een verschil van enige procenten wel verklaarbaar.

Voor de berekening van de kosten verbonden aan de emeritaatsvoorzieningen kan worden uitgegaan van een gemiddeld bruto-percentage van 22%. In deze premie is begrepen ruim 4% invaliditeitsrisico's. Het lijkt redelijk, gelet op het geringere ongevalrisico, het percentage van 4% met 1% te verlagen en te stellen op rond 3%. Hierdoor daalt het bruto-kostenpercentage tot 21%. In de brutopremie zijn bij de overheid en het bedrijfsleven begrepen de kosten van administratie en van beleid en vermogensbeheer van de pensioenfondsen.

Indien we deze kosten stellen op 10%, dan bedraagt de nettopremie 18,9% of afgerond 19%.

Aangezien de kosten verbonden aan administratie en beheer van de emeritikas minimaal zijn kan voor de berekening van de omslag worden uitgegaan van de nettopremie.

Wel moet er met nadruk op worden gewezen, dat aangenomen is dat het gemis van rente-baten, waardoor het omslagstelsel zich kenmerkt, enigermate zal worden opgevangen door de besparingen op de uitkeringen als gevolg van het niet ten volle gebruik maken van de mogelijkheid tot emeritering door de predikanten. Uiteraard bestaat tussen de rentederving en het voordeel van de lagere uitkering geen enkel verband. Of deze veronderstelling juist zal blijken te zijn zal alleen de tijd kunnen leren. Een kritische beoordeling van de ontwikkeling is uiteraard noodzakelijk.

Om tot een eenvoudige wijze van berekening te komen is het gewenst de kosten van emeritering uit te drukken in procenten van het minimum traktement van een predikant met 10 dienstjaren (= uitkeringsgrondslag).

De volgende opstelling kan daartoe dienen:

Stel de omslag over 1967 op: 19% van f 1.324.800,— = f 251.712,—

Overeenkomende met: $\frac{14720}{12800} \times 19\% = 21,85\%$ van de uitkeringsgrondslag;

af te ronden op 22%.

Uitgaande van een uitkeringsgrondslag van f 12.800,— per jaar en het aantal leden stellende op 67.000, bedraagt de omslag per lid f 3,75 (afgerond).

Een vergelijking met de kosten welke aan emeritering en pensionering zijn verbonden laat zien dat het kostenpercentage bij overheid en emeritikas vrij dicht bij elkaar liggen. Dit is enerzijds niet zo verwonderlijk, aangezien ook de normen voor de uitkeringen een grote mate van overeenstemming vertonen. Bovendien zijn beide voorzieningen welvaartsvast. Anderzijds verkeert het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds in een voordeliger positie doordat de rente-bate aanzienlijker kan zijn dan bij de emeritikas. Wel moet hierbij worden opgemerkt dat de financiering van de overheidspensioenen plaats vindt volgens het zgn. mengstelsel, hetgeen inhoudt dat naast fondsvorming voor de pensioenen van de in actieve dienst zijnde ambtenaren het omslagstelsel wordt toegepast voor aanvulling van de tekorten op de pensioenen van de niet meer actieve ambtenaren. Ruim de helft van de financiering geschiedt in de vorm van fondsvorming. Hierdoor is de rentewinst bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds uiteraard geringer dan bij pensioenfonds welke volledig het kapitaaldekkingstelsel toepassen. Een vergelijking van de kosten van emeritering met die welke aan de pensioenen van het bedrijfsleven zijn verbonden vertoont op het eerste gezicht een beeld dat in het nadeel van de emeritikas uitvalt. Doch hierbij moet wel worden bedacht dat de pensioenvoorzieningen bij het bedrijfsleven zeer ongunstig afsteken tegenover de emeritaatsvoorzieningen. Een procentuele vergelijking zonder meer doet een vertekend beeld ontstaan.

18. De te verwachten ontwikkeling van de kosten in de komende jaren.

Zeer belangrijk is het te weten hoe de kosten zich in de komende jaren zullen ontwikkelen. Naar de mening van de commissie moet bij een beoordeling hiervan onderscheid worden gemaakt tussen de beïnvloeding van de kosten door interne en door externe oorzaken.

a. Interne oorzaken.

Een verlaging van de leeftijdsgrens waarop emeritering kan plaats vinden zal onvermijdelijk kostenverhogend werken.

Ook het toepassen van een andere methode van berekening van de omslag (zie de behandeling hierover bij de bespreking van het omslagstelsel), zal bij toename van het aantal predikanten een verhoging van de omslag meebrengen.

Daarenboven kan nog worden genoemd: het treffen van verbeteringen in de emeritaatsvoorzieningen door verhoging van de uitkeringspercentages.

b. Externe oorzaken.

Het is natuurlijk niet mogelijk exact vast te stellen welke invloed externe oorzaken in de komende jaren op de kosten van emeritering zullen hebben. Toch meent de commissie dat in redelijkheid een verdere stijging van de kosten moet worden verwacht. Zij grondt deze mening op uitspraken van deskundigen die stellen:

- dat in de toekomst gerekend mag worden op een verdere stijging van de productiviteit;
- dat deze productiviteitstoename een verhoging van de lonen en een verbetering van de sociale voorzieningen met zich zal brengen;
- dat stijging van de productiviteit door toenemende industrialisatie inflatoire elementen bevat waardoor prijsstijgingen niet zullen uitblijven;

dat een verdere vergrijzing van de Nederlandse bevolking waarschijnlijk is te achten, in de eerste plaats als gevolg van de ontwikkeling van de medische wetenschap en in de tweede plaats door een geringere toename van het aantal geboorten.

Een verdere stijging van de kosten zowel door interne als door externe oorzaken ligt naar de mening van de commissie in de lijn der verwachtingen. Wel bestaat er verschil tussen beide. De beïnvloeding van de kosten door interne oorzaken heeft de generale synode in belangrijke mate in eigen hand. Dit kan van de externe oorzaken niet zonder meer worden gezegd.

Een stijging van de loonindex brengt een evenredige verhoging van de traktementen van de predikanten mede. Hierdoor is sprake van welvaartsvast traktementen en ook van welvaartsvast emeritaatsuitkeringen. Of het bij verdere loonstijgingen mogelijk zal blijken welvaartsvast uitkeringen te handhaven moet worden afgewacht. Volgens de mening van sommige deskundigen is het niet mogelijk welvaartsvast voorzieningen te garanderen.

Anderen stellen dat het hierbij uitsluitend aankomt op de verdeling van het nationaal inkomen tussen de actieve en de niet actieve bevolking en menen op grond daarvan te mogen aannemen dat welvaartsvast pensioenen kunnen worden toegezegd.

De vraag blijft dan of de actieven bereid zullen zijn een deel van de door hun arbeid verworven welvaart af te staan aan de niet meer actieven.

De commissie is van oordeel dat het geven van welvaartsvast uitkeringen, zoals sinds 1966 door deputaten naar art. 13 K.O. geschiedt, getuigt van een goed sociaal beleid waarvoor de commissie gaarne haar erkentelijkheid betuigt.

De commissie is anderzijds van mening dat het niet in mindere mate van een goed financieel beleid zal getuigen indien de uitkeringen niet onvoorwaardelijk maar voorwaardelijk worden toegezegd. Voor de emeritikas zal dit in concreto betekenen dat van generale synode tot generale synode de deputaten naar art. 13 K.O. worden gemachtigd welvaartsvast uitkeringen te doen aan de emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen.

Financieringsstelsels.

19. Omslagstelsel.

Het niet in loondienst zijn van de predikanten heeft gevolgen voor de predikanten en voor de kerken met betrekking tot de emeritaatsaanspraken en -toezeggingen. In de beroepsbrief garandeert de kerkeraad de door de generale synode vastgestelde uitkering naar art. 13 K.O. bij eventuele emeritaatsverlening aan hem en bij zijn overlijden aan zijn gezin. Ten aanzien van de financiële verplichting, voortvloeiende uit emeritering, wordt in art. 13 K.O. enkel opgemerkt dat de kerk welke de predikant heeft gediend naar behoren in zijn levensonderhoud heeft te voorzien en dat deze verplichting ook geldt ten opzichte van de weduwen en wezen van de dienaren des Woords.

Hoewel er terdege sprake is van een onvoorwaardelijke toezegging waaraan een recht op uitkering kan worden ontleend, is de hoogte ervan geheel afhankelijk van de besluiten van de generale synode.

Daar komt nog bij dat de roepende gemeente in de beroepsbrief wel de door de generale synode vastgestelde uitkering garandeert, maar nergens komt een bepaling voor welke de gemeente resp. emeritikas verplicht zodanige voorzieningen te treffen waardoor te allen tijde de gedane toezeggingen worden gewaarborgd.

Bij allen die in loondienst zijn is in pensioenreglement en -brief nauwkeurig vastgesteld waarop aanspraak kan worden gemaakt. Daarenboven zijn wettelijke voorschriften gegeven in de Pensioen- en Spaarfondsenwet waaraan de werkgevers zich hebben te houden. Hierin komen bepalingen voor ten aanzien van financiering, van de wijze van beheer en van het verplicht belaggen van de premie buiten de instelling of de onderneming van de werkgever.

Het ontbreken van een dienstverbod tussen kerk en predikant brengt mede dat de bepalingen van de Pensioen- en Spaarfondsenwet niet van toepassing zijn op de door de kerken toegezegde emeritaatsvoorzieningen. Het niet vallen onder de Pensioen- en Spaarfondsenwet onthefte de kerken van een wettelijke verplichting tot fondsvorming en schiept de mogelijkheid van het toepassen van het omslagstelsel. Bij het omslagstelsel wordt in principe jaarlijks het uit te keren bedrag verhaald op degenen die de lasten welke aan de voorzieningen zijn verbonden hebben op te brengen. De hoogte van de omslag is afhankelijk van een tweetal factoren en wel van:

- a. de hoogte van de uitkeringen
- b. de verhouding tussen het aantal uitkeringsgerechtigden en het aantal dat de omslag heeft te voldoen.

Het is duidelijk dat naarmate de aantallen groter zijn de kans op een constante verbodding toeneemt. De wet van de grote getallen oefent hier zijn matigende invloed uit.

Het is in dit verband niet overbodig er op te wijzen dat toepassing van het omslagstelsel door een kleine kerkgemeenschap als de onze niet van risico's onbloeit is. Een drietal gevaren moeten hier met name worden genoemd:

1. Een teruggang van het aantal leden van onze kerken niet gepaard gaande met een evenredige teruggang van het aantal al of niet geëmeriteerde predikanten. In het geval dat het aantal leden der kerken een teruggang vertoont doch het aantal geëmeriteerde predikanten niet zal de omslag per lid op korte termijn een stijging te zien geven. In het andere geval, n.l. een teruggang van het aantal leden welke niet gepaard gaat met een evenredige vermindering van het aantal dienstdoende predikanten, zal de extra last zich meer in de toekomst doen gevoelen.
2. Een toeneming van het aantal predikanten welke niet samengaat met een evenredige stijging van het aantal leden. Bij toepassing van het zuivere omslagstelsel heeft dit verschijnsel geen directe gevolgen voor de emeritiekas. Deze openbaren zich pas op het moment dat het aantal geëmeriteerde predikanten een stijging te zien geeft.
3. Het vroegtijdig overlijden van één of meer predikanten.

Het overlijden van predikanten vóór het tijdstip van emeritering brengt in het algemeen voor de emeritiekas extra uitgaven mede ter verzorging van de nagelaten betrekkingen van de overleden predikanten. De financiële gevolgen zijn ingrijpender naarmate het tijdsverschil tussen het tijdstip van overlijden en van emeritering groter is.

Gebeurtenissen zoals hierboven vermeld leiden op een eerder of later tijdstip tot verhoging van de omslag. Toepassing van het omslagstelsel betekent dan ook geen vrijwaring voor verhoging van de omslagbedragen.

Bovendien brengt het principe van het omslagstelsel mede dat aangegane verplichtingen, wegens het ontbreken van voldoende vermogen, niet gedekt zijn.

De commissie acht het gewenst de aandacht van de generale synode er op te vestigen dat geensins vaststaat dat onder alle omstandigheden de emeritaatsvoorzieningen zullen kunnen worden nagekomen.

20. Kapitaaldekkingstelsel.

De bezwaren welke tegen het omslagstelsel kunnen worden ingebracht doen daarom bij sommigen de vraag opkomen of niet beter van een ander stelsel gebruik kan worden gemaakt, waarbij met name wordt gedacht aan het kapitaaldekkingstelsel.

Hierbij wordt ieder jaar een bedrag opgebracht voor een te vormen reserve waarvan de hoogte voldoende wordt geacht om de toegezegde aanspraken veilig te stellen. Deze aanspraken kunnen worden gesplitst in:

- a. aanspraak op oudedagsvoorziening.
- b. aanspraak op weduwen- en wervenvoorziening.
- c. aanspraak op invaliditeitsuitkering.

Collectieve verzekeringen.

Consequente toepassing van het kapitaaldekkingstelsel houdt voor kleinere groeperingen in dat deze de risico's welke voortvloeien uit verleende pensioenaanspraken niet zelfstandig trachten te dragen maar deze onderbrengen bij een levensverzekeringsmaatschappij. Hierbij wordt met name gedacht aan de onder b en c vermelde risico's van vroegtijdig overlijden en van invaliditeit vóór de pensioengerechtigde leeftijd. Bij een bestaande organisatie doen zich dan direct problemen gelden in verband met backservice verplichtingen, voortvloeiende uit reeds verstreken dienstjaren. In principe behoort voor de verstreken dienstjaren een koopsom te worden gestort, doch het is mogelijk deze koopsom om te zetten in een premiebetaling tot aan de pensioengerechtigde leeftijd. De normale premie welke verschuldigd is over de toekomstige dienstjaren wordt hiertoe dan verhoogd. Het is duidelijk dat het omzetten van een koopsom in een tijdelijke premiebetaling bovendien alleen mogelijk is voor de nog niet ingegane pensioenen. Voor deze laatste is binnen het raam van de collectieve verzekering geen andere mogelijkheid dan het storten van een koopsom. Wel bestaat de mogelijkheid om de reeds ingegane pensioenen in eigen beheer te houden en het eigen beheer zelfs uit te breiden tot de premieën voor de oudedagsvoorziening. Deze bevatten immers uitsluitend een spaarelement. De kosten welke verbonden zijn aan risico-dekking van vroegtijdig overlijden en van invaliditeit dienen echter niet te worden onderschat. Bij de behandeling van de kosten is reeds naar voren gekomen dat de

invaliditeitspremie, krachtens de WAO 4,2% van het loon bedraagt. Door de commissie is bij een levensverzekeringsmaatschappij geïnformeerd naar de premie voor een weduwpensioen van f 1.000,— per jaar, te sluiten voor alle predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar en met premiebetaling tot het bereiken van deze leeftijd. Het weduwpensioen gaat in bij overlijden van de man, mits de echtgenote dan nog in leven is en is betaalbaar bij nabetaaling in drie-maandelijkse termijnen tot de sterfdatum van de weduwe. De premie varieert al naar gelang de leeftijd van de predikant van plm. f 5.000,— voor een 65-jarige tot f 170,— per jaar voor een 25-jarige man. Gelet op deze bedragen is afgezien van het nauwkeurig berekenen van de jaarlijks verschuldigde premie. Een globale becijfering liet zien dat voor de dekking van de weduwpensioenen ter grootte van f 1.000,— per jaar en per persoon het eerste jaar een bedrag van circa f 50.000 zou moeten worden betaald. Gezien de hoogte der weduwnuitkeringen behoort dit bedrag tenminste met vier te worden vermenigvuldigd.

De premie zal in de loop der jaren een duidelijke daling te zien geven, totdat na 40 jaren een evenwichtstoestand is bereikt. Toch zal, uitgaande van een aantal van 100 predikanten beneden 65 jaar, de jaarpremie dan nog een bedrag vergen van ca. $100 \times 4 \times f 170,— = f 68.000,—$

Opgemerkt dient te worden dat bij het geheel of ten dele onderbrengen van de emeritaatsvoorzieningen bij een levensverzekeringsmaatschappij alle moeilijkheden niet zijn opgelost.

Met name geeft de aanpassing van de uitkeringen aan een eventuele stijging van de traktementen verzekeringstechnische problemen waarvoor de maatschappijen nog geen afdoende oplossing hebben kunnen vinden.

Wel is het mogelijk bij het sluiten van een collectieve verzekering uit te gaan van een op dat moment vast te stellen percentage waarmee de verzekerde bedragen/loonsommen en dus ook de uitkeringen zullen toenemen. Dit vooraf vast te stellen percentage kan in de loop van een aantal jaren in aanzienlijke mate gaan afwijken van de werkelijke mutaties in de ontwikkeling der traktementen. Dat bij eventuele verhoging van de reeds ingegane en van de nog niet ingegane emeritaatsvoorzieningen ook een aanpassing van de te betalen premie plaats vindt behoeft nauwelijks te worden gememoreerd.

Indien de emeritaatsuitkeringen worden aangepast aan de ontwikkeling van de traktementen zal zowel bij de toepassing van het omslagstelsel als bij het kapitaaldekkingstelsel, in de vorm van collectieve verzekeringen, een verhoging van de bijdragen der kerken optreden. Het probleem van back-service vloeit uit een geheel andere oorzaak voort, n.l. uit die van de loonontwikkelingen.

Ook zijn aan beide stelsels voor- en nadelen verbonden. Het voert te ver om deze hier alle te noemen. Het zou bovendien op deze plaats slechts een theoretische betekenis hebben, aangezien op dit moment voor de financiering van de emeritaatsvoorzieningen geen vrije keus meer mogelijk is.

Want hoe ook verschillend gedacht mag worden over beide stelsels en in de literatuur lopen de meningen vrij ver uiteen, over één punt zijn allen het wel eens n.l. dat overgang van het omslagstelsel naar het kapitaaldekkingstelsel niet of nauwelijks tot de reële mogelijkheden kan worden gerekend. Immers voor toekomstige emeritaatsaanspraken voor thans nog in actieve dienst zijnde predikanten zal bij overgang naar het kapitaaldekkingstelsel moeten worden gespaard terwijl de reeds ingegane emeritaatsuitkeringen ten volle dienen te worden gehandhaafd.

De commissie is dan ook unaniem van mening dat wijziging van financieringsstelsel, gelet op de extra lasten welke deze voor de kerken meebrengen, niet wel mogelijk is. Ook is zij van oordeel dat het dekken van de risico's van vroegtijdig overlijden en van invaliditeit door het sluiten van verzekeringen geen aanbeveling verdient.

Onder de nadelen van het omslagstelsel is genoemd de mogelijkheid van toeneming van het aantal predikanten zonder dat deze gepaard gaat met een evenredige stijging van het aantal leden, met als gevolg dat pas op een veel later tijdstip de lasten voor de emeritiekas toenemen.

Een mogelijkheid om te voorkomen dat de lasten naar de verre toekomst worden verschoven bestaat hierin dat als basis voor de berekening van de jaarlijkse omslag wordt genomen een bepaald percentage van het totale bedrag van de traktementen in het betreffende jaar uitbetaald, met als minimum bedrag van de omslag de som van alle emeritaatsuitkeringen in dit jaar. In feite komt deze wijze van berekening er op neer dat het omslagstelsel een element gaat bevatten van het kapitaaldekkingstelsel, waardoor weliswaar geen voldoende dekking voor alle aangegane verplichtingen wordt verkregen doch waarbij wel sprake is van enige reservevorming. Dit brengt vanzelfsprekend vanaf het moment van invoering een verhoging van de omslag met zich mede. De commissie acht toepassing van deze wijze van berekening van de omslag een positieve verbetering.

21. Beleggingen.

Hoewel bij de Emeritikas in principe het omslagstelsel wordt toegepast is in de loop der jaren enig vermogen gevormd om aan eventuele calamiteiten het hoofd te kunnen bieden en tevens om te voorkomen dat steeds direct een beroep op de kerken zou moeten worden gedaan. Bij aanvaarding door de generale synode van een voorstel om de omslag vast te stellen op basis van een bepaald percentage van het totaal bedrag der traktementen van de in dienst zijnde predikanten, mag worden verwacht dat het vermogen van de emeritikas enigermate zal toenemen. Voor deze toename van het vermogen, alsmede voor de uit aflossing vrij komende geldmiddelen zal een belegging moeten worden gevonden. In het verleden is het spaarvermogen steeds belegd geworden in obligatieleningen en in banksaldi. Op deze wijze is het vermogen nominaal wel op peil gebleven doch de koopkracht ervan is gedaald als gevolg van de voortdurende geldoortuanding.

Weliswaar wordt door voorstanders van de „guldens is guldens leer” hiertegen ingebracht dat naarmate de inflatie toeneemt het rentepercentage in opwaartse richting wordt geduwd. Op deze wijze vindt er, volgens de voorstanders, via de gestegen rentestand een compensatie plaats voor de daling van de koopkracht.

Hoewel aangenomen kan worden dat een daling van de koopkracht onder bepaalde voorwaarden van invloed kan zijn op de hoogte van de rentestand bestaat er niet een zodanige nauwe relatie dat van een automatisme sprake is en de koopkrachtvermindering steeds volledig wordt gecompenseerd door de meerdere rente.

Doch zelfs indien dit het geval zou zijn is de koopkracht van het vermogen alleen in stand te houden door de meerdere rente aan het vermogen toe te voegen. In het geval dat dit gebeurt zal het nominale vermogen een groei vertonen en de koopkracht ervan gelijk blijven aan het oorspronkelijke nominale vermogen.

Aangezien nagenoeg het gehele vermogen van de emeritikas in nominale waarden is belegd en de inflatie gedurende de laatste 10 jaren gemiddeld 3% heeft bedragen moet worden vastgesteld dat het oorspronkelijk vermogen aan koopkracht heeft ingeboet. Het is daarom naar de mening van de commissie gewenst om uit de rente-opbrengst jaarlijks een percentage gelijk aan de gemiddelde daling van de koopkracht aan het vermogen toe te voegen en dit op deze wijze in stand te houden. Verkoop van laag-rentende obligaties zal n.l. op dit moment een zodanig koersverlies meebrengen dat het niet verantwoord moet worden geacht hiertoe over te gaan.

Voor het eerst in het jaar 1967 hebben deputaten naar art. 13 K.O. een, zij het nog schuchtere, stap gezet in de richting van belegging in aandelen. Het is zonder meer duidelijk dat ook aan belegging in aandelen risico's zijn verbonden. Dit geldt vooral als de aankoop van aandelen bedoeld is voor een belegging op kortere termijn van middelen welke straks voor andere doeleinden moeten worden aangewend. Met deputaten is de commissie van mening dat wanneer het gaat om een meer duurzame belegging van de geldmiddelen de mogelijkheid van het vast houden van de koopkracht bij aandelen beter is gewaarborgd dan bij in guldens luidende leningen.

De laatste jaren is over de voor- en nadelen van belegging in meer waardeverste aktiva interessante literatuur verschenen. In dit verband mag in het bijzonder worden genoemd het in 1965 verschenen boek van Dr. L. M. van Leeuwen, getiteld „Levensverzekering, waardeversteheid en welvaartsvastheid”. Dit bijna 300 pagina's tellend boek handelt voor verreweg het grootste gedeelte over de belegging van het vermogen in aandelen, waarbij alle aspecten uitvoerig worden behandeld. Ook aan belegging van het vermogen in onroerend goed wordt enige aandacht geschonken. In zijn slotbeschouwingen merkt de schrijver op:

„Naast het traditionele systeem van levensverzekering en het systeem op basis van belegging in aandelen zou plaats zijn voor een in opzet met deze laatste methode vergelijkbaar systeem van levensverzekering op basis van belegging in onroerend goed”.

Als voorwaarde voor belegging in meer waardeverste aktiva wordt wel genoemd dat een vermogen van voldoende omvang moet zijn om tot spreiding van risico's te kunnen komen. Bij belegging in aandelen van bona fide beleggingsmaatschappijen is deze risico-spreiding automatisch aanwezig.

Het verdient naar het oordeel van de commissie aanbeveling dat deputaten naar art. 13 K.O. op de in 1967 ingeslagen weg voortgaan en voorzover gewenst in overleg met deputaten voor financiële zaken de beschikbaar komende middelen geheel of ten dele aanwenden voor belegging in meer waardeverste aktiva.

Samenvatting en conclusies.

De commissie heeft het, als behorende bij de haar opgedragen taak, noodzakelijk geacht bij het in studie nemen van de verschillende facetten aan het emeritaatsvraagstuk verbonden, aan-

dacht te schenken aan de pensioenvoorzieningen zoals die door de overheid en het bedrijfsleven zijn getroffen.

Voorzieningen:

Een vergelijking tussen pensioenvoorzieningen en de er aan verbonden kosten bij overheid en bedrijfsleven enerzijds en de emeritaatsuitkeringen en de ermede gepaard gaande omslag der kosten anderzijds kan op deze wijze antwoord geven op de vraag of het complex van voorzieningen aan de in art. 13 K.O. gegeven regels ten aanzien van de verzorging van de emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen voldoet.

Deze vergelijkingen hebben naar verwacht kon worden verschillen te zien gegeven. Deels vloeien deze voort uit de bijzondere positie van het ambt van dienaar des Woords. Het levenslang verbonden zijn aan de kerken houdt in dat in principe het begrip dienstjaren is uitgesloten. De dienst aan de kerken heeft geen loondienst tot gevolg. De hiervoor genoemde oorzaken hebben meegebracht dat de voorzieningen een verzorgend karakter krijgen. Het verzorgend element in de voorzieningen behoeft niet te betekenen dat geen regels of normen ten aanzien van de uitkeringen kunnen worden gegeven. Deze regels of normen zijn echter uitsluitend van toepassing op de uitkeringen welke een normaal karakter dragen. Daarnaast bestaat de mogelijkheid aandacht te schenken aan uitzonderlijke omstandigheden en hiervoor speciale voorzieningen te treffen. Door sommigen wordt dit als een nadeel gezien. Het is naar de mening van de commissie meer te beschouwen als een voordeel; hierdoor is immers de mogelijkheid van individuele bijstand in bijzondere omstandigheden mogelijk.

Dat deze extra hulpverlening beperkt behoort te worden tot die gevallen waarin niet op andere wijze had kunnen worden voorzien is min of meer vanzelfsprekend.

De normen en de uitkeringen welke door de emeritikas worden gehanteerd, sinds de generale synode 1965/1966 de voorstellen van deputaten aanvaardde waarbij de uitkeringen voorlopig welvaartsvast zijn geworden, steken in vergelijking met de voorzieningen welke in het bedrijfsleven in het algemeen zijn getroffen bijzonder gunstig af.

Bij een vergelijking met de overheidspensioenen vallen enkele voordelen en nadelen te constateren. De oudedagsvoorzieningen zijn bij de overheidspensioenen iets gunstiger door de aanvullende AOW-uitkeringen van 20%, bij een vol aantal dienstjaren. Het invaliditeitspensioen is bij de overheid, door koppeling aan dienstjaren, minder gunstig dan de uitkering bij de emeritikas.

Doch afgezien van enkele afwijkingen welke tussen beide voorzieningen zich voordoen mag worden gesteld dat ze behoren tot de beste voorzieningen welke in ons land bekend zijn. Ook de geref. kerken (syn.) kennen sinds 1965 welvaartsvaste uitkeringen.

Waar nu goede voorzieningen zijn getroffen voor de predikanten en hun gezinsleden, doet het ontbreken van ook maar de geringste voorziening voor de lerende ouderlingen en hun betrekkingen merkwaardig aan. Het behoort tot de taak van de kerken hierin wijziging te brengen en ook voor de lerende ouderlingen en hun gezinsleden zodanige voorzieningen te treffen dat, met inachtneming van andere inkomsten uit arbeid etc., een redelijk inkomen voor de niet meer in actieve dienst zijnde lerende ouderlingen, resp. hun gezinsleden is gewaarborgd.

Kosten.

Ten aanzien van de kosten welke aan de emeritaatsvoorzieningen zijn verbonden mag worden geconstateerd dat deze zich bevinden binnen redelijk te achten grenzen. Weliswaar vertoont het kostenpercentage van de emeritaatsuitkeringen een ongunstiger beeld dan die welke de pensioenvoorzieningen in het bedrijfsleven in het algemeen te zien geven, doch daarbij dient in aanmerking te worden genomen dat de pensioenvoorzieningen in het bedrijfsleven bij verre na niet te vergelijken zijn met die van de emeritikas. Een betere voorzieningen kosten uiteraard meer geld. Ook een andere factor speelt hier een rol en wel de rentefactor. In het bedrijfsleven is het kapitaaldekkingstelsel verplicht voorgeschreven. Toepassing van dit stelsel brengt vermogensvorming mede, waardoor in de loop der jaren een niet onaanzienlijke rente-bate ontstaat. Deze rente-bate komt uiteraard de premiebetaling ten goede.

Bij een vergelijking van de kostenpercentages bij de emeritikas en het Alg. Burgerlijk Pensioenfonds valt het voordeel aan de zijde van de emeritikas te constateren. Dit is belangrijk omdat juist hier sprake is van gelijkwaardige voorzieningen. De rente-bate zal bij de overheidspensioenen ook geringer zijn dan bij de bedrijfspensioenen, aangezien de eerstgenoemde worden gefinancierd volgens het mengsysteem en de laatstgenoemde volgens het kapitaaldekkingstelsel.

Toepassing van de zinswijze van de commissie ten aanzien van een andere methode van berekening van de omslag n.l. door het nemen van een bepaald percentage van het totaal bedrag

van de traktementen zal, bij toemering van het aantal predikanten, leiden tot een verhoging van de door de kerken te betalen omslag.

Het aanvaarden van een voorstel om, met inachtneming van een minimum van 40 dienstjaren, de leeftijdsgrens voor emeritering te verlagen van 70 tot 65 jaar, zal ongetwijfeld meebrengen dat in de loop der jaren het bedrag der uitkeringen een niet onaanzienlijke stijging te zien zal geven.

De renteopbrengst is tot dusverre steeds ten gunste van de exploitatierekening gebracht hetgeen tot gevolg had dat voor de berekening van de omslag het totaal bedrag der uitkeringen werd vermindert met de gekweekte rente. Bij het intact houden van de koopkracht van het vermogen door vergroting van het nominale vermogen met een percentage ongeveer gelijk aan de geldontwaarding zal de rente-opbrengst geheel of voor een zeer belangrijk deel hiervoor moeten worden benut. Het rentepercentage bedroeg over het jaar 1967 circa 3,5%, dus weinig meer dan het gemiddelde percentage van de geldontwaarding. Toevoeging van de gehele jaarlijkse rente is uit een oogpunt van eenvoudigheid daarom aan te bevelen.

In het systeem hetwelk de commissie voorstaat wordt de omslag bepaald op: 22% van het minimum traktement van een predikant met 10 dienstjaren vermenigvuldigd met het aantal dienstjaren beneden de leeftijd van 65 jaar, of indien dit meer is, door het totaal bedrag der uitkeringen. Met rente-opbrengsten wordt bij de bepaling van de omslag niet langer rekening gehouden.

Een toename van het aantal predikanten, alsmede een stijging der traktementen zal derhalve steeds een verhoging van de omslag meebrengen, dus ook wanneer het totaal bedrag van de uitkeringen niet is toegenomen. De commissie meent hierop met nadruk te moeten wijzen. In welke mate dit het geval zal zijn is afhankelijk van moeilijk te voorspellen factoren. Een toename van het aantal predikanten met 5 brengt, bij de huidige hoogte der traktementen, een verhoging van de omslag mede van f 0,22 per lid. In welke mate loonstijgingen zich in de komende jaren zullen voordoen is onzeker. Indien de lonen een stormachtige ontwikkeling te zien geven, als gedurende de laatste tien jaren het geval is geweest is het de vraag of welvaarts-vaste uitkeringen mogelijk zullen blijven. De commissie zal niet gaarne hierop een bevestigend antwoord geven.

Omslagstelsel.

Het in onze kerken toegepaste omslagstelsel is niet zonder bezwaren. Het hoofdbezwaar hetwelk tegen dit stelsel kan worden ingebracht is dat het geen zekerheid kan bieden dat toegerepte aanspraken, al of niet ingegane, ook worden nagekomen. Naarmate het aantal dat de omslag moet opbrengen kleiner is neemt het risico van het niet kunnen voldoen van aangegeven verplichtingen toe. Het kapitaaldekkingstelsel geeft meer waarborgen, doch garanties voor backservice en voor verbetering van reeds ingegane pensioenen ontbreken ook hier. Deze zullen in feite ook in de vorm van een aanvullende koopsom of omslag aan andere middelen moeten worden onttrokken. Wel biedt het kapitaaldekkingstelsel door de rente-bate en door de mogelijkheid van het vast houden van de koopkracht door belegging in meer waardevaste activa meer zekerheid dan het omslagstelsel.

Hoe verschillend over de voor- en nadelen van omslag- en kapitaaldekkingstelsel door deskundigen mag worden gedacht, over één punt lopen de meningen niet uiteen n.l. dat het overgaan van het omslag- naar het kapitaaldekkingstelsel niet tot de reële mogelijkheden kan worden gerekend. Deze mening wordt door de commissie ten volle onderschreven.

Beleggingen.

Er is in de loop der jaren enig vermogen gevormd met de bedoeling zoveel mogelijk aan eventuele calamiteiten het hoofd te kunnen bieden zonder dat direct een beroep op de kerken nodig is. Of het gestelde doel verwezenlijkt kan worden is geheel afhankelijk van de aard en omvang van de gebeurtenissen. Om zo goed mogelijk het doel te benaderen is het naar het oordeel van de commissie gewenst dat in de eerste plaats het nominale vermogen een evenredige groei vertoont met die der uitkeringen en in de tweede plaats dat het gevormde vermogen zijn koopkracht zoveel als het kan blijft behouden. De wijze van belegging zal de voortdurende aandacht van de deputaten behoren te hebben.

Conclusies.

1. De uitkeringen uit de emeritikaas aan predikanten, predikantsweduwen en -wezen, zoals deze op voorstel van deputaten naar art. 13 K.O. door de generale synode 1965/1966 zijn vastgesteld steken zeer gunstig af bij de pensioenvoorzieningen in het bedrijfsleven en kunnen

met de overheidspensioenen en de emeritaatsuitkeringen in de gereformeerde kerken (syn.), mede door hun welvaartsvast karakter worden gerekend tot de beste in ons land. Op enkele ondergeschikte punten is een wijziging wenselijk. Deze zijn in de voorstellen vastgelegd.

2. Mede gelet op het onder 1 vermelde moet het uit een oogpunt van een verantwoord sociaal beleid noodzakelijk worden geacht dat ook voor lerende ouderlingen en hun gezinsleden voorzieningen worden getroffen.
3. Rekening houdende met de normen en het welvaartsvast karakter der uitkeringen mag worden geconstateerd dat de kosten, in vergelijking met andere pensioenvoorzieningen, zich bevinden binnen redelijke grenzen. Met een stijging der kosten, voortvloeiende uit interne en externe oorzaken, moet rekening worden gehouden.
4. Tegen het omslagstelsel zijn een aantal reële bezwaren in te brengen. Anderzijds zijn niet alle bezwaren steekhoudend. Het berwaar dat de toepassing van het omslagstelsel kostenverhogend werkt behoort in zijn algemeenheid te worden afgewezen. Ook aan de andere stelsels zijn bezwaren verbonden. Het overgaan van het omslagstelsel naar het kapitaaldekkingstelsel, bijv. door middel van collectieve verzekeringen is uit een oogpunt van financiering niet te verwezenlijken. Teneinde te voorkomen dat bij toemering van het aantal predikanten de lasten naar de toekomst worden verschoven is een andere methode van berekening van de omslag gewenst.
5. Het nominale vermogen dient een evenredige groei te vertonen met het jaarlijks uit te keren bedrag. Daarnaast zal de koopkracht van het gevormde vermogen intact dienen te worden gehouden, eendeels door toevoeging van de rente-opbrengst aan het vermogen en anderdeels door het vermogen, binnen de perken van een verantwoord financieel beleid, zoveel mogelijk te beleggen in meer waardevaste activa.
6. Een kritische beoordeling van de ontwikkeling der verschillende aspecten welke aan het emeriteringsvraagstuk zijn verbonden is noodzakelijk, waarbij met name wordt gedacht aan de ontwikkeling der kosten, als gevolg van het verlenen van welvaartsvaste uitkeringen en aan de problemen van beheer en belegging.
7. Het beleid van deputaten naar art. 13 K.O., met name zoals dit in de laatste jaren is gevoerd, heeft de volle waardering van de commissie en verdient de dankbaarheid van de kerken en van allen die direct of indirect bij de emeritikaas zijn betrokken. Met inachtneming van hetgeen in voorgaande punten is opgemerkt kan de commissie een voortzetting van het door deputaten gevoerde beleid van harte aanbevelen.

Voorstellen.

Als resultaat van haar studie meent de commissie de generale synode 1968/Hilversum de volgende voorstellen te moeten doen:

1. Ten aanzien van het door deputaten gevoerde beleid.

Deputaten naar art. 13 K.O. dank te zeggen voor het door hen gevoerde beleid en hun te machtigen dit beleid tot aan de volgende generale synode voort te zetten.

2. Ten aanzien van de emeritaatsvoorzieningen

a. Emeritering op 65-jarige leeftijd.

Een besluit te nemen waarbij aan predikanten recht wordt verleend op 65-jarige leeftijd emeritaat aan te vragen, mits zij de kerken tenminste 40 jaren hebben gediend.

En in verband daarmee aan art. 13 K.O. lid 4, de volgende zinsnede toe te voegen:

„Emeritaatsaanvraag zonder overlegging van medische attesten kan ook worden ingediend door een predikant die de leeftijd van 65 jaar heeft bereikt en tenminste 40 jaar de kerken heeft gediend”.

En aan lid 1 c toe te voegen:

„Hetzelfde is van toepassing op predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar met 40 dienstjaren”.

En aan lid 1 d, achter de woorden „70 jaar”, toe te voegen:

„Resp. 65 jaar met 40 dienstjaren”.

b. Emeritering voor 65 jaar.

Deputaten te machtigen bij de vaststelling van de emeritaatsuitkeringen rekening te houden met neveninkomsten indien en voorzover deze 20% van de uitkeringsgrondslag te boven gaan.

c. Predikanten in andere verbanden werkzaam.

Deputaten te machtigen bij de vaststelling van de uitkeringen uit de emeritikaas rekening

te houden met eventuele ontvangsten welke de predikanten genieten en voortvloeien uit de vervulling van een bijzondere taak.

d. Predikanten met nevenfuncties.

Deputaten te machtigen bij de vaststelling van de uitkeringen uit de emeritiekas rekening te houden met pensioenrechten welke voortvloeien uit de vervulling van nevenfuncties tijdens de ambtperiode indien en voorzover deze 15% van de uitkeringsgrondslag te boven gaan.

e. Weduvenvoorzieningen.

Deputaten te machtigen aan de predikantsweduwen een uitkering uit de kas toe te kennen welke, vermeerderd met de uitkering krachtens de AWW voor weduwen zonder kinderen, resp. met kinderen, zal bedragen voor een:

Weduwe beneden 40 jaar, zonder kinderen:	57% van de uitkeringsgrondslag (tijdelijk)
Weduwe vanaf 40 jaar, zonder kinderen	: 57% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 1 kind	: 65% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 2 kinderen	: 71% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 3 kinderen	: 75% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 4 kinderen	: 78% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 5 of meer kinderen	: 80% van de uitkeringsgrondslag

Deputaten te machtigen de tijdelijke uitkering uit de emeritiekas aan een weduwe, die krachtens de bepalingen van de AWW slechts aanspraak kan maken op een tijdelijke uitkering, gedurende een door deputaten vast te stellen periode, na het vervallen van haar AWW uitkering, voort te zetten. Een beslissing zal worden genomen nadat de belanghebbende door deputaten is gehoord.

f. Wezenuitkeringen.

Deputaten te machtigen aan volle wezen beneden 16 jaar en aan volle wezen van 16 tot 27 jaar voorzover studerende of invalide, een uitkering te verstrekken gelijk aan 50% van de door deze wezen genoten uitkering krachtens de AWW, onder aftrek van andere inkomsten en in verband daarmee art. 2 van het reglement voor de emeritiekas te wijzigen in:

„De wezen dienen te worden verzorgd totdat zij de leeftijd van 16 jaar hebben bereikt. Voor invalide wezen wordt de leeftijdsgrens verhoogd tot 27 jaar. Studerende wezen, die niet over eigen inkomen beschikken zullen worden verzorgd zolang zij jonger zijn dan 27 jaar. Aan volle wezen beneden 16 jaar en aan volle wezen van 16 tot 27 jaar, voorzover studerend of invalide, wordt een uitkering verstrekt gelijk aan 50% van de door deze wezen genoten uitkering krachtens de AWW, onder aftrek van andere inkomsten”.

3. Ten aanzien van de voorzieningen van lerende ouderlingen en hun gezinsleden.

Deputaten te machtigen in voorkomende gevallen ook aan de lerende ouderlingen bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd en met tenminste 40 dienstjaren of bij het bereiken van de 70-jarige leeftijd, ongeacht het aantal dienstjaren, op een daartoe gedaan verzoek een uitkering te verstrekken, met inachtneming van inkomsten uit arbeid en/of krachtens wettelijke sociale voorzieningen. Deze machtiging zal ook gelden ten aanzien van de weduwen en wezen van de lerende ouderlingen.

En in verband daarmee lid 6 van art. 13 te wijzigen, zodat gelezen worde:

„Uit de Algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen kan op daartoe gedaan verzoek steun verleend worden ter verzorging van broeders die met toepassing van art. 3 K.O. voor het spreken van een stichtelijk woord aan een bepaalde gemeente waren verbonden, of van hun weduwen en wezen.

Het bedrag van die steun zal door deputaten naar art. 13 K.O. worden bepaald, waarbij rekening zal worden gehouden met andere inkomsten uit arbeid en/of krachtens wettelijke sociale voorzieningen.

4. Ten aanzien van de omslag.

Deputaten te machtigen met ingang van 1 januari 1969 de methode van de berekening van de omslag zodanig te wijzigen dat het bedrag van de omslag wordt bepaald op: 22% van het totaal bedrag van de uitkeringsgrondslagen van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar, of indien dit meer is: op het totaal bedrag van de uitkeringen welke voor dat jaar kunnen worden verwacht.

En in art. 8 van het reglement voor de emeritiekas te vervangen de woorden: „de vanwege de generale synode voorgeschreven collecten” in de woorden:

„het voldoen van de door deputaten, na verkregen machtiging van de generale synode, vastgestelde omslag”.

De commissie, overtuigd zijnde van het onvolkomene van haar arbeid, meent niettemin hiermede aan haar opdracht te hebben voldaan en beveelt het rapport met de daarin vervatte voorstellen Uw vergadering ter bestudering aan met de bede dat de Heilige Geest U in al Uw arbeid leiende en de wijsheid Gods in rijke mate Uw deel zij;

namens de commissie a.h.
Ds. A. C. Noort, voorzitter,
J. D. Wisman, secretaris.

Overzicht financiële gevolgen bij emeritering op 65-jarige leeftijd.

Berekening van de extra uitgaven welke het gevolg kunnen zijn indien de leeftijdsgrens voor emeritering wordt verlaagd van:

in geldkolom 1: leeftijdsgrens van 70 jaar op 65 jaar

in geldkolom 2: leeftijdsgrens 65 jaar met minimaal 35 dienstjaren

in geldkolom 3: leeftijdsgrens op 65 jaar met minimaal 40 dienstjaren.

Zowel in kolom 2 als in kolom 3 vindt emeritering niet later plaats dan op 70-jarige leeftijd.

Emeritering vóór de 65-jarige leeftijd vindt niet plaats, ongeacht het aantal dienstjaren.

Bij deze berekeningen is aangenomen dat alle predikanten van het recht van vervroegde emeritering zullen gebruik maken. Geen rekening is gehouden met de mogelijkheid van overliden vóór de datum waarop emeritering kan plaats vinden. Als gevolg van deze methode is het maximale bedrag aan uitgaven berekend, welke vervroegde emeritering mee kan brengen, echter met dien verstande dat aangenomen is dat de emeritaatsuitkering niet stijgt, doch constant blijft. De jaarlijkse uitkering is berekend op f 5.700,—, hetgeen overeenkomt met f 475,— per maand. Aangenomen is dat de predikanten worden goemeriteerd op de eerste van de maand volgende op de maand waarop het recht tot emeritering is ontstaan.

Extra uitkeringen bij emeritering op:

Jaar	65-jarige leeftijd		met inachtneming 35 dstj.		met in achtneming 40 dienstjaren	
	maanden	bedrag	maanden	bedrag	maanden	bedrag
1969	57	27.075,—	43	20.425,—		
1970	89	42.275,—	45	21.375,—	13	6.175,—
1971	117	55.575,—	47	22.325,—	23	10.925,—
1972	136	64.600,—	59	28.025,—	12	5.700,—
1973	165	78.375,—	99	47.025,—	34	16.150,—
1974	180	85.500,—	105	49.875,—	31	14.725,—
1975	157	74.575,—	116	55.100,—	36	17.100,—
1976	125	59.375,—	104	49.400,—	42	19.950,—
1977	112	53.200,—	108	51.300,—	73	34.675,—
1978	93	44.175,—	75	35.625,—	57	27.075,—
1979	81	38.475,—	49	23.275,—	43	20.425,—
1980	87	41.325,—	38	18.050,—	26	12.350,—
1981	112	53.200,—	43	20.425,—	31	14.725,—
1982	128	60.800,—	44	20.900,—	32	13.200,—
1983	146	69.350,—	78	37.050,—	46	21.850,—
1984	171	81.225,—	109	51.775,—	58	27.550,—
1985	174	82.650,—	101	47.975,—	54	25.650,—
1986	149	70.775,—	89	42.275,—	64	30.400,—
1987	138	63.550,—	121	57.475,—	69	32.775,—
1988	126	59.850,—	126	59.850,—	42	19.950,—
1989	137	65.075,—	122	57.950,—	14	6.650,—
1990	137	65.075,—	125	59.375,—	30	14.250,—
1991	137	65.075,—	125	59.375,—	53	23.175,—
1992	149	70.775,—	129	61.275,—	67	31.825,—

1993	186	88.350,—	143	67.925,—	85	40.375,—
1994	188	89.300,—	140	66.500,—	102	48.450,—
1995	182	86.450,—	148	70.300,—	106	50.350,—
1996	218	103.550,—	178	84.550,—	147	69.825,—
1997	206	97.850,—	183	86.925,—	125	59.375,—
1998	172	81.700,—	160	76.000,—	83	39.425,—
1999	135	64.125,—	125	59.375,—	61	28.975,—
2000	131	62.225,—	131	62.225,—	95	45.125,—
	4321	2.147.475,—	3308	1.571.300,—	1754	833.150,—

Enige vergelijkingen tussen pensioen- en emeritaatsvoorzieningen.

	<i>Bedrijfsleven</i>	<i>Overheid</i>	<i>Emeritika</i>
Ouderdomspensioen	veelal 60 à 70% opb. streven naar: 70% e.s.	70% e.s. + 20% AOW	70% e.s. = ca. 80% van de uitkeringsgrondslag
Weduwenpensioen	veelal 42 à 49% opb. Streven naar: 45,5 à 49% e.s.	50% e.s. met wezenpens. tot max. O.P.	50% e.s. = 57% uitkeringsgrondslag; bij voorstel commissie opklimmend tot O.P. bij 5 kinderen
Wezenpensioen	veelal 8,4 à 9,8% opb. streven naar 10% e.s.	10% e.s.	bij aanvaarding voorstel commissie geen afzonderl. kindertoelage
Volle wezen	streven naar: 20% e.s.	20% e.s.	50% toeslag op uitkering AWW
Invalideitspensioen	na 1 jaar: uitkering WAO = 80% e.s.	max. 80% e.s. afhankelijk van dienstjaren	70% e.s. = ca. 80% van de uitkeringsgrondslag
Diensttijd	veelal 40 dienstjaren	veelal 40 dienstjaren	niet geboden aan dienstjaren
Waardevast	bij hoge uitzondering wel streven naar waardevast	waardevast	waardevast
Welvaartsvast	niet welvaartsvast	welvaartsvast sinds 1963	voorlopig welvaartsvast op voorstel dep. aan Generale Synode 1965/1966

Betekenis der afkortingen: opb. = opbouwsysteem
e.s. = eind salaris

Overzicht van de ontwikkeling van de kosten enz. van de emeritika over de jaren 1958 tot en met 1967, met overzichten van de prijsindex en de loonindex.

Jaar	Omslag-bedrag	Per lid in % 1958	Aantal verzorgden				Totaal bedrag vaste toelagen	Gemidd. uitk. verzorgde	
			Pred.	Wed.	Totaal	In % 1958		Bedrag	In % 1958
1958	175	100	15	22	37	101.422,—	2.741,—	100	
1959	175	100	15	24	39	102.773,—	2.635,—	96	
1960	175	100	15	20	35	100.588,—	2.873,—	105	
1961	185	106	16	21	37	109.184,—	2.950,—	108	
1962	185	106	15	22	37	107.438,—	2.903,—	106	
1963	200	114	14	21	35	111.225,—	3.177,—	116	
1964	225	128	16	24	40	136.378,—	3.409,—	124	
1965	250	143	18	25	41	156.943,—	3.827,—	140	
1966	300	171	18	25	43	194.469,—	4.522,—	165	
1967	350	200	17	27	44	214.527,—	4.875,—	188	

	Ontwikkelingen van	
	prijsindex levensonderh.	regelingslonen
1958	100	100
1959	101	102
1960	103	111
1961	105	115
1962	109	125
1963	113	133
1964	120	155
1965	126	171
1966	133	188
1967	—	—

Vergelijking der kosten van pensioen- en emeritaatsvoorzieningen.

Hieronder worden een aantal kostenpercentages vermeld, welke zijn ontleend aan enkele publicaties over pensioenvoorzieningen en de daaraan verbonden kosten. Naast vermelding van de bronnen en van de percentages, zijn in het kort nog enkele bijzonderheden genoemd.

<i>Bronnen</i>	<i>Percentages</i>	<i>Bemerkingen</i>
Verslag Amro Bank 1966, pag. 25.	15%	Gemiddeld percentage bij bedrijfs-pensioenfondsen.
Jonker/Naaml. venn. schap aug. 1966	10,7 à 16,2%	Pensioen op basis e.s., waarbij is uitgegaan van gemiddeld loonniveau van f 12.500,—, met loonstijging van 5% per jaar. Aanvullend pensioen tot 70% e.s. onder aftrek uitkering AOW-ongehuwden. Premie excl. AOW-premie. Niet waardevast.
Rapport F.M.E. met kostenberekening van Jonker	6,5 à 11%	Pensioen op basis e.s. loonniveau ca. f 9.000,— f 11.000,—, met loonstijging van 5% tot max. 5/4 x AOW-premiëgrens. Aanvullend pensioen tot 70% van e.s. onder aftrek van uitkering AOW-gehuwden.
Adviescommissie personeelsfondsen	15 à 20%	Pensioen op basis e.s. Aanvullend pensioen 70% e.s. onder aftrek uitkering AOW-gehuwden. Premie incl. AOW-premie. Niet waardevast.
Het verz. archief Pensioennr. juli 1967 Verbraak/Hoogteyting, pag. 244.	20 à 26%	Idem, doch nu waardevast bij inflatie van 3%. Premie is bij een loon van: f 8.000,— 4 % van loonsom excl. AOW f 18.000,— 16¼ % van loonsom excl. AOW
Het verz. archief Pensioennr. juli 1967 Dr. J. van Klinken pag. 219/221	30%	Pensioen op basis e.s. Schrijvers verwachten een stijging van AOW-premie tot 15%, waardoor totaal premie zal worden ca. 30%.
	24%	De premie voor overheidspensioen is momenteel 24%. Het pensioen is welvaartsvast. Uitkering 70% e.s. + 20% AOW. Inclusief invalideitspensioen. Op pag. 224/225 wordt verwachting uitgesproken dat bij salaris trend van 3%, premielast kan stijgen tot ca. 30%.

Emeritikas	18,2%	Uitkering op basis 80% uitkeringsgrondslag. Inclusief invaliditeitsuitkering. Geen rekening wordt gehouden met dienstjaren. Welvaartsvast. Omslag exclusief premie AOW.
------------	-------	---

Literatuurlijst.

- Pensioen- en spaarfondsen in de private sector van het economisch leven, door Prof. Dr. H. Thierry, 2de druk 1955, uitg. Samson Alphen a/d Rijn.
- Levensverzekering, waardevastheid en welvaartsvastheid, door Dr. L. M. van Leeuwen, Universitaire Pers 1965.
- Progressief pensioenbeleid in de onderneming, door J. Jonker, in maandblad „De naamloze vennootschap” aug. 1966.
- Levensverzekering op basis van belegging in aandelen, door J. H. van Lingen, in maandblad voor Bedrijfsadministratie en -organisatie, december 1966.
- Belegging in aandelen als bescherming tegen inflatie, door Drs. D. J. Termeer, in bank- en verzekeringsnummer v/h Algemeen Handelsblad, 8 februari 1967.
- Waardevast, resp. welvaartsvaste verzekeringen en pensioenen, door Prof. Dr. H. Thierry, in maandblad voor Accountancy en bedrijfshuishoudkunde, april/mei 1967.
- Spaarquote en welvaartsvast pensioen, door Dr. A. van Doorn, uitg. Kluwer, Deventer, mei 1967.
- Pensioenkosten zijn arbeidskosten, uitg. van Adviescommissie voor Personeelfondsen, juni 1967.
- Pensioenen, door Drs. H. T. Go, in weekblad voor fiscaal recht, juni/juli 1967.
- Het ouderdomspensioen in de Nederlandse sociale verzekering, door Dr. L. Yntema, in Het verzekeringsarchief, pensioenummer juli 1967.
- De pensioenregeling voor het personeel in dienst van de overheid, door Dr. J. van Klinken, in Het verzekeringsarchief, pensioenummer juli 1967.
- De private pensioenen en de waardevastheid, door H. L. F. Verbraak en Drs. J. C. Hoogteyling, in Het verzekeringsarchief, pensioenummer juli 1967.
- Pensioenvoorzieningen via levensverzekeringsmaatschappijen, door Mr. P. J. M. Machielsen, in Het verzekeringsarchief, pensioenummer juli 1967.
- Pensioenvoorzieningen in het buitenland, door Drs. W. Klein Kranenberg, in Het verzekeringsarchief, pensioenummer juli 1967.
- Welvaartsvaste toekomstvoorzieningen, zie Waerdye foliant, 3 oktober 1967.
- Rapport Studiecommissie inzake herstructurering van het Bedrijfspensioenfonds Metaal, met kosten berekening van J. Jonker, oktober 1967.
- Jaarverslag 1966, Amsterdam-Rotterdam Bank (Amro)
- Zie pag. 23 t/m 26.
- Program van Actie/Pensioenen, Overleg orgaan NVV/NKV/CNV, pag. 12.

BIJLAGE LIX
Art. 153.

RAPPORT VAN COMMISSIE VI INZAKE EMERITIKAS EN STUDIE COMMISSIE EMERITAATS VOORZIENINGEN.

A. Het op Uw vergadering dienende rapport van Deputaten voor het Beheer van de Algemene Kas tot Steun aan de Kerken t.b.v. de Verzorging van Emeriti-predikanten, Predikantsweduwen en -Wezen naar art. 13 K.O. geeft Uw commissie aanleiding op te merken, dat h.i. deputaten hun taak in de verslagperiode op alleszins te wazderen wijze hebben verricht. Zij ziet het als een tot dankbaarheid stemmende zaak, dat emeriti-predikanten en predikantsweduwen thans een inkomen genieten, waarvoor de kerken zich niet behoeven te schamen.

De regeling van de omslag voor de Emeritikas komt nog ter sprake in het tweede deel van dit rapport.

De commissie is van oordeel, dat de reservevorming alle aandacht verdient, gezien de steeds ongunstiger wordende verhouding tussen kapitaal en uitkeringen.

B. Ingevolge Uw opdracht heeft de commissie mede aandacht gegeven aan het rapport van het door de G.S. 1965/1966 in het leven geroepen Deputaatschap voor de Bestudering van de vragen rondom de Emeritering naar art. 13 K.O.

De commissie stelt er prijs op te verklaren, dat hierin, naar haar oordeel, een respectabel werkstuk is geleverd, waarvoor de opstellers alle lof toekomt.

Zij kan goedgeels instemmen met de conclusies van het rapport. Hierbij wil de commissie echter nadrukkelijk uitzonderen conclusie 2. Bij alle waardering, die men kan hebben voor de goede bedoelingen, die hier tot uiting komen, zal toch moeten worden gezegd, dat een evt. voorziening met betrekking tot brs., die de kerken dienen naar art. 3 sub 1 enz. K.O. buiten het kader van art. 13 K.O. valt. Dit is een zaak, die tot de competentie behoort van die kerkelijke vergaderingen, welke het consent naar art. 3 K.O. verleenden resp. uitbreidden.

Uw commissie stelt Uw vergadering voor:

- Het door deputaten naar art. 13 K.O. gevoerde beleid onder dankzegging goed te keuren en hen te machtigen dit beleid tot aan de volgende Generale Synode voort te zetten.
- Uit te spreken, dat predikanten onzer kerken gerechtigd zijn op 65-jarige leeftijd emeritaat aan te vragen, mits zij de kerken tenminste 40 jaren godiend hebben.
- In verband hiermede aan het gestelde onder art. 13 K.O. sub 1a toe te voegen:
„Emeritaatsaanvraag zonder overlegging van medische attesten kan ook worden ingediend door een predikant, die de leeftijd van 65 jaar heeft bereikt en ten minste 40 jaar de kerken heeft gediend”.
Idem sub 1c toe te voegen: „Hetzelfde is van toepassing op predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar met 40 dienstjaren”.
Idem idem sub 1d, achter de woorden „70 jaar” toe te voegen: „resp. 65 jaar met 40 dienstjaren”.
- Deputaten te machtigen bij de vaststelling van uitkeringen bij emeritering voor het bereiken van de 65-jarige leeftijd rekening te houden met neveninkomsten indien en voorzover deze 20% van de uitkeringsgrondslag te boven gaan.
- Deputaten te machtigen bij de vaststelling van de uitkeringen uit de emeritikas rekening te houden met eventuele inkomsten, welke de predikanten genieten uit hoofde van de vervulling van een bijzondere taak.
- Deputaten te machtigen bij de vaststelling van de uitkeringen uit de emeritikas rekening te houden met pensioenrechten, welke voortvloeien uit de vervulling van nevenfuncties tijdens de ambtsperiode indien en voorzover deze 15% van de uitkeringsgrondslag te boven gaan.
- Deputaten te machtigen aan predikantsweduwen een uitkering uit de kas toe te kennen, welke, vermeerderd met de uitkering krachtens de AWW voor weduwen zonder kinderen resp. met kinderen, zal bedragen voor een:

Weduwe beneden 40 jaar, zonder kinderen	57% van de uitkeringsgrondslag (tijdelijk)
Weduwe vanaf 40 jaar, zonder kinderen	57% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 1 kind	65% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 2 kinderen	71% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 3 kinderen	75% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 4 kinderen	78% van de uitkeringsgrondslag
Weduwe met 5 of meer kinderen	80% van de uitkeringsgrondslag

8. Deputaten te machtigen de tijdelijke uitkering uit de emeritikas aan een weduwe, die krachtens de bepalingen van de AWW slechts aanspraak kan maken op een tijdelijke uitkering, gedurende een door deputaten vast te stellen periode na het vervallen van haar AWW uitkering, voort te zetten. Beslist zal behoren te worden, nadat belanghebbende door deputaten is gehoord.
9. Deputaten te machtigen aan volle wezen beneden de leeftijd van 16 jaar en aan volle wezen in de leeftijd van 16 tot 27 jaar voorzover studierend of invalide, een uitkering te verstrekken, gelijk aan 50% van de door deze wezen genoten uitkering krachtens de AWW onder aftrek van andere inkomsten.
10. In verband hiermede art. 2 van het reglement voor de emeritikas zodanig te wijzigen, dat gelezen wordt:
„De wezen dienen te worden verzorgd totdat zij de leeftijd van 16 jaar hebben bereikt. Voor invalide wezen wordt de leeftijds grens verhoogd tot 27 jaar. Studerende wezen, die niet over eigen inkomsten beschikken, zullen worden verzorgd zolang zij jonger zijn dan 27 jaar. Aan volle wezen beneden de leeftijd van 16 jaar en aan volle wezen in de leeftijd van 16 tot 27 jaar, voor zover studierend of invalide, wordt een uitkering verstrekt gelijk aan 50% van de door deze wezen genoten uitkering krachtens de AWW, onder aftrek van andere inkomsten”.
11. Deputaten te machtigen met ingang van 1 januari 1969 de methode van berekening van de omslag zodanig te wijzigen, dat het bedrag van de omslag wordt bepaald op:
22% van het totaalbedrag van de uitkeringsgrondslagen van de in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar of, indien dit meer is van het totaalbedrag van de uitkeringen, welke voor dat jaar zullen moeten worden gedaan.
12. In art. 8 van het reglement voor de emeritikas de woorden „de vanwege de Generale Synode voorgeschreven collecte” te vervangen door: „het voldoen van de door Deputaten, na verkregen machtiging van de Generale Synode, vastgestelde omslag”.
13. Het deputaatschap voor de bestudering van de vragen rondom de emeritering naar art. 13 K.O. op te heffen na dankbetuiging voor de verrichte belangrijke arbeid.

G. Leendertse, rapporteur.

BIJLAGE LX Art. 154.

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR DE UITGAVE VAN DE KERKORDE.

De deputaten benoemd door de generale synode van Zwolle-Apeldoorn 1965/1966 voor de uitgave van de Kerkorde overeenkomstig de door deze synode genoemen besluiten hebben de eer U het volgende te rapporteren:

Doordat de secretaris van uw deputaten in 1966 nog al werd bezig gehouden met de uitgave van de Acta synodi was het niet mogelijk de kopij van de Kerkorde voor eind 1966 persklaar te hebben. Toen door zijn ziekte weer stagnatie dreigde bij de verwerking van de drukproeven, hebben zijn mededeputaten de taak overgenomen. Het is hun een vreugde U hierbij een exemplaar van de nieuwe uitgave te kunnen aanbieden. De oplage bedroeg 2000 exemplaren, waarvan — één jaar na de verschijning in september 1967 — reeds meer dan 1500 zijn verkocht.

Met bovenstaande mededeling zouden deputaten kunnen volstaan, wanneer bij het persklaar maken niet een merkwaardige zaak aan het licht was getreden. Reeds bij het eerste overleg hebben de door de synode van 1962 benoemde deputaten een wijziging overwogen van art. 51 van de Kerkorde. Dit artikel luidde in de uitgave 1954: „De wijze, waarop de Christelijke Gereformeerde Kerken in het buitenland en Ned.-Indië in verband staan met de Kerken hier te lande, wordt, zo nodig, door de Generale Synode geregeld”. Op oeverklaarbare wijze is de voorgenomen wijziging slechts voor een deel als voorstel in hun rapport aan de synode van 1966/1967 terecht gekomen, n.l. alleen de weglating van de woorden „en Ned. Indië”. Het is zowel uw deputaten als de commissie van onderzoek en rapport ontgaan dat het resterende deel van het artikel met de bepaling die erbij was gevoegd niet geheel harmoniseerde. Het artikel sprak over „Christelijke Gereformeerde Kerken in het buitenland” en de bepaling handelde over de „Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland” in hun relatie resp. met de „kerken hier te lande” en „kerken in het buitenland”.

Uw deputaten stonden bij de uitgave nu voor de keuze deze zaak te laten zoals was aangevraagd of hun oorspronkelijke formulering op te nemen. Zij hebben gemeend gebruik te moeten maken van het besluit van de synode van Rotterdam-1959 (Acta, art. 224) en derhalve de oorspron-

kelijke formulering laten afdrucken: „De verhouding tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en kerken in het buitenland wordt voorzover het de Christelijke Gereformeerde Kerken betreft, geregeld door de generale synode”. De feitelijke wijziging is alleen van redactionele aard, omdat deze formulering reeds in de bepaling was opgenomen en door de synode goedgekeurd. Uiteraard moest toen de redactie van de bepaling enigszins worden veranderd.

Deputaten stellen U voor deze verandering goed te keuren.

Ten overvloede maken deputaten U attent op het besluit van de vorige synode vermeld in het tweede zinsdeel van het derde besluit (Acta, art. 194 sub 3): „het aan het beleid van de volgende synoden over te laten van een inlegvel c.q. inlegvellen voor wijziging gebruik te maken”. Zij doen het echter met het oog op het door U te voeren beleid mede in verband met de betrekkelijk kleine voorraad die nog over is van de nieuwe uitgave, daar het mogelijk is te overwegen het moderamen opdracht te geven zo nodig dergelijke inlegvellen te laten uitgeven of deze opdracht te verstrekken aan nieuw te benoemen deputaten, die als vóór 1971 een nieuwe oplage nodig is, deze zouden kunnen verzorgen.

M. Drayer, secretaris

BIJLAGE LXI

Art. 154, 155, 156.

RAPPORT IV VAN COMMISSIE VII.

Commissie VII (Kerk en Kerkorde) biedt u bij deze een rapport aan betreffende:

- A. Het rapport van deputaten voor de uitgave van de kerkorde, (agenda 8.31);
- B. De instructie van de Part. Synode van het Zuiden, waarin verzocht wordt het ondertekeningformulier voor ouderlingen en diakenen aan te passen aan de hedendaagse taal en kerkelijke organisatie, (agenda 7.17);
- C. Een te ontwerpen instructie voor deputaten voor de geestelijke verzorging van hen, die ter koopvaardij varen.

A. Het rapport van deputaten voor de uitgave van de kerkorde.

De commissie heeft veel waardering voor de arbeid van deputaten, waardoor een nieuwe uitgave van de kerkorde werkelijkheid werd. Het feit, dat een groot deel van de oplage reeds verkocht is, bewijst dat deze uitgave in een behoefte voorziet.

Wat betreft de redactionele wijziging, die deputaten in art. 51 hebben aangebracht, is de commissie van mening, dat deze noodzakelijk was en geheel in overeenstemming met de bedoeling van het artikel.

Aangezien het niet tot de onmogelijkheden behoort, dat reeds vóór 1971 tot herdruk van deze uitgave moet worden overgegaan, lijkt het wenselijk opnieuw deputaten te benoemen, die gemachtigd zijn tot zulk een herdruk te besluiten en deze te verzorgen. De vorige Synode besloot het aan het beleid van volgende synoden over te laten van een inlegvel c.q. inlegvellen voor wijziging gebruik te maken (Acta art. 194, sub 3). Het is niet mogelijk hierover nu een beslissing te nemen. Een uitgave in ringband zal waarschijnlijk te duur zijn. Losse inlegvellen zijn niet aan te bevelen. Wellicht is het mogelijk bij herdruk de nodige pagina's toe te voegen. Een en ander zal in overleg met de drukker te regelen zijn. Tot dit overleg zouden deputaten gemachtigd kunnen worden.

Voorstel.

Uw commissie stelt voor:

1. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid;
2. de wijziging in art. 51 K.O. goed te keuren;
3. opnieuw deputaten te benoemen;
4. deputaten op te dragen, indien nodig, een herdruk van de kerkorde te verzorgen en eventuele wijzigingen op een door hen te bepalen wijze daarin te doen opnemen.

B. Instructie 7.17.

Naar het oordeel van uw commissie is er geen bezwaar een besluit als voorgesteld te nemen. Het ondertekeningformulier voor ouderlingen en diakenen komt praktisch geheel overeen met dat voor dienaren des Woords. Dit laatste formulier is reeds aangepast aan de

bedendaagse taal en de huidige kerkelijke organisatie. Deze tekst kan gevolgd worden en dienovereenkomstig zouden deputaten voor de uitgave van de kerkorde het ondertekening-formulier bij een eventuele herdruk van de kerkorde kunnen doen opnemen.

Voorstel.

Uw commissie stelt voor de instructie te aanvaarden en de tekst van het ondertekening-formulier voor ouderlingen en diakenen in overeenstemming te brengen met die van het ondertekening-formulier voor dienaren des Woords.

C. Concept instructie voor deputaten voor de geestelijke verzorging van hen, die ter koopvaardij varen.

Het is niet mogelijk gebleken in zo korte tijd een dusdanig inzicht te verkrijgen in het werk van de geestelijke verzorging van onze zeevarenden, dat zinvol kon worden getracht een instructie voor het deputaatschap te ontwerpen.

Voorstel.

Uw commissie stelt voor deputaten op te dragen een concept instructie samen te stellen en deze aan de e.k. Generale Synode voor te leggen.

P. op den Velde, rapporteur.

BIJLAGE LXII

Art. 160, 161, 181.

RAPPORT VAN COMMISSIE VI INZAKE CENTRALE KERKELIJKE KAS, ADMINISTRATIEF BUREAU, OMSLAGSTELSEL.

A. Centrale kerkelijke kas/administratief bureau.

Intentie.

Na gehouden vooroverleg met enige afgevaardigden van de Particuliere Synode van het Noorden inzake de Uw commissie in handen gestelde instructies 7.15 en 7.16 meent de commissie de intentie van genoemde instructies als volgt te kunnen samenvatten:

Er worde *administratieve* hulp verschaft aan Deputaten.

Motieven.

De voornaamste motieven hiervoor zijn naar het oordeel van Uw commissie:

1. Er vindt misbruik van menselijke arbeidskracht plaats, doordat te veel tijdroevende handelingen moeten worden verricht;
2. Er is sprake van een te grote liquiditeit en een te geringe rentabiliteit van het totaal der in de kerkelijke kassen samengebrachte middelen;
3. De controlekosten liggen te hoog.

Beginselen.

De zaak waar het hierom gaat is reeds herhaaldelijk op vorige synoden aan de orde geweest. Mede lette op wat voor en na is opgemerkt, is de commissie van mening, dat zal moeten worden uitgegaan van de volgende beginselen:

1. De zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid der verschillende deputaatschappen blijft volledig gehandhaafd;
2. Een evt. regeling geschiede geheel op basis van vrijwilligheid, opdat zelfs de schijn van hiërarchie en dirigisme worde vermeden;
3. De kosten blijven zo veel mogelijk beperkt.

Conclusie.

De commissie meent, dat in het licht van het voorafgaande als voorlopige conclusie kan worden gesteld:

Laat er een deputaatschap worden benoemd om de intentie van de beide genoemde instructies te realiseren.

Realisering.

Om een en ander te concretiseren, wil de commissie hieronder zo beknopt mogelijk aangeven, hoe zij zich een evt. realisering heeft gedacht:

1. Door de Generale Synode worde een deputaatschap ingesteld voor het verrichten van administratieve werkzaamheden in opdracht en ten dienste van andere deputaatschappen;
2. Dit deputaatschap hebbe onder meer tot taak:
 - a. Het verrichten van de administratieve werkzaamheden in de ruimste zin, welke voortvloeien uit de door de deputaatschappen verleende opdrachten;
 - b. Het bevorderen van een zo doelmatig mogelijk administratieve uitvoering;
 - c. Het bevorderen van een zo nauw mogelijke samenwerking tussen de deputaatschappen betreffende de administratieve uitvoering;
 - d. Het vóór 1 december opmaken van een begroting voor het komende jaar;
 - e. Het verzorgen van de financiële administratie en het opmaken van de balans per 31 december en van een rekening van baten en lasten over het voorgaande jaar.
3. Aan dit deputaatschap zouden de andere deputaatschappen opdracht kunnen verlenen tot het uitvoeren van de administratieve werkzaamheden van hun secretaris en hun penningmeester. De deputaatschappen zouden de bevoegdheid moeten ontvangen een of meer delen van deze taken, na onderling overleg, aan dit deputaatschap op te dragen. De opdracht geschiede voor onbepaalde tijd. Elk der opdracht gevende deputaatschappen zij bevoegd de opdracht te beëindigen. De opzegging geschiede tegen het einde van het jaar met inachtneming van een opzeggingstermijn van tenminste 3 maanden.
4. Het deputaatschap besta uit 5 leden, om de 3 jaar door de Generale Synode te benoemen. Teneinde de coördinatie van de administratieve werkzaamheden te bevorderen, zou het aanbeveling verdienen deze deputaten te benoemen uit de secretarissen en penningmeesters van de opdracht gevende deputaatschappen.
5. Deputaten behoren de bevoegdheid te ontvangen een aanvraag tot het verrichten van werkzaamheden af te wijzen, indien naar hun mening aan de gestelde voorwaarden niet op verantwoorde wijze kan worden voldaan. Het deputaatschap, dat de aanvraag indiende, behoort van deze afwijzing in kennis te worden gesteld, onder mededeling van de motivering.
6. Deputaten behoren de bevoegdheid te ontvangen die maatregelen te treffen, die nodig zijn om een doelmatige uitvoering van de aanvaarde opdrachten te waarborgen. Deze maatregelen zouden onder meer kunnen omvatten het zorgdragen voor huisvesting, het aantrekken van personeel en het aanschaffen van de bureau-apparatuur.
7. Deputaten verdelen de functies in het deputaatschap in onderling overleg en stellen zelf de richtlijnen vast voor de uitvoering van de opdrachttaken.
8. Het deputaatschap brenge periodiek de kosten in rekening aan de opdracht gevende deputaatschappen en stelde zo mogelijk tarieven vast voor de te verrichten werkzaamheden en make dit aan bedoelde deputaatschappen kenbaar. Het deputaatschap zij bevoegd, zo dikwijls als zulks nodig is, een voorschot op hun aandeel in de kosten te vragen aan de opdracht gevende deputaatschappen.
9. Het deputaatschap zij bevoegd werkzaamheden voor een bepaald deputaatschap te beëindigen. De opzegging geschiede tegen het eind van het jaar, onder opgave van redenen en met inachtneming van een opzeggingstermijn van tenminste 3 maanden.
10. Deputaten brengen op elke Generale Synode rapport uit van de door hen verrichte werkzaamheden.

Slotopmerkingen.

Uw commissie meent op grond van het bovenstaande, dat voorhands niet behoefte te worden overgegaan tot de instelling van een dusgenaamde Centrale Kerkelijke Kas.

Zij acht het wenselijker, dat eerst bezien worde hoe de hiervoor geschetste samenwerking tussen de verschillende deputaatschappen op basis van vrijwilligheid zich in de praktijk zal ontwikkelen.

B. Omslagstelsel.

Wat de in bijlage I van rapport 8.25 van Deputaten voor Financiële Zaken bepleite omslagregeling betreft, is de commissie van oordeel, dat dit een zaak is die beperkt dient te blijven en wel om de volgende redenen:

- a. Er dient gewaakt te worden tegen centraliseringstendensen in ons kerkelijk leven;
- b. Er valt een remmend effect te verwachten t.o.v. de spontane offervaardigheid en het ver-

antwoordelijkheidsbesef van de plaatselijke kerken en haar leden.

Gelet op de uitleg, die deputaten zelf geven: „Indicatie van de verwachte minimum-bijdrage” ziet de commissie niet in, waarom in het algemeen niet gesproken kan blijven worden van en gewerkt met „streefbedragen”.

Dit neemt niet weg, dat het aan te bevelen zou zijn, dat door ieder deputaatschap in zijn 3-jaarlijk rapport aan de G.S., naast een overzicht van de gebruikelijke financiële gegevens over de afgelopen periode, een begroting over de komende 3 jaar wordt ingediend.

Voorstellen.

Resumerend biedt de commissie U de volgende voorstellen ter overweging aan:

- De Generale Synode benoeme een deputaatschap als hiervoor bedoeld onder „Realisering”, en sprekende uit, dat hiermede voldaan is aan de intentie van de instructies 7.15 en 7.16 van de Particuliere Synode van het Noorden;
- De Generale Synode sprekende uit, dat zij een uitbreiding van het bestaande omslagstelsel niet raadzaam acht en dat de door de verschillende deputaatschappen met haar machtiging aangegeven streefbedragen dienen te worden beschouwd als indicatie van de verwachte minimum-bijdragen der kerken.
- De Generale Synode drage de door haar geheel of gedeeltelijk benoemde deputaatschappen op, bij hun 3-jaarlijk rapport aan de synode een begroting over de komende 3 jaar in te dienen.

G. G. van Wijngaarden, 2e rapporteur.

BIJLAGE LXIII

Art. 161.

DEPUTATEN VOOR FINANCIËLE ZAKEN RAPPORT OMSLAGSTELSEL.

Gevolg gevend aan Uw verzoek U te informeren omtrent de mogelijkheid en wenselijkheid van het vaststellen van omslag- en streefbedragen voor alle kerkelijke kassen delen wij U het volgende mede.

Naar ons gevoelen wordt door meerdere kerkeraden het begrip omslag- en streefbedrag voor identiek gehouden. Anderen achten het noemen van een omslagbedrag bindend en van een streefbedrag van zeer weinig belang, waardoor de afdrachten aanmerkelijk achter blijven bij hetgeen van de zijde der deputaatschappen wordt verwacht.

Daarnaast signaleren wij dat streefbedragen incidenteel plotseling worden verhoogd, waarbij de indruk bestaat dat zulks geschiedt op grond van overwegingen binnen de kring van het eigen deputaatschap zonder nader overleg met enige instantie, waardoor willekeurigheid zou ontstaan. Om misverstanden te voorkomen ware te overwegen zowel omslag- als streefbedragen te doen vaststellen ter synode, opdat over de gehele linie een duidelijke en vaste lijn wordt gevolgd.

Indien U zulks mogelijk acht lijkt het ons gewenst in de toekomst uitsluitend te spreken over omslagbedragen, er van uitgaande dat zowel omslag- als streefbedragen worden vastgesteld op basis van reële behoeften en vastomlijnde plannen. Op deze wijze wordt benadrukt dat, terwille van een goede voortgang van het werk, alle omslagen dienen te worden voldaan.

Ongetwijfeld biedt het hanteren van omslagen voordelen, met name bij die kerken die het „ene offer” kennen en uit de opbrengst daarvan alle verplichtingen moeten voldoen. Vanzelfsprekend is het, ook na invoering van een volledig omslagstelsel, zonder meer mogelijk het oude collecte-systeem plaatselijk volledig te blijven volgen. Men kan dan het omslagbedrag beschouwen als een indicatie van de verwachte minimum-bijdrage.

In ieder geval zouden wij willen pleiten voor handhaving van de zendingscollecte, daar dit werk een geheel eigen plaats inneemt, de kerkleden op zeer sparte wijze aanspreekt, zeer kostbaar is en wat omvang betreft sterk afhankelijk is van de offervaardigheid van de leden.

Het bepalen van de omslag is een moeilijke en ingewikkelde zaak.

Ideaal ware indien ieder deputaatschap ter synode een begroting kon overleggen voor de komende 3 jaren. Vervolgens dient een voorbereidingscommissie de synode van advies t.a.v. de begroting op zichzelf en t.a.v. het gevraagde bedrag in samenhang met alle andere verzoeken, opdat de beschikbare middelen rechtvaardig worden verdeeld. Indien de synode zich accoord verklaart met de voorgelegde begroting dan kan vrijwel exact worden bepaald:

- het bedrag per jaar, nodig voor uitvoering der zaak,
- de omslag per lid om dit bedrag bijeen te brengen.

Bij de vaststelling van het omslagbedrag dient echter, naar ons gevoelen, tevens aandacht te worden besteed aan de reserves waarover men beschikt.

Uit de bij ons rapport gevoegde cijfers blijkt duidelijk dat, wat dit betreft, gesproken kan worden zowel van „rijke” als van „arme” kassen.

Bij doorvoering van het omslagstelsel zoudt U kunnen overwegen voor iedere kas een bepaalde reserve vast te stellen, aangepast aan de specifieke aard van iedere kas afzonderlijk.

Overschrijft de reserve van een kas dit bedrag dan kan de omslag worden verlaagd, voldoet een bepaalde kas niet aan deze norm dan kan de omslag worden verhoogd.

Indien men de gedachte aan „bijsturen” wil overwegen dan kan zulks ook geschieden door middel van het creëren van een „centrale kas”.

Mocht U deze gedachte aanvaardbaar achten dan staat ons, zeer globaal gesteld, voor ogen:

- Ieder deputaatschap dient een begroting voor de komende drie jaren in.
Wij ontveinen ons niet dat het overzien van een dergelijke periode berwaarlijk is, doch achten het mogelijk dat bij afwijking van de begroting overleg plaats vindt met de centrale kas, geleid door enige daartoe te benoemen deputaten.
- De synode stelt per kas een omslag vast, gebaseerd op de uitgaven. Voorhands wordt ook rekening gehouden met de aanwezige of de nog te vormen reserves.
- Er wordt ook een omslag vastgesteld voor de centrale kas. Uit deze kas worden betaald:
 - de deputaatschappen met geringe uitgaven. Deze krijgen, na goedkeuring van de synode, een vastgesteld bedrag voor hun werk.
 - deputaatschappen welke via het omslagstelsel over normale middelen beschikken, doch voor onverwachte noodzakelijke uitgaven komen te staan, kunnen zich tot de centrale kas wenden.
 - een eventueel aan te stellen administrateur.

Op deze wijze wordt de weg der geleidelijkheid gevolgd en zou het mogelijk zijn dat de centrale kas in de toekomst over een „bufferkapitaal” kan beschikken, terwijl de kapitalen bij de onderscheiden kassen geleidelijk afnemen.

Een veel idealer oplossing zou zijn alle kassen te centraliseren en de onderscheiden deputaatschappen vanuit deze kas de door de synode vastgestelde middelen te verschaffen.

Deze weg volgend komen wij terecht bij een Centraal Kerkelijk Bureau dat zowel de financiële als de administratieve taken van de deputaatschappen grotendeels kan verzorgen. Dit uiteraard in overleg met die deputaatschappen.

Deze gedachte komt tot uiting in de ons bekende instructie van de kerken van Harlingen en Zwolle.

Indien deze instructie, die zeker zakelijk verdedigd kan worden, wordt gevolgd dan dient men wel rekening te houden met de noodzaak een dergelijk bureau te bemannen met meerdere personeelsleden. In dat geval ware ernstig te overwegen zulks te realiseren in nauwe samenwerking met het huidige zendingsbureau opdat zo economisch mogelijk wordt gewerkt.

Wij vertrouwen met deze uiteenzetting Uw opdracht t.a.v. het omslagstelsel te hebben uitgevoerd en een bijdrage tot de discussie hierover te hebben geleverd.

C. v. d. Weele, secretaris.

BIJLAGE LXIV

Art. 162, 166.

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR KERKBOUWAANGELEGENHEDEN CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERKEN.

Uw deputaten voor kerkbouwaangelegenheden rapporteren U over hun werk in de jaren 1965, 1966 en 1967 het volgende:

1. Samenstelling deputaatschap en vergaderingen.

Thans fungeren als deputaten:

- benoemd door de Generale Synode-1965 de broeders J. Groenendijk, voorzitter, J. van Dalen, A. de Geus, D. Kiljan en ds. C. van der Zaal;
- benoemd door de Particuliere Synoden de broeders J. A. van Dijk (N), B. Hartog (O), J. van Heest (W) en L. van Valen (Z).
Sekretaris is br. A. de Geus; penningmeester is br. J. van Heest.
De broeders J. Groenendijk, voorzitter, en J. van Dalen verzoeken niet opnieuw te worden

benoemd. De nodige voordrachten zullen aan Uw moderamen worden aangeboden.
Deputaten vergaderden eenmaal per kwartaal te Amersfoort.

2. Steunverlening aan kerken.

- Op soortgelijke wijze als in de vorige verslagperiode verleenden deputaten steun
- door het geven van informatie en/of advies over allerlei met kerkbouw in verband staande onderwerpen aan de kerken van Amsterdam-N., Delft, Enschede (kommissie Kerk Uitbouw), Groningen, Haarlem-C., Hengelo, Hoogeveen, Leeuwarden, Maarssen, Middelburg, Murmerwoude, Nunspeet, Rotterdam (kommissie Alexanderstad), Rozenburg en Spijkenisse;
 - door het geven van bouwtechnische beoordeling van aankoop-, restauratie of nieuwbouwplannen aan de kerken van Aarlanderveen, Alblasserdam, Amersfoort, Bennekom, Dordrecht-Z., Harlingen, Heerde, Hillegom, Kerkwerpe, Nieuwpoort, Ridderkerk, Rozenburg, Schiedam en Sneek;
 - door het toezeggen van financiële steun voor de uitvoering van plannen tot aankoop, restauratie of stichting van een kerkgebouw aan de kerken van Aarlanderveen, Alblasserdam, Almelo (verhoging), Amersfoort, Amsterdam N.W. (verhoging), Bennekom, Goes, Harlingen, Heerde, Hillegom, Kerkwerpe, Midwolda (verhoging), Papendrecht (verhoging), Ridderkerk, Rozenburg, Schiedam, Sneek, Winschoten en Zwijndrecht;
 - door het uitkeren van toegezegde steunbedragen aan de kerken van Almelo, Goes, 's-Gravenhage-Z., Nijmegen, Papendrecht, Rotterdam-Z., Stadskanaal, Wildervank, en Winschoten;
 - door het verstrekken van kortlopende leningen ter overbrugging van financieringsmoeilijkheden aan de kerken van Amsterdam-N.W., Bennekom, Dordrecht-Z., Goes, Kampen, Kerkwerpe en Ridderkerk;
 - door het aanvullen van het tekort in de bijdragen der kerken aan het Gereformeerd Sociaal Instituut over 1963 en 1964 met een bedrag van f 414,62.

3. Overzicht toezeggingen en uitkeringen.

De financiële steun bestaat in de toezegging en, voor zover nodig, de uitkering van bijdragen in de exploitatiekosten der kerken, zulks tot ten hoogste een van tevoren aan de hand van de exploitatiebegrotingen vastgesteld bedrag en gedurende een veelal op 10, in enkele gevallen op 8, resp. 5 bepaald aantal jaren. Tot 1 januari 1968 werd de volgende steun toegezegd, resp. uitgekeerd:

aan de kerk van:	maximum	uitgekeerd:	niet uitgekeerd:	saldo:	resterende termijnen:
Aarlanderveen	16.500	—	—	16.500	10
Alblasserdam	27.500	—	—	27.500	10
Almelo	27.500	2.600	2.400	22.500	9
Amersfoort	38.250	—	—	38.250	8
Amsterdam-N.W.	115.500	—	—	115.500	10
Bennekom	60.500	—	—	60.500	10
Emmen	2.500	2.000	500	—	0
Goes	66.000	8.300	3.700	54.000	9
's-Gravenhage-R.	14.300	—	7.020	7.280	7
's-Gravenhage-Z.	38.500	29.100	5.200	4.200	3
Harlingen	45.375	—	—	45.375	10
Hattem	2.750	—	1.350	1.400	7
Heerde	41.250	—	—	41.250	10
Hillegom	8.000	—	—	8.000	5
Kampen	82.500	—	—	82.500	10
Kerkwerpe	41.250	—	—	41.250	10
Midwolda	14.850	—	—	14.850	10
Naarden	4.625	3.675	825	125	1
Nijkerk	2.200	570	1.050	600	5
Nijmegen	5.500	2.600	800	2.100	6
Papendrecht	79.750	3.000	11.500	65.250	9
Putten	14.300	—	2.600	11.700	9
Ridderkerk	88.000	—	—	88.000	10

Rotterdam-P.	11.000	—	3.800	7.200	8
Rotterdam-Z.	96.000	17.300	6.700	72.000	4
Rozenburg	54.000	—	—	54.000	8
Schiedam	27.500	—	—	27.500	10
Sneek	66.000	—	—	66.000	10
Stadskanaal	21.010	14.898	2.292	3.820	4
Utrecht-N.	6.050	—	4.950	1.100	4
Wieringerwerf	25.000	25.000	—	—	0
Wildervank	5.500	300	4.200	1.000	4
Winschoten	11.000	2.000	—	9.000	9
Zwijndrecht	99.000	—	—	99.000	10
TOTAAL 34:	1.259.460	111.343	58.867	1.089.250	

Doordat pas in oktober 1967 het uit de actie „Antwoord '64" ontvangen voorschot definitief te hoog bleek en doordat de koerswaarden der obligaties niet telkens werden bijgewerkt, vertoont het saldo der verplichtingen per 31 december 1967 ad f 1.089.250,— een geringe, naar het oordeel van deputaten niet verontrustende overschrijding van de in hun instructie gestelde limiet van 150% van het door hen beheerde kapitaal van het fonds steun kerkbouw.

4. Overzicht kapitaalsverloop.

Het kapitaal per 31 december 1964 (Acta G.S.-1965, pag. 252) was	f 506.326,97
Dit kapitaal vermeerderde en verminderde door:	
kollekten en giften 1965	f 26.715,20
kollekten en giften 1966	„ 34.725,97
kollekten en giften 1967	„ 33.673,56
„	95.114,73
opbrengst „Antwoord '64" 1965	f 60.697,14
opbrengst „Antwoord '64" 1966	„ 38.482,60
opbrengst „Antwoord '64" 1967	„ 6.334,14
„	105.513,88
renten 1965	f 21.102,10
renten 1966	„ 24.667,04
renten 1967	„ 33.914,98
„	79.684,12
„	786.639,70

uitkeringen 1965	f 4.724,—
uitkeringen 1966	„ 3.020,—
uitkeringen 1967	„ 38.910,—
„	f 46.654,—

onkosten 1965	f 2.013,59
onkosten 1966	„ 2.258,20
onkosten 1967	„ 1.670,10
„	5.941,89
bijdrage G.S.I.	„ 414,62
„	53.010,51
„	f 733.629,19
correctie waarde der obligaties	„ 27.894,02

Het kapitaal per 31 december 1967 was:	
banksaldo	f 6.351,38
girosaldo	„ 2.173,54
vordering rente	„ 320,—
vordering kollekten en vordering Antwoord '64	„ 7.250,25
leningen aan kerken	„ 96.000,—
obligaties	„ 593.640,—
„	f 705.735,17

5. Algemeen.

Het feit dat de grees voor steuntoezeggingen op 31 december 1967 bereikt was, terwijl nieuwe, niet onbelangrijke steunaanvragen voorhanden en te verwachten waren, die evenzeer als eerdere aanvragen recht op honorering hebben, heeft deputaten doen besluiten, opnieuw na 4 jaar, in 1968 weer een extra-inzamelingsactie te houden.

Deputaten zijn van oordeel dat zowel hun sekretaris als hun penningmeester belast zijn met vrij veel eenvoudig administratief werk en dat het wenselijk is daarin beperking aan te brengen. Wellicht kunt U terzake hiervan bij het beoordelen van de werkzaamheden van al Uw deputaten maatregelen overwegen en treffen.

Deputaten hebben U geen voorstellen te doen met betrekking tot de taak, die U hun hebt opgedragen en die zij in de verslagperiode naar vermogen, in goede harmonie en met dankbaarheid voor de ondervonden medewerking van de kerken hebben vervuld.

A. de Geus, sekretaris.

BIJLAGE LXV

Art. 162, 166.

RAPPORT VAN COMMISSIE VI INZAKE KERKBOWAANGELEGENHEDEN.

Ingaande op het haar toegewezen rapport van Deputaten voor Kerkbouwaangelegenheden wil Uw commissie het volgende onder Uw aandacht brengen:

a. Werkwijze.

Voor de wijze waarop deputaten overeenkomstig hun instructie hun omvangrijke taak vervullen, heeft Uw commissie alle waardering.

b. Cijfermateriaal.

Uw commissie constateerde enige verschillen tussen het door deputaten verschaft cijfermateriaal en de door Deputaten Financiële Zaken in hun rapport 8.25 verstrekte gegevens. Bij navraag bleek dit te zijn veroorzaakt door een verschillende administratieve verwerking van dezelfde gegevens, terwijl het verschil van f 550,— tussen de opgave van het kapitaal per 31 december 1967 resp. door Deputaten Kerkbouwaangelegenheden en Deputaten Financiële Zaken te wijten is aan een achteraf nog te hoog gebleken waardering van het obligatiebezit van F.S.K. per genoemde datum.

De in rapport 8.25 opgenomen cijfers geven de juiste stand van zaken weer.

c. Inzamelingsactie.

Uit de haar door deputaten verstrekte inlichtingen bleek Uw commissie, dat verwacht mag worden, dat de post „uitkeringen” in de nabije toekomst belangrijk zal stijgen. Bovendien bleken reeds ingediende aanvragen momenteel niet gebonoreerd te kunnen worden ten gevolge van de door deputaten signaleerde overschrijding van de steuulimiet van 150%.

Op grond hiervan acht de commissie het juist en gewettigd, dat opnieuw een extra-beroep op de kerken zal worden gedaan. Wel heeft zij tegenover deputaten als haar mening te kennen gegeven, dat het weinig aanbeveling verdient nog in 1968 met een inzamelingsactie te starten, gelet op de reeds geplande najaarskollekte voor de hulpdiensten in de buitenlandse zending en de Evangelieverkondiging onder Israël.

d. Voorstellen.

Uw commissie meent U te kunnen voorstellen:

- a. deputaten dank te zeggen voor hun arbeid en hun handelingen goed te keuren;
- b. opnieuw deputaten te benoemen.

G. Leendertse, rapporteur.

BIJLAGE LXVI

Art. 168.

AANVULLEND RAPPORT VAN COMMISSIE III INZAKE HET KONTAKT MET DE JEUGDBONDEN.

De bespreking van het rapport van deputaten voor het contact met de jeugdbonden, met de daaraan toegevoegde bijlagen, en van het rapport van commissie III resulteerde in een aantal voorstellen, die door de synode aan commissie III werden doorgegeven met de opdracht om deze voorstellen in overleg met de deputaten te bestuderen, en het resultaat van de gezamenlijke overwegingen aan de synode voor te leggen.

De voorstellen van het commissie-rapport zijn vervallen.

De volgende voorstellen werden ingediend:

1. Deputaten op te dragen, bijzondere aandacht te besteden aan de positie van de jeugd als de kerk van morgen, en derhalve de kerkeraden de aan de synode toegezonden nota ter beschikking te stellen met het dringend verzoek hiervan nauwlettend kennis te nemen en vervolgens richtlijnen te geven voor de catechese tegen de achtergrond van de situatie, zoals die in genoemde nota is geschetst. (ds. J. J. Rebel).
- 2a. Deputaten op te dragen, er bij de kerkeraden op aan te dringen aan de jeugd een zo groot mogelijke inspraak te geven en ze zoveel mogelijk bij het kerkewerk te betrekken,
 - b. directe financiële steun te verlenen aan allerlei jeugdactiviteiten en niet aan fondsvorming te doen,
 - c. te verzoeken aan de jeugd der kerken middels de kerkeraden die zorg te besteden, waaraan behoefte bestaat,
 - d. het contact te leggen tussen de Theol. Hogeschool, de studenten daar, en de jeugd der kerken, en bij de vorming van studenten aandacht te schenken aan de methodiek van het jeugdwerk. (ds. Chr. Verhage).
3. Deputaten op te dragen in een begeleidend schrijven bij de nota de kerkeraden op te wekken deze nota goed te lezen, omdat deze problematiek vanaf het plaatselijk kerkelijk niveau dient te worden aangepakt. (oud. G. den Hertog).
- 4a. De G.S., kennis genomen hebbende van de fondsvorming van deputaten, besluit deputaten op te dragen de lening aan het jeugdcentrum te schenken.
 - b. Te konstateren, dat er jammer genoeg niet meer geld is gegeven tot in standhouding van „De Sleutel”. (ds. A. Hilbers).
5. De G.S., kennis genomen hebbende van de nota van de Jongerenbond betreffende de positie van de jeugd, overwegende dat de afnemende belangstelling van de jeugd voor kerk en godsdienst hier en daar verontrustende vormen aanneemt; dat primair de ouders de taak hebben de vrees des Heren aan hun kinderen voor te leven; dat het onjuist zou zijn de aandacht voor de jeugd tot één zondag te beperken, besluit:
 - a. de kerkeraden met klem te wijzen op de noodzakelijkheid van gericht pastoraat aan individuele jongeren;
 - b. uit te spreken dat het aanbeveling verdient, dat kerkeraden die moeilijkheden hebben met de jeugdproblematiek, advies vragen aan jeugddeputaten;
 - c. de aandacht te vestigen op eventuele mogelijkheden om de jongeren in te schakelen bij het gemeente-diakonaat;
 - d. erop aan te dringen, dat in de catechese rekening worde gehouden met de in de nota geschetste problematiek;
 - e. de kerkeraden te wijzen op de noodzakelijkheid van het opvangen van jonge belijdende leden;
 - f. erop aan te dringen dat in de prediking in toenemende mate worde gewezen op de noodzakelijkheid van bijbels gezinsleven. (ds. J. de Jong).
- 6a. De ontwerp-instructie terug te wijzen naar de commissie om in overleg met deputaten een nieuwe instructie te ontwerpen.
 - b. Deputaten op te dragen contact te onderhouden met het bestaande georganiseerde jeugdwerk en met de jeugdbonden te zoeken naar nieuwe vormen, waarbij
 1. het leven uit Gods Woord centraal staat
 2. aan elementen, in het deputaten-rapport genoemd, recht wordt gedaan. (drs. T. Bienen).

Overweging.

1. Bij de bespreking van bovengenoemde voorstellen door deputaten en commissie, werd allereerst overwogen wat in voorstel 1 en 3 naar voren komt: het toezenden van de nota van de

jongerenbond aan de kerkeraden. Het lijkt ons goed, dat de synode deputaten verzoekt, de mogelijkheid open te stellen voor de kerkeraden om de nota te verkrijgen. Wij achten het echter niet juist deze nota zonder meer aan de kerkeraden toe te zenden. De nota draagt immers een wat tweeslachtig karakter, omdat hier niet alleen de jeugd zelf aan het woord komt, maar ook een beoordeling van de jeugd wordt gegeven. Het zal mogelijk veel meer effect hebben, wanneer de kerkeraden niet een nota van de Jongerenbond, maar van deputaten zelf ontvangen. Daarom stellen wij voor, dat de synode de nota als werkmateriaal aan de jeugddeputaten ter hand stelt met de opdracht om zelf een nota op te stellen, waarin de nota van de Jongerenbond kritisch verwerkt is. In de nota van deputaten zouden dan tegelijk ook de grondlijnen voor het jeugdwerk moeten worden uitgestippeld, waarmee naar onze mening aan de intentie van voorstel 6b zou zijn voldaan.

2. In de voorstellen 1, 2a en c, 3a, c en d wordt gesproken over wat we nu maar kortweg aanduiden als het pastoraat, de catechese en de daadwerkelijke betrekking van de jeugd in het kerkewerk. Het gaat hier om de bereidheid om in een openhartige gedachtenwisseling te luisteren naar de jeugd, de jeugd serieus te nemen en hen zoveel mogelijk bij allerlei zaken te betrekken. Onze gedachte is, dat deze punten het best tot hun recht komen, wanneer de synode aan deputaten opdraagt, hiervoor nadrukkelijk aandacht te vragen in de nota, die deputaten aan de kerkeraden aanbieden.
3. Deputaten en commissie zijn van oordeel, dat het niet juist zou zijn om voorstel 2o over te nemen. Contact tussen studenten aan de Theol. Hogeschool en de jeugd is moeilijk te regelen, en is er bovendien al meer dan ooit. De gedachte om bij de vorming van studenten aandacht te schenken aan de methodiek van het jeugdwerk, zou de synode hoogstens kunnen meegeven aan het college van curatoren en hoogleraren.
4. Wat voorstel 3d betreft kan worden verwezen naar art. 3c van de nieuwe ontwerp-instructie.
5. Voorstel 5e vraagt evenals supplement 1 van het deputatenrapport aandacht voor de groep van jonge belijdende leden, die in de gemeente vaak tussen wal en schip schijnen te vallen. Het is noodzakelijk, dat aan de plaats van deze groep in de gemeente aandacht wordt besteed. Wij stellen daarom voor, dat de synode de kerkeraden nadrukkelijk zal vragen metterdaad aandacht te schenken aan deze vaak „vergeten groep“.
6. De voorstellen 2b en 4a en b hebben betrekking op het financiële beleid van deputaten. In het gesprek met deputaten is het uw commissie gebleken, dat deputaten zich betreffende hun „gewraakte“ fondsvorming alleen maar zeer nauwkeurig aan hun opdracht hebben gehouden en dat hun daarvoor naar de mening van uw commissie dank toekomt in plaats van blaam. Slechts doordat deputaten een fonds hadden gevormd, konden zij een lening verstrekken voor het jeugdcentrum, een lening, die om acceptabele redenen terecht geen schenking was. Overigens zijn wij wel van mening, dat het goed is, wanneer deputaten de vraag onder ogen zien, waar de grens van de fondsvorming moet liggen. Maar juist gezien de ontwikkeling van jeugdwerk naar jeugdzorg lijkt het goed, dat er een behoorlijk fonds is. Ook in de zaak van „De Sleutel“ is ons gebleken, dat deputaten geen blaam treft. Wel zouden wij naar aanleiding van de opmerkingen, die hierover gemaakt zijn, u willen voorstellen deputaten in overweging te geven om „Tijdsin“ financieel te steunen, opdat het zo mogelijk kan worden uitgebouwd.
Het lijkt ons een onmogelijke zaak voor deputaten om andere jeugdactiviteiten dan die van de jeugdorganisaties te steunen. Deputaten moeten inzicht kunnen krijgen in de activiteiten, waaraan ze steun verlenen.
7. Het ontwerp voor een nieuwe instructie, waar voorstel 6a tenslotte om vraagt, gelieve u hieronder bij de voorstellen aan te treffen.

Voorstellen.

Samenvattend bieden wij U de volgende voorstellen aan:

1. Het beleid van deputaten goed te keuren.
2. Opnieuw deputaten te benoemen en hun aantal met één uit te breiden overeenkomstig het voorstel van deputaten.
3. De naam van het deputaatschap te wijzigen in: „Deputaten voor Kerk en jeugd“.
4. Deputaten te verzoeken de nota van de Jongerenbond verkrijgbaar te stellen voor de kerkeraden.
5. Deputaten op te dragen met de nota van de Jongerenbond als uitgangspunt zelf een nota op te stellen, waarin de situatie van de jeugd van leden geschetst wordt, en richtlijnen voor het kerkelijk werk onder de jeugd worden gegeven, en in deze nota aandacht te schenken aan de volgende, in de synode genoemde punten:
 - a. de noodzakelijkheid van het persoonlijk gesprek met de jongeren;

- b. de benadering van de catechisanten door de catecheet in het licht van de in de nota van de Jongerenbond geschetste situatie van de jeugd;
 - c. de mogelijkheid om de jeugd zoveel mogelijk daadwerkelijk bij het kerkewerk te betrekken.
- En vervolgens deputaten op te dragen deze deputaten-nota aan de kerkeraden te doen toekomen.
6. deputaten op te dragen de mogelijkheden te onderzoeken om door financiële steun „Tijdsin“ uit te bouwen;
 7. er bij de kerkeraden op aan te dringen om te komen tot de benoeming van een jeugd-ouderling;
 8. de kerkeraden te verzoeken om aandacht te besteden aan de plaats van de jonge belijdende leden in de gemeente;
 9. vraag 20 in het „Reglement op de kerkvisitatie“ aldus te wijzigen: „Op welke wijze besteedt U aandacht aan de zorg voor de jeugd en aan het verenigingsleven in het algemeen?“
 10. het jeugdwerk opnieuw blijvend in de voorbede en de offervaardigheid bij de kerkeraden dringend aan te bevelen.
 11. aan deputaten een nieuwe instructie te geven met de volgende inhoud:
 1. De Generale Synode benoemt zes deputaten voor Kerk en jeugd.
 2. Deputaten zijn gerechtigd een tweetal adviseurs aan te trekken, die door hun opleiding en/of dagelijks werk goed georiënteerd zijn in de vragen met betrekking tot de jeugd en het jeugdwerk. Deze adviseurs hebben geen stemrecht.
 3. Tot de taak van deputaten behoort:
 - a. te bevorderen, dat aan de jeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven;
 - b. aktiviteiten, die dienen tot stimulering van het georganiseerde jeugdwerk, te steunen;
 - c. namens de kerken van advies te dienen in moeilijke zaken, het bestaan van de jeugdorganisaties of het leven van de kerkelijke jeugd in het algemeen betreffend;
 - d. contact te onderhouden met de kerkeraden, de jeugdbonden en alle organen, die zich met het jeugdwerk in onze kerken bezighouden.
 4. Het contact met de kerkeraden konkretiseert zich door:
 - a. de jaarlijkse informatie omtrent het jeugdwerk;
 - b. het opwekken tot het houden van de jaarlijkse jeugdaansdag in september;
 - c. het geven van voorlichting aan de door de kerkeraden benoemde jeugdouders met het oog op de uitvoering van hun speciale taak.
 5. Het contact met de jeugdorganisaties wordt gerealiseerd door:
 - a. het geven van kerkelijke begeleiding aan het werk van de jeugdorganisaties, met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid daarvan;
 - b. het verlenen van financiële steun aan het werk van de jeugdorganisaties.
 6. Deputaten zijn gemachtigd de kerken eenmaal per jaar een kollekte te doen houden tot instandhouding van het jeugdfonds. Deputaten beheren dit fonds en subsidiëren het werk onder de jeugd via jeugdorganisaties.
 7. Naar art. 84 K.O. kunnen deputaten binnen de grenzen van hun instructie de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland vertegenwoordigen.
 8. Deputaten zullen van hun werkzaamheden en financieel beheer verantwoording afleggen aan de Generale Synode.

J. Westerink, rapporteur.

BIJLAGE LXVII

Art. 172.

RAPPORT VAN DE AFGEVAARDIGDEN NAAR DE GEREFORMEERDE OECUMENISCHE SYNODE, GEHOUDEN VAN 12-23 AUGUSTUS 1968 TE LUNTEREN.

I. Afgevaardigden.

Door het deputaatschap, waaronder de correspondentie met buitenlandse kerken en ook de zaken van de Gereformeerde Oecumenische Synode ressorteren, werden naar de G.O.S. afgevaardigd:

prof. dr. W. H. Velema en dr. C. J. Verplanke als stemgebende leden;

ds. D. Biesma jr. en ds. J. H. Velema werden aangewezen als niet-stemhebbende afgevaardigden;

prof. dr. J. van Genderen diende qua hoogleraar de synode als adviseur.

Genoemde broeders hebben vrijwel allen alle zittingen van de G.O.S. bijgewoond, aan het commissiewerk, de besprekingen en de besluitvorming meegewerkt.

De G.O.S. telde 70 afgevaardigden uit gereformeerde kerken van alle continenten. Het was een rijke ervaring met zoveel broeders kennis te maken, die op verschillende, vaak moeilijke, posten het Evangelie uitdragen.

Tijdens de zittingen van de G.O.S. werd de Tondjakerk uit het Mamasa-dal aanvaard als lid. Ds. A. Bicker nam als afgevaardigde namens die kerk zitting als synodelid.

II. Werkwijze.

De werkwijze van de G.O.S. verschilt uiterlijk niet zoveel van die van onze generale synode.

Aan de openingszitting ging een bidstond vooraf in de Keizersgrachtkerk te Amsterdam, waarin de praeses van onze generale synode 1965/1966, ds. I. de Bruyne, vooring, zulks in overleg met de Gereformeerde Kerk van Amsterdam, die als roepende kerk voor deze G.O.S. fungeerde.

De opening in Lunteren in het prachtige conferentieoord „de Blijde Wereld“ geschiedde door de praeses van de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk van Amsterdam, ds. J. van Tuinen.

De verkiezing van het moderamen nam veel tijd in beslag. Praeses werd prof. dr. K. Runia; scriba I: prof. dr. F. Klooster; scriba II: rev. John P. Galbraith; assessor I: ds. P. Visser en assessor II: ds. P. Smith.

Dit moderamen, onder de voortreffelijke leiding van prof. Runia, met wiens verkiezing wij hartelijk instemden, heeft deze synode in een goed spoor gestuurd.

Ook de benoeming van de verschillende commissies nam veel tijd in beslag. Onze afgevaardigden werden in het commissiewerk volledig ingeschakeld. Prof. Velema kreeg zitting in de commissie ZENDING EN EVANGELISATIE; dr. Verplanke in de commissie ALGEMENE ZAKEN, terwijl hij het moderamen diende als adviseur bij het herzien van orde-bepalingen; ds. Biesma was lid van de commissie DE VROUW IN HET AMBT; ds. Velema van die over het RASSENVRAAGSTUK en prof. Van Genderen van de commissie OECUMENISCHE ZAKEN.

Onze christelijke gereformeerde delegatie hield geregeld ruggespraak zodat men van elkaar wist hoe er in de commissies werd gestemd, terwijl bij belangrijke beslissingen vooraf overleg werd gepleegd hoe de twee (stemhebbende) afgevaardigden zouden stemmen.

De G.O.S. volgt de Amerikaanse wijze van stemmen: opsteken van de handen en het uitspreken van „I“ indien men voor het voorstel is. Ook werd de Angelsaksische wijze van voorstel-behandeling gevolgd.

In de tweede zittingsweek werd een duidelijke procedure voor de behandeling van een voorstel ingediend nadat was gebleken dat in een eerste vergadering, waarin een commissie-voorstel werd behandeld, er veel verwarring was ontstaan. Een keer werd schriftelijk gestemd n.l. over de vraag of het meerderheids-rapport dan wel het minderheids-rapport van de commissie RASSENVRAAGSTUK uitgangspunt moest zijn voor verdere bespreking.

De vergaderingen duurden van 8.45-12.00 uur; van 14.15-18.00 uur en van 19.30-21.00 uur. Onvergetelijk zal blijven de lange avondvergadering over het rassenvraagstuk op donderdag 22 augustus, die tot 00.40 uur duurde.

Er werd een ruime thee- en koffiepauze gegeven, zodat veel tijd in deze dagen besteed is aan ontmoetingen en gesprekken, die bijzonder waardevol zijn.

III. Besluiten.

Er zijn vele zaken aan de orde geweest. Het ligt in de bedoeling de Acta van deze synode aan alle kerkeraden toe te zenden (Nederlandse editie), zodat iedere belangstellende ambtsdrager kennis kan nemen van de genomen beslissingen.

Om ons rapport niet te lang te maken rapporteren we alleen over die beslissingen, die niet eenstemmig zijn genomen én over het besluit van de G.O.S. ten aanzien van zaken, die uit onze kerken aan de orde zijn gesteld.

1. de vrouw in het ambt.

Op voorstel van de adviserende commissie werd besloten een commissie te benoemen met de opdracht een diepgaande studie van het ambt in het N.T. te maken. Het tweede voorstel van

de commissie, dat boogde de kerken te stimuleren om dieper in te gaan op de vraag om de kerkelijke ambten al of niet voor de vrouw open te stellen, werd vervangen door een voorstel uit de vergadering uit te spreken dat het leer- en regerambt niet voor vrouwen openstaan. Dit voorstel werd aanvaard met 25-22 stemmen. Onze afgevaardigden hebben tegen dit voorstel gestemd omdat zij het niet juist vonden dit nu uit te spreken nadat men eerst besloten had een studie-commissie in te stellen. Het derde voorstel met betrekking tot het diakonale ambt voor de vrouw werd uit onze kring geamendeerd in deze zin, dat de kerken voorzichtig moeten zijn om de weg in te gaan om de vrouw toe te laten tot het diakonale ambt. Dit voorstel werd met 22-20 stemmen aanvaard.

De gereformeerde afgevaardigden legden een verklaring af, waarin men uitsprak het te betreuren dat de G.O.S. deze beslissing had genomen „overwegende dat de generale synode van de Gereformeerde Kerken na ampele overweging en studie door verschillende deputaatschappen en achtereenvolgende synoden, het principiële besluit nam de ambten open te stellen voor de vrouw, doch hieraan nog geen uitvoering gaf in afwachting van eventuele nieuwe principiële argumenten van de zijde van de G.O.S.“. Nieuwe argumenten zijn door de G.O.S. volgens het oordeel van de gereformeerde afgevaardigden niet gegeven; reden waarom men meent eigen gang te kunnen gaan met betrekking tot „de vrouw in het ambt“.

2. oecumeniteit.

Het uitvoerige rapport over „de aard van de kerk en haar oecumenische roeping“ ontsat in de commissie veel waardering. De commissie was echter verdeeld in de conclusies: zij kwam met een meerderheids- en een minderheidsrapport. Breedvoerig is deze zaak besproken. Hoogleraren uit Kampen en Amsterdam woonden deze bespreking bij en namen er aan deel. Met 12 stemmen tegen sprak de synode uit te blijven bij het advies dat de vorige synoden aan de bij haar aangesloten kerken hebben gegeven om in de huidige situatie zich niet bij de Wereldraad van Kerken aan te sluiten.

Ten aanzien van onze huidige roeping sprak de synode uit dat de bij de G.O.S. aangesloten kerken, gevestigd in een bepaalde streek, krachtig zullen moeten worden aangespoord het oecumenische gesprek aan te gaan om niet te rechtvaardigen beuken te helen. Verder besloot de synode om het bovengenoemde rapport toe te zenden aan de Wereldraad van Kerken en aan de Internationale Raad van Christelijke Kerken om te komen tot een gesprek over de verschillende bezwaren. Uw afgevaardigden stemden voor.

Ten aanzien van de ICCC werd uitgesproken: „Hoewel er veel is in de geloofsverklaring, die de basis vormt van de ICCC, dat aanbeveling verdient, ontdekt de synode in de grondslag en de praktijk van dat orgaan toch trekken waarmee zij zich niet kan verenigen; daarom raadt zij op dit moment het lidmaatschap ervan niet aan, maar laat het aan het oordeel van de verschillende kerken over of zij lid zullen worden“.

Verder droeg de G.O.S. aan de aangesloten kerken, die ook lid zijn van de ICCC — dat zijn onze kerken en de Reformed Churches van Nieuw Zeeland — op een onderzoek in te stellen naar de kerkelijke gebeurtenissen in Pakistan en Kameroen, waar kerkischeuringen plaatsvonden, terwijl de afgescheiden kerken zich aansloten bij de ICCC. De hardnekkige geruchten, die door verschillende afgevaardigden, sommigen in het bezit van allerlei documenten over deze zaak, te berde werden gebracht, waren oorzaak van dit besluit. Onzerzijds werd met klem betoogd, dat het onrechtvaardig zou zijn de ICCC nu te veroordelen — zoals sommigen wilden — zonder vertegenwoordigers van de ICCC zelf gehoord te hebben. Daarom werd genoemde opdracht aan de aangesloten kerken gegeven. Uw synode zal opdracht moeten geven dit onderzoek in te stellen.

3. rassensverhoudingen.

De bespreking van deze zaak op de G.O.S. was een brandende aangelegenheid in een emotioneel geladen sfeer.

De adviserende commissie kon niet tot een eenstemmig rapport komen. Meerderheidsrapport en minderheidsrapport verschilden van elkaar niet in principiële uitgangspunten; wél in de praktische toepassing. Uw afgevaardigden proefden een principieel verschil ten aanzien van de praktische toepassing.

De hoogstaande bespreking over deze rapporten resulteerde in de benoeming van een commissie van „drie wijze mannen“, die tot taak had meerderheids- en minderheidsrapport zo mogelijk met elkaar te verbinden. Het meerderheidsrapport zou uitgangspunt voor deze commissie zijn, zoals de synode uitsprak met 30-16 stemmen. De proff. Helberg, Klooster en Soedarmo hebben zich van deze taak gekweten. Het resultaat van hun arbeid, dat zich uiteindelijk toespitste in vijftien uitspraken, werd unaniem aanvaard, zij het ook dat sommige gereformeerde

afgevaardigden een duidelijke veroordeling van de apartheidspolitiek als zodanig in de conclusies opgenomen wilden zien.

De genomen beslissing heeft duidelijke principiële richtlijnen gegeven en tevens aangegeven in welke richting de kerk zich moet opstellen ten aanzien van de verhouding van de rasen. Voor de tekst van de uitspraken verwijzen we naar „De Wakker” van vrijdag 6 september j.l.

Uw afgevaardigden hebben zich laten leiden door de gedachte, dat het niet tot de taak van de kerk, laat staan tot die van de Gereformeerde Oecumenische „Synode”, behoort gedetailleerde uitspraken te doen over politieke en economische aangelegenheden; de G.O.S. zou dan „Wereldraad-allures” hebben aangenomen.

De genomen beslissingen betekenen een opdracht voor alle kerken, zoals sommige afgevaardigden ook hebben uitgesproken. Zij zullen op een volgende G.O.S. moeten rapporteren hoe deze uitspraken in de praktijk hebben gefunctioneerd.

4. Israël.

Ten aanzien van de door deputaten voor de evangelieverkondiging onder Israël aan de orde gestelde zaak, besloot de G.O.S. uit te spreken:

- dat zij de aandacht van de bij haar aangesloten kerken vestigt op het belang van de verkondiging van het Evangelie aan Israël;
- dat zij de permanente COMMISSIE VOOR DE ZENDING verzoekt te overwegen of de verkondiging van het Evangelie onder de Joden wel voldoende tot zijn recht komt in de bestaande opdracht en organisatie van de commissie en daarover een rapport in te dienen bij de volgende G.O.S.

5. artikel 36 Nederlandse Geloofsbekentenissen.

Deputaten van onze kerken voor „het antwoord aan de Gereformeerde Kerken inzake artikel 36 N.G.B.” brachten aan de G.O.S. verslag uit over de stappen, die onze synode heeft ondernomen ten aanzien van de voorgestelde revisie van artikel 36 en vermeldde, dat onze synode over deze zaak nog niet tot een definitieve beslissing is gekomen.

De G.O.S. nam dit schrijven voor kennisgeving aan en besloot het in de Acta op te nemen, dankbaar dat onze kerken voldaan hadden aan het verzoek van de vorige G.O.S. om bericht te zenden aan het secretariaat van de G.O.S. om haar in kennis te stellen van hetgeen was gedaan met betrekking tot de voorgestelde herziening.

6. Schrift en inspiratie.

De Gereformeerde Kerken hadden bij de G.O.S. van 1963 een aantal opmerkingen ingediend, betrekking hebbend op de besluiten van 1958 inzake Openbaring en Inspiratie. De G.O.S. van 1963 verzocht de Gereformeerde Kerken om te komen met voorstellen ter oplossing van die problemen, die zij zelf in hun schrijven hadden aangeroerd. De synode van Middelburg deelde aan de G.O.S. mee niet in staat te zijn aan dit verzoek te voldoen; zij drong er ten sterkste op aan gemeenschappelijk beraad te houden aangaande de problemen rond heel het Schriftvraagstuk.

De adviserende commissie stelde voor een permanente commissie in te stellen om de leer aangaande de Schrift te bestuderen. Dit voorstel werd vervangen door een ander voorstel dat werd aangenomen: de G.O.S. dringt er bij de lidkerken op aan ernstige studie te maken van de problemen, die in het schrijven van de Gereformeerde Kerken d.d. 7 december 1961 aan de orde zijn gesteld, met name over de aard en de omvang van het uit de inspiratie voortvloeiende gezag der Schrift; en het verband tussen de inhoud en het doel der Schrift als de heilsopenbaring Gods in Jezus Christus én het daarmee gegeven en daaruit af te leiden gezag der Schrift.

Ook onze kerken worden dus tot deze studie geroepen krachtens deze beslissing.

7. Diversen.

We vermelden tenslotte dat de volgende G.O.S. in 1972 in Australië zal worden gehouden. Commissies werden ingesteld, waarin ook vertegenwoordigers van onze kerken werden benoemd.

Ook nu werd het percentage van de kosten van deze G.O.S. en het jaarlijkse budget gesteld op 5. Een voorstel onzerzijds om dit percentage te verlagen tot 4 zal door het interim-comité welwillend worden bezien.

IV. Conclusies.

De gehouden vergadering van de Gereformeerde Oecumenische Synode heeft uw afgevaardigden overtuigd van de grote betekenis van de ontmoeting van en contacten met vertegen-

woordigers van gereformeerde kerken over heel de wereld. Het trof deze broeders te ontdekken dat niet alle Nederlandse afgevaardigden gelijk denken en dat men bij de christelijke gereformeerde afgevaardigden meer geestelijke verwantschap bemerkte dan bij de andere afgevaardigden uit Nederland.

Op deze synode is duidelijk openbaar gekomen dat er groeiende verschillen zijn tussen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de gereformeerden in andere landen, uitgezonderd de Indonesische kerken, die gelijk dachten en stonden als de gereformeerde afgevaardigden.

Dit kan consequenties hebben voor de ontwikkeling en de invloed van de Gereformeerde Oecumenische Synode.

Overigens blijft het te betreuren dat nog steeds gesproken wordt over „Synode” terwijl deze vergadering geen synode mag heten en niet de status en zeggingskracht van een synode heeft; de G.O.S. kan geen bindende besluiten aan haar lidkerken opleggen.

In feite is de G.O.S. niets anders dan een internationaal convent van gereformeerde kerken uit heel de wereld.

Uw afgevaardigden zijn dankbaar deze synode bezocht te hebben, de kerken te hebben mogen vertegenwoordigen, en hopen dat de G.O.S. in de toekomst een hechte gemeenschap zal zijn van gereformeerde kerken, die Gods Woord en de belijdenis willen handhaven.

J. H. Velema, rapporteur.

BIJLAGE LXVIII

Artikel 127, 172, 175.

RAPPORT 2 VAN COMMISSIE V (DE VERHOUDING TOT ANDERE KERKEN). (Aanvullend rapport)

IV. Gereformeerde Oecumenische Synode.

Het rapport van de afgevaardigden naar de Gereformeerde Oecumenische Synode 1968 geeft de hoofdzaak. De acta zullen t.z.t. aan de kerkeraden worden gezonden. Belangrijke onderwerpen zijn aan de orde geweest. Het stemt tot dankbaarheid, dat onze kerken actief in de arbeid van de Geref. Oecumenische Synode betrokken zijn en positief kunnen bijdragen tot verwezenlijking van het gestelde doel. Men heeft uw afgevaardigden blijkbaar volle ruimte gegeven voor deelname in beraadslaging en besluitvorming.

Uw vergadering heeft in het bijzonder aandacht te schenken aan het volgende:

- De Geref. Oecumenische Synode droeg onze kerken en de Reformed Churches of New Zealand op een onderzoek in te stellen naar de kerkelijke gebeurtenissen in Pakistan en Kameroen. Ook het rapport betreffende het Congres I.C.C.C. 1968 spreekt hierover. Ons lidmaatschap van de I.C.C.C. dringt te meer tot het instellen van zulk een onderzoek. Wij zijn medeverantwoordelijk voor het optreden van de I.C.C.C. naar buiten. Het komt uw commissie voor, dat het deputaatschap voor de eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken de aangegeven instantie is om met bedoeld onderzoek te worden belast. Het beschikbare materiaal kan worden verzameld. De vertegenwoordigers van de I.C.C.C. kunnen worden gehoord. Ds. J. C. Maris zal waardevolle inlichtingen kunnen geven, mede omdat hij de betrokken kerk in Pakistan heeft bezocht. Bovendien is er een verklaring beschikbaar van de Pakistaanse predikant K. I. Nasir. Aan deputaten wordt opgedragen, behalve het reeds genoemde, in overleg met de Reformed Churches of New Zealand, alles in het werk te stellen om de noodzakelijke informatie te verkrijgen en van hun bevindingen rapport uit te brengen aan de Generale Synode 1971, waarna de Gereformeerde Oecumenische Synode 1972 kan worden ingelicht.
- De Geref. Oecumenische Synode sprak de wenselijkheid uit om regionale conferenties te houden van aangesloten kerken. Hiertegenover behoeven wij niet afwijzend te staan. Te meer niet omdat de Geref. Oecumenische Synode 1972 in Australië zal vergaderen. Het zenden van afgevaardigden vanuit West-Europa zal daardoor naar te verwachten is, beperkt worden. Regionaal kan de vergadering van de G.O.S. worden voorbereid.
- Uw commissie kan zich vinden in de opmerking in het rapport van Uw afgevaardigden naar de G.O.S. 1968 bij III sub 3, dat het in het algemeen niet tot de taak van de kerk behoort gedetailleerde uitspraken te doen over politieke en economische aangelegenheden. Wel acht zij het dringend gewenst, dat goede voorlichting worde gegeven, met name ook voor de jeugd, omtrent plaats en taak van de kerk ten opzichte van vele vraagstukken van deze tijd.

- d. Geconstateerd mag worden, dat de G.O.S. besloot aandacht te besteden aan de roeping tot evangelieverkondiging onder Israël, zulks op verzoek van onze kerken.
- e. Wat het vraagstuk „Schrift en inspiratie” betreft, hebben onze kerken te doen met een verzoek van de G.O.S. om studie te maken van de problemen rond het Schriftgezag. Wij kunnen ons als lid van genoemde Synode moeilijk onttrekken aan bedoeld verzoek. Wat echter meer dringt is de mogelijkheid om als lid van de G.O.S. bij de bestudering van genoemd vraagstuk in het algemeen, te dienen met een positieve bijdrage. Mede hierin komt de arbeid van de G.O.S. tot z'n recht. Het gaat om een uitermate belangrijke zaak, die de laatste jaren steeds meer in discussie is gekomen in theologische en kerkelijke kring. Nadere concretisering van de gegevens van de H. Schrift moet bijzonder waardevol worden geacht. Uw Synode stelle, ter voldoening aan het verzoek van de G.O.S., een deputaatschap in voor de bestudering van de problemen rond het Schriftgezag en benoeme daarin die personen, die voor bedoelde studie in aanmerking komen.
- f. De kosten van de G.O.S. zijn hoog. Ditmaal was er het voordeel, dat vergaderd werd in Nederland. Uw commissie stelt U voor de gegeven begrotingscijfers te aanvaarden.
- g. Uw commissie onderstreept de in het rapport van Uw afgevaardigden naar de G.O.S. 1968 onder IV gegeven conclusies. Deputaten voor de eenheid van de Geref. belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken worde opgedragen met een voorstel te komen op de Generale Synode 1971 tot wijziging van de naam van de G.O.S.

V. Internationale Raad van Christelijke Kerken.

Van het gehouden congres geven Uw afgevaardigden een kort verslag.

Het zijn met name de kleine kerken, die steun zoeken in het contact met andere bijbelgetrouwe kerken. Hier kunnen ook onze kerken dienen op het wereldfront in de vertolking van het getuigenis der Schriften en in de strijd tegen het modernisme. Dit is de kern waarom het gaat bij het werk van de I.C.C.C. Het in het rapport vermelde omtrent Pakistan en Kameroen kan dienen bij het door de G.O.S. gevraagde onderzoek.

De resoluties van het congres bleven een zwakke plek in het geheel.

De benoemingen doen zien, dat men gaarne plaats inruimt voor de leden onzer kerken. Uw afgevaardigden hebben een levendig aandeel gehad in het werk van het congres 1968.

Er is voor onze kerken inderdaad geen reden om aansluiting te zoeken bij de International Association of Reformed and Presbyterian Churches. De algemene indruk aan het slot van het rapport uwer afgevaardigden weergegeven, zegt de dingen zoals ze zijn.

Resumerend stelt uw commissie aan de synode voor:

1. Deputaten voor de eenheid van de Geref. belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen, in overleg met de Reformed Churches of New Zealand, een onderzoek in te stellen naar de kerkscheuringen, die in Pakistan en Kameroen hebben plaats gehad en daarover aan de Generale Synode 1971 te rapporteren;
2. Ter voldoening aan het verzoek van de G.O.S. 1968 een deputaatschap in te stellen voor de bestudering van de problemen rond het Schriftgezag;
3. De begroting van de G.O.S. 1968 te aanvaarden en de voor onze kerken komende kosten te dragen;
4. Deputaten voor de eenheid van de Geref. belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen ter Generale Synode 1971 te komen met een voorstel tot wijziging van de naam van de Gereformeerde Oecumenische Synode;
5. De handelingen van deputaten voor de eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken, zoals beschreven in hun rapport No. 8.12 sub IV en V goed te keuren.
6. Opnieuw deputaten voor de eenheid van de Gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken te benoemen.

G. Bilkes, rapporteur.

BIJLAGE LXIX

Art. 178, 207, 208, 211.

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE VERTEGENWOORDIGING VAN DE KERKEN.

De deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken hebben de eer U het volgende te rapporteren omtrent hun werkzaamheden:

A. Vertegenwoordiging.

Uw deputaten ontvingen de volgende uitnodigingen om de kerken te vertegenwoordigen, die zij op de erbij vermelde wijze behandelden:

1. Een verzoek van het Hoofdbestuur van het Nederlandsch Bijbelgenootschap om een kerkenconferentie bij te wonen van 10-12 november 1965 op Woudschoten - Zeist - drs. W. van 't Spijker kon aan dit verzoek gevolg geven; ds. G. H. Wolfensberger refereerde over de internationale kant van het bijbelgenootschappelijke werk, prof. dr. J. Blauw over „Doel en betekenis van de Bijbelgenootschappen” en prof. dr. R. Bijlsma over „De Bijbel nu!”
2. Het hoofdbestuur van het Verbond voor Veilig Verkeer nodigde uit een „activiteitendag” op 23 november 1965 te Utrecht bij te wonen — voorzover hem mogelijk heeft drs. W. van 't Spijker aan deze uitnodiging voldaan.
3. Het hoofdbestuur van het Nederlandsch Bijbelgenootschap zond een uitnodiging de 15de Algemene Vergadering op 15 juni 1966 bij te wonen — bericht van verhindering gezonden.
4. Het actiecomité „Schoolslag” van de Unie „Een School met den Bijbel” verzocht de actie tot steun aan christelijk onderwijs in vijf werelddelen aan te bevelen — hierin werd toegestemd.
5. Naar aanleiding van de sub 1 genoemde kerkenconferentie verzocht het Hoofdbestuur van het Bijbelgenootschap iemand aan te wijzen die zitting zou willen nemen in een te stichten „Raad voor Contact en Overleg” — ds. M. Drayer was bereid als waarnemer op te treden; op 26 september 1967 — ruim een jaar ná het verzoek — is deze raad voor het eerst bijeengekomen, waarop nog enkele vergaderingen zijn gevolgd die niet alle door voornoemde waarnemer konden worden bijgewoond. Deputaten zijn van oordeel dat er geen bezwaar is in deze raad te participeren daar contact en overleg inzake alle vragen die verband houden met het stimuleren van het Bijbelgebruik enz. van grote betekenis moet worden geacht. Daar de genoemde Raad het niet juist acht de kosten van dit beraad en overleg voor rekening van het N.B.G. te laten, die reeds een functionaris voor dit werk beschikbaar stelt, stelt de Raad aan de participerende kerken en geloofsgemeenschappen voor een bedrag van f 50,— of meer ter beschikking te stellen. Aan dit rapport wordt toegevoegd een overzicht van de in 1964, 1965 en 1966 gehouden collecten in de Chr. Geref. Kerken (die resp. opbrachten f 3.754,85, f 3.283,79 en f 4.116,77).
6. De heer W. C. F. Scheps te 's-Gravenhage nodigde een deputatie uit het gouden jubileum als journalist te gedenken op 1 november 1966 — ds. I. de Bruyne en ds. M. Drayer gaven hieraan gaarne gevolg.
7. Het bestuur van de Stichting „Interkerkelijk Contact Comité Ambon Nederland” nodigde uit de herdenking van het tien-jarig bestaan bij te wonen op 12 november 1966 te Moordrecht — desverzocht heeft ds. C. J. Ph. Sobering hieraan voldaan.
8. Het werkcomité van de actie Schoolslag nodigde uit de slotmiddag bij te wonen op zaterdag 26 november 1966 te Utrecht — deze uitnodiging werd doorgegeven aan drs. W. van 't Spijker; sprekers waren dr. B. Rietveld, Z. E. mr. dr. I. A. Diepenhorst, prof. dr. J. Verkuyl en prof. dr. H. Jooker.
9. Het moderamen van de generale synode der Nederlandse Hervormde Kerk nodigde uit de receptie bij te wonen ter gelegenheid van het afscheid van dr. E. Emmen als secretaris-generaal der Nederlandse Hervormde Kerk — bericht van verhindering en zegenwens gezonden.
10. Het Hoofdbestuur van het Nederlandsch Bijbelgenootschap nodigde uit tot bijwoning van de Algemene Vergadering op 21 juni 1967 — bericht van verhindering gezonden.
11. Het Protestants Interkerkelijke Thuisfront vierde het 20-jarig bestaan op 14 juli 1967 — de uitnodiging om de viering daarvan bij te wonen werd doorgegeven aan de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen.
12. De Oecumenische Raad van Kerken in Nederland nodigde uit een bespreking bij te wonen met dr. Eugene C. Blake, secretaris-generaal van de Wereldraad van Kerken op 15 september 1967 te Utrecht — van oordeel dat de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken een persoonlijke confrontatie op prijs zouden stellen, werd deze uitnodiging aan hen doorgegeven.
13. Het Hoofdbestuur van het Nederlandsche Rode Kruis nodigde uit de officiële herdenking van het 100-jarig bestaan op 1 september 1967 bij te wonen — doorgegeven als het meest competent aan de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen.
14. De Bond tegen het vloeken vierde het 50-jarig bestaan op 11 september 1967 — aan de uitnodiging de herdenkingsbijeenkomst te Scheveningen bij te wonen werd desverzocht voldaan door ds. Chr. Verhage.
15. De Contact-commissie tot voorbereiding van de gebedssamenkomst ter gelegenheid van de

- opening van het parlementaire jaar 1967/1968 nodigde uit op 19 september 1967 een gebedssamenkomst bij te wonen in de Grote Kerk te 's-Gravenhage — deze uitnodiging werd doorgegeven aan de deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid.
16. Het Hoofdbestuur van de Adelbert-Vereniging zond een uitnodiging voor de landdag op 7 oktober 1967 te Utrecht — bericht van verhindering gezonden.
 17. De kerkeraad van Utrecht-Centrum nodigde uit de viering van het 75-jarig bestaan op 27 oktober 1967 bij te wonen — hoewel van 1837 tot 1947 deze kerk welgeteld een dertig maal roepende kerk voor de generale synode is geweest, meenden uw deputaten met een schriftelijke felicitatie te moeten volstaan om geen precedent voor andere jubilerende kerken te scheppen.
 18. Het dagblad „Trouw” herdacht op 30 januari 1968 het feit dat het 25 jaar geleden werd opgericht — op uitnodiging woonde ds. M. Drayer de receptie bij te Amsterdam.
 19. De Oecumenische Raad van Kerken nodigde uit een voorbereidende bijeenkomst voor de vierde Algemene Vergadering van de Wereldraad van kerken bij te wonen op 16 maart 1968 te Utrecht — in de veronderstelling dat de verwijzing van de uitnodiging sub 12 genoemd naar de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders en de correspondentie met buitenlandse kerken tot resultaat zou hebben dat deze uitnodiging ook aan deze deputaten gericht zou zijn, werd door uw deputaten voor de vertegenwoordiging deze uitnodiging voor kennisgeving aangenomen.
 20. De uitnodiging van het Nederlandsch Bijbelgenootschap voor de Algemene vergadering op 19 juni 1968 kon niet worden opgevolgd — bericht van verhindering gezonden.
 21. De kerkeraad van Zwolle nodigde deputaten uit het zilveren ambtsjubileum van zijn predikant ds. A. Hilbers met hun aanwezigheid te eren — aan mede-deputaat ds. Hilbers kon deze eer niet geweigerd worden, weshalve ds. Drayer de honneurs waarnam op 30 mei 1968.
 22. De familie van wijlen prof. J. J. van der Schuit nodigde deputaten uit de kerken te vertegenwoordigen bij de begrafenis op 14 juni 1968 — ds. Drayer gaf namens hen daaraan gehoor.
 23. Tijdens de langdurige ziekte van de secretaris medio 1967 werd een uitnodiging ontvangen de ingebruikname van een nieuwe kapel in het Militaire hospitaal te Utrecht bij te wonen — deze is doorgegeven aan de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen, maar de datum is niet meer bekend om de genoemde reden.

B. Samenkomsten met het moderamen van de generale synode van de Gereformeerde Kerken.

Uw deputaten hebben overeenkomstig het besluit van de laatstgehouden synode (Acta 1965/1966 art. 102 sub 3) gevolg gegeven aan het verzoek van het moderamen van de generale synode van de Gereformeerde Kerken om nader contact te onderhouden en overleg te plegen. Het aantal samenkomsten daalde echter van vier tot twee gedurende de verslagperiode. Alvorens U verslag te bieden over de gehouden samenkomsten willen zij eerst het overlijden van de actuaire van de generale synode van de Gereformeerde kerken, ds. H. W. H. van Andel, op 14 november 1966 memoreren. Aan het moderamen werd een schrijven van deelneming gezonden, terwijl ds. Van 't Spijker de begrafenis bijwoonde om de familie Van Andel te condoleren.

De eerste samenkomst had plaats op 20 oktober 1966 te Amersfoort, waar voor het moderamen van de gereformeerde synode ds. P. van Strien, ds. E. N. van Loo en ds. J. R. Hommes aanwezig waren. Uw deputaten waren vertegenwoordigd door ds. I. de Bruyne en ds. M. Drayer.

Van de zijde van het moderamen van de gereformeerde synode werden informaties verstrekt inzake de „oecumenische vormgeving”. Omstreeks medio 1964 was er een bespreking geweest om aan deze „vormgeving” iets te doen. Toen werd afgesproken dat de moderamina van de hervormde en gereformeerde synoden de moderamina van de synode van de andere kerken zouden uitnodigen tot beraad hierover buiten de Oecumenische Raad van kerken om. Van dit beraad is niets terecht gekomen omdat het hervormde moderamen het „klimaat” niet gunstig achtte ten gevolge van moeilijkheden in het CIO/M. Intussen was de Oecumenische Raad met een nieuw concept-statut gekomen, waartegen bezwaren rezen. Weer werd een nieuw opzet geconcipeerd, maar ook deze formulering bleek misverstanden op te roepen. Het gereformeerde moderamen deelde mee in de bespreking van het statut niet te willen treden, maar alsnog beraad voor te staan ook met de chr. gereformeerden. Daar deze zaak teruggreep op een bespreking die indertijd op instigatie van wijlen Koningin Wilhelmina op „Het Loo” werd gehouden, waarbij o.a. ook prof. W. Kremer volgens een ter vergadering aanwezig verslag betrokken was, hebben uw deputaten op de vraag of, in geval het beleid gestuurd kon worden in de richting van „Het Loo”, chr. gereformeerde deelname à titre personnel mogelijk zou zijn,

geantwoord dat de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders, voorzover hun bekend, een tweetal leden destijds hadden aangewezen voor deze aangelegenheid. Zij zeiden toe dit deputaatschap hierop te attenderen en het ontvangen materiaal door te geven. Dit laatste is geschied. Het is uw deputaten niet bekend wat voornoemd deputaatschap met de doorgegeven informatie heeft gedaan.

Breedvoerig werd gesproken over de kwestie van de wederzijdse afvaardiging mede in verband met het feit dat „deputaten-samenkomsten” blijkens bekomen informatie niet meer gehouden zijn. Deze waren voorzover uw deputaten bekend geheel vastgelopen. Zij wezen erop dat er sedert 1959 ruimte in de Geref. Kerken is voor het chr. gereformeerde standpunt, maar ook voor het tegenovergestelde. Het bevoorrecht richt zich tegen het legitimiteit-zijn van dit tegenovergestelde standpunt. In feite is de klok teruggedraaid tot 1892. Hierdoor is verdere samenwerking zo onvruchtbaar geworden, hoewel deze beslist niet voor onbeperkte tijd afgewezen wordt. De begeerte naar contact kan niet ootkerod worden. Van de zijde van het moderamen werd inzake de verbodsovervatting gevraagd of het niveau niet bereikt kan worden dat men elkaar in deren vrij laat of is de tegenovergestelde opvatting zo onschrijfbaar dat geen kerkelijke gemeenschap mogelijk is? Uw deputaten wezen erop dat het niet gaat om bepaalde abstracte theologische visies die op de studeerkamer van belang zijn, maar om de hele praktijk van het kerkelijke en persoonlijke leven die erbij betrokken is. De begeerte naar zichtbare eenheid, die zeker schriftuurlijk is, mag de waarheidsvraag niet „van de weg af” drukken, daar deze vraag toch in de Schrift altijd domineert. Bovendien is de algemene gang van zaken in de Geref. Kerken van die aard dat enige terughoudendheid begrijpelijk is. Er zijn ongetwijfeld symptomen die voor rekening komen van de veranderende wereld waarin we leven, waarmee elke kerkgemeenschap op haar tijd te maken krijgt, maar er is ook een relativiseringsproces gaande dat dieper liggende verbanden heeft met de materie die aan de orde steeds was, dan direct zichtbaar is: de „vrijheid” op vrijwel alle terreinen van het leven, de visie op Schrift en belijdenis. Daardoor neemt de gereserveerdheid tegenover de Geref. Kerken eerder toe dan af. Van de kant van het moderamen werd opgemerkt dat men hiervoor alle begrip had. „Ook bij ons is verontrusting. Maar wij menen dat onze vragen straks ook uw vragen worden. U hebt een voorproefje gehad in het TV-stormpje. De vraag is dus niet of we 't kunnen begrijpen, maar wat is het gevolg? Er gaan nu allerlei stemmen op: sluit je maar aan bij de hervormde kerken. Er is bij de Chr. Geref. Kerken toch geen steun, geen toenadering te verwachten. Dat blaast de wind in de zeilen van hen die maar 't liefst zo spoedig mogelijk en zonder meer naar de Ned. Herv. Kerk willen. Wij hebben het gevoel dat wij van u geen steun krijgen in al die dingen die ook ons verontrusten. Op de vraag van uw deputaten of de bedoelde contacten die toch van kleine omvang zijn, metterdaad „steun” zouden betekenen, werd geantwoord dat de momentele contacten te zwak zijn om dit te dragen: waarnemers naar elkaars synoden gaat niet blijkbaar; het Contact-orgaan voor de gereformeerde gezindte lijkt een doodlopende zaak te worden; de hervormd-gereformeerden zijn onbereikbaar; kerkelijk is er geen perspectief; inzake de deputaten-contacten heeft de gereformeerde synode opzettelijk de „bemanning” veranderd in de hoop dat er zodoende nieuwe impulsen zouden komen. Op de vraag van uw deputaten of de drang naar de Ned. Herv. Kerk zo sterk is, dat men „het niet houdt” als er geen contacten komen met de Chr. Geref. Kerken, antwoordde het moderamen dat men het niet zo sterk wilde stellen, maar wel wilde stellen dat er te weinig „tegenstroom” is om naar de broeders van hetzelfde huis te kijken. Deze „tegenstroom” zou aan sterke winsten als er steviger contacten zouden zijn.

Afgesproken werd dat wederzijds de deputaten voor de samenkomsten geïnformeerd zouden worden over deze bespreking.

De tweede samenkomst had plaats op 24 juni 1968 te Amersfoort. Het voltallige moderamen van de gereformeerde synode was aanwezig: dr. P. G. Kunst, ds. P. Visser, ds. A. C. van Nood, ds. E. N. van Loo en ds. J. R. Hommes. Van uw deputaten waren present drs. W. van 't Spijker en ds. M. Drayer. Het moderamen had tevens de secretaris van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders, ds. J. H. Veloma, uitgenodigd de bespreking bij te wonen.

Het moderamen wilde met name spreken over de Oecumenische Raad van kerken en over de samen te komen Gereformeerde Oecumenische Synode. Wat de eerste zaak betreft, werden verschillende informaties verstrekt die ook bij de eerste samenkomst op 20 oktober 1966 reeds aan de orde waren geweest. Na vele onderhandelingen is een paar weken voor uw deputaten met het moderamen samenspraken, de Oecumenische Raad van kerken in Nederland geïnstitueerd. Verschil van opvatting was met name betreffende de preambule en de taakomschrijving oorzaak geweest dat de instituering zo lang op zich had laten wachten. Deelname aan de verschillende nog te vormen secties voor bepaalde zaken is nog een open zaak, daar hierbij de betrokken deputaatschappen een woordje moeten meespreken. De ziekte van ds. Van Strien is

reden geweest dat informatie over de verdere gang van zaken na 1966 achterwege is gebleven. Ds. Velema merkte op dat verschillende stukken niet rechtstreeks of in het geheel niet door zijn deputaatschap zijn ontvangen. Het secretariaat van de Oecumenische Raad was blijkbaar niet zo oecumenisch georiënteerd dat het bekend was met de situatie in de Chr. Geref. Kerken, hoewel het adres van het deputaatschap dat deze zaken te behandelen heeft volgens opdracht van de synode, meer dan eens aan dit secretariaat is doorgegeven. Uw deputaten hebben onderstreept dat een zaak als deze niet onder hun competentie valt. Het gesprek had dan ook voornamelijk plaats tussen het moderamen en ds. Velema. Voor de rapportering hierover kunnen zij dan ook verwijzen naar het rapport van de deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders.

Hetzelfde geldt in zekere zin ook van de Gereformeerde Oecumenische Synode. Wederzijds werden verschillende gegevens uitgewisseld. De wenselijkheid dat de afgevaardigden van beide kerken voeling met elkaar zouden houden en zo mogelijk van te voren overleg zouden plegen, werd beklemtoond. Ook de „waardering“ van de G.O.S. kwam ter sprake niet alleen in verband met het „rassenvraagstuk“, maar ook in verband met het besluit van de gereformeerde synode om deputaatschap tot handelen te machtigen, wanneer naar het oordeel van dat deputaatschap de G.O.S. geen nieuwe argumenten in de onderhavige kwestie te berde zou brengen.

Dr. Kunst stelde tenslotte als voorzitter bij deze samenspreking (de eerste was gepresideerd door ds. I. de Bruyne) dat de contacten veel te spaarsamenlijk zijn geweest. Hij achtte het verdrietig dat na een paar weken G.O.S.-vergaderingen men vriendelijk afscheid van elkaar neemt. Wanneer één van beide kerken in Korea zou zitten, dan zouden ze heel wat gemakkelijker contact met elkaar hebben dan nu! In Nederland lukt het maar niet, maar dan zouden ze bij wijze van spreken bij elkaar op de schoot zitten! Er zijn toch te veel gemeenschappelijke wortels dan dat men elkaar zo maar kan passeren? Met klem wil hij daarom de vraag op het hart binden: kunnen we zo verder leven? We spreken elkaar te weinig aan! Is het verantwoord op deze wijze naast elkaar te leven? Van de kant van uw deputaten en ds. Velema werd opgemerkt dat toch ook gewezen mag worden op de contacten die er zijn inzake het werk onder de militairen, de evangelieverkondiging onder Israël, de buitenlandse zending ook al betreffen de zendingscontacten meer de personele en materiële aangelegenheden, en niet te vergeten de contacten binnen het kader van de G.O.S. Wel moesten zij toestemmen dat de deputaten-samensprekingen niet dat gebracht hebben wat ervan verwacht werd. In dat opzicht is er meer een uitelkaar- dan een naarkaaigroei geweest. Er is wel eens de indruk geweest — onvriendelijk gezegd — dat contacten met de chr. gereformeerden moesten dienen om de „rechtterflank“ te dekken, zodat er ruimte werd geschapen om volop met de hervormden in zee te gaan; de eersten kregen dan het gevoel als „figuranten“ te moeten dienen. Dr. Kunst kon zich voorstellen dat een dergelijke redenering op kon komen. Maar naar zijn mening wettigt dat nog niet het besluit dat de laatste chr. gereformeerde synode nam inzake het wederzijds zenden van waarnemers. Naar zijn mening moest dan juist te meer prevaleren: we hebben een taak ten opzichte van deze broeders! „Maar u hebt ons los gelaten! Dat ligt voor uw verantwoordelijkheid. Wij én u hebben een roeping tegenover de hervormde kerk om te getuigen, niet om bij „elkaar op de schoot“ te zitten. Daarom bedoelde het bewaste verzoek perse niet een zich dekken tegenover de een of andere flank in eigen kerken. Het appél op de hervormde broeders is van grote betekenis geweest. Samen staan wij als kerken tegenover de machtige ontwikkeling van het atheïsme. De gedachte van een dienen als „figuranten“ moet radicaal overwonnen worden. En dat kan wanneer ieder in eigen kring de groeiende behoefte doet gevoelen van de roeping jegens elkaar. Uw deputaten merkten op dat zij deze roeping graag ten volle willen onderschrijven, maar zich niet kunnen onttrekken aan de indruk dat men van de andere zijde bij zaken die van diep-ingrijpende betekenis zijn voor de „gereformeerde gezindte“, toch voor een groot deel zijn eigen gang gaat.

C. Instructie.

Uw deputaten ontvingen van de vorige synode de opdracht een ontwerp voor een instructie in te dienen (Acta, art. 102 sub 5). Gaat het om een instructie in strikte zin voor de deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken, dan kunnen uw deputaten eenvoudig verwijzen naar het besluit van de synode van Apeldoorn-1956 waar bij de instelling van het deputaatschap in feite de instructie reeds gegeven is (Acta, art. 56): n.l. dat in alle gevallen rakende het contact met de Overheid de deputaten voor de correspondentie met de H.O. de kerken zullen vertegenwoordigen; en dat voor alle gevallen die niet behoren tot de competentie van bestaande deputaatschappen, de broeders die het moderamen van de laatstgehouden generale synode vormden, worden gedeputeerd voor eventuele vertegenwoordiging van de kerken.

Met deze „instructie“ is naar de mening van deputaten alles gezegd wat er te zeggen valt om deze deputaten — waarom zij niet de naam „moderamen“ mogen voeren blijkt in de praktijk niet alleen buiten de eigen kerken, maar ook daar binnen moeilijk duidelijk te maken —

te instrueren. Deze aangelegenheid is immers praktisch een „passieve“ zaak. Uw deputaten wachten maar af of er uitnodigingen komen om de kerken te vertegenwoordigen en menen dat het niet mogelijk is haarfijn te omschrijven aan welke zij wel en aan welke zij niet mogen voldoen voorzover natuurlijk niet liggend binnen de competentie van enig ander bestaand deputaatschap. In het laatste geval sturen zij de uitnodigingen getrouwelijk door. Wel is het hun sinds 1956 opgevallen dat, terwijl zij zelf rapport-plichtig zijn inzake de vertegenwoordigingen waaraan zij al of niet voldeden, de deputaatschappen aan wie zij een uitnodiging doorzonden, doorgaans in hun rapporten erover zwijgen!

Meent uw vergadering dat het noodzakelijk is meer te omschrijven dan de synode van 1956 deed, dan zou zij een „Regeling voor de vertegenwoordiging der kerken“ kunnen opstellen. Uw deputaten bieden U hierbij een concept voor een dergelijke regeling aan:

Artikel 1.

De vertegenwoordiging van de kerken, voorzover niet omschreven in art. 84 van de Kerkorde, berust in alle aangelegenheden die vallen onder de competentie van enig door de generale synode benoemd deputaatschap, bij dit deputaatschap, dat dan optreedt namens de kerken in hun geheel.

Artikel 2.

Voor aangelegenheden die niet vallen onder art. 84 K.O. en onder het in art. 1 genoemde, benoemt de generale synode een deputaatschap voor de vertegenwoordiging der kerken, als regel bestaande uit de leden van het moderamen van de laatst gehouden generale synode.

Artikel 3.

De generale synode benoemt een secretaris voor het in art. 2 genoemde deputaatschap, bij wie het adres van de kerken is voor iedere instantie die zich tot de kerken in het algemeen wil richten.

Artikel 4.

De secretaris van deputaten is gehouden in overleg met de andere deputaten alle stukken en verzoeken om vertegenwoordiging van de kerken die aangelegenheden betreffen als in art. 1 genoemd aan het betreffende deputaatschap door te zenden.

Het betrokken deputaatschap zal een verzoek om de kerken te vertegenwoordigen tijdig in behandeling nemen en afhandelen en zijn besluit om al of niet hieraan te voldoen ter kennis brengen aan de deputaten voor de vertegenwoordiging.

Artikel 5.

Ingeval de deputaten voor de vertegenwoordiging verzocht worden samen te spreken met het moderamen van een generale synode van een andere kerkgemeenschap over zaken waarover dit moderamen van gedachten wil wisselen, zullen deputaten aan een dergelijk verzoek mogen voldoen onder voorwaarde dat alle zaken die duidelijk blijken te behoren tot de competentie van andere deputaatschappen, naar deze deputaatschappen zullen worden verwezen ter eventuele verdere behandeling; wederzijds zullen deze deputaatschappen en de deputaten voor vertegenwoordiging van de kerken elkaar informatie verschaffen over de betrokken zaken.

Artikel 6.

Deputaten zullen aan de eerstvolgende generale synode rapport uitbrengen over hun werkzaamheden.

D. Voorstellen.

Deputaten stellen u voor:

1. opnieuw de leden van het moderamen van uw vergadering te benoemen tot deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen;
2. deze deputaten te machtigen tot het voeren van samensprekingen met het moderamen van de generale synode van de Geref. Kerken indien dit opnieuw een verzoek daartoe tot hen richt;
3. desgewenst een „Regeling voor de vertegenwoordiging van de kerken“ vast te stellen, waarvoor zij U het sub C genoemde concept aanbieden.

M. Drayer, secretaris.

BIJLAGE LXX
Art. 189.

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR LITURGISCHE GESCHRIFTEN.

Deputaten voor liturgische geschriften, benoemd door de Synode Zwolle-Apeldoorn 1965/66, geven u verslag van hun werkzaamheden en leggen u de resultaten van hun arbeid voor.

1. Samenstelling van het deputaatschap.

Door de synode van 1965/1966 werden tot deputaten voor de herziening van de liturgische geschriften benoemd (Acta, art. 229 sub 3b): prof. W. Kremer, voorz.; drs. T. Brienen, secretaris; prof. dr. J. van Genderen; drs. A. C. de Geus; ds. B. van Smeden; ds. M. C. Tanis en ds. J. H. Velema.

2. Opdracht voor het deputaatschap.

De synode droeg aan deputaten op de formulieren voor de kinderdoop, de volwassendoop, het avondmaal alsmede voor de uitoefening van de kerkelijke tucht te herzien naar taal en stijl; in de formulieren voor de bevestiging van predikanten, ouderlingen en diakenen grondige wijzigingen aan te brengen en het huwelijksformulier geheel te wijzigen.

Bovendien moest een nieuw formulier worden opgesteld voor de avondmaalsviering in de tweede dienst, alsmede een tekst voor de afkondiging van de kerkelijke tucht (Acta, art. 198).

3. Werkzaamheden van het deputaatschap.

Deputaten kwamen acht keer in volle vergadering bijeen, steeds te Apeldoorn, terwijl zij verschillende keren in secties vergaderden om tot ontwerpversies van herziene liturgische geschriften te komen.

Gereedgekomen gedeeltes werden aan alle deputaten rondgezonden en daarna in volle vergadering besproken. Zo kwam de uiteindelijke tekst tot stand.

Toen het niet mogelijk bleek om alle concept-formulieren vóór de aangegeven datum (september 1967) gereed te hebben, besloten deputaten prioriteit te geven aan de formulieren voor de bevestiging van het huwelijk, voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen en voor de bevestiging van dienaren des Woords, omdat een herziening daarvan naar hun oordeel het meest dringend is.

Met de herziening van de doopsformulieren en het avondmaalsformulier is intussen wel een begin gemaakt, maar deze arbeid kon nog niet leiden tot volledige ontwerpen.

Bij deze arbeid werd voorzover mogelijk gelet op en gebruik gemaakt van wat in andere kerken was gereed gekomen aan herziene formulieren.

Ten aanzien van het opnemen van citaten uit de Heilige Schrift werd besloten bij verschil in woordgebruik de Nieuwe Vertaling te volgen, maar bij zakelijk verschil zowel de Statenvertaling als de Nieuwe Vertaling te plaatsen.

De gereedgekomen concept-formulieren zijn met een begeleidend schrijven aan de kerken toegezonden en worden u hierbij aangeboden (zie: Bijlage I en II).

T. Brienen, secretaris.

BIJLAGE I

Groningen, oktober 1967.

Wederwaarde en eerwaarde broeders.

De Generale Synode van Zwolle-Apeldoorn 1965/1966 benoemde opnieuw deputaten voor de liturgische geschriften, die tot taak hebben verder te werken aan de herziening van de liturgische formulieren (Zie: Acta art. 198), en droeg hun op het resultaat van hun werkzaamheden ter kennis van de kerkeraden te brengen.

Daar nu de Synode deputaten machtigde zelf de prioriteiten vast te stellen, hebben zij besloten de kerken eerst herziene formulieren voor de bevestiging van het huwelijk, voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen en voor de bevestiging van dienaren des Woords aan te bieden, omdat een herziening van deze formulieren het meest dringend is.

Deputaten zenden u thans de door hen bewerkte formulieren toe ter bespreking op uw vergaderingen. U ontvangt vijf exemplaren van de genoemde formulieren, opdat dit de bespreking op uw vergaderingen ten goede zal komen. Het is de bedoeling, dat eventuele voorstellen (verbeteringen, wijzigingen, aanvullingen, etc.) uwerzijds niet rechtstreeks aan de deputaten worden gezonden, maar per instructie de meerdere vergaderingen zullen bereiken.

Deputaten delen u mee, dat zij nog met andere formulieren bezig zijn, doch daarmee niet gereed zijn gekomen.

U in uw vergaderingen en besprekingen de leiding van de Heilige Geest toebiddend,

De deputaten:
prof. W. Kremer, voorzitter
drs. T. Brienen, secretaris
prof. dr. J. van Genderen
drs. A. C. de Geus
ds. B. van Smeden
ds. M. C. Tanis
ds. J. H. Velema

BIJLAGE II

FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING
VAN DE DIENAREN DES WOORDS.

Geliefden in onze Here Jezus Christus, de kerkerad heeft u tweemaal de naam bekend gemaakt van onze broeder die tot dienaar des Woords van deze gemeente beroepen is. Daar niemand een wettig berwaar tegen zijn belijdenis en wandel heeft ingebracht, zullen wij thans in de naam des Heren tot zijn bevestiging overgaan.

Wij willen vooraf horen wat de Heilige Schrift leert over het ambt van dienaar des Woords.

God, onze hemelse Vader, wil uit het verdorven menselijk geslacht een gemeente roepen en vergaderen ten eeuwigen leven en gebruikt daartoe de dienst van mensen.

De apostel Paulus zegt, dat Christus heeft gegeven zowel apostelen als profeten, zowel evangelisten als herders en leraars, om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon, tot opbouw van zijn lichaam. (St. Vert.: De apostel Paulus zegt, dat Christus heeft gegeven sommigen tot apostelen en sommigen tot evangelisten, en sommigen tot herders en leraars, tot volmaking der heiligen tot het werk der bediening, tot opbouw van zijn lichaam.)¹⁾

De ambtsdragers hebben deze opdracht in ootmoed en nederigheid te volbrengen, ziende op Hem die gekomen is om te dienen en die in de voetwassing ons hiervan een voorbeeld gegeven heeft. Zij mogen zich gedragen weten door het woord van de Here: Voorwaar, voorwaar, ik zeg u: wie ontvangt dien ik zend, ontvangt Mij en wie Mij ontvangt, ontvangt Hem die Mij gezonden heeft.²⁾

De herders en leraars zullen in de samenkomsten van de gemeente het Woord verkondigen in alle getrouwheid naar het apostolisch vermaan: Ik betuig u nadrukkelijk voor God en Jezus Christus, die levenden en doden zal oordelen: Verkondig het Woord.³⁾ Door de zuivere prediking van het Evangelie woedt het Koninkrijk der hemelen ontsloten en toegesloten. Daarom hebben de dienaren des Woords de gemeente te wijzen op de vastheid van Gods beloften en de ernst van Gods eisen. Door het bedienen van het Woord hebben zij de gelovigen te vermanen en te vertroosten, opdat de gemeente gebouwd wordt in het geloof en opwaart in de genade en de kennis van de Here Jezus Christus. Zij zullen de gemeente oproepen, in deze wereld van het Evangelie te getuigen en door handel en wandel anderen voor Christus te winnen. In de prediking mogen zij de bruid van Christus opwekken, haar Bruidgom met groot verlangen te verwachten in reinheid en godsvrucht.

Zij moeten de sacramenten, die de tekenen en zegelen van Gods verbond zijn, bedienen gelijk Christus het bevolen heeft, tot versterking van het geloof.

Zij zullen in de dienst der gebeden de naam des Heren aanroepen met schuldbelijdenis en lofprijzing, met voorbede en dankzegging.⁴⁾

Zij moeten de jeugd van de gemeente onderrichten in de Schriften, die haar wijs kunnen maken tot zaligheid, opdat zij door Gods genade zal komen tot belijdenis van het geloof in Christus Jezus.

Tot het herderlijk werk behoort het bezoeken van de gemeente in getrouwheid, met zorg en liefde, naar de opdracht van de grote Herder der schapen.⁵⁾

Het is ook hun taak, met de ouderlingen de gemeente Gods in goede orde en tucht te houden. Zij moeten met wijsheid uit de gemeente waken alwat in strijd is met het Woord van God.

Uit dit alles zien wij welk een hoog en verantwoordelijk ambt aan de dienaren des Woords is toevertrouwd. Zij zijn door God in de bediening der verzoeking gesteld. Als gezanten van Christus vermanen en vragen zij in Zijn naam: Laat u met God verzoenen.⁶⁾

Nu gij, broeder N....., gereed staat het ambt van dienaar des Woords in deze gemeente te

aanvaarden, zult gij voor God en Zijn gemeente antwoorden op de volgende vragen:

- Ten eerste: Zijt gij in uw hart overtuigd, dat God zelf u door zijn gemeente tot deze heilige dienst geroepen heeft?
- Ten tweede: Houdt gij de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament voor het enige Woord van God en de volkomen leer der zaligheid, en verwerpt gij alles wat met dit Woord en de belijdenis der kerk in strijd is?
- Ten derde: Beloofd gij uit liefde tot Christus en zijn gemeente uw ambt getrouw te bedienen en de vereiste geheimhouding te betrachten ten aanzien van wat bij de uitoefening van uw ambt vertrouwelijk te uwer kennis wordt gebracht?
- Ten vierde: Beloofd gij u steeds te onderwerpen aan de kerkelijke vermaningen, indien gij in leer of leven u te buiten zoudt gaan?

(Antwoord).

(Hierna spreekt de dienaar):

God, onze hemelse Vader, die u geroepen heeft tot deze heilige dienst, verlichte en bekwame u door zijn Geest. Hij regere u zo in uw bediening, dat gij daarin getrouw en met vrucht moogt werkzaam zijn tot verheerlijking van zijn naam en tot uitbreiding van het rijk van zijn Zoon Jezus Christus.

Amen.

Geliefde gemeente, ontvang in de Here deze dienaar van Christus met alle blijdschap. Gedenk, dat God zelf door hem tot u spreekt en u vermaant. Erken hem als een gezant van Christus, die u het Evangelie van het Koninkrijk brengt. Hoe lieflijk zijn de voeten van de vreugdebode, die heil verkondigt. (St. Vert.: Hoe lieflijk zijn de voeten desgenen, die heil doet horen).¹⁾ Zo zal de vrede Gods komen in uw huizen²⁾ en gij zult, door zijn woord in Christus gelovende, het eeuwige leven beërven.

Aangezien niemand van ons de bekwaamheid hiertoe van zichzelf heeft, willen wij de almachtige God om zijn genade aanroepen:

Barmhartige Vader, die door Christus uw Zoon uit het verloren menselijk geslacht U een gemeente tot het eeuwige leven vergadert, wij danken U dat Gij aan de kerk hier ter plaatse deze dienaar des Woords hebt willen verbinden.

Wij bidden U, wil hem door uw Geest meer en meer bekwamen tot de dienst waartoe Gij hem geroepen hebt. Open hem het verstand om uw heilig Woord te verstaan en schenk hem vrijmoedigheid om de verborgenheden van het Evangelie te verkondigen. Geef hem wijsheid en getrouwheid, opdat door zijn arbeid uw kerk bewaard en vermeerderd wordt. Vertrouwt hem door uw Geest in alle moeiten en beproevingen die hem in zijn dienst ten deel kunnen vallen. Geef, dat hij door uw genade standvastig blijft tot het einde en eenmaal met de getrouwe dienstknechten moge ingaan in de vreugde des Heren.

Wil ook deze gemeente uw genade verlenen, dat zij deze dienaar erkenne als door U gezonden en dat zij, door zijn dienst in Christus gelovende, het eeuwige leven moge beërven.

Verhoor ons, o Vader, door Jezus Christus uw Zoon, onze Here, in wiens Naam wij tot U bidden:

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw Koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel also ook op de aarde.

Geef ons beden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze.

Want Uwer is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid.

Amen.

¹⁾ Ef. 4 : 11, 12.

²⁾ Joh. 13 : 20.

³⁾ 2 Tim. 4 : 1, 2.

⁴⁾ 1 Tim. 2 : 1 en Hand. 2 : 42.

⁵⁾ Joh. 21 : 15-17.

⁶⁾ 2 Cor. 5 : 20.

⁷⁾ Jes. 52 : 7.

⁸⁾ Matth. 10 : 12, 13.

FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN OUDERLINGEN EN DIAKENEN.

Geliefden in onze Here Jezus Christus, de kerkeraad heeft u tweemaal de namen bekend gemaakt van de broeders, die tot ouderling (en diaken) in deze gemeente verkozen zijn. Daar niemand een wettig bezwaar tegen hun belijdenis en wandel heeft ingebracht, zullen wij thans in de naam des Heren tot hun bevestiging overgaan.

Wij willen vooral horen naar wat de Heilige Schrift leert over de ambten in de gemeente des Heren.

Christus maakt gebruik van de dienst van mensen, aan wie Hij in de gemeente een bijzondere taak toevertrouwt. Hij heeft zowel apostelen als profeten gegeven, zowel evangelisten als herders en leraars, om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon, tot opbouw van zijn lichaam. (S.V.: tot de volmaking der heiligen tot het werk der bediening, tot opbouw van zijn lichaam).¹⁾

De ambtsdragers hebben deze opdracht in ootmoed en nederigheid te volbrengen, ziende op Hem, die gekomen is om te dienen en die in de voetwassing ons hiervan een voorbeeld gegeven heeft. Zij mogen zich gedragen weten door het woord van de Here: Voorwaar, voorwaar Ik zeg u: wie ontvangt dien Ik zend, ontvangt Mij en wie Mij ontvangt, ontvangt Hem die Mij gezonden heeft.²⁾

Tot de ambten, waardoor het Christus behaagt zijn gemeente te bouwen, behoort dat der OUDERLINGEN.

Ten aanzien van hen leert de Heilige Schrift, dat zij met de dienaren des Woords opzicht hebben over de gemeente. In gehoorzaamheid aan de Opperherder zullen zij de kudde Gods hoden, zonder heerschappij te voeren, maar als voorbeelden der kudde.³⁾

Het behoort tot hun taak de leden der gemeente trouw te bezoeken en hun geestelijke leiding te geven. Zij zullen ouderen en jongeren opwekken tot de dienst des Heren en erop toezien, dat een ieder zich openbaart als een levend lidmaat van Jezus Christus. Zij moeten de gemeente wijzen op haar roeping, in deze wereld van het Evangelie te getuigen en door handel en wandel anderen voor Christus te winnen.

Hen die niet naar de regel der Schriften leven, behoren zij te vermanen, en over hen die geen boetvaardigheid betonen, de christelijke tucht te oefenen.

Als opzieners der gemeente moeten zij waken tegen het binneindringen van alle dwaalleer, die haar zou kunnen afbrengen van de gehoorzaamheid aan Jezus Christus. Zij hebben toe te zien op elkaar en op de dienaren des Woords, voor wier leer en dienst zij mede verantwoordelijkheid dragen. Daarom dienen zij Gods Woord te onderzoeken en zich gedurig te oefenen in de overdenking van de verborgenheden des geloofs.

Het is ook de taak der ouderlingen met de dienaren des Woords erop acht te geven, dat in de gemeente alles betamelijk en met goede orde zal geschieden, naar de wil van Hem die geen God van wanorde is, maar van vrede.⁴⁾

Zo zullen zij in hun werk zich gedragen naar het woord, dat Paulus richtte tot de oudsten van Efeze: Ziet toe op uzelf en op de gehele kudde waarover de Heilige Geest u tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, die Hij Zich door het bloed van zijn Eigene verworven heeft. (St. Vert.: Zo hebbe dan acht op uzelf, en op de gehele kudde, over welke u de Heilige Geest tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, welke Hij verkregen heeft door Zijn eigen bloed).⁵⁾

Christus maakt ook van de dienst der DIAKENEN gebruik om zijn gemeente te bouwen.⁶⁾

Van het begin af heeft in de gemeente naast de bediening van het Woord en de Sacramenten het werk der christelijke barmhartigheid een plaats gehad. Wij lezen hiervan onder meer in Handelingen 6, waar gesproken wordt over de dagelijkse verzorging van de weduwen.

De diakenen hebben samen met de dienaren des Woords en de ouderlingen zorg te dragen voor de gemeente, terwijl hun in het bijzonder de dienst der barmhartigheid is toevertrouwd.

Zij mogen de liefde van Christus zichtbaar maken door in noden en moeilijkheden van onderscheiden aard met raad en daad steun te verlenen. Zij zullen zoeken naar passende wegen en middelen om de bedoelde taak op de rechte wijze te vervullen.

Verder zullen zij zorgen voor de juiste besteding van de gaven die door hen worden ingezameld.

Zij zullen de gemeente opwekken, barmhartigheid te bewijzen aan de naasten.

Zij mogen hun arbeid verrichten in blijmoedigheid en met een bewogen hart, bereid om de troost van het Evangelie mee te delen aan hen die in nood verkeren. In de gebrokenheid der menselijke verhoudingen staan zij in dienst van Christus die de arme zal redden die om hulp roept, de ellendige en wie geen helper heeft.⁷⁾

Nu gij, broeder N....., gereed staat uw ambt te aanvaarden, zult gij voor God en Zijn gemeente antwoorden op de volgende vragen:

Ten eerste: Zijt gij in uw hart overtuigd, dat God zelf u door zijn gemeente tot deze heilige dienst geroepen heeft?

Ten tweede: Houdt gij de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament voor het enige Woord van God en de volkomen leer der zaligheid, en verwerpt gij alles, wat met dit Woord en de belijdenis der kerk in strijd is?

Ten derde: Beloofd gij uit liefde tot Christus en zijn gemeente uw ambt getrouw te bedienen en de vereiste geheimhouding te betrachten ten aanzien van wat bij de uitoefening van uw ambt vertrouwelijk te uwer kennis wordt gebracht?

Ten vierde: Beloofd gij u steeds te onderwerpen aan de kerkelijke vermaningen, indien gij in leer of leven u te buiten zoudt gaan?

(Antwoord).

(Hierna spreekt de dienaar):

De almachtige God en Vader geve u zijn genade, dat gij in deze dienst getrouw en met zegen moogt werkzaam zijn.

Amen.

Geliefde gemeente, ontvang deze broeders als dienaren van God.

Begreef u gewillig onder de regering en het opzicht der ouderlingen. Geef acht op hun vermaningen en bewijs hun de eer waarop zij als herders van de kudde des Heren recht hebben.

(Voorzie de diakenen van goede middelen tot het verrichten van hun arbeid en wees van harte bereid om naar uw vermogen mee te werken in de dienst der barmhartigheid).

Aangezien niemand van ons de bekwaamheid hiertoe van zichzelf heeft, willen wij de almachtige God om zijn genade aanroepen:

Here God, hemelse Vader, die door Christus uw Zoon tot opbouw van uw kerk ouderlingen (en diakenen) gegeven hebt, wij danken U dat Gij ons verleend hebt mannen van goede getuigenis, die gaven van uw Heilige Geest hebben ontvangen. Wij bidde U, verleen hun meer en meer wat zij in hun bediening nodig hebben: wijsheid en moed, inzicht en barmhartigheid, opdat een ieder zijn ambt vervulle naar uw wil. Schenk hun uw genade, dat zij in hun arbeid getrouw mogen voortgaan, zonder door moeite, verdriet of vervolging der wereld te vertragen.

Verleen uw goddelijke zegen aan deze gemeente, opdat zij zich aan de goede vermaningen der ouderlingen onderwerpt, (en de diakenen met liefde bijstaat in de dienst der barmhartigheid) hen erend in hun ambt.

Verhoor ons, o barmhartige God en Vader, door Jezus Christus uw Zoon, onze Here, in wiens Naam wij tot U bidden:

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd;

uw Koninkrijk kome;

uw wil geschiede, gelijk in de hemel alsoo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze.

Want Uwer is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid

Amen.

¹⁾ Ef. 4 : 11, 12.

²⁾ Joh. 15 : 20.

³⁾ 1 Petr. 5 : 2, 3.

⁴⁾ 1 Cor. 14 : 40, 33.

⁵⁾ Hand. 20 : 28.

⁶⁾ Fil. 1 : 1 en 1 Tim. 3 : 8-13.

⁷⁾ Ps. 72 : 12.

FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN HET HUWELIJK.

Formule voor de afkondiging in de gemeente.

De kerkeraad deelt de gemeente mee, dat N. en N. de kerkelijke bevestiging van hun huwelijk hebben aangevraagd, welke bevestiging, indien geen gegronde bezwaren worden ingebracht, zal plaats vinden zo de Here wil op.....

Formulier.

Wij zijn als gemeente bijeen voor de bevestiging van het huwelijk van N. en N..... Want het is goed, dat het huwelijk der gelovigen, dat voor de burgerlijke overheid als Gods dienaren gesloten is, ook in de samenkomst der gemeente van Christus bevestigd wordt en dat Gods zegen erover wordt afgesmeekt.

God de Here openbaart ons in zijn Woord, dat Hij man en vrouw geschapen en voor elkaar bestemd heeft, hun het huwelijk als gave en opdracht gegeven en er zijn zegen over beloofd heeft.

Want God onze vader, die hemel en aarde en al wat daarin is, geschapen heeft, schiep de mens naar zijn beeld. Het is niet goed, zo sprak Hij, dat de mens alleen zij; Ik zal hem een hulp maken, die bij hem past. Daarom zal een man zijn vader en zijn moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen en die twee zullen tot één vlees zijn. En God zegende hen en God zeide: Weest vruchtbaar en word talrijk.¹⁾

Deze schone gave van God is door de zondeval van de mens geschonden.

Maar God, die groot is in barmhartigheid, heeft herstel van de huwelijks-eenheid willen geven en zijn zegen besteedigd.

Daarom heeft onze Here Jezus Christus het huwelijk als instelling van zijn hemelse Vader geëerd door zijn tegenwoordigheid op de bruiloft te Kana en door het teken dat Hij daar verrichtte. Hij heeft de verbrekking van het huwelijk veroordeeld, toen Hij sprak: Hetgeen God samengevoegd heeft, scheide de mens niet.²⁾

In de apostolische onderwijzing van het Nieuwe Testament wordt het huwelijk erkend als een gave van God, die geheiligd wordt door het Woord van God en het gebed. De apostel Paulus noemt de eenheid in het huwelijk een groot geheimenis, dat hij betreft op de eenheid tussen Christus en de gemeente.³⁾

Daarom moet men het huwelijk niet lichtvaardig of gedachteloos aangaan, maar eerbiedig en dankbaar, in de vrees des Heren. De gemeenschap voor heel het leven mag een vreugde zijn, waarin man en vrouw liefde en trouw, hulp en toewijding van elkaar ontvangen. En hoewel door de zonde ook de gehuwden velerlei tegenwoord en leed overkomt, mogen zij toch naar Gods beloften verzeerd zijn van de gunst en bijstand des Heren.

Opdat gij nu in uw huwelijk naar Gods geboden en uit zijn beloften moogt leven, dient gij te weten, waartoe God het huwelijk heeft ingesteld.

Het eerste doel is, dat man en vrouw door oprechte liefde verbonden elkaar in vreugde zullen toebehoren en elkaar trouw zullen helpen en bijstaan in alles, wat tot het tijdelijke en eeuwige leven behoort.

Het tweede is, dat iedere man met zijn eigen vrouw en iedere vrouw met haar eigen man overeenkomstig Gods wil met een goed en gerust geweten zal leven, opdat ons lichaam als een tempel van de Heilige Geest niet verontreinigd wordt.

Het derde is, dat door hun huwelijk het menselijk geslacht en ook de kerk des Heren wordt gebouwd, en dat de ouders hun kinderen, als het God belijft hun die te geven, in de kennis en vrees des Heren opvoeden en voorgaan.

Vervolgens zult gij uit Gods Woord horen, hoe zich de een jegens de ander in het huwelijk dient te gedragen.

De man, die door God gesteld is tot hoofd der vrouw, zal zijn vrouw liefhebben zoals Christus zijn gemeente heeft liefgehad. Hij zal haar leiden en troosten, dienen en beschermen evenals Christus de troost en bijstand van zijn gemeente is.

De vrouw zal haar man onderdanig zijn zoals de gemeente aan Christus onderdanig is. Zij zal haar man liefhebben en dienen, hem volgen, met hem het gezin verzorgen en het sieraad vertonen van een zachtmoedige en stille geest.

Beiden zult gij overeenkomstig Gods gebod trouw en toegewijd uw arbeid verrichten. Gij zult ook verstaan, dat uw gezin deel is van een grotere gemeenschap, en dat gij een roeping hebt ten opzichte van kerk en samenleving. Wandelt in de vrees des Heren. Bedenkt dat gij erfgenamen van de genade des levens zijt. Weest vergevensgezind en leeft met elkaar in wijsheid, opdat uw gebeden niet verhinderd worden.

Nu wij overgaan tot de bevestiging van dit huwelijk, verzoeken wij u, bruidegom en bruid, op te staan en elkaar de rechterhand te geven.

(Vraag aan de man):

N....., verklaart gij hier voor God en zijn gemeente, dat gij genomen hebt en neemt tot uw vrouw N....., en belooft gij, dat gij haar nimmer zult verlaten in goede noch kwade dagen, in rijkdom noch armoede, in gezondheid noch ziekte, totdat de dood u zal scheiden; dat gij haar in liefde zult leiden en dienen, zoals een godvrezend man aan zijn wettige vrouw schuldig is; dat gij heilig met haar zult leven, haar trouw houdende in alle dingen overeenkomstig het heilig evangelie?

(Antwoord):

(Vraag aan de vrouw):

N....., verklaart gij hier voor God en zijn gemeente, dat gij genomen hebt en neemt tot uw man N....., en belooft gij, dat gij hem nimmer zult verlaten in goede noch kwade dagen, in rijkdom noch armoede, in gezondheid noch ziekte, totdat de dood u zal scheiden; dat gij hem in liefde zult volgen en dienen, zoals een godvrezende vrouw aan haar wettige man schuldig is; dat gij heilig met hem zult leven, hem trouw houdende in alle dingen overeenkomstig het heilig evangelie?

(Antwoord):

(Hierna spreekt de dienaar):

Weest ervan verzekerd, dat God de Here u samengevoegd en u door zijn genade tot deze heilige staat van het huwelijk geroepen heeft.

De Vader der barmhartigheid vervulle u met zijn genade, verbindt u met rechte liefde en trouw en geve u zijn zegen.

Amen.

Omdat wij van onszelf niets goeds hebben en alle goede gaven van boven, van de Vader der lichten ons toekomen, zult gij knielen voor het aangezicht des Heren, opdat de gemeente met en voor u bidde.

Barmhartige God en Vader, die deze bruidegom en bruid tot elkaar gebracht en door de band van het huwelijk verenigd hebt, wij danken U voor de zegen, die Gij aan dit echtpaar geeft, dat zij onder uw hoede samen door het leven mogen gaan.

Wil hun de genade geven, dat zij door de liefde van Christus steeds meer naar elkaar toe groeien, verbonden in de enigheid van het ware geloof.

Schenk hun de kracht van uw Heilige Geest, opdat zij als man en vrouw in hun gezin leven naar uw goddelijke wil.

(Verleen hun uw gunst om, als het U belijft hun kinderen te geven, die op te voeden naar de eis van uw verbond, in de onderwijzing, tucht en liefde van Christus).

Heilig de band die hen verenigt, tot zegen voor henzelf, tot opbouw van de gemeente, tot een getuigenis voor anderen en tot eer van uw heilige Naam.

Wil ons verhoren, o God en Vader, om Jezus Christus' wil.

Amen.

¹) Gen. 1 : 27, 28 en 2 : 18, 24.

²) Joh. 2 : 1-11 en Matth. 19 : 6.

³) 1 Tim. 4 : 4 en Ef. 5 : 32.

BIJLAGE LXXI

Art. 189

RAPPORT VAN COMMISSIE III INZAKE DE HERZIENING VAN DE LITURGISCHE GESCHRIFTEN.

Uw commissie ontving opdracht om te rapporteren over:

- de instructies van de particuliere synoden van het Noorden, Oosten, Zuiden en Westen, in de agenda vermeld onder no. 7.18-7.23
- het rapport van deputaten voor liturgische geschriften
- een schrijven van de particuliere synode van het Westen met opmerkingen van de classis 's-Gravenhage inzake het rapport van deputaten.

Omdat zowel de instructies als het schrijven uitgaan van de bijlagen bij het rapport, meent uw commissie er goed aan te doen, eerst alle onderdelen afzonderlijk te bezien, om daarna het geheel samen te vatten.

I. Beoordeling.

A. Blijkens hun rapport en de bijlagen die daaraan zijn toegevoegd, hebben deputaten voor de liturgische geschriften prioriteit gegeven aan de herziening van de formulieren voor de bevestiging van dienaren des Woords, van ouderlingen en diakenen, en van het huwelijk, daartoe gebruik makend van de hun verleende bevoegdheid. Uw commissie kan ten volle het standpunt van deputaten onderschrijven, dat herziening van de genoemde formulieren het meest dringend is.

Uw commissie heeft ook geconstateerd, dat deputaten zoveel mogelijk rekening hebben gehouden met wat in andere kerken aan herziene formulieren is geroedgekomen.

Naar de mening van de commissie mogen deputaten dank ontvangen voor de wijze, waarop zij zich tot dusver van hun taak hebben gekweten, terwijl tevens dankbaar nota is genomen van de mededeling, dat deputaten een begin hebben gemaakt met de herziening van de andere formulieren.

B. Wat de instructies betreft, kan uw commissie opmerken, dat de instructies van het Noorden (7.18), van het Oosten (7.19) en van het Zuiden (7.21 en 7.22) alleen betrekking hebben op de door de Generale Synode aan te brengen wijzigingen in de door deputaten herziene formulieren.

De instructie van de particuliere synode van het Zuiden (7.20) vraagt de Generale Synode tevens, de tekst van de formulieren voor de bevestiging van dienaren des Woords, van ouderlingen en diakenen, en van het huwelijk vast te stellen overeenkomstig de voorstellen van de deputaten voor de liturgische geschriften met inachtneming van een aantal wijzigingen.

De instructie van het Westen (7.23) biedt ook een aantal wijzigingen ter overweging aan, en stelt daarnaast voor:

- instemming te betuigen met de wijze waarop deputaten zich in het algemeen van hun opdracht hebben gekweten;
- overleg te plegen met andere kerken om te komen tot een eensluidende tekst voor de liturgische formulieren; en
- zich te bezinnen op de wijze, waarop ter zijner tijd tot uitgave van de herziene formulieren kan worden overgegaan.

C. Door de particuliere synode van het Westen werd een schrijven van de classis 's-Gravenhage doorgezonden met opmerkingen over de wijze waarop deze classis de concept-formulieren van deputaten heeft behandeld. Omdat dit schrijven blijkens zijn inhoud bedoeld is als een toelichting bij een ander schrijven, dat niet aanwezig is ter synode, en omdat er een instructie van de particuliere synode van het Westen omtrent deze zaak is, moet uw commissie, dat bovengenoemd schrijven voor kennisgeving kan worden aangenomen.

II. Overwegingen.

1. Hoewel alleen de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (7.20) uitdrukkelijk vraagt om vaststelling van de tekst van de formulieren voor de bevestiging van dienaren des Woords, van ouderlingen en diakenen, en van het huwelijk overeenkomstig de voorstellen, gedaan door deputaten voor de liturgische geschriften, meent uw commissie, dat dit ook de intentie van de instructies van de particuliere synoden van het Oosten en van het Noorden is, omdat zij alleen vragen, een aantal wijzigingen in de concept-formulieren aan te brengen.

2. Bij de overweging van de wijzigingen, zoals deze door de instructies van de verschillende particuliere synoden worden voorgesteld, meent uw commissie te moeten uitgaan van de concept-formulieren, zoals deze door deputaten aan uw vergadering zijn aangeboden, en alleen te moeten overwegen, welke van de voorgestelde wijzigingen noodzakelijk zijn.

3. Uitgaande van het onder punt 2 genoemde, meent uw commissie, dat de volgende wijzigingen dienen te worden overgenomen uit de instructies, waarbij terwille van de overzichtelijkheid de wijzigingen per formulier zijn gerubriceerd:

- Formulier voor de bevestiging van dienaren des Woords.
 - pag. 1. r. 17: „Ik zeg u, wie” worde: Ik zeg u: Wie
 - r. 25: na „vertrouwen” invoegen: „verkondigende de bekering tot God en de verzoening met Hem door het geloof in Jezus Christus”
 - r. 26: na „Christus” invoegen: „door de Heilige Geest”
 - r. 30: „sacramenten” worde: Sacramenten
 - r. 44: „in Zijn naam” worde: in Zijn Naam
- pag. 2. r. 2: invoegen: indien iemand voor het eerst aan een gemeente wordt verbonden, zal hierbij handoplegging plaatsvinden.
 - r. 9: „en u vermaant” worde: en u vermaant en troost

- r. 16: „Christus Uw Zoon” worde: Christus, Uw Zoon
 r. 19: „Wij bidden U, wil” worde: Wij bidden U: Wil
 r. 20: „Open hem het verstand” worde: Open zijn verstand.

b. Formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen.

pag. 1. r. 29: tassen beide zinnen invoegen: Zij hebben ervoor te waken, dat de Sacramenten niet ontheiligd worden.

pag. 2. r. 19: „Begeef” worde: Stel

r. 26: „verleend” worde: geschonken

r. 34: „door Jezus Christus uw Zoon” worde: door Jezus Christus, Uw Zoon.

c. Formulier voor de bevestiging van het huwelijk.

pag. 1. r. 1: „.....van het huwelijk van N. en N. Want.....” worde: van het huwelijk van N. en N., want

r. 8: „God onze Vader” worde: God, onze Vader

r. 26: „het voegwoord „En” aan het begin van de zin dient te worden geschrapt.

r. 31: „Het eerste is” worde: De bedoeling is in de eerste plaats

r. 34: „Het tweede is” worde: In de tweede plaats

r. 37: „Het derde is” worde: In de derde plaats

pag. 2. r. 25: na „wij” invoegen: echter

r. 39: „het gebed worde evenals alle andere formulieren beëindigd met het Onze Vader.

Verder stelt uw commissie nog enige wijzigingen voor die gelden voor alle drie formulieren in alle voorkomende gevallen:

1. de antwoorden die gegeven moeten worden, dienen in de formulieren te worden opgenomen.
2. De beginletter van alle persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden, die betrekking hebben op God, worde met een hoofdletter geschreven.
3. Bij letterlijke citering van Schriftplaatsen worde eerst de S.V., en dan de N.V. geciteerd.
4. Gehoord het rapport van deputaten en hun mondelinge toelichting daarop, meent Uw commissie, dat er geen mogelijkheden zijn om met andere kerken van Gereformeerd belijden te komen tot een eensluidende tekst van liturgische geschriften. Naar het oordeel van uw commissie is daarmee het gestelde in de instructie van het Westen sub b achterhaald.
5. Uw commissie meent dat het noodzakelijk is, dat de Synode zorg draagt voor een dusdanige uitgave van de vastgestelde teksten, dat de kerken niet aangewezen zijn op uitgaven, waarin andere lezingen voorkomen.

Voorstel.

Uw commissie stelt u voor, het volgende te besluiten:

De Generale Synode,

kennis genomen hebbende van

- a. de concept-formulieren voor de bevestiging van dienaren des Woords, van ouderlingen en diakenen, en van het huwelijk, zoals deze aangeboden zijn door de deputaten voor de liturgische geschriften,
- b. de instructies van de particuliere synoden van het Noorden, Oosten, Zuiden en Westen betreffende de wijziging en de vaststelling van de tekst van bovengenoemde formulieren; besluit:
 1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hun dank te betuigen voor de tot dusver verrichte arbeid.
 2. te voldoen aan de instructie van de particuliere synode van het Zuiden om de tekst van de formulieren voor de bevestiging van dienaren des Woords, van ouderlingen en diakenen, en van het huwelijk vast te stellen.
 3. deze tekst vast te stellen conform de concept-formulieren, die deputaten hebben opgesteld, met inachtneming van de in het commissie-rapport voorgestelde wijzigingen c.q. aanvullingen.
 4. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
 - a. zorg te dragen voor uitgave in een eenvoudige vorm van de vastgestelde formulieren, en deze aan de kerkeraden te doen toekomen en verkrijgbaar te stellen.
 - b. voort te gaan met de herziening van de liturgische geschriften volgens de opdracht van de Generale Synode van Zwolle-Apeldoorn 1965/1966, en de resultaten daarvan voor september 1970 aan de Kerkeraden, classes en particuliere synoden te doen toekomen.

J. Westerink, rapporteur.

BIJLAGE LXXII

Art. 190.

RAPPORT III VAN COMMISSIE I BETREFFENDE INSTRUCTIE 7.07

Commissie I heeft U aangaande bovenstaande instructie het volgende te rapporteren:

1e De commissie is van mening, dat wijziging van art. 6 K.O. op de wijze als in deze instructie voorgesteld niet nodig is, daar volgens haar art. 6 in de huidige redactie en art. 12 K.O. reeds stellen dat de bijzondere arbeid, die een dienaar des Woords verricht, in relatie moet staan tot de arbeid der kerken naar binnen en/of naar buiten.

Uw commissie adviseert U derhalve deze instructie niet aan te nemen.

2e Het is Uw commissie niet onbekend, dat deze instructie moet worden gelezen tegen de achtergrond van de vraag: „in hoeverre het ambt van predikant verenigbaar is met andere werkzaamheden”.

3e Gezien het feit, dat op dienaren des Woords hoe langer hoe meer een beroep gedaan wordt voor bijzondere arbeid, is Uw commissie van oordeel dat deze vraag niet onbeantwoord dient te blijven.

Daarom stelt zij U voor:

- a. Deze instructie van de P.S. van het Noorden in deze vorm niet aan te nemen.
- b. Een commissie of deputaatschap te benoemen ter bestudering van de vraag: Welke bijzondere arbeid kan door een dienaar des Woords worden verricht met behoud van zijn ambt?

P. N. Ribbers, rapporteur.

BIJLAGE LXXIII

Art. 191.

RAPPORT V VAN COMMISSIE VII (AGENDA 9.02).

Commissie VII (Kerk en Kerkorde) biedt u hierbij een rapport aan inzake agendapunt 9.02. Hiermee wordt bedoeld op een van de Part. Synode van het Westen ingekomen schrijven, d.d. 5 juni 1968, van de volgende inhoud:

„Op de particuliere synode van het Westen, gehouden 16 juni 1966 ontvingen deputaten naar art. 49 K.O. opdracht zich te bezinnen op de door hen gestelde vraag „of een andere weg dan die der emeritering van een benoemde hoogleraar moet worden gevolgd”.Op de vergadering van de particuliere synode van het Westen, gehouden op 29 mei 1968, werd door de genoemde deputaten een rapport over de materie van hun opdracht ingediend. Na een kleine wijziging werd dit rapport door de particuliere synode aangevaard en werd besloten dit rapport ter beoordeling door te zenden naar uw vergadering.

In dit rapport wordt betoogd, dat naar art. 13 K.O. slechts emeritaat verleend kan worden, indien de dienaar des Woords ongeschikt is tot uitoefening van zijn ambt. Art. 13 kan derhalve niet van toepassing zijn op hen, die tot hoogleraar benoemd werden. Dan volgt: „Het ontmoet niet het minste bezwaar art. 6 enigszins uit te breiden in die zin, dat de voor een hoogleraar vereiste vrijstelling van de dienst in zijn gemeente hieronder valt, n.l. vrijstelling niet alleen voor buitenkerkelijke maar ook voor binnenkerkelijke geestelijke arbeid”. De laatste zin van het rapport luidt: „De particuliere synode van het Westen stelt U voor art. 6 K.O. in bovengenoemde zin te wijzigen”.

Overwegingen.

Het valt niet te ontkennen, dat de zaak hier aan de orde gesteld, de aandacht van de kerken behoeft. De bestaande regeling is onbevredigend en lijkt voor verbetering vatbaar.

Het bevreemdt de commissie, dat de Part. Synode van het Westen deze zaak door middel van een rapport aan de orde stelt. Het kan de taak van een meerdere vergadering niet zijn rapporten van een mindere vergadering te beoordelen. Hier had een welomschreven instructie ingediend moeten worden, waaruit duidelijk zou blijken hoe de Part. Synode van het Westen art. 6 K.O. gewijzigd wil zien. Dit te meer omdat verwerking van het voorstel in de tekst van art. 6 niet mogelijk lijkt zonder de zin van dit artikel ingrijpend te wijzigen. Waarbij dan buiten beschouwing blijft of de kerkelijke positie van een dienaar des Woords, die tot hoogleraar benoemd wordt, op één lijn is te stellen met die van hen, die benoemd worden tot bijzondere

arbeid als: geestelijke verzorging van militairen, in stichtingen van barmhartigheid en dergelijke.

Een en ander zou geleid hebben tot het advies deze zaak voor nadere uitwerking terug te zenden naar de Part. Synode van het Westen, indien niet de Part. Synode van het Noorden een instructie had ingediend, die de Generale Synode dwingt ook de in dit rapport aan de orde gestelde materie in haar overwegingen te betrekken.

De voorbereiding van de behandeling van deze instructie — agendapunt 7.07 — is opgedragen aan commissie I. Overleg met deze commissie doet het voorstel verwachten een commissie te benoemen, die de kerkelijke positie van diensaren des Woords, die geroepen worden tot bijzondere arbeid in en buiten de kerken, nader te bestuderen. Indien de Generale Synode daartoe besluit, zou het aanbeveling verdienen het rapport van de Part. Synode van het Westen in handen van deze commissie te stellen en haar op te dragen een juiste regeling van de kerkelijke positie van de hoogleraren of van hen, die tot hoogleraar benoemd worden, voor te bereiden.

Voorstel.

Uw commissie stelt u derhalve voor:

- A. indien het voorstel van commissie I aangenomen wordt, het rapport van de Part. Synode van het Westen ter bestudering in handen van de te benoemen commissie te stellen en haar op te dragen een juiste regeling voor te bereiden van de kerkelijke positie van de hoogleraren of van hen, die tot hoogleraar benoemd worden;
- B. indien het voorstel van commissie I niet aangenomen wordt, het rapport ter nadere uitwerking terug te verwijzen naar de Part. Synode van het Westen.

P. op den Velde, rapporteur.

BIJLAGE LXXIV

Art. 201, 202.

RAPPORT II VAN COMMISSIE VII (AGENDA 7.12 en 7.13).

Commissie VII (Kerk en Kerkonde) ontving o.m. opdracht uw vergadering van advies te dienen inzake de agendapunten 7.12 en 7.13.

7.12 betreft een instructie van de Part. Synode van het Noorden, waarin verzocht wordt een commissie of deputaatschap te benoemen om de classale indelingen te bestuderen en voorstellen te doen om deze te wijzigen.

7.13 betreft een instructie van de Part. Synode van het Zuiden met verzoek te overwegen het aantal afgevaardigden naar de Generale Synode te beperken.

A. 7.12.

Wijzigingen van de classale indelingen vonden na 1892 plaats in 1918 en 1944. De acta tonen aan, dat wijzigingen van deze aard veel voorbereidingen vragen en moeizaam te realiseren zijn. Het valt op, dat zowel in 1918 als in 1944 de noodzaak tot reorganisatie evident was.

Uw commissie heeft zich de vraag gesteld of ook nu van noodzaak of een grote mate van wenselijkheid gesproken kan worden.

In de toelichting op de instructie wordt gewezen op de onbevredigende situatie van de Veluwe kerken, die over drie classes verdeeld zijn en op de kerken in het Gooi- en Eemland, die eveneens onder drie classes ressorteren. Ook kan op de situatie in de classis Rotterdam gewezen worden.

Vastgesteld moest worden, dat de instructie niet ontstaan is uit de overtuiging, dat de ontwikkeling van het kerkelijke leven in de Part. Synode van het Noorden een reorganisatie noodzakelijk maakt of zeer wenselijk doet zijn.

Het is bekend, dat de classes Rotterdam en Utrecht zich hebben beraden op de vraag of er voorstellen tot reorganisatie ontworpen zouden moeten worden. Hoewel er onbevredigende situaties zijn, juist in deze classes, is geen positief besluit genomen. De noodzaak daartoe was blijkbaar niet of niet voldoende duidelijk.

Voorstel.

Daarom stelt uw commissie voor te besluiten instructie 7.12 niet te aanvaarden, omdat de noodzaak tot wijziging van de huidige classale indelingen niet genoegzaam gebleken is.

B. 7.13.

Het voorstel van de Part. Synode van het Zuiden verdient nadere overweging. Indien het aantal afgevaardigden naar de Generale Synode beperkt kan worden, zou er veel voor pleiten daartoe te besluiten.

De afgevaardigden zijn godarende enkele weken aan hun eigenlijke werk onttrokken en veel noodzakelijk werk blijft liggen. Daarom alleen reeds mag het aantal synodeleden niet groter zijn dan nodig is. Bovendien is er nog de financiële factor. Beperking van het aantal afgevaardigden zou tot beperking van de uitgaven kunnen leiden.

De commissie betwijfelt echter of houdbaar is wat de Part. Synode van het Zuiden in de toelichting opmerkt: „De grootte van de Synode bevordert de vlotte afwerking van de agenda niet”. De vlotheid van werken wordt h.i. vooral bepaald door de zelf-discipline van de afgevaardigden, waardoor voorkomen wordt het herhalen van wat gezegd is, het zich pas in een tweede ronde van een bespreking realiseren wat aan de orde is, enz. In ieder geval is een kleiner aantal afgevaardigden geen waarborg voor een vlotte afwerking van de agenda.

Het is waar, dat „een geringer aantal afgevaardigden ook voldoende representatief voor de kerken (zou) zijn”, wanneer uitsluitend op het getal gelet wordt. Maar niet vergeten mag worden, dat een groter aantal afgevaardigden de verscheidenheid in de Kerken beter tot haar recht doet komen of kan doen komen.

Als bezwaar tegen de instructie wordt gevoeld, dat een kleiner aantal synodeleden het gevaar in zich bergt, dat steeds dezelfde broeders afgevaardigd zullen worden en de jongeren onvoldoende gelegenheid ontvangen in te groeien in het synodewerk.

Ook moet gewezen worden op de zich steeds uitbreidende agenda, die aan de te benoemen commissies en aan de Synode zelf steeds hogere eisen stelt.

Alles overwegende meent de commissie u te moeten ontraden de instructie aan te nemen.

Voorstel.

De commissie stelt u derhalve voor instructie 7.13 niet aan te nemen, omdat een kleiner aantal afgevaardigden geen waarborg is voor een vlottere afwerking van de agenda, het gevaar in zich bergt, dat steeds dezelfde broeders worden afgevaardigd en de voortdurende uitbreiding van de agenda steeds hogere eisen stelt aan de werkracht van de Synode.

P. op den Velde, rapporteur.

BIJLAGE LXXV

Art. 23, 203.

RAPPORT VAN KOMMISSIE IV BETREFFENDE DE REGELING VAN HET SCRIBAAT DER GENERALE SYNODE.

Ter voorbereiding op de bespreking tijdens uw vergadering werd aan commissie IV toevertrouwd:

1. de instructie van de P.S. van het Oosten — 7.14
2. het rapport van het moderamen 1965/1966, sub E. Scribaat.

I. Weergave.

Ad 1: De P.S. van het Oosten vraagt in de instructie, dat de GS overwege de benoeming van een actuaarius teneinde de taak der scribae te verlichten.

Ad 2: Het moderamen GS 1965/1966, dat de opdracht ontving zich te beraden over de consequenties van het in omvang toenemende scribaat der synode is van mening, dat dit scribaat geen „voltijdse” functie genoemd mag worden en ziet derhalve voor een „deeltijdse” functie twee mogelijkheden:

- a. de combinatie van het scribaat met het predikant-zijn in een kleine gemeente en
- b. samenwerking met daarvoor in aanmerking komende deputaatschappen.

Het moderamen doet in zijn rapport sub E geen concreet voorstel, maar legt uw vergadering het resultaat van zijn beraad voor.

II. Overwegingen.

1. Met het moderamen van de GS 1965/1966 is uw commissie van mening, dat het niet verantwoord is een broeder voor dit werk als full timer aan te trekken en daardoor te onttrekken aan andere noodzakelijke arbeid binnen onze kerken.

2. Gezien de aard van het werk is het noodzakelijk, dat voor het scribaar der GS de voorkeur wordt gegeven aan een theologisch geschoolde kracht. Het blijft echter onverantwoord een dergelijke, veel omvattende taak op te dragen aan broeders die in hun gemeente reeds een volledige dagtaak hebben.
3. In de praktijk blijkt, dat de scheiding tussen noodzakelijke en minder noodzakelijke arbeid in de gemeente moeilijk te maken is en binnen de gemeente niet steeds begrepen wordt. Uw commissie is dan ook van mening, dat een verzoek aan de desbetreffende kerkeraden om de predikant van de minder noodzakelijke arbeid vrij te stellen, zonder dit nader te specificeren, weinig zinvol is.
4. Hoewel de beoordeling van instructie 7.16 na overleg met het moderamen aan een andere commissie ter voorbereiding is toevertrouwd en ons dus eigenlijk niet regardeert, is uw commissie van mening, dat alleen via de opzet en outillage van een administratief centrum de taak der scribae in dit stadium behoorlijk verlicht zou kunnen worden.
5. De mogelijkheid van combinatie met een kleine gemeente roept bezwaren op zowel naar de kant van de gemeente als naar de kant van de betrokken predikant, temeer daar deze regeling een vrij permanent karakter draagt.
6. Het moderamen GS 1965/1966 geeft nog door ter overweging de loskoppeling van kerkelijk adres en scribaat. Het ware te overwegen hiervoor na eventuele aanvaarding van instructie 7.16 het adres van het administratief centrum te bestemmen; mocht instructie 7.16 onverhoopt niet aanvaard worden dan een beroep te doen op het adres en de bewoner van het zendingshuis om als kerkelijk adres naar buiten te fungeren.

III. Voorstellen.

Op grond van bovenstaande overwegingen doen wij u de volgende voorstellen:

1. de instructie 7.14 betreffende de actuaaris niet te aanvaarden.
2. uit te spreken, dat het onverantwoord is dit veel omvattend werk te blijven opdragen aan broeders, die reeds een volledige dagtaak hebben.
3. uit te spreken, dat bij aanvaarding van instructie 7.16 aan deputaten administratieve assistentie opgedragen wordt bij de opzet en outillage van een administratief centrum rekening te houden met de veel omvattende werkzaamheden van het scribaat, zowel voor, tijdens als na de synode.
4. uit te spreken, dat — mocht de situatie onverhoopt ongewijzigd blijven — de kerkeraden van de beide scribae een duidelijke omschrijving ontvangen van de noodzakelijk te verrichten arbeid in de gemeente en deze kerkeraden de vrijheid te geven de extra kosten, die gemaakt moeten worden door andere broeders voor bepaalde ambtelijke taken aan te trekken, in reële verhouding bij de kas der generale synode te declareren.
5. uit te spreken, dat het minder gewenst is het scribaat te combineren met het ambtwerk in een kleine gemeente.
6. uit te spreken, dat bij aanvaarding van instructie 7.16 het adres van het administratief centrum tevens zal fungeren als kerkelijk adres. Mocht deze instructie verworpen worden, dan een beroep te doen op zendingsdeputaten teneinde het adres van het zendingshuis als zodanig te laten fungeren.
7. het moderamen GS 1965/1966 hartelijk te danken voor de verrichte werkzaamheden, zijn handelingen goed te keuren en opnieuw het moderamen GS te benoemen tot deputaten voor de vertegenwoordiging der kerken.

T. Harder, rapporteur.

BIJLAGE LXXVI

Art. 204.

CONCEPT-INSTRUCTIE VOOR DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN ZEEVARENDEN.

Commissie VII ontving opdracht een instructie te ontwerpen voor deputaten voor de geestelijke verzorging van hen, die ter koopvaardij varen. Wij bieden U hierbij een concept aan.

1. De Generale Synode benoemt deputaten voor de geestelijke verzorging van zeevarenden, voorzover deze niet behoren tot de Koninklijke Marine.
2. Het getal van deputaten is minstens vier.
3. De taak van deputaten is:
 - a. de kerken te stimuleren de geestelijke verzorging van hun zeevarende leden getrouw

- waar te nemen; daartoe zullen zij de kerkeraden verzoeken de namen en adressen van zeevarende leden door te geven en een cartotheek bijhouden waarin deze namen en adressen zijn opgenomen;
 - b. er bij de classes op aan te dringen er op toe te zien, dat de kerken hun roeping ten aanzien van de zeevarende leden vervullen;
 - c. de kerken alle nodige steun te bieden bij het zenden van geschikte lectuur aan de zeevarende leden;
 - d. contact te onderhouden en zo nodig en mogelijk samen te werken met andere kerken of instanties, die op één of andere wijze de geestelijke verzorging van zeevarenden ter hand hebben genomen.
4. Deputaten zijn naar art. 84 K.O. en binnen de grenzen van hun instructie bevoegd tot:
 - a. het in ontvangst nemen van gelden, waaronder legaten en erfstellingen;
 - b. het verrichten van betalingen.
 5. Deputaten zullen van hun arbeid schriftelijk rapport uitbrengen aan iedere Generale Synode.

Opmerkingen.

De naamsverandering berust op de realiteit van het contact met de arbeid van het hospitaalkerkschip onder de vissers en op het gestelde onder 3d. Het is onmogelijk, dat de kerken ieder afzonderlijk hun zeevarende leden voldoende geestelijke verzorging bieden. Ook de kerken gemeenschappelijk hebben een taak. Zij vervullen die d.m.v. deputaten. Deputaten kunnen het werk, dat gedaan moet worden zelf ook niet verrichten. Het werk breidt zich over heel de wereld uit. Zij hebben daarom de hulp van andere kerkelijke deputaatschappen en niet kerkelijke instanties nodig. Daarbij klemt de vraag of ze alleen maar mogen profiteren van het werk, dat anderen verrichten dan wel of zij ook zelf een deel van het werk voor hun rekening moeten nemen. Wanneer het daartoe zou komen, kunnen zij hun arbeid niet tot leden van eigen kerken beperken.

Voor punt 3d zij verwezen naar het rapport van deputaten sub 8. Het deputationvoorstel werd niet uitvoerbaar geacht. Toch is het wellicht nodig en mogelijk om onze kerken ook daadwerkelijk aan de geestelijke verzorging van zeevarenden te doen deelnemen. Deputaten zouden dit kunnen onderzoeken of aangeboden mogelijkheden kunnen aangrijpen. De redactie van 3d wil daarvoor ruimte scheppen.

Eén en ander kan bepaalde financiële consequenties hebben. Te overwegen valt deputaten te machtigen om wanneer zich mogelijkheden voordoen als in 3d bedoeld een collecte van de kerken te vragen. Maximaal één keer per jaar. Deze machtiging zou tot de eerstvolgende G.S. van kracht kunnen zijn. Eventuele continuering is dan afhankelijk van het oordeel van de G.S. over de werkzaamheden van deputaten.

Blijft de opdracht beperkt tot 3 a, b, c dan is de vraag te stellen of een apart deputaatschap wel zin heeft.

Voorstel.

We geven U in overweging:

- a. de bovengenoemde instructie vast te stellen;
- b. deputaten tot de eerstvolgende G.S. te machtigen om wanneer zich mogelijkheden voordoen als in 3d genoemd, de kerken eenmaal per jaar een collecte te vragen.

P. op den Velde, rapporteur.

BIJLAGE LXXVII.

Art. 205.

AANVULLEND RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE CORRESPONDENTIE MET DE HOGE OVERHEID.

Rapport C.I.O.-vertegenwoordiging.

Ondergetekende, die in opdracht van de laatst gehouden synode opnieuw onze kerken in het C.I.O. heeft vertegenwoordigd, biedt u het volgende verslag van de besprekingen in het C.I.O. over de laatste drie jaar aan. De volgende punten komen daarbij aan de orde:

1. Van al de participerende kerken werd bericht ontvangen, dat men accoord gaat met de nieuwe Regelen voor het interkerkelijk contact in overheidszaken, die ook op de laatste

synode onzer kerken hebben godiend en waartegen geen overwegende bezwaren werden ingebracht.

2. Na het aftreden van Dr. Emmen als gedelegeerde van de Ned. Herv. Kerk is het moderamen van het C.I.O. sinds oktober van het vorige jaar aldus samengesteld:
- voorzitter: mr. dr. J. Donner, Geref.
 vice-voorzitter: ds. O. T. Hylkema, Doopsgezind
 secretaris: mr. dr. H. M. J. Wagenaar, Ned. Herv.
 assessor: ds. F. H. Landsman, Ned. Herv.
 assessor: prof. dr. B. J. Oosterhoff, Chr. Geref.

Een en ander is geschied onder de afspraak, dat deze benoemingen gelden tot het tijdstip, wanneer de Ned. Raad van kerken zal zijn tot stand gekomen en C.I.O. zal worden opgenomen in deze Raad. Dan stellen alle hierboven genoemden — voorzover zij zulks niet om andere redenen eerder gedaan mochten hebben — hun zetel ter beschikking.

3. In verband met het oordeel, dat de Minister van Binnenlandse zaken aan de kerken vroeg omtrent de „Proeve van een nieuwe Grondwet” heeft het C.I.O. in zijn vergadering van 20 maart 1967 een commissie benoemd, bestaande uit de heren mr. dr. J. Donner, prof. mr. dr. J. J. Loeff en mr. dr. H. M. J. Wagenaar om de vorming van een aanvankelijk oordeel der kerken voor te bereiden. De Commissie heeft zich begripelijkerwijze alleen met die gedeelten van de nieuwe grondwet bezig gehouden, die betrekking hebben op de kerken. Volgens de gedachten, neergelegd in de Proeve van een nieuwe Grondwet, komen de huidige bepalingen inzake de Godsdienst (Grondwet, Achttste Hoofdstuk: Van de Godsdienst; artikelen 181-187) te vervallen; daartegenover worden in Hoofdstuk I van de Proeve (Grondrechten) enige bepalingen van het tegenwoordige Achttste Hoofdstuk van de Grondwet in min of meer gewijzigde vorm overgenomen, terwijl andere bepalingen als onnodig komen te vervallen. Een tweetal onderwerpen — het processieverbod en de financiële verhouding van Kerk en Staat — worden van regeling door de Grondwetgever naar die door de gewone wetgever overgebracht, zulks echter — door additionele artikelen van de Proeve — in dezer voege, dat de tegenwoordige regelingen met betrekking tot beide onderwerpen gehandhaafd worden, zolang de wetgever daarin geen wijziging heeft gebracht.

Na een voorlopig rapport, dat door het Contact in zijn vergadering van 12 juni 1967 werd behandeld, werd de commissie verzocht een nota op te stellen, met behulp waarvan de Contact-leden hun „achterban” zouden kunnen raadplegen en tevens als uitgangspunt zou kunnen dienen voor de opstelling van een antwoord van het Contact aan de Minister, die gevraagd heeft hem dit vóór 1 januari 1968 te willen doen toekomen.

Over de nota, die aan de leden van het C.I.O. werd voorgelegd, heb ik eveneens aan prof. Hovius het oordeel gevraagd. Enige vragen, o.a. inzake het processieverbod, heb ik ter vergadering gesteld.

Namens de kerken is een brief verzonden, waarin wordt betoogd, dat de kerken tegen de Proeve geen bezwaar maken, maar nogmaals onderstrepen, dat de bijzondere positie van de kerken gehandhaafd blijft. Er is geen bezwaar tegen dat de financiële verhouding van Staat en Kerk opnieuw bekeken en bij wet geregeld wordt. Hetzelfde geldt van het z.g.n. „processieverbod”. Overwegende bezwaren tegen de deconstitucionalisering hiervan werden eveneens niet ingebracht.

4. In verband met het ontwerp-wet „Wijziging van de bepalingen inzake gemeentelijke en provinciale belastingen” werd aan de bijzondere Commissie uit de Tweede Kamer, ter voorbereiding van de behandeling van dit ontwerp-wet een schrijven gericht, waarin wordt gevraagd, dat de positie van de kerken ten aanzien van de thans genoten financiële voordelen, niet wordt verslechterd, hetgeen bij opheffing of ter discretie van de gemeenten stellen van de thans genoten wordende ontheffing van belastingen terzake van kerkgebouwen etc. zou geschieden.
5. Aan de Minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, werd een schrijven verzonden met een verzoek om verlenging van de wettelijke regeling, krachtens welke door het Rijk premies worden verleend ten behoeve van het bouwen van kerken welke per 1 maart 1971 expireert.
6. De Commissie voor de geestelijke verzorging van de Ambonezen is per 1 januari 1968 opgeheven.

Deze commissie dateert van 1950/1951 toen ongeveer 13.000 Molukkers naar Nederland kwamen als gevolg van de politieke ontwikkelingen in Indonesië. Bij hun komst in Nederland verzocht de Overheid aan het C.I.O. de geestelijke verzorging op zich te nemen. Verschillende Nederlandse predikanten, die het Maleis spraken, verleenden hulpdiensten.

Na een jaar verzochten enkele ex-Amboneze legerpredikanten de medewerking der Commissie ten aanzien van de instituering van eigen Kerkformatie. Aan dit verzoek tot medewerking kwam de Commissie geheel tegemoet. Zij zouden zich dan niet meer rechtstreeks tot de Ambonezen richten, maar wel, voorzover nodig, haar hulpdiensten blijven verlenen. Na een 17-jarig bestaan der commissie mag geconstateerd worden, dat deze „afpraak” nimmer tot moeilijkheden heeft geleid. De Ambonezen konden hun eigen wijze van kerkvorming volgen en zij konden zich voor hulpverlening steeds op de commissie blijven beroepen.

In overleg met de Overheid en de Molukse Kerken bleef de verdeling en administratie van de Overheidssubsidie bij de commissie berusten.

Aanvankelijk hield de Overheid rekening met een spoedige terugkeer der Ambonezen. Doch in de loop der jaren bleek deze verwachting ijdel. Men zou moeten uitgaan van een langdurig verblijf. Dit betekende te denken aan een meer intensieve ontmoeting met de Nederlandse gemeenschap, ook een aanvaarding van een meerdere, financiële verantwoordelijkheid der Kerken. Het pleit voor de Overheid, dat zij aanvankelijk op verantwoorde wijze tegemoet getreden is aan de noden der Ambonse gemeenschap en de Molukse Kerken.

In verband echter met de veronderstelling van een langduriger verblijf, werden op het subsidie regelmatige kortingen toegepast, in de verwachting, dat de tekorten door de Molukse Kerken zouden kunnen worden opgevangen.

Sinds 1 april 1967 werd het regelmatig afbrokkelend subsidie rechtstreeks door de Overheid aan de Molukse Kerken uitgekeerd. Met ingang van 1 januari 1968 eindigde ook het subsidie voor de commissie en moest zij worden opgeheven.

7. Het is de bedoeling, dat in de nabije toekomst het C.I.O. opgenomen wordt in de Raad van Kerken. Het is de bedoeling, dat niet bij de Raad aangesloten Kerken op voet van volkomen gelijkheid in de zaken betreffende Kerk en Overheid zullen kunnen betrokken zijn.
8. De begroting van het C.I.O. voor het jaar 1968 is aldus:
Commissie voor justitie	f 3.000,—	(1967: f 2.700,—)
Commissie voor militairen	„ 3.000,—	(1967: „ 3.700,—)
Secretariaat	„ 600,—	(1967: „ 600,—)
Onvoorziën	„ 400,—	

f 7.000,—

Onze kerken dragen van dit bedrag 5% bij.

B. J. Oosterhoff

BIJLAGE LXXVIII

Art. 206.

RAPPORT VAN COMMISSIE III INZAKE HET RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR DE CORRESPONDENTIE MET DE HOGE OVERHEID, SUB 7.

Naar aanleiding van hetgeen gerapporteerd werd door de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid, sub 7, kreeg uw commissie opdracht een onderzoek in te stellen naar de juistheid van de instructie van genoemde deputaten, en wel van art. 7.

Uw commissie heeft de indruk, dat dit artikel bedoeld is, om te voorkomen, dat er van allerlei zijden zonder enige controle een beroep op de kerken gedaan zou worden voor het houden van extra-kollekten voor plaatselijke doeleinden. Dat als controlerend orgaan de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid zijn aangewezen, vindt naar de mening van uw commissie zijn oorzaak in het feit, dat dit deputaatschap desnoods het enige was, dat objectief kon oordelen omdat het zelf geen belangen had.

Het komt de commissie wenselijk voor, dat een dergelijk overkoepelend orgaan gehandhaafd wordt, maar wij menen, dat deze taak dan het best vervuld kan worden door de deputaten voor Bijzondere Noden.

Daarbij komt het uw commissie voor, dat het wenselijk is, de toestemming van de classis voor het houden van een extra-kollekte te laten vervallen, omdat het effect van een bijzondere kollekte wordt verminderd door een lange tijd van voorbereiding.

Uw commissie stelt daarom voor:

1. In de instructie van de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid artikel 7 te laten vervallen.
2. De volgende uitspraak te doen:
Een algemeen beroep op de offervaardigheid der kerken ten aanzien van plaatselijke belangen, mag alleen geschieden met goedkeuring van de deputaten voor Bijzondere Noden.
J. Westerink, rapporteur.

BIJLAGE LXXIX

Art. 212

RAPPORT VAN COMMISSIE III INZAKE DE ORDEN VAN DIENST.

Aan uw commissie werd verzocht, rapport uit te brengen over instructie 7.25 van de particuliere synode van het Noorden, inhoudende een voorstel om deputaten te benoemen voor de eredienst.

Beoordeling.

De achtergrond van de instructie is tamelijk voor de hand liggend. Er is in onze tijd veel aandacht voor de liturgische vormgeving van de eredienst. Enerzijds wordt teruggegrepen op de liturgie van de oude kerk, anderzijds wordt er veel geëxperimenteerd met nieuwe vormen.

Nu is het de bedoeling van de instructie niet, om de vrijheid die er is ten aanzien van de vormgeving van de eredienst, te beknootten, maar een mogelijkheid te scheppen om aan de kerkeraden voorlichting te geven betreffende de orden van dienst, opdat zij over deze zaak mede kunnen oordelen, en daartoe niet aangewezen zijn op wat in andere kerken verscheen.

Uw commissie meent dat dit, gezien de verantwoordelijkheid die de kerkeraden dragen voor een goede vormgeving van de eredienst, een sympathieke zaak is.

Uw commissie is echter van mening, dat het niet noodzakelijk is, een apart deputaatschap voor dit doel in het leven te roepen, maar dat het zeer wel mogelijk is, de orden van dienst onder te brengen bij de deputaten voor de liturgische geschriften. Wel zou het dan goed zijn, de naam van dit deputaatschap te wijzigen in „deputaten voor de eredienst“.

Voorstel.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

De generale Synode kennis genomen hebbende van de instructie van de particuliere synode van het Noorden om deputaten te benoemen voor de eredienst.

- overwegende dat
- a. het wenselijk is om enige orde te brengen in de liturgische vormgeving van de eredienst,
 - b. het aanbeveling verdient de kerkeraden op de hoogte te brengen van de mogelijkheden die er zijn betreffende de liturgie,
 - c. het niet noodzakelijk is speciaal voor dit doel deputaten te benoemen, besluit:
1. deputaten voor de liturgische geschriften opdracht te geven verschillende mogelijke orden van dienst aan de kerken voor te leggen ter voorlichting en ter overweging,
 2. daartoe de naam van dit deputaatschap te veranderen in: „deputaten voor de eredienst“, en dit deputaatschap zo nodig uit te breiden.

J. Westerink, rapporteur.

BIJLAGE LXXX

Art. 213, 222.

RAPPORT VAN COMMISSIE III INZAKE HET ZINGEN VAN BERIJMDE SCHRIFTGEDEELTEN.

Uw commissie werd verzocht te rapporteren over de instructies 7.28 en 7.29 van de particuliere synoden van het Noorden en van het Westen.

Beoordeling.

Beide instructies vragen de Generale Synode om gebruik te maken van haar bevoegdheid, zoals die in art. 69 K.O. gegeven is, en berijmde Schriftgedeelten vast te stellen, welke in de eredienst gezongen kunnen worden.

Uw commissie acht deze instructies wel begrijpelijk. De wijze waarop art. 69 geformuleerd is, biedt immers mogelijkheden om naast de 150 psalmen ook berijmde Schriftgedeelten te zingen, en geeft de Synode bevoegdheid om dergelijke liederen vast te stellen en in te voeren. Bovendien is deze zaak al meermalen ter sprake gekomen op synoden van de kerken in de tijd van de Reformatie, en in de tijd van de Afscheiding (Synode van 1836), en steeds werd bepaald, dat berijmde Schriftgedeelten kunnen worden gezongen in de eredienst.

De instructie van het Westen heeft nog een aanvulling, waarin gevraagd wordt om tevens te overwegen, om geestelijke liederen, die geen directe berijming van Schriftgedeelten zijn, voor het gebruik in de eredienst toe te laten en vast te stellen.

Dit is een andere zaak, dan die van de berijmde Schriftgedeelten, en blijkens de formulering van de instructie heeft de particuliere synode van het Westen dat ook wel aangevoeld. Uw commissie is van mening, dat het beroep op art. 9 N.G.B. niet opgaat, waar het betreft het zingen van gezangen in de eredienst. Bovendien maakt uw commissie berwaar tegen de argumentering, dat de heilsopenbaring in geestelijke liederen beter kan worden bezongen dan in de psalmen.

Overweging.

1. Het is naar de mening van uw commissie duidelijk, dat de kerken altijd de mogelijkheid hebben erkend tot vaststelling van berijmde Schriftgedeelten, en de bevoegdheid van de Generale Synode ten deze. Laatstelijk is dit nog uitgesproken door de Generale Synode van Rotterdam 1959, Acta art. 208.
2. Uw commissie is echter ook overtuigd van de moeilijkheid om inderdaad berijmde Schriftgedeelten te vinden, die wat inhoud, taal, berijming en muziek betreft, aan alle eisen voldoen. Wij hebben de indruk, dat er niet zoveel liederen zijn, die werkelijk berijmde Schriftgedeelten zijn. Wij beschikken immers niet over een bundel zoals bijvoorbeeld de Zuidafrikaanse kerken hebben in de berijming van Totius. Het is uw commissie ook opgevallen, dat geen van beide instructies met een bepaalde concretisering van de voorstellen komt.
3. Met het verzoek om geestelijke liederen toe te laten in, en vast te stellen voor de eredienst, ligt het naar de mening van uw commissie iets anders. Terecht stelt de instructie van de particuliere synode van het Westen, dat ten aanzien van het zingen van deze liederen eerst de vraag naar de toelating ervan aan de orde zou moeten komen, een vraag, die in het verleden steeds in afwijzende zin werd beantwoord, ook door hen, die wel het zingen van berijmde Schriftgedeelten in de eredienst aanvaardden. Er is dan ook, in tegenstelling tot de zaak van de berijmde Schriftgedeelten, geen enkele grond voor het zingen van geestelijke liederen in de eredienst te vinden in vorige uitspraken van de kerk.
4. De argumentering, op grond waarvan de particuliere synode van het Westen het verzoek tot toelating en vaststelling van geestelijke liederen doet, kan uw commissie niet overnemen zoals boven reeds is gebleken.
5. Uw commissie acht het niet verstandig, om de vaststelling van berijmde Schriftgedeelten, en vaststelling van geestelijke liederen aan elkaar te verbinden.

Voorstel.

Samenvattend biedt de commissie u het volgende voorstel aan:

De Generale Synode kennis genomen hebbende van

- a. de instructie van de particuliere synode van het Noorden om berijmde Schriftgedeelten vast te stellen naar art. 69 K.O.
 - b. de instructie van de particuliere synode van het Westen om berijmde Schriftgedeelten vast te stellen naar art. 69 K.O., en tevens de toelating en vaststelling van geestelijke liederen te overwegen, overwegende dat
- A. de kerken altijd de mogelijkheid tot het zingen van berijmde Schriftgedeelten hebben erkend,
 - B. art. 69 K.O. inderdaad aan de Synode bevoegdheid geeft om berijmde Schriftgedeelten vast te stellen voor het gebruik in de eredienst,

C. het niet juist zou zijn, de vaststelling van berijmde Schriftgedeelten en van geestelijke liederen als één zaak te beschouwen,

besluit:

1. deputaten te benoemen met de opdracht, wegen te zoeken, om verdere uitvoering te geven aan art. 69 K.O., voorzover dit artikel spreekt over de vaststelling van berijmde Schriftgedeelten,
2. niet in te gaan op het verzoek, gedaan in het tweede deel van de instructie van de particuliere synode van het Westen.

J. Westerink, rapporteur.

BIJLAGE LXXXI

Art. 217, 220.

RAPPORT 1b VAN COMMISSIE VII (HET KIESRECHT VAN DE GEMEENTE).

Commissie VII ontving van U 19 september 1968 de opdracht inzake het kiesrecht van de gemeente een uitspraak voor te bereiden, waarin aandacht wordt gegeven aan: a het karakter van de verkiezing; b het verschil tussen het kiesrecht van de vrouw en de vrouw in het ambt. Uw commissie heeft getracht deze opdracht te vervullen. Het bleek niet mogelijk tot de aanbidding van één rapport te komen. Ds. M. C. Tanis verzocht een eigen rapport te mogen indienen en de adviseur van de commissie, Prof. J. Hovius, gaf de wens te kennen uw vergadering een nota aan te bieden. Derhalve doen wij U twee rapporten en een nota toekomen. Daarbij veroorloven wij ons de opmerking, dat ook het rapport van de kerkeraad van Amsterdam-West, dat ter vorige synode diende, en het daarmee corresponderende commissierapport uw aandacht blijft vragen. Daartoe zij verwezen naar Acta G.S. Zwolle-Apeldoorn, 1965-1966, blz. 334-344.

Overwegingen.

1. Uw commissie overwoog, dat de opdracht, die zij ontving, verstaan moet worden in het licht van de instructies 7.03 en 7.04, resp. van de P.S. van het Oosten en de P.S. van het Zuiden, waarin gevraagd wordt een nadere bestudering van enkele zaken, die in verband worden gebracht met het kiesrecht van de gemeente. Uw vergadering heeft in haar opdracht aan de commissie een begrenzing aangebracht door uitsluitend aandacht te vragen voor het karakter van de verkiezing en het verschil tussen het kiesrecht van de vrouw en de vrouw in het ambt. Bezinning hierop bracht ons tot de overtuiging, dat indien aan deze opdracht op een behoorlijke wijze wordt voldaan, beide instructies voldoende gebonoreerd zijn om een beslissing verantwoord te achten.

2. Het uitgangspunt van onze overwegingen was uiteraard het deputatenrapport. Overwogen werd of het kiesrecht inherent is aan het ambt der gelovigen, dan wel of het door Christus aan de gemeente als gemeente geschonken is. Uw commissie is van het laatste overtuigd. Herinnerd zij aan Hand. 1 : 15-26 en Hand. 6 : 1-7. In eerstgenoemd schriftgedeelte spreekt Petrus geen individuen aan, maar de gemeente. De term mannen broeders wijst daarop alsmede het ongedifferentieerd spreken over wie in vs. 24 bidden en in vs. 26 de loten werpen. De gemeente in haar totaliteit handelt. In Hand. 6 : 1-7 treft ons hetzelfde. Het woord van de twaalfen behaagt al de menigte en zij kozen Stefanus, enz. Subject is het collectivum menigte. Er wordt niet gezegd wie aan de verkiezing deelnamen. Dat is blijkbaar niet zo belangrijk, maar wel is belangrijk, dat de menigte kiest. Daarom menen we te kunnen zeggen, dat het recht om ambtsdragers te kiezen niet geschonken is aan de gelovigen als zodanig, maar aan de gemeente als geheel. Zo belijden we het in art. 31 N.G.B. en zo spreekt art. 4, 22 en dus ook 24 van de K.O. Dit mag onze aandacht niet ontgaan. Want de gemeente is toch nog iets anders dan de gelovigen. Matth. 18 : 17: Indien hij naar hen niet luistert, zegt het dan aan de gemeente, maakt dit heel duidelijk.

3. Het valt op, dat de H. Schrift geen vaste regels geeft voor de wijze waarop de gemeente haar ambtsdragers heeft te verkiezen. Daarom is ook in de eerste christelijke kerk en in de kerken der reformatie meer dan één methode toegepast. In de kerken der reformatie verkoos soms de kerkeraad, meestal het mannelijk deel van de gemeente. Deze laatste wijze van verkiezen is regel geworden, maar is beslist niet de alleen bijbels verantwoorde methode. Er zijn wellicht nog wel andere methoden mogelijk. Het is allemaal niet zo heel erg belangrijk. Maar aan één voorwaarde moet beslist worden voldaan. Altijd moet gezegd kunnen worden, dat de gemeente haar ambtsdragers verkozen heeft. Dan alleen kan aan de te bevestigen broeders

gevraagd worden of zij in hun hart gevoelen wettelijk van Gods gemeente, en mitsdien van God zelf, geroepen te zijn. Dan ook is voldaan aan hetgeen in art. 4, 22 en 24 van de K.O. bepaald is. Wanneer in deze artikelen gesproken wordt over de verkiezing door de gemeente is aan niets anders te denken dan de gehele gemeente, waartoe mannen en vrouwen maar ook de jongens en meisjes en zuigelingen behoren. Bijzonder de tekst van art. 22 is ten deze zeer duidelijk. Maar over de wijze waarop de gemeente haar ambtsdragers kiest wordt in deze tekst niets bepaald. Daarom, al is de bedoeling van instructie 7.02 van de P.S. van het Noorden wel duidelijk, een uitspraak, dat naar de eis van de H. Schrift in art. 4, 22 (resp. 24) van de kerkerode moet worden verstaan de gemeente als vergadering der gelovigen, broeders en zusters — is in feite overbodig. Hieraan is nooit getwijfeld. Een dergelijke uitspraak beslist ook niets in de kwestie die de aandacht vraagt. Daarin gaat het er om of ook een wijze van verkiezen geoorloofd is, waarbij de zusters van de gemeente aan de verkiezing deel nemen.

4. Het moet duidelijk zijn, dat deelname van de zusters van de gemeente aan de verkiezing niet noodzakelijk is. Hun deelname zou wel noodzakelijk zijn, indien het recht om ambtsdragers te kiezen inherent is aan het ambt der gelovigen. Dan is iedere verkiezing waaraan de zusters niet deelnemen veroordeeld en heeft de kerk tot hiertoe in haar verkiezingspraktijk gedwaald. Tegen deze zienswijze menen wij positie te moeten kiezen. Het recht om ambtsdragers te kiezen is niet inherent aan het ambt der gelovigen, maar is aan de gemeente als gemeente geschonken. De wijze waarop de verkiezing plaats vindt is van secundair belang. Geen enkele methode is altijd alleen de juiste. De Here heeft mogelijkheden geschapen voor een aan de situaties aangepast verkiezingsbeleid. Dit beleid kan en mag zich voegen naar de steeds wisselende omstandigheden van vrede en oorlog, rust en vervolging, gewijzigde cultuursituaties gesteldheid van de gemeente, enz. enz.

5. De vraag, waarom uw commissie een antwoord moet voorbereiden is in feite: is ook die wijze van verkiezen geoorloofd, waarbij de zusters der gemeente aan de verkiezing deelnemen? Daarop spreekt ook het deputatenrapport zich toe. De vraag wordt door deputaten bevestigend beantwoord. Naar ons gevoelen is hier beslissend het karakter van de verkiezing. Daar wordt in onze kerken verschillend over gedacht. De meningen variëren van adviseren tot regeren en omgekeerd. Indien verkiezen slechts adviseren zou zijn, zou niemand op grond van de H. Schrift berwaar kunnen maken tegen deelname aan de verkiezing door vrouwen. Maar indien verkiezen regeren is in de volle zin van het woord, lijkt het voor geen tegenspraak vatbaar, dat er vanuit de H. Schrift ernstige bezwaren in te brengen zijn tegen het verkiezen door vrouwen. De meerderheid van uw commissie is van mening, dat verkiezen niet te kwalificeren is als regeren. Immers de verkiezing is slechts een moment in de trits: candidatering, verkiezing, benoeming. De verkiezing wordt in feite beheerst door de kerkeraad, die kandidaten stelt. Regeren is „een met zelfstandigheid besturend optreden“. Daarvan is in de verkiezing geen sprake. Het verkiezen wordt door middel van de kandidaatstelling geleid door de kerkeraad en krijgt ook pas effect door een handeling van de kerkeraad. Het is toch wel uitermate bezwaarlijk hier te spreken van een regeren in de volle zin van het woord. Bovendien leert de H. Schrift ons, dat de vrouw niet in ieder opzicht van het regeren is uitgesloten. Zie Gen. 1 : 26-28. Met de man samen heeft ook de vrouw heerschappij te oefenen in de schepping. In de gemeente krijgt de vrouw de haar van God toegekende plaats terug. Alleen wanneer de vrouw gaat heersen over de man, klikt het apostolisch vermaan. Te wijzen valt op 1 Cor. 11 : 3, Efeze 5 : 22-24, Col. 3 : 18, 1 Tim. 2 : 11-15, Titus 2 : 5, 1 Petr. 5 : 1-6 en vooral ook 1 Cor. 14 : 33-35 en 1 Tim. 2 : 11-12. Maar indien de vrouw aan het verkiezen deel neemt, héerst zij dan over de man? In geen enkel opzicht. Want dan handelt zij samen met de man onder leiding van de kerkeraad. Indien men dit regeren wil noemen is het een wijze van regeren, die haar in de H. Schrift niet verboden is. Er pleit veel voor de gedachte, die Prof. Dr. J. van Genderen bij de behandeling van het eerste commissierapport ter synode verdedigde, n.l. dat Calvijn terecht gesteld heeft, dat verkiezen is het opmerken van de vermogens, die Christus schenkt aan hen, die Hij roept tot het ambt. Institutie IV, III, 12. Calvijn is er diep van overtuigd, dat als iemand van Godswege geroepen wordt tot ambtelijke dienst, de uitverkorene ook de gaven ontvangt, die nodig zijn om het ambt te kunnen vervullen. Zie de commentaren op Ps. 45 : 3, Ps. 89 : 20 vv., Jes. 61 : 1 en Luc. 4 : 18. Verkiezen is het opmerken van de zalving des Geestes, het kenbaar maken, dat men deze of gene gerafd acht met de Heilige Geest tot een heilige dienst in de gemeente. Daarom wordt ook na de bevestiging van ouderlingen en diakenen gedankt, dat de hemelse Vader ons thans in deze plaats verheend heeft mannen van goede getuigenis en begiftigd met Zijn Geest.

6. De vraag kan gesteld of het gelet op 1 Cor. 14 : 34 de vrouwen wel toegestaan is hun gedachten in een verkiezing kenbaar te maken. Deze tekst toch gebiedt de vrouwen in de gemeente te zwijgen. Dit zwijgen kan echter niet absoluut bedoeld zijndaar hun in 1 Cor. 11 : 5 het bidden en profeteren in de gemeente is toegestaan. Terecht wordt in het deputatenrapport op-

gemerkt, dat de apostel zich keert tegen het spreken van de vrouw in de onderlinge discussies en beleringen en terechtwijzingen, zoals deze in de gemeentelijke samenkomsten toentertijd gebruikelijk waren. Het spreken door middel van deelname aan de verkiezing kan met dit spreken niet op één lijn gesteld worden.

7. Uit het tevoren betoogde vloeit voort, dat er een ingrijpend verschil is tussen het deelnemen van de vrouw aan de verkiezing en de vrouw in het ambt. We wijzen op drie zaken.
- De manier waarop de gemeente haar ambtsdragers kiest, wordt in de H. Schrift op geen enkele wijze voorgeschreven en is van ondergeschikt belang. Maar zeer nauwkeurig wordt ons gezegd aan welke eisen de leden der gemeente moeten voldoen om gekozen te kunnen worden. Deze goddelijke aanwijzingen zijn van beslissende en blijvende betekenis. Ze gelden onvoorwaardelijk en onveranderlijk en altijd.
 - In het verkiezen handelt de gemeente als gemeente door middel van hen, die tot het verkiezen aangewezen zijn. Maar in het verkozen worden komt de individuele gelovige in het gezichtsveld.
 - Indien verkiezen regeren zou zijn, is het een wijze van regeren geheel andersoortig dan de wijze waarop het ambt leiding geeft.

Uit deze drie zaken blijkt duidelijk, dat de vraag of vrouwen mogen deelnemen aan de verkiezing van een geheel andere orde is dan de vraag of vrouwen als ambtsdragers gekozen mogen worden en de regeringsmacht in de eigenlijke zin van het woord mogen uitoefenen. Deze twee vragen zijn niet naast elkaar te stellen en nog minder met elkaar te verbinden. Ze liggen ieder voor zich op een geheel ander vlak.

Op de vragen in verband met de vrouw in het ambt behoeft uw commissie niet in te gaan. Zij kan daarop ook niet ingaan, want het zou een studie vereisen, die meer tijd vergt dan beschikbaar is. Het zou, gelet op de zaak die aan de orde is, ook niet raadzaam zijn op deze vragen in te gaan. Na grondiger bezinning is uw commissie tot de overtuiging gekomen, dat deputaten terecht deze vragen in hun rapport onbesproken lieten, hoewel het niet geheel in overeenstemming was met hun opdracht. Want wie én het deelnemen aan de verkiezing door de vrouw én haar wel of niet mogen staan in het ambt in één rapport ter sprake brengt, werkt een vermenging van twee ongelijksoortige grootheden in de hand en maakt de zaak waar het om gaat nodeloos ingewikkeld. Daarom verdient het aanbeveling de vragen in verband met de vrouw in het ambt op deze synode buiten beschouwing te laten. Ze zijn ook niet aan de orde.

8. Op grond van dit alles lijkt het verantwoord uit te spreken, dat in de gemeente des Heren ook die wijze van verkiezen geoorloofd is, waarbij zusters aan de verkiezing deelnemen. Het is beslist onjuist te zeggen, dat de methode waarbij alleen broeders verkiezen altijd te veroordelen is. Ook op deze wijze kan en mag de gemeente haar ambtsdragers kiezen. Maar het is denkbaar, dat er zich situaties voordoen, waarin een kerkeraad zich moet afvragen: functioneert de gemeente als geheel nog wel, indien de zusters niet aan de stemming deelnemen? Zo deze vraag ontkennend beantwoord moet worden, behoort een kerkeraad het recht te hebben de zusters der gemeente uit te nodigen aan de verkiezing van ambtsdragers deel te nemen.

Voorstel.

Een beslissing in deze zaak zou als volgt geformuleerd kunnen worden.

De Generale Synode overwegende, dat

- door het commissie-rapport aan de intentie van het verzoek in de instructie van de P.S. van het Oosten is voldaan;
 - ook voldaan is aan de intentie van het verzoek in de instructie van de P.S. van het Zuiden;
 - aanvaarding van de instructie 7.02 van de P.S. van het Noorden in feite overbodig is, omdat in het bijzonder art. 22 K.O. heel duidelijk spreekt van verkiezing door de gehele gemeente en niet van verkiezing door een deel van de gemeente;
 - het sub c gestelde ook geldt in betrekking tot de instructie van de P.S. van het Westen, die ter synode van 1965-1966 ingediend werd (Acta art. 220, blz. 105) en nog niet beantwoord kon worden;
 - de bedoeling van beide laatstgenoemde instructies is ruimte te verkrijgen voor het doen deelnemen van zusters der gemeente aan de verkiezing van ambtsdragers;
- van oordeel, dat
- de wijze waarop de gemeente haar ambtsdragers heeft te verkiezen in de H. Schrift op geen enkele wijze voorgeschreven wordt en van secundair belang is;
 - er geen aanwijzingen in de H. Schrift zijn, die reden geven de zusters der gemeente van het deelnemen aan de verkiezing uit te sluiten;
 - het karakter van de verkiezing daartoe evenmin dwingt;

- de positie, die de vrouw in de gemeente door de Here gegeven wordt, haar in staat stelt onder leiding van de kerkeraad samen met de man te kiezen;

spreekt uit dat,

bij de verkiezing van ambtsdragers door de gemeente ook die wijze van verkiezen kan worden gevolgd, waarbij de zusters aan de verkiezing deelnemen

en besluit

aan de classis 's Gravenhage, de kerkeraad van Dordrecht-C. en die van Amersfoort alsmede aan broeder L. R. T. Oskam te berichten dat van hun schrijven kennis genomen is.

P. op den Velde, rapporteur.

BIJLAGE LXXXII

Art. 217, 220.

MINDERHEIDSRAPPORT BETREFFENDE HET KIESRECHT VAN DE GEMEENTE.

De Synode gaf aan commissie VII opdracht na te gaan het karakter van de verkiezing en het verschil tussen het kiesrecht van de vrouw en de vrouw in het ambt. Daar ondergetekende zich niet geheel kon conformeren met het rapport van de andere commissieleden, legt hij uw vergadering een minderheidsrapport voor. Wanneer het nu gaat over het karakter van de verkiezing, dient allereerst de vraag beantwoord te worden wie aan de verkiezing mogen deelnemen.

De H. Schrift laat ons ten deze niet in het onzekere. In het Nieuwe Testament wordt over enkele verkiezingen gesproken. Wanneer we die Schriftgedeelten bestuderen valt ons op, dat de vrouw nimmer aan de verkiezing heeft deelgenomen. Als de Schrift het heeft over de medewerking van de gemeente, hetzij bij de verkiezing tot het ambt, hetzij bij de besluiten der gemeente, wordt alleen over mannen gesproken. Mannen namen deel aan de verkiezing. Dit geschiedde bij de verkiezing van Matthias tot apostel (Hand. 1 : 15-23), bij de verkiezing der diakonen (Hand. 6) en bij de medewerking van de gemeente bij de besluiten van het apostel-convent. (Hand. 15).

Nu is het zeker waar, dat het woord „adelphoi“ broeders-zusters kan betekenen, toch menen we dat in Hand. 1 : 16 en Hand. 6 : 3 slechts de broeders aangesproken worden. Uit de verschillende plaatsen in de Handelingen der Apostelen blijkt duidelijk, dat de aanspraak „adelphoi“ gebruikt wordt wanneer mannen aanwezig zijn. Hand. 7 : 2, 13 : 13, 15 : 7, 28 : 17. Zeer bekwaame exegeten stellen daarom, dat uit de aanspraak mannenbroeders (Hand. 1 : 16 en 6 : 3) afgeleid kan worden, dat alleen mannen tot het verkiezingswerk geroepen werden.

Uit Hand. 2 : 17-18 kan en mag niet afgeleid worden, dat de vrouwen mogen deelnemen aan de verkiezing. Hier wordt geproclameerd de gelijkwaardigheid van de vrouw aan de man. Hieraan mag niet ontleend worden, dat daarom aan de vrouw dezelfde rechten toekomen als aan de man. Dit wordt ons nog nader toegelicht in Gal. 3 : 28. Greijdanus schrijft terecht in zijn commentaar: „Met dit vers wordt verscheidenheid van dienst in 's Heren gemeente niet uitgesloten, vgl. 1 Cor. 12 : 13 vv. en evenmin gezegd, dat voor het gemeentelijke leven en optreden en werken, en ten aanzien der ambten, geslachtelijke verschillen voorbijgezien moeten worden en van geen betekenis meer zijn, vgl. 1 Cor. 14 : 34-35; 1 Tim. 2 : 11 vv. De apostel handelt hier niet over de diensten in 's Heren gemeente, maar over deel aan Hem en de verbinding der gelovigen onderling en in Hem, met betrekking tot het heil Gods in Christus, zoals ook nog weer uit vs. 29 blijkt“.

In Christus is de vrouw de volkomen gelijkwaardige van de man geworden. Maar dat wil nog niet zeggen, dat zij ook in alles de volkomen gelijke van de man is.

Krachtens de schepping heeft God de vrouw een andere plaats gegeven dan de man. De vrouw heeft tegenover de man een dienende taak. Zij is in het bijzonder geroepen een hulp te zijn. Dat is de door God gestelde orde. Dit geldt niet alleen de gehuwde maar ook de ongehuwde vrouw. In 1 Cor. 11 heeft de apostel het over de vrouw, gehuwd of ongehuwd. De scheppingsorde wordt door Paulus geïllustreerd.

De stelling dat de positie van de weduwen anders is dan van de gehuwde vrouw, gaat in de kerk niet op. De kerk wordt niet gevormd door gezinnen, maar door individuele gelovigen.

Nu mag echter uit het ambt der gelovigen waarin de vrouw deelt, niet afgeleid worden, dat de vrouw het recht heeft aan kerkelijke verkiezingen deel te nemen. Er is niet een soort

geestelijk of kerkelijk of christelijk „natuurrecht“ der gelovigen, noch collectief, waaruit bevoegdheden of rechten voortvloeien. De kerk, in casu de gelovige, heeft geen enkel recht of macht uit en van zichzelf. Er is sprake van een gegeven recht.

H. Bavinck merkt op: „Evenals het kiesrecht in het openbare staatkundige leven niet voortvloeit uit het natuurrecht, maar is een positief recht, een gegeven recht, zo vloeit ook het stemrecht in de gemeente niet voor allen zonder onderscheid voort uit het ambt der gelovigen“.

Niet het ambt brengt het ambt voort, maar de gemeente als georganiseerde vergadering der gelovigen. Dit is een gegeven recht. Christus heeft aan de gemeente het recht gegeven om onder leiding van het ambt personen voor het ambt te verkiezen. Dit principe is ook gesteld door Calvijn. Inst. IV. 3. 15 en Comm. Hand. 6 : 3. Wanneer nu Calvijn zegt, dat de keuze van de ambtsdragers moet geschieden met algemene stemmen van het volk, dan betekent dat niet, dat de kerkeraad slechts dienst doet als moderamen van een vergadering. Hij wil dat de kerkeraad de stemming leiden en besturen zal. De gemeente werkt mee bij de verkiezing voor het ambt.

De vraag komt nu vanzelf naar voren hoe de verkiezing moet gezien worden. Het kan niet zijn het geven van advies. Een advies kan de kerkeraad naast zich neerleggen. Bovendien nemen de leden van de kerkeraad als leden der gemeente aan de verkiezing deel en wachten zij niet als college af wat de stemgerechtigde leden aan het college adviseren. De stem der gemeente is een keurstem, die mede beslissende invloed heeft. Immers, de verkozenen wordt erkend wettig te zijn gekozen. Duidelijk wordt dit ook uitgesproken door de N.G.B. in art. 31: „De dienaren des Woords enz. behoren tot hun ambten verkozen te worden door wettige verkiezing der kerk“. In de kerkorde lezen we van: verkiezing der gemeente, art. 4, 22 en 24. En de formulieren spreken van „wettiglijk verkozen van Gods gemeente“.

De verkiezing is niet adviseren, maar regeren. Het is een daad van regermacht, die door de gemeente wordt uitgeoefend. De Schrift leert ons dat de Here het ambt heeft ingesteld om Zijn gemeente te vergaderen, te regeren en te verzorgen. Het ambt staat dus in verband met de regering der kerk. In de tijd van de reformatie ging men weer zien, dat het ambt zijn fundering vindt in Christus. Vandaar dat we de drie ambten van Christus, de grote Ambtsdrager, weer terug vinden bij de ambtsdragers in de kerk der reformatie. Het profetische, het priesterlijke en het koninklijke ambt. Door deze ambtsdragers nu regert Christus Zijn kerk. Toen door de Hervorming de bijbelse kijk op het ambt teruggevonden was en weer gezien werd, dat de ambten de wegen zijn waarlangs Christus ons bereiken wil, is ook de verkiezing en bevestiging der ambtsdragers weer gedaan naar uitwijzen van het Evangelie. Naar de Schrift werd beleden, dat Christus zelf in Zijn kerk voor de ambtsdragers zorgt, want zij zijn „allegader Dienaren van Jezus Christus, de enige algemene Bisschop en het enige Hoofd der kerk“. (Art. 31 N.G.B.)

En nu kiest Jezus zich Zijn ambtsdragers door middel van de gemeente. De keuze van de ambtsdragers legt de enige Bisschop der kerk in handen van Zijn gemeente. Zij kiest zelf de ambtsdragers waardoor ze geregeerd, onderwezen en verzorgd moet worden, en dat onder leiding van de kerkeraad.

Dit ligt al in de aard van de verkiezing zelf. Door niemand kan ontkend worden, dat de verkiezing der ambtsdragers door de kerkeraad een uitoefening van de kerkregering is. Wanneer nu de kerkeraad de leden der gemeente oproept om mee te stemmen, dan roept hij de gemeente op om mee te werken aan de uitoefening van de kerkregering.

Voetius, de vader van het gereformeerde kerkrecht, stelt dat de verkiezing behoort tot de algemene regermacht. De bijzondere regermacht komt aan het bijzondere ambt toe. De Schrift leert duidelijk, dat de ambtsdragers alleen uit de broeders gekozen mogen worden. Daar Voetius nu de verkiezing ziet als een daad van kerkregering, is ook het deelnemen van leden der gemeente daaraan een medewerking aan de kerkregering. En het is dan ook daarom, dat volgens Voetius, de vrouw niet mag meestemmen bij de verkiezing.

O.i. is dit gegrond op de H. Schrift. Immers Paulus verbodt op grond van de scheppingsordinantie aan de vrouwen het onderwijzen en regeren in de gemeente. In Paulus' dagen kwam de emancipatiezucht van de vrouw op. Niet alleen in het maatschappelijke en huwelijksleven, maar ook in de samenkomsten der gemeenten wilde zij als de gelijken van de man optreden en dezelfde rechten als de man doen gelden. Deze zucht heeft Paulus krachtig bestreden. Hij wijst er op welke plaats God in de scheppingsorde aan de vrouw gegeven heeft. De vrouw heeft een dienende, niet een heersende plaats, 1 Cor. 11. 1 Cor. 14 : 34-36 bevat het verbod voor de vrouw om te spreken in de gemeente. Dit verbod blijft van kracht ook in vergelijking met 1 Cor. 11 : 5. Paulus beroept zich daarbij op de wet en verwijst naar de schepping. In 1 Tim. 2 : 11-14 wordt het verbod uitgewerkt aan de hand van de geschiedenis van de zondeval. In zijn commentaar op Timotheus schrijft Calvijn: „De vrouw zal zich niet de taak aanmatigen om in het openbaar te spreken. Zij mag geen onderricht geven. Dit heeft God alleen aan de mannen opgedragen. Indien iemand Debora en dergelijke vrouwen daartegenover stelt, van wie wij lezen, dat

zij eenmaal op Gods bevel aan het hoofd van haar volk zijn gesteld om dat te besturen, dan is het antwoord gemakkelijk, dat door buitengewone daden Gods niet omvergeworpen wordt de gewone regeringsvorm, waaraan wij naar Zijn wil gebonden zijn. Dus indien de vrouwen eenmaal de positie van te profeteren en onderricht te geven hebben ingenomen en dat aangedreven door de Geest van God, dan heeft Hij dit kunnen doen, die vrij is van elke wet. Maar omdat dit een op zichzelf staand geval is, strijdt het niet met de doorlopende en gebruikelijke regeringsvorm“.

Wanneer nu de Schrift uitdrukkelijk verbodt, dat de vrouw zal onderwijzen en regeren in de gemeente en wel op grond van de scheppingsorde, hoe zou het dan in overeenstemming met de Schrift geacht kunnen worden, dat de vrouw deelneemt aan de verkiezing der ambtsdragers? Daar nu verkiezen medewerken is aan de regering en de vrouw van regeren uitgesloten is, geeft de Schrift geen enkele grond om het kiesrecht aan de vrouw toe te kennen.

Indien dit recht de vrouw werkelijk toekomt, dan zou de Schrift hiervoor toch zeker wel enige aanwijzingen geven. Petrus heeft in zijn Pinksterrede aangetoond inszicht te hebben ontvangen in de geheel andere positie, die de vrouw voortaan zou innemen. Het zou ook in strijd zijn met de belofte (Joh. 16 : 13) wanneer de apostelen bij de eerste instituering der ambten in Christus gemeente aan de vrouw een recht hadden onthouden, dat haar daarbij van Godswege toekwam.

Wanneer de Synode meent, dat het een door Christus gegeven recht is, dan is dit voor ons een plicht. Dan moet in al de gemeenten van Christus uit de Schrift duidelijk gemaakt worden en ook ootmoedig beleden worden, dat Zijn kerk het door Hem aan de zusters gegeven recht jaren, neen, eeuwenlang jammerlijk heeft miskend, om niet te zeggen gruwelijk geschonden heeft. Moet van Christuswege het actieve kiesrecht aan de vrouw toegekend worden, dan mag dit niet als een middelmatige zaak aan de vrijheid der kerken overgelaten worden. Alle kerken dienen dan het Goddelijke gebod te gehoorzamen. De G.S. moet dan besluiten, dat alle kerken het kiesrecht der vrouw moeten invoeren. De kerken, die dit niet doen, dienen vermaand en bestraft te worden. Wanneer de beslissing aan de plaatselijke kerk wordt overgelaten, zal er grote rechtsonzekerheid ontstaan. Immers, als de vrouw, die in de ene kerk het kiesrecht bezit, verhuist naar een andere, waar dit kiesrecht niet wordt toegekend, wordt haar onrecht aangedaan, wanneer naar Gods ordinantie haar dat recht wordt onthouden.

Voorts is er een dreigend gevaar. De praktijk laat dit duidelijk zien. Het actieve kiesrecht heeft reeds geleid tot het passieve. En daar komt men beslist terecht. Een afbakening is beslist niet mogelijk.

Wij stellen daarom voor te besluiten:

De Gen. Synode, van oordeel:

dat de verkiezing tot het ambt door de leden der gemeente niet het karakter draagt van advies, maar een daad van algemene regermacht is en dat deze daad de vrouw niet toekomt in het licht van de scheppingsordinantie; dat bij de in de H. Schrift vermelde verkiezingen geen vrouwen betrokken waren, zodat er geen gegronde Schriftbewijzen zijn, die het vrouwenkiesrecht eisen;

besluit:

- aan de vrouwelijke leden der gemeente het kiesrecht niet toe te kennen;
- te handhaven de historische interpretatie van art. 31 N.G.B. en van art. 4, 22 en 24 K.O., gelijk ook staat in de concept regeling voor de verkiezing; stemgerechtigd zijn de mannelijke leden, die tot het heilig avondmaal zijn toegelaten en niet onder censuur staan.

M. C. Tanis.

BIJLAGE LXXXII a.

KORTE INHOUD VAN DE NOTA VAN PROF. J. HOVIUS.

- Het uitgangspunt moet genomen worden in de belijdenis van het absolute koningschap van Christus over zijn kerk. Hierover is gelukkig geen verschil van gevoelen.
- Hieruit volgt dat de kerk geen enkel recht en geen enkele macht bezit van zichzelf. Er is niet een soort geestelijk of kerkelijk „natuurrecht“. Aan het gelovig-zijn als zodanig is geen enkel recht verbonden. Dit geldt gelijkelijk voor mannen en vrouwen. Alle macht die de kerk bezit en alle rechten die zij heeft, zijn haar door Christus gegeven.

3. De vraag is dus of Christus aan zijn kerk bij de verkiezing tot het ambt een bepaalde macht, bepaalde rechten heeft gegeven. Dit is beslissend; niet de vraag dus wat de gelovigen willen of niet willen, begeren of niet begeren. Op dit punt gaan de wegen uiteen. Rome ontkent dat aan de gemeente enig recht inzake de verkiezing toekomt. Bij Rome brengt het ambt het ambt voort. Rome heeft de gemeente van alle macht beroofd en haar onmondig gemaakt. Door Trente is het recht der gemeente inzake de verkiezing uitdrukkelijk afgevoerd. Ook bij de Lutherse bleef de gemeente onmondig. Alleen de Gereformeerden hebben een tegenovergesteld standpunt ingenomen en geleerd dat de gemeente niet een schare van onmondigen is. Verwezen wordt naar Ned. Geloofsbel, art. 31, naar de art. 4, 22, 24 van de Kerkorde en naar de Form. voor de bevestiging. Bovendien wordt in de nota gewezen op schrijvers als Calvijn, H. Bouwman, J. Bohatec, H. Ridderbos. De gemeente heeft het recht der verkiezing.
4. De vraag is nu hoe deze verkiezing geregeld dient te zijn. De Independenten van alle tijden stellen dat de gemeente het recht der verkiezing heeft onafhankelijk van de kerkeraad, oftewel van het ambt. De Gereformeerden hebben gezegd: de gemeente heeft het recht der verkiezing onder leiding van het ambt, hetgeen nader wordt uitgewerkt, waarbij o.m. verwezen wordt naar H. Ridderbos, Paulus, Kampen 1966, 530. De toepassing van dit beginsel kan verschillend zijn en is ook verschillend.
5. Het is niet vol te houden dat de verkiezing door de gemeente het geven van een advies aan de kerkeraad is. Als de gemeente verkiest is dit uitoefening van de haar door Christus geschonken regeermacht. Wie dit ontkent en alleen aan het ambt regeermacht toekent is in principe op de lijn van Rome gekomen.
6. De vraag klemmt of de gehele gemeente deze regeermacht uitoefent of dient uit te oefenen, d.w.z. al haar leden zonder uitzondering. Uiteraard is dit niet het geval (kleine kinderen). In dit verband is het de vraag of Christus ook aan de vrouwelijke leden der gemeente ten aanzien van de uitoefening van de regeermacht in de verkiezing voor het ambt dezelfde rechten heeft geschonken als aan de man. Ten aanzien van het delen in de genadegaven is er geen verschil tussen mannelijk en vrouwelijk. Maar wat wil de Koning der kerk m.b.t. de verkiezing? Het antwoord is tweeledig: *a* de Schrift geeft ons nergens enig voorbeeld waaruit duidelijk blijkt dat vrouwen wel aan de verkiezingen hebben deelgenomen, *b* de Schrift geeft voorts uitspraken die tegen het kiesrecht der vrouw in de gemeente pleiten.
7. Ad *a*. Positieve uitspraken dat de vrouwen wel aan verkiezingen hebben deelgenomen zijn er niet. Prof. Hovius bestrijdt de opvatting van deputaten met betrekking tot Hand. 1 : 16 met uitspraken van verschillende gezaghebbende exegeten.
8. Ad *b*. Breed wordt ingegaan op wat over 1 Cor. 14 : 34 v. in het Deputatenrapport wordt gezegd. Verschillende exegeten uit onze tijd worden geciteerd.
9. Afzonderlijk gaat prof. Hovius in op wat in het Deputatenrapport over Voetius wordt gezegd. In het Rapport staat alleen een citaat van H. Bouwman uit 1907, in welk citaat Voetius eigenlijk min of meer belachelijk wordt gemaakt. Prof. Hovius wijst er op dat Bouwman later een ander en juist beeld van Voetius heeft gegeven. In 1907 was Bouwman zelf een voorstander van vrouwenkiesrecht in de kerk, later nam hij een tegengesteld standpunt in. Maar het Deputatenrapport verzwijgt dit alles. Prof. Hovius geeft dan Voetius' mening weer zoals wij die vinden in Pol. Eccl. I, 32, 33; III, 179, 185. Het blijkt dat Voetius de uitoefening van de door Christus aan de kerk geschonken regeermacht aan de vrouwen ontzegt op grond van verschillende Schriftplaatsen, waarbij men speciaal lette op de opmerkelijke vergelijking met de verschillende posities van man en vrouw t.a.v. de heerschappij van de mens over de schepselen. Prof. Hovius is van mening dat Deputaten alsoog aan Voetius (en aan Bouwman) recht moeten laten wederwaren.
10. Tenslotte maakt prof. Hovius opmerkingen over het opmerken van de door God geschonken gaven voor het ambt. Dit opmerken staat wel met de verkiezing in verband maar dient er goed van te worden onderscheiden, hetgeen nader wordt aangetoond.

BIJLAGE LXXXIII

Art. 221.

RAPPORT III VAN COMMISSIE V (De verhouding tot andere kerken)

Ad III G. *Christian Reformed Church.*

Uw vergadering heeft te beslissen op het verzoek van de Chr. Ref. Church tot correspondentie met onze kerken.

De synode van de Chr. Ref. Church 1968 sprak uit, dat de uitspraken van Utrecht, in 1908 door de Chr. Ref. Church aanvaard, niet langer de status hebben van een bindende leerstellige uitspraak binnen de Chr. Ref. Church. Men neemt aan, dat hiermede de hinderpaal voor het aangaan van correspondentie is weggenomen. Bezinning op door de Chr. Ref. Church schriftelijk verstrekte inlichtingen en de mondelinge toelichting van Ds. B. Nederlof in de vergadering van uw synode, leidt tot de conclusie dat de gronden voor het besluit van 1968 praktische gronden zijn. Gronden omtrent aan Schrift en belijdenis zijn niet aangevoerd.

De synode der Chr. Ref. Church 1962 sprak uit niet te zullen voldoen aan het verzoek om de besluiten van Utrecht terzijde te stellen. Bij het aangeven van hetgeen tot dit besluit heeft geleid, is o.m. opgemerkt, dat er geen gronden zijn aangevoerd om te bewijzen, dat deze besluiten in strijd zouden zijn met het Woord van God of met de belijdenisgeschriften. Bovendien verklaarde de synode 1962 zich bereid verschillen tussen de Chr. Ref. Church en andere gereformeerde groepen te bespreken in een poging om onze gemeenschappelijke belijdenis duidelijk te maken en eventuele belemmeringen uit de weg te ruimen (Bijlage 2 rapport dep. voor de eenheid van de Geref. belijders in Nederland en correspondentie met buitenlandse kerken, Acta generale synode Zwolle/Apeldoorn 1965/1966, pag. 166 en 167).

Deputaten voor de eenheid van de Geref. belijders in Nederland en correspondentie met buitenlandse kerken hebben per brief van 16 februari 1961 de Chr. Ref. Church in kennis gesteld van onze bedenkingen tegen de verklaring van 1908. De hoop werd daarbij uitgesproken, dat de ernstige theologische en praktische bezwaren die tegen de verklaring van 1908, ten vierde, te maken zijn, aanleiding mochten zijn tot nieuwe overweging. Er werd aan toegevoegd, dat het ons zeer zou verblijden als men deze verklaring niet alleen wilde terzijde stellen maar ook herroepen (Acta generale synode Haarlem-Santpoort 1962, pag. 261).

In 1962 besloot de synode der Chr. Ref. Church, dat de besluiten 1908 niet gebruikt zullen worden als een toetssteen voor het lidmaatschap of het bekleeden van een ambt in de Chr. Ref. Church, noch als een toetssteen voor het toelaten van predikanten tot de dienst in de Chr. Ref. Church.

Uw deputaten hebben in hun rapport aan de generale synode Zwolle-Apeldoorn 1965/1966 (Acta pag. 163) gewezen op de inconsequentie, dat men de besluiten 1908 handhaaft als in overeenstemming met Gods Woord en de belijdenis en toch niet gebruikt als toetssteen voor toelating van leden en predikanten.

Terecht constateren zij, naar de mening van uw commissie (onder 4), dat het te betreuren is, dat de synode der Chr. Ref. Church onze bezwaren niet geheel heeft verstaan. Het ging niet om een verkeerde uitleg van bepaalde uitspraken in de gewraakte besluiten, maar om de hele opzet en achtergrond, om de tweeledige verbondopvatting, die in deze besluiten terug te vinden is.

Bovendien heeft de synode belangrijke elementen waarop onzerzijds gestanddeerd is, gepasseerd, bijv. over de betekenis van de verbondbelofte en het tweevoudig aspect van het genadeverbond.

Het geheel van de constateringen van deputaten geeft aan, waar de moeilijkheden liggen, vooral het gestelde onder 4 en 5.

Onze bezwaren tegen de bedoelde besluiten zijn consequent en herhaaldelijk aan de orde gesteld, het laatst in de brief van uw deputaten van april 1968 (bijlage I bij het rapport aan uw synode). Verwacht mocht worden, dat men concreet op de genoemde zaken zou zijn ingegaan. 1908 is dus niet herroepen. Het is ter synode 1962 zelfs genoemd een bijbelse, evenwichtige, verstandige en irenische behandeling van enkele gecompliceerde leerstellige vraagstukken en als een in die kerken in hoofdzaak onbetwiste bijbelse geloofsverklaring (bijlage I bij het rapport aan uw synode).

Besloten werd echter het niet als toetssteen te gebruiken.

In 1968 werd nader besloten, dat het niet langer de status van bindende leerstellige uitspraak zal hebben.

Er is dus geen principieel besluit gevallen, dat de herroeping van 1908 inhoudt op grond van Schrift en belijdenis. Het besluit 1968 berust op praktische gronden om de mogelijkheid van contact met andere gereformeerde groepen te vergroten.

Daarbij blijft het onbehagelijk dat men onze bezwaren niet recht aanvoelt.

Achteraf spijt het uw commissie dat deze dingen niet concreter met ds. B. Nederlof zijn doorgepraat. Dit had mogelijk nog opheldering gebracht.

Nieuw overleg is nu noodzakelijk.

Ook maakt het bepaalde in artikel 31, sub A 5, der K.O. het raadplegen van de Free Chr. Ref. Church, waarmee onze kerken in correspondentie staan, noodzakelijk zij het dat dit kan wachten tot het moment, dat uw synode voor de beslissing staat.

In de vergadering van uw commissie is de vraag gesteld of wij voor het aangaan van corres-

pondentie met de Christian Reformed Church niet méér eisen stellen dan destijds met kerken in Australië, Nw. Zeeland, Z.d. Afrika en Z.d. Amerika.

Daarbij zal de situatie van het kerkelijk leven in een bepaald land in de overwegingen moeten worden meebetrokken, terwijl ook vormen van samenwerking b.v. op zendingsgebied, aanleiding kunnen zijn tot het aangaan van correspondentie. Zijn er echter leeruitspraken of praktijken, die in strijd met Schrift en belijdenis gesicht moeten worden dan ligt het toch voor de hand, dat wij ons hierover tot de betrokken kerk wenden hetzij wij correspondentie met deze kerk zoeken, hetzij wij reeds in correspondentie met deze kerk staan.

Dat is ook de reden, dat uw commissie wil aandringen op nader overleg met de Christian Reformed Church.

Enkele leden alsmede de adviseur van de commissie vragen zich af of het zinvol is opnieuw te gaan corresponderen over de aanhangige zaak.

De commissie stelt uw vergadering voor te besluiten:

1. De Christian Reformed Church, onder dankbetuiging voor mededeling van het besluit der synode 1968 en afvaardiging van Ds. B. Nederlof te berichten dat niet alle bezwaren aan onze kant zijn weggenomen en dat er behoefte aan bestaat haar deze bezwaren alsnog voor te leggen.
2. Deputaten voor de eenheid van de Geref. belijders in Nederland en correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen over de onder 1 bedoelde bezwaren, zoals ook in dit commissierapport genoemd, met de Christian Reformed Church te corresponderen en de e.v. generale synode omtrent deze zaak te rapporteren.

G. Bikers, rapporteur.

BIJLAGE LXXXIV

Art. 226, 230.

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR ONDERZOEK EN OVERLEG INZAKE DE PSALMBERIJMING.

De door de Synode 1965/1966 benoemde „Deputaten voor onderzoek en overleg inzake de psalmberijming” hebben de eer U hierbij het volgende rapport aan te bieden:

1. Werkzaamheden van de Deputaten.

Deputaten hebben in deze periode tweemaal vergaderd en wel op 13 februari 1967 en op 7 november 1967.

De secretaris heeft bijna alle vergaderingen van de Werkcommissie van de Interkerkelijke Stichting Psalmbelijming bijgewoond, alsook die van de I.S.P. en de vergadering van de Generale Synode van de Ned. Herv. Kerk waarin de nieuwe psalmberijming met bijna algemene stemmen werd vrijgegeven om gebruikt te worden in de Eredienst van de gemeenten van deze Kerk. De heer Jac. Lelisz heeft ongeveer 10 vergaderingen van de Werkcommissie bijgewoond.

2. Ontwikkeling inzake de psalmberijming.

De Interkerkelijke Stichting voor de Psalmbelijming heeft met grote blijdschap het bericht vernomen, dat onze kerken besloten, zich aan te sluiten bij deze Stichting.

De Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) besloten zich te doen vertegenwoordigen in de Werkcommissie, zodat de laatste jaren regelmatig twee deputaten van deze Kerken op de vergaderingen van de Werkcommissie aanwezig waren en intensief deelnamen aan de arbeid van de commissie.

In 1961 is de eerste proeve van de complete nieuwe psalmberijming in druk verschenen (het bekende groene boekje) en meer dan een half miljoen exemplaren vonden hun weg onder ons volk.

Na de verschijning van deze proeve is de Werkcommissie meteen doorgegaan met de revisie aan de hand van de ingekomen kritieken. Er zouden boekdelen te vullen zijn met alles wat over de nieuwe psalmberijming is geschreven.

Bij hun arbeid heeft de Werkcommissie en hebben inzonderheid de dichters zelf deze kritieken zeer serieus getoetst en waar naar het oordeel van de Werkcommissie en de dichters de kritiek goede grond had, zijn veranderingen aangebracht en sommige psalmen zijn geheel hericht, b.v. de psalmen 40, 54, 55, 56, 79, 116, 125, 131 en 132, terwijl psalm 150 vervangen

werd door de oorspronkelijke proeve van de dichter M. Nijhoff. Van andere psalmen werden coupletten vervangen of zinnen of enkele woorden veranderd.

In 1967 kwam deze revisie gereed en werd in een kleine oplage gedrukt, opdat alle kerken zouden kunnen kennis nemen van de revisie.

De Interkerkelijke Stichting Psalmbelijming heeft deze revisie, na grondig van ingestopen fouten gezuiverd te zijn, definitief laten drukken.

De Synoden van de Ned. Herv. Kerk en die van de Geref. Kerken in Nederland hebben in hun gelijktijdig gehouden vergadering in juni van dit jaar de gereviseerde lezing van de nieuwe psalmberijming met zo goed als algemene stemmen aangenomen.

Daarmee is in grote lijn de zaak van de nieuwe psalmberijming afgehandeld. Alle andere kerken dan de Hervormde en de Gereformeerde hebben van de Interkerkelijke Stichting voor de Psalmbelijming enkele exemplaren van de nieuwe berijming ontvangen met het verzoek om te overwegen of die kerken er gebruik van willen maken.

Het is te verwachten dat de scholen in ons land, zowel de lagere als de middelbare, die reeds jaren bezig waren met de „proeve” van 1961 nu bij het verschijnen van de definitieve vorm, daar onmiddellijk gebruik van zullen maken.

3. Beoordeling van de Nieuwe Berijming.

Natuurlijk is ook de Nieuwe Berijming niet volmaakt. Meer nog dan bij de Bijbelvertaling spelen bij de psalmberijming persoonlijke smaak en gevoel een grote rol.

Het is immers een „berijming”, een schikken van de grondtekst in een bepaald woordritme en rijmschema, die in dit geval ontleend zijn aan de psalmen uit de tijd van Calvijn.

Duidelijk aanwijsbaar is, dat de nieuwe berijming zich nauw heeft aangesloten bij de grondtekst en gebruik maakt van het bedendaags spraakgebruik. De taal die wij spreken is een levend iets en elke eeuw komen er veranderingen. Eén van de voornaamste veranderingen van de taal in onze tijd, vergeleken bij de taal van de 18e eeuw is wel een duidelijk merkbaar vereenvoudiging en afkeer van alle holle retorica. Ook hebben de dichters gestaan naar meer compactheid in de berijming, zodat voor verschillende psalmen minder coupletten voldoende waren.

Liturgisch lijkt ons de nieuwe berijming beter bruikbaar. Oude gewoonten om van het ene vers het eerste deel en van een ander vers het laatste deel te zingen zullen niet meer nodig zijn.

In de nieuwe uitgave van de berijming is een volledige lijst gegeven van psalmen en verzen, die bij bepaalde gelegenheden passen in verband met het kerkelijke jaar en bijzondere diensten, zodat men door het gebruik van die lijst makkelijker de weg zal kunnen vinden in de bundel en verrassende ontdekkings zal doen en zal merken dat de nieuwe berijming vroeger geheel ongebruikte en onbekende psalmen onder de aandacht brengt.

4. Wat onze kerken nu te doen staat.

Gelukkig leven we niet meer in 1773, toen de kerk in de boeien van de overheidsbemoeienis zat en de „nieuwe berijming” eenvoudig kreeg opgedrongen. De kerken hebben toen de berijming niet gesanctioneerd en haar ook niet aan de gemeenten voorgeschreven.

De kerken staan nu geheel vrij om te doen wat ze willen. In 1773 en de volgende jaren is er in ons land veel strijd gevoerd over de „nieuwe berijming”. Er zijn kerken die zich tot vandaag toe verzet hebben tegen de berijming van 1773 en nog steeds die van Dathen gebruiken.

In onze eigen kerkorde wordt niet voorgeschreven, welke berijming moet worden gebruikt. Naar het oordeel van Uw deputaten moet de synode ook nu aan de kerken geen binding opleggen. Natuurlijk zullen onze kerken met belangstelling de ontwikkeling inzake de psalmberijming dienen te volgen. Een aanbeveling van de synode om met de nieuwe berijming kennis te maken en deze te beproeven, zoals in sommige gemeenten bij uiteenlopende gelegenheden ook reeds geschiedt, achten zij wel op haar plaats.

5. Deputaten menen, dat de Generale Synode over de nieuwe psalmberijming geen uitspraak hoeft te doen en dat de gemeenten de vrijheid hebben om op eigen wijze met de nieuwe psalmberijming te handelen.

A. Bikker, secretaris.

Onze mededeputaat Ds. M. Baan vroeg aantekening van zijn mening als volgt:

1. dat de nieuwe berijming, zoals het rapport zegt, mij geen liturgische verbetering lijkt, omdat deze liturgische vorm het geruisloos aanvaarden van het ritmisch zingen stelt;
2. daar in het vorig rapport reeds geconstateerd moest worden: „dat voor de zaak van een

nieuwe psalmberijming in de kerken slechts weinig belangstelling bestaat", geen enkele kerkeraad c.q. kerkelijke vergadering, om een nieuwe psalmberijming heeft gevraagd, dat het daarom onjuist is te achten onze kerken, in vrijheid van handelen achter een kerkelijke stichting te laten aanlopen;

3. dat het de roeping der kerk is om op Bijbels verantwoorde wijze, ook inzake de psalmberijming, leiding te geven en in alles het heil der kerken te zoeken;
4. dat het in vrijheid geven van de nieuwe psalmberijming doet vrezen, dat dezelfde twistingen en onenigheden zich zullen voordoen, als bij het in vrijheid geven van de nieuwe bijbelvertaling.

BIJLAGE LXXXV

Art. 226, 230.

RAPPORT VAN COMMISSIE III INZAKE DE PSALMBERIJMING.

Aan uw commissie werd opdracht gegeven, de behandeling voor te bereiden van het rapport van deputaten voor onderzoek en overleg inzake de psalmberijming. Naast dit rapport werd een schrijven van de Interkerkelijke Stichting voor de Psalmberijming (I.S.P.) aan uw commissie terhand gesteld, waarin de Stichting een exemplaar van het psalmboek met de definitieve tekst van de nieuwe berijming aan de Synode aanbiedt.

Opmerkingen.

Letkend op de opdracht die deputaten ontvingen van de Generale Synode van Zwolle-Apeldoorn 1965/1966, Acta art. 162, heeft uw commissie zich afgevraagd, of deputaten aan hun opdracht hebben voldaan. De commissie is van oordeel, dat de taak van deputaten was: verslag uit te brengen van hun bevindingen, en dat zij dus hadden te rapporteren, wat er in de afgelopen drie jaren gedaan is door de I.S.P. Het rapport van deputaten zou dus kunnen eindigen met de mededeling, dat er nu een nieuwe berijming is, die officieel aanvaard is door de Ned. Herv. Kerk en door de Geref. Kerken.

Omdat bovendien de Generale Synode van 1965/1966 nadrukkelijk heeft uitgesproken, dat participatie in de I.S.P. niet impliceert de aanvaarding van de nieuwe berijming, heeft uw commissie de indruk, dat deputaten verder zijn gegaan dan hun opdracht strekte, toen zij de punten 4 en 5 aan hun rapport toevoegden. Deze opmerking betreft dan uiteraard ook de aantekeningen van deputaat ds. M. Baan.

Overwegingen.

1. Nu naast de berijming van 1773 een nieuwe berijming definitieve vorm gekregen heeft en door sommige kerken officieel aanvaard is, en er dus een nieuwe situatie op het gebied van het psalmgezag is ontstaan, vraagt uw commissie zich af, of er geen reden is, te onderzoeken of de kerken een uitspraak moeten doen ten aanzien van de psalmberijming, die in de kerken gebruikt moet worden.
2. Met een beroep op art. 69 K.O. is het mogelijk om niet alleen de nieuwe berijming van de I.S.P. te zingen, maar alle psalmberijmingen die er zijn. Uw commissie meent dat, om een mogelijke chaos op dit terrein te voorkomen, deze situatie om een oplossing vraagt.
3. Bovendien vraagt uw commissie zich af, of historisch gezien art. 69 K.O. inderdaad een basis biedt voor vrijheid van de kerkeraden met betrekking tot de te verkiezen berijming. Het feit, dat in de Kerkorde niet wordt vastgesteld welke berijming gezongen moet worden, vindt zijn oorzaak immers hierin, dat men heeft willen ontkomen aan de moeilijkheden, die er in de zestiende eeuw waren rond de berijmingen van Dathen en van Marnix.
4. Uw commissie is van mening dat deze Synode geen uitspraak kan doen over het al of niet aanbevelenswaardige van de nieuwe berijming van de I.S.P., omdat deze berijming nog slechts enkele maanden oud is. Een overhaast besluit zou hier naar de mening van uw commissie niet passend zijn, temeer, waar de mindere vergaderingen nog geen gelegenheid hebben gehad om zich over de definitieve tekst van de berijming uit te spreken.

Voorstel.

Uw commissie stelt u voor het volgende besluit te nemen:
De Generale Synode
kennis genomen hebbende van

het rapport van deputaten voor onderzoek en overleg inzake de psalmberijming, constaterende dat

- de berijming van de I.S.P. een definitieve vorm heeft gekregen en door sommige kerken officieel is aanvaard,
overwegende dat
1. door het gereedkomen van de berijming van de I.S.P. een geheel nieuwe situatie is ontstaan,
 2. deze nieuwe situatie de kerken voor de vraag stelt, of zij een uitspraak moeten doen ten aanzien van de psalmberijming die gebruikt moet worden,
 3. de psalmberijming van de I.S.P. door deze Synode nog niet beoordeeld kan worden, omdat zij eerst van recente datum is,

Besluit:

1. de handelingen van deputaten met inachtneming van het door de commissie opgemerkte goed te keuren, en deputaten te danken voor hun arbeid;
2. een commissie te benoemen met de opdracht:
 - a. te onderzoeken of de kerken een uitspraak moeten doen ten aanzien van de psalmberijming die gebruikt moet worden,
 - b. het resultaat van dit onderzoek voor september 1970 ter kennis te brengen van de kerkeraden, classes en particuliere synoden.

J. Westerink, rapporteur.

BIJLAGE LXXXVI

Art. 231, 234.

AANVULLEND RAPPORT VAN COMMISSIE IV INZAKE DE AANSTELLING VAN EEN DIAKONAAL-SOCIAAL DESKUNDIGE KRACHT.

Naar aanleiding van de bespreking van het rapport van het deputaatschap ADMA en het door Uw commissie ingediende rapport 4, verstrekte Uw synode aan deputaten ADMA en commissie IV de volgende nadere opdracht:

"het opstellen van een concept-instructie waaraan duidelijk moet blijken de noodzakelijkheid van de aanstelling en de taakomschrijving van deze diakonaal-sociaal deskundige kracht onder motivering waarom deze taak niet evengoed kan worden verricht door classicale correspondenten".

Ingevolge deze opdracht biedt de commissie Uw vergadering dit aanvullend rapport aan. In een gecombineerde vergadering van enkele vertegenwoordigers van deputaten ADMA en Uw commissie, werd een door deputaten ontworpen conceptinstructie doorgenomen en als volgt nader geredigeerd.

Tekst van de in januari 1969 door de Generale Synode der Christelijke Gereformeerde kerken in Nederland te behandelen instructie inzake een door deputaten ADMA aan te stellen op sociaal en maatschappelijk terrein kundige kracht.

Met betrekking tot het door Deputaten ADMA aanstellen van een op sociaal en maatschappelijk terrein kundige kracht zullen deze deputaten de volgende regels in acht nemen:

1. Een door Deputaten ADMA (verder te noemen: deputaten) aan te stellen kracht zal belijdend lid van een chr. geref. kerk dienen te zijn.
2. Deze kracht zal, hetzij op grond van praktische, hetzij op grond van theoretische vorming, hetzij op grond van beide, naar het oordeel van deputaten kundig moeten zijn op sociaal en maatschappelijk terrein.
3. Deze kracht zal geen ADMA-deputaat zijn, maar bij dit deputaatschap in dienst treden. De hier bedoelde relatie tussen de deputaten en aan te stellen kracht zal worden vastgelegd in een schriftelijke instructie. Jegens de Generale Synode zijn slechts deputaten verantwoordelijk.
4. Deputaten zullen bedoelde kracht de volgende taken opdragen:
 1. Het bevorderen van de goede functionering van het diakonaat in het geheel van het christelijk-gereformeerd kerkelijk werk door middel van persoonlijke contacten
 - (1) met diakonien door deze te bezoeken en zo te komen tot intensieve uitwisseling van diakonale gegevens, wensen en opvattingen;

- (2) met door classes eventueel aan te stellen diakonale correspondenten teneinde dezen te informeren over diakonale ontwikkelingen in eigen kerkelijk leven en daarbuiten, evenals over de beoordeling van deze ontwikkelingen door deputaten;
- (3) in de vorm van het bezoeken van classicale en landelijke diakonenconferenties, één en ander aan de hand van een door deputaten op te stellen werkprogramma.
- b. Het ten behoeve van de bezinningsarbeid van deputaten en secties aandragen van gegevens over de diakonale ontwikkelingen in eigen kerkelijk leven en daarbuiten, evenals het verzorgen van de verslaggeving over deze bezinningsarbeid binnen het deputaatschap en de secties.
- c. Het samenstellen en bijwerken van een door deputaten uit te geven diakonaal handboek ten dienste van de diakoniën en bevattende alle plaatselijke, regionale en landelijke gegevens over het diakonaat in onze kerken en over alle takken van sociale dienstverlening. Dit naslagwerk zal ook betrekking kunnen hebben op wettelijke bepalingen op diakonaal en sociaal gebied.
- d. Het regelmatig voorbereiden van berichten over actuele en concrete ontwikkelingen op diakonaal gebied ter publicatie door deputaten in één van de bestaande kerkelijke persorganen.
- e. Het voorbereiden van een snelle beantwoording door deputaten van incidentele adviesaanvragen van diakoniën.
- f. Het voorbereiden van een snelle beantwoording door deputaten van de overige correspondentie.
- g. Het vergezellen van deputaten bij het door hen onderhouden van externe contacten voor zover deputaten dit nodig oordelen.
- h. Het voorbereiden van de agendastukken voor de vergaderingen van deputaten en het snel afwerken van de daar genomen besluiten.
- i. Het verrichten van alle andere taken, opgedragen door deputaten.
5. Voor de administratieve taken van het secretariaat evenals voor de financiële administratie zal een beroep worden gedaan op het daartoe in te stellen kerkelijk-administratief bureau. Uw commissie is van mening dat aan de hand van deze instructie inderdaad outtig en zinvol gewerkt kan worden. In plaats van te spreken van een „diakonaal-sociaal deskundige kracht”, zoals tot dusver werd gedaan, acht zij het beter te spreken van iemand, die op sociaal en maatschappelijk terrein kundig is. De eerstgenoemde aanduiding zou de gedachte kunnen wekken van een „super-diaken”, wat allerminst de bedoeling is. Het gaat om een kracht die deputaten ADMA van dienst is om de hun in hun instructie opgedragen taak, ten behoeve van het diakonale werk in onze kerken zo goed mogelijk te doen vervullen.

Eén der commissie-leden vreesde dat aan bedoeld persoon te veel bevoegdheid in het plaatselijke diakonale werk zou worden verleend. Dit was voor hem de reden waarom hij zich met een eventuele aanstelling van een full-timer in de dienst van deputaten ADMA niet zou kunnen verenigen.

Hem werd het recht verleend op Uw vergadering zijn standpunt nader uiteen te zetten. De overige commissie-leden deelden zijn mening niet. Zij achten de aanstelling van een persoon, als in bovengenoemde conceptinstructie bedoeld en overeenstemmend met de richtlijnen hierin gegeven, van groot belang, waarbij uw commissie graag het vertrouwen uitspreekt, dat op deze wijze door deputaten ADMA een meer directe voortlichting in de problematiek van het diakonale werk zal worden gegeven, dan tot dusver is geschied.

Uitgaande van de concept-instructie leek het uw commissie onmogelijk dat de taak hierin omschreven, ook wel door classicale correspondenten zou kunnen worden verricht. Wel werd de benoeming van deze classicale correspondenten noodzakelijk geacht, niet om het werk van een vrijgestelde over te nemen, maar om dit werk nog meer zinvol te doen zijn, en tevens om de arbeid van deputaten ADMA op de juiste wijze in ons kerkelijk leven te integreren.

Wat betreft de financiële consequenties kon uw commissie zich verenigen met de door deputaten in de bijlage van hun rapport (sub 1 A) ingediende begroting.

Resumerend stelt uw commissie voor:

Voorstel 4 van rapport 4 aldus te wijzigen:

4. deputaten te machtigen om overeenkomstig de in dit rapport genoemde instructie over te gaan tot de aanstelling van een op sociaal en maatschappelijk terrein kundige kracht en de door deputaten ingediende daarmee samenhangende begroting (bijlage sub 1 A) te aanvaarden.

J. Brons, rapporteur.

BIJLAGE LXXXVII

Art. 255.

RAPPORT VAN KOMMISSIE IV BETREFFENDE GEESTELIJKE VERZORGING VAN LICHAMELIJK EN GEESTELIJK GEHANDICAPTEN.

In handen van uw commissie werden vier stukken gesteld, die alle betrekking hebben op de geestelijke verzorging van lichamen en geestelijk gehandicapten:

1. een instructie van de P.S. van het Zuiden — 7.01
2. idem van de P.S. van het Oosten — 7.26
3. idem van de P.S. van het Zuiden — 7.27
4. schrijven van de Stichting Prot. Centrum voor de zorg aan geestelijk en lichamen gehandicapten d.d. 13 oktober 1966.

I. Weergave.

- Ad 1: de instructie van de P.S. van het Zuiden — 7.01 — bedoelt te komen tot een kerkrechtelijke basis voor de uitspraak van de GS 1965/1966 met betrekking tot de geestelijke verzorging van de doofstomme leden onzer kerken.
- Ad 2: de instructie van de P.S. van het Oosten — 7.26 — verzoekt de GS, na gekonstateerd te hebben, dat de nood t.a.v. de lichamen en geestelijk gehandicapten groot is en er aan die nood in het verleden te weinig aandacht is geschonken, de depp. ADMA opdracht te geven de kerken nader te informeren en instrueren aangaande hun verantwoordelijkheid tegenover deze leden der kerk en een desbetreffende vraag toe te voegen aan het reglement voor de kerkvisitatie.
- Ad 3: de P.S. van het Zuiden stelt in zijn instructie — 7.27 — de GS voor een deputaatschap voor deze arbeid te benoemen om zodoende de kerken te stimuleren en bij de uitvoering van dit werk te begeleiden.
- Ad 4: in deze brief vraagt genoemde Stichting in het bijzonder de aandacht der kerken voor de speciale, diakonale en pastorale taak, die zij als kerk hebben tegenover de gehandicapten. Voorlopig zoekt men het nog in het instellen van een werkgroep of studiekommissie, die de kerken of kerkelijke deputaatschappen zal kunnen adviseren betreffende een doelmatige vervulling van de taak der kerk.

II. Informatie.

Uw commissie meent er goed aan te doen ter uwer oriëntering u de volgende informatie te verschaffen:

1. Het totaal aantal lichamen en geestelijk gehandicapten in ons land bedraagt naar schatting ongeveer 650.000. Daarvan behoren 350.000 tot de geestelijk gehandicapten, van wie 95% nog bereikbaar is door een menselijk contact. (Vgl. voor deze cijfers de brochures van het ADB der Geref. kerken over: „De gemeente en de geestelijk gehandicapten”; „De gemeente en de lichamen gehandicapten” (in voorbereiding) en „De gemeente en de recreatie”).
2. Met vreugde moet worden gekonstateerd, dat de samenleving — ook de christelijke samenleving — niet is voorbijgegaan aan de zorg, het verdriet, de teleurstelling, die achter deze getallen verborgen liggen. Allentwege tracht men met name de laatste jaren deze nood te lenigen. In de huizen van organisaties en instellingen worden de gehandicapten verzorgd en verpleegd. In steeds meer plaatsen worden dagverblijven voor het gehandicapte kind gesticht. De — ook christelijke — BLO scholen trachten de gehandicapte jongeren te vormen. Vanuit het gespecialiseerde maatschappelijke werk wordt de benodigde begeleiding gegeven en in sociale werkplaatsen, overal in ons land, vindt de gehandicapte zijn dagelijkse arbeid.
3. Ook binnen de kerken vindt de arbeid onder de gehandicapten een steeds duidelijker aansluiting. De GS 1965/1966 besprak deze materie uitvoerig. (Vgl. acta, art. 94). Hoewel de instructie en bespreking toen alleen betrekking hadden op de arbeid onder de gehoorgestoorden, meent uw commissie, dat men reeds de lijnen zijn aangegeven voor de verdere uitbouw. Terecht heeft deze synode gewezen op de verantwoordelijkheid, die de kerken hebben tegenover leden, die door hun handicap speciale geestelijke verzorging en speciale pastorale begeleiding nodig hebben. Met dankbaarheid constateert uw commissie, dat de GS 1965/1966 de basis heeft gelegd voor verdere uitwerking van de opdracht der kerken en dat in verschillende van onze plaatselijke kerken — tot nu toe in elke P.S. reeds één — op deze basis althans voor de gehoorgestoorden is verder gebouwd, zodat ook op de

GS 1965/1966 aanwezige br. P. J. Madern uit Rotterdam nu jaarlijks 100 tot 120 kerkdiensten voor gehoorgestoorden verzorgt.

Het is ons tevens bekend, dat reeds op meerdere plaatsen, ook weer binnen eigen kerkelijk leven, diensten voor lichamenlijk en geestelijk gehandicapten worden gehouden, predikanten onzer kerken daarin op ook door anderen gewaardeerde wijze voorgaan, terwijl daarnaast aan de gehandicapten vanuit de kerken ook reeds katechetisch onderwijs wordt gegeven.

4. Wat betreft de andere kerken van gereformeerd belijden kan worden meegedeeld, dat de Ned. Herv. kerk de raad voor herderlijke zorg onder de doven kent, die in ds. van Beveren een full-time kracht heeft voor de arbeid onder de gehoorgestoorden, terwijl binnen de Gereformeerde kerken sinds vele jaren funktioneert het deputaatschap „Kerkelijke bearbeiding van doven”, voor wie ds. P. L. Schuddebeurs in volledige dagtaak arbeid verricht. Bekend is, dat van deze kant het werk van onze kerken, i.c. van br. Madern, gewaardeerd wordt en dat men belangstellend uitziet naar een chr. geref. full timer, voor wie binnen interkerkelijke samenwerking zeker een eigen plaats is.

III. Overwegingen.

1. Heel nadrukkelijk wil uw commissie in de overwegingen opnemen — wat ook reeds uit bovenstaande informaties bleek — dat het hier gaat om een speciale opdracht. De lichamenlijk en geestelijk gehandicapte leden der kerken vormen een uitzondering binnen de gemeente. Door hun handicap is het hun onmogelijk de normale Woordverkondiging in de kerkdiensten te volgen. Door gebaren, beelden, illustratief materiaal, enz. moeten zij binnen het bereik van het evangelie gebracht worden. Dit vraagt van de Woordverkondiger een speciale aanpassing aan zijn „gehoor”. Niet ieder ontvangt de gave van deze aanpassing. Wie derhalve dit vermogen ontving, zal dan ook moeten worden aangetrokken voor en ingezet in dit speciale werk.
2. Christus, Die niemand van het ontvangen van de evangelieverkondiging uitsluit dan wie zichzelf uitsluit, plaatst de kerk voor deze opdracht. Bovendien zal de geestelijke verzorging van de gehandicapten zich niet alleen hebben te richten op henzelf, maar ook hun gezinnen daarbij dienen te betrekken. Godacht kan hier worden aan huisbezoek in deze gezinnen, waarbij de aandacht gericht dient te zijn op de kennisneming van de geestelijke nood, de spanningen binnen het gezin door de extra zorg voor de gehandicapte, enz. Hier ligt duidelijk een ambtelijke taak.
3. Gezien het karakter van deze arbeid zal deze verzorging het best gerealiseerd kunnen worden in interkerkelijke samenwerking, waarbij de bepaling dient te worden gesteld, dat deze interkerkelijke samenwerking alleen getolereerd kan worden op basis van Schrift en belijdenis. Denkend aan een andere vorm van geestelijke verzorging — n.l. die der militairen — is uw commissie van mening, dat deze samenwerking zeer wel mogelijk is.
4. Alweer gezien het karakter van deze arbeid is uw commissie van mening, dat dit werk, dat dient te geschieden door een ambtsdrager, de inzet vraagt van de hele persoon. Het werkt voor de persoon zelf frustrerend om dit werk naast de dagelijkse arbeid te verrichten. Bovendien komt een dergelijke vormgeving van het werk deze arbeid zelf niet ten goede. Daarom is uw commissie van mening, dat hier door onze kerken gezocht dient te worden naar één of meerdere full-time krachten, die de bekwaamheid hebben ontvangen voor de zeer gespecialiseerde arbeid onder de gehandicapten, zich voor deze arbeid geroepen weten en de bekwaamheid daartoe reeds bewezen hebben.
5. Aangezien deze arbeid gebonden dient te zijn aan de plaatselijke kerk en het daarom niet op de weg van de generale synode ligt een ambtelijke opdracht hiervoor te geven, terwijl daarnaast de noodzakelijkheid van dit werk evident is, geven wij uw vergadering in overweging konform instructie 7.27 een deputaatschap voor geestelijke verzorging der lichamenlijk en geestelijk gehandicapten in te stellen met de opdracht deze arbeid in het geheel der kerken te stimuleren en te begeleiden. Voor het aantrekken van een ambtsdrager dient dit deputaatschap contact te zoeken met een kerkeraad, die een broeder voor dit werk bekwaam acht. Uw commissie is van mening, dat het instellen van een nieuw deputaatschap de voorkeur verdient boven het toevoegen van deze taak aan depp. ADMA, omdat ten eerste tot de opdracht van alle ambten binnen de kerk behoort de gehandicapte geestelijk te verzorgen en ten tweede omdat laatstgenoemd deputaatschap eerder bij de bezinning op dan bij de uitvoering van dit werk betrokken is.
6. Overtuigd van de opdracht, die in deze alle ambten binnen de kerk hebben, acht uw commissie het opnemen van de vraag, bedoeld in instructie 7.26, in het reglement voor de kerkvisitatie noodzakelijk, omdat hier de mogelijkheid geopend wordt dit werk elk jaar met de kerkeraden door te spreken.

7. Ten aanzien van instructie 7.01 is uw commissie van oordeel, dat de intentie ervan, n.l. de kerkelijke legalisering van een ambtelijke opdracht, die in feite al gebeurt, alleen maar toe te juichen valt.

Uitgaande echter van het in art. 3 DKO vastgelegde kerkrechtelijke principe, dat een kerkeraad een door hem bekwaam geachte broeder aan de klassis presenteert (vgl. art. 3 DKO, sub 1), geeft uw commissie u in overweging deze instructie, in diër voege gewijzigd, te aanvaarden. Uw commissie is van mening, dat voor de in de instructie 7.01 bedoelde situatie een betere oplossing kan worden gevonden via de weg van art. 8 DKO.

Zo lang dit werk echter nog niet gerealiseerd is en opdat het werk, dat reeds op bewonderingswaardige wijze geschiedt voortgang hebbe, dient de weg naar art. 3 DKO gevolgd te worden, zoals die met betrekking tot deze speciale arbeid op ook speciale wijze in instructie 7.01 is gewezen. De uitzonderingspositie, die instructie 7.01 inneemt ten aanzien van art. 3 DKO, kan gerechtvaardigd worden vanuit het speciale karakter van deze arbeid. Dit impliceert nu eenmaal hantering van andere dan de gebruikelijke normen.

Wel is uw commissie van oordeel, dat bepaald dient te worden, dat de in de gekorrigeerde instructie 7.01 bedoelde regeling voorlopige aard is, terwijl dan aan de te benoemen deputaten wordt opgedragen ook dit verder uit te werken.

IV. Voorstellen.

Op grond van bovenstaande overwegingen stellen wij uw vergadering het volgende voor:

1. De Generale Synode besluit de volgende bepaling als sub 7 bij art. 3 DKO op te nemen: Een kerkeraad kan een broeder, hetzij een ambtsdrager of gewoon lid, die zich geroepen voelt tot en de bekwaamheid heeft voor de gespecialiseerde arbeid van de geestelijke verzorging van geestelijk en lichamenlijk gehandicapten, die door hun handicap de normale vorm van de Woordverkondiging in de gemeente niet kunnen volgen, presenteren aan de klassis met het verzoek deze broeder een stichtelijk woord te laten spreken in eigen gemeente en in de gemeenten van het klassikaal ressort, ten behoeve van de bovengenoemde leden der gemeente. De klassis geeft deze toestemming niet dan nadat zij bij deze broeder met gunstige uitslag een onderzoek heeft ingesteld naar zijn genadegaven, zijn zuiverheid van belijdenis en zijn gave om de Schrift te verklaren. Een broeder, die in deze arbeid het recht ontving tot het spreken van een stichtelijk woord, is gerechtigd, ten behoeve van deze leden der kerken, de predikant bij te staan in de bediening van de Sacramenten, huwelijksbevestiging en het afnemen van belijdenis des geloofs. Mocht de nood van de geestelijke verzorging van de lichamenlijk en geestelijk gehandicapten, die door hun handicap de normale vorm van de Woordverkondiging in de gemeente niet kunnen volgen, het wenselijk maken, dan kan de partikuliere synode hem eveneens toestemming geven tot het spreken van een stichtelijk woord op gelijke wijze als hierboven bedoeld in de gemeenten van het ressort van deze synode. Zijn klassis zal hem in een schriftelijk rapport aanbevelen. Gelet op het gespecialiseerde karakter van deze arbeid kunnen ook andere partikuliere synoden, op zijn verzoek, aan deze broeder, na ingewonnen schriftelijk advies van zijn kerkeraad en van de partikuliere synode, in wier ressort hij reeds dit recht heeft, het recht verlenen tot het spreken van een stichtelijk woord binnen haar ressort.
2. De Generale Synode, kennis genomen hebbend van de instructies, die betrekking hebben op de geestelijke verzorging van de lichamenlijk en geestelijk gehandicapten, overtuigd van de opdracht der kerk zich in de vervulling van de ambten ook te richten tot deze groep gemeenteleden, die immers niet zonder meer mogen worden uitgesloten, overwegend, dat het hier gaat om een zeer gespecialiseerde arbeid, die niet door ieder verricht kan worden en naast een gerichte opleiding en vorming een duidelijke aanpassingsvermogen vraagt, besluit:
 - a. in het reglement voor de kerkvisitatie op te nemen als vraag 44b: Wordt aan de geestelijk en lichamenlijk gehandicapte leden der gemeente voldoende zorg besteed, zowel in pastorale als diakonale zin?
 - b. deze arbeid in zijn uitvoering niet toe te voegen aan deputaten ADMA;
 - c. een deputaatschap in te stellen voor de geestelijke verzorging van lichamenlijk en geestelijk gehandicapten en aan dit deputaatschap de volgende instructie mee te geven:

art. 1. De generale synode benoemt deputaten voor de geestelijke verzorging van lichamenlijk en geestelijk gehandicapten. Hun aantal is minstens drie.

art. 2. Deputaten zijn gerechtigd zo nodig één of twee adviseurs aan te trekken, die

door hun dagelijks werk en/of opleiding bekwaam geacht worden hen te informeren aangaande heel de problematiek van de gehandicapten en de verzorging van de gehandicapten.

art. 3. Tot de taak van deputaten behoort:

- het informeren, stimuleren en begeleiden van de kerken aangaande de ambtelijke dienst met betrekking tot de lichamelijke en geestelijke gehandicapten;
- het zoeken van wegen, waarlangs de interkerkelijke samenwerking op basis van Schrift en belijdenis in de uitvoering van dit werk kan worden gerealiseerd;
- de mogelijkheid te onderzoeken voor de geestelijke verzorging van de gehandicapten één of meer full time krachten aan te trekken met daarbij de bepaling, dat deze kracht(en) als ambtsdrager(s) aan één onzer kerken verbonden dient (dienen) te zijn zo, dat de intentie van art. 3 DKO, sub 7 gehonoreerd wordt terwijl door deputaten voor deze ambtsdrager(s) een instructie wordt opgesteld;
- het onderhouden van contacten met bestaande organisaties en instellingen binnen en buiten eigen kerkelijk leven, die zich uit andere hoofde richten tot de gehandicapten;
- het rapporteren van de verrichte werkzaamheden aan de generale synode.

art. 4. Deputaten zijn gerechtigd voor hun werk een beroep te doen op de kerken, hetzij via een kollekte, of middels een streefbedrag, telkenmale via een ingediende begroting vast te stellen.

- De Generale Synode spreekt uit, dat door aanvaarding van bovengenoemde voorstellen voldaan is aan de intentie van de instructies 7.01; 7.26 en 7.27.

T. Hanler, rapporteur.

BIJLAGE LXXXVIII
Art. 236

BEGROTING VAN DE KAS VAN DE GENERALE SYNODE DER
CHR. GEREFORMEERDE KERKEN OVER DE PERIODE 1 JUNI 1968-31 DEC. 1970

	Begroting 1968/1970	Lasten 1965/1968
Kosten Generale Synode	f 23.500,—	f 25.063,55
(zie bijgaande specificatie)		
Drukkosten Acta f 11.200,—	f 10.165,95	
af: verkoop Acta " 1.200,—	" 1.380,69	
Deputaten Eenheid	" 10.000,—	" 8.785,26
Kosten G.O.S.	" 7.500,—	" 5.693,07
Bijdrage I.C.C.C.	" 13.000,—	" 6.054,62
Div. deputaatschappen	" 4.500,—	" 6.000,—
Bijdrage Zeemanscentrale	" 12.000,—	" 10.213,29
Accountantskosten	" 300,—	" 250,—
Diversen	" 500,—	" 400,—
Onvoorzien	" 200,—	" 10,50
	" 2.500,—	" —,—
	f 74.000,—	f 62.472,29
af: Rente		" 214,03
	f 74.000,—	" 62.258,26
Bijdragen van Part. Synoden	" 74.000,—	" 66.436,60
		Over f 4.178,34

Op grond van deze begroting zullen de bijdragen van de Particuliere Synoden gebaseerd op een ledenaantal van 67.500 over de jaren 1968 t/m 1970 als volgt moeten worden vastgesteld:

Bijdrage P.S. 1968	f 0,40 per lid	f 27.000,—
idem 1969	" 0,35 per lid	" 23.500,—
idem 1970	" 0,35 per lid	" 23.500,—
		Totaal f 74.000,—

G. G. van Wijngaarden, Quaestor.

De specificatie van de kosten van de Generale Synode is als volgt:

	G.S. 1968/1969	G.S. 1965/1966
Kosten vergaderruimte	f 1.000,—	f —,—
Reiskosten 1968.....	f 6.000	
raming 1969	" 2.000,—	" 6.152,43
Verblijfkosten 1968	f 1.000,—	
raming 1969	" 400,—	" 2.358,33
Hotelposten 1968	f 5.100,—	
raming 1969	" 2.000,—	" 3.967,92
Lunches en consumpties		
1968	f 1.300,—	
raming 1969	" 500,—	" 3.262,43
Agenda en rapporten		
Stencil/typewerk 1968	f 1.250,—	
raming 1969	" 250,—	" 3.841,11
Kosten scribaat	" 1.300,—	" 1.217,21
Commissie Haarlem	" —,—	" 1.897,81
Diversen	" 1.400,—	" 366,31
	Totaal f 23.500,—	f 25.063,55

REGISTER

	art.	blz.	bijlage	blz.
A				
Actuaris	203	85	LXXV	319
Ambstermijn van predikanten	123	45	XLVIII	227
Archief, synodaal	29, 59	15, 17	VII, VIII	115, 116
Australië, Ref. Churches	43	19		
B				
Beperking aantal afgevaardigden	202	84	LXXIV	318
Berijnde Schriftgedeelten	213, 222	88, 93	LXXX	324
Bidstond	37	16		
Bijbelvertaling	88	36		
Bijzondere arbeid	190	82	LXXII	317
Bijzondere noden	121	45	XLVI, XLVII	224, 226
Brazilië, Igreja Evangelica Reformada	131	49		
C				
Chr. Ref. Church of the U.S.A. and Canada	127, 128, 130, 167, 221	47, 48, 49, 65, 92	XLIX (III G), L (III G), LXXXIII	234, 238, 332
Collecterooster	28, 199	15, 83	VI	115
Contactorgaan van de geref. gezindte	140	52	XLIX (IID), LI (IID)	231, 244
Correspondentie hoge overheid	24, 205, 206	14, 86	II, IIa, LXXVII, LXXXVIII	110, 321, 323
D				
Dagkalender	30	15	IX	118
Diaconale en maatschappelijke aangelegenheden	113, 116, 231, 234	42, 43, 98, 99	XLIII, XLIV, LXXXVI	200, 216, 337
Doopskerken	147	54	LIV	258
E				
Eenheid van geref. belijders	127, 128, 130, 131, 152, 135, 138, 139, 140, 141, 167, 172, 175, 176, 177, 180, 221	47, 48, 49, 50, 51, 52, 63, 65, 67, 68, 69, 70, 92	XLIX, L, LI, LXXVII, LXVIII, LXXXIII	227, 238, 242, 297, 301, 332
Emeritikas (ad art. 13 K.O.)	153	56	LVII, LVIII, LIX	260, 263, 285
Emeritering van hoogleraren	191	82	LXXIII	317
Emigratie	27	14	V	113
Evangelieverkondiging onder Israël	81	32	XXVI, XXVII	165, 174
Evangelisatie	73	29	XX, XXa, XXI	149, 154, 155
F				
Financiële zaken	103, 105	41	XXXVII, XXXVIII	190, 192
Free Chr. Ref. Church of Canada	8, 49	10, 21		
Free Church of Scotland	43	19		
G				
Gehandicapten, geestelijke verzorging van	235	100	LXXXVII	339
Generale synode 1965-1966				
Acta	22	13		
rapport quaestor	106	41	XXXIX, XL	193, 197
rapport moderamen	23	13	I	107
Generale synode 1968-1969				
adviseur	10	10		
afgevaardigden	3, 34, 46, 66, 80, 84, 94, 110, 126, 150, 171, 188, 194, 216, 229	8, 16, 20, 24, 32, 33, 39, 42, 47, 55, 65, 74, 83, 89, 96		
agendum	14, 95, 197	11, 39, 83		
begroting	236	103	LXXXVIII	342
benoemingen	15, 184, 238	11, 72, 103		
commissies van onderzoek en rapport	16	11		
gebedsuur		3		
instemming met belijdenis	7	10		
lastbrieven	3	8		
moderamen	5	10		
opening	1, 2	5		
pers, toegang van de	17	12		
preadviseurs	4	9		
sluiting	240, 241	104		
toespraak van de praeses	6	10		
vergaderingen en werkwijze	13	11		
Generale synode 1971				
roepende kerk	239	104		
Gereformeerde Gemeenten	139	52	XLIX (IIC), L (IIC), LI (IIC)	231, 238, 244
Gereformeerde Gezindte, contact-orgaan van de	140	52	XLIX (IID), LI (IID)	231, 244
Gereformeerde Kerken				
(synodaal)	138	51	XLIX (IIB), LI (IIB)	229, 244
antwoord inzake art. 36 N.G.B. aan	146	53	LIII, LI (VIII)	254, 248
Gereformeerde Kerken				
(vrijgemaakt)	132, 135, 177	49, 50, 69	XLIX (IIA), LI (IIA), LII	228, 243, 249
Geref. Kerk van Suid-Afrika	43	19		

	art.	blz.	bijlage	blz.
Geref. Oecum. Synode	172, 200	65, 84	XLIX (IV), L (IV), LXXVII, LXXVIII	234, 239, 297, 301
Geref. Soc. Instituut	31	15	X	118
H				
Huishoudelijk reglement	185	74		
Hulpverlening buitenland	117, 120, 122	43, 44, 45	XLV	221
I				
International Council of Chr. Churches	175	67	XLIX (V), L (V), LXXVIII (V)	235, 239, 302
Israël, Evangelieverkondiging onder	81	32	XXVI, XXVII	165, 174
J				
Jaarboek	25	14	III	111
Jubileumgave 1834-1934	107	41	XLI, XLII	198, 199
K				
Kerkhouwaangelegenheden	162, 166	62, 63	LXIV, LXV	291, 294
Kerkelijk bureau	160, 181	59, 70	LXII	288
Kerkelijke indeling	201	84	LXXIV	318
Kerkjeugd, Contact met de	77, 168	31, 64	XXIV, XXIVa, XXV, LXVI	159, 164, 295
Kerkorde, uitgave van de	154	58	LX, LXI (A)	286, 287
Kiesrecht van de gemeente	91, 217, 220	37, 90, 91	XXXIII, XXXIV, LXXXI, LXXXII, LXXXIIa	180, 184, 326, 329, 331
Koopvaardij, geestelijke verzorging van varenden ter	40, 156, 204	18, 58, 85	XI, LXI (C), LXXVI	121, 288, 320
L				
Liturgie	212	88	LXXIX	324
Liturgische geschriften	189	75	LXX, LXXI	308, 314
M				
Militairen, geestelijke verzorging van de	87	36	XXXI, XXXII	177, 179
N				
Nieuw-Zeeland, Ref. Churches	9, 21, 131	10, 13, 49		
O				
Omslagstelsel	161	62	LXIII, LXII	290, 289
Ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakonen	155	58	LXI (B)	287
Overheid, correspondentie met de Hoge	24, 205, 206	14, 86	II, IIa, LXXVII, LXXVIII	110, 321, 323
P				
Polders, steunverlening aan kerken in de nieuwe	50, 151	21, 55	XII, XIII, LV	122, 124, 259
Psalmberijming	226, 230	95, 96	LXXXIV, LXXXV	354, 356
R				
Raad van Kerken	141, 176	52, 68	XLIX (III2), LI (III2)	232, 245
Radiuitzending van kerkdiensten	26	14	IV	112
Recreatie, Kerk en Reformed Churches	73, 152	29, 55	XXI, LVI	155, 260
Australia	43	19		
New Zealand	9, 21, 131	10, 13, 49		
S				
Schippers, ambtelijke bearbeiding van	74	30	XXII, XXIII	156, 158
Schotland, Free Church	43	19		
T				
Telegrammen				
H.M. Koningin Juliana	20, 47, 136, 198	13, 20, 51, 83		
H.K.H. Prinses Beatrix en Z.K.H. Prins Claus	136, 198	51, 83		
uit Cape May	18	12		
Jeugd	18	12		
Theologische Hogeschool	55	22	XV, XVI	125, 129
benoeming	57, 63, 112	23, 42	XVII	131
financiële aangelegenheden	97, 102	40	XXXV, XXXVI	185, 189
studiefonds	86	35	XXIX, XXX	175, 177
uitbreiding studiemogelijkheden	85	34	XV, XVI, XXVIII	125, 129, 175
voordracht	57	23	XVII	131
V				
Vertegenwoordiging der kerken	178, 207, 208, 211	69, 86, 87	LXIX, LI (VI)	302, 304, 247
W				
Wekker, de	51, 54	22	XIV	124
Z				
Zeevarenden, goestelijke verzorging van	40, 156, 204	18, 58, 85	XI, LXI (C), LXXVI	121, 288, 320
Zending, buitenlandse	67, 70, 71, 72	24, 25, 26, 29	XVIII, XIX	132, 147
Zaid-Afrika, Geref. Kerk van	43	19		

Faint, illegible handwriting on the left page, possibly representing a list or record.

Handwritten text on the right page, appearing to be a continuous passage or entry.

